ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Muharrem GÜZELDİR

110239
110239

ABUŞKA LÜĞATİ

(Giriş - Metin - İndeks)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

ERZURUM - 2002

٩٤٤٥٨٢

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma , Türk Dili ve Edebiyatı ana bilim dalının Türk Dili bilim dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK
Danışman / Jüri

Prof. Dr. Nejat TOPARLI
Jüri

Yard. Doç. Dr. Kalim KÖKTEKİN
Jüri

Yukarıdaki imzalar , adı geçen öğretim üyelerine aittir. / / 2002

Doç. Dr Vahdettin BAŞÇI
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET V

ABSTRACT VII

ÖNSÖZ IX

KISALTMALAR XI

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ XIII

1.GİRİŞ 1

1.1. Çağatay Dili ve Edebiyatı ve Ali Şir Nevâî 1

1.2. Çağatay Lügatleri 6

1.3. Abuşka Lügati 10

1.4. Metni Kurarken Tutulan Yol 15

1.5. Metindeki Çağatayca Kelimelerin İmlâ Özellikleri 18

2.METİN 21

2.1. Harfü'l-Elifi'l-Meftūḥa (Üstünlü Elif) 24

2.2. HarfüL-Elifi'l-Meksūre (Esreli Elif) 67

2.3. Ḥarfü'l-Elifi'l-Mażmūme (Ötreli Elif) 120

2.4. Ḥarfü'l-Bai'l-Meftūḥa (Üstünlü Ba) 167

2.5. Ḥarfü'l-Bai'l-Meksūre (Esreli Ba) 173

2.6. Ḥarfü'l-Bai'l-Mażmūme (Örteli Ba) 190

2.7. Ḥarfü't-Tai'l-Meftūḥa (Üstünlü Ta) 207

2.8. Harfü't-Tai'l-Meksūre (Esreli Ta) 234

2.9. Harfü't-Tai'l-Mażmūme (Ötreli Ta) 257

2.10. Ḥarfü'l-Cimi'l-Meftūḥa (Üstünlü Cim) 288

2.11. Ḥarfü'l-Cimi'l-Meksūre (Esreli Cim) 301

2.12. Ḥarfü'l-Cimi'l-Mażmūme (Ötreli Cim) 309

2.13. Ḥarfü'l-Ḫai'l-Meftūḥa..... 319
2.14. Ḥarfü'l-Ḫai'l-Meksūre..... 319
2.15. Ḥarfü'd-Dali'l-Meftūḥa (Üstünlü Dal)..... 320
2.16. Ḥarfü'd-Dali'l-Meksūre (Esreli Dal)..... 323
2.17. Ḥarfü'd-Dali'l-Mażmūme (Ötreli Dal)..... 331
2.18. Ḥarfü'r-Rai'l-Meftūḥa (Üstünlü Ra)..... 332
2.19. Ḥarfü'r-Rai'l-Mażmūme (Ötreli Ra)..... 333
2.20. Ḥarfü'z-Zai'l-Meksūre (Esreli Za)..... 333
2.21. Ḥarfü's-Sini'l-Meftūḥa (Üstünlü Sin)..... 333
2.22. Ḥarfü's-Sini'l-Meksūre (Esreli Sin)..... 347
2.23. Ḥafrü's-Sini'l-Mażmūme (Ötreli Sin)..... 357
2.24. Ḥarfü'ş-Şini'l-Meftūḥa (Üstünlü Şin)..... 369
2.25. Ḥarfü'ş-Şini'l-Meksūre (Esreli Şin)..... 369
2.26. Ḥarfü'ş-Şini'l-Mażmūme (Ötreli Şin)..... 371
2.27. Ḥarfü'ṭ-Ṭai'l-Meftūḥa (Üstünlü Ṭa)..... 372
2.28. Ḥarfü'ṭ-Ṭai'l-Mażmūme (Ötreli Ṭa)..... 372
2.29. Ḥarfü'l-ʿAyni'l-Mühmele..... 372
2.30. Ḥarfü'l-Ġayni'l-Meftūḥa (Üstünlü Ġayın)..... 373
2.31. Ḥarfü'l-Ġayni'l-Meksūre (Esreli Ġayın)..... 374
2.32. Ḥarfü'l-Ġayni'l-Mażmūme (Ötreli Ġayın)..... 375
2.33. Ḥarfü'l-Fai'l-Meftūḥa (Üstünlü Fa)..... 375
2.34. Ḥarfü'l-Fai'l-Meksūre (Esreli Fa)..... 375
2.35. Ḥarfü'l-Fai'l-Mażmūme (Ötreli Fa)..... 376
2.36. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Meftūḥa (Üstünlü Ḳaf)..... 376
2.37. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Meksūre (Esreli Ḳaf)..... 395
2.38. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Mażmūme (Ötreli Ḳaf)..... 403
2.39. Ḥarfü'l-Kafi'l-Meftūḥe (Üstünlü Kaf)..... 420
2.40. Ḥarfü'l-Kafi'l-Meksūra (Esreli Kaf)..... 426
2.41. Ḥarfü'l-Kafi'l-Mażmūme (Ötreli Kaf)..... 436
2.42. Ḥarfü'l-Lami'l-Meftūḥa..... 453

2.43. Ḥarfü'l-Lami'l-Meksūre..... 454
2.44. Ḥarfü'l-Lami'l- Mażmūme..... 455
2.45. Ḥarfü'l-Mimi'l-Meftūḥa (Üstünlü Mim)..... 455
2.46. Ḥarfü'l-Mimi'l-Meksūre (Esreli Mim)..... 458
2.47. Ḥarfü'l-Mimi'l-Mażmūme (ötreli Mim)..... 461
2.48. Ḥarfü'n-Nuni'l-Meftūḥea (Üstünlü Nun)..... 466
2.49. Ḥarfü'n-Nuni'l-Meksūre (Esreli Nun)..... 467
2.50. Ḥarfü'n-Nuni'l-Mażmūme (Ötreli Nun)..... 470
2.51. Ḥarfü'l-Vav..... 470
2.52. Ḥarfü'l-Hai'l-Meftūḥa (Üstünlü Ha)..... 471
2.53. Ḥarfü'l-Hai'l-Meksūre (Esreli Ha)..... 471
2.54. Ḥarfü'l-Hai'l-Mażmūme (Ötreli Ha)..... 472
2.55. Ḥarfü'l-Yai'l-Meftūḥa (Üstünlü Ya)..... 472
2.56. Ḥarfü'l-Yai'l-Meksūre (Esreli Ya)..... 493
2.57. Ḥafü'l-Yai'l-Mażmūme (Ötreli Ya)..... 500
3. SONUÇ..... 505
4. İNDEKS..... 507
4.1. Kelimelerin İndeksi..... 507
4.1.1 Kelimelerin Latin Harfleriyle İndeksi..... 507
4.1.2. Kelimelerin Arap Harfleriyle İndeksi..... 558
4.2. Eser Adları İndeksi..... 622
4.3. Kişi Adları İndeksi..... 627
4.4. Yer Adları İndeksi..... 633
5. BİBLİYOGRAFYA..... 635
6. ÖZ GEÇMİŞ..... 639

ÖZET

DOKTORA TEZİ

ABUŞKA LÜGATİ

Muharrem GÜZELDİR

Danışman : Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

2002-SAYFA : XIV + 639

Jüri : Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

: Prof. Dr. Recep TOPARLI

: Yard. Doç. Dr. Kazım KÖKTEKİN

On altıncı yüzyılda yazılmış Çağatayca-Osmanlıca bir sözlük olan Abuşka Lügati veya Çağatay Lügati adlarıyla anılan eser üzerinde hazırlanmış bu çalışma; Giriş, Metin, Sonuç ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmanın "Giriş" bölümünde Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Türkçesi, Ali Şir Nevâî, Çağatay Türkçesi Sözlükleri ve Abuşka Lügati hakkında bilgi verildi.

Çalışmanın esasını teşkil eden "Metin" bölümünde ise Abuşqa Lügati'nin transkripsiyonlu ve edisyon kritikli metni yer aldı. Bu metin kurulurken ulaşabildiğimiz 20 yazma nüshadan 5'i ve bir de Besim Atalay'ın hazırladığı, ancak ölümünden sonra basılan Latin harfli eser (Abuşka Lügati, Ank. 1970) kullanıldı. Gerektiğinde diğer nüsnalardan da yararlanıldı.

"Sonuç" ta çalışmamızdan çıkarılan sonuçlar maddeler halinde sıralandı.

"Dizin" bölümünde ise 3027 madde başı Çağatayca kelimenin Latin ve Arap harfleriyle ayrı ayrı indeksi verildi. Ayrıca Abuşka Lügati'nde tanıklarda kullanılan eserler, adları geçen şair ve yazarlar ile özel adlar ve yer adları için ayrı ayrı indeks hazırlandı.

ABSTRACT

Ph.D. THESİS

THE DICTIONARY OF THE ABUŞḲA

Muharrem GÜZELDİR

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

2002 - PAGE : XIV + 639

Jury : Assoc. Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

: Prof. Dr. Recep TOPARLI

: Assist. Prof. Dr. Kazım KÖKTEKİN

This study on a sixteenth century Jagatay-Ottoman dictionary entitled Abuşka Lugat or Çağatay Lugat consist of an introduction, the main text and a conclusion.

İn the introduction part, information about Jagatay Literatuare and Jagatay Turkish, Ali Şir Nevai, Jagatay dictionaries and the Abuşka dictionary is given.

The transcriptional and editional text of the Abuşka dictionary makes up the main part of text. Here five manuscripts out of twenty and Besim Atalays work written with the Latin alphabet were used.

3027 Jagatay words are given with their Latin and Arabic forms in the "İndex". Also a seperate index is given for the names of authors, writers and places.

ÖN SÖZ

Zengin ve köklü bir kültürel mirasa sahip olan Türk Milleti'nin dil, edebiyat, tarih ve sanatının en ince ayrıntılarına kadar inilerek araştırılması, gelecek kuşakların faydalanacağı pek çok kaynağın gözler önüne serilmesi gerekmektedir. Kütüphanelerin tozlu raflarında kendi kaderlerine terk edilen bu eserlerden, yeterince yararlanılabilmesi için onların bugünkü yazıya aktarılarak yeni nesillerin istifadesine sunulmasında büyük yarar vardır.

Biz bu çalışmamızda, bu noktadan hareket ederek, 16. yüzyılda yazılan Abuşka Lügati veya Lügat-i Çağatayî adıyla anılan eseri kütüphanelerin raflarından gün ışığına çıkarıp bu alanda çalışma yapacakların istifadelerine sunmayı amaçladık.

Abuşka Lüġati hakkında Türkiye'de yapılmış tek çalışma Besim Atalay'ın Abuşka Lüġati adlı eseridir. Ayrıca Batı dünyasında pek çok baskıları yapılmıştır. Bugün bunları temin etmek güç olduğu için ve yeni baskıları da yapılmadığından Çağatay Türkçesi üzerinde çalışma yapanlara yardımcı olması bakımından bu çalışmayı yapmayı uygun gördük.

Abuşka Lüġati veya Lüġat-i Çaġatayî adlarıyla anılan "Çağatay Türkçesi Sözlüğü"nün Türkiye kütüphanelerinde, hemen her kütüphanede olmak üzere, pek çok nüshası ve Batı ālemince; İngilizler, Fransızlar, Macarlar ve Ruslar tarafından baskıları mevcuttur. Biz bu çalışmayı yapmadan önce çeşitli kütüphanelerde bulunan 20 nüsha tespit ettik. Ayrıca Vambery Armin tarafından hazırlanan Abuşka adlı eseri de temin ettik. Bu nüshalara Besim Atalay'ın hazırladığı çalışmayı da dahil ettik. Bu nüshalar arasında büyük bir farkın olmadığını gördük. Kimi nüshalar çok eksik olduğu için, kimi nüshalarından pek çok sayfalarını okunamayacak kadar silik olduğundan çalışmamızı; Ayasofya (A), Besim Atalay (B), Esad Efendi (E), Lala İsmail 1 (Li.1), Seyfettin Özege (S) ve Şehid Ali Paşa (Ş) nüshaları üzerinde yaptık. Bu 6 nüshayı karşılaştırarak orijinaline en yakın metni tespit etmeye çalıştık. Bu nüshalarda bulunmayan kelimeler - varsa- diğer nüshalardan aldık ve kısaltmalar ile birlikte verdik. Böylece ilim alemine Abuşka Lüġati'nin bugüne kadar yapılmamış olan transkripsiyonlu ve edisyon kritikli bir metnini sunduk.

Çalışmamız; Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Türkçesi, Ali Şīr Nevāī, Çağatay Türkçesi sözlükleri ve Abuşka Lüġati hakkında bilgi verdiğimiz "Giriş", transkripsiyonun ve edisyon kritiğinin yapıldığı "Metin", nüshalarda tespit ettiğimiz 3021 kelimenin Latin ve Arap harfleriyle verilmiş indeksi; metinde her kelimeyle ilgili tanık olarak verilen manzum ve mensur örneklerin alındığı eserlerin indeksi, eserlerinden örnekler verilen şair ve yazarların adlarının yer aldığı kişi adları indeksi, özel adlar indeksi ve yer adları indeksini ihtiva eden "Dizin" bölümleri ile bu çalışma yapılırken yararlanılan kaynakların listesini verildiği "Bibliyografya" bölümlerinden oluşmaktadır.

Başlangıcından son aşamasına kadar büyük bir zevk ve heyecanla sürdüğüm bu çalışmanın, bu konuya ilgi duyanlara faydalı olabilmesi en büyük arzumdur.

Bu çalışmamda; konuyu tespit etmekten başlayıp çalışmayı sonlandırıncaya kadar hemen her safhasında büyük yardımlarını gördüğüm Danışman Hocam Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK'a, zaman zaman bilgilerine baş vurduğum ve değerli yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Doç. Dr. Turgut KARABEY'e, Yard. Doç. Dr. Kazım KÖKTEKİN'e, çalışmalarımda büyük destek ve teşviklerini gördüğüm Prof. Dr. Recep TOPARLI'ya, özellikle Topkapı nüshasını elde etmemde ve diğer nüshaların mikrofilmlerinden fotokopilerinin yapılmasında maddi ve manevi yardımlarını gördüğüm Gazeteci-Yazar Rıza MÜFTÜOĞLU'na, bilgisayarla ilgili konularda ve diğer çalışmalarımda yardım ve desteklerini esirgemeyen sevgili oğlum Osman Tuğrul GÜZELDİR'e ve Süleymaniye Kütüphanesinde yaptığım çalışmalar esnasında değerli yardımlarını esirgemeyen Süleymaniye Kütüphanesi Müdürü Dr. Nevzat KAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum, Ağustos 2002 Muharrem GÜZELDİR

KISALTMALAR

A. : Ayasofya Nüshası
Ank. : Ankara
A.V. : Abuşka, Vambery
B. : Besim Atalay'ın Hazırladığı Abuşka Adlı Eser
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
Çev. : Çeviren
DTCF : Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
DTCFD : Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
Erz. : Erzurum
H. : Hicrî
Haz. : Hazırlayan
İ. : İstanbul Üniversitesi Nüshaları
İst. : İstanbul
L. : Laleli Nüshası
Li.1 : Lala İsmail Nüshası I
Li.2 : Lala İsmail Nüshası II
M. : Milâdî
M.1 : Muallim Cevdet Nüshası I
M.2 : Muallim Cevdet Nüshası II
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
N. Nuruosmaniye Nüshası
Ø : Boş eleman (Yok)
S. : Seyfettin Özege Nüshası
s. : Sayfa
Ş. : Şehid Ali Paşa Nüshası
T. : Topkapı Nüshası
TDAY : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDED : Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
Z. : Zühdi Bey Nüshası

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

A, Ā; ā, a; e : ا،آ

B, b : ب

P, p : پ

T, t : ت

Ṣ, s̱ : ث

C, c : ج

Ç, ç : چ

Ḥ, ḥ : ح

Ḫ, ḫ : خ

D, d : د

Ẕ, ẕ : ذ

R, r : ر

Z, z : ز

J, j : ژ

S, s : س

Ş, ş : ش

Ṣ, ṣ : ص

Ẓ, ż; Ḍ, ḍ : ض

Ṭ, ṭ : ط

Ẓ, ẓ : ظ

ʿ : ع

Ġ, ġ : غ

F, f : ف

Ḳ, ḳ : ق

K, k; G, g : ك

ñ : ك

n̂g : نك

L, l : ل

M, m : م

N, n : ن

V, O, Ö, U, Ü,
v, o, ö, u, ü : و

H, h; A, a; E, e: ه

Y, y; I, ı; İ, i : ى

1. GİRİŞ

1.1. Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı ve Ali Şir Nevâî

Karahanlı (Hakaniye) ve Harizm-Altın Ordu Türkçelerinin devamı olarak Çağatay, İlhanlı ve Altın Ordu devletlerinin kültür merkezlerinde XIII.-XV. yüzyıllar arasında gelişme gösteren ve Timurlular döneminde (1405-1506) İslam medeniyetinin tesiri altında zengin bir edebiyat meydana getiren Türk yazı diline Çağatay Türkçesi adı verilmektedir. Ayrıca bu yazı dili, Orta Asya'dan batıya doğru göç edenlere nazaran, doğuda kalan Türk boylarının konuşup yazdıkları dil olduğundan Doğu Türkçesi, Ali Şir Nevâî ile klasık bir nitelik kazandığı için Nevâî dili olarak da isimlendirilmiştir. [1]

Moğol istilası ve bunu takip eden Moğol devletlerinin meydana getirdikleri, eski Uygur ve Hakaniye Türkçelerine dayalı yeni bir Orta Asya Türkçesi'ne doğru bir gelişme görülür. Bu yeni yazı dili; Harzem'de, Altınordu ve Kıpçak sahalarında az çok farklı olmakla beraber Çağatay Türkçesi olarak mütalâa edilir.

Başlangıçtan 12.-13. yüzyıla kadar tek ve ortak bir edebiyat ve yazı dili (Göktürk-Uygur-Karahanlı) ne sahip olan Türk âleminde 12.-13. yüzyıllarda büyük değişiklikler ve gelişmeler olmuştur. Bu asırlarda , Türklerin bir kısmı Orta Asya'da kalırken, bir kısmı Hazar Denizi'nin kuzeyinden kuzeye doğru, bir kısmı da Hazar Denizi'nin güneyinden batıya göç etmişlerdir. Böylece başlangıçta tek ve ortak olan edebiyat ve yazı dili, üç ayrı bölgede üç ayrı edebiyat ve yazı dili (Oğuz-Çağatay-Kıpçak) haline gelmiştir. Bunlardan, Osmanlı sahasındaki edebiyat ve yazı dilinden sonra en mühimi ve en zengini Çağatay Dili ve Edebiyatı olmuştur.

"Çağatay" ismi, Batı ve Doğu âlimleri ve filologları tarafından birbirinden oldukça farklı anlamlarda kullanılmıştır. Bu kelimeyle anlatılmak istenilenlerin sınırları belirlenememiş ve hep kapalı kalmıştır.

Çağatay kelimesi;

1. Cengiz'in ikinci oğlu olan Çağatay ve ona mensup olanlar,
2. Çağatay'a mensup olanların kullandıkları Türk Şiveleri,

---

[1] Mustafa Özkan , Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi , Filiz Kitabevi , İst. 2000 , s. 33-38

J. Eckman, Tarihî Türk Şiveleri, Cağatayca, Çev. Mehmet Akalın, Ank. 1988, s. 173-210

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON

3. Çağatay, çocukları ve Timurlular devrinde inkişaf eden ve bir dereceye kadar Çağatay'a mensup olanların meydana getirdikleri edebiyat anlamlarında kullanılagelmiştir.

Çağatayca, Doğu Türçesi'ne sonradan verilmiş bir addır. 12.-13. yüzyıldan önce tek yazı dili olan Eski Türkçe'den sonra başlıca iki yazı dili ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri Batı Türkçesi, diğeri Kuzey-Doğu Türkçesi'dir. Oğuz şivesine dayalı olan Batı Türkçesi, 13. asırdan başlayarak bugüne kadar devam eden ve Batı Türklük sahasında kullanılan yazı dilidir. Kuzey-Doğu Türkçesi başlangıçta (13.-14. yüzyıllarda) tek yazı dili olmasına rağmen, 15. yüsyılda Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi olmak üzere iki kola ayrılmıştır. Kuzey Türkçesi Kıpçak şivesine, Doğu Türkçesi ise Orta Asya'da yaşayan Türklerin kullandıkları şivelere dayalı yazı dilidir. İşte Çağatay kelimesi, Cengiz'in ikinci oğlu ve kendisinden sonra hükümdar olan Çağatay adına izafeten Doğuda yaşayan Türklerin 14. yüzyılda başlayıp 15.-16. yüzyıllarda Ali Şir Nevâî ile en parlak devrini yaşayan, sonra yerini Modern Özbekçe'ye bırakan yazı dillerine ve bu yazı dillerinin oluşturduğu edebiyata verilen addır.

Çağatayca'nın temeli Uygur yazı diline dayandırılmaktadır. Başlangıçta Kaşgarlı Mahmut, Ali Şir Nevâî, Bābür ve diğer müellifler kendi dilleri için "Türk tili" tabirini kullanmışlardır, fakat 16. yüzyıldan itibaren Orta Asya edebī dili ve edebiyatı için "Çağatay" kelimesi kullanılmıştır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren de bu terim "Çağatay", Çağatay Türkçesi", "Eski Özbekçe", "Doğu Türkçesi" ve "Çağatay Edebiyatı" gibi değişik şekillerde kullanılmaya başlanmıştır. Vambery, Çağatayca'yı 12. yüzyıldan başlatır. Radlov, Osmanlıca gibi yapma bir dil olarak kabul eder. Şçerbak, Eski Özbekçe adıyla 10. yüzyıldan başlatır. Samoyloviç, Karahanlı ve Kıpçak-Oğuz Türkçelerinden sonra 15. yüzyıldan başlatır. [2]

Çağatayca hakkında önemli araştırma ve incelemeler yapan J. Eckman (Mirzâ Mehdis Darstellung der tschagaischen Sprahe, Analecta Orientalia memoriae Alexandri Csoma de Körös dicate. Budapestini MCMXLII - MCMXLVII, s. 156-222. / Çağatay Dili Hakkında Notlar, TDAY 1958. s. 115-126 / Çağataycada Yardımcı Ünlüler, TDAY

---

[2] A. K. Borovkov, Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevâî, TDAY Belleten, Ank. 1954, s. 59-96. J. Eckman, Çağatay Dili Hakkında Notlar, TDAY Belleten, Ank. 1958, s. 115- 126.

1959. s. 27-58. / Çağataycada İsim-Fiiller, TDAY 1962. s. 51-60); Çağatayca'nın temeli, yapısı ve dönemleri hakkında çalışan Vambery (Abuşka.Csagatajtörök szogyüjtemeny. Pest 1862. / Iagataische und Wörterbuch der Cagataischen Sprache, Leipzig 1867.); (Radlov (Opyt slovarja tjurkskix narevif "Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte", s-Gravenhage 1960, Moskova 1963-1964.), Korş, Krımskiy (İstorija Turcii i ee literaturi, 1916.), Samoyloviç (K istorii literaturnogo sredneaziatskoturetskogo yazıka (Orta Asya Edebī Türkçesinin Tarihine Dair) Sovyetler Birlği Akademisi, Mir-Ali-Şir Dergisi, Leningrad 1928. Çev. Abdülkader İnan, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları yıllığı, Ank. DTCF , 1940-1941.), M. Fuad Köprülü (Çağatay Edebiyatı, İslam Ansiklopedisi, İst. 1963, C. 3, s. 270-323.), Bertels, Şçerbak (Sravnitel'naja fonetika tjurskix jazykov, Leningrad 1970. / Ocerki po sravnitel'noj morfologii tjurkskix jazkov. Leningrad, 1977.), Reşetov (Grammatika uzbekskogo jazsyka, Taşkent 1934 / Kratkij uzseksko-russkij slovar , Taşkent 1936.), Baskakov (Tjurkzkie jazyki, Moskova 1960 / vvedeniie v izucenie tjurkskix jazzyki, Moskova 1966.), Artamoşina ve Blagova gibi isimler , Çağatayca üzerinde çalışmalar yapan burada sıralayabileceğimiz belli başlı isimlerdir.

13.-14. yüzyıllarda başlayan ve Timurlular devrinde özellikle 15. yüzyılda klasik bir mahiyette zengin bir edebiyat oluşturan Çağatay Dili ve Edebiyatı'nın tarihi gelişimini M. Fuad Köprülü şöyle tasnif eder:

I.İlk Çağatay Devri: XIII. yüzyılın ilk yarısından XV. yüzyıla kadar olan dönemdir. XII. yüzyıl Hakaniye Türkçesi ile XV. yüzyılın Klasik Çağataycasını birbirine bağlayan bu dönem, daha sonraki Klasik Çağatayca'yı meydana getirmiştir.

II. Klasik Devrin Başlangıcı (Klasik Öncesi Devir) : XV. yüzyılın ilk yarısındaki dönemdir. Nevâî'ye kadar devam eder. XV. yüzyılın başlarından Nevâî'nin ilk eseri olan Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'ı verdiği 1465 yılına kadar olan dönemi kapsar. Bu devir, Eski Türkçe'nin hususiyetlerinin (arkaizm) korunduğu bir geçiş dönemidir. Bu dönemin başlıca temsilcileri şunlardır: Sekkakî, Lutfî, Ataî, Hocendî, Seyyid Ahmed Mirza, Haydar Harezmî, Yusuf Emirî, Yakînî, Ahmedî, Gedayî, Durbek, Kutbî, Naimî, Kalender, Tarhanî, Derviş Nazikî, Mukimî, Kemalî, Mir Saîd, Garibî, Seyyid Hasan

Erdeşir, Halil Sultan, Baysungur Mirza, İskender Mirza, Ebu Bekir Mirza, Ebülkasım Babür-Kalender.

III. Klasik Çağatay Devri (Nevāī Devri): XV. yüzyılın ikinci yarısını, özellikle 1465-1600 yılları arasındaki dönemi kapsar. Başlıca temsilcileri şunlardır: Hüseyin Baykara, Mir Ali Şir Nevâî, Hamidî, Şeybanî Han, Ubeydî, Muhammed Salih, Meclisî, Gazi Zahirüddin, Babür, Bayram Han, Bakî, Mevlana Herevî, Efserî, Padişah Hoca b. Abdulvahhab, Seyyid Hasan Hoca, Mirim Be , Haydar Mirza Duglat.

IV. Klasik Devrin Devamı: Babür ve Şeybanlılar devridir. XVI. asır bu dönemi kapsar. Bu dönemi Klasik Çağatay Devri içinde mülahaza etmek de mümkündür.

V. Gerileme ve Çökme Devri (Klasik Dönem Sonrası Devir): 1600 yılından 1921 yılına kadar devam eden bir süreyi içine alır. Bu dönemde bir yandan Nevâî taklid edilirken öte yandan Özbekçe unsurların geliştiğini görmekteyiz. Bu dönemin başlıca temsilcileri şunlardır: Ebulgazi Bahadır Han, Baba Rahim Meşreb, Saykalî, Sufiyullah Yâr, Hüveydâ, Muhammed Rıza Agehî, Ömer Han, Nadire, Mahzune, Üveysî, Nadir, Gülhanî, Mahmur, Mukimî, Fürka , Ubeydullah Zevkî, Osman Hoca Zarî, Nemerganlı Şevkî. [3]

M. Fuad Köprülü'nün de zikrettiği gibi, Çağatayca'nın tarihi gelişimini gösterirken onun tarihi seyrini kesin çizgilerle ayırmak oldukça zordur. Eski Türkçe'den sonra bir geçiş dönemi yaşadığı, Eski Türkçe'nin izlerinin devam etmesinden anlaşılmaktadır. Bu geçiş döneminden anlaşıldığı kadarıyla Çağatayca Uygur Türkçesi üzerine kurulmuştur. Çağatayca'yı; Geçiş Dönemi'nden sonra Klasik Dönem'in hazırlandığı Klasik Öncesi Devir, olgunlaştığı ve Ali Şir Nevâî ile zirveye ulaştığı Klasik Dönem, bu dönemin taklit edildiği Klasik Sonrası Dönem ve son dönemde Özbekçe'nin izlerinin başladığı Gerileme ve Çöküş Devirlerine ayırmak mümkündür. Bu tarihi seyirden sonra Çağatayca bugün yerini Modern Özbekçe'ye bırakmıştır.

Çağatay Türkçesi'nin bütün güzelliklerini kendi sanatında toplayarak, Orta Asya Türk Edebiyatı'nı ve Çağatay Türkçesi'ni en ileri dereceye ulaştıran şüphesiz Ali Şir Nevâî'dir. Çağatay Dili ve Edebiyatı'nın yüzyıllar içinde Ali Şir Nevâî ile zirveye

---

[3] M. Fuad Köprülü, Çağatay Edebiyatı, İslam Ansiklopedisi. İst. 1963 , 3. cilt , s. 270-286.

ulaştığı ve en parlak devrini yaşadığı bir gerçektir. Ali Şir Nevâî, çok iyi anlaştığı Sultan Hüseyin Baykara ile birlikte kendi çağında ve çevresindeki edebiyata çok parlak ve uzun, tesirli bir edebî devir yaşatmıştır. Bu arada Orta Asya Türkçesi de en olgun seviyesine Nevâî'nin manzum ve mensur eserleriyle ulaşmıştır.

Ali Şir Nevâî, yalnız Çağatay Türkçesi'nin değil belki bütün Türkçe'nin en büyük şairlerinden biridir. Aynı zamanda çağının sayılı bilginlerinden olan Nevâî pek çok dalda bilgi sahibidir. Türkçe, Arapça ve Farsça bilgisi kuvvetlidir. Türkçe ve Farsça şiirler yazacak, kuvvetli tenkidler yapacak, bu iki dilin zayıf ve kuvvetli yönlerini gösterecek kadar geniş bir bilgiye sahiptir. Devrinin büyük İran şairi Molla Cami'nin, yazdığı şiirlerle ilgili Nevâî'nin görüşlerine başvurması onun ne büyük bir şair olduğunun kanıtıdır. Nevâî, eserleriyle Doğu Türkçesi'ni en üst seviyeye çıkararak Klasik Çağatayca'nın kurucusu olmuştur.

Nevâî, Bilge Kağan ve Kaşgalı Mahmut'dan sonra Türk aleminin tanıdığı en şuurlu Türk milliyetçisidir. Derin ve geniş bir milliyetçilik anlayışına sahiptir. İlk zamanlarda devrindeki şairlerin izlediği Farsça şiir yazma geleneğine o da katılmış, olgunluk dönemine geldiğinde Türkçe şiirler yazmaya yönelmiş ve Muhakemetü'l-Lügateyn adlı eseriyle Türkçeçiliğin en iddialı ismi olmuştur. Böylece büyük bir Türk milliyetçisi olduğunu ortaya koymuştur. [4]

Hakkında kısaca bilgi vermeye çalıştığımız Ali Şir Nevâî, üzerinde çalışma yaptığımız Abuşka Lügati'nin hazırlanmasında da tercih edilen bir şair olmuştur. Çağatay Türkçesi Sözlüğü olarak hazırlanan Abuşka Lügati'nde, başka şair ve yazarların eserlerinden de örnekler verilmekle beraber daha çok Ali Şir Nevâî'nin eserlerinden örnekleri içermektedir. Zaten Çağatay Türkçesi denilince ilk akla gelen Ali Şir Nevâî olduğundan böyle bir eser hazırlanırken onun eserlerinden örnekler vermemek elbette mümkün olmazdı. Abuşka Lügati'nde, Ali Şir Nevâî'nin eserlerinden çok sayıda örnekler alınmakla ki Çağatay Lügatlerinin pek çoğunda da Nevâî'nin eserlerinden örnekler verilmiştir, onun Osmanlı sahasında da ne kadar çok sevilen bir şair olduğu ve Çağatay Türkçe'sinin en büyük temsilcisi olduğu bir kez daha vurgulanmış olmaktadır.

---

[4] Nihad Sami Banarlı , Resimli Türk Edebiyatı Tarihi , MEB Devlet Kitapları , cilt I , s. 419-434.
Ahmet Kabaklı , Türk Edebiyatı , Türkiye Yayınevi , cilt : 2 , s. 81-87.

1.2.Çağatay Lügatleri

Çağatay Türkçesi'nin Türk ve İslam ülkelerinde büyük ve kuvvetli bir tepkisi olmuştur. Çeşitli ülkelerde Çağatay Türkçesi ile ilgili olarak daha ziyade sözlük ve gramer çalışmaları yapılmıştır. Bu alanda yapılan sözlük çalışmaları, Türk Dili'nin tarihî gelişimi içinde büyük bir değere haizdir.

Çağatay Sözlükleri Orta Asya, İran, Hindistan ve Anadolu sahalarında yazılmıştır. Nerede yazılmış olursa olsun bu sözlükler hem birer millî dil yadigarımız olmuş, hem Ali Şir Nevâî'nin klasik dilinin geniş yayılımını temin etmiş, hem de Türk Edebiyatı içinde coğrafî dağınıklığı ortadan kaldırmıştır.

Çağatay Lügatleri'nin başlıcaları şunlardır:

1. **Bedāyi'ü'l-Lüġat:** Çağatay Lügatleri'nin en eski olanlarındandır. Tek yazma nüshası Leningrad Devlet Kitaplığı'ndadır. Sultan Hüseyin Başkara'nın saltanatı zamanında 15. yüzyılda yazılmıştır. Yazma nüsha 1117/1705-6 yıllarında istinsah edilmiştir. A. Vambery'ye ait yazma nüshası 1715'te yazılmıştır. Müellifi bilinmeyen bu nüsha tumturaklı bir önsözle başlar.

Yazma nüshanın giriş kısmında, bu eserin Sultan Hüseyin Baykara'nın emriyle yazıldığı belirtilmektedir. Ali Şir Nevāī'nin eserlerinden yararlanılarak yazılmıştır. Nevâî'nin eserlerinde geçen kelimeleri izah etmektedir. Yazarı "İmanî" mahlaslı Tali'dir.

Bu lügat kendinden sonra yazılan diğer lügatlere kaynaklık etmiştir. Bedāyi'ü'l-Lüġat de başka lügatlerden faydalanılarak yazılmıştır, ama yararlanılan kaynakların adları belirtilmemiştir.

2. **Fazlullah Han Lügati:** XVII. Yüzyılın başlarında Fazlullah Han tarafından Hindistan'da yazılmıştır. Fazlullah Han hazırladığı lügate "Lügat-i Türkī" adını vermiştir, fakat daha çok "Risale-i Fazlullah Han" adıyla tanınır. 1825 yılında Münşi Abdurrahim tarafından Kalküta'da yayınlandığı için "Kalküta Lügati" adıyla da anılır.

Lügat üç kısma ayrılmıştır. Giriş kısmında sarfa yer verilmiştir. Birinci kısımda alfabetik sırayla fiiller; ikinci kısımda isimler; üçüncü kısımda grup halinde sayılar, hayvan, bitki, made , Türk kabile ve aşiret adları ve askerî deyimler vardır. Yazma nüshası British Museum Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

3. Kitāb-ı Zebān-i Türkī: Fazlullah Han'ın çağdaşlarından ve Hint bilginlerinden Muhammed Yakup Çingi tarafıhdan 17. yüzyılda Hindistan'da yazılmıştır. On dört kısımdan oluşur. Oldukça hacimli bir lügattir. Hem sarf, hem de lügat özelliğini taşır. On üç kısmı alfabetik sırayla fiilleri ihtiva eder. Fiilleri mastar şekilleriyle değil, sıyga ve zamanlar dahilinde sıralanmıştır. On dördüncü kısımda ise isimler, sıfatlar, zamirler, zarf ve atıflar bulunmaktadır. Tek nüshası British Museum'dadır. Çağatay-Fars dili lügatidir.

4. Senglah: Nadir Şah'ın başkatibi ve vakanüvisi olan Mirza Mehdi Han Esterabādī tarafından 18. yüzyılda 1760'a doğru İran sahasında yazılmıştır. Çağatayca-Farsça çok zengin bir lügattir. Çağatay dili tarihi için çok kıymetli bir eserdir. Tali Herevî, Mirza Abdul Celil Nasırî, Ferarî ve Nasr Ali gibi yeterince araştırılamayan ve haklarında bilgi sahibi olunmayan kişilerin Çağatayca lügatlerinden yararlanarak hazırlanmıştır. Bu kişilerin sözlüklerinden faydalanırken onların yanlışlarını da tenkid etmiştir.

Senglah'ın ilk kısmını "Mebainü'l-Lügat" teşkil etmektedir. Bu bölüm sarfa ait bir mukaddimedir. Çağatayca'nın imlasından da söz edilmektedir. İkinci kısım Çağatayca-Farsça lügattir. Üçüncü kısım bir ek olup Nevâî'nin 12 manzum eserinden ve Mahbubu'l-Kulub'da rastlanılan Arapça ve Farsça kelime ve tabirleri içermektedir. Nevâî'nin 12 manzum, 9 mensur olmak üzere 21 eserinden iktibas edilmiştir.

Denison Ross tarafından yayınlanmıştır. Eser hem Çağatay, hem de Turan ve Maveraünnehir Özbekleri ile Run ve Arran Türkleri Türkçeleri için önemli bir kaynak sayılır. Fuzulî'nin dilinden de örnekler alınarak Azerî Türkçesi de ihmal edilmemiştir. Senglah, çağının iyi bir araştırmasıdır. Hem batılı, hem de doğulu bilginler için kaynak rolü oynamıştır.

5. Hulase-i Abbasī: XIX. Yüzyılın ilk yarısında Hoyî (Huveyî) tarafından İran'da yazılmıştır. Senglah'a dayanmaktadır. Senglah'ın onda biri kadardır. Üç yazma nüshası vardır. Tahran nüshası pek çok hatalarla doludur. Paris nüshasında da bir takım istinsah hataları vardır. Tebriz nüshası her bakımdan daha iyidir.

6. Et-tamga-yı Nasırî: XIX. Yüsyılın ikinci yarısında Şeyh Muhammed Salih İsfahanî tarafından İran'da yazılmıştır. Senglah'dan büyük ölçüde istifade edilerek ve

Senglah örnek alınarak hazırlanmıştır. Farsça-Türkçe bir lügattir. Giriş kısmı Mebainü'l-Lügat'e benzemektedir. Tam bir nüshası British Museum'dadır. Diğer nüshası da Saint Petersburg Asya Müzesi'nde bulunmaktadır. Tahran'da taşbasması halinde 1855'te basılmıştır.

7. **Feth-Ali Kacar Lügati**: Behcetü'l-Lügat adıyla da anılır. İran sahasında hazırlanan lügatlerin en büyüğüdür. XIX. Yüzyılda yazılmıştır. Yazarı Feth-Ali bin Kalbali bin Mürşid Kulı bin Feth-Ali Kacar Kazvinî'dir. Ali Şir Nevāī'nin eserleri üzerine tertiplenmiş, 1862'de bitirilmiştir. Farsça-Türkçe bir lügattir. Uzunca bir giriş kısmı mevcuttur. Giriş kısmında Azerī Türkçesi ile Çağatayca arasında mukayese yapılmıştır. Senglah'dan istifade edilerek yazılmıştır. Yalnız Senglah'ın ıslah olunmuş ve baştan başa genişletilmiş bir şekli olmayıp büsbütün yeniden işlenmiş bir eserdir. Sadece bir lügat olmayıp aynı zamanda bir coğrafya kamusudur. Eserin en önemli tarafını kelimelerle ilgili örnekler teşkil etmektedir. Nevâî'nin eserleri (22 eseri) ön planda tutulmakla beraber Lutfî , Mir Haydar , Ubeydullah Han , Fuzulî ve Molla Sofî'den de örnekler verilmiştir. Eserin iki yazma nübhası vardır. British Museum'da bulunan nüshası 19. yüzyıldan kalma bir istinsahtır. Çağatay Dili'ne ait lügatlerin en zenginlerindendir.

8. **Şeyh Süleyman Efendi Lügati**: Lügat-i Çağatay ve Türkî-i Osmanī adını taşır. Özbek şivesine göre düzenlenmiştir. İstanbul'da 1928'de neşredilmiştir. 69 sayfalık bir mukaddime ile başlar. 7560-8000 kelime ihtiva eder. Kaynaklar muhtelif Çağatay metinlerinden alınmıştır. Orta Asya dervişlerinin yaşayan şivelerinden de örnekler verilmiştir. Eserin giriş kısmında müellif hem kendisi, hem de eseri hakkında bilgi vermiştir. Eser tam anlamıyla Çağatayca sayılmaz. Samoyloviç'e göre bu lügat Pavet de Courteille'inkine benzemektedir. I. Kunos tarafından kısaltılarak Almanca'ya tercüme edilmiştir.

9. **Elfaz-ı Celiyye fi Beyanı Lügati't-Türkī**: 18. yüzyılın ilk yarısında Nakşibendî tarikatı müntesiplerinden Şayh Tayyib Buharî tarafından Farsça olarak yazılmıştır. Üç kısma ayrılır. Birinci kısımda kelimeler 25 fasılda toplanmıştır. İkinci kısım sarf olup bu da 25 fasıldır. Üçüncü kısımda mükalemeler vardır. Bir nüshası British Museum'dadır.

10. 1855'de Tebrizde neşredilen ve Hidayet adlı birine ait olan Çağatayca-Farsça bir lügat daha vardır ki Senglah'dan istifade edilerek yazılmıştır.

11. Kitab-ı Zeban-ı Türkī gibi aynı şekil ve mahiyette ve çok hacimli Çağatayca-Farsça bir lügat daha vardır. 17. yüzyıldan kalma bu eserin müellifi, yazıldığı tarih ve nerede yazıldığı hakkında bilgi yoktur. Eser, alfabetik sırayla 492 fiili ihtiva etmektedir. Her fiil; zamana, kemiyet ve şahsa göre, olumlu ve olumsuz şekilleriyle gösterilmiştir. Bir nüshası British Museum'da bulunmaktadır.

12. Hindistanlı Hoca Emr Han tarafından yazılmış kısa bir lisan kitabı daha vardır. Eser sarf ve lügat kısımlarından oluşur. Farsça yazılmıştır. British Museum'da bulunan nüshası 18. yüzyılın sonlarında yapılmış bir istinsahtır.

13. **Üss-i Lisan-ı Türkī**: Orta Asya Türkçesi'nin sarfına ait 76 sayfalık bir eserdir. Mehmed Salih Efendi'nin eseridir. 1896'da neşredilmiştir.

Yukarıda bahsettiğimiz lügatler dışında Orta Asya ve İran sahalarında başta Çağatayca olmak üzere Türk Dili'ne ait pek çok lügat yazılmıştır. 16.-17. yüzyıllarda ve 18. yüzyılın ilk yarısında Çağatay Türkçesi hakkında lügatler yazan müellifler vardır. Bunların varlığından yalnız Senglah'da söz edilmektedir. Eserleri ve müellifleri hakkında bilgi mevcut değildir.

Avrupa'da da müsteşrikler tarafından çeşitli Çağatayca lügatler meydana getirilmiştir. Vambery'nin Cagataishe Sprachstundien'i, Leipzig, 1867; Pavet de Courteille'in Dictionnaire Turk-Oriental'i, Paris, 1870. Yeni basım: Amsterdam, 1972, ; Jules Theodore Zenher, Dictionnaire Turc Arab Persan'ı, Leipzig, 1866-1867; Lazar Budayev, Sraunitel'nıy Slavor Turecto Tatarskix Nareçiy'i, Petersburg, 1869-1871; W.W. Radloff'un Opıt Slavodya Tyurksskix Nareçiy'i, Petersburg, 1893-1911. lügatleri bu sahada zikredebileceğimiz başlıca büyük lügatlerdir.[5]

---

[5] Ahmet Caferoğlu , Türk Dili Tarihi , Enderun Kitabevi , İst. 1984 , s. 233-229
Hasan Eren , Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar , DTCFD. VIII/1-2 , 1950 , s. 145-163
J. Thury , A közep azsial török nylev ismertztzsci (Orta Asya Türkçesi Üzerine Tetkikler) ,Çev. Ragıp Hulusi Özdem , Millî Tetebbular Mecmuası II , s. 207-233
Ragıp Hulusi Özdem , Dil Bilimi Yazıları , Haz. Recep Toparlı , Ank. 2000

1.3.Abuşka Lügati

Zengin bir edebiyat meydana getirmiş olan Çağatay Türkçesi'ni daha geniş çevrelere yaymak, tanıtmak , Çağatayca metinlerin kolayca anlaşılmasını sağlamak ve Nevâî'nin eserlerini tanıtmak için birçok lügat yazarı, Nevâî'nin manzum ve mensur eserlerinden derledikleri örneklerle Çağatay Türkçesi'ni izah etmişlerdir.

Çağatay Türkçesiyle yazılmış eserleri anlamak için; Hindistan ve İran'da Çağatayca-Farsça, Anadolu'da Çağatayca'dan Osmanlı Türkçesi'ne pek çok sözlük yazılmıştır. Bu lügat çalışmalarının ilk ürünü, bilinmeyen bir müellif tarafından 16. yüzyılda Anadolu'da Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olan Abuşka Lügati'dir. Abuşka Lügati'nin çeşitli kaynaklarda 2000-2250 kelimeden oluştuğu söylenmesine rağmen biz bu çalışmamızda 3027 Çağatayca kelime tespit ettik.

Lügatin hangi tarihte, kimin tarafından düzenlendiği bilinmemektedir. İlk kelime "Abuşka" olduğu için "Abuşka Lügati" adı ile tanınmıştır. Bu adın yanı sıra; Lügat-i Abuşka, Kitāb-ı Lügat-i Abuşka, Abuşka der Lügat-i Çağatay, Lügat-i Nevâî, Lügat-i Mevlânâ Nevâi, Lügat-i Mir ᶜAlî Şir Nevâî, El-Lügat alâ Lisân-ı Nevâî, El-Lügatü'n-Nevâiyye ve'l-İştihādütü'l-Çağataiyye, Kitābü'l-Lügat fi Lisān-ı Çağatay, Kitābü Lügati Çağatay ve Divān-ı Lügat-i Nevâî adlarıyla da anılmaktadır.

Abuşka Lügati 16. yüzyılın ortalarında Çağatay Türkçesi'nden Osmanlı Türkçesi'ne düzenlenmiş bir sözlüktür. Eser kısa bir mukaddime ile başlıyor. Burada Çağatayca ve Osmanlıca imlaları arasındaki farklara dair bir takım izahatlar vardır. Bundan sonra sözlükte geçen kelimelerin, Arap alfabesi sistemine göre alfabetik fihristi vardır. Kelimelerin Osmanlı Türkçesiyle anlamları verildikten sonra, özellikle Nevâî ve diğer müelliflerin eserlerinden tanık olacak örnekler veriliyor. Kelimelerin yalnız asıl şekilleri değil, örnekler alınan müelliflerin eserlerinde geçtiği şekilleriyle izah ediliyor. Çağatayca kelimelerin doğru okunabilmesi için kelimeler ilk harflerine göre meftūḥe, meksūre ve mażmūme diye bir takım fasıllardan oluşan sıraya konuluyor. Ayrıca fetha, zemmelerin yanı sıra cezim ve teşdidi de dikkatlice kullanıyor. Bazı ünsüzler kaf-ı Arabī ve kaf-ı Acemī şeklinde tavsif edilerek birbirinden ayrılıyor. Böylece Çağatayca kelimelerin doğru okunuşu sağlanmış oluyor.

Abuşka Lüġati, yalnız kelimelerin anlamlarının ve tanıklarının verildiği bir kelimeler fihristi olmaktan öte, birçok yerde Doğu Türkçesi'nin imlasına, sarf ve nahvine ait önemli izahatların verildiği bir eserdir. Eserde bulunan bazı kelimeler, başka eserlerde rastlanamayacak ve ilk defa burada geçen kelimelerdir.

Eserin yazma nüshalarını manzum ve mensur mukaddimeli olmak üzere iki grupta toplamak mümkündür. Mensur mukaddimeli olanlar muhtasar, manzum mukaddimeli olanlar mufassaldır. Çalışmamızı teşkil eden Esad Efendi nüshası hem manzum, hem de mensur mukaddimeyi ihtiva eder.. Bu da Esad Efendi nüshasının daha mufassal bir nüsha olduğunu göstermektedir.

Her iki gruptaki nüshalar da "Abuşka" kelimesi ile başlamakta, ancak muhtasar olanlar "Yumay", mufassal olanlar "Yulduz" kelimesi ile sona ermektedir. Mensur mukaddimede Doğu Türkçesinin özellikleri anlatılmakta, sözlükte bazı maddelerde de Çağatayca'nın gramer özellikleri açıklanmaktadır.

Abuşka Lüġati, kendisinden sonra yazılan Çağatay Lügatlerine kaynaklık etmiştir. Eserin dünya ve Türkiye kütüphanelinde pek çok yazma nüshası vardır. Çeşitli adlarla kayıtlı olan bu nüshalar birbirinden oldukça farklıdır.

Sözlüğün Avrupa kütüphanelerinde bulunan nüshaları şunlardır:

1. Eserin en eski tarihli yazmasıdır. Paris'te Bibliotheque Nationale'dedir. Lügat-i Abuşka adlı bu yazma 172 varaktır. H.949/M.1542 tarihinde istinsah edilmiştir.

2. Lügat-i Nevâî adlı 134 varak olan diğer bir nüsha H.954/M.1547 yılında istinsah edilmiştir.

3. H.958/M.1551 tarihinde istinsah edilmiş bir başka nüsha da Supplement 963'te kayıtlıdır ve 210 varaktır.

4. Yine Supplement 964'te kayıtlı, 117 varaklı ve H.972/M.1564 tarihinde istinsah edilmiş bir nüsha daha vardır.

5. XVII. yüzyılın sonlarında istinsah edildiği tahmin edilen nüsha ise Abuşka Lügat-i Nevâî adını taşımaktadır . 112 varaktır.

6. Abuşka adındaki bir başka nüsha ise 61 varaktır. H.1267/M.1850 tarihinde istinsah edilmiştir.

7.Viyana Millî Kütüphanesi'nde bulunan ve Kitâb-ı Lügat fi Çağatay adını taşıyan nüsha 213 varaktır. H. 959/ M. 1552 tarihinde istinsah edilmiştir.

8.Viyana Millî Kütüphanesi'de ikinci bir nüsha daha bulunmaktadır. H. 1279/ M. 1862 tarihinde istinsah edilmiştir. 176 varaktır.

9. Münih'te H. 960/ M. 1553 tarihinde istinsah edilmiş bir başka nüsha daha vardır.

10. Lügat-i Mevlânâ Nevâî: Leiden'de Akademi Kütüphanesi'de bulunmaktadır. H. 960/ M. 1553 tarihinde istinsah edilmiştir.

11. Kitâb-ı Lügat-i Abuşka: Leiden'de Akademi Kütüphanesi'nde bulunan ikinci nüshadır. H. 983/ M. 1576 tarihinde istinsah edilmiştir.

12. Lügat-i Mir Alî Şir Nevâî: Leiden'de bulunan üçüncü nüshadır.

13. el-Lügatü'n-Nevâiyye ve'l-İştihâdü'l-Çağatiyye: Leningrad Genel Kitaplığı'ndadır. Bu nüshanın H. 967/ M. 1560 yılından önce istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Bu nüsha, Petersburg'da 1868-1869 yıllarında V.V. Vel'yaminov-Zernov tarafından 33 sayfalık Ruşça, 27 sayfalık Fransızca ön sözle yayınlanmıştır.

14. el-Lügat alâ Lisâni Nevâî: Leningrad Hariciye Kütüphanesi'ndedir. Bu nüshada Nevâî'nin 9 eserinin tarndığı ifade edilmektedir.

15. Lügat-i Çagatay: Nevâî'nin 19 eserinin tarandığı belirtilen bir başka nübhadır. Diğerlerinden daha hacimlidir. Kaynaklarda bu nüshanın Joszef Thury'de bulunduğu belirtilmektedir.

16. Abuşka: Vambery Armin Macaristan'da bulunan bu nüshayı, madde başı olan kelimelerin okunuşunu transkripsiyonlu olarak Latin harfleriyle vererek Jozef Budemz'in ön sözüyle Peşte'de 1862'de yayınlamıştır. Kelimelerin yalnız Macarca anlamlarını vermekle yetinmiş, kelimelerle ilgili tanıklara yer vermemiştir. Vambery'nin yayınladığı bu eser oldukça muhtasardır.

17. Abuşka Lügati'nin yukarıda verdiğimiz nüshaların dışında, Londra British Museum'da, Berlin'de ve dünyanın başka şehirlerindeki kütüphanelerde birçok yazma nüshası bulunmaktadır.

Abuşka Lügati'nin Türkiye kütüphanelerinde de pek çok yazma nüshası vardır. Bizim bu çalışmamız için tespit edebildiğimiz nüshalar ve tavsifleri şöyledir:

1. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshaları (İ.):

a) TY.nr.1387 numarayla kayıtlı olan ve manzum mukaddimeli nüsha 133 varaktır. H.941/M.1534 tarihinde istinsah edilmiştir. Bilinen en eski nüshadır.

b) TY.nr.1760 numarayla kayıtlı, manzum mukaddimelidir. 102 varaktır.

c) TY.nr.2782 numarayla kayıtlı, manzum mukaddimeli ve 147 varaktır.

ç) Ty.nr.3836 numarayla kayıtlı, manzum mukaddimelidir.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan bu nüshalar, kütüphane 1997 depreminde hasar gördüğü için depoya kaldırılmış olup bugüne kadar defalarca müracaatlarımıza rağmen okuyucunun istifadesine sunulmadığı için tarafımızdan görülememiştir.

2. Esad Efendi Nüshası (E): bkz. 1.4. - 3. bölüm.

3. Lala İsmail Nüshası 1 (Li.1) : bkz. 1.4. - 4. bölüm.

4. Lala İsmail Nüshası 2 (Li.2): İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Bölümü'nde, Lala İsmail. 736/2 numarayla Haẕā Kitāb-ı Lüġat-i Nevāī adıyla kayıtlıdır. Sözlük başka bir eserin içinde 97'den 169'a kadar olan kısmı içermektedir. 136 varaktır. Ahtarlı kağıda yazılmıştır. Ebatları 200x130, 140x75-85 mm. dir. Her sayfada 13 satır vardır. Talik ile yazılmıştır. Mensur bir mukaddime ile başlamaktadır. Muhtasardır. Müstensihi belli değildir.

5. Ayasofya Nüshası (A.): bkz. 1.4. - 1. bölüm.

6. Laleli Nüshası (L.): İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Laleli Bölümü'nde, Laleli. nr.1911/2 numarayla, Lüġat-i Abuşḳa adıyla kayıtlıdır. 39 varaktır. Her sayfada 19 satır vardır. Mensur bir mukaddime ile başlar. Oldukça muhtasardır. Sırtı siyah bez, üstü nakışlı kağıtla kaplıdır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. 182x125, 152x95 mm. ebadındadır. Müstakil bir kitap halinde değildir. Başka bir eserin içinde 40 -79. sayfaları içermektedir. H.952/M.1545 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Nesih ile yazılmıştır.

7. Topkapı Nüshası (T.): Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde III. Ahmed. Nr. 2103 A. 2773 numarayla Abuşḳa veya el-Lüġat-en-Nevâîye adıyla kayıtlıdır. Çağatayca'dan Osmanlıca'ya bir lügat olup bilhassa Nevâî'nin eserlerinden toplanan kelimeleri ihtiva eder. Müellifinin isimi belli değildir. Nevâî'nin

ölümünden tahminen bir asır sonra yazılmıştır. Aharlı kalın kağıt kullanılmıştır. 212 mm. boy ve 135 mm. eninde, 128 varaktır. Her sayfada 19 satır vardır. Talik ile yazılmıştır. Manzum mukaddime ile başlar. Cetveller kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Açık kahverengi deri ciltlidir.

8. Seyfettin Özege Nüshası (S.): bkz. 1.4. - 5. bölüm.

9. Nuruosmaniye Nüshası (N.): İstanbul , Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 4848 numarayla, Kitāb-ı Lüġat-ı Nevâî adıyla kayıtlıdır. 130x210 mm. ebadındadır. 65 varaktır. Her sayfada 19 satır vardır. Muhtasardır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Sırtı kahverengi meşin, üzeri kağıt ciltlidir. Aharlı kalın kağıda yazılmıştır. Müstensihi belli değildir.

10. Şehid Ali Paşa Nüshası (Ş.): bkz. 1.4. - 6. bölüm.

11. Zühdi Bey Nüshası (Z.): İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Zühdi Bey Bölümü'nde, 157/2 numarayla ve Lüġat-i Abuşḳa adıyla kayıtlıdır. 51 varaktır. Her sayfada 13 satır vardır. Muhtasardır. Ebatları ; 200x125 , 120x75 mm. dir. Talik ile yazılmıştır. H.1079/M.1672 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Kahverengi meşin ciltlidir. Sırtı kahverengi bezlidir. Bu eser de başka bir eser içinde 16-66. varaklar arasında bulunmaktadır. Mensur bir mukaddime ile başlar.

12. Muallim Cevdet Nüshası I (M.1): İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı M. Cevdet Yazmaları Bölümü'nde K.308 numarayla, Abuşḳa Lüġat - Çağatayca Adıyla kayıtlıdır. Silik olan ve okunmayan mensur bir mukaddime ile başlar. ᶜArī Nesih ile yazılmıştır. 227 varaktır. Her sayfada 12 satır bulunmaktadır. 115x185 mm. ebadındadır. Cildi kahverengi meşin kaplıdır. Son kısmında 4 varak noksandır. Ara sayfalarda da eksiklikler çoktur.

13. Muallim Cevdet Nüshası II (M.2): İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı M. Cevdet Yazmaları Bölümü'nde K.208 numarayla, Mir 'Ali Şir Nevâî, Abuşḳa Lüġat - Çağatayca adıyla kayıtlıdır. 83 varaktır. Her sayfada 17 satır vardır. ᶜArī Riḳᶜa ile yazılmıştır. 125x51 mm. ebadındadır. Söz başları kırmızı, diğer kısımlar siyah yazılmıştır. Baştan 50 varak eksiktir. Aralarda da noksan sayfalar vardır. 9 sayfa da siliktir ve okunamamaktadır. Cildi kırmızı renkli meşindir.

14. Besim Atalay , Abuşḳa veya Çağatay Lüġati (B.): bkz. 1.4. - 2. bölüm.

15. Abuşka , Vambery (A.V.): Ankara, Millî Kütüphane'de SYS No: 0437 040, Yer: 1964 A 1211 (Vambery) bilgileriyle kayıtlı basma bir nüshadır. Vambery Armin tarafından Çağatayca-Macarca olarak hazırlanmıştır. Pest. 1862 tarihinde yayınlanmıştır. Çağatay Dili hakkında bilgi verildiği XVII sayfalık bir girişten sonra 107 sayfalık sözlük kısmı yer alır. Sözlük kısmı kısaltılmış, kelimelerin yalnız okunuşları ve Macarca karşılıkları verilmiştir. Kelimelerin geçtiği tanıklara yer verilmemiştir.

Bizim bütün araştırmalarımıza rağmen kütüphanelerde bulamadığımız, fakat çeşitle kaynaklarda söz edilen şu nüshalar da vardır:

a) Hâlet Efendi. Nr. 57 , H.970/M.1562.

b) Aşir Efendi. Nr. 348.

c) Fatih. Nr.5243, 142 varak , manzum mukaddimeli.

d) Vehbi Efendi. Nr. 579, İst. Süleymaniye Kütüphanesi.

e) Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, nr. 1222.

f) Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, nr. 1215. [6]

1.4. Metni Kurarken Tutulan Yol:

Yukarıda tavsiflerini verdiğimiz nüshalar içinden çalışmalarımıza esas olmak üzere; Ayasofya, Esad Efendi, Lala İsmail 1, Seyfettin Özege ve Şehid Ali Paşa nüshalarını tercih ettik. Diğer nüshaları; hem muhtasar, hem de eksik veya okunmayacak kadar silik sayfalara sahip oldukları için çalışmalarımızın dışında bıraktık. Türkiye'de bugüne kadar yapılan tek çalışma olması sebebiyle Besim Atalay'ın hazırladığı ve ölümünden sonra varisleri tarafından bastırılan eseri de üzerinde çalışma yaptığımız nüshalar içine dahil ettik. Böylece çalışmalarımız altı nüsha üzerinde yaptık. Çalışmalarımızı sürdüğümüz bu altı nüshanın nüsha tavsifleri aşağıya çıkarılmıştır:

---

[6] a) Ahmet Caferoğlu , Türk Dili Tarihi , Enderun Kitabevi , İst. 1984 , 3. Baskı , s. 222-229.
b) Ragıp Hulusi Özdem , Dil Bilimi Yazıları , Haz. Recep Toparlı , Ank. 2000 , s. 473-501.
c) Thury , A közep azsial török nylev ismertztzsci (Orta Asya Türkçesi Üzerine Tetkikler) ,Çev. Ragıp Hulusi Özdem , Millî Tetebbular Mecmuası II , s. 207-233
ç) İslam Ansiklopedisi , MEB , İst. 1965 , I. Cilt , s. 116.
d) Osman F. Sertkaya , Abuşka Lüğati , Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi , C. I , İst. 1988 , s. 312-314.

1. **Ayasofya Nüshası** (A.): İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü'nde, Ayasofya.TY:nr. 4748 numarayla Abuşḳa (Çaġatay Lüġati) adıyla kayıtlıdır. Ayrıca Ankara Millî Kütüphane'de Abuşḳa adıyla A. 727 numarayla kayıtlı mikrofilmi vardır. Bu mikrofilm 1957 yılında hazırlanmıştır. H.956/M.1549 yılında istinsah edilmiştir. 85 varaktır. Her sayfada 25 satır vardır. Aharlı kağıda yazılmıştır. Manzum bir mukaddime ile başlar. Mestî Nā-murād adında biri tarafından istinsah edilmiştir. Ebadı 195x105 mm. dir. Talik ile yazılmıştır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Mufassaldır.

2. **Besim Atalay, Abuşḳa veya Çaġatay Lüġati** (B.): Ankara, Millî Kütüphane'de SYS No: 0214063, Dewey 030.4, Dewey T.477-5, Yer: 1971 AD 1111 bilgileriyle kayıtlıdır. Ankara'da 1970 yılında yayınlanmıştır. IV+450 sayfadır. Besim Atalay, Fatih Nüshasını esas alıp Muallim Cevdet Yazmaları'nda bulunan M. Cevdet I ve II , Konya nüshalarıyla Petersburg baskısını karşılaştırarak hazırlamıştır, ancak eser Atalay'ın ölümünden sonra yayınlanmıştır. Bu da eserin hazırlanışında bütün nüshaların göz önünde bulundurulmadığı, belki Atalay'ın ömrü vefa etseydi daha kapsamlı bir eser meydana getirebileceği fikrini uyandırmaktadır.

3. **Esad Efendi Nüshası** (E): İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü'nde, Esad Efendi.3264/2 numarayla ve Abuşḳa Lüġati adıyla kayıtlıdır. 191 varaktır. Manzum ve mensur mukaddimelidir. H.951/M.1544 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Kitap 125 mm. En ve 210 mm. Boyundadır. Sırtı kahverengi meşin ciltli, kağıt kaplıdır. Ahterlidir. Aharlı orta kağıda yazılmıştır. Her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Rika ile yazılmıştır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Tespit ettiğimiz ve bugüne kadar bilinen nüshalar içinde en hacimlisidir. 3027 Çağatayca kelimenin izahı vardır. Tanık olarak verilen örnekler Nevâî'nin 28 eserinden ki bu eserlerin adları 9. varakta verilmiştir, ayrıca Sulṭân İskender Mirzâ, Ḳuṭbî, Mevlânâ Luṭfî, Mîr Ḥaydar, Bâbür Mirzâ, Naʿîmî, ʿUbeyd Ḫan, Sulṭân Ḥüseyin Bayḳara, Kemâl-i Ümmî, **Niẓâmî**, Penâhî (Ḫᵛâce Kelâm), Hâṭefî, Bâbür Mirzâ, Benâyî, Şâbûr ẕü'l-Eknâf, Şeyḫ ʿAṭṭâr'dan olmak üzere 16 ayrı müellifin eserlerinden de alınmıştır.

4. **Lala İsmail Nüshası 1 (Li.1)** : İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Bölümü'nde, Lala İsmail.670 numarayla ve Divān-ı Lüġat-i Nevāī adıyla kayıtlı bulunmaktadır. 128 varaktır. Aharlı kağıda yazılmıştır. Her sayfada 19 satır bulunmaktadır. Ebadı; 155x105, 115x65 mm. dir. Sırtı kahveringi bez ve üstü desenli kağıt kaplıdır. Talik ile yazılmıştır. H.968/M.1561 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi Hafız Ahmed adında birisidir. Manzum bir mukaddime ile başlar. Muhtasardır.

5. **Seyfettin Özege Nüshası (S.)**: Erzurum, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Seyfettin Özege Kütüphanesi'nde Muhammet Muhtar Karahanlıoğlu Bölümü'nde Lüġat-ı Abuşka adıyla, MMK. 38-81 numarayla kayıtlıdır. 150x205 mm. ebadındadır. 146 varaktır. Her sayfada 17 satır vardır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Sırt ve kenarlar kahverengi meşin, üstü meşin üzerine sarı kağıt kaplıdır. Manzum bir mukaddime ile başlar. Mufassaldır. Müstensihi belli değildir. Eserin sonunda Nevâî'nin vefatından sonra yazıldığı yazılıdır. Müstensihi belli değildir.

6. **Şehid Ali Paşa Nüshası (Ş.)**: İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa Bölümü'nde 2156/3 numarayla kayıtlıdır. 120 varaktır. Her sayfada 21 satır vardır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Kahverengi meşin kaplı, nakışlı (tezhipli) dır. Talik ile yazılmıştır. 211x127, 145x66 mm. ebadındadır. H.963/M.1556 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Aharlı kağıda yazılmıştır. Manzum bir mukaddime ile başlar. Bu da başka bir eser içinde 132-250. varaklar arasında bulunmaktadır. Mufassaldır.

Bu altı nüsha içinde; hem en hacimli nüsha olması, hem Çağatayca kelimelerin harekeli verilmesi, hem de Nevâî'nin daha fazla eserinden (28 eser) ve diğer nüshalardan daha farklı müelliflerden (16 farklı müellif) tanık olarak örnekler vermesi sebebiyle Esad Efendi Nüshası'nı esas nüsha olarak kabul ettik. Altı nüsha dışında kalan nüshaları, nüsha tavsifleri verilirken belirtilen özelliklerden dolayı mecbur kalmadıkça çalışmamıza dahil etmedik. Çalışmamıza dahil etmediğimiz nüshalara da, çalışmamıza dahil ettiğimiz nüshalarda tereddüte düştüğümüz ve onlardan farklılıklar bulunca zaman zaman müracaat ettik. Metni kurarken farklı nüshalardaki farklı kelimelerden anlama

en uygun olanları almayı tercih ettik. Sözlükte geçen bütün kelimeleri Arap alfabesi sitemine göre dizilen sırasına göre aldık. Bu sırada bir değişiklik yapmadık. Sözlükte geçen Çağatayca kelimeler; meftûḥa (üstünlü) , meksûre (esreli) , mazmûme (ötreli) değerleri ile ayrı ayrı fasıllara ayrılarak gösterilmiştir. Meftûha grubundaki kelimelerin ilk harflerini a-e, meksûre grubundaki kelimelerin ilk harflerini ı-i , mazmûme grubundaki kelimelerin ilk harflerini o-ö şeklinde okundu.Bazı ünsüzler kâf-ı ʿArabî ve kâf-ı Fârisî şeklinde vasıflandırılarak birbirinden ayrılmıştır. Biz de kelimeleri okurken bu özelliklerine dikkat ederek okuduk. Kelimelerin Latin harflerine göre dizini verilirken, araştırmacılara kolaylık sağlaması bakımından Latin alfabesindeki alfabe sitemine göre hareket ettik.

1.5. Metindeki Çağatayca Kelimelerin İmlâ Özellikleri:

Abuşka Lüġati'ndeki Çağatayca kelimeler, şüphesiz ki Çağatay Türkçesinin imlâ özelliklerini taşımaktadır. Biz burada Çağatayca kelimelerde gördüğümüz bazı seslerin sözlükte gördüğümüz imlâ özelliklerini vermeye çalıştık.

a) a ünlüsü: Kelime başında ve kelime ortasında bazen elif (ا), bazen de medli elif (آ) ile yazılmıştır.

abuşka (24) ابوشقا , abaġa (24) اباغا , abraş (24) ابراش , atıp (26) آتيب , atıḳmaḳ (27) آتيقماق

atarlar (26) اتارلار , atay (26) اتای , alaman (47)الآمآن , aldaray (48) الدارآی

Kelime sonunda elif (ا) veya he (ه) ile yazılmıştır.

Ara (37) ارا , asra (38) اسرا , araba (37) ارابه , almaġın bolsa (50) الماغين بولسه

b) e ünlüsü: Kelime başında (ا) ile, kelime ortasında elif (ا) ile veya işaretsiz gösterilmiştir. Kelime sonunda ise elif (ا) ile ve he (ه) ile yazılmıştır.

egek (46) اكاك , ekeci (47) اكجی , emgek (53) امكاك , enbe (54) انبه , eymenmek (63) (ايمانماك) , eye (65) ايا , itemes (67) ايتاماس

c) ı-i ünlüleri: Kelime başında elif-ye (ای) ile, kelime ortasında ye (ی) ile veya işaretsiz, kelime sonunda ise (ی) ile yazılmıştır.

ıçḳındı (76) ايچقيندی , ırġanıp (83) ايرغانيب , ıslanḳanı (86) ايسلانقانی , ısıtḳalı (87) ايسيتقالی

itimek (67) ايتيماك , itik (72) ايتيك , itip min (69) ايتيب مين , itkeli (73) ايتكالى , itküsi (73) ايتكوسى

ç) o-ö ünlüleri: Kelime başında elif-vav (او) ile , kelime ortasında vav (و) ile yazılmıştır. Kelime sonunda o-ö ünlülrine rastlanmamıştır.

otun (126) اوتون , otluķ (126) اوتلوق , otluḫ (126) اوتلوخ , oḫşaşur (133) اوخشاشور
ötrüside (125) اوتروسيده , ötrü (125) (اوترو) , ötkerü (123) اوتكارو , ötkenür (124) (اوتكانور

d) u-ü ünlleri: Kelime başında elif-vav (او) ile, kelime ortasında ve kelime sonunda vav (و) ile yazılmıştır.
uçru (128) اوجرو , utuzay (127) اوتوزاى , uçķun (127) اوچقون , uçursa (130) اوچورسا
üçevle (129) اوچولا , üçegü (129) اوچاكو , üçünc (129) اوچونج , üçük (130) اوچوك

e) g ünsüzü: "g" ünsüzü hem Türkçe kelimelerde , hem de Farsça kelimelerde kef (ك) ile yazılmıştır.
gezek (423) كزك , kirgec (428) كيركاج , kirgüge (429) كيركوكا , gine (434) كنه , göçürgüñg (438) كوچوركونك , gönendi (451) كوناندى

g) ñg ünsüzü: Nun - kef (نك) ile ve kef (ك) ile yazılmıştır.
körgüñg (440) كوركونك , kölegeñg (447) كولاكانك , mañga (457) منكا , miniñg (457) منينك miñg (459) مينك
miñiñ (460) ميكيك , bizniñ (186) بيزنيك , bildiñ (189) بيلديك

h) t ünsüzü: Kalın ve ince ünlülü kelimelerin hepsi te (ت) ile yazılmıştır. ṭı (ط) ile yazılmış yalnız üç kelime vardır.
tatay (210) تاتاى , tartar (211) تارتار , teskeri (217) تسكرى , tiprenmek (234) تيبرانماك
ṭaġay (372) طغاى , ṭolġa (372) طولغا , ṭoy (372) طوى

ı) p ünsüzü: Türkçe kelimelerde, özellikle gerundium ekleri be (ب) ile; gerundiumların dışında ise pe (پ) kullanılmıştır.
bürketip (197) بوركاتيب , bulġap (205) بولغاب , boyalıp (206) بويااليب , südrelip (357) سودراليب , sürgenip (358) سوركانيب , sustayıp (362) سوستاييب
pelpuş (176) پلپوش , püpük (190) پوپوك , pütti (190) پوتتي , puc (194) پوج , puḫsadı (194) بوخسادى , püledi (205) پولادى , tapşurmaġay (207) تاپشورماغاى , tapay (208) تاپاى

i) **s ünsüzü:** Çağatayca kalın ve ince ünlülü kelimelerin hepsi sin (س) ile yazılmıştır. Sat (ص) ünsüzü kullanılmamıştır.

salġay (339) سالغای, salġadı (340) سالغادی, salḳın (341) سالقین, salġac (341) سالغاج, sanap (342) ساناب

sirmemek (348) سیرماماك, sizmek (349) سیزماك, sisgendi (351) سیسکاندی, südrelmek (357) سودرالماك, sürdikler (358) سوردیك لار

2. METİN

Yüz ḥamd aña kim vaṣfıdadur il tili lāl
Gerçi til ara andın irür sözge mecāl

Ger elsineʾ-i muḫtelife cemʿ olsa
Ḥamdını edā ḳılmaḳ irür emr-i muḥāl

Der Naʿt-ı Seyyidü'l- Mürselīn

Ol şāh-ı rüsūl ẕātı durur nūr u ṣafā
Muḥtāc durur şefāʿatıġa her şāh u gedā

Bolsa birev ism ü naʿtıdın nükte-serā
Di ṣallī ʿalā Muḥammed ve sellimū teslīmā

Ve ʿalā ālihi āmmā baʿd ve āṣḥābihi

Çünki evżāʿ-ı künbed-i dāʾīr
Rūhım itti beden sārī-i sāʾīr

Tüştüm uşbu cihān-ārā giryān
Kördüm işide her kişi ḥayrān

Ḫūrd u ḥālīçe güşiş eyleb fāş
Ötkerür bir ṭarīḳ birle maʿāş

Güşe-i iḫtiyār itip min hem
Ni enis irdi anda ni maḥrem

Yapıp ildin köz ü ḳulaġımnı
İtegimge çikip ayaġımnı

Raḳamım ḫāmeni figār iylep
Ḳalemim ṣafḥanı nigār iyleb

Künc-i ʿuzlet ara yoḳ irdi kişim
Ser-nüviştimni yazmaḳ irdi işim

Mūnisim barça ehl-i faẓl sözi
Ni tefāvüt sözi durur yā özi

Niçe bustān u bāġ geşt ittim
Niçe gül-zār seyrġa yittim

Niçe reyḥān isledim vü gül hem
Niçe gül bisledim vü sünbül hem

Tā ki bir ravżaġa güẕer ḳıldım
Gül ü reyḥānıġa nazar ḳıldım

Reng ü bū özge her güli de anıñg
Naġme bir nevᶜ bülbülide anıñg

Serv-i āzādesi kilip ser-keş
Naḫl-ı cān-perveri bolup dil-keş

Sebzesi ābdār u ḫōş-selvet
Lālesi dāġ-dār-ı pür-ḥālet

Mürġ-i cān bülbül oldı her güliġa
Çırmadı dil özini sünbiliġa

Serv-i āzādıġa bolup bende
Hem benefşesiġa ser-efkende

Lālesi urdı cānım üstiga dāġ
Birgeli özge ravzalarġa ferāġ

Ḫāk-i ḫōş-būyı müşk-i tatarı
Mīr ᶜAlī Şīr bāġ u gül-zārı

Talmadım her niçe ki seyr ittim
Seyr ile niçe kūşeġa yittim

Andaḳ aylandı köñglüme bu heves
Ki lüġātini cemᶜ itey min bes

Ehliniñg pāyıġa yüzüm sürdüm
Şarṭ-ı ḫıdmet yirige yitkürdüm

Her ni kim ḳıldılar alar irşād
Uşbu defter-ārā o buldı sevād

Bar ümīdim ki ehl-i faẕl u kemāl
Birip ıṣlāḥ birle zīb-i cemāl

Tā bu sehv ü zelel ḫaṭā güşi
Mīr ᶜAlī Şīr'niñg siyeh güşi

Ki ulus içre ḫayr ile ola yād
Her niçük cism-i ḫāki bolġay bād[7]

[7] Manzum Mukaddime: ø A.V. , B. , L. , Li.2 , M.1 , M.2 , Z.

ᶜAşḳ u muḥabbet meyḫanesinüñ rind-i ḳadeḥ-i peymāyı ve şiᶜr ü belāġat kāşenesinüñ ṭūṭī-yi şeker -cāyı , **Mīr ᶜAlī Şīr Nevāyī** ḳuddise envārıhu envār-ı esrārınuñ ẓürefā-yı diyār , ve bülegā-yı süḫan-güẕār , mā-beynlerinde mütedāvil olan nazm u inşāları nüsḫalarınuñ imlālarında her meftūḥdan soñra elif ve her mażmūmdan soñra vav ve her meksūrdan soñra ya imlā olınmaḳ ḳāiᶜdeᵓ-i muṭṭaridedür. Elif-i meftūḥadan ġayrı ḥurūfda taḫallüf itmek az vāḳıᶜ olur. Egerçi bu ḥarfler gāhi telaffuẕ olınur , amma ekṣeriyyā mücerred mā-ḳablinüñ ḥarekātına delāletçün imlā olınup telaffuzda edā olınmaz , ve bu risālenüñ tertībinde ḥarf-i evveli bile ḥarf-i imlādan soñra gelen ḥarf ki ṣūret-i kitābetde ṣāliṣ ve ekṣeriyyā telaffuẕda ṣānīdür . Bu iki ḥarf iᶜtibār olınmışdur ki meᵓnūs-ı ṭıbāᶜ ve meᵓlūf-ı istimāᶜ olmayın lafẓ-ı bedīᶜüñ evvel ḥarfinüñ mā-baᶜdında elif yazılmış ise meftuḥada , ya yazılmış ise meksūrede, vav yazılmış ise mażmūmede ṭaleb olına ḥavāṣi ṣaḥāᵓifde sürḫ ile işāret olınan ḥurūf tertībi üzre. *in-şāᵓ-Allahu Taᶜālā.*[8]

[8] Mensur Mukaddime: ø A. , A. V. , B. , İ. , Li.1 , N. , S. , Ş. T.

2.1. [A.2a], [E.2b], [S.2a] Ḫarfü'l- Elifi'l- Meftūḥa

Abuşḳa[1]: (ابوشقا) ʿAvrat erine dirler şoy maʿnānasına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** [Li.1 2a] un [S. 2b] atası ölicek anası ḥālinde gelür ki :

[S.2b] Beyt: Bir yandın oġul ġam u şikenci
[Ş.133a] Bir yandın **abuşḳa** derd ü renci

Abaġa[2]: (اباغا) Atanıñ kardeşine dirler, gerek atadan büyük ve gerek küçük olsun [Li.1 2b] **Muḥākemetü'l- Lüġateyn**'de gelür ve bular atanıñ büyük ḳardeşine küçük ḳardeş aġa inisin **abaġa** dirler.

Abraş[3]: (ابراش) Cins ata iṭlāḳ olınur.

[Ş. 133b] At [4]: (ات) Esb maʿnāsınadur ve emr idüp at dimekdür. Bindāz maʿnāsına ve ad dimekdür. İsm maʿnāsına **Muḥākemetü'l- Lüġateyn**'de üçi daḫı bu tuyuḳda gelür ki :

Tuyuḳ: Çün perī vü ḥūrdur **atıñg** bigim
Sürʿat içre dīv irür **atıñg** bigim
Her ḫadengi kim ulus andın ḳaçar
Nā- tüvān cānım sarı **atıñg** bigim

Ve yine ism maʿnāsına **Ferhād u Şīrīn** 'de **Ferhād Ḫusrev** ḳāsıdına ayıtdı :

---

[1] **ölicek** : vefat idicek B. // **derd ü renci** : der ü renci B.

[2] **Abaġa** : ø E., A. // **olsun** : olsun ki Li. 1 , Ş. , B. // **ḳardeşine** : ḳarındaşıġa Li. 1 // **derler** : dirler Li. 1 // **ve bular atanıñg büyük ḳardeşine küçük ḳardeş aġa inisine abaġa dirler** : ve bular atanıñg ebnāsına abaġa dirler. Ş.

[3] **Abraş** : ø S. A. L. , B. // **abraş** : Cins at , Li. 2

[4] **At** :Üç maʿnāya kelür evvel ism maʿnāsınadur ve esb maʿnāsınadur ve at dimekdür bindāz maʿnāsınadur ki Muḥākemetü'l-Lüġāteyn'de üçi daḫi bir tuyuḳda kelür. Ve yine Ferhād u Şīrīn'de ism maʿnāsına kelür ki Ferhād Ḫusrev ḳāsıdına ayıtdı:Beyt : Mini at anglamaḳdın edip yād / Min atdın yat u mindin yat olup at, S. Li.1 , B. // Ad dimekdür . Nām maʿnāsına Ferhād-nāme'de ḫaḳan ad ḳomaḳ diledigi maḥalde aydur ki : Beyt : Cemāli birle köñlün eyleben ḫōş / Atın ḳoymaḳ sarı boldı raḳam-keş // atımı : adımı dimekdür yaʿni nāmumı dimekdür maʿnāsına Beyt : Yeri ḳabūl aytalmayanı meger kim min / Ḳılıp atımnı ẓulūm u cehūl birle eda , ve Çaḳatay dilinde mevziʿ-i maʿḳūlde vāḳıʿ olan elfāẓınıñg āḫirine nūn ilḥāḳ olmaḳ ḳāʿide-i külliyedür. Az olur ki ḥaẕf olınur. Münācāt eşnāsında kelür : Beyt : Sin ḳoyup evide pinhānı / Kār-gāhı dimāġ-ı üftānı , Li.2 , B. ø // Üç maʿnāya kelür , evvel ism maʿnāsına ki ad dirler ve esb maʿnāsınadur ve bindāz maʿnāsına ki at dimekdür. Türkī ve Muḥākemetü'l-lüġāteyn'de üçi bir tuyuḳda kelür , Ş. // Ad dimekdür . Ferhād-nāmeʿde ḫāḳān Ferhād'a ad ḳoymaḳ diledügi yerde gelür : Beyt : Cemāli birle köñlin eyleben ḫōş / Atın ḳoymaḳ sarı boldı raḳam-keş . Ve Sebʿā-i Seyyāre'de ta ḳafiyesinde kelür : Beyt : Dime ʿālem-i fīrāḳ u ẓulümātı / Şām-ı hicrān kilip anıñ atı .Z. //

ḫūrdur : ḫūr irür , A. // **cānım** : cismim , S. // atdın : etdin B.

Beyt: Mini at anglamaḳdın ʿışḳ idüp yat
Min atdın yāt u mindin yat bolup **at**

Çaḳatay dilinde Türkī lüġātiñ dal ta ile edā olınmaḳ ḳāʿide-i muṭṭaridedür. İltifāt ile vuḳūf ḥāsıl olunur, adımı diyecek maḥalde atımnı deyü taḥrīr ü taʿbīr olınur .

Beyt: Peri ḳabūl aytalmay anı meger kim min
Ḳılıp **atımnı** ẓulūm u cehūl birle edā

Çaḳatay dilinde mevkiʿ-i mefʿūlde vāḳıʿ olan elfāẓıñ āḫirinde nun ilḥāḳ olunmaḳ ḳāʿide-i muṭṭariddür. Az olur ḫaẕf olınur. **Sebʿā-i Seyyāre**'de münācātda gelür :

Beyt: Sin ḳoyup farḳ evide pinhānı
Kār-gāh-ı dimāġ-ı insānı .

Atamaḳ[1]: (اتاماق) Ad ḳomaḳdur, tesmiye maʿnāsına ʿAbīd Ḫan eşʿārında Naʿt-ı Nebī ʿAleyhi's-Selām'da bu beytde gelür.

Beyt: **Atap** atıngnı ḥabīb ü kerem birle sanga
Eyledi ʿizzet ile künc-i şefāʿatnı ʿaṭā

Ve dīvān-ı evvel dībācesinde bu beytde.

Ataldı [2]: (اتالدی) Adlandı ve nāmdār oldı dimekdür, bir daḫı bir emr içün taʿayyün oldı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Dārā**'yı alup **İrān**'a gelicek eṭrāf-ı ʿaleme ḥākimler gönderdügi maḥalde gelür:

[E. 3a] Beyt : **Ataldı** biri **Mıṣr** u **Baġdād**'ġa
Yazıldı biri mülk-i **Nūşād**'ġa

Atḳadı ve atadı [3]: (اتقادی - اتادی) Ad ḳodı dimekdür.

Atap[4] : (اتاب) Ad ḳoyup dimekdür ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında naʿt'da gelür .

Beyt : **Atab** atınġnı ḥabīb ü kerem birle sanga
Eyledi ʿizzet ile künc-i şefāʿatnı ʿaṭā

---

[1] **Atamaḳ** : ø . , Li.1 , Ş. , A. , S. // **ḳomakdur** : virmek , Li.2
[2] **İrān'a** : İrān-ı ẕemīne , S. , A.
[3] **demekdür** : dimekdür , Ş.
[4] **demekdür** : dimekdür Ş. // **ḥabīb ü kerem birle** : ḥabīb gūyi birle Ş.

[A.2b , S.3a] Atıġıp[1]: (آتيغيب) Adlanup dimekdür. Atağıl, adlağıl ve ad ḳoğıl deyü emr eylemekdür ve adağıl nāmzed edā eylegil dimekdür.

Atıp[2]: (آتيب) Atup dimekdür ve daḫı adlayup ve ad ḳoyup dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Mehīn Bānū Ḫusrev** ḳāṣıdına ayıtdı .

Beyt: Kim ol kim **Ḫusrev atıb** dir ki **Ferhād**
İmas sīret ü emṣāl ādemi zād

Atarlar[3]: (اتارلار) Atarlar dimekdür ve adlarlar yaʿnī bir adla añarlar dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Bidāye**'de ki dīvān-ı evvel, [Li.13a] bir meṣnevīde gelür ki :

Beyt : Bināġa gerçi her kim bolsa bānī
Atarlar bānī ismi birle anı

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da Ḥażret-i Nūḥ ʿAleyhi's-Selām [Ş.134a] oğullarına eḳālīm ārāżi taḳsīm itdügi maḥalde gelür ki:

Bu oğlanlarıġa her birni ki birdi ol yirni ol oğlı atı bile **atadılar.**

Atay[4]: (اتای) Atayın dimekdür. Biyendāzem maʿnāsına ve aḳın ve ılġar maʿnāsına daḫı gelür ki bir daḫı ad ḳoyayın dimekdür ki **Dīvān-ı Lütfī**'de naʿt'da gelür.

Beyt: Nūr baḥrıdın arıḳ ẕātınıñg durur dürr-i yetīm
Min nitip atay anıng dik gevher-i ayın mā vü ṭīn

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de ism [E.3b] maʿnāsına ve esb maʿnāsına ve atmaḳ maʿnāsına üçi daḫı bir tuyuḳda gelür.

Tuyuḳ: Çün perī vü ḥūr irür atıñg bigim
Sürʿat içre irür atıñg bigim
Her ḫadengi kim ulus andın ḳaçar
Nā-tüvān cānım sarı atıñg bigim

---

[1] **ḳoğıl deyü emr eylemekdür** : ḳoğıl deyü demekdür , emr eylemekdür . S. // **ve adağıl nāmzed eda eylegil demekdür** : ve adağıl yaʿnī nāmzed eylegil demekdür. S.

[2] **adlayub ve ad ḳoyub demekdür** : adlayup yaʿnī ad koyup demekdür. S. , A. , Li.1 // atup dimekdür ve daḫı ad ḳoyubp dimekdür. Ş.

[3] **Atarlar** : atarlar demekdür ve adlarlar demekdür . A. , Ş. Li.1. // **eḳālīm ārāżi taḳsīm**...eḳālīmi taḳsīm ..S., A. , Li.1 // **ol yirni** ...: ol birni...A. Li.1 ; **ol yirni**...: ø Ş.

[4] **ẕātınıñ durur** : ẕātıñ durur Li.1 // **gevher-i ayın** : gevher atın S. , gevher-i aşlın Ş. , Li.1 , A. // **Ve yine Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de** .....**sarı atıñg bigim:** ø S. , A., Ş., Li.1

Atıḳmaḳ[1]: (آتيقماق) Ad çıkarmaḳ maᶜnāsınadur. Atıḳıp ad çıḳarup dimek olur.

Beyt : Tīġ ile başıma kilding ki bu kevn işide
Ḫūblar içre ser-āmedsin olub sin atıḳıp

[A.2b] Atıġıp[2]: (آتيغيب) Adlanup dimekdür.

Ataġıl[3]: (اتاغيل) Adlaġıl, ad ḳoġıl dimekdür ve adaġıl yaᶜnī nāmzed eylegil dimekdür.

Ataḳlıḳ ve ataġlıġ[4]: (اتاغليغ و آتاليق) Baᶜżı maḥalde ġaynla ḳaf bir maᶜnāya istiᶜmāl olup kelime āḫirinde elifle ha kibi ki falānġa vü filānġa gibi adanmış u nāmzed olmış dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de beşinci ḥikāyede Mihr ü Süheyl vaṣfında gelür.

Beyt: Mihr zülfiġa köñli bağlıġ idi
[S.3b] Güyiyā bu anga ataġlıġ idi

Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Mūsā ile Ḥażret-i Şuᶜayb ᶜAleyhi's-Selām ẕikrinde gelür ki Şuᶜayb ᶜAleyhi's-Selām Mūsā ᶜAleyhi's-Selām'nı evige indep ḥaseb vü nesebin maᶜlūm ḳılıp Ṣafūrā atlıġ ḳızın anĝa atadı.

Ataġ[5]: (اتاغ) Adaḳ dimekdür.

Atalıġ ve ataġlıġ[6]: (آتاغليغ و آتاليق) Atalıḳ maᶜnāsınadur ki Gül ü Nev-rūz-ı Luṭfī'de süsen güle ayıtdı.

Beyt : Melāmet başladı gülge kim ey māh
Atalıġnıñg durur ḫāḳān kibi şāh

Ataġlıġ[7]: (آتاغليغ) Adaḳlu ḳıza dirler. Nişānlu ḳıza dirler. Sebᶜa-i Seyyāre'de beşinci ḥikāyede Mihr ü Süheyl vaṣfında gelür.

---

[1] **Atıḳmaḳ** : ø S. , A. , Ş., Li.1
[2] **Atıġıp** : ø E. , S.
[3] **Ataġıl** : ø E. , S. **Atağıl** : adġıl ve ad ḳoġıl dimekdür. Ş. // **ataġıl** : adlaġıl ve ad koġıl dimekdür ve adaġıl yaᶜnī nāmzed eylegil dimekdür. Li.1
[4] **Ataḳlıḳ u ataġlıġ** : atalıḳ u ataġlıġ Ş. // **Baᶜżı** : yaᶜnī S. // **Baᶜżı mahalde .....dimekdür ki** : Yaᶜni maḥalde ġaynla ḳaf ḳāfiyedür. Redīf maṣlaḥatı içün kelime āḫirinde vü evvelinde vü ortasında bir maᶜnāya istiᶜmāl olınur. Elifle ha kibi falanġa vü filanġa dirler. Adanmış vü nāmzed dimekdür ki S. , A. , Li.1 // **köñili** : köñülni A. // **Ve yine Tevārīḫ-i ..... atadı.** : ø E.
[5] **Ataġ** : ø S. , A. , Ş. , Li.1 // **Ataġ** : Ataġ neẕr ataġlıġ : Nişanlu ḳıza dirler Li.2
[6] **ey māh** : ey yār S.
[7] **Ataġlıġ:** ø E. , S. , Li.1, A. , Ş. // **Ataġlıġ** : Ataġ neẕr ataġlıġ : Li.2 // Bu madde yalnız Zühdü Bey ve Li.2 nüshalarında vardır. .

Beyt : Mihr zülfiña kön{gül bañlıñ idi
Güyiyā bu añga **ataġlıġ** idi

Atılıġ ve atılık [1]: (آتايق و آتليغ)Bu daḫı nām-dār maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Nevāyī** Ḫażretlerine ḫᵛābda didi.

Atlıġ ve atlık[2]: (آتايق و آتليغ)Atlu dimekdür. [Li.1 3b] Suvār maᶜnāsına ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh**'ıñ āḫir şikārı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Anda **atlıḳġa** ḥad yoḳ irdi bedīd
[Ş.134b] Ṣaydġa hem ᶜaded yoḳ irdi bedīd

[3]Bu daḫı nām-dār maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Nevāyī Ḫażretlerine** ḫᵛāb içinde ayıtdı.

Beyt : Min ki bezl ü seḫāda **atlıġ** min
Bolsa yüz munca hem uyatlıġ min

Atlıġ [4]: (آتليغ) Atlı dimekdür. Ġayn ḳāfiyesinde bu beytde gelür.

Beyt: İsterem laᶜliġa ḳılġay min çüçük cānım fedā
Ey Nevāyī añga dir min kilmegey nā-geh açıġ

Atlıġ[5]: (آتليغ) Nām-dār dimekdür. Atlık daḫı dirler. Çaḳatay dilinde ki meksūru'l- āḫir olan **Türkī** lüġatinde ġayn veya ḳaf ilḥāḳ olunmak ḳāᶜide-i külliyedür.

Atḳuca[6]: (اتقوجه) Atınca dimekdür. Nun ile atkunca daḫı denilür. Niteki nev-diyārda rüstāy-ı etrāk ṣubḥ olunca dinecek maḥalde ṭañ atınca dirler. Keẕālik Çaġatay dilinde daḫı tang atḳunca dinilür.

Beyt: Vaṣl-ı bezmīde nevā ḳadrin **Nevāyī** bilmedinġ
Kice firḳat içre tañ **atḳunca** fiġāndur sezā

---

[1] **Atılıġ u atılık** : ø S. A. , Ş. , Li.1 , B.

[2] **Atlu demekdür , suvār maᶜnāsına** : ve bir daḫı atlu demekdür , suvār maᶜnāsına, S. // Ayasofya nüshasında :(Bu daḫı nām-dār maᶜnāsına ki) şeklinde kelimenin yalnız bir maᶜnāsı verilmiş.

[3] Bu bölüm , E. nüshasında yoktur.

[4] Bu madde yalnız Li.2, Esad Efendi ve Zühdü Bey nüshalarında vardır.

[5] Bu madde yalnız Li.2 nüshasında vardır.

[6] **Atḳuca** : ø , S. , A. , Ş. , Li.1 // **Atḳuca** : atḳunca , Z. , Li.2 // **Atḳunca** : Atınca dimekdür. Atḳuca daḫı dirler. Niteki diyārda rüstāy-ı etrāk ṣubḥ olunca diyecek maḥalde ṭañ atınca dirler. Keẕālik Çaġatay dilinde tañ atḳunca dirler. Meṣelā bu beyitde , Z. // **Atḳunca** : Atınca dimekdür. Atḳuca daḫı dirler. Tañ atḳunca , ṣabāḥ olunca dimek olur. Li 2.

Atage[1]: (آتاکه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Lala vü atabeg maᶜnāsınadur ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de beşinci meclisde **ᶜAbdu'l-vahhāb** vaṣfında gelür:

Şeyḫüm bigning ḫᵛāher-zādedür [E.4a] kim **ᶜAbdu'r-rezzāḳ** etegening oġlı bolġay.

Ve yine bu meclisde **Kevkebī** vaṣfında gelür ki:

[S.4a] İmdi ẓāhir bolupdur , **Şeyḫ Bāyezid** etegening nebīresidür. Bu iki kişi **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara**'nıñg baᶜżı oġullarınıñg atabegleri idi.

Tevārīḫ-i Mülūk'da ehl-i tārīḫ **İskender**'iñ atası **Dārāb** idi dedikleri vech üzre ki **Filḳos**'ıñg ḳızın alub yine **Filḳos**'a gönderdügi maḥalde gelür.

Andaḳ ki ḥavādiṯ yüzlendi kim yolda ol ḳız bir etege ve bir ḫᵛāce sarāy birle ḳaldı.

Atabig[2]: (اتابیك) Kaf-ı ᶜArabī ile atabeg dimekdür. Nev-diyār müteressilleri ᶜörflerinde ya imlā olınmaz. **Ferhād-nāme**'de ḫāḳānıñ vezīr **Melik-ārā** ḥaḳḳında idi.

Beyt : Hem ol Ferhad'ġa irdi **atabig**
Bilip Ferhād ḫōd anı atadig

Anage [3]: (اناکه) Bu daḫı atabeg maᶜnāsınadur.

Açun [4]: (آچون) Dünyā maᶜnāsınadur ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür .

Beyt: Sin dik **açunda** bir közi ᶜayn-ı belā ḳanı
Min dik anıng cefāsı bile mübtelā ḳanı

Ve yine **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da **İskender Mirzā** vaṣfında gelür ki:

---

[1] **Atage** : ø Li.2 // **Atage** : Atabeg maᶜnāsınadur. Z.

[2] **Atabig** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Atabig** : Atabeg dimekdür. Bu diyar müteressilleri ḥarfinde ya imlā olunmaz.Z. // **ḥaḳḳında idi** : ḥaḳḳında kilür. Z. // **Atabig** : Atabeg Li.2 , Atage daḫı dirler . Atabig maᶜnāsına . Li.2

[3] **Anage** : ø A. , B. , Li.1 , Li.2 , S. , Ş. , Z.

[4] **Açun** : Acun A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Acun** : Cim-i ᶜArabi'yle dünyā maᶜnāsınadur. A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Acun** Cihān maᶜnāsınadur. Luṭfī'niñg ġazeliyātında kilür. Z. // **Acun** :Cihān , Luṭfī ġazeliyātında kelür. Li.2 // **Ve yine ..... kelür ki , beyt.... murād , baᶜżı.....vāḳıᶜ olmuşdur.** Ø Z. // **Luṭfī kitāblarında ḫōd ekşer** : ḫuṣūṣā Luṭfī kitāblarında ekşer , A. , Li.1 , S. // **Min dik anıñg cefāsı bile mübtelā ḳanı** : Min dik anıñ cefası mübtelā kanı E. , Min dik anıñ belāsı bile ḳanı Li.2 // **Sin dik açunda bir közi ᶜayn-ı belā ḳanı / Min dik anıñ cefāsı bile mübtelā ḳanı** : Sinniñ açunda bir közi ᶜayn-ı belā ḳanı / Minniñ anıñ belāsıġa bir mübtelā ḳanı , Z. // **Baᶜżı nüsḫada uçun vāḳıᶜ olmuş Luṭfī'niñ kitāblarında ḫōd ekşer uçun vāḳıᶜ olmuşdur.** : Baᶜżı nüsḫada ucun vāḳıᶜ olmuş ḫuṣūṣā Luṭfī kitāblarında ekşeri açun vāḳıᶜ olmuşdur. B.

[A.3a] Beyt: Bolsun **açun** içre arıġ köñli şād
Barça ulus üstige sürsün murād

Baʿżı nüsẖada uçun vāḳıʿ olmış, **Luṭfī**'niñ kitāblarında ẖōd ekşer uçun vāḳıʿ olmışdur.

Açırġındı[1]: (آچيرغيندي) Mazlūmı esirgeyüp ẓālime ḳahr eylemede dirler ki **Maẖzen-i Mīr Ḥaydar**'da evvelki maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Ol dem **açırġındı** bir ehl-i ḳabūl
Kim bu kişiler irür irkin fuṣūl

Acıġ ve açıḳ[2]: (آچيق و آچيغ) Acı demekdür. [Li.1 4a] Telẖ maʿnāsına ve ḥayf u teessüf maʿnāsına daẖı gelür.

Acıġlanmaḳ[3]: (آچيغلانماق)Acınmaḳ maʿnāsınadur. Mazlūma merḥamet maḥallinde istiʿmāl olınur. Ācırġanmaḳ daẖı denilür. Acınmaḳ maʿnāsına acıġungdur, acısañg gerek dimek olur. Çaġatay'da bu şīġa muṭṭaridedür. Meşelā : Atıgungdur atsañg gerekdür ve ḳılġungdur ḳılsañg gerek dimek olur. Vaḳıs ʿālā haẕā.

Beyt: Sin dik açunda bir közi ʿayn-ı belā ḳanı
Min dik anıñg belāsı bile mübtelā ḳanı

[Ş.135a] Açḳuñg[4]: (آچقونك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Acsañ gerek dimekdür.

Açay[5]: (آچاى) Ben açayın dimekdür.

Açmay[6]: (آچماى) Açmazın u açmayayın dimekdür.

Açḳalı[7]: (آچقالى) Açalı ve açmaḳ içün dimekdür. ʿİllet maʿnāsına.

---

[1] **Açırġındı** : ø, Li.2 , Z. // **Açırġındı** : Acırġındı , Li.1 , S. // **fuẕūl** : fuṣūl , E. ; Mazlūmı **esirgeyüb ẓālime ḳahr eylemede dirler ki** : Cim-i ʿAcemī ile mazlūmı esirgeyüb ẓālime ḳahr eylemege derler ki , A. , B. , Li.1 , Ş.

[2] **Acıġ ve açıḳ** : ø , Li.1 // **Açıġ** : Acı dimekdür. Z. // **Acıġ ve açıḳ** : Acı demekdür. : Cim-i ʿArabī ile acı demekdür. A. , B. , Li.1 , S. Ş.

[3] **Acıġlanmaḳ** : ø , A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Acıġlanmaḳ** : Acımaḳ , mazlūma merḥamet maʿnāsına. Li.2 // **Acırġanmaḳ daẖı..... dimek olur. Vaḳıs ʿalā hüdā** , ve bu cümlelerden sonra gelen beyit : Ø , Li.2 , Z.

[4] **Açḳuñ** : ø , Li.2 , Z. // **Açḳuñ** : Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür ve cim-i ʿAcemī'yle açsañ gerek dimekdür. A. , B. , Li.1 , S. // **Açḳuñ** : Acḳuñ , kaf , kaf-ı ʿAcemī ile acsañ gerek dimekdür. Ş.

[5] **Açay** : ø Li.2 , Z. // **Açay** : Ben açayım demekdir. B.

[6] **Açmay** : ø Li.2 , Z. // Açmay : Acmazın ve acmayayın dimekdür. Ş.

[7] **Açḳalı** : ø Li.2 , Z. // **ʿİllet maʿnāsına** : ø A. , Li.1 , Ş.

Açılmayın[1]: (آچیلماین) Açılmadın dimekdür.

Aḫtacı[2]: (آختجی)Mīr-āḫūr maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördincü hikāyede

[E.4b] **Mesᶜūd Çöne** şāha gelicek kendü atını mīr-āḫūr elinde gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bāġ ara çünki girdi ol maḥzūn
Aḫtacı iligide idi gül-gūn

Ammā Münşeāt'da müselsel bir niçe mektūb vardur ki cümlesinde ḥāmil-i mektūb [S.4b] bir kimesne muḫātab olınup ve maḳṣūd olınup gāh aḫtacı vü gāh mīr-āḫūr dimekle ẕikr olınur. Siyāḳ-ı kelām tamām işᶜār ider ki aḫtacıdan murād meẕkūr mīr-āḫūr ve mīr-āḫūrdan murād meẕkūr aḫtacı ola.

Aḫtarmaġ[3]: (اختارماغ) Aḳtarmaḳ maᶜnāsınadur. Çaġatay dilinde Türkī lüġātde vaḳıᶜ ṭa ḥarfi külliyen ta ile telaffuẓ olınur. Dal gibi ki geçdi, aḫtardıñg aḳṭardıñ dimekdür.

Beyt: Tīġ ile ḫāk-i tenimni her ṭaraf bardıñg kilip
Naḳd-ı cān almaḳġa bu tofraġnı **aḫtardıng** kilip

Aḫsum [4]: (اخسوم) Bed-meste dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci tenbihātda gelür ki:

Beyt: **Aḥsum** üsrüklerdin ḫāric terāne
Tilbe itler uluşḳandın nişāne

Adaḳ [5]: (اداق) Muṭlaḳ neẕre dirler ki keşret iḥsānla edā olına, ve yine vaḳt ve mevsim maᶜnāsına gelür ki **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de ikinci meclisde **Mīr Saᶜid** kelimātında bu tuyuḳda gelür ki:

---

[1] **Açılmayın** : ø Li.2 , Z // **Açılmayın** : Açılmadın demekdir. (Açılmadan) B.

[2] **Aḫtacı** : Mīr-āḫūr , gül-gūn , atlu , at vaşfında kelür. Li.2 // **maḥzūn** : mecnūn Li.2 // **iligide** : ilginde A. , iliginde B. , ilinde Li.1, Li.2 , S. , iliñde Ş. // **Bāġ ara çünki kirdi ol maḥzūn / Aḫtacı iligide idi gül-gūn** : Bāġ ara kirdi çünki ol maḥzūn / āḫtacı ilgide idi gül-gūn Z. // **Ammā Münşeāt'da ..... aḫtacı ola** : ø Z.

[3] **Ahtarmaġ** : ø A. , B. , Li.1 , S., Ş. , ; **Aḫtarmaġ** : Aḫtarmaḳ Li.2 ; **Aḫtarmaḳ** : Aḫtarmaḳ Li.2 ; **tofraġnı** : tofraġımnı Li.2 ; **Aḫtarmaḳ** : Aḳtarmaḳ maᶜnāsınadur. Ta ile telaffuẓ olunur. Z. ; **kilip** : kilüp Z.

[4] **dirler** : derler S.

[5] **Muṭlaḳ neẕre** : Şol neẕre E. // **dirler** : derler S. // **ki keşret iḥsānla edā oluna** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ikinci meclisde** : ø E. // **taşına** : taşıġa A. , B. , Li.1 , Ş. // **adaḳ ve yine** : ve yine Li.1 , S. , Ş. // **üçinci** :

Tuyuḳ: Ey muḥibler tiysen̂giz ger yazesiz
Gül adaḳıda ḫımārı yazesiz
Ger min ölsem türbetimning taşına
Küşte-i bir şūḫ irür dip yazesiz

Adaḳ ve yine Türkistān'da bir yeriñ adıdur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da üçinci maḳāle hikāyesinde Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yüz iki yüzce kişi birle ḳazaḳ
Geh biri Ḫārzem idi gāhi Adaḳ

[E.5a] Adaḳ aṭa dimekdür, cezire maʿnāsına.

Ardı: (آردی) [Ş.135b] Yorıldı dimekdür.

Armay: (ارمای) Yorılmaz ve yorılmazın dimekdür.

[Li.1 4b] Aralı [1]: (ارالی) Yorulalım ve yorılmaġçün ve yorılalı dimekdür.

Arıp[2]: (آریب) Yorulup dimekdür.

Aryıp[3]: (آریب) Bu daḫi ayrılup dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn Leylī ḳabīlesi göcdügi yire gelicek bir ḫasta it gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: İti tiri zaḥmetidin aryıp
Āʿżāsı ḫıraşdın ḳızarıp

Ve bir daḫı pāk ve arı olup maʿnāsına [S.5a] gelür ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Yār ʿaksinin̂g olub cilve-gehi
Kişi kim ḫāṭırı mirʾatı aryıp

Arılmay[4]: (آریلمای) Şol ḫastalıġa dirler ki bir kimesne emrāż-ı muḫtelife olsa biri tamām gitmedin biri daḫı gele ki Ḥayretü'l- Ebrār'da [A.3b] evvelki Ḥayret'de bahār vaṣfında gelür.

üçünci E. // maḳāle ḥikāyesinde : ø A. // Adaḳ aṭa dimekdür : ve bir daḫı ada dimekdür. A. , Li.1 , S. , Ş. // cezire : ḫazīne B.

[1] Yorulalım : yorlalım B. // Yorulalım ve yorılmaġçün : yorulalım demekdür ve ... Li.1 , Ş. // demekdür : dimekdür Ş.

[2] demekdür : dimekdür Ş.

[3] Bu daḫı : Bir daḫı Ş. // Mecnūn u Leylī'de : Leylī vü Mecnūn 'da Ş. // göcdügi : göçdügi A. , S. // ḳabīlesi : ḳabīlesinde Ş. // yire gelicek : yire gelicek ki Li.1 , Ş. // gelür ki : gelür A. , B., Li.1 // zaḥmetidin : raḥmetidin A. ; zaḥmidin B., Li.1 , S.

[4] Bir kimesne : bir kişiye A., B. , Li.1 , S. , Ş. // emrāż-ı muḫtelife olsa : emrāz-ı muḫtelife ʿārıż olsa A. ; emrāż-ı muḫtelife ʿārıż ola Li.1 , S. , Ş.

Beyt: Nergis arılmay marażıdın **arıḳ**
Közleri ᶜayn-ı yaraḳandın sarıḳ

Arıġ ve arıḳ [1]: (اريق و اريغ) Laġer maᶜnāsınadur ki bu beytde mıṣraᶜ-ı evvel āḫirinde geçdi. Arıġ ve arıḳ bir daḫı arı ve pāk maᶜnāsınadur ki **Münşeāt**'da sekizinci mektūbda gelür.

İnsān cāizü'l- ḫaṭādur ve likin nedāmet eşki kim ᶜibāret tövbe suyıdın bolġay günāh çirkin arınur özüñ bir nevᶜi **arıḳ** ḳılsañ.

[E.5b] Ve yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde **Nūşīnrevān** vaṣfında gelür ki:

Beyt: Tā anı āḫir bu **arıġ** niyyeti
Bile ḥayā şīvesi ḫaṣiyyeti

Arıḳ ve arıġ [2] : (اريق و اريغ) Şu yoluna dirler ki anı şu aḳmaḳ içün kesmiş olalar degirmen arġı gibi ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** kesdügi arġa şu ṣalacaḳ [Ş.136a] maḥalde **Şīrīn Mehin Banū**'ya ḫaber gönderdi ki ᶜArabça ḫarḳ didikleridür.

Beyt: Hem ol ḫārāken pūlād bāzū
Arıḳġa min yetişmey salmasun su

Ve yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da ṭoḳuzıncı maḳālede gelür ki :

Beyt: Derd yaşurmaḳ yüzin eylep sarıḳ
[Li.1 5a] Eşk aḳızmaḳ közin eylep **arıḳ**

Ammā ġaynla yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da evvelinde besmele meddi beyānında gelür ki:

Beyt: Bel **arıġıdur** ki aḳar cān suyı
[S.5b] Yoḳ dime kim cān suyı ḥayvān suyı

---

[1] **Arıġ ve arıḳ bir daḫı** : Bir daḫı A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsına gelür ki Li.1 , S. Ş. // **ve likin** : ve liken A. , B. // **bolġay** : bolġay ki Li.1 // **arınur** : arıtur A. , B., Li.1 , S. , Ş. // **bir nevᶜi** : bu nevᶜi A. , B. , Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında ki Li.1

[2] **kesmiş olalar** : kesmiş ola Ş. // **degirmen arġı gibi ki** : ø E. // **maḥalde** : ol maḥalde Ş. // **Mehin Bānū'ya** : ø E. // **gönderdi ki** : gönderüb ayıtdı ki A. , Li.1 , S. , Ş. // **ᶜArabça ḫarḳ didikleridür** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ḫārāken** : ḫārākeni B. // **salmasun** : ṣalmaṣun Ş. // **su** : ṣu S. , Ş. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede bir beytde gelür S. // **közin** : gözin B. // **ġaynla** : ġayn ile Ş. // **besmele meddi** : besmeleniñ meddi Li.1 , S. , Ş. // **arīġıdur** : arıḳıdur Li.1

[1]Ve yine **Sāḳī-nāme**'de gelür ki:

Beyt: Tā içib ᶜarbede bābın açayın
Mīr-mend arıġı dik kef saçayın

Arılmaḳ[2]: (آريلماق) Arınmaḳ ve pāk olmaḳ maᶜnāsınadur. Arılmadı, arınmadı dimek olur. Arımaḳ daḫı dinilür. Kesr-i rayla arınmaḳ maᶜnāsına ve bu beytde arıp ᶜibāreti pāk ve mücellā olup dimekdür.

Beyt: Yār ᶜaksiniñ olup cilve-gehi
Kişi kim ḫātırı mirᵓatı arıp

Armaḳ, sükūn-ı rayla yorulmaḳ maᶜnāsınadur. Bu diyārda daḫı müstaᶜmel ᶜibāretdür.

Erk[3]: (ارك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḥiṣārlarda Aḥmedek didikleri ṣaᶜb yire dirler ve şehr içinde bir mürtefiᶜ yerde pādişāha maḫṣūṣ olan ḳalᶜa miṯāl sarāya dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ermeniyye** ḳalᶜası vaṣfında gelür.

Beyt: Ni ḳurġan bir ḥaṣīn ü birk ḳurġan
Felek ḥaṣīnini **erk** dik yaşurġan

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de bir ser-süḫanda gelür ki:

Ḫusrev ḳurġanını ḳabap tüşüp devri dayana bir ḳurġan ikirkānı ve Ermeniyye erk dik Ḫusrev ikirkānı ḥalḳanıñg devriġa kirkānı.

Ve yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da on [E.6a] ṭoḳuzıncı maḳālede şehr-i Heri vaṣfında gelür ki:

Beyt: **Erki** biyikrek toḳuz eflākdın
Eyle ki gerdūn kürre-i ḫākdın

---

[1] Bu bölüm Esad Efendi nüshasında yoktur.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Erk** : erek E. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf-ı ᶜArabī ile Ş. // **şehr içinde bir mürtefiᶜ yerde** : şehr içinde olan yüksek yere dirler ve A. , B. , Li.1 , S. Ş. // **sarāya derler ki** : sarāya dirler ki Li.1 , Ş. // **Ni ḳurġan bir ḥaṣīn ü birk ḳurġan** : Ni ḥaṣīn ḳurġan u birk ḳurġan A. // **bir ser-süḫanda gelür ki** : bir ser-süḫahda gelür S. // **ḳabab** : ḳapab A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ikirkānı** : engirkānı E. // **devriġa** : devrige Ş. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında A. // **şehr-i Heri** : Heri şehri A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **erki** : ereki Li.1

Erke[1]: (ارکه) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür .Nāz u şīve ve küstāḫlıḳ maʿnāsınadur ki **İskender Mīrzā** eşʿārında gelür.

Beyt: **Erke** çaġı irk berdi ildin
Nāṣıḥ mini tutġıl imdi maʿẕūr

Arman[2]: (آرمان) Ārzū maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de ḫāḳān şāhlıġını Ferhād'a virmek diledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳarılıḳ derdi bī-dermāndur āḫir
[Ş.136b] Bir iş köñülümde köp **armandur** āḫir

Arman [3]: (ارمان) Çāre ve dermān maʿnāsınadur.

Beyt: Öltürür hecrān tonı ölsem hem arman ḳalmaġay
Tüşse hem bolsam ārām-viṣālingni körüp

Arlat[4]: (ارلات) Çaġatay'da bir ḳabīle adıdur ki **Bedāyiʿü-l Vasaṭ** ki üçinci divānlarıdur ki üçinci divānlarıdur anda bir şiʿrde gelür ki:

Beyt : [Li.1 5b] Ey **Nevāyī** mini zār eyledi bir lüli-veş
[S.6a] Ki hem **Arlat** unut boldı mañga hem **Bilküt**

Ve yine **Vaḳfiyye**'de gelür ki :

Arlatı isimlik ṣadr-nīşīn

Ve yine **Nevādirü'ş- Şebāb**'da gelür ki ikinci [A.4a] divānlarıdur.

Beyt: Kim köngül ṣayd itse lüli bolsa kim tut muġtenem
İtmem **Arlat** ya **Barlas**'dın mīr-zāde tab

Arlas[5]: (ارلاس) Bu daḫı **Çaġatay**'da bir ḳabīle adıdur.

Arġadamaḳ[6]: (آرغاداماق) Aldamaḳ maʿnāsınadur.

---

[1] **Erke** : Ereke Li.1 // **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : Kaf-ı ʿArabī ile Ş. // **imdi** : eyledi B. , li.1 , S.
[2] **Şāhlıġını** : şāhlıġın A. , B. , Li.1 , S. , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **ḳ abīle adıdur ki** : ḳabīle adıdur Ş. // **anda bir şiʿrde** : bir şiʿrde S. // **unut** : utub S. // **Bilküt** : Bilgut // **Şadr-nīşīn** : ṣadr-nīşīnler A. , Li.1 , S. , Ş. ; sadr-neşīnler B. // **Arlat yā Barlas** : Arlat veyā Barlas Ş.
[5] **Bir ḳabīle adıdur** : bir ḳabīledür . S. , Ş.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Arġadı [1]: (ارغادی) Aldadı dimekdür.

Arġaday dir min[2] : (ارغدای‌دی‌رمی‌ن) Aldayayın dirin dimekdür ki **Fevāidü'l- Kiber**'de ki dördinci divānlarıdur bir şiʿrde gelür.

Beyt: Min bī-dil saña cān oynamaḳ birle yaray dir min
Belī sin ṭıflını bu tuḥfe birle **arġaday dir min**

[E.6b] Arġadal [3]: (ارغدال) Ṭaġ eteklerinde olan alçaḳ depelere dirler ve anda olan derelere ve emīn yerlerine dirler ki **Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar**'da ki evvelki divānlarıdur bir şiʿrde gelür.

Beyt: Zülfiniñg her çīnide yüz fitnedür dīn ehliġa
Arġadal içre ḳaraḳçı eylegen yañglıġ kemīn

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de deryā-yı muḥiṭ vaṣfında bir ser-süḫanda gelür ki :

Ve külekdin ol deşt-ārā köp **arġadal** nümū-dārı.

Artamak[4]: (ارتاماق) Göçüp gitmek maʿnāsınadur. **İskender-nāme**'de İskender **Rūm**'a ʿazm etdügi yerde gelür.

Artayıp ve artanıp[5]: (ارتانیب و ارتایب) Aşup ve atlayup geçmege dirler ki **Sedd-i** İskender'de İskender Yeʾcüce sed yapdugından ṣoñgra **Rūm**'a ʿazm etdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Tingiz eyleben ḳaṭʿ u taġ **artayıp**
Yürür irdi yol Rūm ʿazmi kılıp

Arbaġ[6]: (ارباغ) Şol efsūna dirler ki yılañ delügine oḳusalar ṭaşra çıḳarur ve ışırdığı yire oḳusalar zehr [Ş.137a] teʾsīr eylemez ki **Bedāyiʿü'l- Vasaṭ**'da gelür.

---

[1] **Demekdür** : dimekdür Ş.

[2] **dir min** : dırmın B. // **dirin** : ø A. , Li.1 , S. // **demekdür** : dimekdür Ş. // **' de ki** : ki Ş.

[3] **depelere dirler** : depelere derler A. , S. // **kemin yerlerine** : kemin yerlere B. // **dirler ki** : derler ki Li.1 , S. ; dirler Ş. // **bir şiʿrde gelür** : bir şiʿrleridür A. ; gelür S. ; anda bir şiʿrde gelür Ş. // **dīn ehliġa** : derd ehliġa S. // **külekdin** : ḳubekdin B. // **ol deşt-ārā** : ol vaḳt deşt-ārā Li.1 , Ş.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Aşup ve atlayup geçmege dirler ki : Aşup geçüp demekdir B. ; Aşup geçüp demekdür ki A. , Li.1 , S. , Ş. // Sedd-i İskender'de : ø S. // Sedd-i İskender'de İskender : Sedd-i İskender İskender A. // yapdugından ṣoñra yapduḳdan ṣoñra A. , Li.1 , S. , Ş. // gelür ki : gelür S. // eyleben : eyleyen A.

[6] **Işırdığı** : ṣoḳduġı A. , Li.1 , S. Ş. // **zehr** : zehri A. , Li.1 , S. , Ş. // **sevdāsıda** : sevdāsıyla A.

Beyt: Zülf-i sevdāsıda bilmeseler **Nevāyī** nüktesin
Kim cünün küftārıdur [Li.1 6a] yāḫūd yılanıñ **arbaġı**

[1]Ve yine **Maḥbūbu'l- Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür ki:

Nādāngā söz dimek **arbaġdur.**

Ara[2]: (ارا) Arasında dimekdür. [S.6b] Ḳāfiye-i elifde çoḳ ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur.

Cümleden biriiiñ maṭlaᶜı budur.

Beyt: Sevād ḫālı anıñ laᶜl-i rūḥ-perver ara
Meger ki mürçe nışfı üzüldi şekker ara

Araba [3]: (ارابه) Maᶜrūfdur bu diyār müteressilleri ᶜaraba imlā iderler. **Ferhād-nāme**'de dört ḳaṣr bināsına mübāşeret olındıġı yerde aydur:

Beyt: Taşırġa taş u ḫışt pil ü **araba**
Tutup çīn içre ābād u ḫarāba

Artuḳsılıḳ [4]: (ارتوقسيليق) **Naẓmü'l- Cevāhir** dibācesinde ziyādelik maᶜnāsına gelür ve bir dürlü daḫı dimekdür.

Azıḳıp[5]: (ازيقيب) Azıġup, yaᶜnī yol azup dimekdür.

Azıtḳan[6]: (ازيتقان) Yol azan dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de ḫᵛāce ṣaḥrāda giceyle **Dilārām**'ıñ üzerine geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ürkürep yoldın atı çıḳḳan imiş
Bir iki ḳul ile **azıtḳan** imiş

Azıḳḳan[7]: (ازيققان) Bu daḫı yoldan azan maᶜnāsınadur ki [E.7a] **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Zülfide ser-keşte ṣabrım ḫayli sarı açtı yüz
Berḳ urup aḳşam **azıḳḳan** kārvānım artadı

---

[1] Bu bölüm Esad Efendi nüshasında yoktur.
[2] **Ḳāfiye-i elifde ..... budur.** Ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Bir dürlü daḫı demekdür** : bir dürlü daḫı demek maᶜnāsına gelür.A. , B. , Li.1 , S. // **demekdür** : dimekdür Ş.
[5] **demekdür** : dimekdür Ş.
[6] **demekdür** : dimekdür Ş. // **gelür ki** : gelür S. // **atı** : anı Ş. // **ḳūl ile** : ḳūla ile
[7] aḳşam : aḫşam B. ; efşān Ş. // kārvānım : kārbānım A., B., Li.1 , S. Ş.

Azıġmaḳ[1]: (آزیغماق) Yol azmaḳ maʿnāsınadur.

Azġurmaḳ[2]: (آزغورماق) Azurġanmaḳ dimekdür.

Azġurduñ[3]: (ازغوردونك) Kaf, kaf-ı ʿĀcemī ʻdür; azırġandıñ, azdurdırıñ dimekdür.

Azġuzġuñ: (ازغوزغونك) Azdırsañ gerek dimekdür.

Esrü [4]: (اسرو) Ziyāde ve çoḳ dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Soḳrāṭ Ḥakīm** Ferhād'a ayıtdı:

Beyt: Munı bil kim cihān fānidür esrü
Ḥakīkat ehli zindānıdur **esrü**

Beyt: [5] Kemend-i zülfing ara salmayınç vü tāb **esrü**
Köñgül şikencesiġa ilişmegil vü ṭınāb **esrü**

Ve yine **Bedāyiʿü'l- Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Ger tīri birle süñgek min ṭaʿma hem ḳılmaz etiñg
Kim **esrü** ḳatıġ bulmış süñgek **esrü** çürük

Asra[6]: (اسرا) Ṣaḳla, ḥıfẓ eyle dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de Ḫaḳan ol gice **İskender**'e gelicek beni bugün ṣaḳla, aḫşam gönder didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Resūlāne eylep mañga iltifāt
Bugün **asraban** şām bulġaç uzat

Asraban [7]: (آسرابان) [A.4b] Asraban dimek ṣaḳlayuban dimekdür.

Asratay[8]: (اسراتای) Ṣaḳladayın dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür. [Li.1 6b]

Beyt: Köñglüme ḫāliniñ ḫayāli kilse merdumlıḳ ḳılıp
[Ş.137b] Köz evide anı merdümler içide **asratay**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Kaf , kaf-ı ʿĀcemī'dür** : Kaf-ı ʿĀcemī'dür Ş. // **azırġandıñ , azdurdırıñ demekdür** : azduruñ demekdür . A. , Li.1 ; azdırdın demekdür B. ; azdurduñ demekdür. S. ; azdurduñ dimekdür. Ş.
[4] **demekdür ki** : dimekdür Ş. //
[5] Bu beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **demekdür ki** : dimekdür ki Ş. ; demekdür Li.1 // **gelicek** : ki geldi Li.1 , S. ; geldi Ş. // **dedügi** : didügi Li.1 , S. , Ş. // **asraban** : asrayan A. , Li.1 ; asra S.
[7] **Asraban** : Didügi ṣaḳlayuben demekdür. A. , Li. ; ṣaḳlayıben demekdür . B. , S. // **demekdür** : dimekdür Ş.
[8] **merdumlıḳ** : merdümlik A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ñAcemī ile** : kaf-ı ʿAcimī'yle S. // **ögredeyin dimek gibi körsetey gibi.....ḳıyās oluna.** : ögredeyin dimekdür . Ḳuzġatay muẕṭarıb eyleyin dimek gibi bunlara ḳıyās oluna . A. , Li.1 , Ş. ; **muẕṭarib eyleyin** : muẕṭarib eyleyeyin S.

Ve baʿżı lüġat daḫı vardur ki [S.7a] örgetey gibi kaf-ı ʿAcemī ile ögredeyin dimek gibi körsetey gibi kaf-ı ʿArabī ile köstereyin dimek gibi bunlara ḳıyās olına.

Asratay[1]: (اسراتای) Ṣaḳlayayın dimekdür. Ṣaḳlamaḳ maʿnāsına olan ısramaḳ lafẓından meʾḫūẕdur ki elif-i meksūrede gelür. İn-şāʾ-Allah ammā bu ʿibaret ekṣer nüsḫada elif-i meftūḥe imlāsında yazulur. Ol sebebden bu bābda īrād olındı.

Asraġuluḳ[2]: (اسراغولوق) Ṣaḳlancaḳ ve ṣaḳlamalı dimekdür.

Asraġanı[3]: (اسراغانی) Ṣaḳladuġı dimekdür.

Asraġucı[4]: (اسراغوجی) Ṣaḳlayıcı dimekdür.

Esrük[5]: (اسروك) Ser-ḫōş dimekdür. Bu diyārda daḫı ʿibāret müstaʿmeldür.

Esrük-kine[6]: (اسروكينه) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī, kaf-ı ṣānī kaf-ı ʿAcemī'dür. [E.7b]

Taṣġīr ile ser-ḫōşca dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Esrü yalġan vaʿdesi kim küymiş irdi cānıma
Anʿgdıban bir kice tüşti ilkime **esrük-kine**

Esrük-ġına ve esrük ḳına[7]: (اسروكغنه و اسروكقنه) Bunlar daḫı hemīn bu maʿnāyadur.

Astı[8]: (استی) Altı dimekdür, taḥt maʿnāsına **Çihl Ḥadīṣ Tercümesi**'nde bir rübāʿīde gelür ki:

Rübāʿī: Analarnınʿg ayaġı **astıdadur**
Ravżaʾ-i cennet vü cinān bāġı
Ravżāʾ bāġı cişālin ister isenʿg
Bol ananınʿg ayaġı tofraġı

Ve yine **Nevādirü'ş- Şebāb**'da gelür ki:

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Asraġuluḳ** : E. // **ṣaḳlamalı** : ṣaḳlamalu A. , Li.1 , S. // **demekdür** : dimekdür Ş.
[3] **demekdür** : dimekdür Ş.
[4] **Asraġucı** : ø E . // **Ş aḳlayıcı demekdür** : Ṣaḳlayucı dimekdür Ş.
[5] Bu madda yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf-ı ʿAraī** : ʿArabī ; **kaf-ı ʿAcemī** : ʿAcemī Li.1 , S. , Ş. // **taṣġīr ile** : taṣġīrle i.1. // **demekdür** : dimekdür Ş. // **Esrü** : Asru B. // **cānıma** : cāngānım B.
[7] **Ve esrük ḳına** : ø Li.1 , S. , Ş. // **Esrük ġına** : bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur. A. , Li.1 , S. , Ş.
[8] **demekdür** : dimekdür Ş. // **maʿnāsına** : maʿnāsına ki Li.1 , S. // **Çihl Ḥadīṣ tercümesinde** : Çihl Ḥadīṣ de Li.1 , S. // **Rübāʿi** : Rübāʿīyye E. // **Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür ki** : Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür Li.1 , S. // **ḫam** : ḫum B.

Beyt: Taġ ᶜāşıḳlıḳ yükidin ḫam bulurġa yoḳ ḫilāf
Kör ki ni nevᶜ oldı ḫam çün ḳaldı ᶜışḳ **astıda** ḳaf

As[1]: (اس) Emr idüp aş dimekdür. Bugün ber-dār maᶜnāsına ki **Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ger ḳuyaş rengin felek reftārlıḳ raḫşınıñġa **as**
Kim tüzer ol reng **Nūh**'ınıñ naġmesin efġān ara

Asmaġlıġ[2]: (اسماغلیغ) Aşmaḳ maᶜnāsınadur.

Ast[3]: (است) Alt , taḥt maᶜnāsınadur,

Astıda[4]: (استیدا) Altında dimek olur .

Eyesi ve ayası[5]: (آیاسی و ایسی) Ṣāḥib ve ṣāḥibi maᶜnāsınadur.

Beyt: Bir ayası it bolub irdi **Nevāyī** yārsız
Bolmasun yā Rab herkez bende sulṭāndın cüdā

Astı[6]: (استی) Aṣdı maᶜnāsınadur ki **Ḥayretü'l- Ebrār**'da pādişāh vaṣfında gelür ki:

Ḳavs anga bir ya ki çötertip ki çün
Astı felek ṭāḳıġa menşūr ucun

Asıġlıḳ[7]: (آسیغلیغ) Aşılu ve fāiᵓdelü maᶜnāsınadur. Aşılmış maᶜnāsına daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Süheylā-yı Ḥākim Ferhād'a eyitdi:

Beyt: [S.7b] İrür bir levḥ-i sīm üzre yazıġlıḳ
Taparsın div boynıda **aşıġlıḳ**

---

[1] **demekdür** : dimekdür Ş. // **bugün ber-dār maᶜnāsına** : bī-āvīz maᶜnāsına : A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **rengin** : zengin A. , Ş. // **raḫşınıñġa** : raḫşınıñge B. // **reng** : zeng A. , B. , Li.1 , Ş.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yılnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Eyesi , ayası** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş.

[6] **vaşfında** : vaşfında B. // **gelür ki** : gelür Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. // **çötertib** : çökertib B. // **ki çün** : küçün A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ucun** : uçun A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

[7] **maᶜnāsınadur.Aşılmış maᶜnāsına** : maᶜnāsına ve aşılmış maᶜnāsına A. // **maᶜnāsınadur. Aşılmış maᶜnāsına** : maᶜnāsınadur ve aşılmış Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : gelür Ş.

[E.8a] Asıġ ve asıḳ[1]: (آسیق و آسیغ) Aşşı vė fāi²de maᶜnāsınadur ki [Li.1 7a] Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür. [Ş.138a]

Beyt: Bu daᶜvā dest-gāhın bir zamān yıġ
Çü daᶜvā içre maᶜnī yoḳ ni **asıġ**

Ve yine **Naẓmü'l- Cevāhir Dībācesi**'nde gelür ki:

Beyt: Her nice edeb bolsa ḳatıḳ yitkürgil
Ḫaylıñġa edeb ḳılıp **asıḳ** yitkürgil

Taḫfīf-i sinle aşşı dimek olur. Çaġatay dilinde vāḳıᶜ olan ṣad külliyen sinle edā olınur. Dalı ve ṭayı tayla taᶜbīr itdükleri gibi ve bu lafẓıñ āḫirinde vāḳıᶜ olan ġayn-ı muᶜacceme acıġ lafẓınıñ ġaynı ḳabīlindendür. Ḳafla asıḳ daḫı dinilür. Lakin bu beytde ġayn ḳāfiyesinde gelür.

Beyt: Zehr-i hicr anıng çü ᶜayşimge mini ḳıldı acıġ
Nūş-ı vaṣlıñg elige yitkendin maña yoḳdur **aşıġ**

Ve yine **Lisānü'ṭ- Ṭayr**'da gelür.

Beyt: Munca kim ḳılsañg fiġān u zārlıḳ
Ḳılġusı yoḳ bir ser-mūyı **asıḳ**

Asapḳur[2]: (آساپقور) Ḳoyunuñ oñurġa kemügine dirler ki **Çaġatay** ᶜadetinde ḥürmetlü ṭaᶜāmlarıdur, bir żiyāfet olsa envāᶜı ṭaᶜām ki anda ḥāżır olsa, elbette bir niçe yirde ol kemük bütün bişüp bile olsa gerek ki **Ḫayretü'l- Ebrār**'da mihmāna olan isrāf la muḳābelesinde gelür ki:

Beyt: Pey-ā-pey **asapḳurnı** eylep revān
Yimekdin bolup ᶜāciz ol nā-tüvān

Aşuḳtı[3]: (اشوقتی) ᶜAcele ve ıżṭırāb eyledi dimekdür.

---

[1] **Ve yine** Naẓmü'l- **Cevāhir..... gelür ki** : Ve Naẓmü'l-Cevāhir'de Dibācesi'nde gelür. Li.1 // **Ve** Naẓmü'l- **Cevāhir dibācesinde gelür ki** S. , Ş. // **gelür ki** : gelür S. // **Ve yine Lisān-ı.....sermūyı asıḳ ø** E.

[2] **dirler ki** : dirler Li.1 , S. , Ş. // **niçe yirde** : niçe yerde S. // **gerek ki** : gerek Ş. // **mihmāna** : mihmān Li.1 , S. ; nihāyet B. // **gelür ki** : gelür S. // Beyitteki mısralar S. Nüshasında yer değiştirmiş.

[3] **demekdür** : dimekdür Ş.

Aşuḳdum ve aşuḳtum[1]: (اشوقتوم و اشوقدوم) Ta ile ve dalla ikisi daḫı cāyizdür, [A.5a] yuḳaruda giçen ġaynla ḳaf ve kelime āḫirinde elif ile ha gibi, ᶜacele ve ıżṭırāb eyledim dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Zeyd** ṣaḥrāda **Mecnūn**'a ayıtdı:

Beyt: Kām urġalı bu ṭaraf **aşuḳdum**
Kā kim sanga bu zamān yoluḳdum

Ve yine **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'da gelür ki:

Bey : Kilse ayturda **aşuḳmang** kim ferāhdın ölmeyin
Nükte-dānlıġ birle ol sözi ḳaşımda ötkering

[2]Ve yine **Luṭfī** eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ḥelvām uçun dudaġı firāḳıda ey raḳīb
Aşuḳmaġıl ki ṣabr kerek kişi işiġa

Aşuḳmaḳ[3]: (آشوقماق) ᶜAcele itmek maᶜnāsınadur.

Aşuḳmañ[4]: (آشوقماك) Kaf-ı ᶜAcemī ile cemᶜ-i ḫiṭābdur, ᶜacele itmek dimekdür.

Beyt:: Kilse ayturda **aşuḳmañ** kim ferāhdın ölmeyin
Nükte-dānlıġ birle bu sözni yanımda ötkering

[S.8a] Aşuḳmang[5]: (آشوقمانك) Dimek kaf-ı ᶜAcem'le ᶜacele [E.8b] ve ıżṭırāb eylemek dimekdür.

Aşuḳḳan[6]: (اشوققان) ᶜAcele ve ıżṭırāb eyleyen dimekdür ki **Maḥbūbu'l- Ḳulūb**'da üçinci ḳısmda **Tenbihāt**'da ᶜacele ẕemminde gelür ki:

Beyt: Ṣabr ile köb baġlıġ iş açılur
İşde **aşuḳḳan** köp tayılur

Beyt: Her kimse ki eylemes **aşuḳmaġnı** ḫayāl
Yafraġnı ipek ḳılur çiçek berkini bal

---

[1] **Ta ile** : tayla S. , Ş. // **ġaynla ḳaf gibi** : ḳafla ġayn gibi S. , Ş. // **elif ile** : elifle S. , Ş. // **eyledim demekdür ki** : eyledüm dimekdür. Ş. // **ayıtdı** : ayıtdı ki Li.1 , Ş. // **Ve yine Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ'da gelür ki** : Ve Bedāyi'ü'l- Vasat 'da gelür ki A. ; Ve Bedāyiᶜü- Vasaṭ'da gelür Li.1 , Ş. ; Ve yine Bedāyiᶜü'l- Vasa ṭ'da gelür S.

[2] Bu bölüm Esad Efendi nüshasında yoktur. // **gelür** : gelür ki Li.1 , S. Ş. // **işiġa** : aşıġa Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Aşuḳmañg** : ø A. , Li.1 , Ş. // **dimek** : ø S. // **kaf-ı ᶜAcem'le** : kaf-ı muᶜacceme ile S.

[6] **ᶜAcele ve ıżṭırāb eyleyen** : ᶜAcele eyleyen A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ẕemminde gelür ki** : ẕemminde gelür S. // **ṣabr ile** : ṣabrile Li.1 , S. , Ş. // **yafraġnı** : yafraġı A. , Li.1 , S. , Ş. ; yafraġını B.

[1]Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ḥelvām uçun dudaġı firaḳıda ey raḳīb
Aşuḳmaġıl ki ṣabr kirek kişi işiġa

[Li.1 7b] **Aşuḳ**[2]: (آشوق) Bu daḫı ṭopuḳ maᶜnāsına gelür ve dirsek kemügine daḫı dirler ki **Sirācü'l- Müslimīn**'de [Ş.138b] ṭaḥāret ferāyiżi bābında gelür .

Beyt: Yumaḳ iki ayaġın farż irür hem
İki **aşuġnı** hem ḳıymaḳ aña żam

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḳārūn**'ı yer yutduġı maḥalde gelür ki:

Yer **Ḳārūn**'ı aşuġıġa cā özige tartdı.

Eşgek[3]: (اشكك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Gemi küregine dirler ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

Beyt: Baḥr-ı eşk içre iki köz boldılar ẕevrāḳ miṣāl
İki ṣaf kirpikler **eşgekler** bolupdur her ṭaraf

Aġa[4]: (آغا)Büyük ḳarındaşa dirler ki **Mecnūn u Leylī** āḫirinde **Üveys** şehzāde naṣīḥatinde atası ile ᶜammusı vaṣfında gelür.

Beyt: Şāhi ki atanıñ anᶜga aġadur
Ol sanᶜga atadur vü **aġadur**

Yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Ferīdun**'uñ üç oġlı vardı, **Selem** ve **Tur** ve **İrec** . İrec anlardan kiçi idi. Ammā **İrec**'e muḥabbeti anlardan ziyāde olduġı beyānında gelür ki:

---

[1] Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Bu daḫı** .....dirler ki : Ṭopuġa derler ve dirsek kemügüne derler ki : A. , B. , Li.1 , S. // **aşuġnı** : ᶜāşıḳnı A. // **Ve yine** : Ve hem Ş. // **yer yutduġı** : yir yutduġı Li.1 , Ş. // Beyit ve ondan sonra gelen kısım Esad Efendi nüshasında yoktur.

[3] **Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür. B. , Li.1 , S. , Ş. // **dirler** : derler S. // **bolupdur** : boluptur Ş. // **Ferīdūn'ıñ** : Ferīdūn'uñ ki Ş. // **üç** : üc Li.1 // **vardı** : var idi B. , Li.1 , S. , Ş. // **Selem ve Tur ve İrec. İrec anlardan** : Selem ve Tur ve İrec ve İrec anlardan Li.1 , Ş. // **Ammā İric'e..... gelür ki** : Fedīdūn İrec 'i anlardan ziyāde sevdügin beyān etdügi maḥalde gelür ki A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **şöyle taṣḥīḥ etmişler ki** : şöyle tṣḥīḳ etmişler ki B. // **Ammā** : ø B. , E. , Ş. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **bu lüġati** ø B. // **etmişler dimekden** : itmişler dimekden Ş. // **Nevāyī Ḥażretleriniñg** : Nevāyī'niñg Ş. // **bir kitābı ola daḫı** : bir kitābı ola ki A. , B. , Li.1 , S. // **daḫı** : ø Ş. // **kendü dilinde** : kendü dillerinde : A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **müşkil lüġati** : lügati A. ,B. , Li.1 , S. , Ş. // **taḳdīm ve tercīḥ ider** : tercīḥ ider E. // **tercīḥ ider** : tercīḥ iderler A. , B. , Li.1 , S. // **ehl-İ Fürs** : ehl-i Faris Ş. // **ol lafẓı edā itmelü olsa** : ol nevᶜi lafẓı edā itmelü B. , Li.1 , S. ,Ş. // **olsa** : olbalar A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Türkī dil ile edā iderler deyü**

[4] **ḳarındaşa** : ḳardeşe S. // **dirler ki** : derler ki Ş. // **naṣīḥatinde** : ø B. // **ᶜammusı** : ᶜammısı Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : gelür ki Ş. // **atadur** : ata durur A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ammā İrec be-ġāyet ᶜāḳıl u ḫāluḳ irdi. İki [E.9a] aġasıdın Ferīdun anı köprek siver irdi.

Ve yine Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ etmişler ki:

A ᶜacam uluḳ ḳardaş ve kiçik [S.8b] ḳardaş ikelesin birāder dirler ve Türkler uluġnı aġa vü kiçikni ini dirler. Ammā Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati böyle taṣḥīḥ itmişler dimekden şöyle añlamaya ki Nevāyī Ḥażretleriniñ bir kitābı ola daḫı kendü dilinde olan müşkil lüġati taṣḥīḥ idüp beyān itmiş ola böyle degildür ve ol kitābıñ mefḥūmı budur ki Türkī dili Fārisī dil üzerine taḳdīm ve tercīh ider. Bu vechle ki Fārisī'de baᶜżı edā vardur ki muṭlaḳ Türkī'dür. Eger ehl-i Fürs ol lafẓı edā itmelü olsa yine Türkī dil ile edā iderler deyü baᶜżı istişhād yazarlar. Neteki bu maḥalde aġa lüġatinde geçdi ve [Li.8a] sāyir maḥalde daḫı in-şāᵓ-Allah gelse gerekdür ve ol [Ş.139a] istişhādlarda vāḳıᶜ olan lüġat ve ıṣṭılāḥātıñ daḫı baᶜżın taṣḥīḥ iderler baᶜżın itmezler. Kendüler yanında iḥtiyāc olmadugıçün. Aşlı budur. İllā bu faḳīr-i ḳalīlü'l- [A.5b] biżāᶜa ve ᶜadīmü'l- istiṭāᶜa bu cemᶜiyyete şūruᶜ itdügümde Nevāyī Ḥażretleriniñ on beş pāre kitābın cemᶜ itmişdim ve lüġati ve ıṣṭılāḥatı anlardan [E.9b] istiḫrāc iderdüm ve Ḫorāsān ve Çaġatay ve Semerkand ehlinden daḫı niçe Türkī-gūy kimesnelerüñ dīvānların ve meṣnevīlerin cemᶜ itmişdim, tā ki bir ṣāḥib-i devlet ẕikri ḫayr olsun benim bu saᶜy ve rencimi görüb Nevāyī Ḥażretleriniñ külliyātın iḥsān itdiler ki cümle yigirmi ṭoḳuz pāre kitāb idi, hemān bir genc bulmış müflise döndüm. Cemīᶜ ᶜavāyık vü ᶜalāyıḳ terk idüp az fırṣatda on dört pāre kitābı daḫı yazup külliyātlarına [S.9a] mālik oldum. Bunlardur ki ẕikr olınur:

Münācāt-nāme ve Çihil Ḥadīṣ ve Naẓmü'l- Cevāhir ve Sirācü'l-Müslimīn ve Nesāᵓimü'l- Muḥabbe ve Lisānü'ṭ- Ṭayr ve Maḥbūbu'l- Ḳulūb ve Tevārīḫ-i Enbiyā ve Tevārīḫ-i Mülūk ve Ḫamsetü'l- Müteḥayyirīn ve Mecālisü'n- Nefāᵓis ve ve yine Ḫamse'den ki Ḥayretü'l- Ebrār ve Fedhād u Şīrīn

ve Mecnūn u Leylī ve Sebᶜa-i[1]Seyyāre ve Sedd-i İskenderī ve yine dört divān ki Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar ve Nevadürü'ş- Şebāb ve Bedāyiᶜü'l- Vaṣat ve Fevāiᵓdü'l- Kiber ve yine Mīżānü'l- Evzān ve Münşeāt ve Muḥākemetü'l- Lüġateyn ve Menāḳıb-ı Mīr Seyyid Ḥasan ve Menāḳıb-ı Pehlivān Muḥammed ve Vaḳfiyye ve Sāḳi-nāme ve yigirmi sekizinci Fārisī Divānları ki yedi biñ beytden ziyādedür ve anda fānī taḫalluṣ iderler ve yigirmi ṭoḳuzıncı Fārisī Münşeātlarıdur ve bunlardan ġayrı daḫı kitābları var idi ki maᶜlūm olmadı ve maḳṣūd [E.10a] lüġate müteᶜallıḳ kitābları görülmemişdür.

Aġarġudik[2]: (اغارغودیك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür aġarur gibi dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür. Aġarmalı ve aġaracaḳ dimekdür.

[Ş.139b] Beyt: Arımas eşkim bile közning ḳızarġan rekleri
Baḥr mevcidin aġarġudik imes mercān ḳızıl

Aġrıġ[3]: (آغریغ) Aġrıdı dimekdür. Āḫirindeki ġayn açıġ lafzında vāḳıᶜ olan ġayn ḳabīlindendür. Bu ᶜibāret Çaġatay ᶜörfinde ekşeriyyā ḫastalıġa iṭlāḳ olunur.

Aġ öy[4]: (آغ اوی) Maᶜnā-yı Türkīsi aġ ev dimekdür. Ḫayme ve ḫār-gāhe iṭlāḳ olınur.

Aḳardı[5]: (اقاردی) Bu daḫı aġardı dimekdür.

Aḳarmaḳ [6]: (اقارماق) Aġarmaḳ dimekdür.

Aḳ öy[7]: (آق اوی) Çadır maᶜnāsınadur ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh ṣaḥrāda ḳaldugı gecede gelür ki:

Beyt: Gerçi tün boldı ḫalḳ ara perde
Tiktiler aḳ öy ve serā perde

---

[1] ve Sāḳināme ø E. // yigirmi sekizinci Fārisī divānları : yigirmi yedinci Fārisī divānları E. // yigirmi ṭoḳuzuncı Fārisī Münşeātlarıdur : yigirmi sekizinci Fārisī divānlarıdur E. // bunlardan ġayrı daḫı kitābları var idi ki : bunlardan ġayrı kitābları var idi ki E. ; var idi ki : var ki

[2] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : Kaf-ı ᶜArabī ile Ş. // demekdür : dimekdür Ş. // gelür : ø A. // Aġarmalı ve aġaracaḳ dimekdür : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] demekdür : dimekdür Li.1 , Ş.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Behr ām Şāh : Behrām E. // gecede gelür ki : gicede gelür A. ; gicede gelür ki Ş. // Rübāᶜī : Rübāᶜīyye E. ; Rübāᶜīyyet A. // bir biri : bu biri Ş. // ferrāşiñge : firāşiñge A. , Li.1 , Ş. ; firāşıñgga B. ; firāşiñgge S.

Ve yine **Münşeāt**'da yigirmi beşinci mektūbda bir rübāʿīde gelür ki:

Rübāʿī: Tā felek baḫtıları tüzkey ḳaṭar
Tā tolun ay **aḳ öy** itkey āşikār
[S.9b] Sāyebānıñġa ol olsun bārkeş
Bir biri ferrāşiñge ḫar-geh-veş

Aḳsum[1]: (اقسوم) Peşīmān maʿnāsınadur ki **Bedāyiʿü'l- Vasaṭ**'da gelür.

Beyt : Mey içseñg olmaġıl **aḳsum** ki pīr-i deyr didi
Ki bu iş oldı bizniñg deyr-ara kemīne yazuḳ

Aḳturduñg: (اقتوردونك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür, aḳıtduñ dimekdür.

Aḳḳalı[2]: (اققالى) Aḳmaḳ içün ve aḳalı dimekdür. Ammā aḳmaḳ içün maʿnāsına bir muḫammesde gelür ki:

Mıṣrāʿ: Reşkdin her dem yaḳındur baġrım irib **aḳḳalı**

Aḳızdı[3]: (آقيزدى) Aḳıtdı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı bahārda zanbaḳ vaṣfında gelür ki:

Beyt: Dal oldı demāġı żaʿfīġa bu
[A.6a] Kim şebnem birle **aḳızur** su

Aḳızdıñg[4]: (آقيزدينك) Daḫı aḳıtdıñ dimekdür.

Aḳızmaḳ [5]: (آقيزماق) Aḳmaḳ maʿnāsınadur.

Aḳızdur[6]: (آقيزدور) Aḳıdır dimekdür.

[E.10b] Egek [7]: (اكاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ʿArabī'dür. Ege dimekdür ki sühān maʿnāsına.

---

[1] **Peşīmān** : beşīmān A. ; pişīmān B. // **pīr-i deyr** : pir-i dir B. // **bu iş** : bu ik B. // **deyr-ara** : dir-ara B.
[2] **dimekdür** : demekdür A. , B. , S. // **gelür ki** : gelür S. // **baġrım** : yaġrım S.
[3] **demekdür ki** : demege ki A. ; dimekdür ki Ş . // **gelür ki** : gelür B. , S. // **demāġı** : dumāġı B. ; remāġı Li.1 // **Kim şebnem birle** : Ki şebnem pembe birle Ş. // **aḳızur** : aḳızdur B. , Li.1 , S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Kaf-ı ʿAcemī** : ʿAcemī ; **kaf-ı ʿArabīdür** : ʿArabī 'dür Li.1 , S. , Ş. // **ʿArabī'dür.** : ʿArabī'dür ki B. , Li.1 , S. // **demekdür** : dimekdür Ş. // **demekdür ki** : demekdür S.

Ekeci[1]: (اکجی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür, büyük ḳız ḳarındaş maᶜnāsınadur ki Luṭfī eşᶜārında naᶜtda gelür.

Beyt: Ni cān fedā ki ata vü ana aġa **ekeci**
Eyā ḥabīb bu barça muḥabbetiñgġa fedā

Ve yine **Muḥākemetü'l- Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati böyle taṣḥīḥ etmişler ki:

Aᶜacam uluġ kiçik ḳız ḳardaşnı hem ḫᵛāher dirler ve bular uluġnı **ikeçi** ve kiçikni singil **Li.1 9a]** dirler.

Altayi[2]: (الطایی) Ḳızıl dilkü derisinden olan kürke dirler ki aña çilḳave daḫı dirler.

Üçinci dīvānlarında ki **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'dur bir şiᶜrde gelür.

Beyt: **[Ş. 148a]**Rūşen eyler şuᶜle üstidin körünkey dūdnı
Dilberim iknide **altayi** bile başıda kiş

Ve yine bu divānda **Nevādirü'ş- Şebāb**'da bir şiᶜrde daḫi gelür ki:

Beyt: Kör **Nevāyī** mestedin ᶜışḳ içre kim külḫan a
Şuᶜle **altayi** vü küllerdür añga sincāb dik

[S.10a]Aldaġ[3]: (الداغ) Aldamaḳ maᶜnāsınadur ki **Mīr Ḥaydar Maḥzeninde** altıncı maḳāle ḥikāyesinde bir ᶜacūze zemminde gelür ki:

Beyt: Ḥīlesi çoḳ alı vü **aldaġı** köp
Mekr ü dega tonu bile boyı çob

Alaman ve alaḫan[4]: (الاخآن و الآمآن) Tārāc olmış maᶜnāsınadur ve bī-ḫānmān maᶜnāsınadur ki **Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** , : kaf-ı ᶜArabī , Ş. // **barça** : barca A. , B. , E. // **muḥabbetiñġa** : muḥabbetiñge B. , Li.1 // **Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de** : Muḥākemetü'l- Lüġateyn A. // **ḳardaşnı** : ḳarındaşnı Ş. // **hem ḫᵛāher dirler** : hem ḫᵛāher derler A.

[2] **çilḳave daḫı dirler** : çilḳave daḫı derler S. // **üçünci divānlarında ki . ø** Ş. ; divānları ki S. // **Beyt : Rūşen eyler....ve** sonra gelen kısım Şehid Ali Paşa nüshasında yoktur. // **Ve yine bu divānda bir şiᶜrde daḫı gülür ki : ø** B. , Li.1 , S. // **Ve yine Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür ki : ø** A. , E. // **mestidin** : sindin S.

[3] **Mīr Ḥaydar Maḥzeninde** : Maḥzen-i Mīr Ḥaydar'da S. // **zemminde gelür ki** : zemminde gelür : Li.1 , S. // **boyı çob** : bāġı köb Esad Efendi nüshasında iki şekli de kullanılmış ; bolı çob S. , tuyı çob Ş.

[4] **maᶜnāsınadur ve** : maᶜnāsına ve A. // **tofraġ** : tofraḳ A.

Beyt: Ḫānımāndın ayırıp ḳılġanda tofraġ içre ḥabs
[E.11a] Ḳılma luṭfung min **alaman vü alaḫandın** cüdā

Aldaray [1]: (الدارآی) Iżdırāb ve infiᶜāl eyleyeyin dimekdür ve sevinmekden ḫılāf ᶜādet vażᶜ etmege dirler ki **Nevādirü'ş- Şebāb**'da gelür.

Beyt : Bir ḳadeḥ mey birseler veh āyet iflāsdın
Niçe laᶜl ḳıymeti tabġan gedā dik **aldaray**

Ve yine **Fevāidü'l- Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Lebiniñ cevābıda kim vaᶜde ḳıldı Teñgri yāmān
Yoḳ irse ᶜömr-i ebed müjdeside **aldaraman**

Aldaramaḳ [2]: (الداراماق) Kendüyi yitürmege dirler.

Aldaray[3]: (الدارای) Kendümi yavu ḳıldum dimekdür. **Aldaraġay** ᶜibāreti daḫı bundandur. Kendüni yavu ḳıla dimekdür.

Beyt: Tilbe andaḳ ki perī cilvesidin **aldaraġay**
Ot salur her ṭaraf ol ṭarafa nümūdār manga

Beyt: Lebiñ cevābıda kim vaᶜde ḳıldı Teñgri yāmān
Yok irse ᶜömr-i ebed müjdesidür **aldaraman**

Alnıda ve alınıda[4]: (الینیدا و النیدا) Öginde dimekdür ki **Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ey köñgül ger kimse aḥvālim dimes yār **alyıda**
Ḫāṭırım kimdin melūl olsun kimim bar **alyıda**

Ve **alnıda** lüġati **Ḥayretü'l- Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesi āḫirinde gelür ki:

Beyt: Sāḳī edeb şarṭını āmāde tut
Alnıma toḳuz yükütüp bāde tut

---

[1] **eyleyeyin** : eyleyen A. , B. , S. // **etmege** : itmege A. // **dirler ki** : derler ki A. , B. , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **mey** : ø Li.1 // **veh** : de S. // **tabġan** : tapġan A. , B. ; tabḳan Li.1 , S. // **gelür ki** : gelür A. // **Teñri yāmān** : Teñrige man B. ; Teñriġa man Li.1 , S. , Ş. // **irse** : ise B. // **müjdeside** : müjdesidür E.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. **yāmān** kelimesini önceki maddede yāmān olarak yazdığı halde burada tereddüte düşmüş , **ġaman** diye yazmış ve anlamını da bilmediğini söylemiştir.

[4] **Alnıda ve alyıda** : Li.1 nüshasında bu madde daha sonra gelecek olan **"allı"** maddesiyle birlikte verilmiş ve ikinci beyit yerine örnek olarak **"allı"** maddesindeki beyit verilmiştir. // **alnıda ve alyıda** : alnıda ve alınıda E. ; altıda ve alyıda A. , Li.1 , S. // **öginde** : önünde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **kimim bar** : kim yār S. // **ve alnıda lüġati** : ve alnıda ve ozalıġtıda B. // **gelür ki** : gelür S. // **alnıma toḳuz** : alnına toḳuz E. // **yükütüb** : yükünüb B. , S.

Allı [1]: (آلی) Bu daḫi öñ ve yan maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l- Ebrār'da beşinci maḳālede mestler ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: [Ş. 148b] Ton iteki balçıġ olup allı ol
Allı ol ammā anıñg alyıda göl

Ve daḫı elli ᶜaded maᶜnāsına gelür.

Allıda[2]: (آلیدا) Lamıñ teşdīdiyle yanında dimekdür. Baᶜżı nüsḫada āḫirinde elif ve baᶜżende ha yazılur.Ammā baᶜżı ġazeliyyātdaki redīf vāḳıᶜ olmışdur. Ol ġazeliyyāt ḥarf-i elifde ṣebt olınmışdur. Cümleden biriniñ maṭlaᶜı budur.

Beyt: Ey könğül ger kimse aḥvālim dimes yār allıda
Ḥāṭırım kimdin melūl olsun kimim bar allıda

Aluḳ[3]: (الوق) Ġam-gīn ve perākende [Li.1 9b] ve perişān maᶜnāsınadur ve dimāġ muḫettil olmaġa dirler ki Bedāyiᶜü'l- Vasat'da gelür.

Beyt: [S.10b] Benefşeniñg niçe bolmış dimāġı munca aluḳ
Ki ḫaṭṭınge siniñ ol [A.6b] hindūyi irür mayruḳ

Alaḳtı [4]: (الاقتی) Yaġma ve tarac olındı [E.11b] ve zīr ü zeber oldı dimekdür.

Alaḳmaḳ [5]: (آلاقماق) Zīr ü zeber olmaḳ dimekdür.

Alḳamış[6]: (القامیش) Alḳış vermiş dimekdür ki Fevāīdü'l- Kiber'de gelür ki:

Beyt: Sinde nāz oldı Nevāyī'de niyāz irmes ᶜaceb
Kim sin anı ḳarġaġan sayı sini alḳamış

Alḳadı: (القادی) Alḳış virdi dimekdür.

Alıġ ve alıḳ [7]: (آلیق و آلیغ) Almaḳ maᶜnāsınadur. Fevāīdü'l- Kiber'de gelür.

---

[1] **Bu daḫı** : ø S. // **öñ** : ön B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **ol** : öl B. // **Allı** : alı B. // **Ve daḫı elli** : Bu kelime elli B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **muḫettil** : muḫtel B. // **derler ki** : dirler ki B. // **gelür** : kelür B. // **niçe** : nice B. // **ḫaṭṭınge** : ḫaṭṭınḳa B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **Alaḳmaḳ** : Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **vermiş** : virmiş S. // **gelür ki** : gelür A. , Li.1 // **Nevāyī'de** : Nevāyī're B. ; Nevāyī Li.1 // **niyāz irmes ᶜaceb** : irkilmes ᶜaceb Li.1 // **Kim sin** : Kimsin B. // **sini** : sını B. ; sin Li.1

[7] **almaḳ** : alman B. // **sattıñ** : seniñ S.

Beyt: Alġalı dünyā ᶜarūsun ey ki sattıñg naḳd-ı cism
ᶜÖmr satıp merk almaḳ añgla bu satıġ **alıḳ**

Alġalı[1]: (الغالى) Alalı ve almaḳ içün dimekdür ki yuḳarıki beytde geçdi.

Alġuluḳ[2]: (الغولوق) Almalu ve alıncaḳ maᶜnāsınadur ki **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ'da** gelür.

Beyt : Ṣabr u ḳarār u hūşunu almaġlıġıng nidür
Ey cānlar āfeti singe cānımdur **alġuluḳ**

Alġum[3]: (الغوم) Alsam gerek dimekdür ki **Fevāīdü'l- Kiber'de** gelür.

Beyt: Cānıñg **alġum** diyeydiñg mühlik imiş derd ü firāḳ
Ḳalmasun köñglüñg siniñg evvel ḫaber-dār eyledim

Alġucı[4]: (آلغوجى) İsm-i fāᶜildür. Alıcı maᶜnāsına ve külliyen ism-i fāᶜilde bu maḳūle ġayn-ı muᶜacceme veyā kaf-ı ᶜAcemī irād itmek Çaġatay dilinde muṭṭariddür. Meṣelā: Ḳılıcı diyecek ḥalde ḳılġucı ve eydici diyecek maḥalde eytküci dir ve ᶜalā haẕā el- ḳıyas.

Alġan[5]: (آلغان) Alan dimekdür.

Almaġlıḳ[6]: (آلماغليغ) Almaḳ maᶜnāsınadur.

Alġay[7]: (آلغاى) Ala dimekdür. Bu ᶜibāretde vāḳıᶜ olan ġaynlar daḫı ḳıyāsdur. Baᶜż-ı evāżıᶜda kaf-ı ᶜAcemī ile gelür. İtkeni ve itkey gibi.

Beyt: Ayırma birbiridin cān bile köñglümni raḥm eylep
Birür min cānnı hem alġıl çü sindürsin köñgül **alġay**

Almışañg[8]: (الميشانك) Kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür. Almışsın dimekdür.

Almaġın bolsa[9]: (الماغين بولسه) Almayan olsa dimekdür.

---

[1] **alġalı** : alḳalı S. // **Yuḳarıki beytde** : bu beytde E.
[2] **alıncaḳ** : alnacaḳ B. ; alıncaḳ S. ; alacaḳ Ş. // **gelür** : ø E. ; gelür ki S. // **hūşunu** : hūşını A. , B. , S // **nidür** : nidur B. // **siñge** : saña Li.1 , S. ; sañgga B. ; sañga Ş. // **cānımdur alġuluḳ** : cānımdur B.
[3] **cānıñ alġum** : cānıñ alḳum : B. ; canıñg alġum Ş. // **diyeydiñ** : diyaydıñ B. ; dib aydıñgS. ; diyeydiñg Ş. // **mühlik** : hemm E. // **imiş** : ø Li.1
[4] Bu madde yalnız Esed Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī A. // **Almışsın dimekdür** : Ve almışsın dimekdir. B.
[9] **almayan** : almayın A. , B. // **dimekdür** : demekdir B.

Alġanġa[1]: (الغانغه) Alana dimekdür.

Alġay mu [2]: (الغايمو) Ala mı ve alur mı dimekdür.

Almayın[3]: (المايين) Almadın ve almayup dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de yedinci rāvī **Behrām Şāh**'a **Dilārām**'dan naḳl idüb eyitdi.

Beyt: **Almayın** köz demi cemālimdin
Toymayın bir demi viṣālimdin

Almay[4]: (الماى) Almaz ve almazın dimekdür ekṣer maḥalde [E. 12a] bir lafẓla daḫi istiᶜmāl olınur ki ḳıla almay eyleyümezin ve eyleyümedin [S.11a] ve eyleyümez dimekdür. İte almay idemezin ve idemedin dimekdür ki **Mecnūn u Liylī**'de [Li.1 110a] **Mecnūn** atasından ve anasından utanup münfaᶜil oldugı maḥalde gelür ki:

Beyt: Yaᶜnī ki uyatdın özde ḳalmay
Andaḳ ki yuḳarı baḳa **almay**

"Yuḳarı baḳa almay"[5], Yuḳarı baḳamayup dimekdür.

Almanĝ[6]: (الاالمانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür, bir emr maᶜnāsına gelür ki almayasız dimek gibi ve bir daḫı alımazsın dimek gibi, ammā ekṣer maḥalde bir lafẓla daḫi iskiᶜmāl olınur ki; di almanĝ diyümezsin dimek gibi, ḳıla almanĝ eyleyümezsin dimek gibi ve tapa almanĝ bulımazsın dimek gibi **Fevāīdü'l- Kiber**'de gelür.

Beyt : Disenĝ ki öltüreyin ey firaḳ cismim ni
Bu żaᶜf ara tapa **almanĝ** ölük taṣavvur ḳıl

---

[1] **Alġanġa** : alġanu A. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Şāh'a** : Şāh B. // **köz demi** : közümi B. // **toymayın** : tutmadın Li.1 ; tutmayın S. // **bir demi viṣālimdin** : bir dem-i viṣālimdin B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. ; demekdür A. , Li.1 , S. // **ekṣer** : ekṣeri B. // lafẓla : lafızla B. // **ḳıla** :ḳ ala B. // **eyleyümezin** : eyleyumeyin B. // **eyleyümedin** : eyleyumedin B. // **eyleyümez** : eyleyumez B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür Li.1 // **ite almay** : ata almay E. , Ş. // **idemedin** : eyleyümedin A. // **ve anasından** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **utanub** : ø E. // **ḳalmay** : ḳalmadı A. , Li.1 // **baḳa almay** : baḳa almadı A.
[5] Bu kısım B. nüshasında yoktur.
[6] **Bir emr** : bir emir B. ; emir Ş. // **gelür ki** : ø B. , Li.1 // **almayasız** : almayasın S. // **dimek gibi** : demek gibi A. , S. , dimekdür Ş. // **alımazsın** : alımazsan B. // **ekṣer** : ekṣeri B. // lafẓla : lafızla B. // **istiᶜmāl olınur ki** : istiᶜmāl olınurdı S. // **dey almañg** : di almañg B. , S. // **diyümezsin** : diyumezsin B. // **eyleyümezsin** : eyteyümezsin E. // **tapa almañ** : tapay A. , tapa alamanĝ . // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Diseñ** : Disañ B. // **ni** : anı S.

Alar [1]: (الار) Anlar dimekdür.

Alarnı[2]: (الارنی) Anları.

Beyt: Revā mudur bizniñ ferrūḥ zamānda
Alarnı der-beder ḳılmaḳ cihānda

Altav ve altavla[3]: (التاولا و التای) Altısı bile dimekdür. Altı dimekdür.

Alay mu bolur [4]: (الایموبولور) Eyle mi olur, öyle mi olur dimekdür.

Alma baş ve ala luġa ve ala pike[5]: (اله پکه و اله لوغه و المه باش) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.

Bu üç lüġat mürġ-ābiniñ her biri , bir nevᶜī maᶜnāsınadur. Birer çeşit ördek cinsi adı.

Alġuñg[6]: (آلغونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile alsañ gerek maᶜnāsınadur.

Almas[7]: (الماس)Bu bir ᶜibāretdür ki āḫiri fiᶜle lāḥiḳ olur, ol fiᶜli ibḳāᶜa ᶜacz izhār itmek ifāde ider. Meṣelā: Ayta almas aydamas ve ḳıla almas ḳılmaz dimek olur. Ayta almas min aydamazın dimekdür.

Beyt: Ni ölük min ni tirik ni saġ u ni bīmār min
Firḳātiñdin ayta almas min ni yañglıġ zār min

Çaġatay dilinde nefy-i mużāriᶜ āḫirinde gelen ra-yı muᶜacceme külliyesin mühmele ile taᶜbīr olunur. Meṣelā: Atmas ve ḳılmas dimege aytmas ve ḳılmas dirler ve almas ᶜibāretiniñ nefs-i mütekelliminde alman daḫı dirler.

Beyt: Köz yüziniñdin almasam ᶜayb itmegil ey muġbeççe
İyley alman dīdedin ġayb-ı mini ḥayrān sini

---

[1] **dimekdür** : demekdür Li.1
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Altav ve altavla** : altay ve altavla B. , E. // altısı ve alıtı bile dimekdür. S. // **altısı bile** : altı bile A. , B. // **dimekdür** : demekdür Li.1 // **Altı dimekdür** : ø A. , B. , Li.1 , Ş.
[4] **eyle mi olur** : ø B. , Ş. // **öyle mi olur** ø A. , Li.1 , S. // **dimekdür** : ø B. , Li.1 ; demekdür : S.
[5] **pike** : peke B. ; bige A. , S. ; büge Li.1 // Kaf , **kaf-ı ᶜArabī'dür** ø B. ; Kaf-ı ᶜArabī ile Ş. // **üç** : üc E. // **mürġ-ābiniñ** : merġābi B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Emgek[1]: (امكاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī'dür ve kaf-ı ṡānī ʿArabī'dür. Emek ve zaḥmet maʿnāsınadur ve oġlancıḳlarıñ yürümezden evvel emekledüklerine dirler. Mecnūn u Leylī'de **Mecnūn** vaṣfında gelür.

[E. 12b] Beyt: Yirde yüri alması da bī- şek
Verziş ḳılıban kiçikdin **emgek**

Añġıtmaḳ [2]: (انكيتماق) Diñglemek maʿnāsınadur. Bundaġı nun daḫı resmīdür.

Añġa[3]: (انكا) Aña ʿibāretine lafza ve maʿnā muvafıḳdur. Farḳı ancaḳ kitābetdedür ki Çaġatay'da külliyen bu maḳūledür. Kafıñ mā-ḳabiline nun yazmaḳ ḳāʿide-i muḳarreredür. Meṡelā: Añġaru ʿibāretin añaru ve añġlamaḳ lafẓın añlamaḳ resminde imlā iderler. Likin ol nun telaffuẓda ẓāhir olmaz. Ancaḳ kaf nā-ḳabilindendür. Aña tenbīh içün bir ʿalāmet-i resmiyyedür. Hemān yine bu diyārdaki gibi telaffuẓ olınır ki ol nun daḫı telaffuẓda izhār olınur. Neteki bu beytde cedīd maʿnāsına olan yañgı lafẓında vezn-i şiʿr muḳteżāsı üzre telaffuẓ olınur.

Beyt: Mavi yaġlıḳdın ḳaşıñ ey cānġa bīdar itküci
Kör bulutġa kirdi güyā **yañı** aynıñ bir ucı

Añġdıp ve andıp[4]: (انديب و انكديب) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür . Maḫfī cüst [A. 7a] u cū ḳılmaġa ve kemīn idüp söz diñgemege dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī**'yi **İbni Selām**'e virdüklerinde **Leylī** ḫalvetde mātem iderken anası diñledügi maḥalde gelür.

---

[1] **Emgek** ø Ş. // **kaf-ı ʿAcemī'dür** : Kaf-ı ʿAcemī Li.1 , S. ; ʿAcemī'dür Ş. // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **maʿnāsınadur ve** : maʿnāsına gelür A. ,Li.1 ; **maʿnāsınadur ve gelür** E. // **oġlancıḳlarıñ** : oġlancıḳlaruñ E. // **dirler** : derler B. , Li.1 , S. // yüri : yürü E. // **kiçikdin** : kiçiñdin A.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüsnasında vardır.

[4] **diñglemege** : diñlemeke B. // **dirler ki** : derler ki B. // **Leylī'yi** : Leylī'i A. , Li.1 // **virdüklerinde** : virdiklerinde B. // **diñledügi** : dinledüki B. // **gelür** : kelür B. , gelür ki Li.1 // **bu nevhālar** : bu nevā nevhalar B. // **bir şiʿrde gelür ki** : gelür ki Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **asru** : asrü B., esrü Li.1 ; Ş. // **bir kice** : bir kiçe Li.1 // **elkime** : ilkime B. // **cüst u cū eyleyüb** : ve yine cüst u cū eyleyüb B. , A. // **uġrı destārın** : destārın Li.1 // **uġurladuġı maḥalde** : alduġı maḥalde A. , B. , S. // **gelür** : kelir B.

Beyt: Ḫalvetde anĝa bu nevhālar iş
Anĝdıp anası kemīnde irmiş

Ve yine **Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar**'da bir şiʿrde gelür ki:

Beyt: [S. 11b] Asru yalġan vaʿdesi kim köymiş irdi cānıma
[Ş. 149b] Anĝdıban bir kice tüşti elkime esrük-kine

Cüst u cū eyleyüp dimekdür ve yine **Nesāʾimü'l-Muḥabbe Dībācesi**'nde **Ḥażret-i Ebu'l- Vefā-yı Ḫārzemī**'niñ destārın uġurladuġı maḥalde gelür ki:

Bir uġrı anĝdıp alarnıñg destārın sırmapdur.

Engek[1]: (انكاك) Kaf-ı evvel ʿAcemī ve kaf-ı ṣānī ʿArabī'dür. Engek, zeneḫdān maʿnāsına dimekdür.

Enĝ[2]: (انك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür, yañaḳ maʿnāsınadur ki **Münācāt-nāmelerinde** gelür.

İlāhī ḳuyaş enĝikler hevāsıda yaşımnı yulduz eyleme.

Enbe[3]: (انبه) Bir nevʿi meyvedür. Şeftalüye müşābih **Hind** vilāyetine maḫṣūṣdur ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de dördünci ḥikāyede gelür ki **Mesʿūd Cöne Şāh** meclisine iletdi.

Beyt: Ṭaslar saz itip idi maḳbūl
Niçe de enbe niçe de tenbul

[E. 13a] Andaḳ[4]: (انداق) Ancılayın dimekdür. Keenne daḳ lafzı edāt-ı teşbīhdür. Meşelā: mundaḳ buncılayın dimekdür.

---

[1] Enĝek : ø Li.1 // Enĝek : enĝek demekdür , zeneḫdān maʿnāsına B. , S. // **dimekdür** : ø Ş.

[2] Engek : ø Li.1 // **münācāt-nāmlerinde** : münācātlarında A. , münācātlarde B. , münācātlarda S. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **engikler** : englikler A. , B. // **hevāsıda** : havāsıda B.

[3] Enbe : ø Li.1 // **meyvedür** : meyvedir B. // **maḫṣūṣdur ki** : maḫṣūṣ ki A. , B. , S. , mḫṣūṣ ki Ş. // **gelür** : kelür B. // **Cöne** : Çöne B. // **niçe** : nice A. , B.

[4] **Andaḳ** : ø Li.1 // **Keenne daḳ ..... dimekdür.** Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Engirdi[1]: (انکیردی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Çevürdi dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de

Ḫusrev Ermeniyye ḳalʿası ṭavrına bir ḳalʿa daḫı yapduġı maḥalde bir ser-süḫahda gelür ki:

Ḫusrev ḳurġannı ḳayap tüşüp devride yana bir ḳurġan **engirdi.**

Engir-keni [2]: (انکیرکانی) Çevirdügi dimekdür.

Aṅglanḳusı [3]: (انکلانقوسی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Añlansu gerek dimekdür.

Aṅgaca[4]: (انکاجا) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Aña degin dimekdür.

Aṅga tikru[5]: (انکاتیکرو) Kaf-ı evvel ʿAcemī ve kaf-ı ṣānī ʿArabī'dür. Bu daḫı aña degin dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de gelür.

Beyt: Ḳażādın bolġalı ʿālem bināsı
Anga tikru ki bolġay intihāsı

Anıḳmaḳ [6]: (آنیقماق) Büyümek dimekdür.

Anıḳtı [7]: (انیقتی) Büyüdi dimekdür.

Anıḳıp[8]: (انیقیب) Büyüyüp dimekdür ki Ḳuṭbī eşʿārında bir mevʿiẓada [S. 12a] gelür.

Beyt: Kiçik ikeç iti nefsiṅg anıḳmadın öltür
Ki öltürür sini çünkim ulalsa ol bed-ḫū

Anıḳmadın[9]: (انیقمادین) Büyümedin dimekdür.

Anıtmaḳ[10]: (آنیتماق) Ṣaḳlamaḳ dimekdür.

---

[1] **Engirdi** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **ṭavrına** : devrine A. , B. , S. ; devrinde Ş. // **yapduġı** : yapduġu B. // **gelür** : kelür B. // **ki** :ø S. // **ḳurġannı** : ḳurġanını A. , B. // **enġirdi** : enġir E. , ø Ş.
[2] **Enġir-keni** : ø Li.1. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Aṅglanḳusı** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **Aṅgaca** : ø Li.1 // **Aña** : ana B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **Aṅga tikru** : ø Li.1 // **aña** : ana B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Ḳażādın** : Ḳażādin B. // **aṅga tikru** : añga tikru B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Anıḳtı** : ø Li.1 // **Büyüdi** : Büyüdü B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **Anıḳıb** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **mevʿiẓada** : mevʿiẓade B. // **gelür** : kelür B. // **Kiçik ikeç** : Kiçing ikecen S. // **nefsing** : naġsın E.
[9] Anıḳmadın : ø Li.1 , Ş. // dimekdür : demekdir B.
[10] Bu madda yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Anıttı[1]: (آنیتی) Ṣaḳladı dimekdür.

Anın[2]: (انین) Anıñçün dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr Şāh**'ı **Melev Şāh**'ıñ oġlı anası **Fīrūz Şāh** ḥaḳḳında **İskender**' e didi.

Beyt: **Anın** bu cihetdin ḫaṭā eyledi
Ki şeh buyruġıdın ibā eyledi

Ḳaṣr-ı elif ile işāret üslūbı üzre işte diyicek maḥalde isti^cmāl olınur.

[Ş. 140a] Ev[3]: (او) Bir kimesne dimekdür , ammā bir lafzla daḫı birev dimekle isti^cmāl iderler ki **Sedd-i İskenderī**'niñ evvel beytinde gelür ki:

Beyt: Ḫudāya müsellem Ḫudālıḳ sanĝa
[E. 13b] Birev şeh ki de^ɔbī gedālıḳ sanĝa

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de [A. 7b] gelür ki:

Beyt: Birev kim çıḳtı ildin āgeh oldur
Gedālıḳdın kim āgehdür şeh oldur

Ev[4]: (او) Çaġatay dilinde kişi dimekdür. Bu beytde gelür.

Bey : Cānda öz dağın körüp ^cāşıḳlıġımnı anĝladı
Ol kişi dik kim tanınmay **ev** ḳulın bilkü körüp

Avuşḳa[5]: (اوشقه)Bu daḫı abuşḳa ma^cnāsına ^cavrat erine dirler ki şoy ma^cnāsınadur. **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da otuz yedinci faṣlda ḫatunlar zikrinde gelür ki:

Beyt: Yaman tillik bolsa **avuşḳa** könĝli andan yaralıġ
Yaman işlik bolsa irke andın yüz ḳaralıġ

Avuncaḳ[6]: (اونجاق) Avunacaḳ nesne dimekdür ki **Gül-i Nevrūz-ı Lüṭfī**'de sebeb-i te^ɔlīfde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Anın** : ø Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Melev** : Lemev S. // **anası** : atası B. // **Ḳaṣr-ı elif ile.....olunur** . Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Ev** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **lafzla** : lafızla B. // **iderler ki** : olunur dirler ki E. // **Sedd_i İskenderī'niñ evvel beytinde** : Sedd-i İskenderī'de S. ; Sedd_i İskenderī'nin beytinde B. // **evvel beytinde** : evveline Ş. // **gelür** : kelür B. // **ki** : ø S. // **müsellem Ḫudālıḳ** : Ḫudālıḳ müsellem Ş. // **sanĝa** : sinĝe E. // **ki de'bī gedālıḳ** : gedāyi Ş.
[4] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
[5] **Avuşḳa** : ø Li.1 // **abuşḳa** : apuşḳa A. , E. , Li.1 , Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **irke** : egüke Ş.
[6] **Avuncaḳ** : ø Li.1 // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **sivindi** : sivündi E. ; sizindi Ş.

Beyt: Bu fermāndın sınuḳ köñlüm sivindi
Bu maᶜnīlıḳ **avuncaḳdın** avundı

Avuncaḳdı[1]: (اونجاقدی) Avundı.

A veh[2]: (آ وه) Āh diyecek maḥalde istiᶜmāl olınur.

Avcaḳ[3]: (اوجاق) Avcı , av şikār-bāz maᶜnāsına .

Ayar[4]: (آیار) Menᶜ ider, dirig ṭutar, ḳaçurur dimekdür , dördinci divānlarıdur ki Fevāīdü'l- Kiber'dür anda bir şiᶜrde gelür ki:

Beyt: Ḳatlime çıḳtı itek bilke urup tīg çikip
Ḳan tikerdin **ayar** irkin itekin ol cellād

Ayar irkin[5]: (ایار ایرکین) Menᶜ ider iken.

Ayındım[6]: (آیندیم) Menᶜ olındum dimekdür [S. 12b] ki Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Saçınĝ köñül ḳuşınınĝ her birike baġladı tarı
Nevāyī imdi sin ötkil ki min bu nevᶜi **ayındım**

Ayamay[7]: (ایاماى) Hemān bu daḫı bu maᶜnāyadur, dirig ṭutmaz ve menᶜ itmez dimekdür ve ben menᶜ itmezin ve dirig ṭutmazın maᶜnāsına daḫı gelür. Ama dirig tutmaz maᶜnāsına Sebᶜa-yı Seyyāre'de dördinci ḥikāyede rāvī Çöne Şāh'a Mesᶜūd vaṣfında didi .

Beyt: [E. 14a] **Ayamay** andın ized mutaᶜāl
Hīç işde kemāl ḫāṣṣe ki māl

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Ayar** : ø Li.1 // **ṭutar** : dutar S. // **ḳaçurur** : ḳacurur E. // **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci divānlarıdur ki** : ø Ş. ; dördünci divānları A. , B. , // **Fevāīdü'l-Kiber'dür anda** : Fevāīdü'-Kiber Ş. // **bir şiᶜrde** ø B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Ş. // **anda bir şiᶜrde gelür** ø S. // **Ḳatlime** : Ḳılma B. , S. // **çıḳtı** : çıḳıtı S. // **itek** : inek S. //
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Ayındım** : ø Li.1 // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **gelür** : kelür B. // **ḳuşınınĝ** : ḳışınıñ S. // **birike** : berike B.
[7] **Ayamay** : ø Li.1 // **hemān** : hemen B. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **ṭutmaz** : dutmaz S. // **menᶜ itmez dimekdür** : menᶜ etmez demekdir B. // **itmezin** : etmezin B. // **ṭutmazın** : dutmazın B. // **daḫı gelür** : gelür A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **dirig tutmaz maᶜnāsına** : ø B. , S. // **mutaᶜāl** : mütaᶜāl B.

Aya min[1]: (آيامين) Bir maᶜnā daḫı ben aya dimekdür [Ş. 140b] ve aydayın maᶜnāsına daḫı gelür. Ammā burada hemān men dirig ṭutmazın ve menᶜ eylemezin dimekdür ki **Divān-ı Lutfī**'de bir tuyuḳda gelür ki:

Tuyuḳ[2]: Bir nazar kördüm ḳul oldum **aya min** (men aya)
Ol sebebdin cānu dilni **aya min** (men' eylemezin)
Ger mini şāhımġa yitkürse Ḫudā
Ḥażretide ser-güẕeştim **aya min** (söyleyeyim)

[Li.1 11b] Ayap[3]: (اياب) Menᶜ eyleyüp dimekdür ki **Maḥbūbu'l- Ḳulūb**'da yigirmi altıncı faṣlda neccār ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Nefīs ecnāsnı **ayap** çıpan kiymese
Ve lezīz aġdıyanı isirkep ḳuruġ nān yimese

Ayama[4]: (ايامای) Emr idüp menᶜ eyleme ve dirig ṭutma dimekdür.

Ayamaḳ[5]: (آياماق) Ṣaḳınmaḳ maᶜnāsınadur.

Ayınmaḳ[6]: (آيينماق) Ṣaḳınmaḳ ve ḳorunmaḳ maᶜnāsınadur.

Beyt: Saçınĝ köñül ḳuşınınĝ birbirige baġladı tārı
Nevāyī imdi sin ötkil ki min bu nevᶜi ayındım

Eymen[7]: (ايمن) Ḫiṭāb idüp utan , ḥicāb eyle dimekdür ki **Gül-i Nevrūz-ı Luṭfī**'de süsen güle ni eyitdi:

Beyt: Ger andın fikr ḳılmassın sin āḫir
Atanĝ birle anaĝdın **eymen** āḫir

---

[1] **Aya min** : ø Li.1 // **ben aya** : ben aye A. , B. // **dimekdür** : demekdir B. // **aydayın** : eydeyin B. // **hemān** : hemen hemen B. // **ṭutmazın** : dutmazın B. // demekdür ki : demekdir ki B. // **bir tuyuḳda** : ø E. // **gelür ki** : kelür ki B.

[2] **Tuyuḳ** : ø Li.1 ; Beyt S. // Tuyuḳ'un son iki mısra'ı A. ve Ş. nüshalarında yoktur. // **şāhımġa** : şāhımge B. // **ser-güẕeştim** : ser-güẕeşim S. // Tuyuḳ'un son mısra'ındaki **aya min** : söyleyeyim ; ideyin B.

[3] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **neccār** : tüccār B. , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ecnāsnı** : esecnāsnı B. // **kiymese** : kiymeb B. , Li.1 , S. // **aġdıyanı** : aġdiyeni B.

[4] **idüb** : eyleyüb A. // **ṭutma** : dutma B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **İdüb** : **edip** B. // **dimekdür** : demekdir B. // **fikr** : fikir B. // **sin** : ø Li.1 // **anaĝdın** : anaĝdin B.

Ayalġu[1]: (ایالغو) Ṣadā-yı güyendeye ve āheng ü fürūdāşte ve ṣadā-yı bülbüle ve ḫōş [S. 13a] āvāzla ırlamaġa dirler ammā baʿżı ehlinden istimāʿ olındı ki muṭlaḳ bir ḫōş ṣadāya dirler ki ḳalb andan ḥaẓẓ ala ve meyl eyleye ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Çīn**'e ʿazm itdükde bir beytde muġannige ḫiṭāb idüp eydür ki:

Beyt: [E. 14b] Ayalġuġ niçe yār yār alġusı
Miniṅg yıġlarım zār zār alġusı

Ve **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev Ferhād**'ı dutıcaḳ ḫalḳ ol ḥāle münāsib elfāzla ırlarlardı.

Beyt: **Ayalġu** barçaġa Ferhād ḥāli
Sürūd ol ḫaste-i nā-şād ḫāli

Ve **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da [A. 8a] daḫı evvelki maḳālede bir beytde gelür ki :

Beyt: Türk surūdını tüzük birle tüz
Yaḫşı **ayalġu** bile köñle ḳokuz

Ve **Ḥayretü'l- Ebrār**'da söz tarīfinde muṭlaḳ āheng ü fürūdāşt maʿnāsına gelür ki:

Beyt: Türk sürūdı bile salıp ḳolum
Ḳılsam edāyı tülügüm hey tülüm

Ol ḳıla almasa hem āvāzlıḳ
Ḳılsa **ayalġu** bile dem-sāzlıḳ

Ve yine **Lisānü'ṭ- Ṭayr**'da Hindū-yı bāzī-ger ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Yanıda bir ṭabl-ı ḥindī çalġucı
Hindū-yı raḳḳaṣ **ayalġu** alġucı

Aylanmaḳ[2]: (ایلانماق) Dönmek maʿnāsınadur.

Aylandurmaḳ[3]: (ایلانورماق) Döndürmek dimek olur.

---

[1] **güyendeye** : güvendeye E. // **dirler** : derler B. // **dirler ki** : derler ki B. // **ḫaẓẓ** : ḫaẓ : B. // **beytde** : beyitde : B. // **muġannige** : muġanniye B. // **eydür ki** : ider ki B. // **niçe** : nice E. // **yār yār** : bār yār S. // **yıġlarım** : yıġladım S. // **ve Ferhād u** : ve yine Ferhād u S. // **dutıcaḳ** : ṭutıcaḳ A., E., Ş. // **ḥāle** : ø Ş. // **ırlarlardı** : ayırırlardı B. ; ıralarlardı E. // **Ḫaydar'da** : Ḫaydar'de B. // **daḫı** : ø Ş. // **beytde** : beyitde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **sürūdını** : sürūdın B. // **āheng ü** : āheng-i B. // **gelür** : kelür B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **salıb** : salıp A. // **tülügüm** : tüllüm B. // **ol ḳıla** : ḳıla Ş. // **almasa** : almasam B. // **bāzī-ger** : bāzī Li.1 , S., Ş. // **gelür ki** : kelür ki B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[Ş.141a] Aylandı[1]: (ایلاندی) Ṭolandı dimekdür ve döndi, devr itdi [Li.1 12a] maᶜnāsınadur, döndi yaᶜnī müşābih oldı, beñzedi maᶜnāsına daḫı gelür ve yine döndi rücūᶜ itdi maᶜnāsına daḫı gelür. Evvelā ṭolandı maᶜnāsına **Sebᶜa-yı Seyyāre**'de **ᶜİsmet-penāh** vaṣfında gelür ki:

[S. 13b] Beyt: Perdeler birbirige **aylanġan**
Dürr-i encümdin incü turlanġan

[E.15a] Aylanġan[2]: (ایلانغان) Ṭolanan dimekdür. Ṭolanmış, birbirine ṭolanmış dimekdür. Ve yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da onıncı maḳālede pervāne vaṣfında gelür.

Beyt: İgri uçuş birle çü köp **aylanıp**
Ḳayda ki pervāne barıp örtenip

Ammā devr itmek maᶜnāsına **Fevāīdü'l- Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Kök tegirmen taşın **aylandurmaḳ** ister başınge
Dime ay u kün başım üzre bu kim seyyāredür

Ammā müşābih oldı maᶜnāsına **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Kör ġamım efzūnlıġın her dem ki eşkim ḫaylīning
Ḳaṭresi baḥr oldı imdi **aylanıbdur** ḳanġa hem

Ammā rücūᶜ maᶜnāsına **Ḫamsetü'l- Müteḥayyirin**'de evvelki maḳālede **Ḳaṣīde-i Şeybiyye** taᶜrīfi ḥuṣūṣunda aḥbāb aḥvāli beyānında gelür.

Tā evvel cemᶜġa faḳīrning sözining ṣıdḳı tamām ẓāhir bolup ol ᶜaḳīdeleridin **aylanıp** faḳīrning ᶜaḳīdesiġa kildi.

Aylandurmaḳ[3]: (ایلاندورماق) Çevirmek .

Eylep[4]: (ایلاب) Eyleyü dimekdür.

---

[1] ṭolandı : dolandı B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **devr itdi** : devr etdi B. // **döndi yaᶜnī müşābih oldı** : döndi müşābih oldı B. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **yine döndi.....daḫı gelür** ø B. , Li.1 , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **turlanġan** : tüzlanġan E.

[2] **Aylanġan** : aylanḳan B. // **Ṭolanmış.....dimekdür.** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **onuncı** : onunci B. // **gelür** : kelür B. // **Ḳayda ki** : Ḳayda kim E. // **barıb** : yarıb S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **tegirmen** : tikirmen B. , S. , Ş. // **ister** : eytser S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ġamım** : ġamim B. // **ḫaylining** : silining B. // **Ḳaṭresi** : Ḳaṭrası B. // **gelür** : kelür B. // **cemᶜġa** : cemᶜge B. // **ᶜaḳīdeleridin** : ᶜaḳīdelarıdın B. // **ᶜaḳīdesiġa** : ᶜaḳīdesige B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Eyleben[1]: (ايلابان) Eyleyüben dimekdür.

Eyley alġunñg[2]: (ايلاى الغونك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleyü bilsek gerek dimekdür.

Eyley alġusı[3]: (ايلاى الغوسى) Eyleyü bilse gerek dimekdür.

Eyley almadınñg[4]: (ايلاىالماديك) Eyleyümediñ dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Tilbe könñglünñgni **Nevāyī** żabṭ **eyley almadıñ**
İmde çik andın ilining her sarı barsa bardıñ

Eyley alman[5]: (ايلاى المان) Eyleyümezin dimekdür ki **Nevādirü'ş- Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: [S. 14a]Köz yüzünñgdin almasam ᶜayb itmegil ey muġbeççe
Eyley alman dīdedin ġāyıb min ḥayrān sini

[E. 15b] Eylemekinñg[6]: (ايلاماكينك) Kaf-ı evvel [Li.1 12b] kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleyümezdüñ dimekdür. Ḫıṭāb idüp ve eylemekligiñ dimekdür.

Eylegec[7]: (ايلاكاج) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleyicek dimekdür.

[Ş. 141b] Eylegüm[8]: (ايلاكوم) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylesem gerek dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan-ı Çīn**'iñg **İskender** mektūbuna cevābıda gelür ki:

Beyt: Dimen kim anınñg sarı ᶜazm **eylegüm**
Ḳaya yirde kim dise rezm **eylegüm**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : Kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **eyleyü** : eyleyu B. // **gerek** : gerekdür A. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Ş. // **köñlünñgni** : köñglüñni S. ; köñlüni Ş. // **żabṭ** : ḫayṭ S. // **ilininñg** : iliñ S. , Ş. // **bardıñ** : bardınñg S.
[5] **Eyley alman** : eyley almanñg Ş. // **eyleyümezin** : eyleyumezsin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **itmegil** : etmegil B. // **muġbeççe** : mogbeçe B. // **alman** : almadın E. ; almay Ş. // **sini** : sañga Ş.
[6] **kaf-ı ᶜArabī , kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜArabī ,ᶜAcemī B. , Li.1 , S. , Ş. // **eyleyümezdüñ** : eyleyumezdiñ B. // **dimekdür** : demekdir B. //
[7] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemī'dir B. ; ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **İskender mektūbuna** : mektūbuna E. // **gelür ki** : kelür ki B.

Eylegüsi[1]: (ایلاکوسی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylese gerek dimekdür.

Eylerge[2]: (ایلارکا) [A. 8b] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylemek içün dimekdür. ᶜİllet maᶜnāsına ki dünyā vefāsızlıġı beyānında bir terciᶜde gelür ki:

Beyt: İmesdür ḳaṣr bil kim ḳāṣırıdur
Ki taḳṣīr eylemes **eylerge** bidād

Eylemekge[3]: (ایلاماککا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Bu daḫı eylemek içün dimekdür ki yine bir terciᶜde gelür ki:

Beyt: Kiyip ḳatl **eylemekge** lāledin ton
Fenādın tīg tartıb mis̱l-i cellād

Eylegüñg[4]: (ایلاکونك) Kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyler iseñg ve eyleseñ gerek ve eyleyü bilürseñ dimekdür ki Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Ey kebüter ṭavḳ peydā **eylegüñg** ṭūbā kibi
Süzlıḳ nālemni asam boynuñge ṭomar dik

Ve yine Ferhād u Şīrīn āḫirinde şehzāde naṣīḥatinde gelür ki:

Beyt: Ve ger tārīḫ sarı **eylegüñg** meyl
Munı bil keç ki ni iş ḳıldı her ḫayl

[E. 16a] [S. 14b] Eyleli[5]: (ایلالی) Eyleyelim dimekdür.

Eylegey[6]: (ایلاکای) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleye ve eyleyeyin dimekdür.

Eylemeydür irdi[7]: (ایلامایدورایردی) Eylemezdi dimekdür.

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B.
[3] **ᶜArabī , ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜArabī , kaf-ı ᶜAcemī'dür E. // **içün** : içun B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **eylemekge** : eylemekdin Li.1 , Ş.
[4] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemī'lerdür E. ; ᶜAcemī'dür Ş. // **eyler iseñg** : eylerseñg S. , Ş. ; eyler iseñg gerek A. // **eyleseñ gerek** : eyleseñ gerek dimekdür Li.1 // **eyleyü** : eyleyu B. // **bilürseñ** : bilurseñ B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **kibi** : gibi B. // **nālemni** : nāmımnı E. // **ṭomar** : tomar A. , B. , E. // **Ve yine** : Ve A. , Li.1 , Ş. // **Ferhād u Şīrīn āḫirinde** : Ferhād u Şīrīn'de Li.1 , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ni iş** : bi iş S.
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.

Eyley[1]: (ايلای) Eyleyeyin dimekdür ki **Sirācü'l- Müslīmin**'de ṭahāret ferāyıżı bābında gelür ki:

Beyt: Ṭahāret içre bilgil tört irür farż
Ki itseñg istimāᶜ **eyley** anı ᶜarż

Eylemeyin[2]: (ايلامايين) Eylemedin dimekdür ki ve eylemeyeyin maᶜnāsına daḫı gelür ki Ḥayretü'l- Ebrār'da tevḥīdde [Li.1 -13a] gelür.

Beyt: Cilve vü nāz **eylemeyin** gül henüz
Zemzeme çikmey añga bülbül henüz

Eylemişeng[3]: (ايلاميشانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylemiş sen dimekdür.

Eymenmek[4]: (ايمانماك) Ḳaṣr-ı hemze ile bir emre iḳdāmda ve hemze ve ḫaẕer üzre olmaḳ bu diyārda daḫı müstaᶜmel ᶜibāretdür.

Eymenip[5]: (ايمانيب) Ḫaẕer idüp dimek olur.

Beyt: Min kim ü küstāḫ öpmek iligiñg ey sulṭān-ı ḥüsn
İtleriñg çün pāyın öper min **eymenip**

Eymenmes[6]: (ايمانماس) Ḳaçunmaz dimek olur.

Eynelmaḳ[7]: (اينالماق) Üzünmek maᶜnāsınadur.

Ayaḳmaḳ[8] (اياقماق)Beliklemek maᶜnāsına gelür Ekṣeriyyā żammeyle uyaḳmaḳ dinilür.

Ayaḳcı[9]: (اياقجی) Sāḳī maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Ayaḳcı** kitür cāmnı leb-be-leb
Ki ṭoy oldı hengām-ı ᶜıyş u ṭarab

---

[1] **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **bābında** : yanında S. // **itseñg** : itseñ Li.1 , S.
[2] **Dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür** : kelir B. ; gelür ki Li.1 , S.
[3] **Kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **eylemiş sen** : eylemişsin A. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshsında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **Maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadur Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **Ayaḳcı** : Ayaḳçı B.

[Ş. 142a] Ayaḳ ve ayaġ[1]: (ایاغ و ایاق) Ḳadeḥ dimekdür ve pāy maʿnāsına daḫı gelür.

Ḳadeḥ ve pāy maʿnāsınadur.

Ayaġ[2]: (ایاغ) Bezm-i meyde devr iden ḳadeḥe iṭlāḳ olınur. Bu diyārda daḫı müstaʿmeldür. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye ḫiṭāb idüp eydür ki:

Beyt: Mindin ehli yanglıġ mey-perest it
Tola çīni **ayaġlar** birle mest it

Ayaḳtı[3]: (ایاقتی) Belürmez oldı gitti dimekdür . Ammā ay u güneş istiʿmāl olınsa ṭulundı maʿnāsınadur ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿārında gelür.

Beyt: Ay **ayaḳḳac** yana körĝlümni bozup yalġuzluġum
Tire şāmim enduhīdin yıġlarım köp derd ile

Ayaḳḳac[4]: (ایاققاج) Ayaḳḳac didügi ṭulunacaḳ dimekdür.

Ayıḳ[5]: (ایق) Hüşyār maʿnāsınadur ve ayı didükleri cānavardur.

Ayıġ[6]: (ایبغ) Bu daḫı ayı didükleri cānavara dirler ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da [E. 16b] hüdhüdüñ toġanla münāżarası hikāyesinde gelür ki:

Beyt: Kūhī taġ içre bir **ayıġ** tutup
Örtekib irdi anı köp ḳan tutup

[S. 15a] Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de himmet maḳālesinde gelür ki :

Beyt: **Ayıġlıġıdın** çetḳa kim nān irür
Anı itke salmaḳnı imkān irür

Aytman[7]: (ایتمان) Eytmezin dimekdür.

---

[1] **Ḳadeḥ ve pāy maʿnāsınadur** ø E.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüsnasında vardır.
[3] **Oldı gitti dimekdür** : oldı kitti demekdir B. ; oldı dimekdür E. // **ay u güneş** : ay ve güneş B. // **gelür** : kelür B. // **yana** : ø A. , Li.1 // **köñlümni** : köñlümi mindin Ş. // **bozub** : yüzüb Li.1 , S. // **derd ile** derdile Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **didükleri** : didikleri B.
[6] **cānavara dirler ki** : cānavardur ki : Ş. // **ṭoġanla** : ṭoġan ile Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **örtekip** : örketip Li.1 , S. , Ş. // **tutup** . tutaraḳ B. ; yutup Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **Ayıġlıġıdın** : āyıġlıġı din B. // **çetḳa** : cetḳa B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.

Aytıp[1]: (ایتیب) Eydüp dimekdür. Bir zamān maʿnāsına ve idelüm dimekdür ve itmek içün dimekdür, ʿillet maʿnāsına.

Ayttıḳ[2]: (ایّتیق) Eytdik dimekdür. Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur.

Aytḳum[3]: (آیتقوم) Eytsem gerek dimekdür. **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Māni Behrām Şāh**'a eyitdi.

Beyt: İster idim hem özümni hem anı
Hem bu rāzı ki **aytḳum** anı

Aytḳanını[4]: (آیتقانی) Eytdükni dimek olur.

Aytḳay[5]: (آیتقای) Eydi dimekdür.

Eytikeli[6]: (اتیکالی) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Eydeli dimekdür. Bir zamān maʿnāsına ve idelüm dimekdür ve itmek içün dimekdür, ʿillet maʿnāsına. Eyldilmedin dimekdür.

Eyteli[7]: (ایتالی) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur.

Eytilmeyin[8]: (ایتیلمایین) İdilmedin dimekdür.

Ayrılmayın[9]: (ایریلمایین) Ayrılmadın dimekdür. Ayrıtmayın ayrılmadın dimekdür.

Eye[10]: (ایا) Ṣāḥib maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Bir eyesiz it bolup irdi **Nevāyī** yārsız
Bolmasun Yārab ki her kiz bende sulṭāndın cüdā

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Bir zamān**..... **ʿillet maʿnāsına.** ø B. , E. , S. // **itmek içün** : itmekçün Ş.
[2] **Ayttıḳ** : ayıḳḳıḳ S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Bu daḫı**.....**dur.** ø B. , E. , S.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Eytikeli** : etkeli B. ; eytkeli A. // **Kaf**.....**dimekdür.** ø S. // **dimekdür** : demekdir B. // **eyldilmedin dimekdür** : ø B. , E. ; eylmedin Li.1
[7] **Eyteli** : eteli B. ; ø A. ,Li.1 , Ş. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B.
[8] **Eytilmeyin** ø A. , Li.1 , Ş. ; eytikeyin S. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **Ayrıtmayın** : ø B. , E. , S.
[10] **gelür** : kelür B. // **Yārab ki** : Yārab A.

[A. 9a] Eyrüm[1]: (ایروم) Ṣuyuñ döne döne aḳışına dirler ve sipāhilıḳ üslūbı ve mahāreti maʿnāsına daḫı gelür ki **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de beşinci meclisde **Mīr Ḥaydar** vaṣfında gelür ki:

Sipāhilıḳda hem **eyrümler** ki bolur oḳ atmaḳda celd ü ḳılıc çalmaḳda çapıḳ ve sāyir celādetlerde anca bar kim [Li.1 13b] ʿaṣrınñg ehli pesehd ḳılurlar.

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'de **Erdşir Bebek** vaṣfında gelür ki:

Barça bilik bile [E. 17a] **eyrümde**[2] yegāne bolup şöhret tuttı.

Eygendür[3]: (ایکاندور) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Meyl ü muḥabbet eyledi dimekdür ki Naʿīmī eşʿārında gelür.

Beyt [Ş. 142b] Dōstlar mindin tilemeñg siz daḫı ṣabr u ḳarar
Ki ol ḳuyaş yüzligini körken **eygenür** bī-iḫtiyār

Ayrıştı[4]: (ایریشتی) Ayrıldı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Nevfel** ile **Mecnūn** atasınıñ cenginden [S. 15b] ṣoñra olan ḥālleri beyānında bir ser-süḫanda gelür.

Ve felek manṣūbeleridin birbiridin **ayrışḳanları**.

Eylük yusunluḳ[5]: (ایلوك یوسونلوق) Ḳābil ü hünerlü dimekdür. Ḳābiliyyetlü ve müstaʿad maʿnāsınadur.

Ayrışḳanları[6]: (ایلایشقانلری) Ayrıldıḳları dimekdür. Ve's-selām.

---

[1] **Eyrüm** : eyrdüm S. // **Ṣuyuñ** : Ṣunun B. ; Ṣunuñ Ş. // **derler** : dirler B. // **üslūbı** : üslubu B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **celd ü ḳılıc çalmaḳda** : ø Li.1 ; celd ve ḳılıc żalmaḳda B. // **ve sāyir** : sāyir B. , Li.1 , S. // **bar kim** : yar kim S. // **Erdşir Bebek** : Rüşermeng S.

[2] **Eyrümde** : eyrdümde S.

[3] **Kaf-ı ʿAcemī'dür** : ʿAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ʿAcemī ile S. // **Meyl** : meyil B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelir B. // **ḳarar** : ḳarār B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **yüzligini** : yüzligni Ş. // **eygenür** : eygendür B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **cenginden** : cenkden B. // **ḥālleri** : ḥäller B. , S. // **gelür** : kelür B. // **birbiridin** : ø B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Ayrışḳanları** : ø B. // **Ve's-selām** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.2. Ḥarfü'l- Elifi'l- Meksūre

İtemes[1]: (ايتاماس) Eyleyümez dimekdür ve kesken olmaz ve iti almaz maᶜnāsına daḫı gelür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Eşkimni körüp tiz bolur köñli cefāġa
Arı **itemes** çünki suyı bolmasa pūlād

İtimek[2]: (ايتيماك) Kesr-i ta'yla keskin olmaḳ dimekdür.

İtimes[3]: (استيماس) Keskin olmaz dimekdür.

Beyt: Eşkimni körüp tiz bolur köñli cifāġa
Arı itimes çünki suyı bolmasa pūlād

İtürürge[4]: (ايتورورکا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Tiz ve keskin eylemege dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da otuz sekizinci faṣlda mürāyī ṣūfīler ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Misvaki ṭamaᶜ tişin **itürürge** sūhān
Ve şāne dānīde rīş-ḫand āleti nihān

İtik[5]: (ايتيك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı keskin ve tiz maᶜnāsınadur ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Köñlüme sancarġa ey gül ḳılma müjgānıñgnı tiz
Kim tikenniñg iknesin ḫācet imes ḳılmaḳ **itik**

Ve yine ᶜacele maᶜnāsına **Sedd-i İskenderī**'de Dārā'nıñ vezīrleri [E. 17b] İskender'e mektūb yazduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Sikender'ge yazġanlar irmiş bitik
Birevni yıbarġan imişler **itik**

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Nevrūz** [Li.1- 14a] ḥaḳḳında gelür.

Beyt: **İtiklep** irdi **Nevrūz** öz yürüşin
İşitti nā-gehān atlar tavuşın

"**İtiklep irdi**" dimek "**ᶜacele eylemişti**" dimekdür.

---

[1] **İtemes** : itemek S. // **eyleyümez** : eyleyumez B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. //**cefāġa** : cefāge B. // **pūlād** : bulad E.

[2] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : Kaf-ı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // dimekdür : demekdir B. ; dirler S. faṣlda : faṣılda B. gelür ki : kelür ki B. , gelür S.

[5] gelür : kelür B. // **Sikender'ge** : Sikender'ġa S. // **gelür** : kelür B. , gelür ki Li.1 // **tavuşın** : tavusın A. , Li.1 ; davuşın S. // **dimek** : demek B. // **dimekdür** : demekdir B.

İttiñg[1]: (ايّتينك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḥarf-i ta'nın teşdīdi ile eyledüñ dimekdür.

İtesel[2] : (ايتاسال) İtivir, düşür dimek [S. 16a] dür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de üçinci ḥikāyede ikinci ḥakīm **Saᶜīd**'e ṭılsım bābında ayıtdı.

Beyt: [Ş. 143a] Zālniñg köksige urup **itesel**
Kir-ü bol māḥrem-i ḥarīm-i viṣāl

İt[3]: (ايت) Emr idüp eyle dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār** evvelinde bismi'llāl taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: Baᶜsı muḫālif sarı ḥarf-i nidā
Yaᶜnī **it** elimde ḥayātıñg fedā

[A. 9b] Ve bir daḫı et dimekdür, güşt maᶜnāsına ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām**'a rāvī **Dilārām**'dan naḳl itdi.

Beyt: Lāle-zār içre çün içüp mey-i nāb
Kör **iti** irdi bezmi içre kebāb

Ve bir daḫı meşhūrdur kelb maᶜnāsına gelür. Ve bir daḫı emr idüp git dimekdür, birev maāsına. Ve bir daḫı itivir maᶜnāsına gelür ki bu üç maᶜnāya **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de bir tuyuḳda gelür.

Tuyuḳ: Ey raḳīb özni anıñg tutsanıñg hem **it** (it)
Bizge raylep anıñg kūyıdın **it** (git)
Gerçi bar duzaḫ-ı çeh-i ᶜışkınıñg şuᶜlesi
Bizni öz ilginiñg bile ol sarı **it** (itivir)

İtti[4]: (ايّتى) Ḥaf-i ta'nın teşdīdi ile gitti maᶜnāsına gelür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da bir şiᶜrde gelür.

Beyt: ᶜAḳl u hūş u ṣabrım **itti** kergeç ol kirpik ṣafın
Bir bir ölmekni ḳara körgeç sipāhım bilmedim

---

[1] **İttiñg** : ø Li.1 , Bu kelimenin anlamı aşağıdaki itesel kelimesi ile birleştirilerek verilmiş. A. , Ş. // **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : Kaf-ı ᶜAcemī'yle B. , S. // **teşdīdi ile** : teşdīdiyle S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **İtivir** : itiver B. // **Saᶜīd'e** : Saᶜad'e E. // **ayıtdı** : eyitdi S. , gelür ki Ş. // **bol** : bul Li.1 , S. , Ş.

[3] **Dimekdür** : demekdir B. // **Ḥayretü'l-Ebrār** : Ḥayretü'l-Ebrār'da B. , Li. 1 **gelür ki** : kelür ki B. , gelür S. // **baᶜsı** : bası S. , Ş. // **Behrām'a** : Behrām A. , B. , E. , Li.1 , S. **rāvī Dilārām'dan** : rāvī vü lāzım Dilārām'dan Li.1 // **emr idüp** : ø S. // **bu üç maᶜnāya** : bu üçi Ş. , bu üç A. , B. // **tuyuḳda** : tuyuḳde B. // **anıñg** : itsiñg B. , itsiñ Li.1 // **kūyıdın** : köyidin B. // **ᶜışkınıñg** : ᶜışḳıñ // **ilginiñg** : illiñg B. , Li.1 , Ş. ; iliñg A. ; iliniñ S.

[4] **gelür** : kelür B. // **bir şiᶜrde** : ø S. , Ş. ; şiirde B.

İtirgüm[1]: (ايتوركوم) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gidersem gerek dimekdür ki **Mucnūn u Leylī**'de atası **Mecnūn** anasına ḫaber gönderdi **Mecnūn**'uñ [Li.1- 14b] ḥālini bilicek.

Beyt: Ḫaylīñgni [S. 16b] bu deştdin **itirgüm**
Soñgra sañga dağı ḳahr sürgüm

İtti[2]: (ايّتى) Bu daḫı yavu ḳılındı ve żāyiᶜ oldı maᶜnāsına gelür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bir şi'rde gelür.

Beyt: Tilbe köñglüm ki leb ü zülfüñg içün **itmiş** idi
Kice mey-ḫāne ara mest ü perīşān taptım

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde [Ş. 143b] gelür ki:

Beyt: Ḥaḳḳ yolıdın çıḳḳan **itti**
Ve tüz barġan maḳṣūdġa yitti

İtip[3]: (ايتيب) Żāyiᶜ ve nā-bedīd olup dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci münācātda gelür.

Beyt: Yir ḳopup ornıdın olup cümle kird
Kim **itip** anda felekde lāciverd

İtip min[4]: (ايتيب مين) Belürsüz olup ṭururum dimekdür.

Beyt: **İtip min** gird arar virānım içre gerçi başımġa
Felek köb yaġdurur gird-i fenā munça ne andın köp

İterdin[5]: (ايتاردين) Bu daḫı żāyiᶜ ve nā-bedīd olmaḳdan ve gitmekden maᶜnāsına gelür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** şikārda leşkeriyle helāk olduġı [E. 18b] maḥalde gelür.

Beyt: Tapmas irdi çömüp **iterdin** amān
Ṣayd-efken hemān u ṣayd hemān

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : Kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; Kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **atası** : Leylī anası S. // **gönderdi** : könderdi B. // **ḫaylīñgni** : ḫayliñni A. , Ş.

[2] **yavu** : yavı A. , E. // **gelür** : kelür B. // **bir şiᶜrde** : ø S. , Ş. // **bir tenbīhde** : ø S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür:** kelür B. // **ḳopup** : ḳopub B. , S. , Ş. ; ḳoyub Li.1 // **ornıdın** : öznidin A. ; öz bendin Ş. // **felekde** : felek : A. , B. ,Li.1 , S. , Ş.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Maᶜnāsına gelür** : ᶜibāretdür Ş. // **gelür** : kelür B. // **leşkeriyle** : leşkeri ile S.

İtken[1]: (ايتكان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı żāyiᶜ ve nā-bedīd olan dimekdür ki Mucnūn u Leylī'de Mecnūn'la Leylī gül-istānda ol gice ḳalup Leylī gidüp Mecnūn ḫalḳı Mecnūn'ı istedikleri maḥalde gelür.

Beyt: Andın bolup ol gürūh efkār
İtken Yusūfların ṭaleb-kār

İtken[2] : (ايتكان) Giden dimekdür.

Beyt: Ol töken sīm tilbe dep itken kön̂gülge örtedim
Ḳoy sarı barsa ol aynın̂g ḳullığıġa bilgüdür

İtken: (ايتكان) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Eyleyen dimekdür.

İtelik[3]: (ايتاليك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Gidecek ve żāyiᶜ olacaḳ nesne maᶜnāsınadur ve daḫı eylenecek nesne maᶜnāsınadur.

İtek[4] (ايتاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur ve dāmen maᶜnāsına daḫı gelür ve bu zikr olınan luġat fiᶜil maᶜnāsına daḫı gelür ve şöyle maᶜlūm olına.

İtek[5]: (ايتاك) Dāmen maᶜnāsına. Etek lafẓını kesr telaffuẓ iderler.

İteklik[6]: (ايتاكليك) Eteklik dimekdür ve etekli dimek olur.

İtti[7]: (ايّتى) Ḥarf-i ta'nın teşdīdile eyledi dimekdür ki Ḫazāyinü'l-Maᶜānī'de üçinci dīvān [S.17a] dibācesinde tevḥīdde bir rübāᶜīde gelür ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. // **nā-bedīd olan** : nā-bedīd maᶜnāsına A. // **dimekdür** : demekdir B. // **Mecnūn u Leylī'de** : ø A. // **Mecnūn'la Leylī** : Mecnūn u Leylī A. // **gice** : kice B. // **gidüp** : kidüb B. // **gelür** : kelür B. // **gürūh** : kürūh B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] A. ve Ş. nüshalarında itek kelimesi yerine itelik kelimesi yazılıp itek kelimesinin anlamı burada verilmiştir. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **dāmen maᶜnāsına** : dāmen maᶜnāsınadur S. // **daḫı gelür** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **luġat** : ø Ş.

[5] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **ḥarf-i ta'nın** : ta'nın S. // **dibācesinde** : dibaceside E. ; dibācesidür B. , Li.1 , S. , Ş. // **tevḥīdde** : ḥaydarda Li.1 // **rübāᶜīde** : rübāᶜī A. , E. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür E. // **Rübāᶜī** : Rübāᶜīyye E. ; beyt S. // **ḫilḳatin** : ḫılḳını B. ; ḫalḳını Li.1 , S.

Rübāʿī: [A.10a] Ol kim bi cihān ḫilḳatin aġaz itti
Ṣunʿi kilkini naḳş-perdāz itti
[Li.1-15a] İnsān ḥaylin nuṭḳ ile mümtāz itti
Nuṭḳ ehlini nazm ile ser-efrāz itti

İter[1]: (ايتار) İde ve idem dimekdür. İtkey daḫı dinilür.

İterde[2]: (ايايتاردە) İderken dimekdür.

İtse[3]: (ايتسا) Gitse dimekdür.

Beyt: Bāde kim itse iḫtiyār eyledin
Ni ʿaceb çıksa her ni bar eyledin

İtmegey[4]: (ايتماكاى) İtmeye dimekdür.

İtmiş idi[5]: (ايتمش ايدى) Belürsiz olmışdı dimekdür.

Beyt: Tilbe körĝlüm ki leb ü zülfüñge üçün itmiş idi
Kice mey-ḫāne ara mest ü perīşān tabtım

İtkümizdür[6]: (ايتكوميزدور) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür.Eylesek gerek dimekdür ki Mecnūn u

Leylī'de Leylī atası Nevfel'e cevāb gönderdi.

Beyt: Andaḳ daġı bolmasun anĝa fehm
Kim kinidin itkümiz durur vehm

İtküsi : (ايتكوسى) Eylese gerek dimekdür.

İtmey[7]: (ايتماى) Eylemez ve ben eylemezin dimekdür. Ammā eylemez maʿnāsına

Ferhād u Şīrīn'de [Ş. 144a] Ḫaḳah'ıñ taḫtı vaṣfında gelür ki:

[E.19a]Beyt: Velī her burcın anıñg nesr-i ṭāyir
Ṭayy itmey bolsa ger yüz ḳarn-ı sāyir

İtersin[8]: (ايتارسين) Eylersin dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : Kaf ʿArabī'dür. Ş. // **gerekdür** : gerek B. // **atası Nevfel'e** : atasana ki Nevfel'dür Li.1 // **gönderdi:** könderdi B.
[7] **ḫāḳānıñ** : ḫāḳānın A. , B. , E. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında bir beytde gelür S. // **her burcın** : her bir burcın A. , Li.1 , Ş.
[8] eylersin : eylemezsin B.

İtmek[1]: (ايتماك) Lafzen ve maᶜnen etmek dimekdür ki eylemeye mürādifdür ve bir daḫı gitmek maᶜnāsına gelür ve bir daḫı bitmek dimek olur. Belürmez olmaḳ maᶜnāsına bu beytde itti lafz-ı evvel üzre vārid olmışdur.

Beyt: Anca feryād itti bülbüller Nevāyī nażmıdın
Kim ᶜuṭārid şiᶜridin çerh üzre nāhid itmegey

İtmekiñg[2]: (ايتماكينك) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür. İtmekiñ ve eylemekiñ maᶜnāsınadur. Eylenğ dimekdür, emr maᶜnāsına.

İtey: (ايتاى) Eyleyin dimekdür.

İtik[3]: (ايتيك) İtti , yaᶜnī keskin dimekdür.

Beyt: Könğlüme sancarġa ey gül ḳılma müjgānınğnı teber
Kim tikenninğ ignesin ḥācet imes ḳılmaḳ itik

İtikrek[4]: (ايتبكراك) İtikrek ᶜibāreti tafżīl içündür. Keskinrek, yaᶜnī ziyāde şiddetli dimekdür.

Beyt: İtikrek isti çün gül-şen şimāli
Çimenni barça güldin ḳıldı ḫālī

Ve fiᶜl-i meẕkūruñ taᶜdīyesinde ititmek deyü taᶜbīr iderler , yaᶜnī keskin itmek dimek olur.

Beyt: Ḳara ḳara müje ḫancerlerin ititmek işinğ
Ḥayāt naḫlini kiskey ḳaba ḳaba ḳışınğ

İtinğ[5] (ايتينك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleñ dimekdür. Emr maᶜnāsına.

İtelinğ ve iteli[6]: (ايتالى-ايتالينك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleyelim dimekdür ki Bābür Mīrzā rübāᶜiyyātında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (17b) vardır.
[2] **Ve kaf-ı sānī** : kaf-ı sānī Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsına A. , B. , E. , Li1 , S. ,Ş. // **Eylenğ ....maᶜnāsına** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : Kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **eyleñ** : eylenğ E. , Ş.
[6] **itelinğ** : iteliñ A. // **Rübāᶜiyye** : Rübāī A. , B. , Li.1 // **sindin** : sendin S.

Rübāᶜiyye: Ḫōş ol ki bahār faṣlı bu dünyāda
Bolġay ṭarab esbābı bar āmāde
Ger bolmasa esbāb itelinĝ detkāne
Mindin kezek ü ṭaᶜam ve sindin bāde

İtey mü[1]: (ایتایمو) Eyleyeyim mi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şāpūr Mehīn Bānū**'ya Ferhad'ıñ saġlığı ḫaberin vericek eytdi.

Beyt: Teveḳḳuf sözge kim dirsiz **itey mü**
[S.17b]Yok irse söz anĝa batraḳ kitey mü

İtişliler: (ایتیشتی‌لار) Önĝüleşdiler ve ilişdiler dimekdür.

İtkeli[2]: (ایتکالی) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür.Eyleyeli ve eylemek içün dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Yār ḳatl **itkeli** ᶜuşşāḳını yazġurġan imiş
Bir bu bezm içre **Nevāyī**'ġa taḳaddüm Yārab

[Li.1- 15b] Ve yine **Ḫayretü'l-Ebrār**'da üçinci maḳāledi gelür ki:

[E.19b] Beyt: Ḥaḳḳ sini ᶜadl **itkeli** sulṭān itip
Ẓulm ile sin ḫalḳını virān itip

Ve ammā eyleyeli maᶜnāsına **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Ḳırıp ötken oḳlarınıñ cān perdesin rīş **itkeli**
Ṣafḥa dikdür kim ḳırılġay sehv ḫaṭlar yazılıp

İtküci[3]: (ایتکوجی) İsm-i fāᶜildür. İdici dimekdür.

İtküsi[4]: (ایتکوسی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Eylese gerek dimekdür.

İtküm[5]: (ایتکوم) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.Eylesem gerek ve eyleyelim dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şah**'ıñ **Dilārām**'a mektūbunda gelür ki:

Beyt: Ki tevaḳḳuf ḳılurnı fehm **itküm**
Veh ki kilküng ve lik min kitküm

---

[1] **dimekdür ki** : dimekdür Ş. // **eytdi** : itti B. , S.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür ki** : dimekdür Li.1 // **maḳālede gelür ki** : maḳālede bir beytde gelür ki S. // **Ve ammā** : ø Li.1 , S. // **gelür ki** : gelür Li. 1 , S. , Ş. // **ṣafḥa dikdür** : ṣafḥadur A. , Li.1 , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. ; Kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **dimekdür ki** : dimekdür Ş. ; demekdir ki B. // **gelür ki** : gelür Li.1 , S. ; kelür ki B.

[Ş.144b] İtek[1]: (ايتاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Kaftān iteki dimekdür, dāmen maᶜnāsına.

İteklep[2]: (ايتاكلاب) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.Etekim ṭoldurup dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da evvelki maḳālede gelür ki:

Beyt: Kildim **iteklep** güher-i şāh-vār
Ḳılsa ḳabūl öz ḳulıdın şehr-yār

İtürmek[3]: (ايتورماك) İtmek lafẓınıñg taᶜdīyesinde dinilür.

İtürkeyler[4]: (ايتوركايلار) Mışrāᶜ-ı evvelde murād yetişdireler dimekdür ve şānīde belürsiz ide dimekdür.

Beyt : Kökke tofraġını **itürkeyler**
Tofraġ içre tenin **itürkeyler**

İnçekümüz[5]: (اينچاكوموز) İçegimiz dimekdür. İnçke sükūn-ı cimle ince dimekdür, bārik maᶜnāsına.

İnçerek[6]: (اينچاراك) İncerek dimek olur. Bārik maᶜnāsına.

[A.10b] İçin[7]: (ايچين) Ortada ve aralarında dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Cān u köñgül nice didi asralı özni kilkeç oḳ
Veh yana ḳuzġalaştılar [S.18a] körkeç anı **için** ara

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **İskender** Mülūk-ı ṭavāīfi tertīb itdügi maḥalde gelür ki Mülūk-ı ṭavāīfni **İrān** zemīnde ol yaḳīn ḳıldı kim üç yüz altmış yılġa cā alar için ara nizāᶜ ḳılıp **Rūmġa** hīç ḳaysınıñg żararı yitmedi.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür. Ş. // **iteki** : eteki B. , Li.1 , S.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür ki** : dimekdür A. ; demekdir B. // **öz** : ol B., E. // **ḳulıdın** : ḳulıden B. // **şehr-yār** : şehriyār B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Ortada** : ortalarda B. // **gelür** : gelür ki Li. 1 ; kelür B. // **nice** : niçe S. , Ş. // **yana** : yanar B. // **Tārīḫ-i Mülūk** : Tevārīḫ-i ülūk Ş. // **cā alar** : cālar Li.1 , S.

İçkülük[1]: (ايچكولوك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. İçilecek nesneye dirler ve mest olan [E. 20a] kişiye daḫı dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ gemisi ṣınup kendü bir taṣta üzerinde ḳalduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Bolup hūş anᶜga zāyil **içkülük** dik
Yatıp bir taḫta üstide ölük dik

İçkeli[2]: (ايچكالى) İçeli ve içilecek nesne ve içilmek [Li.1- 16a] içün dimekdür ki Ḥayretü'l- Ebrār'da üçinci ḥayret āḫirinde gelür ki:

Beyt: Her ne ki meᵓkūl ile meşrūb irür
Kim yiykeli **içkeli** merġūb irür

İtürküm[3]: (ايتوركوم) Gidersem gerek dimekdür.

İtürkenler[4]: (ايتوركانلار) İtürkenler ᶜibāreti yitürenler, yaᶜnī yavu ḳılanlar dimekdür.

Beyt: ᶜIşḳ ṣaḥrāsı ara ᶜāḳıl **itürkenler** mini
Boldılar nevmīd bir dīvāne-i ebter tapıp

İçek[5]: (ايچاك) Ḳāᶜide-i muḳarrere üzre ki bu ᶜibāret ya'yla ve elif'le kitābet olınur, ammā telaffuzda bayāġı içmekdür maᶜnāsında ta'yla içti dimekdür ve mużāriᶜnde elif ile içep yazılur ammā elif resmīdür. Taṣvīrde bu diyār edāsı üzre telaffuẓ olınur ve ism-i fāᶜilinde içküci dinilür.

İçmeyin[6]: (ايچمايين) İçmedin dimekdür.

Beyt: İçkeli gül-reng mey nerkis miṣli lebūn cāmı yār
Süseni ton birle ol kim serv dik endāmı yar

İçin[7]: (ايچين) İçerüsi dimekdür.

---

[1] **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **kendü** : kendi Ş. // **üzerinde** : üstinde Ş.
[2] **içilmek içün** : içilmekçün Ş. // **dimekdür ki** : dimekdür : E. , Li.1 , ; demekdir B. // **ḥayret** : ḥayretde B. ,Li.1 // **ne ki** : ni ki Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İçkeri[1]: (ایچکاری) Bu daḫı içeri dimekdür.

İçkü ve içki[2]: (ایچکی و ایچکو) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. Şarāb ṣoḥbetine dirler.

İçki[3]: (ایچکی) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İçerüki dimekdür. Ḫavāṣ maᶜnāsına ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Çü **Behmen** çıktı boldı ṣoḥbet-i ḫāṣ
İtti **içkidin** mīr ṣāḥib-i iḫlāṣ

Ve yine Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür ki:

Beyt: Ol benenninĝ devletidin toġdı körĝleknińg küni
Ḥüsn-i ṭāliᶜ kör kim oldur ḥāli **içki** maḥremi

Içḳındı[4]: (ایچقیندی) [Ş. 145a] Müteḥayyir oldı dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de bir māhī-gīr Nevrūz'ı gördügi maḥalde gelür ki :

Beyt: İlikdin **ıçḳınıp** balıġnı saldı
Teńgizġap [S.18b] barmaġın tişledi ḳaldı

"Içḳınıp" "müteḥayyir" olup dimekdür.

İrkin[5]: (ایرکین) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bir lafzla daḫı istiᶜmāl [E.20b] olınur ki bolmadı irkin, olmadı mı ki dimekdür; itmedi irkin, eylemedi mi ki dimekdür.Neteki Ḫazāᵓinü'l- Maᶜānī'de bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜī [6]: İllik bile altmışġa yetti ḳademim
Ni maᶜnī ki bolmadı **irkin** raḳamım
Ni ṭarafa ki şebt itmedi ḳalemim
Kim yoḳ biridin ḫāṭır ara cüz elemim

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaflar ᶜArabī'dür Ş.
[3] **Kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : gelür ki A. ; kelür B. // **çıḳtı buldı** : buldı çıḳtı A. // **mīr** : bir B. , S. // **Ve yine .....gelür ki** : ø E. // **körĝleknińg** : köñlekniñ S. ; könᵛglekniñ A.
[4] **ıçḳındı** : içḳındı B. // **māhī-gīr** : māh-i gīr B. // **gelür ki** : gelür S. ; kelür ki B. // **teńgizġap** : tańgızġab B. // **ıçḳınıp** : içḳındı B.
[5] **Kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. // olınur ki : olunur ki B. // **olmadı mı ki** : olmadı mı Li.1 // **neteki** : netekim : Ş. // **Ḫazāᵓinü'l-Maᶜāni** : Ḫazānīü'l- Maᶜāni E. ; Ḫazāyinü'l- Maᶜāni A. , Li.1 , Ş.
[6] **Rübāᶜī** : rübāᶜīyye Ş. // **itmedi ḳalemim** : itmedi irkin ḳalemim Li.1 , S.

İrken[1]: (ایرکان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Behr ām Dilāver Ermeniyye** gelicek **Şābūr**'ı gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: İşitmiş irdi anıñg vaṣfını hem
Güzīn Ferhād'ġa **irken** ni hem-dem

İrdi[2]: (ایردی) İdi dimekdür ki bu beytde geçdi.

İdiş[3]: (ایدیش) Ẓarf maᶜnāsınadur.

Beyt: Sāḳīyā çīni **idiş** birle tekellüf ḳılma kim
Bī-tekellüflerġa ḫōş aḳtur ṣurāḥıdın sebū

İrmek[4]: (ایرماك) Olmaḳ, keynūnet ve būder maᶜnāsına ve şuden maᶜnāsına . İrdi lafzı kelimeniñ āḫirine lāḥiḳa olur. Türkī'de idi ᶜibāreti lāḥiḳa olacaḳ maḥalde bilgen irdi ,bilür irdi ; itken irdi, ider irdi dimek olur.Ke-enne ᶜālimen ve ᶜāmilen.

İrtegi[5]: (ایرتاکی) Bu kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür.

İrte giçken[6]: (ایرتا کیچکان) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür.

İrte ve irte caġda ve irtek[7]: (ایرتاك و ایرتاجاغدا و ایرتا) Bu kaf daḫı kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu cümle evvelki zamānda ve evvel [Li.1-16b] giçenler ve ḳadīm gelenler dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de [A.11a] dibācede gelür.

Beyt: Burun ötken şuᶜāra ve **irte** kiçken fuṣaḥā

Ve irte lüġati **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da ḳadīm maᶜnāsına gelür ki:

Beyt: Her teñg **irte** çikse gerdūn-ı ṣubḥ tīġin ḳaṣdıma
Teñg imes kim bardur ol düşmenler içre irte kim

[E.21a] "**Düşmenler içre irte kim** " didügi "**benim ḳadīm düşmenim**" dimekdür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabī'dür Ş. // **Şābūr** : Şāpūr Ş. // **gelür ki** : gelür A. ; kelür ki B.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Bu kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : Kaf ᶜAcemī'dür Ş.
[6] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabī'dür Ş.
[7] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabī'dir B. ; ᶜArabī'dür Ş. // **gelenler** : kelenler B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dibācede** : ø B. , Li.1 , S. // **çikse** : çike S. // **Düşmenler içre irte kim** : ø S. // **gün:** kün B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **lüġatiyle** : lüġati ile S. // **ḥikāyedi** : ø B. , E.

Ve irte yarınki gün ve yarınki ṣabāḥ maᶜnāsınadur ki bu beytde mıṣrāᶜ evvelinde geçdi.Veyāḫūd teñg lüġatiyle bir maᶜnāya olup tefennün ola [S.19a] her ṣabāḥ maᶜnāsına. Ammā zamān-ı ḳadīm [Ş.145b] maᶜnāsına **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyedi rāvī **Behrām Gūr**'a eyitti.

Beyt[1]: Çün duᶜā birle boldı nükte-serā
Didi kim **irte cağda** dehli ara

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: **Luṭfī** firākıñg imkekini defter itkeli
Efsāne boldı **irtekiler** ᶜışḳ nāmesi

İrk[2]: (ايرك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İḫtiyār maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ **Şīrīn** firāḳında ḥāli beyānında gelür ki:

Beyt: Niçe efġāndın itse aġzını birk
Yoḳ irdi nāle çikmekde anᶜga **irk**

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: **Hārūt** közniñ siḥrini kördi ḫacil oldı
Andın yaşunup **irk** idindi çeh-i **Bābil**

İrke[3]: (ايركه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ördege dirler.

İrkenke[4]: (ايركلنكا) İrkine dimekdür.

İrkenin[5]: (ايركانين) İdügin dimekdür. İrkenni lafẓı ile daḫı taᶜbīr olınur. İdügüni dimek olur.

Beyt: Ḳılıp her bir anı bir nevᶜi taᶜbīr
Biri bilmey ni nevᶜi **irkenni** taḳdīr

İrkende[6]: (ايركاندا) İdüginde dimekdür.

---

[1] **nükte-serā** : mükte-serā B. // **cağda** : çağda A. , S. ,Ş. // **firākıñg** : firākıñ A.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **niçe** : nice B. // **çikmekde** : çikmege A. , S. , Ş. // **Luṭfī eşᶜārında** : Eşᶜār-ı uṭfī'de A. , Ş. // **Hārūt** : Haruz B ; yazup E. // **közniñ** : közniñg B. , E. // **siḥrini** : baḥrini B. ; baḥrını Li.1 , S. // **ḫacil oldı** : boldı ḫacil S.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf , kaf-ı ᶜArabīdir. B. // **ördege** : ördeke B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: ᶜAdem **irkende** eylemek mevcūd
Bolsa mevcūd ḳılmagunˆg nā-būd

İrdiñler[1]: (ایردیکلار) Cemᶜ-i ḫıṭābdur. İdüñüz dimekdür. Meşelā: Bendem irdiñler, bendem idüñüz; ser-figendüm irdiñler, se-figendüm idüñüz dimekdür.Şān Behrām Dilārām firāḳında ḳavm u ḫaylına ḫıṭāb idüp eydür.

Beyt: Ḳavm u ḫaylı ki bendem **irdiñler**
Ni disem ser-figendüm **irdiñler**

İrdikler ve irdiñler[2]: (ایردیکلار و ایردیکلار) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İdüñüz dimekdür.

Ekşer bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki bendem irdikler gibi ki ḳulum idiñiz dimekdür. Ḫıṭāb idüp ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Beg Dilārām** firāḳında ᶜaskerine ḫıṭāb idüp eytdi k :

[E.21b] Beyt: Ḳavm u ḫayli ki benrem **irdiñler**
Ni disem ser-figendüm **irdiñler**

İrdem[3]: (ایردام) [Li.1-17a] Sipāhilıḳ ve silaḥşorluḳ maḥāretine dirler ki Tārīḫ-i Mülūk'da Siyāvūş vaṣfında gelür.

Kim Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām'dın sonˆra anınˆg dik cemīl yikit yok irdi [S.19b] ve barça irdemlerde ḫüsniġa yaraşa irdi.

İrin[4]: (ایرن) Muṭlaḳ alt ṭuṭaġa dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Kūh-ı Necid**'de bir āhūya ḫıṭāb idüp eytdi.

Beyt: Ḳılmaḳ bile lāle berkidin ḳut
İrninˆg tapıban dürr üzre yāḳūt

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **İrdiñler** : ø Li.1 , S. , Ş. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **idüñgüz** : idiñiz A. , B. , Li.1 ; itdüñüz : ; iyüñüz Ş. // **ekşer** : ekşeri B. // **olınur** : olunur B. // **idiñiz** : idiñüz S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Beg** : ø Li. 1 , S. // **idüp** : idüb B. // **ser-figendüm** : ser-efgendim B. ; ser-figendim Li.1 , S.

[3] **Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām'dın** : Yūsus ᶜAleyhi's-Selām'dan B. ; Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām S. // **maḥāretine** : meḥaretine B. // **dirler ki** : derler ki B. // **gelür** : kelür B. // // **barça** : ø A. , B. , E. // **yaraşa** : yaşa E.

[4] **ṭuṭaġa** : ṭuṭaġına E. ; ṭuṭaġna Li.1 ; ṭudaġa Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **eytdi** : itdi B. ; eytdi ki Ş. // **irninˆg** : irniñ S. // **tapıban** : tabıban B.

İrnińg[1]: (ايرنينك) Ṭuṭaġıñ dimekdür ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ṣafḥa-i ḥüsnüñde cān-baḫş **irnińg** ey sīmīn-beden
Oḫşaşur kim eylegey ᶜİsā ḳuyaş içre vaṭan

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīnde pīrlik ᶜaczi vaṣfında gelür.

İrni ki birbirige ḳavuşmay öz ḥāliġa külüp.

İrkinür[2]: (ايركينور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḳaṣd u meyl eyler dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Bidāye**'de gelür.

Beyt: Külmekke **irkinür** il her söz ki dirse [A.11b] Mecnūn
Ol sözni cemīᶜ ḳılsa külmekni eyler efzūn

İrkene[3]: (ايركنه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḥar-gāh esbābına dirler.

İrnimke[4]: (ايرنيمكا) Ṭudaġıma dimekdür.

İritmek[5]: (ايريتماك) Eritmek dimekdür. Taᶜdīyesinde iritmek dinilür. Eritmek maᶜnāsına.

Beyt: Körńgüller nālesi zülfüńg kendin nā-gehān körgeç
İrür andaḳ ki ḳuşlar ḳıcġırışḳaylar ilān körgeç

İritti[6]: (ايريّتى) Teşdīd ile eritdi dimek olur.

Beyt : Taş iritti veh ki Ḫusrev körńglige kār itmedi
Şuᶜleler kim şişedin siñer idi Ferhād'nıńg

İrür[7]: (ايرور) Olur dimekdür ki **Sirācü'l-Müslimīn**'de ᶜaḳāīd beyānında gelür.

Nazm: ᶜAẕāb-ı ḳabr **irür** küfr ehli ḫāṣṣı
Yana din ehli baᶜżı bolsa ᶜāṣi
Şefāᶜat-ı enbiyādın hem **irür** ḥaḳ
[E.22a] Muḥammed barçanıńg ser ḫayli muṭlaḳ

---

[1] **İrnińg** : irniñ S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ḥüsnüñde** : ḥüsnüńde B. , E. // **pİrlik** : birlik Ş. // **ḳavuşmay** : ḳavuşmaz B. // **ḥāliġa** : ḥālige B. // **külüp** : gülüb B.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf , kaf-ı ᶜArabidir B. // **Bedāyiᶜü'l-Bidāye** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ A. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **cemīᶜ** : cemᶜ S. , Ş.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf , kaf-ı ᶜArabidir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **Dimekdür ki** : dimekdür Ş. ; demekdir ki B. // gelür : kelür B. // **ᶜaẕāb-ı** : azam-i B.

İrkin[1]: (**ایرکین**) Bu ʿibāret bir fiʿlüñ āḫirine lāḥiḳa olur, istifhām maḥallinde gāhī edāt-ı istifhāmla ki müleffizidür cemʿ olur. Neteki bu ġazelde redīf vāḳıʿ olmışdur ki maṭlaʿı budur.

Beyt: Bu kice hicr küni ḳır küni mü **irkin**
Yoḳ irse ṣaʿb ġamım duzāḫı tütüni mü **irkin**

Ve gāhī edāt-ı istifhām ḥaẕf olınur.

Beyt: Ḫaṭṭ-ı ruḫsārıñ su **irkindür** yaşurġan sebzede
Yoḳsa közgüdür ki ḳalġay her ṭaraf jeñgā reñgā

İrmes ve imes[2]: (**ایماس و ایرماس**) Nefy-i mużāriʿdür, olmaz dimekdür. Ekṣeriyyā degil dimek maʿnāsına imes diyicek maḥalde istiʿmāl olınur. Olmaz dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ikisi daḫı münācātda bir beytde gelür.

Beyt: Bir iş ki **imes** rıżāsı sindin
İrmes bu ḳabul iltimās sindin

İrikdi[3]: (**ایریکدی**) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Ṣabāḥ [S.20a] irkenden ḳalḳdı dimekdür. **Mecnūn u Leylī**'de [Li.1-17b] Leylī ḥālinde gelür ki:

Beyt: Bir kün **irikip** meh-i müʾeddeb
Tüşti başıġa hevā-yı mekteb

"**İrikip**" "**erkenden ḳalḳup**" dimekdür.

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de bir maḳālede gelür ki:

Beyt: Bilindi ki köp ṭabʿī rāġıb durur
İrikrek anıñg menʿi vācib durur

Ve bir daḫı ṭarılmaḳ ve yorulmaḳ maʿnāsına gelür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Gül** gül-şene varmaḳ diledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: **İriktim** bu ṣafāsız mesken içre
Tiler min seyr ḳılsam gül-şen içre

"İriktim" "ṭarıldım" dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Nefy-i .....olınur** : ø A., B., Li.1, S., Ş. // **münācātda** : bir münācātda B., Li.1 // **ḳabūl** : ḳabūle B.

[3] **Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür** : Kaf ʿArabī'dür Ş. ; Kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : gelür S. ; kelür ki B. // **erkenden** : irkenden A., Li.1 ; erken Ş. // **ṭarılmaḳ** : Tolmaḳ S., Li.1 // **Süsen'le** : Süsen ile S.

Ve yine **Gül ü Nevrūz**'da **Süsen**'le **Nevrūz** aḥvālinde gelür ki:

Beyt:[Ş.146b] Sürer her bir ḥikāyetni mükerrer
İrikmey ol dağı itür ser-ā-ser

Ve baʿżı maḥalde ʿacele maʿnāsına daḫı gelür.

İrig[1]: (**ايريك**) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. İri, dürüşt maʿnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Faḳīr yolıda irig peşmīnedür ʿār itme kim
Her taḥarrükdin yaḳīn ġam bendini sühān ḳılur

[E.22b] **İrikrek**[2]: (**ايريكراك**) İrikrek ʿibāreti irketirek dimek manāsına gelmişdür.

Beyt: Bilindi ki köp ṭabʿı rāġıb durur
İrikrek anıñg menʿi vācib durur

İrk[3]: (**ايرك**) Sükūn-ı raʿyla iḫtiyār maʿnāsınadur. Bu diyārda istiʿmāl olınur. Meşelā: Bir kişi ḫatunına tefvīz-i ṭalāḳ itse irken eline virdi dirler. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād** vaṣfında eydür.

Beyt: Niçe efġandın itse aġzını birk
Yoḳ irdi nāle çikmekke anıñga **irk**

İrikmek[4]: (**ايريكماك**) İmāle ile bir işe iriken şürūʿ itmekdür. **Leylī vü Mecnūn**'da **Leylī** ḥaḳḳında bu beytde **irikip** ʿibāretinden murād irkenden ḳalḳup dimekdür.

Beyt: Bir kün **irikip** meh-i müʾeddeb
Tüşti başıġa hevā-yı mekteb

İrip[5]: (**ايريب**) İrişüp dimekdür ve bir daḫı eriyüp dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de tevḥīdde rūz-ı ḳıyāmet vaṣfında gelür ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : Kaf ʿAcemī'dür Ş. // **maʿnāsınadur** :maʿnāsınadır. B. // **gelür** : gelür ki A. ; kelür B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **İrişüp** : irişib B. // **dimekdür** : demekdir B. // **eriyüp** : eriyib B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **otı** : odı A. // **eyle kim** : eyle B. , E. // **ḳurġaşan** : ḳarġaşur Li.1 // **bir muḥemmesde** : muḥammesde E. // **irip aḳġalı** : aḳġalı irip A. // **aḳġalı** : çıḳḳalı Ş.

Beyt: Demi kim ḳahrınıñ otı tütmey ārām
İrip kök eyle kim bir ḳurġaşan cām

Ve yine bir muḥammesde gelür ki:

Mıṣrāᶜ: Reşkdin her dem yaḳīndür bağrım **irip** aḳġalı

Irġanıp[1]: (ایرغانیب) Irġalayup [S.20b] dimekdür.

İrse[2]: (ایرسا) Bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki bar irse, yoḳ irse gibi ki varsa, yoġsa dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ni kilse çerḫdin iç bāde kim tevāfüti yoḳ
Eger ᶜināyet [Li.1-18a] itersin anĝa yoḳ **irse** ġażab

İr[3]: (ایر) Emr idüp iriş dimekdür ve irken dimekdür ve er, yaᶜnī merd maᶜnāsına daḫı gelür.

İrke[4]: (ایرکا) İrişen, yaᶜnī yetişen ve irişür, yetişür dimekdür.

İren ve irgen[5]: (ایرکان و ایران) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. İrişen dimekdür.

İrlik ve irenlik[6]: (ایرانلیك و ایرلیك) Erlik manāsına gelür ki **Mīr Ḥaydar Maḫzenī** ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Bilkin eyā kāsib-i ṣāḥib ᶜayāl
Kim senĝe **irlik ve irenlik** ḥelāl

İriklik[7]: (ایریکلیك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. İrmişlik dimekdür.

İtkerme[8]: (ایتکارما) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. İḥtirāz eyleme ve muḳayyed olma kendüñe [A.12a] alma dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kiçeklimġa kilsenĝ müddeᶜī menᶜini **iskerme**
Tulun ay seyr iter de it hürerdin ḳayda pervāyı

---

[1] **Irġalayup** : ırġalayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yoḳ irse** : ø S. , Ş. // **varsa , yoġsa** : ø Ş.
[3] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **irken** : erken B. ; irkin A. , S. // **daḫı** : ø S. // **gelür** : kelür B.
[4] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında (13b) vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** . kaf ᶜAcemī'dür Ş. // Kaf kaf-ı ᶜAcemidir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **gelür ki** : gelür S. ; kelür ki B.
[7] **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar ᶜArabī'dür Ş. ; kaflar kaf-ı ᶜArabidir. B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **İskerme** : itkerme E. ; istkerme Li.1 // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **kendüñe** : kendüge Li.1 , Ş. // **ṭoḳuzıncı** : sekizinci S. // **iskermedinĝ** : itkermedinĝ E.

[E.23a] Ve yine **Münşeāt**'da [Ş.147a] altmış ṭoḳuzıncı mektūbda bir kimesneye naṣīḥat bābında buyurmışlar ki:

Uluġlarnıñg hem vaᶜad u teᵓkīdin **iskermediñg**.

İzmek[1]: (ايزماك) Ezmek dimekdür. Kesreyle telaffuẓ iderler.

İzdi[2]: (ايزدى) Ezdi dimekdür.

İskermek[3]: (ايسكارماك) Fetḥa-yı kaf-ı ᶜArabī ile eskimek maᶜnāsınadur.

İskirdi[4]: (ايسكيردى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Köhne oldı , eskidi dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: İşve-gerler dağıdın cān perdesin kör āh kim
Bu ḥarīr **iskirdi** ẓālim şāhlar tamġasıdın

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳısmda tenbīhde gelür ki:

Beyt: Diseñg ki ṭaᶜāmnıñ żāyiᶜ [S.21a] olmaġay yidür
Ve tileseñg libāsınᵛg **iskirmegey** keydür

Isırġa[5]: (ايسيرغا) Ḳulaġa taḳılan küpeye dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yedinci maḳālede gelür ki:

Beyt: Altun **ısırġa** ki ḳulaġ aġrıtur
Zer-ḳal ütükdür ki ayaġ aġrıtur

İsirkep[6]: (ايسيركاب) Esigeyüp, ṣaḳınup.

İs[7]: (ايس) Ekşeriyyā rāyiḥa-yı ṭayyibe maᶜnāsına gelür. Meşelā: Gül isi ve müşk isi ve ᶜanber isi denilür ve bir daḫı ᶜaḳl maᶜnāsına gelür. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād** içün **Şīrīn** mātem itdügi yerde eydür.

Beyt: Uruben anca şūrişin ḳıldı
Ki żaᶜf eylep **isi** ezip yıḳıldı

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür E. // **gelür** : kelür B. // **beyt** : ø S. , Ş. // **libāsınğ** : libāsıñ A. , Ş. // **iskirmekey** : iskirmeke A. ; iskinmekey S.
[5] **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İs[1]: (ايس) Ḳoḳıya dirler, būy maʿnāsına ve ʿaḳle daḫı dirler ve ḳoḳmaḳ maʿnāsına daḫı istiʿmāl olınur ve jeng ve pas maʿnāsına daḫı gelür ammā ḳoḳı maʿnāsına **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Dilārām** yedinci rāviye ḫᵛāce kendüyi [Li.1-18b] ṣaḥrāda baġlu bulduġı maḥalde ol maḥalli ḥikāyet idüp eytdi .

Beyt: Yaḫşı **isler** tuyup dimāġımġa
Yüzlerin sürtüben ayaġımġa

Ve yine **Nesāʾimü'l-Muḥabbe**'de ki **Menāḳıb-ı Evliyā**'dur ve **Terceme-i Nefeḥāt-ı Üns**'dür , **Mevlānā Celāle'd-dīn-i Rūmī** menḳıbesinde gelür ki:

[E.23b] Ḫādimġa sordılar kim öyde yiygülük nime bar mu .Ḫādim dipdur ki muṭbaḫ esbābı müheyyādur. Alar münfaʿil bolup dir irdi ki bu kün bu öyden firʿāvin öyi isi kiledür.

İslemek[2]: (ايسلاماك) Ḳoḳmaḳ maʿnāsınadur ve bir daḫı söz islemek maʿnāsına gelür. İslemedinĝ, söz islemediñ dimekdür.

Beyt: Yüz lāf-ı vefā özdünᵛg minĝ tīġ-i cefā sürdünĝ
Her nice kim yalbardım hīç istemedinĝ barı

İslenmek[3]: (ايسلانماك) Kaf-ı ʿArabī ile ḳoḳlanmaḳ.

İslengey[4]: (ايسلانكاى) Ḳoḳulandıġı dimek olur.

İslenür[5]: (ايسلانور) Ḳoḳar dimekdür. Nem-nāk olur maʿnāsına daḫı gelür. İs ammā ʿaḳl maʿnāsına gelen ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn**'iñ **Ferhād** māteminde ḥālinde gelür ki

Beyt: Urunup anca şūrişin ḳıldı
[Ş.147b] Ki żaʿ eylep **isi** ezip yıḳıldı

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd**'üñ **Mürġāb**'a cevābı bābında gelür ki:

Beyt: Didi **Hüdhüd** kim irürsin muʿterif
[S.21b] Kim **isinĝ** bolmış günehdin münḥarif

---

[1] **ḳoḳıya** : ḳoḳuya S. // **olınur** : olunur B. // **gelür** : kelür B. // **maḥalde ol** : ø A. , E. , S. , Ş. // **idüp** : idüb B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **dir irdi kim** : dir kim S.

[2] Bu madde yahnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **İslenür** : iylenür Li.1 // **dimekdür** : demekdir : B. // **gelür** : kelür B. // **Şīrīn'iñ** : Şīrīn'inĝ B. , E. // **māteminde** : mātemi S. // **Hüdhüd'üñ** : Hüdhüd'ünĝ A. , B. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **irürsin** : irürsün B. , E.

İs[1]: (ایس) Ammā ḳoḳmaḳ maᶜnāsına gelen ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on beşinci maḳālede mestler ẕemminde gelür ki:

Beyt: Sil suyın tapsa içip mül kibi
Say taşın tapsa isip gül kibi

İslep[2]: (ایسلاب) Ḳoḳup dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Tiler min islep islep ġabġabiñgni
Geh öpsem ᶜārıżıñgnı geh lebiñgni

İsledi ve isti[3] : (ایستی و ایسلادی) Ḳoḳdı dimekdür.

İstim[4]: (ایستیم) Ḳoḳdum dimekdür.

İstüray[5]: (ایستورآی) Ḳoḳudın dimekdür.

İsledi[6]: (ایسلادی) Bir daḫı söz isledi, söz ṭutdı dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Yüz lāf-ı vefā özdüñ miñg [Li.1-19a] tīġ-i cefā sürdüñg
[E.24a] Her niçe ki yalbardım hīç islemediñg barı

[A.12b] Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Hūd ᶜAleyhi's-Selām ᶜAd ḳavmini islāma daᶜvet itdügi maḥalde gelür ki:

Hūd ᶜAleyhi's-Selām ilik yıl alarnı īmānġa daᶜvet ḳıldı. Alar ġaflet ve cebbārlıġdın islemediler.

Islanmaḳ[7]: (ایسلانماق) Ḳaf ile ışlanmaḳ dimekdür. Ṣad'ı sin ile telaffuẓ iderler.

Islanḳanı[8]: (ایسلانقانی) Işlandıġı dimek olur.

---

[1] **İs** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.
[2] **ḳoḳup** : ḳoḳub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. , Ş. // **tiler min** : tiler A. , E. , Li.1 ; til Ş. ; bilerem S. // **ġabġabiñgni** : ġabġabiñni i.1 , S. // **ᶜārıżıñgnı** : ᶜārıżıñnı A. , S. , // **lebiñgni** : : :lebiñni A. , S. , Ş.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **İstüray** : ø B. , S. // **ḳoḳudın** : ḳoḳudayın Ş.
[6] **bir daḫı** : bu daḫı S. ,Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E. , S. // **özdüñg** : ördüñg E. , S. // **islemediñg** : istemediñg B. ,E. , Ş. // **niçe ki** : niçe kim A. , E. // **ᶜAd** : Aaad B. // **ilik yıl** : illik yıl Ş.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İsmek[1]: (ايسماك) Yil esmekdür. Hemzinin̆g kesresiyle telaffuẓ iderler. Māżīsinde isti dinilür. Esdi dimekdür.

Beyt: İsti meger ḫazān yili kim ḫam olup vedāʿ üçün
Vāḳıʿā firāḳ irür sünbül ü yāsemin ara

Isıġ ve ısıḳ[2]: (ايسيق و ايسيغ) Issı dimekdür. Germ maʿnāsına ki Ḥayretü'l-Ebrār'da yedinci maḳāle āḫirinde gelür.

Beyt: Yaz tapa almay çü ısıġdın penāh
Sāye içün köprük anı̆ga ḫᵛāb-gāh

Isıttı[3]: (ايسـّتى) Teşdīd-i ta'yla ısıtma ṭutdı dimekdür ve ḳızdırdı , ıssı eyledi dimekdür.

Isıtḳan[4]: (ايسيتقان) Isıtma ṭutan kişiye dirler ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Lebi hem örtedi cānım hem acıġ [S.22b] söz didi yaʿnī
Çüçüklikdin ısıtḳanġa acıġ şerbet irür nāfiʿ

"Isıtanġa" "ısıtma ṭutana" dimekdür.

[5]Isıtmaḳ daḫı dirler. Isıtma manāsına.

Beyt: Isıtmaḳ çü şerāret ẓāhir eyler
Beden evvel ḥarāret ẓāhir eyler

[Ş.150a] Isıtḳalı[6]: (ايسيتقالى) Isıtma ṭutalı dimekdür ve ısıtma ṭutmaḳ içün dimekdür.

Isıtmış[7]: (ايسيتميش) Isıtma ṭutmış dimekdür.

Isıttım[8]: (ايسيـّتيم) Isıtma ṭutdı dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿārında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki S. // **maʿnāsına ki** : maʿnāsına S. // **gelür** : kelür B. // **yaz tapa almay** : baz tapa almay A. ; yaz ya almay S. , Ş.
[3] **Isıttı** : ø Ş. // **ṭutdı** : dutdı Li.1 ,S. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde Ş. nüshasında yoktur. // **ısıtḳan** : ısıtġan B. // **ṭutan** : dutan S. // **dirler** : derler B. // **gelür** :kelür B. // **lebi** : bi B. // **acıġ** : açıġ S. // **ısıtḳanġa** : ısıtġanġa B. // **ṭutana** : dutana Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. ; dirler Li.1 , S.
[5] Bu açıklama ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Isıtḳalı** : ısıtġalı B. // **ṭutalı** :dutalı Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṭutmaḳ** : dutmaḳ B. , Li.1 , S.
[7] **ṭutmış** : dutmış B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **ısıtma** : ben ısıtma E. // **ṭutdu** : dutdı B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **Şām-ı hicrāndın** : sam-ı hicrāndın B.

Beyt: Şām-ı hicrāndın ḳutulġunca **ısıttım** mihr dik
Eşk silin aḳızıp titrep ᶜiẕār-ı zerd ile

Isırġanmaḳ[1]: (ایسیرغانماق) Bir kişiniñ ḥayādan yüzi ḳızarup derlemege [E.24b] dirler ki muṭlaḳ utanmaġa ḳızardı dirler ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Nevrūz Bülbül**'i ḥücresine alup vardıġı maḥalde gelür ki:

Beyt : Alıp ḳıldı anı öz mesnediġa
Isırġandurdı luṭf-i bī-ḥaddiġa

"Isırġandurdı" "utandırdı" dimekdür ve ışındırdı ve yaḳışdırdı mᶜnāsına daḫı gelür.

İsti[2]: (ایستی) Yel esdi dimekdür.

İstürey[3]: (ایستورای) Yel esdüreyin dimekdür.

İstürgüsi[4]: (ایستورکوسی) Esecek dimekdür.

Beyt: Ṣubḥ çün isti ṣabā içkil ḳadeḥ kim bolmaġanġ
Sin ü köp **istürgüsi** bu bāġdur andın ṣahā

İsgey[5]: (ایسکای) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ese dimekdür, [Li.1-19b] yaᶜnī yel ese dimekdür ki bir tercīᶜde gelür.

Beyt: Ḫuṣūṣā kim fenā deştidin **isgey**
O şol tofraġ eṭrāfıġa sarsar

İsgen[6]: (ایسکان)Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Esen dimekdür, yaᶜnī esen yel ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** mektebden gül-istāna geldügi maḥalde bir ser-sühanda gelür ki:

---

[1] **ḳızarup** : ḳızarıb B. // **dirler ki** : derler ki B. // **Bülbül'i** : Bülbül'e Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **mesnediġa** : mesnedige B. // **ḥaddiġa** : ḥaddige B. // **"Isırġadurdı" "utandırdı" dimekdür** ø Ş.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : Kaf , kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **Ese dimekdür** : ese Ş. ; ese demekdir B. // **yel ese dimekdür** : yel dimekdür A. ; yel ese demekdir B. // **tercīᶜde** : tercīᶜ-i bendde A. // **gelür** : kelür B. // **sarsar** : ṣarṣar A. , S. , Ş.
[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **Esen dimekdür , yaᶜnī** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **esen yel** : esen yele B. // **esen yel ki** : esen yel dimekdür ki A. , Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **nefes nefes** : nefes B. , Li.1

Bahār ferrāşı nefes nefes isgen nesimler. Bolma ki bile lāle çırāğın [S.22b] yarutḳanda.

İstep[1]: (ایستاب) İsteyüp dimek olur.

Beyt: **İstep** ol bütni ḫıred bilide zünnārın körüñg
Bir kelābe ib bile Yūsuf ḫaridārın körüñg

İsteli[2]: (ایستالی) İsteyelim dimekdür.

İstegeli[3]: (ایستاکالی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. İsteyeli ve istemek içün ve isteyelim dimekdür.

İstegen[4]: (ایستاکان) İsteyen dimekdür.

İstey[5]: (ایستای) İster ve isteyeyin dimekdür.

İsteydür[6]: (ایستایدور) İsteyü ṭurur dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Bu nevʿi **isteydür** imdi reʾy-i ʿālī
Ki ḳılḳay fikretiñg divān ḫayāli

İsküci[7]: (ایسکوجی) Esici dimekdür .

Isramaḳ[8]: (ایسراماق) Ṣaḳlamaḳ, ḫıraset ve ḥimayet maʿnāsına.

Beyt: Ol aynıñg ḥurrem-i ḥüsnin ḫazāndın ısırġıl Yārab
Gül ü şimşādın asıp zamāndın ısırġıl Yārab

Isuran ve ısurġan[9]: (ایسورغان و ایسوران) Yemek yiyen mʿnāsınadur. **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da dördinci maḳālede gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **İsteli** : isleli B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **İstegeli** : istegey S. // **Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **İster** : isterim Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **isteyü ṭurur** : isteyudurur B. ; isteyi durur Li.1 , S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **ḳılḳay** : ḳılġay A. , Ş. ; ḳılġan S. // **ḫay āli** : cefāli Li.1 ; ḫāli Ş.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **Maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. ; maʿnāsınadur ki E. // **Ḫaydar'da** : Ḥaydar'de B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **ḳusar** : ḳusa E.

Beyt: [Ş.150b] Her ki nitük yıġdı anıñg dik ḳoyar
[E.25a] Artuġ ısurġan ḳusar itler toyar

Israġan[1]: (ايسراغان) Ṣaḳlanan dimek olur.

Beyt: Yaşurun derdimni ẓāhir ḳıldı efġan ʿāḳıbet
Israġan zārımnı yaydı seyl-i müjgān ʿāḳıbet

İsnemek[2]: (ايسناماك) Esnemek dimekdür. Kesreyle telaffuẓ olınur.

Isırġanmaḳ[3]: (ايسيرغانماق) Utanup ḳızarmaḳ maʿnāsınadur. Taʿdīyesinde ısıngandurmaḳ dinilür. Utandırmaḳ maʿnāsına. Neteki Luṭfī'niñ Gül ü Nevrūz'unda Nevrūz Bülbül'i odasına iletdügi yirde eydür.

Beyt: Alıp gitti anı öz mesnediġa
Isırġandurdı luṭf-i bī-ḥaddiġa

İsa ve ise[4] : (ايسه و ايسا) Ekşer bir lafzla daḫı istiʿmāl olınur: Yoḳ irse, bar irse; yoġsa, varsa dimek gibi ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Mihri yoḳ dip niçe biz andın şikāyet eyleli
[A.13a] Bizge yoḳdur yoḳ ise mihri anıñg bar özgeke

İsnedi[5]: (ايسنادى) Uyḳusı geldi, esnedi dimekdür.

İş[6]: (ايش) Eşe ve yoldaş a dirler, aḳrān ve emṣāl maʿnāsına ve iki ḳalbin birbirine irtibātına dirler ve iki ipiñ uçların birbirine bağlamaḳ maʿnāsına Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir şiʿrde gelür.

Beyt: Bili tarı hicridin cismim bolupdur tar dik
Ey felek raḥm it bu iki rişteni birbirge iş

Ve yine bir tercīʿde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Ekşer** : ekşeri B. // **lafzla** : lafızla B. // **olınur** : olunur B. // **gibi ki** : kibi B. ; gibi S. // **gelür** : kelür B. // **mihri yoḳ dip** : mihri dip A.
[5] **geldi** : keldi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **Eşe ve yoldaşa** : eş ve yoldaş A., E., Li.1 , Ş. ; İş ve yoldaş B. // **dirler** : derler B. // **irtibātına** : irtibāṭına : Li.1 , S. , Ş. // **ipiñ** : ipin B. // **bir şiʿrde** : bir şīʿirde B. // bir beytde S. // **rişteni** : reşteni B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ışıp** : ışup S.

Beyt: [Li.1-20a] Ṣürāḥını but eyleben aġzınıñ
Ḳılıdın **ışıp** bilge zünnār hem

[S.23a] "Işıp" didügi "baġlayup" dimekdür.

İşilgen[1]: (ايشيلكان) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Birbirine baġlayan dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** vaṣfında gelür.

Beyt: **İşilgen** riştesi tāb-ı vefādın
Tişilgen baġrı ḥakkāk-ı ḳażādın

İşenme[2]: (ايشانمه) Bu daḫı bu maᶜnāyadur ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür ki

Ḫatunġa ḳoşanma vü ḥayrġa **işenme.**

[E.25b] İşlegen[3]: (ايشلاكان) İş işleyen ve birbirine ḳoşulan maᶜnāsınadur.

İş [4]: (ايش) Bir daḫı cenge dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da pādişāhıñ atı vaṣfında gelür ki:

Beyt: **İş** küni bu raḫş üze cevlān urup
Yüz tümen āᶜdā çirikin sindirüp

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Ġam tapar hicrin̂gde eşkim içre kön̂glüm pāresin
İş küni tapḳan kibi il ġāyibin ḳanlar ara

İş[5]: (ايش) İmāle ile telaffuẓ olındugı taḳdīrde işmek lafzından emrdür. Bük dimek olur.

Beyt: Bili tarı hicridin cismim bolupdur tar dik
Ey felek raḥm it bu iki rişteni birbirige **iş**

İşmek[6]: (ايشماك) Bükmek maᶜnāsınadur. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād** ṭıfl iken anda ᶜışḳ emārātı ẓuḥūra geldügi aḥvāl ẓikrinde bu beytde işilgen ᶜibāreti bükülen dimek maᶜnāsınadur.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **bağlayan** : bağlanan Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **riştesi** : reştesi B.

[2] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḥayrġa** : ḥayırġa B.

[3] **ḳoşulan** : ḳuşanan E. ; ḳoşılan Ş. // **maᶜnāsınadur** . maᶜnāsınadır B.

[4] **dirler** : derler B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **küni** : güni B. // **sindirüp** : sindürüb B. ; sindürüp Li.1 , S. // **tapḳan** : ø Li.1 , S. ; tabḳan Ş.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: İşilgen riştesi tāb-ı ẏefādın
Tişilgen bağrı ḥakkāk-ı ḳażādın

Işnamaḳ[1]: (ايشناماق) Işılmaḳ, żiyā virmek maᶜnāsına.

İdiş ve ıdış[2]: (ايدش-ايدش) Eyleyiş dimekdür, fiᶜl maᶜnāsına ammā muṭlaḳ ẓarfa dirler ki Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ'da gelür.

Beyt: [Ş.151a] Sāḳīyā Çīnī **idiş** birle tekellüf ḳılma kim
Bī- tekellüflerġa ḫōşraḳdur ṣürāhidin sebū

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā İskender**'e güncüd gönderüp kendü leşkerinᵹ işᶜār itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yana bir **idiş** güncüd bī-hesāb
Birip anda hem ḳıldı sözler ḫıṭāb

Işnar[3]: (ايشنار) Şuᶜle virici nesneye dirler ve bahār gicelerinde uçan yıldız ḳurdına dirler ki Fārisī'de aña kerm-i şeb-tāb dirler. **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki :

[S.23b] Beyt: Sin ki yoḳsın māh-rūlar cilve eyler velī
Kice **ışnar** ḳurt közi mihr çıḳḳaç bilküdür

Ve yine **Münşeāt**'da altmış ṭoḳuzıncı mektūbda nevmidlik [Li.1- 20b] beyānında gelür ki:

Kice **ışnar** ḳurtnınᵹ tīre peykerin cehd bile ḫūrşīd-i raḫşān yasar min.

Ve yine muḳaṭṭaᶜātda [E.26a] bir ḳıtᶜāda gelür ki:

Beyt: Ol cebīn kim közge altun yanlıġ **ışnar** ḫilᶜatı
Köpreki bil kim necāset üzedür ārām anᵹa

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da gelür ki:

Beyt: Uçḳun oldı ᶜazim-i çerḫ-i zebūn
Ḳaldı ḳazurāt üze **ışnar** cebīn

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Idış** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **fiᶜl** : fiᶜil B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. // **Çīnī** : Cinī B. , E. , Ş. // **gönderüp** : könderüb B. // **itdügi** : etdügi B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür ki A. , S.

[3] **Işnar** : işnar B. // **virici** : verici B. // **dirler** : derler B. // **gicelerinde** : kicelerinde B. // **yıldız** : yılduz B. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḳurt** : ḳurd S. // **bilküdür** : bilkürür B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **ṭoḳuzıncı** : ṭoḳuzuncı B. // **nevmidik** beyānında ø Ş. // **ḳurtnınᵹ** : ḳurdnınᵹ S. // **tīre** : tin S. // **bir ḳıtᶜāda** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Beyt** : Ḳıtᶜa A. // **yanlıġ** : yanᵹlıġ B. // **üzedür** : üzredür S. // **oldı** : oldım Ş.

Işnaban[1]: (ایشنابان) Işnaban ᶜibāreti yaᶜnī ışılyuban dimekdür.

Beyt: Her eşheb ki kökke baḳıp kişnaban
Ḳuyaş eşhebi tanı dik **ışnaban**

İşek[2]: (ایشاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Eşek dimekdür, ḫar maᶜnāsına ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde [A.13b] gelür.

Beyt: Denīlerge birev kim zer-feşārdur
İşek alnıġa tökmek zaġfirāndur

İmiş dük sin[3]: (ایمیشدوکسین) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. İmişsin sen dimekdür. **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Kön̂gül alurda ᶜaceb dil-rübā **imiş dük sin**
Ni dil-rübā ki belā-yı Ḫudā **imiş dük sin**

Ve baᶜżı maḥalde āyibāne filānmış dimek maᶜnāsına daḫı gelür ki **Ferhād u Şirīn**'de **Ḫusrev Ferhād**'ı ṭutıcaḳ **Mehīn Bānū**'ya ġāyibāne **Ferhād**'ıñ ṣaġlıġı ḫaberin getürdügi maḥalde [Ş.151b] gelür ki:

Beyt: Mun̂ga tikrüge ḫālā saġ **imiş dük**
Yiri ki deşt ü gāhi taġ **imiş dük**

İşer[4]: (ایشار) Yeri eşer ve ḳazar dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād'ıñ ṣu yolı ḳazdugı [S.24a] maḥalde gelür ki:

Beyt: Tapıp ᶜḳl irtifāᶜnın̂g şumārı
İki min̂g ḳarı her birin̂g **işeri**

Eşilmiş ve kazılmış dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **zer-feşāndur** : zerefşārdur B. // **alnıġa** : alyıġa B. ; altıġa S. // **zaġfirāndur** : zaġfirān S.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **imişsin sen** : imişsen sen S. // **dimekdür** :demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 , S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **ṭutıcaḳ** : dutıcaḳ Li.1 // **tikrüge** : tikuvge B.

[4] **yeri** : yer B. , Li.1 // **dimekdür** :demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'un B. ; Ferhād E. // **ḳazdugı** : ḳazdığı B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **tapıp** : ṭapıb B. // **birin̂g** : biriniñ S.

[E.26b] İşten[1]: (ایشتان) Diz ṭonına dirler ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da ikinci maḳāle ḥikāyesinde ol bir ḳarı ṣatduġı bez vaṣfında gelür ki:

Beyt: Köñglek ü **işteñge** çü lāyıḳ digül
Her ni bahā birle muvāfıḳ digül

İşitküci[2]: (ایشیتکوجی) İşidici dimekdür. Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.

[Li.1-21a] İşitmeli[3]: (ایشیتمالی) İşitmeyelüm dimekdür ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret_i Nūḥ Ṣalavātu'llahu ᶜAleyh küffārı daᶜvet itdükleri maḥalde bir terkībde gelür. Ol daᶜvet sözin itse **işitmeli** dip ḳulaġların tutar irdiler.

İşik[4]: (ایشیك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḳapuya dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Her **işikdin** ᶜazm ḳılsam güyīġa baġlıġ durur
Başım ü ol āsitāndur tā açılġay bir işik

Ve yine Münşeāt'da onıncı mektūbda gelür ki:

Bu devletlıġ **işik** āsitānesiġa tofraġ dik tüşüp irdim.

Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da Hūşenk Şāh vaṣfında gelür ki:

Ve dip durlar kim yıġacdın taḫta ol kisip öylerge **işik** ol yasadı.

[5]Beyt: Çaklik köksüm **işiktür** cism öyi bulıtu'l-ḥüzn
Ol işikniñg halḳasıdur naᶜl ü gül münci tüken

İgen[6]: (ایکان) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür.Ekṣer bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki filān igen, filān iken ve filān idügi dimekdür ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirin'de Mevlānā Cāmī vaṣfında bu terkībde gelür ki:

---

[1] **ṭonına** : donına B. , Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **bez** : biz Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **işteñge** : iştenge B. ; iştenḳa E.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // kaf ᶜArabī'dür Ş.

[3] **işitmeyelüm** : işitmeyelim B. , S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **Ṣalavātu'llahu ᶜAleyh** : ᶜAleyhi's-Selām : S. // **itdükleri** : etdükleri B. // **terkībde** : terkīb A. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ol** : evvel B. , Li.1 , S. // **irdiler** : irdi Li.1

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **devletlıġ** : devletlig B. // **āsitānesiġa** : āsitānesige B. // **öylerge** : oylarḳa B. ; oylarke E.

[5] Bu beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur Ş. // **bu terkībde** ø A. , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **Leylī vü Mecnun'da** : Mecnūn u

Alar kiçik yaşlığ **igende** [E.27a] hem alardın mufriṭ fehm [S.24b] ü ṭabᶜı āṣārı ẓāhir bolur irmiş.

Ve yine **Leylī vü Mecnūn**'da gelür.

Beyt: **Mecnūn** atası **igen** ni bildi
[Ş152a] Āh urdı vü alyığa yıḳıldı

Atası idügni bildi dimekdür.

Ve yine **Nevâdirü'ş-Şebâb**'da gelür.

Beyt: Meger ki mescid **igendür** ki boldı büt-ḫāne
Yüzünüñ ki ki ḳaşıdın turıdadur miḥrāb

İgin[1]: (ایکن) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Arḳa maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** ol gice ḥaydan ṭaşra **Mecnūn**'la mülāḳāt olup bī-ḫūd oldılar daye varup **Leylī** götürüp gitdügi maḥalde gelür.

[A.14a]Beyt: İginige ḳoyup birini ḥāli
Āndaḳ ki ḳuyaşnı çerḫ-i zāli

İkenni[2]: (ایکانی) İkenni lafẓı ideñni dimek, yaᶜnī filān ideñgni.

İkmek[3]: (ایکماك) Kaf-ı ᶜArabī ile ekmek, zirāᶜat maᶜnāsına ve kaf-ı ᶜAcemī ile egmek, yaᶜnī egri eylemek ve bir yana māyil ḳılmaḳ, mużāriᶜnde iger dinilür. Kaf-ı ᶜArabī ile zirāᶜat ider ve kaf-ı ᶜAcemī ile bir cānibe māyil ve egri ḳılur dimek maᶜnāsına.

İkin[4]: (ایکین) Kaf, kaf-ı [Li.1-21b] ᶜArabī'dür. Ekṣer bir lafẓla da istiᶜmāl olınur ki bu irdi ikin gibi, bu mu idi ki dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Sebeb bu irdi **ikin** ḫilḳatidin **Ādem**'niñg
Ki bolġay añga siniñg dik ḫuceste ferzendi

Leylī'de Ş. // **alyığa** : alyıḳa B. // **Atası .....dimekdür.** : ø B. , Li.1 , S. , Ş. // **igendür ki** : igen dur ki B. ; igendür Ş. // **büt-ḫāne** : but-ḫāne B.

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gice** : kice B. // **ḥaydan** :ḥayden B. // **oldılar** : olup S. // **götürüp** : kötürüb B. // **gitdügi** : kitdügi B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // Beytin birinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **ḳuyaşnı** : ḳoyaşnı B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **lafẓla** : lafızla B. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur Ş. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. **Ādemniñ** : Ādemniñg A. , Li.1 , S. , Ş. // **siniñg** : sebebniñg B. ; siniñ S. // **dik** : tek S. // **ferzendi** : firzendi B. // **ḥikāyesinde** : ḥikāyesinde gelür S. // **itdügi** : etdügi B. // **taᶜabınġġa** : tabanınġa A. ; taᶜbınıñġa S. , Ş.

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da evvelki maḳāle ḥikāyesinde **Bāyezīd-i Bisṭāmī** Ḥażretlerinden bir mürid melāmetlerin sü²āl itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Köñglüñge ni işdin **ikin** bu taᶜab
Bu taᶜabıñgġa ni iş irkin sebeb

İkin[1]: (ایکین) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ekin ,yaᶜnī mezraᶜa maᶜnāsına gelür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: [E.27b] Ḫaṭṭıñ baş çikkeli ḫāliñ körünmes
Kökerdi çün **ikin** kem boldı dāne

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci ḫayretde ṣıfat-ı şebde gelür .

Beyt: [S.25a] Perde ki oldı **ikin** içre kerek
Uçtı açıp perdelerin şeb-perek

İkin[2]: (ایکین) Ve yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İkisin dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ey köñgül köydür ṭamaᶜ toḫmın temennā mezraᶜın
Bu **ikin** niçün ki her kiz eylemes dānā pesend

İkti[3]: (ایکتی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ekin ekti maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** tenhā aġladuġı maḥalde gelür ki:

Beyt: **İkti** saçıban sirişk-i enbūh
[Ş.152b] Ten mezra'ı içre toḫm-ı endūh

İkgen[4]: (ایککان) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Ekin eken dimekdür ki: **Münşeāt**'da sekizinci mektūbda gelür.

ᶜĀdili ki anıñ ᶜahidlıġ şeceresiġa murād s̱emeresin birdi tā ol şecereni **ikgen** kişi bu s̱emereni bitirdi.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür**: kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür** : kelür B.; gelür ki A. , Li.1 , Ş. // **kem** : kim B.

[2] **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür**: kaf kaf-ı ᶜArabİdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **ikisin** : ikin S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **kez** : kiz A. , Li.1 , S. , Ş.

[3] **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadur : B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **ikti** : iki B. // **mezraᶜı** : mezaᶜı B.

[4] **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **ekin** : igin B. // **eken** : igen B. // **Münşeāt** : Münşaāt B. // **gelür** : kelür B. // **ᶜĀdili ki anıñ** : ᶜādilinińg B. , Li.1 ; ᶜAdliniñ S. // **ᶜahidlıġ** : ᶜahidlık B. // **şeceresiġa** : şeceresige B.

İkelesi[1]: (ایکالاسی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İkisi bile dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da Süheyl vaṣfında gelür, Türkī vü Fārisī şiᶜr dimege ḳudreti beyānında.

[Li.1-22a] Ḥāliyā ikelesi elfāẕ-ı naẓmıġa ḳābil belki divān tekmiliġa māil bolġay.

İkevlesi[2]: (ایکاولاسی) Vav ile bu daḫı cāyizdür. İki bile dimek maᶜnāsına.

Beyt: Ey cefācu bir vefā ḳıl kim ikevlen bolġa biz
Min cefā çikmekidin ve sin vefālıḳdın ḫalāṣ

İkevle ve ikevlen[3]: (ایکاولان و ایکاولا) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı ikisi bile dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'a ḳaṣr yapduḳlarında ḳaran-ı seng tıraşla māniᶜ [E.28a] naḳḳaş vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḥıṭā milkide irdi iki üstād
İkevlen tev-emānlıḳ birle hem-zād

İkek[4] : (ایکاك) Kaflar ᶜArabī'dür. Demür kesicek ige ki Fārisī'de aña sūhān dirler.

Beyt : Taᶜaşşuḳumdın irik pendler ḫalāṣ itmes
Bu pendni kise almas kişi ikekler ile

İkelemiz[5]: (ایکالامیز) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İkimiz bile dimekdür ki Mecnūn'a atası ve anası ḥālinde eyitdi.

Beyt: Min beyle ve ol żaᶜīfe bile
Kil ikelemizge çāre eyle

Ve yine Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de Divān-ı Cāmī muḳābelesinde birer ikirer ᶜibāreti [S.25b] gelür ki birer ve ikişer dimekdür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **şiᶜr** : şiᶜir B. // **tekmīliġa** : tekmīlge B. ; tekmīlġa Li.1 , S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. Kaf ᶜArabī'dür S. // **dimekdür** : demekdir B. // **yapduḳlarında** : yapduḳları hinde B. , Li.1 , S. // **tıraşla** : tıraş ile Ş. // **māniᶜ** : mānī S. ,Ş. // **gelür ki** : kelür B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **eyitdi** : ø Li.1 ; gelür B. , S. // **beyle** : bile S.

İkegü[1]: (ایکاکی) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. İkisi bile dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Ġurbet**'de **Gül ile Nevrūz** ḥāli beyānında gelür ki:

Beyt: **İkegü** bir biri vaṣlın ḳılıp ḳut
Yaraşda yandaşıp çün dürr ü yāḳut

[A.14b] İkev[2]: (ایکی) Bu daḫı ikisi bile dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Melik-ārā** **Ferhād**'ıñ **Yunan** zemīne gitmek istedügin **Ḫaḳan**'a didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: **İkev** ol miḥnet-i enbūh birle
Besi yıġlaştılar endūh birle

İkevge[3]: (ایکوکا) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī kaf-ı ᶜArabī'dür. İkimize ve ikisine dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Ehrimen** ḳaṣrında [Ş.153a] bulduġı ḫazīneyi Ḫāḳān'la **Melik-ārā**'ya teslīm itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḫazāyinni **ikevge** ḳıldı teslīm
[E.28b] Ḳılıp ḫātem ḥadīsin dağı tefhīm

İke[4]: (ایکا) Eye gibi ṣāḥib maᶜnāsınadur.

İkelen[5]: (ایکالان) İkelen didügi temellük ve żabṭ idin dimekdür.

Beyt:

İgeledi[6]: (ایکالادی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. İye mᶜnāsınadur ki ṣāḥib dimekdür, yaᶜnī ṣāḥib olup żabṭ eyledi ve taṣarruf itdi dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de ikinci meclisde **Şāh-ı Bedeḫşān** vaṣfında gelür ki:

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī S. , Ş. // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. ,Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yaraşda** : baydaşda S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Melik-ārā** : ø Ş. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gelür ki** : kelür ki B.

[3] **kaf-ı ᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabī'dür A. , Li.1 ; ᶜArabī S. , Ş // **kaf-ı ṡāni** : ṡānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemi'dür S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **Ḫāḳān'la** : Ḫāḳān ile Ş. // **itdügi** : etdügi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. Beyt yazılmış ama tanık verilmemiş.

[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṣāḥīb olup** : ṣāḥib olub B. ; ṣāḥibi olup A. ,Ş. // **żabṭ eyledi ve taṣarruf itdi** : żabṭ ve taṣarruf eyledi Ş. // **itdi** : etdi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür kim Ş. // **ve mülklerin** :

Sulṭān Ebū Saʿīd Mīrzā [Li.1-22b] alarnı müsteʾṣıl ḳıldı ve mülklerin igeledi.

Ve yine Sebʿa-i Seyyāreʿde ikinci ḥikāyede ẓeyd Ẕehhāb Deyr ehline eytdi.

Beyt: Barıban ol nuḳūdnı igeley
Yana Lāt u Menāt sarı kiley

"İgeley" didügi "ṣāḥibi olayın , żabṭ ideyin" dimekdür.

İgesi[1]: (ایکاسی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Ṣāḥibi dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da [S.26a] gelür.

Beyt: Kiterdi ʿaḳlını ʿışḳınĝ şehi kilip yiridin
Vaṭanġa çün igesi kildi ol celā ḳıldı

İger[2]: (ایکار) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Eyer dimekdür, zeyn mʿnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan'nıñ İskender'e virdügi pīş-keş atları vaṣfında gelür ki:

Beyt: Hem altun iger dağı altun licām
Hem altun taḳa dağı altun sitām

Ve yine Tevārīḫ-i Mülūk'da Hūşenk Şāh vaṣfında gelür ki:

Ve atġa iger ol yasadı.

İgergüci[3]: (ایکاروجی) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Dönüci ve döndürüci [E.29a] dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de ceng vaṣfında gelür ki:

Beyt: Deşt üze igergüci heyūnlar
Aşup da eyle kim ḳoyunlar

İnĝerenmaḳ[4]: (اینکرانماق) Kaf, ʿAcemī'dür ve nun resmīdür. Eylemek maʿnāsınadur.

---

mülklerin B. , E. // **Żehhāb** : Żehāb B. // **eytdi** : itdi B. // **barıban** : barıyan A. , B. , E. , Li.1 // **kiley** : kiledi E. // **"İgeley" didügi ..... dimekdür** ø Ş. // **ẓabṭ ideyin** : ẓabṭedeyin B.

[1] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **ṣāḥibi** : yine ṣāḥibi Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kilip** : kilib B. ; kiyip S. // **yiridin** . biridin S. // **kildi ol celā** : kildi celā A. , E.

[2] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḫāḳānıñ** : ḫāḳānın B. ; ḫāḳānınĝ A. // **İskender'e** ø A. ,E. // **atları** : anları S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **taḳa** : ø A. , Li.1 , // **yasadı** : yatsadı A.

[3] **Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **üze** : üzre B. , Li.1 , S. , Ş. // **igergüci** : igürgici B. ,E. // **heyūnlar** : hayvānlar B. , Li.1

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: İçimde yüz başaḳ ey gül ni ᶜayb iñgerensem
Alsam tapar tabanıġa birev ki ḫā barur

İgirmek[1]: (ايكيرماك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Dönmek maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ atı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḫarāmī urge çıḳmaḳda tütün dik
İgirmek vaḳti deşt üzre ḳoyun dik

İgirnek[2]: (ايكيرماك) Bu daḫı hemīn [Ş.153b] bu maᶜnāyadur ki **Vaḳfiyye**'de at vaṣfında gelür ki:

Beyt: **İgirnekde** yoḳ çerḫ-i devvār dik
Ki her noḳṭa-i devride perkār dik

İgrim ve igrik[3]: (ايكريك-ايكريم) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür.

[Li.1-23a] Ṣuyuñ döne döne aḳdugına dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād'ıñ atı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Hem ıldamlıḳda ṣarṣar dik revāne
Hem aylanmaḳda **igrimdin** nişāne

Ve yine girdāb maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: [A.15a] ᶜIşḳ baḥrı **igrikige** tüşmemiş min çıḳḳa dik
ᶜIşḳ ol [S.26b] deryāda ḳıldı esrü ser-gerdān mini

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Çün ḳolunnı deşt ara aylandurup
Sevdā **igrimni** dağı tolġandurup

İgri[4]: (ايكرى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Egri [E.29b] dimekdür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī B. , S. , Ş. // **kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür B. S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Ş. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **urge** : urga B.

[2] **igirnek** : igernek A. , Li.1 , S. , Ş. // **hemīn** : hemān Ş. // **maᶜnāyadur** manāyadır B. // **gelür** : kelür B. // **perkār** : bir kār Li.1

[3] **igrik** : igrimek S. // **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī B. , S. , Ş. // **kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S. , Ş . // **ṣuyuñ** : ṣuyun B. // **dirler** : derler B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **ṣarṣar dik** : ṣarṣar B. // **igrimdin** : igrindin B. // **gelür** : kelür B. // gelür ki S. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **çıḳḳa** : çıḳḳu Li.1 , S. , Ş. // **deryāda** : diyārda Ş. // **mini** ø A. ; meni B. // **aylandurup** : aylandurub B. // **tolġandurup** : tolġandurub B.

[4] **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

İgirür[1]: (ايكيرور) Döner dimekdür ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de gelür.

Beyt[2]: Çerḫ ẓulmıda ki bağrumnı ḳırıp yıġlar min
İgirür min çerḫ kibi inckirip yıġlar min

İgek[3]: (ايكاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Demür kesecek egeye dirler, sīhān maᶜnāsına ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Teşavvuḳdın irik bendler ḫalāṣ itmiş
Bu bendni kise almas kişi **igekler** ile

İkec[4]: (ايكاج) Kaf, kaf-ı ᶜArabīᶜdür. Ekṣer bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur; filān ikec, filān iken dimekdür ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da söz taᶜrīfinde şuᶜara-yı ḳadīm vaṣfında gelür.

Beyt: Ya buluban barçası ᶜazm ittiler
Bezmge min yitmes **ikec** yittiler

Burada yetişmedin dimekdür.

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Felāḥ ehli **ikec** Luṭfī ḳāmetiñgni körüp
Egerçi bardı özidin velī ṣalāḥ irdi

İgeci[5]: (ايكاجى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Büyük ḳız ḳarındaşa dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Aᶜcam uluġ kiçik ḳız ḳarındaşa hem ḫᵛāher dirler ve bular uluġnı **igeci** ve kiçikni siñgil dirler.

---

[1] **döner** : düter B. , Li.1 // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür :** kelür B.

[2] **ẓulmıda** : ẓıllıda B. // **ḳırıb** : ḳırıp B. // **igirür min** : igirür A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **inckirip** : inckirib B. ; inçkirip Ş.

[3] **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī S. , Ş. // **kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabīᶜdür S. , Ş. // **egeye** : eğeye B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **lafzla** : lafızla B. // **filan ikec ø** A. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **söz taᶜrīfinde ø** B. , Li.1 , Ş. // **gelür:** kelür B. // **bezmge** : bezmġa Li.1 , Ş. , S. // **Burada yetişmedin dimekdür** : Yetişmedin dimekdür A. , E. , Li.1 , S. , Ş.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // **Nevāyī Ḥaẓ.....iderler ki ø** Ş. // **hem ø** E. // **uluġnı** : uluġ S. // **igeci** : igec S.

İgme[1]: (ايكمه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Egilmiş, iki ḳat olmış dimekdür.

İlik[2]: (ايليك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [Li.1-23b] El dimekdür . dest maᶜnāsına ki [S.27a]

Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Tenġa taş ü ḳolġa tiş zaḫmı ki saldı tilbelik
Fāş ḳıldı ilke kör̂gleksiz beden yiyniksiz **ilik**

İgnir̂ge[3]: (ايكنينكا) Arḳaña dimek olur.

Beyt: Ey Nevāyī kisvet-i faḳr u fenā sal **ignir̂ge**
Yoḳsa ḫırḳanıñ tik durur ger aṭlas olsun ger pelās

Ve bir daḫı rābıṭadur. Meşelā: Mundaḳ mu ikin, böyle mi ikin dimek olur. Bu ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur.

Beyt: Zer ü ḳatın ya kibi ḳaşır̂gda zebūr mu ikin
Ya meger müşkin hilāl üstide aḫter mu ikin

İnr̂gek[4]: (اينكاك) Enr̂gek dimekdür, ẕekān maᶜnāsına, kesre-yi hemze ile edā olınur.

İkinc[5]: (ايكينج) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [E.30a] İkinci dimekdür.

İlkimdi [6]: (ايلكيمدين) Elimden dimek olur.

İlikige[7]: (ايليكى‌كا) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī ᶜAcemī'dür. Eline dimekdür.

İlikide[8]: (ايليكى‌دا) Elinde dimekdür.

İlikley[9]: (ايليكلاى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ele götür ve ele götüreyin dimekdür ki

Münşeāt'da altıncı mektūbda gelür.

Ṭaleb deryāsıdın maḳṣūd gevherin birev **ilikley** alġay kim.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
e redīf[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **fāş** : ḳaş S. // **beden** : bir ben E. // **beden yiyniksiz ilik** : şizidenniṅ sır ilik S.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B. , S. , Ş. // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **götür** : kötür B. // **götüreyin** : kötüreyin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** . kelür B. ; gelür ki A.

İliklep[1]: (ايليكلاب) Bu daḫı ele götürüp ḍimekdür ki Tevārīḫ-i Mülūk'da Ferīdūn Daḥḥāḳ'ı ṭutduġı maḥalde gelür ki:

Daḥḥāḳ'dın çün il yorulup irdi türe almay ammā anı ḳavup iliklep Ferīdūn anı cezāsıġa yitkürdi.

İllig[2]: (ايليك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Teşdīd-i lam'la elli dimekdür, ᶜaded maᶜnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Keşmīr ṭaġı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yüz illig ḳarı evc-i rifᶜat anᵔga
Yana munca daġ-ı zaḫāmet anᵔga

Ve yine üçinci divān dibācesi Ḫazāᵓinü'l-Maᶜani'de bir rübāᶜīde gelür ki:

Rübāᶜiyye: İllig bile altmışġa yitti ḳademim
Ni maᶜnī kim bolmadı irkin raḳamım
Ni tarafa ki ṣebt itmedi irkin ḳalemim
[E.30b] Yoḳ her biridin ḫāṭır ara cüz elemim

[A.15b] İl[3]: (ايل) Bu daḫı el dimekdür, dest maᶜnāsına ki Münşeāt'da yedinci mektūbda bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye[4]: Kim itse fenā pīşeside budı anınᵔg
Her şāhġa il [S.27b] ormaḳ imes sudi anınᵔg
İster ki yetişkey ölçe maḳṣūdı anınᵔg
Maᶜdūm kirek her ni mevcūdı anınᵔg

İl[5]: (ايل)Bir daḫı ḫalḳ maᶜnāsına gelür ki Nazmü'l-Cevāhir'de bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye: Ḫalḳ içre ḥaḳ evliyāsını bil raḥmet
Ol ḫayldın oldı ilge māyil-i raḥmet
[Ş.154b] Ẕikr eylep alarnı eyle ḥāṣıl-ı raḥmet
[Li.1-24a] Kim ẕikrleri eyledi nāzil-i raḥmet

---

[1] **iliklep** : ilikleb B. // **götürüp dimekdür** : kötürüb demekdir B. // **ṭutduġı** : dutduġı B. , i.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **lam'la** : lam ile Ş. // **dimekdür** . demekdir B. // **ṭaġı** : dağı Li.1 , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür E. , Ş. // **rübāᶜiyye** : rübāᶜī B. , Ş. // Ş. nüshasında rübainin birinci beyti verilmiş ve "ṭamāmı yuḳarıda geçendür" denilmiştir.

[3] **Dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **yedinci.....rübāᶜīde** ø Ş. // **gelür** : kelür B.

[4] **Rübāᶜiyye** : rübāᶜī : A. , B. , Li.1 // **anınᵔg** : anıñ A.

[5] **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **Rübāᶜiyye** : rübaᶜī A. , B. , Li.1 // **nāzil** : bāzil E.

Il[1]: (ایل) Bir daḫı yıl maʿnāsına, yaʿnī sāl manāsına **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Dilārām**'ı almaḳ içün **Ḫārzem Şāh**'a bir yıllıḳ **Ḫārzem** mālın viresin didügi maḥalde gelür.

Beyt: Yine **Ḫārzem** şehġa yazdı miṣāl
Bu ki **Ḫārzem**'din bir ıllıḳ māl

Ve yine **Münşeāt**'da yetmiş ṭoḳuzıncı mektūbda gelür ki:

Muḳarrer ittim ki ay u ılda bir kün.

Ilḳı[2]: (ایلقی) Yıllıḳ dimekdür.

Ilġı ve ılḳı[3]: (ایلقی و ایلغی) At sürüsi dimekdür. Kele maʿnāsına ve mādiyān maʿnāsına daḫı gelür. Ammā mādiyān maʿnāsına ve yıllıḳ maʿnāsına ikisi daḫı **Ḫayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳālede isrāf vaṣfında gelür.

Beyt: At anĝa birür ki yüz ılḳısı bar
Sim anĝa birür ki yüz ılġısı bar

[E.31a] Ammā kele maʿnāsına **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Hīç kişi körgey mu cihān ḫalḳıda
Ḫᵛāce yayaġ kizgey ve at ılḳıda

Ilıġ ve ılıḳ[4]: (ایلیق و ایلیغ) Ilıcaḳ ve ıssıcaḳ dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ**'da gelür.

Beyt: [S.28a] Savuġ āhı kim çıḳar min germ olup aḳmaḳġa eşk
Çeşmelerde su bolur ılıġ ḥavā bolġac savuḳ

İlgerdi[5]: (ایلکاردی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Ele götürdi dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Behrām Yemenī Nevrūz**'a ḫıṭāb idüp eyitdi.

---

[1] **sāl** : sāl yıllıḳ Li.1 ; sāl ki S. // **maʿnāsına** : ø E., Li.1 , S., Ş. // **içün** : için B. // **viresin** : viresün S., Ş. // **didügi** : didüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A., B., Li.1

[2] **ılġı** : ılḳı E., Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **kele** : kelle E., Ş. // **mādiyān maʿnāsına** : mādiyān ḳısraḳ maʿnasına S. // **gelür** : kelür B. // **mādiyān maʿnāsına** : mādiyān S., Ş. // **ılḳısı** : ılġısı A., Li.1 , S. ; ılġı Ş. // **ılġısı** : ılġı Ş. // **ılḳıda** : ılġıda Ş.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **āhı** : ayı S.

[5] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **götürdi** : kötürdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Yemenī** : ø Ş. // **sañġa** : señke E. ; senke B., Li.1 ; sanĝa Ş. // **ilgersenĝ** : ilgerseñ Li.1 , S. // **ʿAden'ni** : ʿavnni Ş. // **didügi** : didüki B. // **götürseñ** : kötürseñ B. // **dimekdür** :demekdir B.

Beyt: Sañġa tikmes ki **ilgersenğ Yemen**'ni
Çirik tartıp ṭamaᶜ ḳılsanğ ᶜ**Aden**'ni

"İlgersenğ" didügi "**ele götünseñ**" dimekdür.

Ildamıdın[1]: (ايلداميدين) Ḥareketinden dimekdür.

Ildam durur[2]: (ايلدامدورور) Ḥareket itdürür dimekdür.

Beyt: Veh ki **Selmī** naḳesin **ıldam durur** min ḫaste ḥāl
Luṭf itip ey sorban fitrākini boynumġa taḳ

Ildam[3]: (ايلدام) Iżṭırāb ve ḥarekete dirler ve şol cünbüş ki tünd ve tiz ola aña dirler ve yaz günlerinde ıssı vaḳitlerinde ṣaḥālarda müteḥarrik şuᶜleler görinür, anınğ berḳleriniñ sürᶜatle ḥareketine dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de [Ş.155a] **Belinās Ḥakīm İskender** anasına ᶜaza virip eyitdi.

Meṣnevī: [Li.1-24b] Munı bil ki her ni ki bar cünbişi
Nihāyetġa yitkeç sükündur işi
Tapar güy-i çevgāndın **ıldamlıḳ**
Velikin bolur āhir ārāmlıḳ

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de bir şiᶜrde gelür ki:

[E.31b] Beyt: Veh ki Selmī naḳesin ıldam durur min ḫaste ḥāl
Luṭf itip ey sarban fitrākini boynumġa taḳ

"Ildam durur" "ḥareket itdürür" dimekdür ve Naẓmü'l-Cevāhir'de [A.16a] "**Sükūnü'l-lisān ḫalāṣü'l-ins ān**" ḥadīṣi tercemesinde gelür.

Beyt: Til **ıldamıdın** bolur ġarāmet ḫāṣıl
Yüz nevᶜi melāmet ü nedāmet ḫāṣıl

Az sözlegenidin istiḳāmek ḫāṣıl
Sākin ligidin velī selāmet ḫāṣıl

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dirler** : derler B. // **vaḳitlerinde** : vaḳitlerde Li.1 , Ş. // **ṣaḥrālarda** : ø Ş. // **görinür** : körinir B. // **anığ** : anın B. ; anıñ A. ; anuñ Li.1 , S. , Ş. // **Belinās** ø Li.1 // **anasına** : atasına A. // **virip** : verib B. // **nihāyetġa** : nihāyetge B. // **çevgāndın** : çuvkandın B. // **velikin** : veli kim B. // **bir şiᶜrde** : ø S. , Ş. ; şiᶜirde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **Selmī** : bilmi Li.1 , S. // **taḳ** : ṭaḳ Li.1 , S. ; sal Ş. // **Ildam durur.....dimekdür** ø Ş. // **itdürür** : et durur B. // **dimekdür** : demekdir B. // **tercemesinde** : tercümesinde B. , E. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ġarāmet** : nedāmet S. // **melāmet** : melānet B. // **sözlegenidin** : söylegenidin B.

İleyimde[1]: (ایلاییمدا) Öñümde dimekdür ki [S.28b] Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ Şīrīn'e mektūbunda gelür.

Beyt: İleyimde kisek kūh-ı belādur
Közümge pise rişte-i ejdehādur

İllide[2]: (ایلیده) Teşdīd-i lam ile ilinde, yaʿnī yanında ve öñünde dimek olur ve elinde lafzını bu diyārda istiʿmāl olunduġı vech üzre daḫı edā iderler.

İlmey[3]: (ایلمای) Gözine ilmez dimekdür. Ġāyib ben gözüme ilmez ben dimekdür, yaʿnī gözüne göstermez ve iltifāt itmez ve gözüme göstermezin, iltifāt itmezin dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ müvekkilleri Ferhād içün Ḫusrev'e iltifāt itmedügi beyānında gelür.

Beyt: Anıñg ḥükmiġa pervā ḳılmaġanı
Esāsın közge muṭlaḳ ilmaġanı

Gözine göstermedügini ve iltifāt itmedügini dimekdür.

İlmen[4]: (ایلمان) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Gül sarı ḳılman nazar zibā cemāliñg barıda
Közge ilmen servni nāzik nihāliñg barıda

[E. 32a] Ilmaḳ[5]: (ایلماق) İlişdürmek maʿnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da iltifāt maʿnāsına ilişdürmek maʿnāsıyla ikisi bir beytde gelür.

Beyt : Niçe ol kirpik sinaniġa evāyī köñglini
Her zamān ılġaysın [Li.1-25a] ey bed-mihr anı bir közge il

---

[1] dimekdür ki : demekdir ki B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 ; gelür kim Ş. // pise : bise S. // rişte : reşte B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Gözine : közüne B. // dimekdür : demekdir B. // ġāyib ben : ġāyibe ve ben B. , S. ; ġāyibdin A. ; ġāyibedin Li.1 // ilmez : ilmezin S. // ġāyib ben.....dimekdür : ø Ş. // gözine : közüne B. // göstermez : köstermez B. // itmez : etmez B. // gözüme : közüme B. // göstermezin : köstermezin B. // itmezin : etmezin B. // Ferhād'ıñ : Ferhād'ın B. // itmedügi : etmedügi B. // gelür : kelür B. // ḥükmiġa : ḥükmige B. // gözine : közüne B. // göstermedügini : köstermedükini B. // ve iltifāt itmedügini : ø Ş. // itmedügini : etmedükini B.

[4] maʿnāyadur : maʿnāyadır B. // gelür : kelür B. ; bir şiʿrde gelür ki S.

[5] ilişdürmek : ilişdirmek B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // iltifāt maʿnasına.....bir beytde : ø Ş. ; bu maʿnāya ve iltifāt manāsına gelür. Ş. // ilişdürmek maʿnāsına : ø B. // maʿnāsına ilişdürmek : ø A. // niçe : veh ki Ş. // sinaniġa : sinanige B. // ılġaysın : ılmaysın E. // anı bir közge : anı közge B. , E. // didügi : didüki B. // dimekdür : demekdir B.

"Ilġaysın" didügi "ilişdüresin" dimekdür. "il" didügi " emr idüp [Ş.155b] iltifāt eyle" dimekdür.

İlmek[1]: (ايلماك) Maṣdardur. İlişmek ve bend itmek maʿnāsına ve ism-i maṣdar istiʿmāl olınur.

Beyt: Melāʾik-dām zülfidin ḳutulmas veh ḳutalġay mu
Ḥazīn kön̂glüm tüşġa eylese ol ḥalḳadın **ilmek**

İlmegeni[2]: (ايلماكانى) İlişdür mini dimekdür. Gözine ilişdür mini, ya'nī iltifāt itmedi dimek murāddur. **Ferhād**'ıñ müvekkilleri **Ḫusrev**'e iltifāt itmedügi yirde gelür.

Beyt: Anın̂g ḥükmiġa pervā ḳılmaġanı
Esāsın közge muṭlaḳ **ilmegeni**

Ilġaban[3]: (ايلغابان) Ilġar eyleyüben dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre** ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Az kişi birle bir ṭaraf kitmiş
Ḫaşmı başıġa **ılġaban** yitmiş

Ilbaranmaḳ[4]: (ايلبارانماق) Kişi elini ḳaynar ṣuya ṣoḳduḳda ṣu elini ḫaşlamaḳdur.

Ilbaratıp[5]: (ايلباراتيب) Bir ʿuẕva ıssı ḳaynar ṣu dökülse [S.29a] daḫı yansa, ḫaşlansa aña dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de tāb-istān vaṣfında ıssı ṣular beyānında gelür.

Beyt: Ördek an̂ga çün ayaġ uzatıp
Ṣu cuṣı ayaġın **ılbaratıp**

Ilbarar[6]: (ايلبارار) Yanar, ḫaşlanur dimekdür ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳāledi gelür ki:

Beyt: Kim ki ḳızıḳ suġa ilikin urar
Her niçe kim iliki yitar **ılbarar**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür E. , S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Ilbaratıbp**: ılbaratıb B. // **ḫaşlansa** : ø Ş. // **aña** : an̂ga A. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler A. ; dirler neteki Ş. // **Mecnūn u Leylī'de.....beyānında** : ø A. , Ş. ; bir beytde Ş. // **cuṣı** : çusu B. ; çusı S.
[6] A. nüshasında "ılbarar" kelimesi yazılmadan anlamı verilmiş. // **yanar** : ø ; yine S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **yitar** : yınar E. ; Ş.

Ilınsam[1]: (ایلینسام) Meşaḳḳat ġamıyla maḥrūr olsam ve ᶜāciz ḳalsam dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde gelür.

[E.32b] Beyt: Munca ᶜalāmetġa bir kefeş üçün
Ṣarfa iter mu ki ılınsam küçün

Ilıġ[2]: (ایلیغ) Taḫfīf-i lam ile ılı lafzına ġayn lāḥiḳ olmışdur. Ysıġ ve acıġ miṣlli ılıcaḳ dimekdür.

Ilaban[3]: (ایلابان) Ilıyuben.

Ilap[4]: (ایلاب) Eyleyüp dimekdür. Kesre-yi hemze ile telaffuẓ iderler.

İlengüci[5]: (ایلنکوجی) İledici dimekdür.

Ilġı[6]: (ایلغی) Bu diyārda kiçi sürüsine iṭlāḳ olınur. Lakin Çaġatay'da at sürüsine dirler. Ve bir daḫı yıllıġı dimek olur.

Ilturamaḳ[7]: (ایلتوراماق) Yaldırma żiyā virmek maᶜnāsına.

Ilındım[8]: (ایلیندیم) Maḥrūr oldum ve ᶜāciz oldum dimekdür.

Ilındı[9]: (ایلیندی) Maḥrūr oldı ve ᶜāciz oldı dimekdür.

Ilınġac[10]: (ایلینغاج) Maḥrūr olıcaḳ ve ᶜāciz olıcaḳ dimekdür.

Ilıttı[11]: (ایلیتی) Teşdīd-i ta'yla ışıtdı , yaᶜnī germ eyledi dimekdür.

---

[1] A. nüshasında "ılınsam" kelimesi yerine "ılbarar" kelimesini yazmış ve "ılınsam" kelimesinin anlamını vermiş. // **ġamıyla** : ġamı ile A. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **munca** : bunca A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ᶜalāketġa** : ᶜalāmetge B. // **üçün** : uçun B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] **dimekdür** : demekdir B.

[9] **ılındı** : ılındım Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[10] dimekdür : demekdir B.

[11] **ta'yla** : ta ile B. // **ışıtdı** : ışıddı B. // **germ** : kerm B. // **dimekdür** : demekdir B.

İletti[1]: (ايلتى) Yine teşdīd-i ta'yla iletdi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de sebeb-i teʾlīfde pādişāh vaṣfında gelür ki:

Beyt: Tā **iletti** bir ḫuceste menzil
Her nevᶜi murād anda ḥāṣıl

İletürge[2]: (ايلتوركا) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Almaḳ içün ve iletmek içün dimekdür.

[A.16b] İletürgüm[3]: (ايلتوركوم) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. İletsem gerek dimekdür.

İlete alur[4]: (ايلتاآلور) Eyledi bilür dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on üçinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: [Li.1-25b] Anca ni hem **ilete alur** çaġlaban
Birk tanĝıp arḳasıġa baġlaban

İlgerürek[5]: (ايلكارواك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür. İlerürek dimekdür.

İlgeri[6]: (ايلكارى) İlerü dimekdür.

Iltırar[7]: (ايلتيرار) Yaldırar, şuᶜle virür dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de bir şiᶜrde gelür.

Beyt: Aḫteridür naḫs-i ᶜuşşāḳ bed-aḫter cānıġa
[Ş.156a] Ol ki her yan ıltırar hicrān tüninin̂g şoderını

---

[1] **ta'yla** : ta ile B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **tā** : yā A.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // dimekdür ki Ş.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **iletsem** : ilettüm E. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **bilür** : bilur B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **çaġlaban** : caġlaban E. , Li.1 // **tanĝıp** : tanĝıb B. ; **taḳıp** S.

[5] **ilgerürek** : ilgerrek : A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī B. , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī : ṣ. // **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B. , S. , Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ilerürek** : ilerük S. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B.

[7] **yaldırar** : yaldurur A. ,Li.1 ; yalturar E. . ; yıldırar E. ; yaltırar Ş. // **şuᶜle virür** : ø Ş. // **virür** : verir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir şiᶜrde** : ø S. , Ş. // **şiᶜrde** : şiᶜirde B. // **gelür** : kelür B. // **şoderını** : şuderını A. , S. ,Ş. ; şu derdni Li.1

Ilтırargucı[1]: (ایلتیرارغوجی) Yaldırıcı dimekdür ki **Maḥbūbu'l- Ḳulūb**'da [E.33a] bir tenbīhde gelür.

Zer-beft kisvetlik dünyā güzīn necāset üstide ılтırargucı cibīn .

Ilbasun[2]: (ایلباسون) Ördekdür, murġ-ābī maᶜnāsına ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Ve kildük ḳuşġa ki anda muḳarrer ü meşhūr ılbasun ördekdür ve şart ol ılbasun ni ḫōd bilmes ve tağı Türk ördekiniñg irkekin suna ve tişisin börçin dir , sart muñga hem at ḳoymaydur ve nervemāda ikelesin murġ-ı ābī dir.

İmes[3]: (ایماس) Olmaz dimekdür ki **Mecnūnu Leylī**'de **Münācāt**'da gelür ki:

Beyt: Bir iş ki imes rıżāsı sindin
İmes bu ḳul iltimāsı sindin

Ve yine **Çihil Ḥadīṯ**'de bir rübāᶜīde gelür ki:

Rübāᶜiyye: İmes o pehlivān ki özge ḳaddin
Baş üze iltaban nigūūn ḳılġay
Pehlivān anı bil ki bitse ġażab
Nefs-i emmāreni zebūn ḳılġay

İmeñg[4]: (ایمانك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Degilsin dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da bir şiᶜrde gelür ki:

Beyt: Ey Nevāyī dem be demdür tut ġanīmet bāde iç
Özge bir demge [S.30a] yiter yitmeske çün vāḳıf imeñg

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **zer-beft** : zer-yeft A. , Li.1 , S. // **dünyā** : ø E. // **cibīn** : sin cin A. , Li.1 , S. , Ş.

[2] **ılbasun** : ılyasun S. // **ördekdür** : ördekdir B. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muḥākemetü'l/Lüġateyn'de gelür Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri .....etmişler ki** ø Ş. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **ılbasun** : ılyasun S. // **ördekdür** : ördek S. // **börçin dir** : börçin ve bir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **İmes bu ḳul** : irmes bu ḳul E. , Ş. // **Çehil** : Çihil B. // **rübāᶜiyye** : rübāᶜī A. , Li.1 // **iltaban** : iltiban Ş. // **nigūn** : negün B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **degilsin** : değilsin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **şiᶜrde** : şiᶜirde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **yitmeske** : yitmes ki B.

İmen[1]: (ايمان) Degilin dimekdür ki [Li.1-26a] Ḫayretü'l-Ebrār'da ḫātime münācātında gelür.

Beyt: Gerçi **imen** ḳābil-i luṭf u kerem
[E.33b] Lik **imen** bir yolı nevmīd hem

Imaḳ[2]: (ايماق) Şol rüstāyiye dirler ki ḳoyunu çoḳ ola.

İmenĝ[3]: (ايمانك) Cemᶜe ḫıṭāb olınduḳda dinilür. Degilsiz dimek maᶜnāsına anĝa ᶜibāretinĝ şerḥinde geçmişdür. Bu maḳūle kafıñ muḳābiline nun olınmaḳ muḳarrer olup ol nun telaffuzunda sāḳıṭ olup ve gāhi telaffuzda daḫı edā olınur. Pes bu ᶜibāretde daḫı ekşeriyyā nun telaffuẓ olınmaz. Lakin bu ġazeliñ taḫallüṣünde cenĝ ü nenĝ ü tenĝ ḳāfiyesinde gelmişdür.

Beyt: Ey Nevāyī dem bu demdür tut ġanīmet bāde iç
Özge bir demġa yiter yitmeske çün vāḳıf **imenĝ**

İmgeklegen[4]: (ايمكاكلاكان) Kaf-ı evvel ve kaf-ı sāliş kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı sānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Emekleyen ṭıfl maᶜnāsınadur. Ġarāībü'ṣ/Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Her zamān közdin yaşım **imgeklegen** bir yaş dik
Meyl iter tofraġa veh öltürgüsi bu imgegim

"İmgegim" "zāḥmetim ve meşaḳḳatim" dimekdür.

[Ş.156b] İmgek[5]: (ايمكاك) Bu daḫı bu maᶜnāyadur ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ ṭıflığı beyānında gelür ki:

Beyt: Ḳadem urdı vü terk-i mehd ḳıldı
Ḳoyup **imgek** yürürge cehd ḳıldı

Emeklemeyi ḳoyup yürümege cehd eyledi dimekdür.

---

[1] **degilin** : degilim Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yolı** : yol B.
[2] **dirler** : derler B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf-ı sāliş** : sāliş B., Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S., Ş. // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. // kaf-ı ᶜArabī'dür : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S., Ş. // **emekleyen** : emikleyen E. ; imekliyen Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur ki S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **tofraġa** : tofraġḳa B. // **İmgegim** : ø A., B., Li.1, S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **Ferhād u Şīrīn'de** ø S. // **ṭıflığı** : ṭıflığı B. ; ṭıflığ S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S., Ş. // **yürürge** : yürük S. // **Emeklemyi ḳoyup.....dimekdür** ø Ş. // **yürümege** : yürümeğe B. // **cehd eyledi** : cehd ḳıldı S. // **dimekdür** : demekdir B.

İmgek[1]: (ایمکاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı ṯānī kaf-ı [A.17a] ᶜArabī'dür.

Zaḥmet ve meşaḳḳat maᶜnāsına gelür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī**'yi **İbn-i Selem**'e virdüklerinde **Mecnūn** añup aydurdı.

Beyt: Saġınġay ol **imgek** āşināsı
Ḳi mindin bolmaḳ bu iş rıżāsı

Ve yine **Münşeāt**'da yetmiş ṭoḳuzıncı mektūbda gelür ki:

Bu faḳīrniñ munca yıllıḳ saᶜy u **imgekim** ni.

İmgen[2]: (ایمکان) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Süd emen , yaᶜnī şīr-ḫōrde dimekdür veyā ġayrı nesne emen mᶜnāsına ola.

İmgende[3]: (ایمکاندا) Süd emdügi vaḳtin dimekdür ki [E.34a] **Luṭfī**'niñ **Gül ü Nevrūz**'unda **Şeh-zāde Nevrūz** vaşfında gelür.

Beyt: Süd **imgende** saᶜādet dāye boldı
Tili çıḳḳac hüner hem-sāye boldı

[S.30b] İmcek[4]: (ایمجاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. ᶜAvret memesine dirler ki **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Hümāy Dārāb**'ı gördügi maḥalde gelür ki:

Dārāb'nı añga körgüzdiler közi añga tüşkec [Li.1-26b] köñglige ıżṭırāb tüşüp imcekige süt kildi.

İmdi[5]: (ایمدی) Şimdi maᶜnāsına istiᶜmāl olınur.

İmgendim[6]: (ایمکاندیم) Emek çekdim dimekdür.

Beyt: Firāḳ tīġi helākidin anca **imgendim**
Ki yitse dağı ecel ölmemegge örgendim

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **kaf-ı ṯanī** : ṯānī Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S. , Ş. // **gelür ki** : ø Ş. ; kelür ki B. // **Leylī'yi** : Leylī Ş. // **Mecnūn** : Mecnūn'ı Li.1 // **añup**: añgıb B. // **aydurdı** : aydırdı B. // **mindin** : ki mindin S. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemi'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Luṭfī'niñ** : Luṭfī'nin B. // **Şeh-zāde** : ø B. , S. , Ş. // gelür : kelür B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **Tevārīḫ-i Müluk'da** : Tārīḫ-i Mülūk'da A. , Li.1 , S. , Ş. // **Dārāb'ı** : Dārā'yı Li.1 , S. , Ş. // **gördügi** : kördügi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **közi añga tüşkec** : közi tüşkec Li.1 , S. // **tüşkec** : düşkec A. // **köñglige** : ø B. , E.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İmgenür[1]: (ایمکانور) Emek çeker dimekdür.

İmiş dük sin[2]: (ایمشدوکسین) İmiş sen dimek olur. Filān imiş sin diyicek yirde, filān imiş dük sin dinilür.

Beyt: Kön̂gül alurda ᶜaceb dil-rübā **imiş dük sin**
Ni dil-rübā ki belā-yı Ḫudā **imiş dük sin**

Indamaḳ[3]: (انداماق) Ḳıġırmaḳ maᶜnāsınadur. Ḥayret.

Indurmaḳ[4]: (اندورماق) Bu daḫı ḳıġırtmaḳ maᶜnāsınadur.

İndedi[5]: (ایندادی) Daᶜvet itdi, ḳıġırdı dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳāle ḥikāyesinde Ḥātem-i Ṭayī'den naḳl olınur ki:

Beyt: Didi ki bir kün ḳılıban çeşn-i ᶜām
İndep idim bādeye ehlin tamām

İnde ve indem[6]: (ایندام-ایندا) Emr idüp daᶜvet eyle dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: **İnde** tekellüf bile aṣḥābnı
Carla mürāᶜāt eyle aḥbābnı

İndep[7]: (ایندا ب) Daᶜvet idüp ḳıġırıp dimekdür.

İndürdi[8]: (ایندوردی) Daᶜvet itdi, ḳıġırdı dimekdür ve bir nesneyi yuḳarıdan aşaġa indürdi dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Ezad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **İndedi** : ildedi Li.1 // **İtdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **indep** : indeb B. // **indep idim** : indep ideyin Ş. // **bādeye** : bāde B., Ş.
[6] **İnde** : ø A., Li.1, Ş. // **indem**: ø B., S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A., Li.1 // **inde** : indem E.
[7] **İndep** : indeb B. // **idüp** : idüb B. // **ḳıġırıp** : ḳıġırıb B. ; ḳıġırdı Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] Ş. nüshasında **"indürdi"** kelimesi verilmeyip **"indep"** kelimesinin devamı gibi yazılmış. // **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **indürdi** : indirdi B.

İndürmeseñg[1]: (ايندورماسانك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Daᶜvet idüp ḳıġırmasañ dimekdür ki ᶜUbeyd Ḫan eşᶜārında gelür.

Beyt: İndürmeseñg ᶜUbeyd'ni bezm-i viṣālınge
[Ş.157a] Kūyunuñ itige ḳıl anı hem-ḫāne bolmasa

İni[2]: (اينى) Küçük ḳarındaşa dirler ki [E.34b] Sebᶜa-i Seyyāre'de yedi iḳlīmiñ şāhları gelüp Behrām Gūr'a ḫavar-naḳ yapduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: İni yanlıġ veyā oġul yanlıġ
Şehġa ḫıdmet ḳılurdı ḳūl yanlıġ

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de gelür ki Ferhād vefāt iderken Behrām Dilāver'e ḫiṭāb idüp eydürdi ki:

Beyt: Ki ey cānım tapıp cānıñġa peyvend
[S.31a] Köñgülteş ü ini şākird ü ferzend

Ve Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Aᶜcām uluḳ ḳardaş ve kecek ḳardaşı ikelesin birāder dirler ve ṭürkler uluġnı aġa ve kecekni ini dirler.

İnmey[3]: (اينماى) İtmeyin dimekdür.

İnmeyin[4]: (اينمايين) İtmedin dimekdür .

İneg[5]: (اياك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bu daḫı küçük ḳarındaş dimekdür.

İnegesi [6]: (ايناكاسى) Küçük ḳarındaşı dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.

[2] **ini** : iti Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **iḳlīmiñ** : iḳlīmin B. // **gelüp** : kelüb B. // **gelür ki** : kelür B. // **gelür ki** : ø E. , S. ; **kelür ki** B. // **eydürdi ki** : eydürdi S. ; iderdi ki B. // **ki ey** : ey A. // **tapıp** : ḳapıb B. // **cānıñġa** canıñġa S. // **ini** : iti Li.1 , S. // **ferzend** : firzend B. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **ḳardaşı** : ḳardaşnı : B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efende nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **İneg** : iteg A. , Li.1 , **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **ḳarındaş dimekdür** : ḳarındaşa dirler Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **inigesi** : itegesi A. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **inegesi bar irdi** : inegesi anıñġ bar irdi S. // **atı süsen** : süsen Li.1 , S. // **Mecālisü'n-Nefāᵓis'de** : Mecālisü'n-Nefāᵓs'de gelür Ş. // **Mevlānā Muḥammed Cāmī** : Mevlānā Muḥammed Cāmī'ye // **vaṣfında Mevlānā Cāmī'ye** : ø S. //

Beyt: [Li.1-27a] İnegesi bar irdi atı süsen
[A.17b] Tili tīġ irdi gāhī geh süzen

Ve yine **Mecālisü'n-Nefā'is**'de evvelki meclisde **Mevlānā Muḥammed Cāmī** vaṣfında **Mevlānā Cāmī**'ye nisbet idüp yazarlar ki:

Ol ağağa **inilikge** lāyıḳ ve ṭarīḳleri alar alar ṭarīḳi bile muvāfıḳ irdi, zīrā ağa büyük ḳarındaşa dirler.

İn̂grendi[1]: (اینکراندی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Derdle yab yab gizlüce ağladı dimekdür ki

Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu [E.35a] lüġati taṣḥīḥ itmişler ki:

İn̂grenmek ve sin̂grenmek derdle yaşurup āheste yıġlamaḳdur. Türkīce bu maṭlaʿ yazar kim:

Beyt: İstesem derd ehlidin ʿışḳın̂gnı pinhān eylemek
Kiceler geh **in̂gremekdür** ʿādetim geh sin̂grenmek

Ve yine kaf-ı ʿArabī ile eşek āvāzına dirler ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: İçimde yüz başaḳ ey gül ni ʿayb **in̂grensem**
Elem tapar tabanıġa bir öke ḫār barur

[Ş.157b] İncu[2]: (اینجو) Ṭapu adamı dimek olur ki bir kimesne iḫtiyār ile [S.31b] gelür

bir bege yanaşur ʿulūfesine girüp ḫıdmetinde olur ki **Vaḳfiyye**'de vezāretden şikāyet bābında gelür ki:

Ve āzādelerin̂g **inculükge** kirmek ṭamaʿıdın teşniʿī .

[3]"**Yanaşur**" "**icāriye ṭutulmış ḫıdket-kār**" dimekdür.

Mevlānā Cāmī'ye : Mevlānā Ḥāciye A. ; Mevlānā Ḥaḥiye E. // **inilikge** : itilikge Li.1 // **zīrā** : zīrā ki Ş.

[1] **in̂grendi** : in̂gretdi Li.1 // **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **yab yab** : yap yap A. , E. // **gizlüce** : ø ; kizlüce B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür S. , Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri.....itmişler ki** : ø Ş. // **yaşurup** : yaşuran A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **Beyt** : maṭlaʿ Ş. // **pinhān** : penhān B. // **sin̂grenmek** : sin̂gremek S. , Ş. // **dirler ve yine** : dirler ki . // **ey gül ni** : ay kör ki B. // **tabanıġa** : tapanıġa A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

[2] **dimek olur ki** : dimek olur Ş. // **gelür** : kelür B. // **girüp** : kirüb B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[3] Bu cümle yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İnçi[1]: (اینچی) Ḫatun-ı perde-nīşīne dirler ki Tārīḫ-i Mülūk'da gelür, Behrām ḳızı Hümāy pādişāh olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Yana bir niçe kün Hümāy aldı mülk
İrenler barıp inçige ḳaldı mülk

İnçu ve inci[2]: (اینجی و اینچو) İncü dimekdür, dürr maᶜnāsına ki Sebᶜa-i Seyyāre'de ᶜİsmet-penāh vaṣfında gelür ki:

Beyt: Perdeler birbirige eylenġan
Dürr-i encümdin incu türlenġan

İncke[3]: (اینجکه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İnce dimekdür, bārik maᶜnāsına ki Sebᶜa-i Seyyāre'de [E. 35b] Behrām'la Dilārām [Li.1-27b] şaḥrāda iken Dilārām Behrām Gūr'ı oḳ atmaġa terġīb eyledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Dimedi nāzenīn ḥadīṣini yoḳ
Çıḳtı evvel ṣadaḳdın incke ok.

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ḳıldım disem inckerek bilinĝni
Yoḳdur kişininĝ ki ḳāl u ḳılını

İnckirmek[4]: (اینجکیرماك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu lüġati daḫı Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Yana yıġlamaḳnınĝ ögürmeki muḳābeleside inckirmek daḫı bar ve ol incke ün bile yıġlamaḳdur ve ol Türkī lafẓı da bir nevᶜi terkīb bile edā tapıpdur kim bu beytde gelür.

---

[1] Perde-nīşīne : perde-neşīne B. // dirler : derler B. // gelür : ø S., Ş. ; kelür B. // gelür ki : kelür ; gelür Ş. // irenler : ireyler A., Li.1 , S., Ş. ; ireler E. // barıp : barıb B.

[2] incü : incu B. // dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // eylenġan : eylengen B. // türlenġan : türlengen B.

[3] incke : incek B. Li.1 , Ş. ; inçek A. ; incik S. // Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B. // Behrām'la : Behrām ile A., S., Ş. // iken : ø A., E., Li.1 , S., Ş. // Behrām Gūr'ı : Behramī Gūr'ı S. ; Behrām Gūra A. S., Ş. // Gūr'a : göre göre Ş. // eyledügi : eyledüki B. // bilinĝni : biliñni S. // kişininĝ : kişiniñ Ş. // ḳılını : ḳılı B.

[4] Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflad ᶜArabī'dür Ş. // Bu lüġati .....taṣḥīḥ iderler ki : Muḥākemetü'l-Lügateyn'de gelür ki Ş. // Ḥażretleri : ø A. // muḳābeleside : muḳābelesinde B., Li.1 , Ş. // daḫı : daġı S., Ş. // incke : ince A. // bu beytde gelür : Yalnız S. nüshasında vardır. // igirür min : igirür A., B., E., Li.1 , Ş. // kibi ø A. // müstaᶜmeldür : müstaᶜmeldir B.

Beyt: Çerḫ ẓulmıda ki boġzumnı ḳırıp yıġlar min
İgirür min çerḫ kibi **inckirip** yıġlar min

Bu lüġat bu vilāyetde daḫı [S.32a] müstaʿmeldür ki **inçḳırı inçḳırı** aġladı dirler.

İngek[1]: (اينكاك) [A.18a] Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī ve kaf-ı ṯānī kaf-ı ʿArabī'dür ki eñgek dimekdür , zenāḫdān maʿnāsına **Vaḳfiyye**'de ʿulemā taʿrīfinde gelür ki:

Meşaḳḳat [Ş.158a] tünleri üftādelik tirseklerin felāket buriyasıġa ḳoyup ṣabr ḳolların şikestelik **ingekige** sütün idip.

[E.36a] İnaġ: (اينا غ) Bī-tekellüf olan muṣāḥibe dirler.

İnaḳ[2]: (اياق) Nāyib ve muḳarrib dimekdür.

İnevli[3]: (ايناولى) Şikār-gāhda şikār ṭutmaġ içün ḳazdıḳları çuḳurlara dirler.

İneñg[4]: (اينك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Yañaḳ maʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de İskenderī ḫātimesinde ḫamselerin **Cāmī Ḥażretlerine** iletdüklerinde beşāşet idüp elleriyle arḳaların ṣıġaduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Sözüm açıban būstān dik **iñin**
Ḳılıp luṭf ikinimge saldı **iñin**

"İñin" didügi "**yeñgın**" dimekdür.

Ve yine **Luṭfī** eşʿārında gelür ki:

Beyt: Ey **ineñleriniñ** ḥadiḳa yı firdevs lālesi
Gül-zār-ı ḫüsn revnāḳı közüñg ġazālesi

[Li.1-28a] İñiñg[5]: (ايكينك) Kaflar kaf-ı ʿAcemī'dür. Seniñ yañaġıñ dimekdür ki **Mīzānü'l-Evzān**'da ki **ʿArūż risālesidür** muẓāriʿ-i sālim baḥrında gelür ki:

---

[1] **kaf-ı ʿAcemī** : ʿAcemī A. , S. , Ş. // **kaf-ı ṯānī** : kaf-ı ṯānīsi E. ; ṯānī A. , Ş. // **kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf-ı ʿArabīdir B. ; ʿArabī'dür A. , S. , Ş. // **eñgek** : egek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tünleri** : tün Li.1 // **üftādelik.....felāket** : ø Li.1 // **ḳoyup** : ø Li.1 ; ḳoyub B. // **ṣabr** : ṣabır B.

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] **ṭutmaġ içün** : dutmaġıçün : Li.1 , S. ; dutmağıçün B. // **çuḳurlara**: çuḳura B. , Li.1 , S. , Ş.

[4] **İneñ** : ineg B. , Li.1 , S. , Ş. // **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf ka-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **iletdükleri** : iletdikliri B. // **elleriyle** : elleri ile B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **iñin** : yengin B. ; iñgin E. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ineglerinin** : ineñleriniñ S. , Ş. // **közüñg** : közümün B. ; közüñ S.

[5] **iñiñg** : iñgiñg B. ; iñiñ S. // **kaflar kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. // kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **seniñ** : senin B. // **yañaġıñ** : yanaġınˆg B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ;

Beyt: İñiñg aydur ʿiẕārıñg ʿārıżıñ gül saçın sünbül
Bular şevḳidin içer min tün ü kün mül

İñg[1]: (اينك) Yine kaf kaf-ı ʿAcemī'dür. ʿAvretler yüzlerine sürdükleri ḳızıl renge dirler ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz yedinci faṣlda zenān [E.36b] ẕikrinde gelür ki: İñglik bile yüz ḳızartmaḳ alarġa tezyīn.

İvdürmek[2]: (ايودرماك) Çevirmek dimekdür.

İvürgec[3]: (ايوركاج) Çevrilecek dimek olur. Ferhād-nāme'de Ferhād'ıñ silāḥ-şorlıġı vaṣfında eydür.

Beyt: İvürgecninde sin devr-i felek var
Bolup ḳalḳan özige çerḫ-i devvār

İvrülmek[4]: (ايورولماك) Çevrilmek dimekdür.

İvrülgeli[5]: (ايورولكالى) Çevrilmege ve çevrilmeli maʿnāsınadur.

İvrülgey[6]: (ايورولكاى) Çevrile dimekdür.

İviñg[7]: (ايونك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Eviñ ,yaʿnī ʿacele eyleñ dimekdür.

İvürdi[8]: (ايوردى) Döndürdi dimekdür ki Nesāʾimü'l-Muḥabbe'de İmām-ı Āʿẓam Raḍiya'llahü Anh menāḳıbında gelür ki:

Dirler ki yüz ḳıble-i ḥaḳīḳiġa kiltürüp ḫāḳdın yüz ivürdi, yaʿnī yüz çevirdi.

İvrüşmeñg[9]: (ايوروشمانك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Yanına varmañ ve yöresine uġramañ dimekdür.

---

gelür S. // ʿiẕārıñg : ø A. , E. , Ş. ; ʿiẕārıñ Li.1 , S. // ʿārıżıñ : ʿārıżıñg Li.1 , S. // gül : güldür S. // saçın : şaçıñ S. , Ş. // içer min : icer min E. // mül : bul B. ; mil Li.1 , S.

[1] kaf kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // yüzlerine : yüzüne B. , Li.1 , S. // dirler : derler B. // ẕikrinde : vaṣfında Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // iñglik : iñg Ş.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B.

[8] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // dirler ki : ø S. // ḫāḳdın : ḫalḳdın Li.1 , S. , Ş. // yaʿnī yüz çevirdi : ø A. , B. , E. , S. , Ş.

[9] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdür B.

İvrürgec[1]: (ایورورکاج) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Döndüricek dimekdür.

İvrüldi[2]: (ایورولدی) Döndi dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de altıncı ḥikāyede **Muḳbil** simyā meclisinde [Ş.158b] olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Eyle **ivrüldi** cām-ı nūş-ā-nūş
Ki ṭarabdın yitişti kökke ḫurūş

İvürüñg[3]: (ایوورونك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Emr idüp dönderüñ dimekdür.

İvrülüp[4]: (ایورولوب) Bu daḫı yüz döndürüp maʿnāsına gelür ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Ḍaḥḥāki Ferīdūn** öldürdügi maḥalde gelür ki:

Ḍaḥḥāk'din çün il **ivrülüp** virdi türe almay ḳaçtı ammā anı ḳovup iliklep **Ferīdūn** cezāsıġa yitkürdi.

Ve yine **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da çevirüg maʿnāsına gelür ki:

Beyt[5]: Sorġalı kildi **ivürdüñg** başıġa ḳoldap mini
[A.18b] Kim imesdür laḥẓa-yı başım üze olturġudik

İyelep[6]: (ایيالاب) [E.37a] Ṣāḥibi olup dimekdür ve bir nesneyi kendüniñ eyleyüp dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre** [Li.1-28b] ḫātimesinde **Behrām Şāh** Nevāyī Ḥażretlerine vāḳıʿasında **Sulṭān Ḥüseyn** ḥaḳḳında didi.

Beyt: **İyelep** tāc ü mülk-i [S.33a] meskenini
Tapmış öz kāmı birle düşmenini

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **döndi** : döndürdi A. // **dimekdür** : demekdir B. // **simyā** : saḥba B. , Li.1 , S. ; sīmā S. // **gelür ki**: kelür ki B. ; gelür S. // **eyle** : öyle B. , E. //

[3] **ivürüñg** : ø B. // **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf ʿAcemī'dür Ş. // **idüp** : idüñ S.

[4] **döndürüp** : döndürüb B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **ḳaçtı** : ḳaçdı S. // **anı** : atı S. , Ş. // **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da** : Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür Ş. // **çevirüñg** : ceviriñg B. ; çevirüñ Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : ø Ş. ; kelür ki B. ; gelür E.

[5] **İvürdüñg** : ivrülüp Ş.

[6] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. // **Sebʿa-i Seyyāre ḫātimesinde** : Sebʿa-i Seyyāre'de A. ; Sebʿa-i Seyyāre'de ḫātimesinde Li.1 , S. // **Ḥüseyn** :Ḥüseyin B. // **mülk-i meskenini** : mülk ü meskeneti B. , A. , Li.1

İyeledi[1]: (ایيالادی) Bu daḫi hemīn bu maᶜnāyadur ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da āḫir-i Mülūk-ı ᶜAcem **Ferruḫ-zād** degirmende gizledügi maḥalde gelür.

Tikirmen iyesi anıñg at ve tonıġa köz ḳarartıp anı öltürüp cihātın **iyeledi.**

2.3. Ḥarfü'l-Elifü'l-Mażmūme

Obçin[2]: (اوبچين) Cenk esbābından cebeye dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḥażret-i Ḫıżır** ᶜAleyhi's-Selām **Ferhād**'a İskender ṭılsımı vaṣfında beyān eyledi.

Beyt: Ve liken uşbu peyker pāy tā farḳ
Bolup ot dik timur **obçin** ara ġarḳ

Opurmas[3]: (اوپورماس) Yıpranmaz ve eskimez dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür .

Yalañġanı keydürseñg **opranmas** ton ol irür.

Ot[4]: (اوت) Āteş maᶜnāsınadur.

Ot[5]: (اوت) [Ş.159a] Yerde biten ot maᶜnāsınadur.

Ot[6]: (اوت) Od, āteş maᶜnāsına. Dal ta'yla munḳalib olur. Ad <u>lafzını</u> at deyü taᶜbīr itdükleri gibi ki geçdi ve bir daḫı ötmek <u>lafzından</u> emrdür. Geç, git dimek olur.

Otḳa[7]: (اوتقا) Oda dimekdür.

Beyt: **Otḳa** salġıl servni ol ḳadd-i mevzūn bolmasa
Yilge birgil gülni ol ruḫsār-ı gül-gūn bolmasa

Öpkeli[8]: (اوپكالى) Öpeli ve öpmege dimekdür.

---

[1] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **Ferruḫ-zād** : Feraḫ-zād B. // **degirmende** : değirmeninde B. // **gizledügi** : gezindügi B. ; gizlendügi Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **tikirmen** : tikirmin B. , S. // **iyesi** : iyelesi Ş. // **ḳarartıp** : ḳarartıb B. ; ḳaratıp A. // **öltürüp** : öltürüb B.

[2] **dirler** : derler B. // **beyān eyledi** : beyān etdi B. , Li.1 , S. // **bolup** : bolub B. // **ara** : ora E.

[3] **Opurmas** : oparmas B. , Li.1 , Ş. ; obartmas S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yalañġanı** : yalañġa ni S. , Ş. // **opranmas** : opıranmas S.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öpkec[1]: (اوپكاج) Öpicek maʿnāsınadur.

Öt[2]: (اوت) İmāle ile emr idüp geç dimekdür. Ammā **Nevayi Hażretleri** ot lüġatini **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Ot ki maḥrūḳdur [E.37b] ve öt mürür maʿnāsı biledür ve muḥammerġa bud cihetidin emrdür ve üt kelleni otġa tutup tükin eritür maʿnāsınadur ve ot ki baridin araḳ ḥareketdür.

Ötti[3]: (اوتتى) Gitdi dimekdür ve geçdi ma'nāsına daḫı gelür ve baʿżı maḥalde teʾşīr vi sirāyet maʿnāsına daḫı gelür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Tīr-i bārān-ı ġamıñdın cān u köñüldin ötti
Allah Allah ni belā bu yaġın irmiş ötkün

Ötkün[4]: (اوتكون) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür.Sirāyet eyleyüp eşer eyleyen [S.33b] ve geçen dimekdür ki bu beytde geçdi.

Ötkünci[5]: (اوتكونجى) Geçici dimekdür.

Öte öte[6] (اوتا اوتا) [Li.1-29a] Geçe geçe dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Ni nev' siñirmeyin hicr-ara ki bağrım ü köñlüm
Firāḳ igneleridin öte öte tişilipdür.

Ötmek[7]: (اوتماك) Geçmek manāsınadur.

Öter[8]: (اوتار) Geçer dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **İdüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **itmişler ki** : itmişlerdür ki Ş. // **Ot ki** : ot Ş. // **biledür** : biledir B. // **muḥammerġa** : muḥemmerge B. // **bud cihetidin** : berd ciheti B. ; bu vechdin S. ; bud ve cihetidin Ş. // **tutup** : tutub B. // **eritür** : eriten S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **baridin** : yarıdın S. // **araḳ** : ıraḳ B.
[3] **gitdi** : kitti b. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : kecdi B. ; gecdi E. , Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tīr-i** : teber-i E. // **ġamıñdın** : ġamıñ B.
[4] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Li.1 , Ş. // **geçen** : keçen B. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : keçdi B.
[5] **geçici** : keçici B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **geçe geçe** : keçe keçe B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **nevʿ** : nevʿi B. // **siñgirmeyin** : siñrimeyin S. , Ş. // **igneleridin** : ikneleridin B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ötker irdi[1]: (اوتکار ایردی) Geçer idi dimek maᶜnāsına.

Ötmey[2]: (اوتمای) Geçmezin ve geçmez dimekdür ve zemānda mürūr maᶜnāsına daḫı gelür ki Lisānü't-Ṭayr'da gelür.

Beyt: Yılda biş kün kim çimenda açılur
On kün ötmey tofraġ üzre saçılur

Ötti[3]: (اوتتی) Bir daḫı ferāġat itdi, vaz geçdi dimekdür.

Ötkerdi[4]: (اوتکاردی) Kaf ᶜArabī'dür. Geçürdi dimekdür. Ferāġat itdürdi dimekdür ve eşer itdürdi dimekdür.

Ötkerinĝ[5]: (اوتکارینك) Geçürüñ. ferāġat itdürüñ.

[E.38a] Ötkergeysin[6]: (اوتکارکایسین) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı şānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ferāġat itdüresin dimekdür ki [A.19a] Ferhād u Şīrīn'de Şīr Veyh Şābūr'a tażarruᶜ itdi ki Behrām Dilāver kendüyi ferāġat ide.

Beyt: Ki bu maᶜnīdin ötkergeysin anı
Kerem yolıġa başḳarġaysın anı

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da İbrāhīm Peyġamber ᶜAleyhi's-Selām ṭıfl iken atası Azer Nemrūd [Ş.159b] ḫavfından öldürmek diledügi maḥalde gelür ki:

Mübārek yüzin körgeç atalıġ muḥabbeti anı ol ḫayāldin ötkerdi.

Ötüpdür[7]: (اوتوپتور) Geçüptür dimek olur. Taᶜdiyesinde ötkermek dinülür. Geçürmek maᶜnāsına.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Geçmezin** : keçmezin B. // **geçmez** : keçmez B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kün** : gün B.
[3] **itdi** : etdi B. // **geçdi** :keçdi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **Kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī ile A . , Ş. kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; // **geçürdi** : keçürdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **itdürdi** : etdürdi B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī A. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı şānī** : şānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **itdüresin** : etdüresin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **itdi** : etdi B. // **ḫavfından** : ṭarafından B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **ḫayāldin** : ḫayālden S.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ötkerip[1]: (اوتکاریب) Geçürüp dimek olur. Māżīsinde ötkerdi dinülür. Geçürdi dimek maᶜnāsına.

Ötkerü[2] : (اوتکارو) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp geçür dimekdür ki ötker mᶜnāsına Sulṭān Ḥüseyn eşᶜarında gelür.

Beyt: Ḳutḳarur da nā-tüvān cismimni ol bī-bakdin
Yüz cefā eylep anı kiltür ḳaşımdın **ötkerü**

Ötkergeli[3]: (اوتکارکالی) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. [S.34a] geçürmek içün dimekdür. ᶜİllet maᶜnāsına ve geçüre dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Laᶜl irür iki lebiniñ söz riştesin **ötkergeli**
Seft irür aġzınıñ ki ẓāhir boldı laᶜl-i nāb-ara

[Li.1-29b] Ötküzip[4]: (اوتکوزیب) Geçürüp dimekdür ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Hüdhüd'üñ [E.38b] uhu ḳuşına münāẓarası cevābında gelür ki:

Beyt: Genc ümidi bile ᶜömrin **ötküzip**
Her dem ol virāne bir yanın ḳazıp

Ötüzmey[5]: (اوتوزمای) Ben geçürmezin dimekdür, yaᶜnī va qtin geçürmezin dimekdür ki Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür.

Beyt: Saçıp yüz nevᶜ güldin dāne anda
Çü saçtı kām ḳoymay yane anda

Ötüzmey vaḳtidin bir laḥẓa rūyın
Ṭamaᶜ eylep bu sudın āb-ı rūyın

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ḳutḳarur** : turġarur B. ; ḳutġarur S. , Ş. // **cismimni** : cismini B. , Li.1 , S. , Ş.
[3] **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li. , S. , Ş. // **geçürmek** : keçürmek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçüre** : keçüre B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **riştesin** : reştesin B. // **aġzınıñ ki** : aġzınıñ B. , E. // **nāb-ara** : nabārā B.
[4] **geçürüp** : keçürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **uñu** : uhu B. // **ḳuşına** : ḳuşı ile B. // **gelür** : kelür B. // **genc** : genç Li.1 // **bile** : birle A. , E.
[5] **Geçürmezin** : kecürmezin B. ; gecürmezin E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **yaᶜnī.....dimekdür** : ø Ş. // **dimekdür ki** : dimek maᶜnāsına ki S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // **beyt** : meṣnevī Ş. // **rūyın** ; uyın S.

Ötkenür[1]: (اوتكانور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Öykünür ve taḳlīd eyler dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ḳāmetiñgġa serv taḳlīd eyleben taptı şikest
Bu sezādur ger kiye serv sehiġa **ötkenür**

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

Beyt: Şūḫlıḳ resmin añga taḳlīd iteler ḫūblar
Siñrimek de eyle kim uçḳun çaḳınġa **ötkenür**

Ötkeney[2]: (اوتكاناى) Öyküneyin ve taḳlīd ideyin dimekdür.

Ötkengey[3]: (اوتكانكاى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṣanī ᶜAcemī'dür. Öyküne ve beñzeye dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhdi gelür ki:

Seyyid zāde-i ki lülülerġa **ötkengey** maymün-bāzlıḳ ve düktraşlıḳ örgengey.

Ötük[4]: (اوتوك) Kaf-ı ᶜArabī ile geçmiş dimekdür ve ayaġa [Ş.160a] giyilen edük mᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da [E.39a] yedinci maḳālede gelür.

Beyt: Altunı ısırġa ki ḳulaġ aġrıtur
Zer-ḥal **ötükdür** ki ayaġ aġrıtur

[S.34b] Nükte derin bil ḳulaġ ārāyişi
Kiñg **ötük** oldı ayaġ ārāyişi

Ötmek[5]: (اوتماك) Kaf ᶜArabī'dür. Gitmek ve geçmek maᶜnāsınadur ve daḫı etmek dimekdür, nān [A.19b] maᶜnāsına.

Ötrük[6]: (اوتروك) Kaf-ı ᶜArabī ile yalan söze dirler.

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī'le Li.1 , Ş. // **eyler** : eder B. ; ider A. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳāmetiñga** : ḳāmetiñke B. // **taptı** : tabtı B. // **sehiġa** : sehige B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[2] Bu madde yalnız B. nüshasında vardır.

[3] **Kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **beñzeye** : benzeye B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **zāde-i** : zāde Li.1 , ṣ. // **düktraşlıḳ** : duktraşlıḳ B.

[4] **ᶜArabī ile** : ᶜArabī'yle S. // **geçmiş** : keçmiş B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ayaġa** : ayaḳa : B. // **giyilen** : kiyilen B. ; geyilen Li.1 // **maᶜnasınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **zer-ḥal** : zerḥal B. // **ötük** : ölük S.

[5] **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **gitmek** : kitmek B. // **geçmek** : keçmek B. // **ma'nāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **nān maᶜnāsına** : nān maᶜnāsınadır B. ; nān maᶜnāsınadur Li.1 ; nān dimekdür A

[6] **ᶜArabī ile** : ᶜArabī'yle Li.1 // **dirler** : derler ki B. ; dirler ki S. , Ş.

Ötrükgine[1] : (اوتروك كينه) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī ve kaf-i şānī ʿAcemī'dür. Taşġīr ile yalancıḳ dimekdür. Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da [Li.1-30a] bir tenbīhde gelür ki:

Az söz ki hem **ötrükdür** zehr-i mühlükdür. Egerçi miḳdārı öksükdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Ḳahr ile tehdīd bī-dillerġa barı çingına
Mihr ile her vaʿde kim ḳıldı barı **ötrükgine**

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci faṣlda nā-münāsib nāyibler ẕikrinde gelür ki:

Yalġan ḥükm yitküriġa bāʿiṣ ṭamaʿ-ı şūm ve **ötrük** pervāne yitküriġa sebeb ḥırṣ-ı meẕmūm.

Ötrüside[2]: (اوتروسيده) Ḳarşusında dimek ve bir daḫı yanında dimek maʿnāsına gelür.

Ötrü[3]: (اوترو) Ḳarşu dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da **Miʿrāc** vaṣfında gelür ki:

Beyt: Anda yitip kim buluban **ötrüsi**
Her niçe köz salsa baḳa közgüsi

[E.39b] "Ötrüsi" "**ḳarşusı**" dimekdür.

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Rüstem** ve **İsfendiyār** ḳıṣṣasında gelür ki :

İsfendiyār Rüstem üstige barıp **Rüstem** mülāyemet ve ʿöẕr-ḫvāhlıġ bile anḉa **ötrü** kilip.

---

[1] **kaf-ıʿArabī** : kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 ; ʿArabī A. , Li.1 , S. , Ş. // **ʿAcemī'dür** : ʿAcemīdir B. // **yalancıḳ** : yalancuḳ B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki S. // **dimekdür ve yine** : dimekdür ki ve yine S. // gelür ki : kelür ki B. // Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki : Neādirü'ş-Şebāb'da bir beytde gelür ki Li.1 , S. // **ḳahr ile** : ḳahrla S. // **bī-dillerġa** : bī-dillerge B. // **çingına** : çingine B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrende kelür ki B. ; ẕikrinde gelür S. // **ḥükm** : ḥüküm B. // **yitküriġa** : yitkürige B. , S. , ; yütküriġa E. ; yütkürdiġa A. // **şūm** : şom B. // **ṭamaʿ-ı şūm ve ötrük pervāne** : ṭamaʿ-ı şūm ötrük pervāne A. , E. , Li.1 , Ş. // **yitküriġa** : yitkürige B. ; yitkürdiġa S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **yitip** : sinidib B. ; sininip Li.1 // **üstige** : üstiġa Ş. // **barıp** : barıb B. ; yarıp S. // **ʿöẕr-ḫvāhlıġ** : ʿẕr-ḫāhlıġ B. // **kilip** : kilib B. // **Ḫāḳān'ıñ** : Ḫāḳā'ın B. // **ʿİvaż** : ʿİvaẕ'ı B. // **itdügin** : itdükin B. // **itdürdigi** :itdürdiki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ẕevḳ** : ẕevḳın E. // **yitti** : bitti Li.1

Ve yine ᶜİvaż'la muḳābele eylemek maᶜnāsına gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Ḫaḳan**'ıñ salṭanat teklīf itdügin ḳabūl idicek **Ḫaḳan** daḫı anuñ **ᶜİvaż** ḫazīnesin temāşā itdürdigi maḥalde gelür ki:

Beyt: Anĝa mundaḳ ki ᶜıyş u ẕevḳ yitti
[S.35a] ᶜİvaż **ötrüside** yüz fikir itti

Otaġa[1]: (اوتاغه) Ṣorġuc dimekdür.

Otıġa[2]: (اوتيغه) Oṭana dimek olur.

Otluḫ[3]: (اوتلوخ) Oṭlu dimekdür. Āteşīn ve āteş-nāk maᶜnāsına.

Otun[4]: (اوتون) Oṭun dimekdür. **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ḫamse nazmına iḳdām itdügine iᶜtiẕār idüp eydür.

Beyt: Gerçi gül ü lāle ḫarīdārı bar
Lik **otunnıñ**ĝ dağı bāzārı bar

Otluḳ ve otluġ[5]: (اوتلوغ و اوتلوق) Āteşīn [Ş.160b] dimekdür.

Utġanıp[6]: (اوتغانيب) Utanıp dimekdür ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

Beyt: Yār ireni bile ḳılmanĝız ey ḳand-i şekker-lāf
Çün āb-ı ḥayāt **utġanıp** andın yaşunupdur

Utġandı[7]: (اوتغاندى) Utandı dimekdür.

Utuzdı ve utḳuzdı[8] : (اوتقوزدى و اوتوزدى) Utuldı dimekdür, yaᶜnī yeñildi, elinde olanın aldurdı dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Gül ol oyunġa çü heves körgüzüp
[Li.1-30b] Cibi dağı ḫurdaların **utḳuzup**

(Burada "**utḳuzup**" "**ütdürüp**" dimekdür.)

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **Utġanıp** : utġanıb B. // **utanıp** : utanıb B. // **gelür** : kelür B. // **ey** : en B. // **ḳand-i şekker-lāf** : ḳand ü şekker-lāf S. , Ş. ; ḳand ü şükker-lāf B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.
[8] **utuldı dimekdür** : utıldı demekdir B. // **yeñildi** : ø Ş. ; yenġildi B. // **gelür** : kelür B. // **ol oyunġa** : evvel oyunġa Ş. // **körgüzüp** : körgüzüb B. // **utḳuzup** : utḳuzub B. // **ütdürüp** : ütdürüb B. // ( ) içerisindeki kısım Li.1 ve Ş. nüshalarında yoktur. // **burada** : ø S. // **burada utuzup** : ø A.

Utuzay[1]: (اوتوزای) Ütüleyin ve unudayın dimekdür.

Utuzmay[2]: (اوتوزمای) Ütülmez ve yeñilmez, ütülmezin ve yeñilmezin dimekdür.

[E.40a] Ötleş ötleş[3]: (اوتلاش اوتلاش) Ḳat ḳat ve pey-ā-pey dimekdür, Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ġam u derd ẕindānı içre kön̂gülge
Tüşüp **ötleş ötleş** giriftārlıġlar

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Süleymān ᶜAleyhi's-Selām Belḳıs'ı taḫtı ile divlere getürdügi maḥalde gelür ki:

Yana bir cin didi kim köz yumup açḳunca kiltürey. Süleymān ᶜAleyhi's-Selām ḳılġay daᶜvāsı bile ḥāżır [A.20a] ḳıldı ve ol taḫtnı yiti **ötleş** içide ḳoyup barçasın münfaᶜil ḳılıp irdi.

Uçun[4]: (اوچون)Edāt-ı taᶜlīldür. İsm āḫirine lāḥiḳ olur , içün lafẓı maḥallinde ve bir daḫı açun lafzı ki cihān maᶜnāsına elif-i metūḥede geçdi. Baᶜżı nüsḫada ẓammla uçun yazılmışdur.

Beyt: Közüme kilmes **uçun** kilgende ol yüz ellime
Anca yaḫşı an̂glamas köz kim ḳuyaşġa öter durur

Uçḳun[5]: (اوچقون) Āteşden çıḳan zebāneye dirler ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: ᶜIşḳ kim birdi tenim şuᶜlesige kökde urun
Çikti birbirdin anı irip **uçḳun uçḳun**

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Şūḫlıḳ resmin an̂ga taḳlīd iterler ḫūblar
Siñrimek [S.35b] de eyle kim **uçḳun** çaḳınġa ötkenür

---

[1] Bu madde E. , S. nüshalarında yoktur. // **ütüleyin** : ütüledin Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **yeñilmez** : yenġilmez B. ; yeñilmez dimekdür ve Li.1 // **ve yeñilmezin** : ø E. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Ş. // **Süleymān ᶜAleyhi's-Selām** : Süleymān Peyġamber ᶜAleyhi's-Selām S. // **Belḳıs** : Belġısı S. // **getürdügi** : ketürdügi B. // **yumup** : yumub B. // **kiltürey** : kiltür . Ey B. // **yiti** : bini Li.1 ; biti S. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **irip** : irüb B. // **siñrimekde** : siñrimek S. // **Leylî** : ø A. // **anasınıñ** : atasınıñ S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. // gelür Li.1 ; Ş.

Ve yine **Mecnūn Leylī**'de **Leylī** anasınıñ **Leylī**'ye maḥabbeti beyānında gelür ki:

Beyt: Bir meşᶜal ile közi münevver
Kim **uçḳun** irürdi mihr-i ḫāver

Uçru[1]: (اوجرو) Māżī maᶜnāsına, geçmiş yaḳın zamān dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de [Ş.161a] üçinci meclisde riyāżī vaṣfında gelür ki:

Bu **uçruda** dirler kim şākirdleri bile [E.40b] taġ kişige barıp.

Ve yine **Münşeāt**'da sekizinci mektūbda gelür ki:

Bu **uçruda** çerḫ-i nigūn ḳażāsıdın ve sipihr-i dūn iḳtiżāsıdın.

Uçramaḳ[2]: (اوچراماق) Uġramaḳ ve ṭuş gelmek maᶜnāsınadur.

Uçratay[3]: (اوچراتای) Göstereyin diyecek maḥalde istiᶜmāl olınur.

Uçradı[4]: (اوچرادی) Göründi ve buluşdı ve ṭuş geldi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** ṣaḥrāda ᶜıyş iderken **Mānī-i naḳḳaşı** gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Böyle işler tutar idi özige
[Li.1-31a] Deşt ara **uçradı** birev közige

Uçratay[5]: (اوچراتای) Ṭuş götüreyin ve buluşdurayın dimekdür.

Uçradım[6]: (اوچرادیم) Buluşdurdum dimekdür ki **Nesā'imü'l-Muḥabbe**'de **İbrāhim Saᶜdü'l-ᶜAlevī (Ḳuddüsu'l-lahu Sırrehu)** menāḳıbında gelür ki:

Ġayrı mevsimde **Mekke** ᶜazīmeti ḳıldım , yolda iç kişige **uçradım.**

---

[1] **uçru** : ucru B. , E. // **geçmiş** : keçmiş B. // **dimekdür** : demekdir B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **uçruda** : ucruda B. , E. // **barıp** : barıb B. ; yarıp S. // **sipihr-i dūn** : sipihr S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efende nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **göründi** : köründi B. // **ṭuş geldi** : ḫōş keldi B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür E.

[5] **Uçratay** : uçramay B. , Li.1 , S. , Ş. // **ṭuş** ;ḫōş B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] ş. nüshasında bu madde başı verilmemiş , bu maddenin anlamı uçratay kelimesi ile birlikte verilmiş. // **buluşdurdum** : buluşdum B. // ( ) işareti içindeki kısım Ş. nüshasında yoktur. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **Mekke** : meger B. , S.

Üçevle[1]: (اوچولا) Üçi bile dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫaḳan ve Ferhād ve Melik-

ārā, İskender ṭılsımına vardıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Çıḳıp şeh-zāde birle şāh ikevle
Vezīr-i kārvān birle üçevle

Üçelesi[2]: (اوچالاسی) Üçi bile dimekdür ki Mecālisü'n-Nefā'is'de yedinci meclisde

Timur Ḫan'ıñ hükmi maḥallinde gelür.

Nevāci mi'ād bile çapıp üçelesiniñg başın kiltürsin.

Üçünc[3]: (اوچونج) Üçinci dimekdür, 'aded [S.36a] i'tibāri ile.

Üçegü[4]: (اوچاکو) Kaf, kaf-ı 'Acemī'dür. Bu daḫı üçinci dimekdür.

Üçev[5]: (اوچاو) Üçi dimekdür.

E.41a] Üçevge[6]: (اوچاوکا) Üçine dimekdür.

Uçmaḳ[7]: (اوچماق) Bu dilde ekşeriyyā sevinmek ma'nāsına gelür.

Uçraġay[8]: (اوچراغای) Ġayn-ı mu'acceme ile ṭuş gele dimekdür. Seb'a-i Seyyāre'de

Ferruḫ Şāh ḥikāyesinde bu beytdi bu 'ibāret kaf ile uçragay yazılmışdur.

Uçmaġ ve uçmaḳ[9]: (اوچماق و اوچماغ) Ḥareket ve ıżṭırāb ma'nāsınadur ki gözde

isti'māl olsa göz señrimege dirler. Yürekde isti'māl olsa yürek oynamasına dirler

ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Köz bile köñglemge bolmış güyıyā vaṣlıñg çāġı
Kim közümniñg uçmaġı tiz oldı köñglüm salmaġı

---

[1] dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // kārvān : kārdan B. , Ş.
[2] dimekdür : demekdir B. // Ḫan'ıñ : Ḫan'ın B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki Ş. // Nevāci : Tevāci B. // üçelesiniñg : üçelesin Li.1 , S.
[3] üçinci : ücünci B. // dimekdür : demekdir B.
[4] Kaf , kaf-ı 'Acemī'dür : kaf kaf-ı 'Acemīdir B. ; kaf 'Acemī'dür Ş. ; kaf-ı 'Acemī'yle Li.1 , S. // üçinci : ücünci B. // dimekdür : demekdir B.
[5] üçi : üci B. // dimekdür : demekdir B.
[6] üçine : ücine B. // dimekdür : demekdir B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] ma'nāsınadur : ma'nāsınadır : B. // gözde : közde B. // göz : köz . B. // señrimege : señrimeke B. // dirler : derler B. // gelür : kelür B.

Üçük[1]: (اوچوك) [Ş.161b] Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Söyünmiş şemʿaya dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād [A.20b] Yunan zemīnden gelicek ikinci defʿa āyineye baḳup bī-ḥāl oldugı maḥalde gelür ki:

Beyt: Bolup pervāne dik eṭrāfıġa cemʿ
Velī ol yatıp andaḳ kimi **üçük** şemʿ

Uçtı[2]: (اوچتى) Bir nesne zāyil oldı ve nā-bedīd oldı dimekdür ki farażā uyḳu uçtı dirler ve ḳuş uçtı dirler ammā şemʿde istiʿmāl olınsa söyündi dimekdür ki **Münşeāt**'da on beşinci mektūbda bir merṣiye rübāʿīsinde gelür ki:

Rübāʿī: Gül bardı ise çimen muʿaṭṭar bolsun
Şemʿ uçtı ise ḳuyaş münevver bolsun
Şeh-zādeġa ger ravżā müyesser boldı
Suṭānġa cihān mülki müyesser bolsun

Uçursa[3]: (اوچورسا) Söyündürse dimekdür ki **Luṭfī** eşʿārıda gelür.

[E.41b] Beyt: ʿIşḳ otıda Luṭfī yıġlama köp
Su birle anı **uçursa** bolmas

Uçurdı[4]: (اوچوردى) Attı, pür-tāb eyledi dimekdür ve haaya ṣavurmaḳ, münāsib olan nesneyi yele virdi dimekdür ve şemʿi söyündürdi dimekdür ki [S.36b] bu iki maʿnāya bir beytde ʿāşıḳ vaṣfında **Mecnūn u Leylī** ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Āhı yeli tofraġın **uçursa**
Eşki suyı otını **uçursa**

Ve atup pür-tāb eylemek maʿnāsına **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ḫamse taʿrīfinde gelür ki:

Beyt: Tilmek üçün cism ü **uçurmaġa** baş
Andaḳ ḳılıp taʿbiye köp oḳu taş

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür A. , Ş. ; kaf-ı ʿArabī'yle Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **gelicek** : kelicek B. // **bakup** : bakub B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **bolup** : bolub B. // **yatıp** : yatıb B. // **Ferhād u Şīrīn'de** : Ferhād u Şīrīn Ş. // **āyineye** : aynaya B. , S.

[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **ḳuş uçtı dirler** : ø Ş. // **uçtı** : uçdı A. // **rübāʿīsinde** : rübāʿīde E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **rübāʿī** : rübāīyye S. // **bardı** : yardı S. // **çimen** : çemen S. , Ş. // **şeh-zādeġa** : şeh-zādege B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ʿışḳ** : ʿAşḳ B.

[4] **attı** : atdı S. // **eyledi** : itdi Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **virdi** : verdi B. // **söyündürdi** : söyündürddi B. // **ʿaşıḳ vaṣfında** : ø S. // **ḫātimesinde** : ø B. , Li.1 , S. // **āhı** : ayı S. // **atup** : atub B. // **eylemek** : etmek Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

Uçurgunĝ[1]: (اوچورغونك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḳuş uçursanĝ gerek mᶜnāsına **Münācāt-**

nāme'lerinde gelür ki:

Āḫirol ḳuşnı bu dām-gehdin **uçurgunĝ**.

Uçurdum[2]: (اوچوردوم) Uçurdum deyü taᶜbīr iderler, sevindürdüm diyicek maḥalde.

Uçursa[3]: (اوچورسا) Lafzından tecnīs-i lam ṭarīḳiyle mıṣrāᶜ-ı evvelde uçurmaḳ ve

mıṣrāᶜ-ı s̱ānīde sevindürmek maᶜnāsı murāddur.

Beyt: Āhı yeli tofraġın uçursa
Eşki suyı atını uçursa

Uçurup irdi[4]: (اوچوروب ايردى) Uçurmışdı yaᶜnī pür-tāb itmiş idi dimekdür.

Beyt: Kim ol itkü bezm üçün tīġim
Uçurup irdi başını tīġim

Uçar[5]: (اوچار) Iżṭırābla ḥareket eyler ve ṭalabır ve segirür dimekdür ki **Fevāīdü'l-**

Kiber'de gelür.

Beyt: Közüm **uçar** ki hümāyūn yücünĝni körgey bat
Bī-ᶜaynihi anĝa kirpikler olmış iki ḳanat

[Ş.162a] Uça[6]: (اوچا) Arḳa manāsınadur. Belki arḳa ortasında olan oñurġa kemügine

dirler ve muṭlaḳ arḳa maḥallinde daḫı istiᶜmāl iderler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da yedinci faṣlda fāsied-maᶜāş [E.42a] mez̲emmetinde gelür ki:

Tozlarıdın āşūfte alarġa dertār u dertār ᶜalāḳasıdın **uçalarıda** āz̲ār.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥazret-i İbrāhim ᶜAleyhi's-s̱elām Kābe** bināsın şerefehā-Allah tamām itdügi maḥalde gelür ki :

---

[1] Kaf, kaf-ı ¡Acemî'dür : kaf kaf-ı ¡Acemîdir B. ; kaf ¡Acemî'dür Ş. // uçursan{g : uçursañ S., Ş. // gelür ki : kelür ki B. // **āḫir** : āḫer B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Iżṭırābla** : ıżṭırāb ile A., Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **körgey** : kerkey B.

[6] **arḳa maᶜnāsınadur** : arḳa maᶜnāsınadır B. ; arḳadur ṣ. // **ortasında olan** : olan S. // **dirler** : derler B. // **maḥallinde daḫı istiᶜmāl** : maḥallihde istiᶜmāl A., E. // **istiᶜmāl iderler ki** : istiᶜmāl olınur ki S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **āşūfte** : āşifte B. // **āz̲ār** : izar B. // **Kābe bināsın** : Kābe Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **ḳoyup** : ḳoyub B.

Ve ol öy [Li.1-32a] itmāmġa yitkendin soñgra şükür ḳılıp **uçasın Kābe** dıvārıġa ḳoyup tefāḫur ḳıldı.

Uçıda[1]: (اوچيده) Ucında oimekdür.

Uçuñ[2]: (اوچوك) Seviniñ dimekdür ve bir daḫı bu diyārda ıstiᶜmāl olınduġı üzre ḳuş uçmaḳ maᶜnāsına gelür.

Uçḳusı[3]: (اوچقوسى) Uçup gitmeli dimekdür.

Beyt: Ol perī **uçḳusı** raᶜnālıġıdın
Ādemi bunca bolur mu raᶜnā

Uça[4]: (اوچا) Ve yine **Çaġatay** diyārında bu ᶜadetdür ki eger ḳoyun, eger ḳuzı ve eger tavuḳ vi sāyir yenecek [A.21a] ḥayvānı bişürseler, arḳasın eyegülerin bile bütün bütün kesüp ayrırlar, ṭaᶜam üzerine [S37a] ḳorlar. Pādişāh veyā ġayrı ekābir bir kimesneye ikrām itmelü olsa meclisinde ol uçalardan birin gönderürler ki pādişāh ol kişiye tamām riᶜāyet itmiş olur. Her ṭaᶜamda ki bu uçalar olmasa ol ṭaᶜāmıñ ṣāḥibin ḫissetle yād idüp ve ol ṭaᶜāma çenden iᶜtibār itmezler. **Sedd-i İskenderī**'de Ḫāḳān İskender'i ziyāfet itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Ni di ölçe ol ḫan ḳıyasi idi
Ki toḳuz atnıñ **uçası** idi

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṣalavatıñ sünneti beyānında gelür ki:

Beyt: [E.42b] Rükūᶜ içre iliñ tizge ḳılıp yār
Uçanı tutmaḳ ol ḥāletde hem-vār

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **ᶜadetdür** : ᶜādetdir B. // **tavuḳ** : tavıḳ B. // **ḥayvānı** : ḥayvānātı B. , Li.1 , S. // **eyegülerin** : eyegüleri E. , Li.1 // **bile** : ile E. , Li.1 // **bütün bütün** : bütün E. // **ayrırlar** : ayrurlar Ş. // **bişürseler** : bişurseler B. // **uçalardan** : ucalardan E. // **gönderürler** : könderürler B. ; gönderür A. , E. , Ş. // **riᶜāyet itmiş** : riᶜayet etmiş B. // **yād idüp** : yād idüb B. ; yād iderler A. // **iᶜtibār itmezler** : iᶜtibār etmezler B. ; iᶜtibār itmezler ki S. // **ziyāfet itdügi** : ziyāfet etdügi B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḫan** : ḫun Ş. // **atnıñ** : at-niñ B. // **içre** : içra B. // **iliñ** : iliñ S.

Uçamdadur[1]: (اوچامدادور) Benim penāhımda ve ḥıfẓımda ve yanımdadur dimekdür ki bir kimesneye bir āḫere nisbet idüp aña arḳalanur ve aña ṭayanur diseler aña uçalanur dirler.

Uçru[2]: (اوچرو) Yaḳın zamānda dimekdür. Māżīde ve müstaḳbelde istiʿmāl olınur.

Oḫşamaḳ[3]: (اوخشاماق) Beñzemek dimekdür. Oḫşaşmaḳ daḫı dinilür.

Oḫşatma[4]: (اوخشاتما) Beñzeme , yaʿnī teşbīh itme dimekdür.

Beyt: Tiredür **Mecnūn** ki min dik dip sin anı ey ḫıred
ʿAḳl u hūş eyleyeni bir divāneġa **oḫşatma** köp

Oḫşaşur[5]: (اوخشاشور) Daḫı beñzer dimekdür.

Üçkü[6]: (اوچكو) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Keçiye dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da dördünci maḳālede gelür.

Beyt: Ṭurfa saḳalın asıban külgü dik
[Ş.162b] İki yıġaç üzre çıḳıp **üçkü** dik

[7]Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de Miʿrācda gelür.

Beyt : Süti üçkünin̂g şīre-i cān bolup
Anın̂g ḳaṭresi dürr-i ġaltān bolup

Oḫşar[8]: (اوخشار) Beñzer dimekdür ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

İlāhī, her nige ki teşbīh ḳılsalar **oḫşamazsın**.

Oḫşası[9]: (اوخشاسى) Beñzemesi dimekdür.

Oḫşaş[10]: (اوخشاش) Beñzemek dimekdür.

---

[1] **benim** : benüm Ş. // **yanımdadur** : yanımdadır B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **bir kimesneye** : ø Ş. ; bir kimesneyi S. // **idüp** : idüb B. // **ṭayanur** : dayanur S. // **dirler** : derler B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Li.1 , Ş. // **dirler** :derler B. // **gelür** : kelür B. // **külgü** : külkü B. // **çıḳıp** : çıḳıb B.
[7] Bu bölüm ve sonra gelen beyit yalnız B. nüshasında vardır.
[8] **Beñzer** : benzer B. // **dimekdür** : demekdür B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.
[9] **beñzemesi** : benzemesi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **beñzemek** : benzemek B. // **dimekdür** : demekdir B.

Oḫşaş[1]: (اوخشاشی) Lafzı şebīhi ve nazīri dimekdür.

Beyt: Nergis gözüñgniñg oḫşaşı ḳayısı çemende bar
Yüzüñg ṭarāveti ḳaçan ey gül çemende bar

Ürkürer[2]: (اورکوراد) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Uyuḳlar dimekdür ki **Ferhād u Şirīn**'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Bulut eyler ruṭūbet ol ṣıfat fāş
Ki nergis **ürkürer** salıp ḳayı baş

[Li.1-32b] Ürkürep[3]: (اورکوراب) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Uyuḳlayup dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de [S.37b] **Ḫᵛāce Dilārām**'ı görmege gelürken bir gice at üzerinde uyuḳlayup atı yoldan çıḳup **Dilārām** üzerine geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: **Ürkürep** yoldın atı çıḳḳan imiş
Bir iki ḳul ile azıtḳan imiş

Uruḳ ḳayaş[4]: (اوروق قاباش) Ḫışm, ḳavm [E.43a] maʿnāsınadur. Bu iki lüġat birbirinden ayru istiʿmāl olınmadığı sebebden ḳuyaş lüġati daḫı bu maḥalde taṣḥīḥ olındı kı uruḳ ve uruġ kişiye kendünüñ oġlı ve ḳarındaşı ve sāyir yaḳın olanlara dirler ḫiviş gibi. Ḳayaş ḫivişavünde-i ḫiviş olanlara dirler ki bu ẕikr olanlara oġul ve ḳarındaş olalar, tebar gibi ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** atası **Nevfel**'e maġlūb olıcaḳ **Leylī**'yi öldürmek meşveret itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çarlattı revān **uruḳ ḳayaşın**
Saldı araġa ol iş kinkeşin

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da bir şiʿrde gelür ki:

---

[1] Bu bölüm ve sonrasında gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **eyler** : eyle B. , Li.1 , Ş. // **salıp** : salıb B.
[3] **Ürkürep** : ürküreb B. // **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : Yalnız S. nüshasında vardır. // **uyuḳlayup** : uyuḳlayıb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **görmege** : körmeke B. // **gelürken** : kelürken B. // **gice** : kice B. // **çıḳup** : çıḳub B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **azıtḳan** : azıḳḳan S.
[4] **Ḫışm** : ḫışım A. , B. // **maʿnāsınadur** : māʿnāsınadır B. // **ḳayaş** ḳuyaş E. // **olındı** : olundu B. // **dirler ki** :derler ki B. // **Nevfel** : Nofel B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **çarlattı** : çarlatdı Ş. // **bir şi'rde gelür ki** : bir şīirde kelür ki B. ; bir şi'rde gelür S. // **anca** : anı B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür S. // **Ferāmürz** : Ḳara Mirzā E. // **defʿiġa** : defġıġa E. ; defkıġa B. // **yıbardı** : yitkürdi Ş. // **tenbīhde gelür ki** : tenbīhde kelür ki B. ; tenbīhde gelür S. // **ḳayaşı** : ḳayaş S.

Beyt: Perī vü ḥūr ol aygа ḳarābet irmişler
Ve lik anca kişi yoḳ **uruḳ ḳayaşıda**

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Keyḫusrev** vaṣfında gelür ki:

Ferāmūrz bile **Ṭus**'nı **Efrasiyab** defᶜiġa yıbardı ve ol ikev aṅa yaḳın uruḳ irdiler.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür ki:

Mürüvvet **[Ş.163a]** keremniṅ **uruḳ ḳayaşı** belki teveᵓman ḳardaşıdur.

Urun ve urn[1]: (اورن-اورون) Bu iki lüġat maḳam ve cāy-gāh maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskendirī**'de **[E.43b]** **Nūşīnrevān** ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: **[S.38a]** **Urun** gerçi kāfirġa dūzāḫ durur
Anıṅ ᶜadlidin **urnı** berzaḫ durur

"**Urnı**" didügi "**cāyı ve mekānı**" dimekdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt :**[Li.1-33a]** **Nevāyī** firḳātiṅdin anıṅ dik żaᶜīl oldı
Kir **urnıda** il baḳsa digeyler meger yoḳdur

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ṭoḳuzıncı maḳālede gelür ki :

Beyt: Köṅgleki tāze tükendin **urun**
Ḥırḳa-i idbarıġa yetüzüñ burun

Pīrehende tāze daġ yerleri vardur dimekdür. Mecāzen mekān maᶜnāsınadur.

Orn[2]: (اورن) İmāleyle anıñ yerine dimekdür. Bedel maᶜnāsına ki **Sedd-i İskenderī**'de **Pīşe Nigār Aṭbārī** vaṣfında gelür.

Beyt: Çük aṭlas eylep özige libās
Kiyip börk **ornıġa** başıġa ṭaş

Ve yine bir tercīᶜde gelür ki:

---

[1] **urn** : uran Ş. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsınadur Ş. // **ḥaḳḳında gelür ki** : ḥaḳḳında kelür B. ; ḥaḳḳında gelür S. , Ş. // **kāfīrġa** : kāfirge B. // **dūzaḫ durur** : dūzaḫ dürür B. // **berzaḫ** : berzeh B. // **"Urnı " didügi..... dimekdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **N. Şebāb'da gelür** : N. Şebāb'da kelür B. ; N. Şebāb'da gelür ki Ş. // **firḳātiṅdin** firḳātiñdin : A. , Ş. // **anıṅ** : anın A. , B. , E. // **digeyler** : dikeyler B. // **meger yoḳdur** : meger ki yoḳ Ş. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede kelür ki B. ; maḳālede gelür S. // **idbarıġa** : idbarige B. ; odbarıġa S. // **yetüzüñ** : yetürdüñ B. , E. // **pirehende.....maᶜnāsınadur** : ø B.

[2] **orn** : orun B. ; oran Ş. // **imāleyle** : imāle ile Li.1 , S. // **anıñ** : anuñ S. // **Aṭbārī** : Aṭyārī A. , Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **çük** : çün B. // **eylep** : eyleb B. // **kiyip** : kiyib B. // **ṭaş** : ṭas B. // **gelür ki** : kelür ki B. // nihān kelimesi A. nüshasında boldı kelimesinden önce gelmektedir.

Beyt: Tā boldı yüzüñg nihān közümdin
Eşk ornıġa yıtmayın barur ḳan

Ornıġa[1]: (اورنيغه) Yerine dimekdür. Ekşeriyyā iżāfet ile istiᶜmāl olınur.

Ornıda[2]: (ارنيده) Yerinde dimek maᶜnāsına.

Uran[3]: (اورآن) İmāle ile geceyle yol azan kişi yoldaşına çaġırduġına dirler ki farażā leşker-gāhda kendü bir bege mensūb olsa ol begiñ mensūbātına çaġırmaḳ gibi ki Devlet-yār Beg ḫalḳı ve Saᶜādet-yār Beg ḫalḳı ne [E.44a] cānibdedür dimek gibi.

Ornanmas[4]: (اورنانماس) Yanmaz dimekdür.

Örtengüci[5]: (اورتانكوجى) Yanıcı dimekdür .

Örtemek[6]: (اورتاماك) Od yaḳmaḳ .

Örküremek[7]: (اوركوراماك) Uyuḳlamaḳ maᶜnāsınadur.

Örkürer[8]: (اوركورار) Uyuḳlar dimekdür.

Örkürep[9]: (اوركوراب) Uyuḳlayup dimekdür.

Uruḳ ḳayaş[10]: (اوروق قاياش) Uruḳ ṭārıḳ, yaᶜnī ḫışm, ḳavm dimekdür.

Beyt: Perī vü ḫūr ol ayġa ḳarābet olmışlar
Ve lik anca kişi yoḳ uruḳ ḳayaşıda

Ḳayaş lafzı vaḥīd istiᶜmāl olunduġı mesmūᶜ degil ammā uruḳ lafzı yalañuz istiᶜmāl olınur ve ġayn-ı muᶜacceme ile uruġ daḫı dinilür , ḫışm maᶜnāsına.

Örtenür[11]: (اورتانور) Yanar dimekdür. Şöyle ki bir nesne tamām yanup eşeri ḳalmamaġa dirler ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn vaṣfında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **İmâle ile** : imâleyle B. , E. // **geceyle** : gece ile Ş. // **azan kişi** : azan A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **leşker-gâhda** : leşker-gâh Li.1 // **begiñ** : begüñ Li.1 , Ş. // **Beg** : Big Ş. // **cânibdedür** : cânibdedir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 , S. // **şöyle** : ø Li.1 , S. ; şöyle : B. , E. , Ş. // **yanup** : yanub B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.

Beyt: Zārı ki üçük yane çırağı
Bat **örtenür** artuġ olsa yağı

Örtedi[1]: (اورتادی) Yaḳdı dimekdür.

Örtedim[2]: (اورتادیم) Yaḳdım dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bir beytde gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** [S.38b] köñglüme ʿışḳıda ḳoydum dāġlar
[Ş.163b] Ger mini ol örtedi min dağı anı **örtedim**

Ört[3]: (اورت) Şuʿle-i āteşe dirler ve bir ṣaḥrānıñ bir ṭarafından āteş ḳorlar, yel öñünce gidüp ol ṣaḥrāyı tamām yaḳdugına dirler. Ammā şuʿle-i āteş maʿnāsına **Sedd-i İskenderī**'de ḫamse tekmīli vaṣfında ṭāliʿ ve baḫta ḫıṭāb itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: [Li.1-133b] Yolum üzre menzil çü bu tört idi
Çıḳarım bing eyle kim ört idi

Örtengüci[4]: (اورتانکوجی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Yanıcı dimekdür.

Örtengey[5]: (اورتانکای) Yana dimekdür.

Örtegen[6]: (اورتاکان) [A.22a] Yaḳan dimekdür.

Örterge[7]: (اورتارکا) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Yaḳmaḳ içün dimekdür. ʿİllet maʿnāsına ki bir müseddesde gelür.

Beyt: Cānım **örterge** ol otluḳ çehre gül-zār-ı **Ḥalīl**
Anı rūşen eylegen kükürd otı yanıda **Nīl**

Örtergeli[8]: (اورتارکالی) Yine kaf, kaf-ı [E.44b] ʿAcemī'dür. Yaḳalı ve yaḳmaḳ içün dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yaḳdım** : yaḳdı Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **ger mini** : kermini B.
[3] **dirler** : derler B. // **ṣaḥrānıñ** : ṣaḥrānuñ Li.1 , S. // **gidüp** : gidüb B. // **ṭāliʿ** : ṭalih B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **üzre** : üze A. // **bing eyle** : belik ile B.
[4] **Kaf , kaf-ı ʿAcemīdir** B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **örtengey** : örtenggey B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **örtegen** : örteken B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **örterge** : örtege S. // **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[8] **örtörgeli** : örtergeni S. // **kaf , kaf-ı āAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

Örtük[1]: (اورتوك) Yanmış dimekdür.

Örtük[2]: (اورتوك) Yine kaf-ı ᶜArabī ile örtülü dimekdür. Maḫfī manasına.

Örtüklük[3]: (اورتوكلوك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı örtülmiş dimekdür.

Örçenmede[4]: (اورچانمده) Az zamānda dimek olur.

Örgenmek[5]: (اوركانماك) Ögrenmek dimekdür. Keenne-hu ᶜibāret taᶜkīs olmışdur.

Örgenip[6]: (اوركانيب) Ögrenip dimekdür.

Beyt: Ol belāġa **örgenip** min ile kim cānım çıḳar
Körmesem başımda bir sāᶜat min şeydā bile

Örgenmes[7]: (اوركانماس) Ögrenmez dimek olur. Nefy-i mużāriᶜdür.

Beyt : Ötüp ᶜışḳ içre ᶜömrüm zāhidā ḳoy zühd irşādın
Kişi mundaḳ uluġ işni żaᶜīf olġanda **örgenmes**

Ürkün[8]: (اوركون) Kaf-ı ᶜArabī ile ṭuġyan manāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Derd kör kim istese kilmek ġamım sormaḳġa
Rāżī irmen kim sirişkim silinin̂g bar **ürküni**

Örgendi[9]: (اوركاندى) Kaf-ı ᶜAcemī ile ögrendi dimekdür.

Örük[10]: (اوروك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Erik didikleri meyveye dirler ve muṭlaḳ zerdālüye dirler ve üfürülmiş nesneye dirler ve bir yerde muḳīm olmış kimesneye dirler. Netekim bir leşker bir menzilde otursa ol gün örük oldı dirler.

---

[1] S. nüshasında bu kelime "ürkün" kelimesi ile aynı kabul edilmiş ve "ürkün" kelimesinin anlamı burada verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **örtülmiş** : örtülmüş B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde S. nüshasında yoktur. Bu maddedeki açıklamaları ve tanığı "örtük" kelimesinin açıklamasında vermiştir. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A.
[9] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī ile Ş. // **erik** : erük Ş. // **dirler** : derler B. // **üfürülmiş** : üfürülmüş B. // **zerdālüye dirler ve** : zerdālüye derler ve B. ; zerdālüye ve // **olmış** : olmuş B.

Örütmiş[1]: (اورتميش) İmāle ile bir yerde ḳarār itmiş dirler.

Örgemci[2]: (اوركامجى) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Örümcek dimekdür. [S.39a] ʿAnkebūt maʿnāsına ki **Divān-ı Luṭfī**'de tevḥīdde gelür.

Beyt: Dōstlarnıñg alıda bir dik pest Ḫayber ḳalʿası
Düşmeniñ defʿiġa **örgemci** öyi ḥışn-ı ḥaşīn

Ve yine **Münācāt-nāme**'de gelür ki:

Eger perde-püş sin olmabanġ ridā hemān [E.45a] işik **örgemcisi** hemān.

Uruş[3]: (اوروش) Cenge dirler ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Cihān ili ger **uruşsun** u ger baraşunlar
Ki ni **uruşum** alar birle bar u ni baraşım

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da gelür ki:

[Li.1-34a] Efrasiyab uruşıdı Kerşab fevt boldı.

Örk ve ör[4]: (اور و اورك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. İmāle ile yoḳuş ve yoḳaru dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Fehād**'ıñ atı vaṣfında gelür ki:

[Ş.164a] Beyt: Ḫarāmī **örke** çıḳmaḳda tütün dik
Egirmek vaḳti deşt üzre ḳoyun dik

Örek[5]: (اوراك) Direk dimek olur.

Örek urdı[6]: (اوراك اوردى) Direk dikdi dimek maʿnāsına.

---

[1] **ḳarār itmiş dirler** : ḳarār itmiş derler B. ; ḳarār eylemiş dirler ; ḳarār eylemiş dimekdür : ḳarār eylemişe dirler Ş.

[2] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **örümcek dimekdür** : örümcek demekdir B. ; örümcekdür Ş. // **gelür** : kelür B. // **dōstlarınıñg** : dōstlarınıñ A. , Li.1 // **pest** : best A. // **düşmeniñ** : düşmeninġ Li.1 , S. // **defʿiġa** : defʿige B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **olmasanġ** : olmasanġ de B. // **ridā** : ø B.

[3] **cenge** : çenge B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **cihān** : hemān Li.1 // **baraşunlar** : yaraşsunlar B. , Li.1 , S. // **baraşım** : yaraşım A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **Kerşab** : Kerşasb B. // **fevt boldı** : fevt oldı E. , Ş.

[4] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // kaf-ı ʿArabī ile ve Li.1 , Ş. // **dimekdür ki** : demedir ki B. ; dimekdür E. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Örlep[1]: (اورلاب)Yoḳuşlayup dimekdür, yaʿnī yoḳuşa çıḳup maʿnāsına ki **Gül ü Nevrūz-ı**

Luṭfī'de **Gül** ile **Nevrūz**'uñ ġurbetleri beyānında gelür.

Beyt: Geh **örlep** çerḫ ṭaḳıġa minālar
Geh inişlep yiti birle inerler

Örlendi[2]: (اورلاندی) Urdıldı, örtüldi dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da ʿUzeyr ʿAleyhi's-

Selām eşekinüñ dirildügin gördügi maḥalde gelür ki:

Ve merkebiniñ çürügen süñgekleri baḳtı kördi kim birbirige muṭṭaṣıl bolup üstige it **örlendi.**

Urum[3]: (اوروم) Sipāhilıḳ üslūbı ve maḥāreti ve şecāʿati ve silāḥşorluḳ maʿnāsına

[E.45b] dur ki **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de beşinci meclisde **Mīr Ḥaydar** vaṣfında [Sb39b] gelür ki:

[A.22b] Sipāhilıḳ **urumlar** kim bolur, oḳ atmaḳda, celd ü ḳılıç çalmaḳda çabik ve sāyir celādetlerde anca bar kim ʿaṣrınıñ ehli pesend ḳılurlar.

Ornatmaḳ[4]: (اورناتماق) Yerleşdürmek maʿnāsınadur.

Ornattı[5]: (اورناتتی) Bir nesneyi bir yere urdı, berkişdürdi ve şancdı ve mıḫladı dimekdür.

Ornaşıp[6]: (اورناشیب) Ötürüşüp ve berkişüp dimekdür.

Ornaşmaḳ[7] (اورناشماق) Yerleşmek maʿnāsınadur ve yerleşüp dimekdür.

---

[1] **örlep** : örleb B. // **yoḳuşlayup** : yoḳuşlayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **çıḳup** : çıḳub B. // **maʿnāsına** : dimekdür B. , Li.1 , S. // **Luṭfī'de** : Luṭfî'de kelür B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. , Ş. // **minālar** : minerler B. , Li.1 , S. // **inişlep** : inişleb B. ; işbulep S. // **birle** : yirle B. ; yirke A. ; birke Li.1 , Ş. // **inerler** : iterler B. , Li.1

[2] **urdıldı** : uruldı B. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **eşekiniñ** : eşekiniñ B. ; merkebiñ Ş. // **dirildügin** : dirildükini B. ; dirildügi Ş. // **gördügi** : ø Ş. ; kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **süñgekleri** : süñggekleri B. // **bolup** : bolub B.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **bar kim** : yār kim S. // **ʿaṣrınıñ** : ʿaṣrınıñ Li.1

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **yere** : yerde A. // **berkişdürdi** : berkişdirdi B. // **şancdı** : şançdı Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] Bu madde B. ve E. nüshalarında yoktur.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Mümkin irmes taratmaḳ peykānların kim cism ara
Her sarı mesken tutupturlar sünĝgekke ornaşıp

Urar[1]: (اورار) Urur dimekdür, zeden maᶜnāsına. Ammā imāle ile oḳınsa biçer maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Mezra'-ı dehrġa sac luṭf ile iḥsān toḫmını
Her ni iksenĝ anı oḳ çünki **urarsın** āḫir

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de gelür .

Beyt: Çü dehḳan kim dāne meẕrūᶜ iter
Anı oḳ **urar** çünki vaḳti yiter

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da gelür.

Ṣalāḥ [Li.1-34b] u fesād toḫmın kim ikti kim **urmadı**.

Urar[2]: (اورار) Vav telaffuẕ olınmayup maḫẕā ᶜalāmet żamm içün imāle olınmış oldu ġı taḳdīrce it ürmek maᶜnāsına urar dimek olur.

Urar sin[3]: (اورارسين) Der-anbar idersin dimek olur.

Ur[4] : (اور) Emrdür. Hem ḍarb eyle dimekdür ve hem bic dimekdür.

Urġac[5]: (اورغاج) Urıcaḳ ve biçicek dimekdür.

Urġalı[6]: (اورغالى) Uralı ve urmaḳ içün dimekdür.

Ura[7]: (اوره) Taḫıl ḳuyusına ve at köstegine dirler.

Orġuştek[8]: (اورغوشتك) [Ş.164b] Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. ᶜİlm-i mūsīḳide [E.46a] bir uṣūldür ki **Mīzānü'l-Evzān**'da ki ᶜArūż risālesidür, ḳoşuḳ lüġatin taṣḥīḥ itdügi maḥalde bir terkībde gelür ki:

---

[1] **urur** : urar B. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** . kelür B. // **dehrġa** : dehirġa E. ; dehirge A. , B. , Li.1 ; dehriġa S. // **luṭf ile** : luṭfla Ş. // **toḫmını** : toḫmın S. , Ş. // **āhir** : āher B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki E. // **gelür** : kelür B. // **ikti kim urmadı** : ikti urmadı Ş.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **emrdür** : emirdir B. // **eyle dimekdür** : eyle Ş. ; eyle demekdir B. // **bic dimekdür** : biç demekdir B.

[5] **biçicek** : biçecek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B.

[7] **ura** : urda S. // **ḳuyusına** : ḳuyusuna B. // **köstegine** : kösteğine B. // **dirler** : derler B.

[8] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **ki ᶜArūż risālesidür** : ø Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **bir terkībde** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **edvār kütübide** : edvārda kütübide A. , Li.1 , Ş. // **sürer** : süler Li.1 ; sürev S. // **nevᶜ** : nevᶜi B. // **ḥayātım** : ḥayātın B.

Yana ḳoşuḳdur ki **orġuştek** uṣūlide şāyiᶜdür ve baᶜżı edvār kütübide ol uṣūl ẕikr boluptur ve ol sürūd ᶜArab'nıñġ tive sürer ḥaddileri vezni bile reml-i murabbaᶜ-i maḥẕūfda vāḳıᶜ bolur [S.40a] ve anıñġ aṣlı bu nevᶜdür kim:

Beyt: Veh ki ol ay ḥasreti derd ü daġ firḳati
Hem irür cānımġa ört hem ḥayātım āfeti

Ve yine **Mahbūbu'l-Ḳulūb**'da evvelki faṣlda selātin-i ᶜādil ẕikrinde gelür ki: Raᶜiyetġa serā vü bāġ anda maᶜmur ve sipāhiġa kāmu ferāġ andın mevfūr. Andın kiceler etrāk żuᶜafāsı işi **orġuştek.**

Öz[1]: (اوز) Kendü dimekdür.

Özge[2]: (اوزکا) Ġayrı maᶜnāsınadur.

Özgelerge[3]: (اوزکالارکا) Ġayrılar dimekdür.

Öz özümni[4]: (اوزاوزومنی) Kendü kendümi dimekdür.

Özüme[5]: (اوزما) Ba-ḫōd, yaᶜnī kendüyi bilür dimek olur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** firāḳında **Şāh Behrām** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Bir zamān **özüme** bir zamān bī-ḫōd
Ni selāmet mizācıda ni ḫired

Özge[6]: (اوزکا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Özige daḫı dinilür. Kendüye dimekdür ve ġayrı maᶜnāsına daḫı gelür ve medḥ ü ẕemm maᶜnāsına daḫı gelür ki bir kişiniñ ḥaḳḳında özgedür dirler ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Ni ᶜaceb ᶜuşşāḳ ara bolsam min zār **özgece**
Kim irür maᶜşūḳlardın ol sitem-kar **özgece**

Ammā ġayrı maᶜnāsına **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **Özige daḫı dinilür** : Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kişiniñ** : kişinüñ Li.1 , S. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler A. , E. // **B. Vasaṭ'da gelür ki** : B Vasaṭ'da kelür ki B. ; B.Vasaṭ'da gelür Li.1 , S. // **Ammā ġayrı** : V e yine ġayrı E. // **cām-ı mey** : mey S. // **Çihil** : Çehil B. // **rübāᶜīde gelür ki** : rübāᶜīde kelür ki B. ; rübāᶜīde gelür S. , Ş. // **rübāᶜīyye** : rübāᶜī B. , S. , Ş. // **ᶜayb** : ᶜayıb B. // **hüner-ver** : hünerdür A. , E. // **közige** : közike B. ; köziġa A.

Beyt: Çü bardı kişi sürgeli şerḥ-i ḥāl
Ki öz ḫıdmetin niçün itmiş usal

Üsrük[1]: (اوسروك) Kaf ᶜArabī'dür. Mest maᶜnāsına gelür.

Üsürken[2]: (اوسوزكان) Mest olan maᶜnāsınadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür.

Üsürken tabılur.

Üstiġa[3]: (اوستيغا) Üstine [S.41a] dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Sezze-i ḫaṭṭıñ sevādı laᶜl-i ḫandān üstiġa
[Ş.165b] Ḫıżır güyā sāye salmış āb-ı ḥayvān üstiġa

[E.47b] Uşuḳtı[4]: (اوشوقتى) Iżṭırāb ile ᶜacele eyledi dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Didiler ol şūḫ her dem uşuḳup öydin çıḳar
Cān işi çıḳmaḳġa her dem ıżṭırāb oldı yine

Uşatmaḳ[5]: (اوشاتماق) Uşalmaḳ daḫı dinilür. Uvatmaḳ dimekdür ki bir tercīᶜde gelür.

Beyt: Uşatmaḳ istesen̄g bu bendlerini
Muḳayyed olma anda uşbudur pend

Uşol[6]: (اوشول) Ol nesne ve ol kimesne dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da evvelki münācātda gelür.

Beyt: [A.23b] Liken uşol çehre-i ᶜuşşāḳ-sūz
Kim an̄ga her lemᶜadur āfāḳ-sūz

---

[1] Kaf ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür A. ; kaf-ı ᶜArabī ile B. , Li.1 , S. // gelür : kelür B. // S. nüshasında "Beyt" ibaresini yazmış , fakat beyti vermemiş.

[2] Üsürken : üsüzken E. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür b. // tabılur : tapılur B. , Li.1

[3] üstiġa : üstige B. // üstine : üstüne B. // dimekdür : demekdir B. // Ḥüseyn : Ḥüseyin B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S.

[4] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // uşuḳup : uşuḳub B.

[5] uşatmaḳ : uşanmaḳ E. // Uşalmaḳ daḫı dinilür : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // dimekdür : demekdür ki B. ; dimekdür ki A. , Li.1 // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1

[6] dimekdür : demekdir B. // evvelki : ø A. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki Ş.

[E.47b] Uzattı[1]: (اوزاتتی) Gönderdi dimekdür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Dermāndalar ḥālinińg teftīşi ve alarnı rıżāları bile **uzatmaḳnıń**g teşvīşi.

"Uzatmaḳnıń**g**" didügi kaf-ı ʿAcemī ile "**göndermek**" dimekdür.

Ve yine **Fednād u Şīrīn**'de **Ḫusrev** ile **Büzürk Ümid**, **Mehīn Bānū**'dan Ermeniyye ḥişārın istedüklerinde gelür ki:

Beyt: Dikec bu söz tapıp şaḫş-ı süḫandān
Uzattılar anı ġam-gin ü ḫandān

Uzalmaḳ[2]: (اوزالملغ) Uzamaḳ maʿnāsına .

Uzalur[3]: (اوزالور) Uzar dimekdür.

Uzaldı[4]: (اوزالدی) Uzadı dimek olur.

Uzalsa[5]: (اوزالسا) Uzansa ve ʿalā haẕā'l-ḳıyās cemiʿinde lam'la telaffuẓ olınur.

Uzaġu kün[6]: (اوزاغو کون) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Dünki gün degil, öteki gün dimekdür ve uzun gün maʿnāsına daḫı gelür.

Uzalıp ve uzala[7]: (اوزاله و اوزالیب) Uzanıp ve büyüyüp dimekdür ve uzanup yatup maʿnāsına daḫı gelür ki **Eşʿār-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Közüń**g** ki lāle vü nesrīn üze **uzala** yatur
Ḫuten çiçekleri üzre [Li.1-35b] meger ġazāla yatur

Usal[8]: (اوسال) Tehāvün ve tekāsül idüp oyalanmaġa dirler.

---

[1] **gönderdi** : könderdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **dermāndalar** : dermānda lā B. ; ve dermāndalar S. , Ş. // **teftīşi ve** : teftīşide S. , Ş. // **uzatmaḳnıń**g : uzatmaḳnıñ Li.1 , S. // **teşvīşi** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **didügi** : dedüki B. // **uzatmaḳnıń**g **didügi** : uzatmaḳnıñ Ş. // **göndermek** : köndermek B. // **Ermeniyye** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **dikec** : ve yiḳaç B. // **söz** : ø B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **dünki** : dünkü B. // **dünki gün degil** : dün değil Ş. // **degil** : değil B. // **öteki** : ötekü S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[7] **uzalıp** : uzalıb B. // **uzanıp** : uzanıb B. // **büyüyüp** : büyüyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **uzanup** : uzanub B. // **gelür** : kelür B. // **Eşʿār-ı Luṭfī'de** : Luṭfī Eşʿārı'nda B. // **ġazāla** : ġazāle B.

[8] **idüp** : idüb B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız B. nüshasında vardır.

Oframaḳ[1]: (اوفراماق) Eskimek ve yıpranmaḳ.

Ofranur[2]: (اوفرانور) Eskir ve yıpranur dimekdür.

Oḳ[3]: (اوق) Hemān dimekdür.

Oḳ[4]: (اوق) Odun.

Oḳt[5] (اوقت) Vaḳt maʿnāsınadur.

Oḳurda[6]: (اوقوردا) Oḳurken dimekdür.

Beyt: **Oḳurda** oḳtı yaşım iḫtiyārsız güyā
Ki hicr dūdesidin nāmeġa midād itiŋ

Oḳuldı[7]: (اوقولدی) Oḳındı dimekdür.

Oḳuy[8] (اوقوی) Oḳuyayın dimekdür.

Oḳup[9]: (اوقوب) Oḳuyup dimekdür. Ḳırāʾat maʿnāsına.

Oḳuş[10]: (اوقوش) Oḳuyuş dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de ḳırāʾat ve oḳuş lafzı gelür.

Oḳup[11]: (اوقوب) Oḳuyup dimekdür, ḳırāʾat maʿnāsına.

Oḳar[12]: (اوقار) Yüksek ve bālā maʿnāsınadur.

Oḳ[13]: (اوق) Naḳd maʿnāsınadur ve hemān maʿnāsınadur ki **Ġarāʾibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Kūyunuñ oḳ ister **Nevāyī** niye cennet ehli zühd
[Ş.166a] Munca oḳ bolġay tefāvüt ʿālim ü cāhil ara

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] oḳındı : oḳundı B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B.
[9] **oḳup** : oḳub B. // **oḳuyup** : oḳuyub B. // **ḳırāʾat maʿnāsına** : ø A., B., E., Ş.
[10] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecālisü'n.....gelür.** : ø Li.1 // gelür . kelür B.
[11] Bu madde A., E., ve Ş. nüshalarında ikinci kez yazılmıştır.
[12] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.
[13] **naḳd** : naḳid B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : ø A. ; kelür B. // **kūyunuñ** : köyünüñ B. // **zühd** : zuhd B.

Uşal[1]: (اوشال) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur ki **Bābür Mirzā** eşʿarında gelür.

Beyt: Fiġānım aştı bülbüldin ġamı yoḳ ẕerre bu ḳuldın
Besi **Bābür uşal** güldin kön̂gülde ḫārḫārım bar

Uşalġay[2]: (اوشالغای) Uşalġay ʿibāreti ufana dimek maʿnāsına uşatıp min ṣıyup ṭururum dimekdür.

Uşuḳmaḳ[3]: (اوشوقماق) Aşuḳmaḳ ki ʿacele ve ıżṭırāb maʿnāsına geçdi. Baʿżı nüsḫada żammla uşaḳmāḳ kitābet olınur. Bu beytde uşuḳup lafzı ʿacele ve ıżṭırāb idüp dimekdür.

Beyt: Didiler ol şūḫ her dem **uşuḳup** öydin çıḳar
Cān işi çıḳmaḳġa her dem ıżṭırāb oldı yana

Uġan ve uġun ve uġanım[4]: (اوغانیم و اوغون و اوغان) Ḫudā maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şirīn**'de Ḫaḳan sultānlıġın **Ferhād**'a teklīf itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bugün yüz şükr kim ḳıldı **uġanım**
Sini min̂g anca kim bolġay gümānım

("Uġanım" didügi "Ḫudām" dimekdür.)

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür ki:

Beyt: **Uġun** taḳdīridin bī-ġavṣ ġavvāṣ
[E.48a] Tin̂gizde taptılar bu gevher-i ḫaṣṣ

Ve yine **Gül ü Nevrūz**'da **Nevrūz**'la **Gül** Kaʿbe'de atalarıyla cemʿ [S.41b] oldukları maḥalde gelür ki:

Beyt: [Li.1-36a] Körüp **Nevrūz u Gül** bu derd-i dilni
Köterdiler **uġan** şükrige tilni

Uġ[5]: (اوغ) Ḫar-gāh esbābına dirler.

---

[1] **hemīn** : hemān S. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **gelür** : kelür B. // **aştı** : rişti S. // **besi** : besa S.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **ve uġanım** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsıradır B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // ( ) içindeki kısım B. ve Ş. nüshalarında yoktur. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **bu gevher-i ḫāṣṣ** : bir gevher-i ḫāṣṣ Ş. ; bir gecher-i ḫāṣṣ B. // **Nevrūz'la Gül** : Nevrūz ile Gül B. // **atalarıyla** : ataları bile B. ; ataları ile Li.1 , Ş. // **körüp** : körüb B. // **köterdiler** . künevdiler S.
[5] **uġ** : uġu S. // **dirler** : derler B.

Öñgelġay[1]: (اونكالغای) Öñüle dimekdür.

Beyt: Köñgülge yüz tümen nīş ursa hicrān eyleme nāle
Viṣāliñg nūşidin ol zaḫmlar bir kün **öñgelġay** dip

Ökte[2]: (اوكته) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Tünd olup ġażab itmege dirler ve köñül perīşān idecek söze dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan** maḫfi **İskender**'e geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yoḳ irse sañga **ökte** söz yoḳ idi
[A.24a] , [Li.1-36b] Ni bolsa bizniñ saridin oḳ idi

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Nāṣıḥā çün ᶜömr öter ḳoy kim bola ᶜişret bile
ᶜIyş terkin kim buyurduñg **öktedür** bu nevᶜ ögüt

"Öktedür" didügi "**bu nevᶜ naṣīḥat köñül perīşān ider**" dimekdür.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki:

Ökte ḥükmi bir atı ḳıysa nā-būd ol zamān peşīmān bolmaḳ [E.49a] nī-sūd.

Öktetür[3]: (اوكتاتور) Kaf ᶜArabī'dür. Köñül perīşān ider dimekdür.

Ögti[4]: (اوكتی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ögdi , medḥ itdi dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Geh ögtiler **Ḫuten** zībālarını
[Ş.166b] Zamānı **Rūm**'nıñg raᶜnālarını

Öktek[5]: (اوكتاك) Kafları kaf-ı ᶜArabī'dür. Öpkelü ve ġażabludur dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Ökte** : ökne Li.1 // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **olup** : olub B. // **itmege dirler** : etmege derler B. // **maḫfi** : maḫfice B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **bizniñ** : biznińg // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **nāṣıḥā** : zāhidā B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **atı** : onu B.

[3] Bu madde yalnız S. nüshasında vardır.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Ḫuten** : Ḫaten B.

[5] Kafları kaf-ı ¡Arabî'dür : kafları kaf-ı ¡Arabîdir B. ; kafları ¡Arabî'dür Li.1 , Ş. ; kaflar kaf-ı ¡Arabî'dür. A. // öpkelü :

Ökülgen[1]: (اوكولكان) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṣanī ᶜAcemī'dür. Cemᶜ olup yığılan dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Soḳraṭ Ḥakīm** ḥiṣārında gördi.

Beyt: Ġanīmet kördi her yan ḥaddin efzūn
Ökülgen her ṭaraf yüz genc-i Ḳārūn

Öker[2]: (اوكار) Cemᶜ ider, yığar dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da söz taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: ᶜArṣada şaṭrancı ol kim töker
Nice yığac pāresidür kim **öker**

[E.48b] Ökse[3]: (اوكسا) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Cemᶜ idüp bir nesneyi bir yere yığsa dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de gelür.

Beyt: Kim cevāhirni alyığa tökse
Tile ġaflet kibi anı **ökse**

Öger[4]: (اوكار) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Un ögüdür maᶜnāsına gelür ve medḥ ider dimekdür.

Ögün[5]: (اوكون) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ġayrı dimekdür ki **Eşᶜār-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: [S.42a] Vaṣlıñdın ögün hīç nime ḥaḳdın tilemes min
Yārab ki icābet ola bu bende duᶜāsı

Ökmek[6]: (اوكماك) Kaf-ı ᶜArabī ile cemᶜ itmek maᶜnāsınadur.

Öknetür[7]: (اوكناتور) Ḳoḳıdur ve incidür. Keenne-hu ögne lafzındandur.

Öñgelmek[8]: (اونكاكماق) Öñelmek maᶜnāsınadur. Nun resmīdür.

---

[1] **kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gördi** : kördi B. // **Ökülgen her** : Ükülgen her B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **ol kim** : her kim Li.1 , S. // **töker** : nöker S. // **nice** : niçe S. , Ş.

[3] **ökse** : ök S. // **yine kaf** : ø Li.1 , S. // **kaf-ı ᶜArabī'dür.** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelir B. ; gelür kim A. // **alyığa** : alyınıñga B. ; aynığa Li.1 // **tile** : tel A. , B. , Li.1 ; teli S.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir. B. ; kaf ᶜAcemī'dür A. , Ş. ; kaf muᶜaccemedür S. // **ögüdür** : ügüdür B. // **gelür** : kelür B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf yine kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür**: kelür B. ; gelür ki S. // **ḥaḳdın** : çıḳdın S. // **Yārab** : Yāreb B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öksünmek[1]: (اوكسونماك) Eksilmek dimekdür.

Önğ[2]: (اونك) Ön, yaʿnī pīş maʿnāsına. Nun resmīdür ve ṣaġ cānibe daḫı iṭlāḳ olınur.

Öksüdi[3]: (اوكسودى) Eksildi dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da tevḥīddi gelür.

Beyt: [Li.1-37a] Yir yüzin yamġur suyı birle yudı
Gerd çirki ol yumaġdın **öksüdi**

Ulcar[4]: (اولجار) İmāle ile ḫaber maʿnāsınadur, ammā muṭlaḳ pādişāh cānibinden sefer içün leşkere olan ḫabere dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de gelür.

Beyt: Çirikge eyleben mīʿād bolcar
Tevāci her ṭaraf yitkürdi **ulcar**

Ölcek ve ölçek[5]: (اولچك و اولجك) Kaf ʿArabī'dür. Ḳıyās maʿnāsınadur ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Çıdar min her nice zaḫm ursa ol ḳātil velī bolmas
Çıdarmaḳ ger birin öz ʿuẓvıda ḳılsa kişi **ölçek**

Ulçaş[6]: (اولچاش) Bir kişi ekābin öñünde bir dizin yere ḳoyup ve bir dizin ḳaldurup elin başına ḳoyup [Ş.167a] soñra varup elin öpse ve görüşse bu vaṣfa dirler ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Ḫaḳan'ıñ elçileri geldügi maḥalde gelür.

Beyt: Kilip bigler bile utru yürüşüp
Töresi birle **ulçaşıp** körüşüp

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. // **yamġur** : yaġmur A.
[4] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır b. // **padişāh** : ø A. // **cānibinden** : cānibdin A. // **gelür** : kelür B. // **bulcar** : bulçar Ş. // **tevāci** : nevāḥi E. ; turci S. // **ulcar** : ulçar Ş.
[5] **ölcek ve ölçek** : E. ; ölçek S. ; ölcek A. , B. , Li.1 , Ş. // **kaf ʿArabī'dür** : kaf ʿArabīdir B. ; kaf kaf-ı ʿArabī'dür A. ; kaf-ı ʿArabī'yle S. // **maʿnāsınadur** : mʿnāsına gelür E. ; maʿnāsına kelür B. // **nice** : niçe Li.1 , S. , Ş.
[6] **ulçaş** : ulcaş Li.1 // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **ḳaldurup** : ḳaldırıb B. // **varup** : varub B. // **görüşse** : körüşse B. // **vaṣfa** : vaʿża B. , Li.1 ; vaẓʿa S. , Ş. // **dirler** : derler B. // **geldügi** : geldüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **kilip** : kilib B. // **yürüşüp** : yürüşüb B. ; buruşup S. // **ulçaşıp** : ulçaşıp A. ; ulçaşıb B. // **körüşüp** : körüşüb B.

Ögürmek[1]: (اوكورماك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı şānī kaf-ı ᶜArabī'dür.

Ağlamaḳ maᶜnāsına. **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Yana büyük ün bile kim iᶜtidālsiz aşup bile yığlaġaylar anı **ögürmek** dirler ve Türkīcede ol maᶜnīde bu maṭlaᶜ sar kim.

Beyt: İşim tag üzre her yan eşk seylābını sürmekdür
Firāḳ āşubidin her dem bulut yanĝlıġ **ögürmekdür**

Ve istifrāġıñ evvel ḥāletine daḫı dirler.

[S.42b] Öküş[2]: (اوكوش) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür . Çoḳ dimekdür. Bī-ḫōd maᶜnāsınadur.

Öksük[3]: (اوكسوك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. Eksik dimekdür. **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Mini ki muġbeçe deyr içre eyledi üsrük
Ni teng közümge ḳuyaş bolsa ẕerredin **öksük**

Öksüp[4]: (اوكسوب) Kaf, kaf-ı ᶜArabi'dür. Eksik eyleyüp ve eksilüp dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Nevrūz Behmen'e eyitdi.

Beyt: Isınĝ azıp durur saḳal ağartıp
Mununĝ dik ᶜaḳlınĝ **öksüp** cehlinĝ artıp

[E.49b] Öksülür ve öksünür[5]: (اوكسولور اوكسونورو) Bu daḫı eksilür dimekdür.

Beyt: Fenā mey-ḫānesiġa sal mini ey rind-i ᶜārif kim
Ġamımnı **öksünür** deyr-i fenā mey-ḫāne andın köp

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür : Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı şānī** : sānī Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. // **Ağlamaḳ maᶜnāsına** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri ..... itmişlerdür ki** : ø Ş. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn 'de** : Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür ki Ş. // **itmişlerdür ki** : etmişlerdir ki B. // **büyük** : bitik B. ; ninĝ S. // **Türkīcede** : Türkīde S. // **seylābını** : seylābın E. // **yanĝlıġ** : yanlıġ S. // **Ve istifrāġıñ ..... dirler** : ø Li.1 // **ve istifrāġıñ** : ve daḫı istifrāġıñ S. // **daḫı dirler** : dirler S.

[2] Bu madde A. , E. , Li.1 ve Ş. nüshalarında yoktur. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Bī-ḫōd maᶜnāsınadur** : ø A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş.

[3] A. , Li.1 ve Ş nüshalarında bu maddede "öküş" yazılmış , "öksük" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. ; kaf ᶜArabī'dür E. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B.

[4] **öksüp** : öksüb B. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **eksilüp** : eksilüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **eyitdi** : itdi B. // **ısınĝ** : ısıñ S. // **azıp** : azıb B. // **ağartıp** : ağartıb B. // **dik** : rüyıñ Li.1 // **artıp** : artıb B.

[5] **öksülür** : öksüñür Li.1 , S. // **öksünür** : öksütür E. // **eksilür** : eksilir B. // **dimekdür** : demekdir B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ey **Nevāyī** yiniñde pinhān itme ol ay rikʿasın
Çün sanĝa **öldür** hemīşe eşk artımaķ birle yiniñ

[E.50b] **Ülge**[1]: (اولكه) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Tımar ve sancaķ nāḥiyesine dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on altıncı maķālede gelür.

Beyt: Yüz kişi reşk itküce cirgem ķanı
Miñg yikit atlanĝuca **ülgem** ķanı

"Ülgem" didügi "**benim tımarım ve sancaĝım**" dimekdür.

Öldikler[2]: (اولديكلار) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Olsunlar [S.43b] dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** deryā-yı muḥīṭe girmelü olıcaķ leşkeriniñ baʿżına icāzet virdügi maḥalde [Ş.167b] gelür.

Beyt: Vaṭanĝa yanıp ḫalķ āsūde-dil
Bārī bizdin **öldikler** ammā helāl

Uluġ ve uluķ[3]: (اولوق و اولوغ) Ulu ve büzürk maʿnāsınadur ki **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Cemşīd** vaṣfında gelür ki:

Andaķ **uluķ** bināyı saldı ki ḥālen āṯārı ve nişāneleri bardur.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Yūsuf ʿAleyhiʿs-Selām** ķarındaşları satduĝı maḥalde gelür ki:

O kāfileniñg **uluĝı** bile kim anı **Mālik**'dür on yiti ķalb diremġa beyʿ ķıldılar.

Beyt: Aġzı kimi sözde **Mesīḥa** dik ķılur ilni tebrīk
Bes **uluķ** sözlü durur gerçi irür esrü kicik

Ultañg[4]: (اولتانك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Şol göne dirler ki çizme ve paşmaķ altına dikerler. **Ḥasb ü ḥāl** meṯnevisinde gelür ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **on altıncı** : altıncı E. // **gelür** : kelür B. // **atlanĝuca** : atlanķuca B. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // Ülgem didügi.....**dimekdür** : ø Ş.

[2] **Kaf , kaf ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir b. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **girmelü** : kirmelü B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **yanıp** : yanıb B.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır b. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **bināyı** : binā B. // **ḥālen** : ḥālā B. // **satduĝı** : ṣatduĝı S. , Ş. // **anı** : atı Ş. // **Mālik'dür** : Mālik'dur B. ; Mālik'tür S. // **diremġa** : diremge B. // Bu maddenin sonunda verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dirler** : dermer B. // **çizme** : cizme A. , E. , Ş. // **paşmaķ** : başmaķ S. , Ş. // **dikerler** : dikerler ki Li.1 , Ş. // **Ḥasb ü ḥāl** : Ḥasb-i ḥāl

[A.24b] Ölenĝ[1]: (اولنك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Muṭlaḳ sebze-zāre dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ṣıfat-ı bahārda gelür.

[E.50a]Beyt: Kök ölenĝ eṭrāfıda gūna verd
Encüm ile dāyire-i lāciverd

Ve yine Ferhādu Şīrīn'de bahārī ḳaṣr taʿrīfinde gelür ki:

Beyt: Şemer sular bolup āyine āheng
Ölenĝ eylep ʿiyān ol közgüde jeng

Ulandı[2]: (لولاندى) Ulaşdı ve yetişdi dimekdür ki Luṭfī eşʿārında gelür ki :

Beyt : Saçınĝ selāsili Luṭfī'ni ḥaḳ sarı çıḳtı
Mecāz ulandı ḥaḳīḳatġa münthā boldı

Ve yine Münācāt-nāme'de gelür ki:

Ve bu huşyārlıġnı bī- iştibāhlıḳġā ulandur.

Öl[3]: (اول) Yaş ki nem maʿnāsınadur ki ışlanmış dimekdür. İmāle ile muṭlaḳ yaş dimekdür, nem maʿnāsına ve deryā manāsına daḫı gelür ki Sedd-i İskenderī'de İskender deryā seyrine [Li.1-37b] gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Sürüp kimeni ölge andaḳ ki ṭayr
Hem ol suġa ḳıldılar āheng seyr

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da nem ma'nāsına mestler ẕemminde gelür ki:

Beyt: Ton iteki balçıġ olup elli öl
Elli öl ammā anınĝ alyıda köl

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki:

---

[1] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // dirler : derler B. // ṣıfat-ı bahārda : bahār vaṣfında S. // gelür : kelür B. // bahārī ḳaṣrı : baḥar ḳaṣrı B. , Li.1 , S. // gelür ki : kelür : B. ; gelür S. // şemer sular : şemşir sırlar E. // bolup : bolup B. // āheng : āhenk B. // eylep : eyleb B. // jeng : jenk B.

[2] dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // saçınĝ : saçıñ A. // selāsili : selāsi A. // Luṭfī'ni : Luṭfını A. ; Luṭfī-i ni S. // Münācāt-nāme'de : Münācāt'da A.

[3] Yaş ki ..... dimekdür . : ø A. , B. , Li. , S. , Ş. // yaş dimekdür : yaşdır B. ; yaşdur Li.1 , S. ; yaş maʿnāsınadur Ş. // nem maʿnāsına : nem dimekdür Ş. // daḫı gelür ki : daḫı kelür ki B. // gitdügi : kitdüki B. // maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür E. , Ş. // sürüp : sürüb B. // ve yine : ve Li.1 // nem maʿnāsına : nem maʿnāsına gelür A. // ẕemminde gelür ki : ẕemminde kelür ki B. ; ẕemminde gelür S. // balçıġ : balçığ B. // Kiber'de gelür ki : Kiber'de kelür ki B. ; Kiber'de gelür Li.1 , S. // öldür : odur Li.1 , S.

Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da Keyḫusrev salṭanatın Lührāsıb Şāh'a virdügi maḥalde gelür ki:

Atası anı velī [S44a]-ahd ḳılıp pādişāhlıġın anˁa birip özi çün ulġayıp irdi küşeyi tutup ˁibādetġa meşġūl boldı.

Ve yine Mecālisü'n-Nefāʾis'de üçinci meclisde Mevlānā Melik vaṣfında gelür ki:

(Otuz yaşıġaca nazm aytmaydur irdi. Ulġanġanda nazmġa meşġūl boldı.

Ve yine bu meclisde Ẓāhirī vaṣfında gelür ki:)

Kicikide kefeşdüzlıḳġa mensūb irdi hem ol eyyāmda andın nazmlar naḳl ḳılurlar irdi.

[E.5lb] Ulġaban köprek boldı.

"Ulġaban" didügi bunda "mertebeʾ-i kühūla varınca" dimekdür

Öltürgen[1]: (اولتوركان) Öldüren, yaˁnī ḳatl iden dimek maˁnāsına öltürġan dinilür.

Öldüren ve ötüren maˁnāsına.

Beyt: Sin ḳılursun nāz öltürġan temāşā ḳılġalı
Rūḥ şaḥşı dūd imes köz merdümi rūzen ara

Öltürmek[2]: (اولتورماك) Öldürmek. Vav resmīdür. Bu beytde öltürse ˁibāreti bundandur.

Ḳatl itse dimekdür.

Beyt: Kizer min kūyide eyler nazar ḥālimġa ḳılġay dip
Eger öltürse ḳanım rengi tofraġıda ḳalġay dip

Ve bu ˁibāret vav ile telaffuẓ olınduġı taḳdīrce ötürse dimek olur. Zīrā öltürmaḳ işbāˁ ile iki maˁnāya gelür. Bir öltürmaḳ ve bir daḫı ötürmaḳ dimek olur. Sebˁa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Mānī Naḳḳaş ḥuzūruna getürdügi yirde tecnīs-i mürekkeb ṭarīḳiyle eydür.

Beyt: Körmedi şāh münāsib öltürmaḳ
Yaḳınıda buyurdı öltürmaḳ

Ve Ferhād-nāme'de Ḫaḳan ile Ferhād ˁişret bünyād itdükleri yirde bu beytde öltürdi ˁibāreti ötürdi dimek maˁnāsınadur.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ötüp ultanĝı taḫta naᶜleyn anĝa
Bolup bir ḳadem ornı kevneyn anĝa

Ölmek[1]: (اولماك) Mevt maᶜnāsına. Elif ile yazılur.

Ölmekim[2]: (اولماكيم) Kaf-ı ᶜArabī ile ölecegim dimekdür. Mużāriᶜnde feṯḥayla öler dirler. Öler dimek maᶜnāsına.

[E.51a] Ölük[3]: (اولوك)Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Mürde maᶜnāsınadur.

Ölken[4]: (اولكان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür . Ölen dimekdür. Mürde olan maᶜnāsınadur.

Ulġanġanda[5]: (اولغانغاندا) [Li.1-38a] Ulalup büyüdügi [A.25a] vaḳit dimekdür.

Beyt: Ötüp ᶜışḳ içre ᶜömrüm zāhidā ḳoy zühd irşādın
Kişi mundaḳ uluġ ṣunᶜī zaᶜīf ulġanda ürkenmes

Bir mertebeᵓ-i kühūle dirler ve baᶜżı maḥalde kühūldan pīrlik mertebesine dirler ki Tevārīḫ-i Mülūk'da Ferīdūn'ıñ Selem ve Tur adlu oġulları, İrec'i öldürdükleri maḥalde gelür ki küçük ḳarındaşlarıdur.

Ferīdūn ulġayup irdi alardın intiḳām tatardın ᶜāciz irdi.

Burada "uġlayup irdi" didügi "pīr olmışdı" dimekdür.

S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **ultanĝı** : ultanĝ A. // **taḫta** : taḥta A. , B. , E. // **ornı** : özi A. , B. , Li.1 , Ş.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Ş.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Ş.

[5] **Ulalup** : ulalub B. // **büyüdügi** : büyüdüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **Bir mertebeᵓ-i kühūla** : bir daḫı mertebeᵓ-i kühūla : Ş. // **dirler** : derler B. // **kühūldan**: kühūlda S. // **dirler ki** : derler ki B. // **Ferīdūn'ıñ** : Ferīdūn'ıñ B. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Ferīdūn uġlayıp** : Ferīdūn E. // **uġlayıp** : uġlayıb B. // **tatardın** : tartardın S. , Ş. // **Uġlayıp irdi** : burada uġlayıb irdi B. // **didügi** : didüki B. // **pīr olmışdı** : pīrlemişdi demekdir B. ; pīr olmış idi Ş. // **salṭanatın** : taḫtın S. // **Lührāsıb** : Kührāsıb Ş. // **Şāh'a virdügi** : Şāh'a pādişāhlıḳ virdügi E. // **virdügi** : virdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **birip** : birib B. // **uġlayıp** : uġlayıb B. // **tutup** : tutub B. // **ᶜibādekġa** : ᶜibādekge B. // **üçinci** : ücinci B. // **yaşıġaca** : yaşıġa Li.1 , Ş. // nazm **aytmaydur** : aytmaydur Li.1 , Ş. // **aytmaydur irdi** : aytmaydur idi Li.1 , Ş. // ( ) içindeki kısım Ş. nüshasında yoktur. // **Ẓāhirī** : Ṭāhirī S. // **Ulġaban köprek boldı** : ø B. // **ulġaban didügi** : burada ulġaban didügi Ş. // **didügi** : didüki B. // **bunda mertebeᵓ-i kühūla** : bunda bu mertebede mertebeᵓ-i kühūla A. // **dimekdür** : demekdir B.

[E.52a] Ulġatıp[1]: (اولغاتيب) Besledüp büyüdüp dimekdür.

Ulġayġunca[2]: (اولغايغونجا) Büyüyünce dimekdür.

Ulaldı[3]: (اولالدى) Büyüdi dimekdür ki Ḳuṭbī eşᶜārında bir mevᶜiẓada gelür ki:

Beyt: Kiçik ikec iti nefsiñg anıḳmadın öltür
Ki öltürür sini çünkim **ulalsa** ol bed-ḫū

Olġanġa[4]: (اولغانغخ) Olana maᶜnāsınadur ki şöyle olana dimekdür.

Olġuñg[5]: (اولغونك) Kaf , kaf-ı [A.25b] ᶜAcemī'dür. Olsañ gerek dimekdür.

Olġanıñgdın[6]: (اولغانينكدين) Olduġuñdan dimekdür.

Olturdı[7]: (اولنوردى) Oturdı dimekdür.

Öltürdi[8]: (اولتوردى) İmāle ile öldürdi dimekdür.

Öltürgüsi[9]: (اولتوركوسى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Öldürse gerek dimekdür.

Ölgende[10]: (اولكانده) Kaf ile öldükde dimek maᶜnāsına ölġanda dinilür. Ġayn-ı muᶜacceme ile veyā ḳaf ile olduḳda dimek maᶜnāsına ölgenge dinilür. Ölmege dimek maᶜnāsına ölġanġa dinilür. Ölmeġa dimek maᶜnāsına.

Ölügni[11]: (اولوكنى) Ölüyi dimek olur.

Beyt[12]: Ölügni tirküzür laᶜliñg Mesīḥ āsāb kelām eylep
Tekellüm çāşnisin şerbet-i yuḥyi'l-ᶜiẓām

---

[1] **ulġatıp** : ulġatıb B. // **besledüp** : besledüb B. // **büyüdüp** : büyüdüb B. ; büyüyüp S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür b. // **kiçik** : küçük B. // **ikec** : ikeç B. // **nefsiñg** : nefsiñ A. , Li.1 // **çünkim** : çünkin B.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **olġuñg** : olġıñg B. // **kaf , ka-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **olsañ** : şöyle olsañ A. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[12] Bu beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Şeh öltürdi yanıda şāh-zāde
Ḳılıp ᶜārżların gül-reng bāde

Öltürgüsi[1]: (اواتورکوسی) Ḳatl itse gerek maᶜnāsına öltürgusı dinilür, ötürse gerek dimek olur.

Ulġayıp[2]: (اولغایب) Büyüyüp, ulalup dimekdür ve pīr oldı maᶜnāsına daḫı baᶜżı maḥalde istiᶜmāl iderler.

[Ş.168a] Ulġansa[3]: (اولغانسه)Büyüse dimekdür ve pīr olsa dimekdür. Ve yine Mecālisü'n-Nefāᵓisᵓde dördinci meclis āḫirinde Mevlānā Şerbetī vaṣfında gelür ki:

Ol hem faḳīr ḳaşıda ulġayıpdur.

Bu terkībden maᶜlūm oldı ki mertebeᵓ-i kühūla daḫı dirler.

Ulġaydı[4]: (اولغایدی) Bu daḫı büyüdi dimekdür ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Nūḥ ᶜAleyhi's-Selām gemi yapduġı maḥalde gelür ki:

Ol ḥażret ilken yıġac niçe yıldın soñra ulġaydı emr boldı kim anı kisip gemi yasaġay.

Ammā baᶜżı maḥalde muṭlaḳ mertebeᵓ-i civānī maᶜnāsına gelür ki yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i İsmaᶜīl ᶜAleyhi's-Selām ṭıfl iken Ḥażret-i İbrāhīm ᶜAleyhi's-Selām beyābāna iledüp [Li.1-38b] terk itdügi maḥalde gelür ki:

Ḥażret-i [S.44b] İbrāhīm ᶜAleyhi's-Selām Sare'niñ ḫāṭırı içün anı Hācer bile Mekke beyābānıġa iletip ḳoyġanı anda İsmaᶜīl ᶜAleyhi's-Selām ulġayıp tīġ peydā ḳıldı ve dāᵓim avġa meyl ḳılar irdi.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Ulġayıp : ulġayıb B. // büyüyüp : büyüyüb B. // ulalup : ulu bolub B. // dimekdür : demekdir B. // maᶜnāsına daḫı : maᶜnāsına daḫı gelür ş. // baᶜżı.....iderler. : ø Ş.

[3] dimekdür : demekdir B. // dördinci : dördünci B. // āḫirinde : āḫerinde B. // gelür : kelür B. // ulġayıpdur : ulġayıbdur B. // dirler : derler B.

[4] dimekdür : demekdir B. // Ḥażret-i Nūḥ : Nūḥ Ş. // gelür : kelür B. // emr boldı : emir boldı B. // kisip : kisib B. // gemi : kemi B. // civānī maᶜnāsına : civānī Li.1 // ṭıfl iken Ḥażret-i İbrāhīm ᶜAleyhi's-selām : ṭıfl iken B., E. // maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Li.1 , Ş. // Ḥażret-i İbrāhīm ᶜAleyhiᶜs-Selām Sare'niñ : İbrāhīm ᶜAleyhi's-Selām Sare'niñ A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // Mekke : ø Ş. // ulġayıp : ulġayıb B. // peydā : tebᶜa B.

Beyt: Ey Nevāyī ölme kim aŋglap ol aynıŋ kūyıda
İtlire bir dem **ulup** bir laḥẓa turdı bu kice

Olġa biz[1]: (اولغابيز) Olavuz [Li.1-39a] dimekdür.

Ulaġ ve ulaḳ[2]: (اولاق و اولاغ) Ata dirler ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de dördinci meclis āḫirinde Ḫᵛāce Ḳuṭbu'd-dīn Aḥmed taᶜrīfinde gelür ki:

Ḳuş salur çaġda **ulaḳları** yoḳ irmiş beġāyet büyük kişi bir ḳullarıġa özlerin kütertip ḳuş salur irmişler.

Ülüş[3]: (اولوش) Bir miḳdār ve bir bölük ve bir baḫş dimekdür ki **Rāy-i Sind**'in **İskender**'e nāmesinde gelür.

Beyt: İlim kim bolup ḳatl ü yaġmaġa tüş
Kilip on ülüşdin bu yan bir **ülüş**

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṭaḥāret ferāīżī bābında gelür ki:

Beyt: Yana baş meshini hem farż bilgil
Ve liken tört **ülüşdin** birini ḳıl

Ülüş[4]: (اولوش) Ve bir daḫı ḥiṣṣe ve naṣīb maᶜnāsına gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de gelür.

Beyt: Ketür sāḳī çıḳıp yıġlar üçün on
Maŋga ṭoydın ülüş [E.53a] bir cām-ı gül-gūn

Ve yine **Luṭfī eşᶜārında** gelür ki:

Beyt Sindin eger tilense gül ḥüsn **ülüşi** ᶜaceb tükül
Bay kişilerge çāre yoḳ arı gedā sūᵓālidin

Ulus ve ulusġa[5]: (اولوسغه و اولوس) Ḫalḳ maᶜnāsınadur ki **Ġarāībüᶜṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.

[2] **dirler** : derler B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **büyük** : big S. // **kütertip** : kütertib B. // **ḳuş salur irmişler** : ḫōş salur irmişler Ş.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **İskender'e nāmesinde** : İskender nāmesinde Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **bolup** : bolub B. // **kilip** : kilib B. // **on ülüşdin** : ol ülüşdin B. // **meshini** : meshin Li.1 , S. // **hem** : ø Li.1 , Ş.

[4] **Ve bir daḫı** : bir daḫı B. , Li.1 , S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ketür** : kitür Ş. // **çıḳıp** : çıḳıb B. ; çikip S. // **yıġlar** : tıġlar B. , Li.1 , S. // **on** : ol B. , S. // **tükül** : tekül B. // **kişilerge** : kişilerġa A. , S.

[5] **Ulus ve ulusġa** : ulus A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **tirküzür** . tirkürür B. , Li.1 , S. // **laᶜliŋ** : laalin B. // **eylep** ; eyleb B. // **Ulusnı .....dimekdür** : ø B. , Ş. // Bu bölümdeki ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öler ḥālinde[1]: (اولار حالنده) Öli yorur dimek olur.

Beyt: Öler ḥālinde min ansız ṭarabdın olmayın körmey
Dimeñg taᶜcīl eyle ger bolsa ol nā-mihr-bān peydā

Ölküce[2]: (اولكوجه) Ölince dimekdür. Ölmeyin. Bu lafzda vav hemzeniñg żammesine delālet içün mersūm olup telaffuzda izhār olınmaduġı taḳdīrce ölmedin ,yaᶜnī cānı çıḳmadın dimek olur. Mezbūrda bu vech üzredür vav telaffuẓ olınduġı taḳdīrce ölmedin, yaᶜnī vücūda gelmedin dimek olur.

Beyt: Ni nevᶜi bülbül-i zār itmesin fiġān ki gülüñ
Bu gül-şen içre bahār ötmeyin ḫazān saladur

Öltürgenige[3]: (اولتوركانى كا) İki kaf daḫı kaf-ı ᶜAcemī'dür. Öldürdügine dimekdür ki Mucnūn Leylī'de gül-istānda Leylī vaṣfında gelür.

Beyt: Öltürgenige özi yıyıban ġam
Yıġlap tutar irdi bile mātem

Ölür ve öler[4]: (اولار-اولور) İmāle ile ölür dimekdür, mürde maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrin'de Şīrīn Ferhād tābūtı üzerinde [Ş.168b] kendüyi öldürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Egerçi bar idim bānūġa yatlıḳ
Ölerdim de uyatlıḳ min uyatlıḳ

Olar[5]: (اولار) Anlar dimekdür.

Olçe[6]: (اولچه) Ol yaᶜnī ol nesne dimekdür.

Ulup[7]: (اولوب) [E.52b] Ulu ve büzürk dimekdür ve olup dimekdür, şüde maᶜnāsına ve daḫı it uluyup [S.45a] dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **İki kaf daḫı kaf-ı ᶜArabī'dür** : ø Ş ; iki kaf daḫı ᶜArabīdir B. ; iki kaf daḫı ᶜArabī'dür S. // **öldürdügine** : öldürdükine B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **yıġlap** : yıġlab B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Şīrīn** : ø S. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 // **bar idim** : yār idim A. , Li.1
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **ulu ve büzürk dimekdür ve olup** : ulu büzürk olup A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimek S. // **gelür** : kelür B. // **añglap** : añglab B. // **küyıda** : köyide B. // **ulup** : ulub B.

Beyt: Müyesser olmadı cān birmek ü lebin öpmek
Nidin ki ḳalmadı cānım anı **onatḳunca**

"Onatḳunca" "anı rāżī eyleyince" dimekdür.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ādem Ṣafiyy ᶜAleyhi's-Selām Ḳābīl**'iñ ḳız ḳarındaşın **Hābīl**'e virmek diledügi maḥalde gelür ki:

Ḳābīl öz siñgilinińg ḥüsni cihetidin añga māyil irdi. **Onamadı** kim **Hābīl**'iga birgeyler.

Rāżı olmadı dimekdür.

Onamadı[1]: (اونامادی) Rāżı olmadı dimekdür ki anı rāżī eyleyince dimekdür.

Ondamaḳ[2]: (اوندامق) Ḳıġırmaḳ maᶜnāsına. İndemaḳ ki elif-i meksūrede geçdi.

Żammeyle daḫı gelür.

Ündedi[3]: (اوندادی) Ḳıġırdı , daᶜvet eyledi dimekdür.

Ünde[4]: (اوندا) Emr idüp ḳıġır dimekdür.

Ünder[5]: (اوندار) Ḳıġırur ve daᶜvet ider dimekdür. **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Cihān keşte misāfirlerni ünder
Sorar bütüşüńg aḥvālin ser-ā-ser

Öndür[6]: (اوندور) Yüksek, bālā maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de söz taᶜrīfinde gelür.

Beyt: Eylemek pest cirm-i ġabrānı
Öndür itmek sipihr-i ḥażrānı

Üncü[7]: (اونجو) İncü dimekdür , dürr maᶜnāsına.

Uncu[8]: (اونجو) Anda dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **ḳıġırur** : ḳıġırır B. // **ḳıġırur ve daᶜvet ider** : ḳıġırur , daᶜvet ider A. , E. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki B. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B.
[6] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ġabrānı** : ġayrātı S. ; ġayr ānı Ş.
[7] **üncü** . ünçü B. // **incü** : ıncu B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **uncu** : unçu B. // **dimekdür** : demekdir B.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Beyt: Ulusnı tirküzür laᶜlinᵛg **Mesīḥ** āsā kelām eylep
Tekellüm çeşnisin şerbet-i yuḥyi'l-ᶜiẓām eylep

"Ulusnı" didügi "**ḫalḳı**" dimekdür.

Beyt: Veh ki bu köksüm şikāfidin **ulusġa** boldı fehm
ᶜIşḳ otı baġrımġa ḳoyġan dāġ-ı pinhān ᶜāḳıbet

Onamaḳ[1]: (اوناماك) Rāżı olmaḳ maᶜnāsınadur.

Omaḳ[2]: (اوماق) Ḳabīle maᶜnāsınadur ki rivāyet iderler ki **Bināyī** bir ḳabīlede bir ḳız sevmiş, daḫı bu beyti [S.45b] dimiş.

[Ş.169b] Beyt: Cefānı cāngа talay aldırŋ̂ız alay mu bolur
Sizniñ **omaḳda** bikec resmiŋ̂iz bolay mu bolur

[A.26a] Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür ki:

Beyt: Kilip **Ḫaḳan-ı Çīn** ilçileri hem
Omaḳdın her biri ḫāḳān-ı aᶜẓam

[Li.1-39b] Onar[3]: (اونار) Rāżı olur dimekdür.

Onap[4]: (اوناب) Rāżı olup dimekdür.

Onaman[5]: (اونامان) Rāżı olmazın dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de iki maᶜnā üzre bir beytde gelür.

Beyt: Tamuġ otıġa onap hicriniñ otıġa **onaman**
Başım barurġa cıdarmın firāḳınġa cıdaman

[E.53b] Onatḳunca[6]: (اوناتقونجا) Anı rāżı eyleyince dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki Ş. ; maᶜnāsınadur Ş. // **Bināyī** : Peyāmī B. // **dimiş** : demiş B. // **cefānı** : cihānı S. // **sizniñ** : sizinĝ S. ; sizniŋ̂ Ş. // bikec : bikeç B. // **bolay mu bolur** : bolay mu olur E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **kilip** : ḳılıb B. // **Çīn** : ø Ş.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **onap** : onab B. ; onaman Ş. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : delekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **iki maᶜnā üzre** : iki maᶜnāya gelür A. // **gelür** : ø A. ; kelür B. // **otıġa** : onıġa S. // **onap** : onab B. ; otap S. // **hicriniñ** : hicrdiñ Ş. // **firāḳınġa** : firaḳınge Li.1 , S. , Ş. // **cıdamın** : çıdamın Ş.

[6] **onatḳunca** : ona Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; **bir beytde gelür** Li.1 // **"Onatḳunca".....dimekdür** : A. ve Li.1 nüshalarında vardır. // **Ṣafiyy** : ø Ş. // **ḳarındaşın** : ḳardaşın S. // **diledügi** : diledüki B. // **Hābīl'iġa** : Hābīl'ige B. // **birgeyler** : birkeyler B. // **Rāżī olmadı dimekdür** : ø B. , E.

Öndi[1]: (اوندی) İki ḳat olur [S.46a] dimekdür.

Önĝey[2]: (اونکای) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bükülür ve iki ḳat olur dimekdür ki Luṭfī eşʿarında gelür.

Beyt: Önĝey barı ravżа içre nerkis
Çün Luṭfī irür közüñg ḳatīli

Ve yine kaf-ı ʿAcemī ile ve ḳıyye manāsına gelür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ṭoḳuzıncı [E. 54a] faṣlda ehl-i bāzār vaṣfında gelür.

[Ş.169b] Ordu bāzārı yasaḳlıḳġa ḳatḳucı. Önĝey almay [Li.1-40a] aġır satḳucı.

Önĝey[3]: (اونکای) İgile, iki ḳat ola dimekdür. Luṭfī eşʿārında gelür.

Beyt: Önĝey barı ravżа içre nergis
Çün Luṭfī irür közüñg ḳatīli

Önĝ[4]: (اونك)Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Evvel dimekdür ve ṣaġ ṭaraf maʿnāsına daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de dört ḳaṣr tamām olıcaḳ Ḫaḳan ve Ferhād ve Melik-ārā seyrine gitdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Sürüp sol yanıdın ferḫunde düstūr
Sevād-ı Melik-Ārā'yı birle pür-nūr

Yürüp önĝ yanıdın şeh-zāde Ferhād
Bolup şeh şād bil şeh-zāde hem şād

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de teyemmüm bābında gelür ki:

Beyt: Teyāmündür biri yaʿnī ki bünyād
Yumaḳġa önĝ ṭarafdın ḳıymaḳ irād

Ammā **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da dördinci faṣlda ẓālim ve cāhil ve fāsıḳ pādişāhlar ẕikrinde ṣavāb ve rast maʿnāsına gelür ki:

---

[1] Bu madde Ş. nüshasında yoktur. // **olur** : oldı S. // **dimekdür** : demekdir B. // A. ve Li.1 nüshalarında bu maddeden sonra gelecek olan "önĝey" kelimesinin anlamı ve tanıkları burada verilmiştir.

[2] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : ø S. , Ş. ; kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. // **bükülür ve** : ø S. // **olur** : oldı Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **ordu** : ordı Ş. // **yasaḳlıġa** : basaġlıḳġa B. , Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf-ı ʿAcemī'yle Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳaṣr** : ḳaṣır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **sürüp** : sürüb B. // **sol** : ṣol S. , Ş. // **yürüp** : yürüb B. // **bolup** : bolub B. // **dördinci** : dördünci B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **daḫlsızlarġa** : daḫlsızlarġa A. ; daḫlsızlarge B. // **tutḳanlarġa** : tutġanlarġa A. , Li.1 , S

Ḫaṭārayı öñg kilmese daḫlsızlarġa şirket belki naḳīż tutḳanlarġa töhmet.

[A.26b] Uyalġan[1]: (اويالغان) Utanan dimekdür.

Öntüc[2]: (اونتوج) Ödünc dimekdür, ḳarż maᶜnāsına.

Uvalatıp[3]: (اوالاتيب) Yuvalayup dimekdür ki **Nesāyimü'l-Muḥabbe** dibācesinde meşāyıḫdan ehl-i ḥiref olanlar ẕikrinde [E.54b] gelür ki:

Ve **Şeyḫ İbrāhīm Ācurī** ki hişet **uvalatıpdur** . Hişet-gerd dimekden kināyedür.

Öykü[4]: (اويكو) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Tekāsül eylemege , oyalanup öşek ṭutmaġa dirler.

Öy[5]: (اوى) Ev dimekdür. Ḫāne maᶜnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'ı atası beyābāndan eve getürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Saldılar anı **öy** içre bī-ḫūd
Zincir ile eyleben muḳayyed

Öylük[6]: (اوىلوك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Evli dimekdür. Ketḫüdā maᶜnāsına ki **Mīzānü'l-Evzān**'da baḥr-ı hezecde tevhīde müteᶜallıḳ bir beytde gelür ki:

Beyt: Zihey melekūtuñg anın on sikiz biñgidin birkilip ᶜālem
Bu ᶜālem içre bir **öylük** ḳuluñg **Ḥavvā** bile **Ādem**

Öylenmek[7]: (اويلانماك) Evlenmek dimek olur. Tezevvüc maᶜnāsına.

Öylenür yiri[8]: (اويلانوريرى) Evlendügi yer dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **ödünc** : ödünç B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **uvalatıp** : uvalatıb B. // **yuvalayup** : yuvalayıb B. ; yuvalayıp A. , Li.1 , S. // **yuvalayup dimekdür** : yuvalayıp utanan dimekdür Li.1 ; yuvalayıb demekdir B. // **dibācesinde** : dibāçesinde B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **uvalatıpdur** : uvalatıbdur B. // **hişet-gerd** : hişet-ker B. // **dimekden** : demekden B. // **kināyedür** : ø S. ; kināyedir B. ; kināyetdür Ş.
[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **eylemege** : eylemeke B. // **oyalanup** : oyalanub B. // **öşek** : ösek A. , B. , Li.1 // **ṭutmaġa** : dutmaġa B. ; tutmaġa Li.1 // **dirler** : derler B.
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **getürdügi** : getürdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Li.1 , Ş.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **melekūtuñg** : melekūtuñ A. , Li.1 // **biñgidin** : miñgidin B. , Li.1 ; miñdin Ş. // **birkilip** : birkilip B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öydeki[1]: (اویداکی) Evdeki dimekdür. Ḫatundan kināyetdür.

Uyḳanmaḳ[2]: (اویقانماق) Nun ile uyanmaḳ maʿnāsınadur. Uyḳudan uyanmaġa ve çirāġ yanmaġa iṭlāḳ olınur.

Beyt: Könˆgül ḥarāretin inˆgletti āh derd-ālūd
Öyi içre ot ikenin ilge ẓāhir eyledi dūd

Uyḳanmas[3]: (اویقانماس) Uyanmaz dimekdür. Bu beytde gün ṭoġmaḳdan taʿbīrdür.

Beyt: Velī bu ṭarafa dür kim fiġānı çaḫdın ötsün
Ol ay nāz uyḳusıdın çıḳmaġunca mihr uyḳanmas

Uyḳatmaḳ[4]: (اویقاتماق) Ta ile uyandurmaḳ maʿnāsınadur.

Uyḳat[5]: (اویقات) Emrdür. Uyandur dimekdür.

Beyt: Şūḫ iki ġazālınˆgnı nāz uyḳusıdın uyḳat
Tā uyḳuları bitsün gül-zār içide uyḳat

[Ş.170a] Uy[6]: (اوی) İmāle ile sığır maʿnāsına gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'i virmemege Mehīn Bānū'nuñ ʿöẕri maḥallinde gelür ki Ḫusrev eytdi .

Beyt: [Li.1-40b] Ġażanfer ḫūd niter cenkal ü bālin
Çıḳar bolsa tiş uynunˆg mecālin

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da at vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çīnī vü gerdūn körüben tusenin
Uy ki yürüp yancar anınˆg ḫırmenin

Ḫırmen uyı bolmasa niyu çün müdām
Deyr iter sir ü toz itmes ḫarām

[E.55a] İstesenˆg ol ḫırmen ü uydın nişān
Bes bu nişān sünbüle vü keh-keşān

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **Uy** : öy (uy) B. // **sıġır** : sığır B. ; şıġır A. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **Bānū'nuñ** : Banū'nun B. // **Ḫusrev eytdi** : ø A. , B. // **cenkāl** : çenkāl Ş. // **çıḳar** : çiker Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. // **Çīnī vü gerdūn** : Çīnī ve gerdūn b. ; Çīnīde E. // **yürüp** : yürüb B. // **yancar** : pancar B. ; bancar Ş. // **ḫırmenin** : ḫarmenin B. // **ḫırmen** : ḫarmen B. // **bes** . pes A. , B. , Li.1 // **keh-keşān** : gehkeşān B.

Uyḳatma[1]: (اويقاتما) Uyandurma dimek olur.

Beyt: Közleriñg kim mest ḫāb-ālūd irür köp evvelā
Her sarı uyḳuġa barġan fitne **uyḳatma** köp

Uyalmaḳ[2]: (اويالماق) Utanmaḳ ve şerm-sār maʿnāsınadur.

Uyalıp[3]: (اويااليب) Utanıp dimekdür.

Beyt: Lebi söz dir de eyledin egip cān
Leblerin çün körüp **uyalıp** cān

Uyaldı[4]: (اويالدى) Utandı .

Uyalur[5]: (اويالور) Utanur.

Uyaḳtur[6]: (اوياقتور) Döñg, ṭolandur, döñ dimekdür.

Beyt: Eşkim encüm miṣl lik aḳturduñg
Devletim mihrini **uyaḳturduñg**

Uyaġlıġ ve uyġaġlıġ[7]: (اويغاغليغ و اوياغليغ) Uyanıḳlıḳ dimek olur. Ḳaf ile uyġaġlıḳ daḫı dinilür.

Uyalsız[8]: (اويالسيز) Utanmaz dimek olur.

Uyaḫmaḳ[9]: (اوياخماق) Gün ve ay ve yıldız ṭolanmaḳ.

Uyatlıġ[10]: (اوياتليغ) Uyatlı, yaʿnī otlu ve ḥicāblu ve şermende ve şerm-sār dimek olur.

Uyaldı[11]: (اويالدى) Utandı dimekdür.

Uyalġay min[12]: (اويالغاىمين) Utanam dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[12] Bu madde S. nüshasında yoktur // **dimekdür** : demekdir B.

Uyalmay[1]: (اویالمای)Utanmayup dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Cünün taşı başıñġa yaġdı dip ᶜayb itme ey nāṣıḥ
Taṣavvur ḳılma kim bu serzenişlerdin **uyalġay** min

Uyat[2]: (اویات) Bu daḫı şerm maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn Ferhād** tābūtı üzerine vardugı maḥalde gelür.

Beyt: Egerçi bar idim bānūġa yatlıḳ
Ölerdim de **uyatlıḳ** min **uyatlıḳ**

"Şerm-sārım" "şerm-sārım" dimekdür.

Uyatıp[3]: (اویاتیب) Utanup dimekdür.

Uyatlıḳ[4]: (اویاتلیق) Şermende maᶜnāsınadur ki **Mīzānü'l-Evzān**'da ki ᶜarūż risālesidür, **Ḳarīb-i Sālim** baḥrında bu beytde gelür.

Beyt: Cemāliñdin ḳuyaş usrubar **uyatlıḳ**
Saçıñġa bende bāġ içre sünbül atlıḳ

Uyaḳtı[5]: (اویاقتی) Ṭulundı dimekdür, yaᶜnī güneş ve ay ve sāir nesne ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** anası **İskender** māteminde eydürdi.

Beyt: ᶜAceb luᶜub körküzdi efᶜāl-i çerḫ
[A.27a] Ki ḫūrşīd **uyaḳtı** ḳalıp zāl-i çerḫ

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de cenk vaṣfında oḳ taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt : [E.55b] Her tenġa ki merk otını yaḳıp
ᶜÖmür aḫteri turmayın **uyaḳıp**

Ve **Kemāl-i Ümmi Raḥmetu'l-lahı ᶜAleyh** eşᶜārında gelür ki maḥż Türkī'dür.

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **utanmayup** : utanmayub B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **taşı** : taşını B.

[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **Şerm-sārım şerm-sārım dimekdür** : ø B. , Ş.

[3] **uyatıp** : uyatıb B. // **utanup** : utanub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Mīzānü'l-Evzān'da** : Mīzānü'l-Evzān B. // **ki ᶜarūż risālesidür** : ø Ş ; ki ᶜarūż risālesidir B. // **bu beytde** : ø B. ; bir beytde A. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B.

[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **anası** : atası A. , Li.1 // **eydürdi** : iderdi B. // **körküzdi** : körközdi B. // **ḳalıp** : ḳalıb B. // **gelür** : kelür B. // **tenġa** : tenge B. // **merk** : merkeb A. , Li.1 // **yaḳıp** : yaḳıb B. // **uyaḳıp** : uyaḳıb B. // **maḥż Türkī'dür** : ø Li.1 // **uyḳan** : uyġan A. , B. , Li.1 , Ş. // **olmaduñ** : olmadıng B.

[Li.1-41a] [Ş.170] Beyt: Ey müdām ay u kün ile bile ṭoġan uyḳan
Olmaduñ ḳuṭubla s̱ābit sen ey seyyāre kön̂gül

Uyḳaġ[1]: (اويقاغ) Uyanuḳ maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Nevāyī Ḥażretleri Behrām-ı Kürī** vāḳıᶜalarında gördügi maḥalde gelür.

Beyt: Cilve ḳıldı nazar ḳaẓāsıda
Nevm ü **uyaġlıḳ** arasıda

"Uyaġlıḳ" "uyanıḳlıḳ" dimekdür.

Uyaġ[2]: (اويا غ) Bu daḫı uyanıḳ maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** yedinci rāviye eytdi.

Beyt: Ḫᵛāce bilmey ki mest irür yasaġ
Yanımay uyḳuda durur yā **uyaġ**

Uyup[3]: (اويوب) Mütābaᶜat idüp maᶜnāsınadur ve bir daḫı [S.46b] uyuyup dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Nūḥ ᶜAleyhi's-Selātı ve's-Selām** bir gün uyurken ᶜavret ᶜuẓvı açıldugı maḥalde gelür ki:

Dip durlar ki **Nūḥ ᶜAleyhiᶜs-Selām** uyup irdi ve ᶜavret ᶜuẓvı açılıp irdi. Ḥām körüp küldi ve **Yāsef** ve **Sām** menᶜ ḳılıp yaptılar. Ve's-selām.

2.4. Ḥarfü'l-Bai'l-Meftūḥa

Bat[4]: (بات) Tez dimekdür , zūd maᶜnāsına ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür ki:

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **uyanuḳ** : uyanıḳ A. , B. , Li.1 , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **Kürī** : Kürdī B. , Li.1 // **gördügi** : kördüki B. // **gelür** : kelür B. // **"uyḳaġlıḳ .....dimekdür** : ø B.

[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **eytdi** : itdi B. // **bilmey** : bilmedi B. , Li.1 // **yanımay** : tatımaġ B. ; yatımay A. , Li.1 ; tanmaġ Ş. // **uyḳuda durur** : uyḳuda dururdır B.

[3] **uyup** : uyub B. // **mütābaᶜat.....bir daḫı** : ø S. // **uyuyup dimekdür** : uyuyub demekdir B. // **ᶜAleyhi's-Selātı ve's-Selām** : ᶜAleyhi's-Ṣalavatı ve's-ām A. ; ᶜAleyhi's-Selām Li.1 , S. , Ş. // **uyurken** : ø B. , Li.1 // açıldugı : açıldığı B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **dip** : dib B. // **uyup** : uyub B. // **ve ᶜavret ᶜuẓvı** : ᶜuẓvı E. // **açılıp** : açılıb B. // **körüp** : körüb B. // **küldi** : ø A. ; güldi B. // **Yāsef** : Yāfes S. , Ş. // **menᶜ ḳılıp** : menᶜ ḳılıb B. ; meni ḳılıp A. // **Ve's-selām.** : ø A. , B. , Li.1 , S.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **itti** : itdi B. , Li.1 , S. // Bu maddedeki ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Eger Ferhād'ġa ẓulm itti Ḫusrev
ʿİvaż bat eyledi çerḫ-i sebük-rū

Beyt: Kitürse mey ḳadeḥ ḫūrşīdini bat
İçer şeh-zāde yādı birle heyhāt

[E.56a] Baḫşı[1]: (بخشی) Türk-istān şāhlarınıñ kātiplerine dirler ki hīç Fārisī bilmeyeler.

Ḥayretü'l-Ebrār'da on ikinci maḳālede gelür.

Beyt: Sartġa gerçi bu barur baḫşılar
Türk ile hem yaḫşı barur baḫşılar

Bu "barur baḫşılar" didügi kātip ʿAcem'dür. Zīrā sart ʿAcem'iñ şehirlüsine dirler ki Türkī bilmeye ve "bardur baḫşılar" didügi kātib ʿAcem'dür.

Ve yine Münşeāt'da altıncı mektūbda gelür ki:

Bir ṣabāḥdın tuş vaḳtiġaca ve pişinden aḳşamġaca olturup anca iş ḳılurlar kim niçe divān niçe nüvisende baḫşı ve niçe pervāneci ḳıla almaġaylar.

Pade[2]: (پاده) [Ş.171a] Ṣığır sürüsine [Li.1-41b] dirler ve bölük dimek maʿnāsına daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Melik-i Ermen vaṣfında gelür.

Beyt: Ḥamil dik ḳuzı yüz miñg ziyāde
[A.27b] Ḳoy anda ṣevr yañglıġ pade pade

Barış[3]: (باریش) Gidiş dimekdür, gitmek maʿnāsına.

Barġanıñgdın[4]: (بارغانینکدین) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. [S.47a] Seniñ gitdüginden dimekdür ki bu iki lüġat Nevādirü'ş-Şebāb'da bu şiʿrde gelür.

---

[1] **şāhlarınıñ** : şāhlarının B. // **dirler ki** : derler ki B. // **Fārisī bilmeyeler** : Türkī bilmeyeler B. ; Fārisī bilmeyeler ki Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **bu barur baḫşılar** : bu yarur baḫşılar : A. // Beytin ikinci mısraı A. nüshasında yoktur. // **hem yaḫşı** : eyleyem S. // **ʿAcem'dür** : Acemdir B. // **Zīrā sart .....kātib ʿAcem'dür** : ø Li.1 // **ʿAcem'i** : Acemin B. // **şehirlüsine dirler ki Türkī bilmeye** : Türkī bilmeyen şehirlüsine dirler S. ; şehirlüsine dirler ki Türkī bilmeyeler Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **ve bardur.....ʿAcem'dür.** : ø A. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **vaḳtiġaca** : vaḳtiġaça B. // **olturup** : olturub B. // **niçe** : nice B.

[2] **sürüsine dirler** : sürüsüne derler B. // **bölük dimek maʿnāsına** : bölük demek maʿnāsına B. ; bölük bölük dimek maʿnāsına : S. , Ş. ; bölük ve bölük dimek maʿnāsına Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **dik** : din A.

[3] **gidiş** : kidiş B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gitmek** : kitmek B.

[4] **barġanıñgdın** : barġanıñdın Li.1 , S. // **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **seniñ** : senin B. // **gitdüginde** : kitdükinde B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bu şiʿrde** : ø Ş. ; bu şiʿirde B. ; bir şiʿrde Li.1 , S. // **gelür** : kelür B.

Beyt: **Barġanıñgdın** cān talaşmaḳ irdi min maḥzūnġa iş
Kildiñg vü cānımnı aldıñg ol barışġa bu kiliş

Baray[1]: (**بارای**) Varayın dimekdür.

Bar[2]: (**بار**) Var dimekdür. Hest maᶜnāsına ve bir daḫı emr idüp var git dimekdür.

Bar[3]: (**بار**) Çoḳ ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur. Cümleden biriniñ maṭlaᶜı budur.

Beyt: Kim ki anıñg bir melek sīmā perī-veş yārı **bar**
Ādemi irse melek birle perīdin ᶜārı **bar**

Ve lisān-ı Fārisī'de hest lafzı ki bar lafzınıñ mürādifidür. Var dimekdür. Gāhi kelāmıñ evveline daḫil olup āḫirinde est maᶜnāsın ifāde ider. Neteki **Şeyḫ Niẓāmi'niñ Maḫzenü'l-Esrār**'ında bu beytde gelür.

Beyt: Hest der-in dāire-i lāciverd
Mertebe-i mürd be-miḳdār-ı merd

Keẕālik **Çaġatay** dilinde bar lafzı daḫı bu vech üzre iskiᶜmāl olınur niteki bu maṭlaᶜda.

Beyt: Cism-i bīmārımġa **bar** ol nerkis-i şehlā belā
Can efkārımġa **bar** ol laᶜl-i rūḥ-efzā belā

Barıp[4]: (**باریب**) Varup.

Barıda[5]: (**باریده**) Varısında, yaᶜnī hepsinde dimek olur ve bir daḫı varken dimek olur, zīrā ki barmaḳ varmaḳ maᶜnāsınadur.

Bardı[6]: (**باردی**) Vardı.

Barur[7]: (**بارور**) Varur .

Barġalı[8]: (**بارغالی**) Varalı ve varmaġa.

Bar ikenin[9]: (**بارایکانین**) Varıdıġın.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **idüp** . idüb B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi Nüshasında vardır.

[E.56b] Bardik[1]: (باردیك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Varsun gitsün dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Tilbe kön̂glün̂gni Nevāyī żabṭ eyle almadın̂g
İmdi çik andın ilik her sarı barsa bardik

Baru[2]: (بارو) Bu daḫı var git dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ey ṣabā āvāre kön̂glüm isteyü her yan baru
Vādī vü taġ u beyābānlarnı bir bir aḫtaru

Barı[3]: (بارى) Dükelüsi dimekdür ve daḫı emr idüp var git dimekdür.

Barġanca[4]: (بارغانجا) Varınca ve vardugunca dimekdür.

Barġan[5]: (بارغان) Varan dimekdür .

Barġac[6]: (بارغاج) Varıcaḳ dimekdür.

Bara alġusı[7]: (بارالغوسى) Varı bilse gerek dimekdür.

Barġay biz[8]: (بارغاى بيز) Varuruz dimekdür.

Barıda[9]: (باريده) Var iken dimekdür ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Gül sarıḳılman nazar zībā cemālin̂g barıda
Közge ilmen servni nāzik nihālin̂g barıda

Barlıġ[10]: (بارليغ) Varlu dimekdür ki aḳçalu maʿnāsına Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Nevāyī eşk-i dürr ü laʿlidin ni vaṣl tapḳay kim
Bu devlet yitmedi Ḳārūn mişillik barlıġlarġa

"Barlıġlarġa" "varlulara" dimekdür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür ş. // **varsun** : varsın B. // **gitsün** : kitsün B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **żabṭ eyle** : żabṭ eyley B. // **imdi çik** : eyledi çenk Li.1

[2] **git dimekdür** : kit demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[3] **idüp** : idüb B. // **git dimekdür** : kit demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **barġac** : barġaç B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **dimekdür** : demekdir B.

[9] **barıda** : barı E. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[10] **dimekdür** : demekdir b. // **gelür** : kelür b. ; bir beytde gelür S. // **tapḳay** : tabḳay B. , Li.1 // **yitmedi** : yetmedi B. ; bitmedi Ş. // **Barlıġlarġa varlulara dimekdür .** ø B. , Ş.

Bar ikin ve bar irkin[1]: (بارایرکین و بارایکین) [Ş.171b] Kaflar [Li.1-42a] kaf-ı ʿArabī'dür.

Var mi ki [S.47b] dimekdür.

Barmaġları[2]: (بارماغلاری) Barmaḳları dimekdür ve varup [E.57a] gitmeleri maʿnāsına daḫı gelür.

Barça ve barı[3]: (باری و بارچا) Cümlesi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** mektebe geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kinide niçe keniz hem ḳadd
Barça gül-rūy u erguvān ḫadd

Amma cümle maʿnāsına **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād İskender** ṭılsımını acduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: İtip barı çirikge rāhberlik
Alar kinice eylep pey siperlıḳ

Barın[4]: (بارین) Cümlesi dimekdür.

Paru[5]: (پارو) Kürek dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ ṭaġ kesdügi taʿrīfinde gelür ki:

Beyt: Geh balçıġ püştesin nüki itik bil
Veyā **paru** bile ḳar arıtur il

Barlas[6]: (برلاس) Çaġatay'da bir ṭāyifedür ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Barlası nihād āzādeler.

---

[1] **Kaflar kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B. // **varup** . varub B. // **gitmeleri** : kitmeleri B. // **gelür** : kelür B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **geldügi**: keldüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **acduġı** : açduġı A. , Ş. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür A. , Li.1 , S. , Ş. // **itip** : itib B. ; inip S. // **alar kinice** : ala kinica B. // **eylep** : eyleb B. // **pey siperlıḳ** : pey siperlik B. ; bī-sırlıḳ Ş.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **kesdügi** : kesdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1 , S. , Ş. // **balçıġ** : balçığ B. // **il** . bil S.
[6] **ṭāyifedür** : ṭāʾifedür S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

Bas[1]: (باس) Bas dimekdür.

Basḳıc[2]: (باسقیج) Nerdübān dimekdür.

Basruġ[3]: (باسروغ) Ḫar-gāh esbābına dirler.

Basḳanın[4]: (باسقانین) Basılġan dimek olur. Ayaḳ basḳanın dirler, yaʿnī ayaġı basdığın dimekdür.

Bas[5]: (باس) Bu ʿibāret de ḳāʿide-i muḳarrere üzre sin ṣad'dan münḳalib olmışdur. Baṣ dimekdür. Baʿżı ġazelde redīf vāḳıʿ olmışdur ki ḥarf-i sin'de ş̱ebt olınmışdur.

Başıda[6]: (باشیده) Başında dimekdür.

Başıġa[7]: (باشیغه) Başına.

Başımġa[8]: (باشیمغه)Başıma.

Başıñgu[9]: (باشینکو) Başıñ dimek olur.

Başaḳ ve başaḳ[10]: (باشاق و بشق) Oḳ demrenine dirler ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: [A.28a] Nevāyī encümen-i şevḳ-i cān-ārā tüzseñg
Anıñg başaḳlıġ oḳın şemʿ-i encümen ḳılġıl

"Başaḳlıġ oḳın" "demrenlü oḳın" dimekdür.

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Añga yiterge başaḳ ş̱iḳāli menʿ iter gerçi
Ḫaddiñgi keş̱retidin çıḳtı bāl ü per mindin

---

[1] bas : pas S. ; baş Ş. // dimekdür : demekdir B.
[2] baskıc : baskıç Ş. // dimekdür : demekdir B.
[3] dirler : derler B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Başaḳ ve başaḳ : başaḳ B. // dirler : derler B. // gelür : kelür B. // cān-ārā : cān A. // tüzseñg : tursañg S., Ş. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // yiterge : yeterke B. // gerçi : kerçi B.

Baş tuman ve baş tuban[1]: (باش تویان و باش تومان) Başı aşaġa [E.57b] dimekdür ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt: Yaşurup encüm-i dürr min Türk mihr
Birke körme **baş tuman** anı sipihr

Baş tuban[2]: (باش تویان) Bu daḫı başa aşaġa dimekdür ki Nesāyimü'l- Muḥabbe [S.48a]

fihristinde Şeyḫ Ebū Saʿīd Ebu'l-Ḫayr Ḳaddese Sırrehu menāḳıbında gelür ki:

Her kice alar bir çaḫdın **baş tuban** özlerin asar irmişler ve tañgaca ẕikr itür irmişler.

Başlap[3]: (باشلاب)İbtidā eyleyüp [Li.1-42b] dimekdür ki ḳulavuz olup yol gösterip

dimekdür ki Sebʿa-i Seyyāre'de dördinci maḳālede Mesʿūd ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Yandılar şehr sarı yol **başlap**
[Ş.172a] Bir iki iski keykülük taşlap

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Ḫıżr ʿAleyhi's-Selām ḳıṣṣasında gelür ki:

Ẕü'l-Ḳarneyn āb-i ḥayvān ḫayāli bile ẓulumātġa kirgende Ḫıżr ʿAleyhi's-Selām anı başlap kirdi.

Başlamaḳ[4]: (باشلاماق) Ḳılaġuzluḳ itmek maʿnāsınadur. Sebʿa-i Seyyāre'de Ferruḫ Şāh

Cānāne'yi Ḫᵛāce Aḫī'ye nikāḥ idüp ḫalḳı zifāf içün öñüne düşürüp alup gitdügi yerde bu beytde başladılar ʿibāreti bundandur.

Beyt: Ḫᵛāce ni **başladılar** ol sarı
Geh nihān irdi māh ruḫsārı

---

[1] **baş tuman ve baş tuban** : baş tuman B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **yaşurup** : yaşurub B. ; başarup B. , Li.1 // **Türk** : ø S. // **birke** : yirke S. // **körme** : körmes S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Ḳaddese Sırrehu** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **alar** : ø Li.1

[3] **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. : dimekdür ve A. , S. , Ş. // **olup** : olub B. // **gösterip** : kösterib B. // **dördinci** : dördünci b. // **maḳālede** : ø E. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E. // **yol başlap** : bu başlab B. ; bu başlap Li.1 , S. // **keykülük** : keylülük Li.1 ; keylkülük Ş. // **taşlap** : taşlab B. // **Tārīḫ-i Enbiyā** : Tārīḫü'l-Enbiyā A. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **kirgende** : kirkende B. // **başlap** : başlab B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ve yine ḥikāyede ḫalḳ dönüp gitdükleri yerde bu beytde başlaġan ʿibāreti daḫı bundandur, yaʿnī öñüne düşüp ileden dimekdür.

Beyt: Ḫᵛāce ol öyke çoḳ ki ḳoydı ayaḳ
Başlaġan ḫalḳ çıḳtı yayaḳ

Başḳarmaḳ[1]: (باشقارماق) Bu daḫı hemān başlamaḳ maʿnāsınadur.

Başḳaru[2]: (باشقارو) Ḳulaġuzlıya dimekdür.

Beyt: Ala kilür bolsa **Mecnūn** şīve vü bī-iḫtiyār
Ḳoymayın ura iḫtiyār yıġa bu sarı **başḳaru**

Başḳarur sın[3]: (باشقارورسين) Bu daḫı bu maʿnāyadur, yol gösterürsin dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ferhād'ı ṭutup öldürmek diledügi maḥalde gelür, Ferhād eyitdi ki:

Beyt: ʿAdem yolıġa gerçi **başḳarur sın**
Bir ölmek birle andın ḳutḳarur sın

Başḳaru[4]: (باشقترو) Bu daḫı emr idüp yol göster dimek maʿnāsına gelür ki **Sulṭān** Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Aḫtarur da tapsa ol kön̂glüm ki **Mecnūn**-şīvedür
[E.58a] Her niçüñ bolsa ʿadem ṣaḥrāsı sarı **başḳaru**

Başḳarıp[5]: (باشقاريب) Yol gösterüp ḳulavuzlayup dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **gösterürsin** : kösterürsin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṭutup** : dutub B. ; dutup Li.1 , S. // **diledügi** : diledüki B. // **gelür** : kelür B. // **eyitdi** : itdi B. // **Ferhād eyitdi ki** : ø Ş. // Beytin ikinci mısraı E. nüshasında yoktur . // **ḳutḳarur** : ḳutġarur S.
[4] **idüp** : idüb B. // **göster** : köster B. // **dimek** : demek B. // **gelür** : kelür B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **aḫtarurda** : iḫtiyārur da B. , Li.1 ; aḫtadur da S. // **tapsa ol** : tapsañ̂g B. ; tapsañ A. ; tapsâg Li.1 , S. , Ş.
[5] **başḳarıp** : başḳarıb B. // **gösterüp** : gösterüb B. // **ḳulavuzlayup** : ḳulavuzlayub B. ; ḳulaġuzlayup Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // E. nüshasında **"başḳarıp"** kelimesi yazılmış , fakat daha sonra gelen **"başḳarmaḳ"** kelimesinin anlamı ve tanıkları verilmiş.

Başḳarmaḳ[1]: (باشقارماق) Bir daḫıbir işi başarmaḳ ve becermege dirler. Ol maʿnāya gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād atası Yunan zemīne gitmegi rāżı olduġın bildügi maḥalde gelür ki:

Beyt: [S.48b] Bilip kim ger dise yalġuz barur min
Bu işni öz ḳaşımdın **başḳarur min**

"Başḳarur min" "başarur min" dimekdür.

Başḳara almay[2]: (باشقارالماى) Başarımaz ve ḥaḳḳından gelimez dimekdür.

Bağlıġ ve bağlıḳ[3]: (باغليق و باغليغ) Bağlu ve baçelü dimekdür ve bir daḫı bendle bağlu dimekdür ki Kemālī eşʿārında Mecālisü'n-Nefāʾis'de ikinci meclisde gelür.

Beyt: İrnīñ ḳulıdur ni şeker ey cān bili **bağlıḳ**
Gül dağı yüzüñ bendesidür tonı yamaġlıḳ

Bağışda[4]: (باغيش ده) Bağdaş ḳurup [Li.1-43a] oturmaġa dirler ki Sebʿa-i Seyyāre'de yedinci ḥikāye rāvisi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḳıldı **bağışda** olturup bünyād
Şeh duʿāsın ki çerḫ-i köhne nehād

Bağış[5]: (باغيش) [A.28b] Bend ü bağ maʿnāsınadur ve ḫar-gāh esbābına daḫı dirler.

Bağlaġan[6]: (باغلاغان) Bağlayan dimekdür ve bağlanan maʿnāsına da gelür.

Bağılṭaḳ[7]: (بغلطاق) Başda ve gövdede cebe altına giydükleri penbelü ḳaftana dirler.

Baḳmayın[8]: (باقمايين) Baḳmayup dimekdür ve baḳmayayın dimekdür.

---

[1] **Bir daḫı** : bu daḫı B. , S. // **becermege** : beçermek S. // **maʿnāya gelür** : maʿnāya kelür B. // **atası** : anası E. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gitmege** : kitmeke B. // **olduġın** : olduġını B. , Li.1 , S. // **bildügi** : bildüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür b. ; maḥalde gelür A. // **bilip** : bilib B. // **Başḳarur min başarur min dimekdür** : ø A. , B.

[2] **gelimez** : kelimez B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Kemālī eşʿārında** : ø S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1

[4] **ḳurup** : ḳurub B. // **dirler ki** : derler ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **bağışda** : yağışda S. // **olturup** : olturub B. // **çerḫ-i** : cerḫ-i B.

[5] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **esbābına daḫı dirler** : esbābına dirler A. , B. , E. , S. , Ş.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **giydükleri** : keydükleri B.

[8] **baḳmayup** : baḳmayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **baḳmayup dimekdür ve** : ø Ş.

Baḳġuñg[1]: (باقغونك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Baḳsañ gerek dimekdür.

Baḳarı[2]: (باقارى) Baḳışı [E.58b] dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: [Ş.172b] Kişi baġrım tomuzların o perī
Ġamze birle itik itik baḳarı

Bekevül[3]: (بكاول) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Çeşni-gīr maʿnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da āḫirinde bir ḥikāyede gelür.

Beyt: Bar idi ḫıdmet-ārā bir ḳul añga
Pāye-i ḫıdmetde bekevül añga

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Yūsuf ʿAleyhi'ṣ-Ṣalavatu Ve's-Selām ḳıṣṣasında gelür ki:

Melik Reyyān sücüsi bile bekevüli añga zehr birür tevehhidin yazġurup zindāna yıbardı.

Pelpuş ve pulpuş[4]: (پلپوش و پلپوش) Eviñ saḳfı altında olan kiriş aġacına [S.49a] dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Yaġdurup nāvek bozuḳ köñglüm ʿimāret eyledińg
Güyā pelpuş itip ḳoyduńg añga her yan sütün

Belālıġ ve belālıḳ[5]: (بلاليغ-بلاليق) Belālu dimekdür.

Bala[6]: (بالا) Ḳuş yavrusına dirler ve sāyir ḥayvānāt yavrusına dirler.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** . kaf kaf-ı ʿAcemīdir b. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **gerek** : kerek b. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **baḳışı** : baḳşı B. ; baḳısı S. // **dimekdür** : demekdir b. // **gelür** : kelür B. // **baġrım** : baġrın B. // **tomuzların** : tamurların Ş.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **Ḥayretü'l-Ebrār'da āḫirinde** : Ḥayretü'l-Ebrār'da āḫerinde B. : Ḥayretü'l-Ebrār āḫirinde A. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **Ṣalavatu Ve's-Selām** : ø B. , Li.1 , S. , Ş. // **tevehhidin** : tevehhüdin b. // **yazġurup** : yazġurub B.

[4] **eviñ** : evin B. // **dirler** : derler b. // **gelür** : kelür B. // **yaġdurup** : yaġdurub B. // **güyā** : güyiyā Ş.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dirler** : derler B. // **ḥayvānāt yavrusına dirler** : ḥayvānāt yavrusına daḫı dirler S.

Balalap[1]: (بالالاب) Ḳuş ve ḥayvān yavrulayup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da onıncı maḳāle ḥikāyesinde arslan vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çün bolur irdi **balalap** ẕevḳ-nāk
Mūr balasın ḳılur irdi helāk

[Li.1-43b] Ve yine Ferhād [E.59a] u Şīrīn'de Fedhād'ıñ ṭıfıllıġı beyānında gelür.

Beyt: İçerde mūrdın öksük ġıdāsı
Tapıp ḳuvvet anca kim arslan balası

Balaladı[2]: (بالالادى) Yavruladı dimekdür ki Tārīḫ-i Mülūk'da Ḫusrev-i Pervīz salṭanatı vaṣfında gelür ki:

Yana miñ ḳalada pili bar irdi ve anıñ zamānında pil Hind-ustān'dın özge yirde **balaladı**.

Beltute[3]: (بلتوته) Bir yerde ḳarār idüp mesken ṭutmaġa dirler ki Vaḳfiyye'de kendülir binā itdügi medāris şerāiṭinde gelür ki:

Yana şart ol kim medrese mevālisi medresede **beltute** ḳılġaylar.

Baltu[4]: (بالتو) Balta dimekdür. Teber maʿnāsına ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i İbrāhīm ʿAleyhiʿṣ-Ṣalatu Ve's-Selām Nemrūd'uñ bütlerin ṣıduġı maḥalde gelür ki:

Bir bahāne bile şehrde ḳaldı daḫı **baltu** alup küffārınıñ bütlerin uşattı.

Beyla ve beyle[5]: (بيله-بيلا) Buncılayın ve bunuñ gibi dimekdür.

---

[1] **balalap** : balalab B. // **yavrulayup** : yavrulayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **onıncı** : onuncı B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür A. , Ş. ; vaṣfında bir beytde gelür S. // **çün bolur** : cün bulur B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **beyānında gelür** : beyānında kelür B. ; beyānında gelür ki E. // **tapıp** : tapıb B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : ø E. ; kelür ki B. ; gelür S. // **anıñ** : onıñ B. ; Li.1 // **Hind-ustān'dın** : Hindistandin B.

[3] **idüp** : idüb B. // **ṭutmaġa** : dutmaġa B. , Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ʿAleyhi's-Ṣalatu Ve's-Selām** : ʿAleyhi's-Selām B. , Li.1 , S. , Ş. // **Nemrūd'uñ** : Nemrūd'un B. // **bütlerin** : butların B. // **ṣıduġı** : sınduġı S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. // **bile** : birle A. // **şehrde** : şehirde B. // **daḫı** : dağı A. , Ş. // **alup** : alub B. // **küffārınıñ** : küffārıñ B. , Li.1 ; küffārıñ Ş.

[5] **bununñ gibi** : böyle A. // **dimekdür** : demekdir B.

Behli[1]: (بهلی) Fārisī ile müşterekdür. [S.49b] Destüvāneye dirler [Ş.173a] ki ṭoġancılar ellerine giyerler. **Mecālisü'n-Nefā'is**'de altıncı meclisde **Mevlānā Nāṣirü'd-din Aḥmed** vaṣfında gelür ki:

Ḳuş sala atlanġay ü ṭabıl-bāz bağlap bilike **behli** sancḳay.

Ve yine [E.59b] **Maḥbūb** [A.29a] **u'l-Ḳulūb** āḫirinde gelür ki:

Eger sunġar iyyesi dik bilinĝde **behli** zer-kār yoḳ.

Babiri[2]: (بابری) Ḳadīmī maᶜnāsınadur ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de beşinci meclisde **Mīr Ḥaydar** vaṣfında gelür ki:

Bu der-gāhnınĝ **babirisi** belki ṭoġması durur.

Bayat[3] (بیات) Ḫudā maᶜnāsınadur.

Bayġazı ve badġazı[4]: (بادغزی و بایغزی) Rüstāyi maᶜnāsınadur ve nāḥiye maᶜnāsına daḫı gelür ve **Ḫorāsān**'da bir yere dirler ki anda pişte çoġ olur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Aġzınĝ bile tinĝlik talaşur piste uyalmas
Ol aġzı açuḳ **bayġazınınĝ** puclığın kör

Beyik[5]: (بییك) Kaf-ı ᶜArabī ile büyük dimekdür.

Beyik[6] (بییك) Aṣl büyük dimekdür ammā ekṣeriyyā yüksek ve yüce maᶜnāsına gelür.

Beyt: Ḳaddi ḳoyġac serv eger tüşse ayaġın öpkeli
Yoḳ ᶜaceb kim pest olur sāye ḳuyaş bolġac **beyik**

---

[1] **destüvāneye** : destüvāniye B. // **dirler** : derler B. // **ṭoġancılar** : doġancılar B. ; doġancılar Li.1 , S. // **giyerler** : kiyerler b. ; giyerler ki S. // **altıncı meclisde** : ø E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ṭabıl-bāz** : ṭabıl-yaz S. // **bağlap** : bağlab B. // **sancḳay** : sancġay A. , B. , S. // **Maḥbūbu'l-Ḳulūb** : Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da Ş. // **āḫirinde gelür ki** : āḫerinde kelür ki B.

[2] **babiri** : bayrısı B. ; bayrı Li.1 ; bayrı ve babiri S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **babirisi** : bayrısı B. , S.

[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[4] **rüstāyi** : rustāyi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ve nāḥiye maᶜnāsına daḫı gelür** : ø E. // **gelür** : kelür B. // **puclığın** : puçlığın A. , B. , S.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.5. Ḥarfü'l-Bai'l-Meksūre

Bibek[1]: (**ببك**) Kaf-ı ᶜArabī ile merdümek-i çeşm maᶜnāsınadur ki **Beḍayiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: İmes bu ḫāk ki köz ᶜārıżıñġa yitkende
Ḳalıp durur yapuşup ᶜayn şevḳıdın **bibekim**

Bibi[2]: (**ببى**) **Mükerreme Ḫatun** maᶜnāsınadur ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳısmda tenbīhātda gelür ki:

Ḫvāce kim **bibi** barıda dedekge aylanġay bibiniñg hem ᶜiffeti iteki ḳulġa bulġanġay.

Biçek[3]: (**بيجك**) Kaf ᶜArabī'dür. İğne dimekdür, sözen maᶜnāsına [E.60a] ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür .

[S.50a] Beyt: Yaramnı tikkeli başıñg üze **biçek** mu ikin
Biçekde rişte-i cānım yāḫūd ipek mu ikin

Bitimek[4]: (**بيتيمك**) Yazmaḳ.

Bitilmek[5]: (**بيتيلماك**) Yazılmaḳ.

Bitilgen[6]: (**بيتيلكان**) Yazılan.

Bitilgey[7]: (**بيتيلكاى**) Yazıla.

Bitik[8]: (**بيتيك**) Biti, yaᶜnī mektūb ve berāt ve ḥacet ve ġayrı.

Beyt: Hem uşal tofraġdın saçıp ḳurutuñg nāmeni
Yazsañgız ol ayġa cismim tofraġ alġandın **bitik**

---

[1] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **imes** : imas B. // **ᶜārıżıñġa** : ᶜārıżıñġa A. , S ; ᶜārıżıñgke B. ; ᶜārıżınġge Li.1 // **ḳalıp** : ḳalıb B. // **yapuşup** : yapuşub B. ; yabuşup E. // **ᶜayn** : ø Li.1 . S. // **şevḳıdın bibekim** : şevḳıdın köz bibekim Li.1 ; şevḳıdın köz pibekim S.

[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **üçinci** : üçünci B. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **dedekge** : ve dekge S. // **bibiniñg** : bibinin B. // **ḳulġa bulġanġay** : ḳulġanġay Ş.

[3] **biçek** : bicek A. , B. ; piçek S. ; picek Ş. // **kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. : kaf-ı ᶜArabī'yle S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **rişte i cānım** : reşte-i cānım B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bitidi[1]: (بيتيدي) Yazdı dimekdür.

Bititti[2]: (بيتيتى) Yazdurdı dimekdür.

Bitik[3]: (بيتيك) Kaf-ı ᶜArabī ile muktūba dirler ve yerden biten nebāt maᶜnāsına daḫı gelür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Dehr bāġñnıñg güli otdur bitik eşcārıdur
Yılge bir ol gülini hem ot salġıl eşcārıġa hem

Ammā mektūb maᶜnāsına Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt : Derd-i hicrimni ni bilgey çün yur eşkim ṣafḥanı
Ol müsāfir sarı kim gāhi raḳam ḳılsam bitik

Biti[4]: (بيتى) Bu daḫı [Ş.173b] mektūb ve nāme maᶜnāsınadur.

Bitey[5]: (بيتى) Ben yazayın dimekdür.

Bitküci ve bitiküci[6]: (بيتيكوجى و بيتكوجى) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yazıcı maᶜnāsınadur.

Bitilip[7]: (بيتيليب) Yazılup dimekdür ki Münşeāt'da on birinci mektūbda gelür.

Ol [Li.1-44b] nāmede şefḳat-engīz sözler bitilip irdi.

Bitiley[8]: (بيتيلى) Biz yazalım dimekdür ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirin'de dördinci maḳālede Muᶜammā risālesi yazmaḳ beyānında Mevlānā Cāmī'den naḳl iderler ki Alar didiler kim sin bu teşvīşni tartıma biz bitiley.

Bitirige[9]: (بيتيريكا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yazmasına dimekdür ki Ḫasb-i ḥāl Meṣnevi' [E.60b] sinde gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yazdurdı** : yazdırdı A., B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı Arabī'yle S. // **yerden** : yirden E. // **gelür** : kelür B. // **dehr** : dehir B. // **bāġınıñg** : bağınıñ A. // **gülini** : gülni A., Li.1 , S., Ş. // **bilgey** : ø E. ; bilkey B. ; bilgen Li.1 // **yur** : bur S.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[5] **bitey** : bitini A., E. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[7] **bitilip** : bitilib B. // **yazılup** : yazılıb B. // **on birinci** : on yedinci S. // **gelür** : kelür B.
[8] **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **teşvīşni** : teşvīşi : B., Li.1 , S.
[9] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **yazmasına** : bir nesne Li.1 , S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yiter** : biter Li.1 , S. , Ş. // **ki bolsa bitirige** : ki bolsa bitige E.

Beyt: Yiter Teñgridin anca ḳuvvet manĝa
Ki bolsa **bitirige** fırṣat manĝa

Bitiklik[1]: (**بيتيك ليك**) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yazılmış dimekdür.

Biti almaġay[2]: (**بيتى المماغاى**) Yazamaya dimekdür ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Beyt: [A.29b] Ṭabᶜımġa demi bolur ni vārid
Yüz yıl [S.50b] **biti almaġay** ᶜUṭārid

Bitildi[3]: (**بيتيلدى**) Yazıldı dimekdür ve bir daḫı bitdi maᶜnāsına gelür, yerden ot bitmek gibi ve aġacdan meyve bitmek gibi ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Nūşīnrevān** tārīḫinde gelür k :

ᶜAdl-i cüy-bāridin mülk bāġıda ferāġat eşcārı gülleri açıldı ve āsāyiş meyveleri **bitildi.**

Birgüni[4]: (**بيركونى**) Kaf ᶜAcemī'dür. Virdügini dimekdür ve birisini dimek maᶜnāsına daḫı gelür ki **Münşeāt** dibācesinde gelür.

Ṣabūrı ki maḳṣūd gevherin teᵓemmül deryāsıġa saldı tā her kim ol deryāġa ġavṣ ḳıldı **birgüni** oldı.

Birigi[5]: (**بيريكى**) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Virecek nesne ve virilecek nesne dimekdür ve birisi dimek maᶜnāsına daḫı gelür ki **Seb'ᶜa-i Seyyāre**'de beşinci ḥikāyede **Cābir Nuᶜmān Şāh** gemisine yetişdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: **Birigidin** sorup çü ṣūret-i ḥāl
Zāhir añglap ki ni durur aḥvāl

"**Birigidin**" didügi "**birisinden**" dimekdür.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yazamaya** : yazameye B. // **dimekdür :** demekdir B. // **gelür** : melür B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **mülk** : felek B.
[4] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir b. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **virdügini** : virdükini B. // **dimekdür** : demekdir B. // **birisini** : birseni B. ; birisi Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **dibācesinde gelür** : dibāçesinde kelür B. // **deryāġa** : deryāya B.
[5] **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **birisi** : birisini B. // **dimek** : demek B. ; dimekdür A. // **birisi dimek** : virgen S. // **maᶜnāsına daḫı gelür ki** : ø A. // B. // **gemisine** : kemisine B. // **yetişdügi** : yetişdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **sorup** : sorub B. // **çü** . cü B. , Li.1 // **añglap** : añglab B. // **"Birigidin.....dimekdür.** : ø S.

[E.61a] Birgisi ve birgüsü[1]: (بیرکوسی و بیرکیسی) Yine kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Virecegi dimekdür ve virse gerek dimekdür ve birisi [Li.1-45a] dimekdür ki Ḫayretü'l-Ebrār'da yigirminci maḳālede gelür.

Beyt: İkisidin **birgisi** alsa ḥesāb
Memleket içre tüşer di inḳılāb

Birgüci[2]: (بیرکوجی) [Ş.174a] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Virici dimekdür ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

İlāhī **birgücisin** sin hem fısḳ, hem fücūrni.

Birmey[3]: (بیرمای) Virmez ve virmezin dimekdür.

Biri[4]: (بیری) Birisi dimekdür ve beri cānibe dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvelki ḥikāye āḫirinde gelür.

Beyt: [S.51a] **Biri** kildim kön̂gül belāsı bile
Şahın̂g ḳulluġı hevāsı bile

Bir[5]: (بیر) Emr idüp vir dimekdür ve bir ᶜaded maᶜnāsına daḫı gelür.

Birmek[6]: (بیرماك) Virmek dimekdür. Barmaḳ , varmaḳ dimek olduġı gibi.

Birgey[7]: (بیرکای) Vire.

Birmegey[8]: (بیرماکای) Virmeye.

Birür[9] : (بیرور) Virür.

---

[1] **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** . kaf kaf-ı ᶜAcekmīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **virecegi** : vireceki b. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve virse gerek dimekdür** : ø B. , Li.1 , S. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür E. , S. // **tüşerdi** : tüşer A. , E. , Ş.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // gelür : kelür B. // **hem fısḳ hem fücūrni** : hem fısḳ ü hem fücūrni A. , S. ; hem fısḳ ü hem fücūrri Li.1 , Ş. // **fücūrni** : fücuri B.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür** : kelür B.

[5] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Birip[1]: (بيريب) Virip dimekdür. Ferhād-nāme'de ṣayf vaṣfında gelür.

Beyt: **Birip** yafraġ nişān ṭūṭī perīdin
Şecer ṭāvūs-ı cennet peykeridin

Biride[2]: (بيرىدا) Birinde dimekdür.

Birgüñg[3]: (بيركونك) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Virseñ gerek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Mehīn Bānū Ḫusrev ilçisine Ferhād ḥaḳḳında didi.

Beyt: Yüzi gül-zārıdın çün vird tirgüñg
Ni aytay kim özüñg inṣāf **birgüñg**

Birürge[4]: (بيرورکا) Kaf ʿAcemī'dür. Virmek içün dimekdür ki Ḫayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt : Bil ki seḫā ḳılġalı kim dur muḥiḳḳ
Sim **birürge** kim irür müsteḥaḳḳ

Birgeli[5] : (بيركالى) Yine kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür . Vireli ve virmek içün dimekdür ki [E.61b] Ḫayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt: Müştehi il yüz ise nān **birgeli**
Loḳma taturmas tileben mümteli

Bire alur sin[6]: (بيرا الورسين) Vire bilürsin dimekdür.

Bire alur min[7]: (بيره الورمين) Vire bilürin dimekdür.

Birdin oḳ[8]: (بيردين اوق) Hemān virirdin dimek olur.

Birles[9]: (بيرلاس) Çaġatay'dan bir ḳabīledür ki maḥbūbları çoḳ olur.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **biride** : birde B. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **çün** : cün B.
[4] **Kaf ʿAcemī'dür** : kaf ʿAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ʿAcemī'dür S. // **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[5] **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** . kelür B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ey yüziñg levḥide maḥfūẓ āyet emrü'l-kitāb
Toġmadı **pirles** ulusıdın siniñ dik āftāb

Birle[1]: (بيرلا) Edātdur. İsm āḫirine lāḥiḳ olur. Muḳārenet maᶜnāsını ifāde ider. Fülān birle, filān ile dimek olur.

Birk[2]: (بيرك) Kaf-ı ᶜArabī ile berḳ, muḥkem maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de raᶜd ile vaḫşi cenginde gelür ki:

Beyt: Keçek muḥkem olġac çikip ḳıldı pest
Anıñg dik ki **birk** olsa [Li.1-45b] māhı şest

[A.30a] Birkitip[3]: (بيركيتيب) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Berkidüp dimekdür.

Birkigen[4]: (بيركيكان) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī ᶜAcemī'dür. Berk olan ve berminen maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: ᶜIşḳ ara tiş baġrıma ursam içer min ḳan dağı
Bil çiker min hicr [S.51b] oḳıdın **birkigen** peykān dağı

Birġına ve birgine[5]: (بيركنه و بيرغنه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür . Taṣġīr ile biricik dimekdür ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da ḫātimede şeh-zāde naṣīḥatinde gelür ki:

Beyt: Ḳıldı ᶜademmenzili kāşānesin
[Ş.174b] Her birisin **birgine** ḳuş dānesin

Birev[6]: (بيراو) Bir kimesne dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de evvel beytde gelür ki:

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **çikip** : çikib B. // **anıñg** : aniñg

[3] **birkitip** : birkitib B. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir b. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **berkidüp .** berkidüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **ve kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **gelür** : kelür B. // **peykān dağı** : dağı Ş

[5] **birġına ve birgine** : birgine ve birkine B. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür A. // **Ḫayretü'l-Ebrār'da ḫātimede** : Ḫayretü'l-Ebrar ḫātimesinde S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **ḳıldı** : ḳıldım S.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **müsellem** : müslim B. // **birev şeh** : birev şeh ki A. , B. , Ş. ; birev şeh ger S. // **sanġa** : saña S. // **Ve yine Mecālisü'n-Nefā'is'de.....gelür.** ve sonra gelen beyit yalnız E. nüshasında varıdr.

Beyt: Ḫudāya müsellem ḫudālıḳ sanĝa
Birev şek deʾbi gedālıḳ sanĝa

Ve yine **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de bir şāʿiriñ terk ve tecrīde güşe-nişīn inzivā oldığında gelür.

Beyt: **Birev** kim çıḳdı ildin āgeh oldur
Gedālıḳdın kim āgeh şeh oldur

[E.62a] Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de cenk vaṣfında gelür ki:

Beyt: Sikender ṣafıdın **birev** sürdi raḫş
Anıng dik ki tüşkey çaḳıdın dıraḫş

Bir yolı[1]: (بيريولى) Bir nevʿ ile ve bir vech ile ve bir kezden ve bir uġurdan dimekdür ki

Mecnūn u Leylī'de **Nevfel** ḳızı içün **Leylī Mecnūn**'a mektūb gönderüp eytdi.

Beyt: İnṣāfġa hem kenāra tutma
Bizni dağı **bir yolı** unutma

Biş[2]: (بيش) Beş ʿaded maʿnāsınadur.

Bişevle[3]: (بيشولا) Beşi bile dimekdür.

Bişelesi[4]: (بيشالاسى) Beşi bile ve beşincisi dimekdür ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Ve muḳarrerdür kim **bişelesi** ḥavāssı kimde bolmasa.

Big[5]: (بيك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Beg dimekdür, mīr māʿnāsına.

Bike[6]: (بيكه) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Eri olmayan ʿavrete dirler ve daḫı şol ʿavrete dirler ki daḫı veled getürmemiş ola ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da [Li.1- 46a] gelür.

Beyt: ʿIşḳ eger bolsa yaman u yaḫşıdın pāk ey könĝül
Yoḳ tefāvüt dil-berinĝ ger **bike** bolsun ger miniñ

---

[1] **Nevʿ ile** : nevʿle Li.1 , Ş. // **vech ile** : vechle Li.1 , Ş. // **cevh ile** : vechle dimekdür : Li.1 , Ş. ; vech ile dimekdür S. // **Ve bir kezden.....dimekdür ki** : ø E. // **Nevfel** : Nufel B. // **gönderüp** : könderüb B. // **eytdi** : itdi B. // **bir yolı unutma** : bir yol unutma B.

[2] **ʿaded** : ʿadet B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḥavāssı** : ḥavās A. , E. , Ş. // **kimde bolmasa** : kim bolmasa E.

[5] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **eri** : adı Li.1 // **dirler** : derler B. // **daḫı şol ʿavrete dirler ki** : ø S. // **getürmemiş** : ketürmemiş B. // **gelür** : kelür B. // **ʿışḳ** : ʿaşḳ B. // **yaḫşıdın** : şaḫşıdın B. // **bolsun ger miniñ** : bolsunlar miniñ E. ; olsun ger miniñ S.

Bizni[1]: (بیزنی) Bizi dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Nevfel ḳızı içün Leylī Mecnūn cānibine mektūb [S.52a] gönderüp eytdi.

Beyt: İnṣāfġa hem kenāra tutma
Bizni dağı bir yolı unutma

Bizedi[2]: (بیزادی) Bezedi, yaʿnī ziynet itdi dimekdür.

Bizey[3]: (بیزی) Bezeyeyin, yaʿnī ziynet [E.62b] ideyin dimekdür ve daḫı emr idüp beze, yaʿnī müzeyyen eyle dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde **Behlūl** ile **Ḫalīfe** ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: Özge yalañg tutma ayağınğ **bizey**
Ḥayf bu devletni tapar yir yüzi

Bizep[4]: (بیزاب) Bezeyüp, ziynet idüp dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿārında gelür.

Beyt: Ol ḳadd u yüz hicridin ölsem **bizep** gül-berk ile
Tofrağımnıñg başı üzre serv ikip meyl eyle kil

[Ş.175a] Bizelip[5]: (بیزالیب) Bezenüp, müzeyyen olup dimekdür.

Bizelgen[6]: (بیزالکان) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bezeyen, müzeyyen olan dimekdür.

Bizniñ[7]: (بیزنیك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bizim dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: [A.30b] Miḥnet otıdın yaruḳdur her zamān kāşānemiz
Oldı gūyā ejdehā kāmı **bizniñ** virānemiz

Bizge[8]: (بیزکا) Bize dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Nevfel** . Nufel B. // **Nevfel ḳızı içün** : ø A. // **gönderüp** : könderüb B. // **eytdi** : itdi B. // **bizni** : bizi Li.1 // **yolı** : yol A. , B. , Ş.

[2] **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **bezeyeyin** : bezeyeyim B. // **yaʿnī ziynet** : ziynet A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **emr idüp** : emr idüb B. // **müzeyyen** : ø Ş. // **gelür** : kelür B. // **yalañg** : yalan B. ; yalañ Li.1 , S. // **yir yüzi** : yer yüzi A. , B. , Li.1 , S. ; bir yüzey Ş.

[4] **bizep** : bizeb B. // **bezeyüp** : bezeyüb B. // **ziynet idüp** : ziynet idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **tofrağımnıñg** : tofrağımnıñ A. // **ikip** : ikib B.

[5] **bizelip** : bizelib B. // **bezenüp** : bezenüb B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir b. ; kaf ʿAcemī'dür ş. ; kaf ʿArabī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir b. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **bizim dimekdür** : bizim demekdir B. ; bizim , bizleriñ dimekdür E. // **gelür** : kelür B. // **otıdın** : oynioin B. // **ejdahā** : ejhā E. // **kāmı** : gāmı B.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bilmes[1]: (بيلماس) Nefy-i mużāridür. Bilmez dimekdür.

Beyt: Fiġān kim kör̂glüm alġan dil-berim dil-dārlıġ **bilmes**
Bilür ᶜāşıḳnı ġam-gīn eylemek ġam-ḫārlıġ **bilmes**

Bigec[2]: (بيكاج) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Duḫter dimekdür, ḳız maᶜnāsına mi **Benāyī** bir ḳabīlede bir ḳız sevüp bu beyti didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Cefānı cānġa talay aldır̂ġız alay mu bolur
Sizniñ omaḳda **bigec** resmir̂giz bolay mu bolur

Bilgülük[3]: (بيلكولوك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür, kaf-ı ṯānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Bilmeklü, yaᶜnī maᶜrifetlü dimekdür ve bilmelü ve bilinmelü maᶜnāsına daḫı **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

[E.63a] Beyt: ᶜIşḳ otıdın ḳulluġur̂ġ dāġını [Li.1-46b] ḳoydum köksüme
Özni bu nevᶜ eyledim ᶜışḳ ehli içre **bilgülük**

Bilgüci[4]: (بيلكوجى) Bilici.

Bilgen[5]: (بيلكان) Bilen.

Bilgürmek[6]: (بيلكورماك) Belürmek.

Bilgürdi[7]: (بيلكوردى) Belürdi.

Biltek[8]: (بيلتاك) Biltek ki gücle söyler.

Beyt: **Nevāyī** ol yüz ü leb şevḳıdın nāgeh nevā çikse
Dem urmas bülbül ü ṭūṭī bu devr keçe ol **biltek**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Bigec** : bigeç B. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** . kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Benāyī** : Betālī S. // **sevüp** : sevüb B. // **didügi** : didikleri B. ; didükleri Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S.
[3] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; ᶜAcemi ve Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ṯānī** : ø Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabīdir Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **dāġını ḳoydum köksüme** : ø A. // **özni bu nevᶜ** : ø A.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bilgürür[1]: (بيلكورور) Belürdür ve belürür dimekdür ki [S.52b] bir muḫammesde gelür.

Beyt: Zülfī vaṣlın istesem ruṣsār-ı mihr-efrūzidin
Yoḳ ᶜaceb çün yıl kilişi **bilgürür** nev-rūzidin

Bilgürüp[2]: (بيلكوروب) Belürüp dimekdür.

Bilgü[3]: (بيلكو) Yine kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Nişān ve ᶜalāmet ve bilinecek nesne maᶜnāsına gelür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Cān üze dāġın körüp ᶜāṣıḳlıġımnı aŋ̂gladı
Ol kişi dik kim tanıġay öz ḳulın **bilgü** körüp

Ve yine Ḫayretü'l-Ebrār'da altıncı maḳālede gelür ki:

Beyt: Terk-i edebdin biri külgü durur
Külgü edeb terkige **bilgü** durur

Bilig[4]: (بيليك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bilmek ve idrāk maᶜnāsınadur ki Sebᶜa-i Seyyāre'de ikinci ḥikāyede Zeyd Ẕehhāb żāhdan ḳaçduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Anca mekr ü ferīb ü nevᶜ **bilig**
Tişlitip laḥẓa laḥẓa şehġa ilig

Ve yine Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde şeh-zāde naṣīḥatinde gelür ki:

[Ş.175B] Beyt: **Bilig** şāh eylese ḥayvānnıŋ̂ atın
Ni teŋ̂ ger kimse tapsa şāh ẕātın

[E.63b] Ḥayvānıñ şāh olması budur ki ṭūṭīniñ faṣīḥ söyleyenine şāh-ṭūṭī dirler.

Bilmeŋ̂ mü[5]: (بيلمانكمو) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bilmez misin dimekdür.

---

[1] **Bilgürür** : bigürür B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir muḫammesde gelür** : muḫammesde kelür B. ; muḫammesde gelür Ş. // **zülfī vaṣlın** : zülf-ı vaṣlın B. // **vaṣlın** : vaṣfın A. // **çün** : cün B. // **yıl** : bil Li.1 , S. // **kilişi** : kişi S.

[2] **bilgürüp** : bilgürüb B. // **belürüp** : belürüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **yine** : ø Li.1 , Ş. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gelür** : kelür B. // **körüp** : körüb B. // **kişi dik** : kişidin A. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede kelür ki B. ; maḳālede gelür A. , Li.1 , S. // **terk-i edebdin** : terk idüp Li.1 // **külgü** : külkü B. // **terkige** : terkike B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **çāhdan** : cāhdan A. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **nevᶜ bilig** : nevᶜi bilik B. // **tişletip** : tişletib B. // **şehġa** : şehḳa B. // **ilig** : ilik B. // **naṣīḥatinde gelür ki** : naṣīḥatinde kelür ki B. ; naṣīḥatinde gelür E. // **bilig şāh** : bilik şāh B. // **ḥayvānıŋ̂** : ḥayvāniŋ̂ B. // **ẕātın** : zatin B. // **Ḥayvānıñ şāh** : Ḥayvānın şāh B. // **ṭūṭīniñ faṣīḥ söyleyenine** : ṭūṭīniñ söyleyenine E. // **dirler** : derler B.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Bildiñ[1]: (بيلديك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bilsün dimekdür ki Naẓmü'l-Cevāhir'de

"Rütbetü'l-ʿilmī āʿleʿr-rüteb" ḥadīṯi tercemesinde gelür ki:

Rübāʿiyye: Ḥaḳ irdi çü ilge ʿilm sermāyesini
Ḫürşīd üze saldı ʿulemā sāyesini
Alġanlar anıñ rütbesidin vāyesini
Bildiñ barıdın [S.53a] büyük anıñ pāyesini

Bilmey[2]: (بيلماى) Bilmezin ve bilmez dimekdür.

Bilmeyin[3]: (بيلمايين) [Li.1-47a] Bilmeyüp ve bilmedin dimekdür.

Bilgin[4]: (بيلكين) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bilgil dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳālede gelür.

Beyt: **Bilgin** eyā kāsib-i ṣāḥib-ʿayāl
Kim señge irlik ü irenlik ḥelāl

Bilgüsidür[5]: (بيلكوسى دور) Bilse gerek dimekdür.

Bilgüci[6]: (بيلكوجى) Bilici dimekdür.

Bilküt[7]: (بيلكوت) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. (**Türk-istān**'da bir tāʾife ve bir ḳabīle adıdur.)

Çaġatay'da bir tāʾifedür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** mini zār eyledi bir lüli-veş
[A.31a] Kim hem **Arlat** unut boldı manga hem **Bilküt**

---

[1] **bildiñ** : bildiñg Li.1 , Ş. // **kaf , kaf-ı āAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **sāyesini** : māyesini E. // **alġanlar anıñg** : alġġanlarnıñg B. , Li.1 ; alġanlar anıñ A. // **vāyesini** : dāyesini Li.1 , S. // **barıdın** : barıdıñ A. // **büyük** : biñg Li.1 , Ş. ; nebiñg S. // **anıñg pāyesini** : pāyesini Li.1

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] **bilmeyüp** : ø Li.1 ; bilmeyüb B. // **dimekdür** . demekdir B.

[4] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **altıncı maḳālede** : ikinci maḳālede Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **señge** : señgge B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B.

[7] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // ( ) içindeki kısım yalnız E. nüshasında vardır. // **gelür** : kelür B. // **Arlat** : Erlat B. // **unut** : utup A. , Li.1

Bileyi[1]: (بیلایی) Yanınca ve bilesince dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de yedinci ḥikāyede rāvī Behrām'a Dilārām'la Ḫᵛāceden ḫaber virüp eytdi.

Beyt: Kim kilür tācir Ḫaṭā-yı zād
Bileyi bir keniz ḫūb-nihād

Bilegey[2]: (بیلاکی) Kaf [E.64a] kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bu daḫı bu maᶜnāyadur.

Bigin[3]: (بیکین) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gibi maᶜnāsınadur ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da dördinci maḳālede gelür.

Beyt: Serv dik āzād bol u rast-kār
Yā ürük ü elme bigin meyve-dār

Ve yine Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür .

Beyt: Kim körüp nergis bigin köz birle gül dik yüzini
Yilge birip ᶜaḳl u fehmin mest ü ḥayrān ḳalmadı

2.6. Ḥarfü'l-Bai'l-Mażmūme

Püpük[4]: (پوپوك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Baᶜżı ḳuşlaruñ ḫuṣūṣan hüdhüdüñ başındaġı tāca dirler.

[Ş.176a] Pütti[5]: (پوتتي)Bitdi dimekdür, eger yerden nebāt bitmekdür veyā cerāḥat añulup bitmekdür veyā bir iş ve bir binā tamām olup bitmekdür.

Bütmek[6]: (بوتماك) Bitmek dimekdür. ᶜAle'l-ıṭlāḳ bu diyārda kesreyle telaffuẓ olınur. Çaġatay'da ẓammeyle telaffuẓ olınur. Aġac bitmek ve yemiş bitmek ve cerāḥat bitmek ve bunuñ emṡāline ki var.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Dilārām'la** : Dilārām ile B. , S. // **virüp** : virüb B. // **eytdi** : itdi B. // **Ḫaṭā-yı zād** : ḫiṭāb-ı zād S. ; ḫıṭā-yı zād Ş. // **keniz** : ḳız B.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür ş. // **gelür** : kelür B. // **serv dik** . servdiñ B. , Li.1 , S. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de** : Luṭfī eşᶜārında : Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **körüp** : körüb B. // **birip** : birib B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **ḳuşlaruñ** : ḳuşların B. // **hüdhüdüñ** : hüdhüdün B. // **başındaġı** : başında olan B. , S. // **dirler** : derler B.

[5] **pütti** : bütti : S. // **dimekdür** : demekdir B. // **bitmekdür** : bitmekdir B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bütmes [1]: (بوتماس) Bitmez dimekdür. **Seb'a-i Seyyāre**'de **Ferruḫ Şāh** ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Didi bu ᶜacz birle **bütmes** işim
Bar durur Tiñgrim er yoḳ irse kişim

Bütmemiş[2]: (بوتماميش) Bitmemiş dimekdür .

Beyt: Tapmasañg her kez vefādur ilide ᶜayb itme kim
Bümemiş bu meyve devvār bāġınıñ eşcārıda

Bütretme[3]: (بوتراتمه) Ḳoḳutma dimekdür. Bu beytde bu ᶜibāret ibhāmdan ḫālī degüldür.

Beyt: Zülf ü yüz ü sünbülüñgni gül üze tarḳatma köp
Dehr bāġıda gül ü sünbül isin **bütretme** köp

Bütremaḳ[4]: (بوتراماق) Kökcek rāyiḥa ḳoḳkmaḳ manāsına gelür. Taᶜdiyesinde bütretmaḳ dinilür. Ḳoḳutmaḳ maᶜnāsına gelür ve bir daḫı bütremaḳ ṭaġıtmaḳ maᶜnāsına gelür.

Büter[5] : (بوتار)Biter dimekdür ki [S.53b] **Mecnūn u Leylī**'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt : [Li.1-47b] Mihr istedi çün ḥamel ferāġı
Deşt üze **büter** ḳuzı ḳulaġı

Bütüp[6]: (بوتوب) Bitüp, tamām olup dimekdür, yana tamām olmaḳ maᶜnāsına ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de beşinci ḥikāyede gelür.

Beyt: Taşıban anda ṣandal-ı ḫōş-bū
Ki **bütüp** ol ᶜimāret-i dil-cū

Ammā cerāḥat bitmek maᶜnāsına **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ẓulm ile gerçek bolġanı tenġa yüz merhem ḳoyup
Bütkerür biz diseler ol ẓaḫmlarnı bütmeñgiz

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Büter** : püter B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. , Ş. // **çün** : cün B. , Ş.
[6] **bütüp** : pütüb B. // **bitüp** : bitüb B. // **tamām olup** : ø Li.1 , S. ; tamām olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yana** : ø Li.1 , S. , Ş. // **Bitüp ,.....tamām olmak** : bitüp dimekdür , tamām maᶜnāsına B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // taşıban : taşıbanı E. // **ki bütüp** : ki pütüb B. ; ki tütüp Li. 1 ; S. // **bolġanı** : bolġan A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **tenġa** : tenge B. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **ẓaḫmlarnı** : ẓaḫmlerini B. // **"Bütkerür.....dimemdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

"Bütkerür biz diseler" didügi "bitürürüz diseler" dimekdür.

Bütmeñgiz[1]: (بوتمانكيز) Kaf-ı ᶜAcemī ile yuḳarıki beytde geçdi. İnanmañız ve müteselli olmñız dimekdür.

Bütkermek[2]: (بوتكارماك) Bitirmek ve oñutmaḳ ve bir yere bitişdürmek.

Beyt: Çāk bolġan köñglüme ḳılmaḳ ᶜilāc āsān imes
Ġonca kim açıldı **bütkermek** anı imkān imes

Bütkerü[3]: (بوتكارو) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp bitür dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: İsteben kilse yana köksüm şikāfın tapmaġay
Veh ki bir merhem ḳoyup ol çāh köksüm **bütkerü**

Bütken[4]: (بوتكان) Kaf-ı ᶜArabī ile biten dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn'uñ divāneligi taᶜrīfinde gelür ki :

Beyt: Üstige yaġıp ġubār-ı miḥnet
Bütken ayaġıġa ḫār-ı miḥnet

Bütkerip[5]: (بوتكاريب) Tamām idüp ve örtüp, setr idüp, perde-pūşluḳ maᶜnāsına gelür ki Tārīḫ-i Enbiyā'da İbrāhīm ᶜAleyhi's-Selām Kaᶜbe bināsın şerefeha'llah tamām itdügi maḥaldeki mübārek arḳasın Kaᶜbe divārına urup tefāḫurla şükr eyledügi maḥalde gelür ki:

Ḫıṭāb kildi ki bir acnı mu toyġarıp sin yā bir yalañgacnı mu **bütkerip** sin.

---

[1] **Kaf-ı.....geçdi** : Lüġati ka-ı ᶜAcemī ile bu beytde geçdi. A. , E. , Li.1 ; ammā lüġati kaf-ı ᶜacemī ile bu beytde geçdi Ş. ; üġati ki kaf-ı ᶜAcemī ile bu beytde geçdi S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **idüp** : idüb B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **isteben** : isteyen S. // **tapmaġay** : tapmaġası S. // **ḳoyup** : ḳoyub B.

[4] **Kaf-ı ᶜArabī ile : kaf ᶜArabī'dür** Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **yaġıp** : yaġıb B.

[5] **bütkerip** : bütkerib B. // **idüp** : idüb B. // **örtüp** : örtüb B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Kaᶜbe bināsın** : Kaᶜbe şerefe bināsın Ş. // **şerefeha'llah** : ø Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **urup** : urub B. // **eyledügi** : eyledüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **toyġarıp** : toyġarıb B.

Bota ve bote[1]: (بوته و بوتا) Oġul dimekdür ki Ferhād [S.54a] ü Şīrīn'de Ferhād öldügi maḥalde ġāyibāne atasına ḫıṭāb idüp aydurdı.

[A.31b] Beyt: **Botam** dip gāh bozlap gāh ögürse
[E.65a] Cefā taşın sınuḳ köksige ursa

"**Botam**" didügi "**oġlum**" dimekdür.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ṣāliḥ Peyġamber** ᶜAleyhi's-Selām'dan [Li.1-48a] ḳavmi muᶜcize ṭaleb idüp eytdiler ki:

Ḫāre taşdın duᶜā ḳılıp bir **potelıḳ** tive çıḳarġıl.

Bütev[2]: (بوتاو) Bütün ve dürüst dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Tartıban tīġ-i cefā bağrımnı yüz çāk eyledi
Bardı evvel kim dirler irdi il mini bağrı **bütev**

Bütreşip[3]: (بوتراشيب) Ṭaġlaşup dimekdür.

Beyt: Bir ḫaylī kön̂glüm içre mūr dik eylep hücūm
Gerçi vaṣl ümīdi yetkende cebīn dik **bütreşip**

Büt ve but[4]: (بوت و بت) Buṭ dimekdür, rān maᶜnāsına.

Butratay[5]: (بوتراتای) Perīşān ve perākende eyleyeyin dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt : Zühd ü taḳvā ehli pendimġa eger cemᶜ olsalar
Ġam imes bir āh berḳıdin barısın **butratay**

Butrattı[6]: (بوتراتتی) Perīşān ve perākende eyledi dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de İskender Çīn'e gitdügi maḥalde gelür.

Beyt : Balıġlarnı **butrattı** girdāb-ı bīm
Anın̂g dik ki tal yafraġını nesīm

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **idüp aydurdı** : idüp aydurdı ki S. , Ş. ; iderdi ki B. , E. , Li.1 // **dip** : dib B. // **bozlap** : bozlab B. // **sınuḳ** : sınıḳ B. , S. // **didügi** : didüki B. // **ṭaleb idüp eytdiler ki** : ṭaleb idüb itdiler ki B. ; ṭaleb itdiler ki S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **potelıḳ** : potelik B. ; botesin S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 , S. // **evvel** : o Li.1 ; ol S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Büt ve but** : but A. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **pendimġa** : pendimge B. // **barısın** : ḳusın S.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **maḥalde** : maḳālede Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **anın̂g** : anıñ A. , S.

Butratıp[1]: (بوتراتیب) Perīşān ve perākende eyleyip dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Cihānda **butratıp** seyyāḥlarnı
Tiñgizlerge salıp mellāḥlarnı

Beyt-i diger: Taşlar kim ol perī-peyker bu mecnūñga atıp
ᶜAḳl u dāniş ḳuşların köñglüm öyidin **butratıp**

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de bir ser-suḫanda gelür.

Ve ḳurġanda ḳabalġanlarnıñg [E.65b] taġ u deştḳa **butraşḳanları.**

"Butraşḳanları" didügi "ṭaġılıp perākende olduḳları" dimekdür.

Puc[2]: (پوج) Bī-maġz [S.54b] dimekdür, ᶜaḳılsız maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Aġzıñg bile tiñglik talaşur piste uyalmas
Ol aġzı açuḳ bayġazınıñg **puclıġın** kör

Puḫsadı[3]: (پوخسادی) ᶜAşıḳıñ hicr ü firḳatde aġladığına dirler ammā sāyir aġlamaḳ maḥallinde istiᶜmāl olınmaz. Mücerred ᶜāşıḳ aġladığına dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ idüp bu beyti yazmışlardur.

Beyt: [Li.1-48b] Hicr endūhıda **puḫsap** min bile alman nitey
Mey ᶜilācımdur ḳoyup devr-i fenāġa ᶜazm itey

"Puḫsap" didügi "**aġlayup**" dimekdür.

Büdene[4]: (بودنه) Bıldırcın dimekdür.

---

[1] **butratıp** : butratıb B. // **eyleyip** : eyleyib B. ; eyleyüp Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **salıp** : salıb B. // **Beyt-i diger** : Yalnız E. ve Ş. nüshalarında vardır. // **ser-suḫanda gelür** : serḫanda kelür B. ; ser-suḫanda gelür ki A. , Li.1 , Ş. // **ḳurġanda** : ḳurḳanda E. , S. // **ḳabalġanlarnıñg** : ḳabalġanlarnıñ A. // **deştḳa** : deştġa A. // **"Butraşḳanları".....dimekdür.** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **ṭaġılıp** : ṭaġılıb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **puc** : puç A. , B. , Li.1 ; buc S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜaḳılsız** : ᶜaḳılsuz Li.1 , S. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : ø Yuḳarı bir beytde geçdi Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // Tanık olarak verilen beyit Ş. nüshasında yoktur. // **tiñglik** : tiñlik A. // **bayġazınıñg** : bayġazınıñ S. // **puclıġın** : puçlıġın A. , B. , S.

[3] **puḫsadı** : buḫsadı A. , E. // **aġladığına** : aġladuğına S. , Ş. // **dirler** : derler B. // **olınmaz** : olunmaz B. // **dirler ki** : derler B. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī** : Muhākemetü'l-Lüġateyn'de gelür. Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri ..... yazmışlardur.** : ø Ş. // **şöyle** : böyle A. // **idüp** : idüb B. // **yazmışlardur** : yazmışlardır B. ; yazmışlardur ki A. , Li.1 , S. // **alman** : almanı S. // **mey** . ni A. // **ḳoyup** : ḳopup A. ; ḳopub B. // **"Puḫsap".....dimekdür.** : ø B. ; Ş.

[4] **Bıldırcın dimekdür** : bıldırcın ḳuşı dimekdür. : S. // **dimekdür** : demekdir **B.**

Böri[1]: (بوری) Ḳurda dirler. Kürk maʿnāsına ki **Sedd-i İskenderī**'de **Bedāyiʿü'z-zamān Mirzā** naṣīḥatında gelür ki:

Beyt: Eger ḳoy **böri** ḫaylī pā-mālidür
Yaḳın bil ki çōbānġa it ḥālidür

Ve yine **Mahbūbu'l-Ḳulūb**'da evvelki faṣlda pādişāh-ı ʿādil vaṣfında gelür ki:

Ḥorāsetidin ḳuzı **böri** ḫavfdın eymin.

Burun[2]: (بورون) Evvel dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de [Ş.177a] **Dilārām Behrām Şāh**'a [E.66a] şikārda eytdi.

Beyt: Ki **burun** sal iki ḳulıġa şikāl
Eyle kim turġay öz yiride ġazāl

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṣavm bābında niyet-i ṣavm-ı nāfile beyānında gelür.

Beyt: Nevāfilde velī niyyetni ḳılmaḳ
[A.32a] Sanĝa cāyiz durur tuşidin **burundaḳ**

"Burundaḳ" didügi "**evvelcek**" dimekdür.

Burnaġı[3]: (بورناغی) Evvelki dimekdür. Burnaġı ve burunaġı daḫı dinilür. **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Dilāram** firāḳında **Şāh Behrām**'ıñ aḥvāli ẕikrinde eydür.

Beyt: **Burnaġı** bunca yüz ḫarāblıġı
Miḥnet otı üze kebāblıġı

Burunlar[4]: (بورون لار) [S.55a] Evveller dimekdür.

Burna[5]: (بورنا) Bu daḫı bu maʿnāya gelür ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da pādişāh naṣīḥatinde bir beytde gelür ki:

---

[1] **Ḳurda dirler. Kürk maʿnāsına ki** : Ḳurda dirler ki kürk maʿnāsına B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , Ş. // **faşlda** : faşılda B. // **eymin** : eymen B. , Ş.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Behrām Şāh'a** : Şāh'a A. , B. , Li.1 , S. // **eytdi** : aytdı B. ; didi Ş. // **niyet-i ..... beyānında** : ø Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1 // **sanĝa** : saña S. // **"Burundaḳ".....dimekdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Burnaġı ve burunaġı.....eydür.** cümlesi ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **gelür** : kelür b. // **bir beytde gelür ki** : bir beytde kelür B. // gelür Ş. // **iş küni** : iş sarı Ş. // **töre** : türne B. , Li.1 , S.

Beyt: İş küni ḳoyġanda ᶜadū sarı yüz
Töre bile **burna** yasalınġnı tüz

Burnaġıca[1]: (بورناغی‌جه) Evvelki deklü dimekdür.

Burnaştı[2]: (بورناشتی) Birbirine taḳaddüm itdi oimekdür.

Burdaġan[3]: (بوردا غان) Yumurda başan tavuġa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** fetḥinden ṣoñra seyāḥat taᶜrīfinde maḳāle-i evvelde gelür ki:

Beyt: Ketekde ḳalan **burdaġan** mākiyān
Ni maᶜlūmı uçmaḳġa sūd u ziyān

Burdadı[4]: (بوردادی) Bir kimesne bir ḥayvān besleyüp semīz eyledi dimekdür ve yaġan ḳarı [Li.1-49a] yel bir yerden bir yere ṣavurup yıġmağına dirler.

Burtaġ[5]: (بورتاغ) İnişlü, yoḳuşlu, çuḳurlu ṣarb yollara dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de sebeb-i teʾlīfde gelür.

[E.66b] Beyt: Mu alımġa kilken biyiñ taġ idi
Taşı anınġ ü yolı **burtaġ** idi

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Köz ac eşk-i nedāmet sac öz aḥvālinġga kim bardur
Tününġ tire közünġ ḫīre yolunġ **burtaġ** atınġ aḳsāk

Bürgüt[6]: (بورکوت) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ṭavşancıl didükleri yırtıcı ḳuşa dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** atası anasınġ vefātına düş gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yuḳarıdın indi iki **bürgüt**
Ḳıldı ol iki ḥammāmeni ḳut

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da gelür ki:

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **yumurda** : yumurta B. // **gelür ki** : kelür B. // **maᶜlūmı** . maᶜlūm B.
[4] **kimesne** : kimse B. // **besleyüp** : besleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṣavurup** : ṣavurub B.
[5] **inişlü** : inişlu B. // **dirler** : derler B. // **sebeb-i teʾlīfde gelür** : teʾlīfde kelür B. // **mu** : çü B., S. // **biyinġ** : bitik B., Li.1 , S., Ş. // **anınġ** : itik : B., Li.1 , S., Ş. // **aḥvālinġga** : aḥvālinġge B. // **tününġ** : tütünüñ Li.1 ; tütünġ Ş. // **közünġ** : közüñ A., Ş. // **yolunġ** : yoluñ Ş. // **atınġ aḳsaḳ** : atıñ aḳsaġ A., Li.1 ; atınġ aḳsaġ Ş. ; itiñ aḳsaḳ S.
[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **Mecnūn u Leylī'de** : ø B., E., Li.1 , S., Ş. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **kirdi** . kirü B.

Beyt: Kirdi bürgüt ortaġa yaʿnī ʿuḳab
Didi ey ḳuşlar ara mālik-i riḳāb

Bürkedi[1]: (بورکادی) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Başın bürüdi dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de bir şiʿrde gelür.

Beyt: Bāġ eṭrāfıda aġzınġdın [S.55b] ḳızarıp sarġarıp
Ġonce jengārı libāsı birle başın bürkedi

Bürketip[2]: (بورکاتیب) Yine kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Bu daḫı bürünüp ve örtünüp dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Örtenip ḳalġac otumġa maḫfī ister ġayrdın
Olturup min ṭarafa iş kör kim külümni bürketip

Bozladı[3]: (بوزلادی) Mātem-zedeler ṣaġu ṣaġup ḥazīn āvāzla iñledi dimekdür ki Ferhād u Şīrīn [E.67a] da Ferhād ḥīn-i mevtde atasına ayıtdı.

Beyt: Botam dip gāh bozlap gāh ögürse
Cefā taşın sınuḳ köksige ursa

"Bozlap" didügi "aġladı ve iñledi" dimekdür.

Ve yine deveniñ āvāzına dirler ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de bu lüġat böyle taṣḥīḥ olınmışdur.

[Li.1-49b] Bozuġ[4]: (بوزوغ) Virāne maʿnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da söz taʿrīfinde gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir şiʿrde** : ø S. , Ş. ; bir şiʿirde B. // **gelür** : kelür B. // **aġzınġdın** : ø B. // **ḳızarıp** : ḳızarıb B. // **sarġarıp** : sarġarıb B. // **başın bürkedi** : başın bürüdi B.

[2] **bürketip** : bürketib B. // **kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **bürünüp** : bürünüb B. // **örtünüp** : örtünüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **örtenip** : örtenib B. // **ister** . isteb B. // **ġayrdın** : ġayirdin B. // **olturup** : olturub B. // **bürketip** : bürketib B.

[3] **mātem-zedeler** : mātem-zedelerde B. , Li.1 , S. // **ṣaġup** : ṣaġıb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **ayıtdı** : ġāyibāne ḫıṭāb idüp ayıtdı S. // **dip** : dib B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **sınuḳ** : sınıḳ B. , S. // **bozlap** : bozlab B. // **didügi** : didüki B. // **ve yine deveniñ** : ve deveniñ B. // **dirler** : derler B.// **bu lüġat ..... olınmışdur** : munṣarışdur Ş. // **olınmışdur** : olmış E. , Li.1 ; olmışdur A. , B.

[4] **bozuġ** : bozuğ B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // Ş. nüshasında "Beyt" yazılmış , fakat tanık olacak beyit verilmemiş.

Böz[1]: (بوز) İmāle ile ġāyet yoġun [A.32b] penbe bezine dirler ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da yigirmi yedinci faṣlda şehrlerde alup satıcılar meẕemmeti ẕikrinde gelür ki:

Alurda ketenni **böz** dip satarda böz vaṣfıda ketendin artuḳ söz dip.

Ve yine Mahbūbu'l-Ḳulūb'da yigirmi altıncı faṣlda tüccār meẕemmetinde gelür ki:

Biri yüz bolurdın başıda sevdā. **Bözi** keten bolurdın kön̂glige temennā.

Bozcin[2]: (بوزجين) Cim-i ᶜArabī ile ḳaraca āhūnuñ dişisine dirler ki Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Türk kiyikniñ̂g irkekin hüne ve tişisin **bozcin** dirler.

Borçin[3]: (بورجين) [S.56a] Cim-i ᶜAcemī ile ördegiñ dişisine dirler ki Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Ve kildük ḳuşġa ki anda muḳarrer ve meşhūr ilbasun [E.67b] ördekdür. Sart ol ilbasunnı ḫōd bilmes, tağı ördekniñ̂g irkekin suna ve tişisin **borçin** dir ve sart muñ̂ga hem at ḳolmaydur ve ner-ü-māda ikelesin murġābī dir.

Bosaġa ve bosaḳa[4]: (بوساقه و بوساغه) Āsitāne maᶜnāsınadur ki Münşeāt'da yigirminci mektūbda gelür ki Kön̂gülge sarıġ yüzni altun **bosaḳaġa** sürtmek müddeᶜāsı bī-nihāyet irdi.

Ve yine Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Bu bādedin añ̂ga hem bir ayaḳ tut
Bosaġasın öpüp mindin ḳulaḳ tut

---

[1] **yoġun** : yoğun B. // **faşlda** : faşılda B. // **alup** : alub B. // **meẕemmeti ẕikrinde** : meẕemmetinde Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **dip** : dib B. // **bözi** : yüzi Li.1

[2] **āhūnuñ** : āhūnun B. // **dirler** : derler B. // **Nevāyī Ḥażretleri** : ø Ş. // **Muhākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muhākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // **bu lüġati .....iderler ki** : ø Ş. // **kiyikniñ̂g** : kiyikniñ A.

[3] **borçin** : borcin B. // **Cim-i ᶜAcemī ile** : Ammā cim-i ᶜAcemī ile S. ; cim-i ᶜArabī ile E. ; Ammā cim-i Fārisī ile Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri ..... iderler ki** : ø Ş ; yazaru Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de naṣṣ ile istişhād geçdi Ş. // **Muḥākemetü'l-üġateyn'de** : ø S. // **Ve kildük ..... dir.** : ø Ş. // **tağı** : dağı Li.1 , S. // **ner-ü-māda** : ner-ü-māde A. // **murġābī dir.** : murġābī dirler Li.1

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **Kön̂gülge sarıġ** : Ve kön̂gülge sarıġ S. , Ş. // **sürtmek** : sürünmek Ş. // **müddeᶜāsı** : müddaᶜāsı B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E.

Bosaġa[1]: (بوساغه) Ḫar-gāh eşigine dirler ki [Ş.178a] Muhākemetü'l-Lüġateyn'de Fārisī dilde bu ʿibāreti ehl-i Fürs yine bu edā ile edā iderler ve muṭlaḳ Türkī'dür didükleri maḥalde gelür ki:

[Li.1-50a] Bir müteʿayyin nime kim aḳ öydür aña ḫar-gāh at ḳoyup dururlar ammā anıñg eczāsınıñg köpin Türkī til ile ayturlar andaḳ ki basaġa.

Bustaġan[2]: (بوستاغان) Gemi vaṣfında uzun ḳadeḥe dirler ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Ḥelāl ana süti dir dur ger ol ḳuyaş tutsa
Tapuġ ḳılıp yükütüp bustaġan içinde ḳımız

Buştı[3]: (بوشتی) Ġılẓatla tünd oldı, ḳaḳıdı dimekdür ve incindi ve bī-ḥużūr oldı maʿnāsına [E.68a] daḫı Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Ni bāk ṣaf könġül sarı çerḫ salsa küdüret
Zülāl közküsini sāye ḳılġalı buşmış

"Buşmış" " ḳaḳımış" dimekdür.

Ve yine Sedd-i İskenderī'de İskender Hind ilçilerine ʿöẕr idüp aytdı.

[S.56b] Beyt: Tilin ʿöẕz sarı ḳılıp nükte senc
Ki buşḳunca ḫōd yitmedi yolda renc

Buradaki "buşḳunca" "zaḥmet çekince ve perīşān-dil olınca" dimekdür.

Ve yine Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür ki:

Beyt: Buşurġatmay salıp barġanlarıġa
İcāzet birdi hem ḳalġanlarıġa

---

[1] ehl-i Fürs : ehli Fürs B. // edā iderler : iderler A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür kim Ş. // müteʿayyin : mütaʿayyın B. // at ḳoyup dururlar : at ḳoyub durur B. ; ad aya dip dururlar A. // eczāsınıñg : eczāsınıñ A. , Li.1 , S.

[2] gemi : kemi A. , B. // dirler : derler B. // gelür : kelür B. // ger : ki B. , Li.1 , S. // tutsa : tulsa S. // tapuġ : tapuġ B. // ḳılıp : ḳılıb B. // yükütüp : yükünüb B. ; yükünüp Ş.

[3] ġılẓatla : ġilzetle B. ; ġılẓat ile Ş. // dimekdür : demekdir B. // incindi ve bī-ḥuzūr : incindi bī-ḥuzūr A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // daḫı Fevāīdü'l-Kiber'de : daḫı gelür ki Fevāīdü'l-Kiber'de A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // gelür : kelür B. // ni bāk : nipāk B. // küdüret : küdüret B. // ḳılġalı : ḳılġay B. , Li.1 // "Buşmış" "ḳaḳımış" dimekdür : ḳaḳımış A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // ilçilerine : ilcilerine B. // ʿöẕr idüp . ʿöẕür idüb B. // ʿöẕr : ʿöẕür B. // ḳılıp : ḳılıb B. // buradaki : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // olınca : olunca B. // dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // buşurġatmay : buşurġanmay B. // salıp : salıb B. // barġanlarıġa : yarġanlarıġa S. // ḳalġanlarıġa : ḳalġaylarıġa B. // Burada : ø A. , E. , Li.1 // Burada buşurġatmay".....dimekdür. : ø Ş. // buşurġatmay dimek : Yalnız S. nüshasında vardır. // incinmeyüp : incitmeyüb B. // itmeyüp dimekdür . itmeyüb demekdir B.

Burada "buşurġatmay" dimek " incinmeyüp ve ġażab itmeyüp" dimekdür.

Buġına[1]: (بوغنه) Taṣġīr ile bunuñ gibice ve böylece dimekdür.

Boġcı[2]: (بوغجى) Yayıñ bir baġrı żaʿīf olup bir baġrı ḳavī olsa, ḳavī cānibinden kirişle yaya bir ib bağlarlar [A.33a] ki iki cānibi berāber olur, aña dirler.

Boġuz[3]: (بوغوز) Boğuz dimekdür, ḥulḳūm maʿnāsına.

Boġzum[4]: (بوغزوم) Sükūn-ı ġayn ile boğazım dimekdür.

Buġu[5]: (بوغو) Āhūnuñ erkegine dirler ki Sebʿa-i Seyyāre'de Nūẕir Şāh Cābir cezīresinde şikār itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Güyyā ṣaydlardın ol çengel
Vaḳıʿ irdi tula buġu vü merāl

Bükse[6]: (بوكسا) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür.Eger insānıñg ve eger ḥayvānıñ belinden yuḳarusına dirler ki Maḫzen-i [Li.1-50b] Mīr Ḥaydar'da Timur Ḫan [E.68b] köprü sāyesinde ol bir mecrūḥ ḳarınca gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kördi ki bir mūr ayaġ ili yoḳ
Büksesi mecrūḥ yarım bili yoḳ

Bügreyip[7]: (بوكرايب) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. İki bükülüp dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Çerḫ-i şeb gerdiġa gūyā naḳd-i ʿömrinñgdür ġaraż
Tiker anñga gūyā ki iki bükreyip aylanedür

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yayıñ** : yayın B. // **olup** : olub B. // **bir baġrı** : biri A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **kirişle** : kiriş ile S. , Ş. // **ib** : ip B. , Li.1 // **bağlarlar** : bağlarlar B.
[3] **boġuz** : boğuz B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **erkegine** : erkekine B. // **dirler** : derler B. // **itdügi** : itdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ṣaydlardın** : ṣaydlerdin B.
[6] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **insānıñg** : insānunñ S. // **ve eger** : eger B. , Li.1 , S. , Ş. // **belinden** : bilinden B. // **dirler** : derler B. // **ḳarınca** : ḳarıncayı B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A.
[7] **bügreyip** : bügreyib B. // **ʿAcemī'dür** : ʿAcemīdir B. // **bükülüp** : bükülüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gerdiġa** : gerdige B. // **gūyā ki** : ø Ş.

Bügredi[1]: (بوكرادى) İki büküldi dimekdür.

Bolalı ve bulalı ve böleli[2]: (بولالى و بولالى و بولالى) Olalım dimekdar ve bulalım dimekdür. Yāften [S.57a] maʿnāsına ve imāle ile bölelim, nıṣf eyleyelüm dimekdür.

Bolmaġunca ve bulmaġunca[3]: (بولماغونجه و بواماغونجه) Olmayınca ve bulmayınca dimekdür.

Bolmaġın bolsa[4]: (بولماغين بولسا) Olmayın olsa, yaʿnī olmamış olsa dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Uc eger tuttı nige kirdi yana tofraġ ara
Bolmaġın bolsa sirişkim baḥrıdın ṭūfān ḥacel

Bolġaca ve bolġuca ve bolġanca ve bolġunca[5]: (بولغونجا و بولغانجا و بواغوجا و بولغاجا) Olınca dimekdür.

Bolulsa[6]: (بولولسا) Olınsa dimekdür.

Bolġın[7]: (بولغين) Emr idüp olġıl dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Bilinĝ bağlap ayaġ bastıñ közümge
Revān **bolġın** ḳadem ḳoyġın yüzümge

Bolırıġa[8]: (بولوريغه) Olmaġçün dimekdür.

Bolurġa[9] (بولورغه) Olmaġa dimekdür ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Miʿrāc'da gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **bolalı ve bulalı ve böleli** : bolalı A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **olalım dimekdür** : olalım demekdir B. ; olalım A.
[3] **bolmaġunca ve bulmaġunca** : bolmaġunca : A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **uc** : uç B. // **nige** : nigār E. // **ḥacel** : ḥacīl B.
[5] **bolġanca ve bolġunca** : Bu kelimeler B. nüshasında yazılmış ama anlamları verilmemiş. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **bolulsa** : bolusa B. ; bolunsa S. // **olınsa** : olunsa B. ; olursa Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da A. , E. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **bastıñ** : bastınĝ A. , Li.1 // **közümge** : közümke B. // **yüzümge** : yüzümke B.
[8] **bolarıġa** : bolurıġa Li.1 , S. // **olmaġçün** : olmaġıçün S. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : ø S. ; kelür B. // **tüşüp** : tüşüb B. // **yavuşup** : yavuşub B.

[E.69a] Beyt: Arslan it dik ayağıġa tüşüp
Ḫōşe toḫmıdur **bolurġa** yavuşup

Bolġum[1]: (بولغوم) Olsam gerek dimekdür.

Bolur dik dur[2]: (بزلوردیك دور) Olur gibi dur dimekdür.

Bolġay[3]: (بواغای) Ola dimekdür.

Bolġanda[4] : (بولغانده) Olduḳda.

Bolġusı[5]: (بولغوسی) Olsa gerek dimekdür. Ferhād-nāme'de Ferhād içün binā olınan ḳuṣūr-ı bī-ḳuṣūr evṣāfında getürür.

Beyt: Ġarāīb köp hüveydā **bolġusıdur**
Besi şekl anda peydā **bolġusıdur**

Bolġusı min[6]: (بولغوسیمین) Olsam gerek.

Bolġu dik min[7]: (بولغودیك مین) Olmaluyın dimekdür. Bu beytde baʿżı nüsḫada bolġusı min ve baʿżısında bolġu dik min yazılur.İkisi daḫı cāīzdür. Maʿnāda birbirine muḳarrebdür.

Beyt: Ger budur kāfir közü zünnār ey zülfi faḳīh
Bolġusı min deyr ara mest ü perīşān ʿāḳıbet

Bolçar[8]: (بولچار) İstimālet virmekdür.

Bolġalı[9]: (بولغالی) Olmaġıçün ve olıcaḳ ve olalı dimekdür. Ammā olmaġıçün maʿnāsına Lisānü't-Ṭayr'da Şeyḫ ʿAṭṭār Ḥażretleri Ḳaddese Sırrehu menḳıbetinde gelür ki:

Beyt: **Bolġalı** ẓāhir her andaḳ ʿilleti
Bu dükkān içre müheyyā şerbeti

Bolmaġunca[10]: (بولماغونجه) Olmayınca dimekdür.

---

[1] **bolġum** : bolḳum B. ; bolġu S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **olur gibi dur** : olursan S. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **olmaġıçün** : olmaḳ içün Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥażretleri Ḳaddese Sırrehu** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // gelür Li.1 , S. , Ş. // **her andaḳ** : bir andaḳ B.
[10] **bolmaġunca** : bolġanca E. // **dimekdür** : demekdir B.

Bolġuñguz[1]: (بولغونكوز) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Olsañız gerek dimekdür.

[Li.1-51a] Bulcar[2]: (بولجار) Bir pādişāh sefere gitmelü olıcaḳ vaᶜdeyle leşkeri cemᶜ olıcaḳ dernek yerine dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫaḳan Yunan zemīne gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çirikge eyleben miᶜād **bulcar**
Tavacı her ṭaraf yitkürdi ulcar

[Ş.179a] Ve yine [S.57b] Sedd-i [A.33b] İskenderī'de Rāy-ı Hind'iñg İskender-nāme'si cevābında Dārā'dan ḥikāyet idüp aytdı ki:

Beyt: Çü yettüñg anıñg cār u **bulcarıġa**
Şeh-i Rūm ili birle bikāriġa

Boldig[3]: (بولديك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Olsun dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Ḥāfıẓ itken kibi ḥaḳ luṭfı anı Ḳur'ān'da
Boldig anıñg dağı her ḥālide Ḳur'ān-ı ḥāfıẓ

Ve yine [E.69b] Ḥayretü'l-Ebrār'da üçinci naᶜtda ḳalem vaṣfında gelür ki:

Beyt: Nāme ḳıra ḳılġalı **boldig** serīᶜ
Nāme siyehlerġa çü sin sin şefīᶜ

Bulaġ[4]: (بولاغ) Yerden ḳaynayup çıḳan buñara dirler ki Ġarāībüᶜṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Mūcibi köp yıġlamaḳ irmiş nazar-pāk olmaġıñg
Eyle kim eyler suyın efzūn arıtmaḳdın **bulaġ**

Ve yine eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **bulcar** : buncar B. // **gitmelü** : kitmelü B. // **vaᶜdeyle** : vaᶜdile B. ; vaᶜde ile S. // **cemᶜ olıcaḳ** : cemᶜ olacaḳ B. // **dirler** : derler B. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür ki** : kilür B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **çirikge** : çirik Li.1 // **miᶜād bulcar** : mirād buncar B. // **Hind'iñg** : Hind'iñ Ş. // **ḥikāyet idüp** : ḥikāyet idüb B. // **aytdı ki** : aytdı : B. , S. // **yettüñg** : yetyük A. , B. , Ş. ; yetyik S. // **anıñg** : anıñ A. ; itik S. // **cār u bulcarıġa** : çār u bulçarıġa A.

[3] **boldig** : boldiñg Li.1 , S. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kibi** : gibi B. // **boldig anıñg** : boldiñg anıñg S. ; boldig dağı anıñg Li.1 // **üçinci** : üçünci b. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Ş. // **Nāme ḳıra** : Nā ḳıra Ş. // **ḳılġalı** : ḳılġay Li.1 // **boldig seriᶜ** : boldiñg seriᶜ S. // **siyehlerġa** : siyehlarġa B.

[4] **ḳaynayup** . ḳaynayub B. // **buñara** : bınara B. ; buñgara Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **eyle kim eyler** : eyle kim eyle E. // **Luṭfī'de gelür** : Luṭfī'de kelür b. ; Luṭfī'de gelür ki Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 // **çikip** . çikib B. // **yiti** : yidi A. ; yedi Ş.

Beyt: Mözüm ḫayāli ḫayliġa rūşen ḥarīm irür
Arı perī **bulaġ** başıda muḳīm irür

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** ḫaste ve żaᶜīf olıcaḳ ḥükemā **Ferhād**'ı iledecekleri ṭaġ vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çikip baş ol cezīre içre tağı
Bu taġ üzre yiti sikiz **bulağı**

Bulġaġ[1]: (بولغاغ) Ürkülük ve tefrīḳa maᶜnāsınadur ve ṭārāc ve tālān ve ḫarāb maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Dime kön̂glün̂g milki ḳoy çaġdın bu nevᶜ olmış ḫarāb
Tā bu kişver ehliġa tüşmiş firāḳın̂g **bulġaġı**

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı** [Li.1-51b] **Luṭfī**'de ṣıfat-ı şubḥda gelür ki :

Beyt : Çü Yūnus çıḳtı balıḳ ḳursaġıdın
Ḫuten bitdi Ḥabeşnin̂g **bulġaġıdın**

[E.70a] [S.58a] Ve yine eşᶜār-ı **Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Zülfün̂g çü baş kötürdi bozuldı kön̂gül ili
Ḳaydın tapılsun emen ki **bulġaġı** çaġı dur

Bulġanur[2]: (بزلغانور) Bulunur dimekdür.

Bulġancuġluḳ[3]: (بولغانجوغلوق) Bu daḫı tefrīḳa ve ṭalaġlıḳ maᶜnāsınadur ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i İlyas ᶜAleyhi's-Selām** ümmeti żikrinde gelür ki:

Benī İsrāīl [Ş.179b] arasıda millet ḫaysiyyetidin köp **bulġancuġluḳ** vāḳıᶜ boldı.

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Közüm **bulġandı** mevc-i eşkdin vāy
Körd̂ün̂g külekidin ᶜummānda aşup

---

[1] **tefrīḳa maᶜnāsınadur** : tefrīḳa maᶜnāsına B. , Li.1 , S. // **ḫarāb maᶜnāsınadur** : ḫarāb maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **milki** : ø B. // **nevᶜ olmış** : nevᶜ olmuş B. // **ehliġa** : ehlige B. // **ṣıfat-ı ṣubḥda gelür ki** : ṣıfat-ı ṣubḥda kelür B. ; ṣıfat-ı ṣubḥda gelür A. , S. , Ş. // **balıḳ** : balıġ B. , Li.1 , S. // **Eşᶜar-ı Luṭfī'de gelür** . : Luṭfī Eşᶜarı'nda kelür B. ; Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür ki S. , Ş. // **kön̂gül ili** : kön̂gli ili A. , B. // **emen ki bolġaġı** : emen ki bolġay Li.1 // **çaġı** : caġı A.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ṭalaġlıḳ** : dalaġlıḳ Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Enbiyā'da** : ø A. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **körd̂ün̂g** : körün̂g A. , B. , Li.1 , Ş. ; közün̂g S. // **aşup** : aşub B. // **gözüm** : közüm B. // **bulġandı dimek** : bulġandı demek B. // **bulandı maᶜnāsına gelür** : bulandı maᶜnāsına kelür B. ; bulandı maᶜnāsına gelür ki A. , Li.1 , S. // **çümki** : ø S. ; çünkü B. // **olındı** : olundı B. // **kināye ola** : kināyet ola S. , Ş. ; kināyed ola Li.1 // **gözi aġımaġa** : közi aġımaġa B. // **közi bulandı** : gözi bulandı B.

Gözüm eşk mevcinden ḫarāb oldı dimekdür, ammā "**bulġandı**" dimek bir daḫı şu bulandı maʿnāsına gelür. Çünki gözde istiʿmāl olındı, ḳan aġlamaḳdan kināye ola ki bir kişiniñ gözi aġrımaġa başlasa "**közi bulandı**" dirler.

Bulap[1]: (بولاب) Bulayup ve bulaşdurup dimekdür.

Bulġap[2]: (بولغاب) Bu daḫı bulaşdurup dimekdür ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Yūsuf ʿAleyhi's-Selām'ıñ [A.34a] ḳardaşları aḥvālinde gelür ki:

Köñglekin ḳoy anıġa **bulġap Yūsuf**'nı böri yidi dip ḳanlıġ köñglekin Yaʿḳūb ʿAleyhi's-Selām ḳaşıġa kiltürdiler.

Bulġaştı[3]: (بولغاشتى) Bulaşdı oimekdür.

Bulġadı[4]: (بولغادى) Ṭolaşdurdı [E.70b] bürüdi dimekdür.

Bolmaḳ[5]: (بولماق) Olmaḳ dimekdür ve ġayn-ı muʿacceme ile bolmaġ daḫı dinilür.

Boynıġa[6]: (بوينيغه) Boynına dimekdür.

Bölük[7]: (بولك) Kaf-ı ʿArabī ile şol siyāh nesneye dirler ki yaylarıñ iki başında kiriş geçürdükleri yere yapışdururlar ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Firāḳlardın **bölük** cān riştesidin cile var itmiş
Ḳaşıñg yasın Nevāyī ḳaṣdıġa ger istesenğ ḳurmaḳ

Püledi[8]: (پولادى) Üfürdi dimekdür ki Mecālisü'n-Nefā'is'de ikinci meclisde [Li.1-52a] Mevlānā ʿAbdü'l-ḳahhār vaṣfında iksīre ṭālib [S.58b] olup ot üfürdügi beyānında gelür.

---

[1] **bulap** : bulab B. // **bulayup** : bulayub B. // **bulaşdurup** : bulaşdurub B. // **dimekdür** : demekdir B. // S. nüshasında "**bulap ve bulġap**" kelimelerinin ikisi birlikte "**bulġap**" maddesinde verilmiştir.

[2] **bulaşdurup** : bulaşdurub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Yūsuf ʿAleyhi's-Selām'ıñ** : Yūsuf'uñ ʿAliyhi's-Selām'ın A. , B. , Li.1 , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **bulġap** : bulġab B. // **Yūsuf'nı** : Yūsuf ʿAliyhiʿs-Selam'nı Ş. // **dip** : dib B.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde yalnız Esad Eferdi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **ʿArabī ile** : ʿArabī'yle Li.1 , S. // **yaylarıñ** : yayların B. ; yaylaruñ Ş. // **geçürdükleri** : keçürdükleri B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 // **riştesidin** : reştesidin B. // **cile** : cille S. , Ş. ; çile A. ; ḳıble Li.1 // **ḳaşıñg** : ḳaşıñ Li.1

[8] **püledi** : büledi A. // **üfürdi** : üfür E. // **dimekdür** : demekdir B. // **olup** : olub B. // **üfürdügi** : üfürdüki B. // **beyānında** : maḥalde Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1 // **otnı** : otni B. // **köb** :

Otnı köp **pülemekidin** mādde ḳulaġı sarı barıp ger boldı.

"**Pülemekidin**" didügi "**üfürdüginden**" dimekdür.

Pülep[1]: (پولاب)Üfürüp dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de üçinci ḥikāyede gelür.

Beyt: Kimse boġzıġa tīġ sürkey mü
ᶜÖmr-i şemᶜin **pülep** uçurkey mü

Bolay mu bolur[2]: (بولايمويولور) Böyle mi olur dimekdür.

Boy başıġa[3]: (بوىباشىغه) Egnine ve başına dimekdür.

Boyap[4]: (بويياب) Bir rengle boyayup dimekdür.

Boyaḳcı[5]: (بوياقجى) Boyacı dimekdür.

Boyġalġan[6]: (بويغالغان) Boyanan dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: [Ş.180a] Yāmān ḥālimġa bağrı ağrıġay her kimse kim körgey
Bağır pergālesidin ḳanġa **boyġalġan** ᶜiẕārımnı

Boyatġan[7]: (بوياتغان) Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur.

Boyalıp[8]: (بويالىب) Boyanmış dimekdür.

Boyalmış[9]: (بويالمش)Boyanmış dimekdür.

Bu yan[10]: (بويان) Bu ṭaraf dimekdür.

ø A. // **pülemekidin** : bülemekidin A. // **mādde** : ø Li.1 // **barıp** : barıb B. ; yarıp S. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

[1] **pülep** : püleb B. // **üfürüp** : üfürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür** : kelür ; gelür ki E. , Ş.

[2] **bolay mu bolur** : bolay mı bolur B. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demedür B.

[4] **boyap** : boyab B. // **bir rengle** : bir reng ile B. // **boyayup** : boyayıb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **boyaḳcı** : boyaḳçı Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür**: kelür B. // **ḥālimġa** : ḥālimge B. // **ağrıġay** : ağrıḳay B. // **körgey** : körkey B. // **pergālesidin** : pergālesin Li.1

[7] Bu madde B. nüshasında yoktur.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] Bu madde E. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.

[10] **dimekdür** : demekdir B. ; maᶜnāsınadur S.

2.7. Ḥarfü't-Tai'l-Meftūḥe

Tatmay[1]: (تاتماى) Tatmayın.

Tatmaġan[2] (تاتماغان) Tatmayın dimekdür.

Tatḳunĝdur[3]: (تاتقونكدور) Ṭatsañ gerek dimek olur. Vaḳıs ᶜalā haẕa.

Taban[4]: (تابان) Ṭaban dimekdür.

Tapıp[5]: (تابيب) Tabıp ᶜibāreti bolup dimek maᶜnāsınadur.

Beyt : Tapıp ārāyiş andın mülk ü ziynet
Bolup il içre mülk araġa şöhret

Taptı[6]: (تابتى) Boldı, tapar bolur.

Tapġalı[7]: (تابغالى) Bolalı ve bolmaġa dimekdür.

Tapmas[8]: (تابملس) Bolmaz.

Tapılmas[9]: (تاپيلماس) Bulunmaz dimekdür.

Tapuġ[10] : (تاپوغ) Ṭapu dimekdür.

Tapşurmaḳ[11]: (تاپشورماق) Ṭapġurmaḳ, teslīm itmek maᶜnāsına.

Tapşuray[12]: (تاپشورای) Ṭapşıra ve ṭapşırayın dimek olur.

Tapşurmaġay[13]: (تاپشورماغاى) Ṭapşırmaya ve ṭapşırmayın.

Tapuḳ[14]: (تابوق) Bulınmış bir nesneye dirler ve maḫdūma ḫıṭāb olınup ḫıẕmete ve ṭapuya diyicek yerdür ki **Münşeāt**'da ṭoḳuzıncı mektūbda gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[12] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[13] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[14] **bulınmış** : bulunmış B. // **bir nesneye** : nesneye A. , Li.1 , S. , Ş. // **dirler** : derler B. // **olınup** : olunub B. // **yerdür** : yerdir B. ; yerde S. // **ṭoḳuzıncı** ṭoḳuzinci B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **ḫaḳāretiġa** : ḥaḳāretige B. // **ḳılġay** : ḳılġaylar B.

Ammā iltimās hem ḳılınur kim ol perīşān ebyātġa kim **tapuḳġa** tapşuruldı, ḳābil ḥaḳāretiġa baḳmay mülāḥaẓa ḳılġay.

Tapşuruldı[1]: (تاپشورولدی) Teslim olındı dimekdür ki bu beytde geçdi.

Tapuḳcı[2]: (تاپوقجی) Ḫıdmet-gār maᶜnāsınadur.

Tebiñgü[3]: (تبنكو) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyer perkine dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Şeh-süvārımnıñg ayaġın öpkeli rāżı idim
Ay ile kün her birisi **tebiñgü** alıyda

Tapmaḳ[4]: (تاپماق) Bulmaḳ dimekdür.

[S.59a] Tapa almay[5]: (تاپاالماى) Bulunmaz dimekdür.

Tapay[6]: (تاپاى) Bulayın dimekdür.

Tapmaġum[7]: (تاپماغوم) Bulmasam gerek dimekdür, bulacaġım ve bulmaḳlıġım dimekdür ki [Li.1-52b] **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Yunan** zemīne gitmege **Ḫaḳan**'dan icāzet istedügi maḥalde **Melik-ārā**'ya eytdi.

Beyt: Anıñg himmet bile ger bolsa yādı
[A.34b] Şek irmes **tapmaġum** bu iş küşādı

Tapġanġa[8]: (تاپغانغا) Bulana dimekdür, yaᶜnī bulan kişiye [E.71b] dimekdür ki **Ġarāībüᶜṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Bil **Nevāyī** ki ṭaleb birle tapılmas maḳṣūd
Lik **tapġanġa** dağı bar idi elbette ṭaleb

---

[1] **olındı** : olundı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : kecdi B. ; gecdi E.
[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **gelür** : ø A. ; kelür B. // **şeh-süvārımnıñg** : şeh-süvārımnıñ A. // **ay ile kün** : ayla kün B. , S.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **tapa almay** : taba almay : A. , E. // **dimekdür** : demekdir B. // **bulunmaz dimekdür** : bulunamaz , bulamaz demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B. ; dimekdür ve S. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gitmege** : kitmeke B. // **istedügi** : istedüki B. // **anıñg** : anıñ A. // **bolsa** : ḳılsa A.
[8] **bulana dimekdür** : bulana demekdir B. // **kişiye dimekdür** : kişiye demekdir B. ; kişiye dimek maᶜnāsına Li.1 ; kişiye maᶜnāsına S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // Beytin birinci mısraı A. nüshasında yoktur. // **bar idi** : var idi Ş.

Tapḳunĝuz[1]: (تاپقونغوز) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bulsanĝız gerek ve bulcağınĝız dimekdür.

Tapḳu dik[2]: (تاپقودیك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Bulur gibi dimekdür.

Tapışur[3]: (تاپیشور)Buluşur dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede ikisi daḫı bir beytde **Ferruḫ** ḳavmine bir gice nāme yazup gitdügi maḥalde gelür.

Beyt: Kim tilep munda tapḳunĝuz yoḳdur
Tapışur yirimiz vaṭan oḳdur

Tapak[4]: (تاپاك) Ṭabalanmaḳ ve ḥareket ve ıżṭırāb etmek. **Fernād-nāme** evvelinde **Münācāt**'da gelür.

Beyt: İşi **Mecnūn** kibi bend içre **tabak**
Eger dāye yumay cismini nā-pāk

Tapḳusı[5]: (تاپقوسی) Bulsa gerek dimekdür.

Tapḳalı[6]: (تاپقالی) Bulalı ve bulmaḳ içün dimekdür.

Tapmay[7]: (تاپمای) Bulmazın ve bulmaz dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de Mecnūn atası māteminde aydurdı.

Beyt: Tapmaḳda mini saçıp diremler
[Ş.180b] **Tapmay** mindin becüz elemler

Tapır[8]: (تاپیر) Ṭalabır dimekdür.

---

[1] **tapḳunĝuz** : tapġunḳuz S. ; tapḳunḳuz Li.1 , . // **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 , S. , Ş. // A. , E. , Li.1 , S. ve Ş. nüshalarında daha sonra gelen "tapḳu dik" kelimesinin anlamı burada verilmiş.

[2] **ʿArabī'dür** : ʿArabīdir B. // A. , E. , Li.1 , S. ve Ş. nüshalarında bu kelimenin anlamı yukarıda geçen "tapḳunĝuz" kelimesinde verilmiş.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gice** : kice B. // **yazup** : yazub B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **tilep** : tileb B. // **yirimiz** : birimiz Li.1 ; birelmen S. ; birelmez Ş.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **tapḳalı** : tapḳanı B. // **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **bulmazın ve bulmaz** : bulmaz Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **aydurdı** : aydırdı B. // **saçıp** : saçıb B.

[8] **tapır** : tabır : S. // **ṭalabır** : ṭalbır B. // **dimekdür** : demekdir B.

Tapırcır[1]: (تاپیرجیر) Bu daḫı ṭalabır ve iżṭırāb ider dimekdür.

Tapırcılar[2]: (تاپیرجیلار) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de Gül'üñ **Nevrūz** firḳatinde ḥāli beyānında gelür.

Beyt: **Tabırcılar** çü murg-ı nīm besmel
Öz özi sözleşür ġam-ı dil

Tatlıġ[3]: (تاتلیغ) Ṭatlu dimekdür.

Tatay[4]: (تاتای) Ṭadayın dimekdür, yaʿnī bir nesneniñ lezzetin ṭadayın dimekdür.

[S.59b] Taturmas[5]: (تاتورماس) Ṭatdurmaz dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt: Müştehi il yüz isenen birkeli
[E.72a] Loḳma **taturmas** tileben mümteli

Tat[6]: (تات) Raʿāyādan bir ṭāʾifeye dirler ki şehrde sākin olmayalar ve ekābir ḳolından ġayrı yanında ve ḫıdmetinde olanlara dirler ve ḫıdmetinde olanlara dirler ve bī-kār ve levend [Li.1-53a] ṭāʾife maʿnāsına daḫı gelür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da arslanla dürrāc ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Ḳıcġırıban dām ile ol mübtelā
Nice didi **tat** mini tuttı lā

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on ikinci maḳālede ẓulm maḳālesinde gelür ki:

Beyt: Çü dağı ṭoḫm arpasını at yiyip
Öyde tavuġlarnı sürük **tat** yiyip

---

[1] **tapırcır** : tabırcır S. // **ṭalabır** : ṭalbır B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **maʿnāyadır** : maʿnāyadır B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz Ş. // **Gülüñ** : ø Li.1 , Ş. // **Nevrūz firḳatinde** : firḳatında Ş. // **ḥāli beyānında** : ø A. // **gelür** : kelür B. // **sözleşür** : şunlar S. // **ġam-ı dil** : ġam u dil A.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **isenen** : istenen B. , Li.1 , Ş.

[6] **şehrde** : şehirde B. // **olanlara dirler** : olanlara derler B. // **ḫıdmetinde olanlara dirler** : ø A. , E. , Li.1 , S. , , , Ş. // **ṭāʾife maʿnāsına** : ṭāʾifesi maʿnāsına Ş. // **arslanla** : arslan ile Ş. // **ḥikāyesinde gelür** : ḥikāyasende kelür ki B. ; ḥikāyesinde gelür ki A. , Li.1 , S. // **ḳıcġırıban** : ḳıçġırıban A. , B. // **nice** : niçe Li.1 // **maḳālesinde gelür ki** : maḳālesinde kelür ki B. // **çü** : çi S. // **at yiyip** : at yiyib B. // **sürük** : sürdüñ Li.1 // **tat yiyip** : tat yiyib B. ; tapıp S.

Tartar[1]: (تارتار) Çeker dimekdür, ḳılıç ve yay çeker gibi ve sāyir nesne çekmek maʿnāsına daḫı gelür ve içmek maʿnāsına daḫı gelür ki tamām çekdi dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de sebeb-i teʾlīfde gelür.

Beyt: Çün bar idi baḫt-ı cāvidāne
Tartar idi mini bī-ḫūdāne

Ammā içmek maʿnāsına **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿarında gelür.

Beyt: Ḳahrı cāmın dem-be-dem **tartar** min ol bed-ḫūynıñg
Güyyā Teñgri mini ḫalḳ eylemiş tartarġa ḳahr

Evvelki mıṣrāʿda olan "**tartar min**" lafẓı "**içerin**" dimekdür ve ikinci mıṣrāʿda olan "**ḳahr çekmek içün**" dimekdür.

Tar[2]: (تار) Ṭar dimekdür, teñg maʿnāsına ki **Ferhād u Şīrīn**'de [A.35a] [E.72b] Ferhād āyīnede [S.60a] Şīrīn ḫayālin gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Cebīnler gül gül ve kirpikleri ḫār
Ḳabaġlar kink kink ve aġızları **tar**

Ve yine **Luṭfī** eşʿārında gelür.

[Ş.181a] Beyt: Bir aġız **tarlıġını** sormadı bu bende hīç
Gerçi o piste aġız fikride ḫayrān boldum

Tartañgız[3]: (تارتانكيز) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Emr idüp çeküñüz dimekdür.

Tartmaġ[4]: (تارتماغ) Çekmek.

Tartayın[5]: (تارتايين) Çekin.

Beyt: Niçe cevrim tartayın ol serv-i ḫūrī-zādnıñg
Yoḳ mudur pāyānı āyā cevr ile bī-dādnıñg

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **dirler ki** : dirler Ş. // **sebeb-i teʾlīfde gelür** : sebeb-i teʾlīfde kelür B. ; sebeb-i teʾlīfde gelür ki A. , Ş. // **bar idi** : yār idi Li.1 // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **eşʿārında gelür** : eşʿārında kelür B. ; eşʿarında gelür ki Li.1 , Ş. // **Teñgri** : Teñri Li.1 // **içerin dimekdür** : içerin demekdir B. // **ḳahr çekmek içün dimekdür** : ḳahr çekmek içündür A. , E. , Li.1 , S..

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1 , S. , Ş. // **kink kink** : kink Li.1 , S. // gelür : kelür B. // İkinci beyit birinci mısraı nüshalarda şu şekillerde farklılıklar göstermektedir : Bir aġız Luṭfī tarlıġını sormadı hīç E. ; Bir aġız tarlıġını sormadı bu bende hīç B. ; Bir aġız tarlıġını sormadı yüce nide hīç Li.1 , S. ; Bir aġız Luṭfī köñgül tarlıġını sormay hīç B.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tartılursın[1]: (تارتيلورسين) Lam ile çekilirsin dimekdür. Bu beytde ekşer nüsḫada nun ile tartınursın yazılmışdur, çekinürsin maʿnāsına.

Beyt: Kilgil ey ḳurbān köñgül ol ḳaşı ya terkini tut
Çün cefādın tartınursın imdi bar bir güşe tut

Tartardın[2]: (تارتاردين) Çekmeden dimekdür ki **Münşeāt**'da altmış beşinci mektūbda gelür.

Her kimge kim beḳā cāmıdın neşʾet yitişti fenā ḫımārını **tartardın** girizi yoḳdur.

Tartḳan[3] : (تارتقان) Çeken ve çekdügi dimekdür ki **Münşeāt**'da ṭoḳuzıncı mektūbda gelür.

Bu faḳīrniñg [Li.1-53b] yıllar **tartḳan** saʿy u imkekimni.

Tartımadı[4]: (تارتيمادى) Çekilmedi, yaʿnī ol zamāna varmadı dimekdür ki imtidād-ı zamāndan kināyedür ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de ḫātimede **Mecdü'd-dīn Muḥammed** taʿrīfinde gelür ki

On on bey künge **tartımadı** kim.

Tartıma[5]: (تارتيما) Çekme dimekdür ki yine **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de dördinci maḳālede muʿammā risālesin yazmaḳ bābında **Mevlānā Cāmī**'den naḳl idüp yazarlar ki:

Alar didiler kim sin bu teşvīşini **tartıma** biz bitili.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Tartardın** : tartardin B. // **çekmeden** : çekmedin B. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **Münşeāt** : Münşaāt B..// **gelür** : kelür B. // **her** : ger B. // **kimge** : kime S. // kimke B. // **ḫımārını** : ḫımārın Ş.

[3] **çekdügi** : çekdüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt** : Münşaāt B. // **gelür** : kelür B. // **tartḳan** : tartġan Li.1 // **tartḳan saʿy u imkekimni** : tartḳansı ve imkekimni B.

[4] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **kināyedür** : kināyedir B. ; kināyetdür Li.1 , Ş. **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de ḫātimede** : Ḫamsetü'l-MüteḥayyirİN ḫātimesinde Ş. // **Mecdü'd-dīn Muḥammed** : Mecdü'd-dīn Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **künge** : künke B.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **yine** : ø S. // **dördinci** : dördünci B. // **idüp** : idüb B. // **yazarlar ki** : ø S. ; yazarlar Li.1 // **alar didiler** : alar dirler Li.1 , Ş. ; alardınlar S.

Tarttı[1]: (تارتتی) Bu daḫı bu maᶜnāyadur, yaᶜnī ol zamāna, ol müddete çekdi dimekdür ki

Tārīḫ-i Enbiyā'da Muᶜcizāt-ı [E.73a] Mūsā ᶜAleyhi'ṣ-Ṣalavatü's-Selām'da Firaᶜvnileriñ ṣuları ḳan olduġı maḥalde gelür ki:

Ḥaḳ Taᶜālā alarġa Nīl ṣuyın ḳan ḳıldı. Benī İsrā'īl'ġa su irdi. Ḳıbṭılarġa ḳan. Bu hem yiti künge tarttı.

Ve bir daḫı yazmaḳ maᶜnāsına [S.60b] gelür ki ᶜAcem yazmaġı keşīd dimekle taᶜbīr etdügi iᶜtibārınca ki Tārīḫ-i Mülūk'da Şābūr-ı ẕü'l-ektāf tārīḫihde gelür ki :

Bir yumurtġaca kārede ᶜālem miṣālin tartıp ve cemᶜī ekālim ve bilād ve cibālini meşrūḥ yasap.

Tartıḳan[2]: (تارتیقان) Çekmek, yaᶜnī dizmek maᶜnāsınadur ki Naẓmü'l-Cevāhir Dībācesi'nde gelür.

Cevāhir ara çeşm-i zaḫm defᶜi üçün şibhini tartıḳan dik.

Tarḳamaḳ[3] : (تارقاماق) Ṭaġılmaḳ.

Tarḳatmaġıl[4] : (تارقاتماغیل) Ṭaġıtmaġıl dimek olur.

Beyt : Ṣabā zülfin açıp tarḳatmaġıl miskīn köñgülleri
Ki mesken eylemişler bir sürük bī-ḫānmān anda

Tarḳadı[5]: (تارقادی) Ṭaġıldı ve perīşān oldı dimekdür.

Tarḳañg[6] (تارقانك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Emr idüp ṭaġılıñ dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] maᶜnāyadur : maᶜnāyadır B. // dimekdür : demekdir B. // ᶜAleyhi'ṣ-Ṣalavatü's-Selām'da : ᶜAleyhi's-Selām'da S. ; ᶜAleyhi's-Selām Ş. ; ᶜAleyhi's_Ṣalavatü's-Selām A. , B. , E. , Li.1 // Firaᶜvnileriñ : Firaᶜvinlerin B. ; Firaᶜvnilerüñ Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // künge : künke B. // Ve bir daḫı : Ve bu daḫı Li.1 // keşīd : kişiden B. // dimekle : dimek ile S. // etdügi : etdüki B. // Şābūr-ı ẕü'l-ektāf : Şāhbūr-ı ẕü'l-ektāf S. // Şābūr-ı ẕü'l-eknāf Li.1 , Ş. // tārīḫinde gelür ki : tārīḫinde kelür ki B. ; tārīḫinde gelür S. // yumurtġaca : yumurdanġaça Li.1 , S. // tartıp : tartıb B. // cemᶜī : cemīᶜ Li.1 , S. , Ş. // cibālini : cibālni Li.1 , S. , Ş. // yasap : yasab B.

[2] tartıḳan : tartıġan B. , Li.1 , S. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] dimekdür : demekdir B.

[6] Kaf , ka-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // idüp : idüb B. // ṭaġılıñ : ṭaġılın B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // itseler : isteler B. ; iseteler Li.1 ; isterler S. // kim siz : kime siz Li.1 // hicri : hicr-i Li.1 // İkince beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ger aḥbāb itseler gül-keşt ey cān u körñgül tarḳarñg
[Ş.181b] Nidin kim siz birey hicri ġamıdın mübtelādur siz

Beyt: Tarḳarñg ey ᶜuşşāḳ kim ṣayd itti mini muġ-beçe
Deyr ara siz hem kirirñg küfr ehlinirñg evlādı köp

Tarḳatmaġı[1]: (تارقاتماغی) Ṭaġıtmaġı maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de ehl-i buḫl ẕemminde kisesin açmaḳdan ġarażı beyānında gelür ki:

Beyt: Açardın imeske mi [Li.1-54a] tarḳatmaġı
Ġaraż bar anña özge bir ḳatmaġı

[E.73b] Ve yine **Münācāt-nāme**'de gelür ki:

Ve ᶜāfiyetim ḫaylin yazuḳ sipāhi türktezidin tarḳatınıñ.

Ṭaġıtduñ dimekdür kaf-ı ᶜAcemī ile.

Tarıḳ[2]: (تاریق) Ṭarlıḳ maᶜnāsına gelür.

Tarıġmaḳ[3]: (تاریغماق) Ṭarılmaḳ ve ṭoncuḳmaḳ maᶜnāsınadur.

Tarıḳtım[4] (تاریقتیم) Ṭarıldım dimek olur.

Beyt: Tarıḳtım ḫān-ḳahda deyr sarı yüzleney imdi.

Tarmaşmaḳ[5]: (تارماشماق) Ṭarmaşup çıḳmaḳ.

Tarmaşıp[6]: (تارماشیب) Ṭarmaşup dimekdür.

Beyt: Çıḳtı zülfin salġac oḳ çāh-ı zenehdāndın körñgül
ᶜAnkebūt ol nevᶜe kim tarıġa çıḳġay tarmaşıp

Tarıġmaġan ve tartıġmaġan[7]: (تارتیغماغان و تاریغماغان) Ṭarılmayan dimekdür ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da ᶜömri ᶜizār itdügi maḥalde gelür.

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **buḫl** : buḫil B. // **beyānında gelür ki** : beyānında kelür ki B. // **bar** : yār A. // **özge** : özke B. // **Münācāt-nāme'de gelür ki** : Münācāt-nāme'de kelür ki B. ; Münācāt-nāme'de gelür Li.1 , Ş. // **tarḳatınıñ** : tarḳatınırñ B. , Li.1 , S. , Ş. // **ṭaġıtduñ** : ṭaġıdık b. ; dağıtduñ Li.1 , S.

[2] **ṭarlıḳ** : darlıḳ S. // **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsına kelür B. ; maᶜnāsınadur ki Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. Beytin ikinci mısraı yoktur.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **tarıġmaġan** : tarıḳmaġan S. // **tartıġmaġan** : tarıḳmaḳan S. // **ṭarılmayan** : ṭarılmayın E. ; ṭaralmayan B. ; darılmayan S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜömri** : ḳumru B. ; ḳumrı A. , Li.1 , S. , Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **seyridin tarıġmaġan** : seyridin tarıḳmaġan S. , Ş.

Beyt: Min ḳuşıdur min çimendin çıḳmaġan
Deşt ü vādi seyridin tarıġmaġan

[A.35b] Tarıḳma[1]: (تاريقما) Ṭaralma dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Köb tarıḳma ey köñgül ol şūḫ-ı hicrānı ara
Şāyed uşbu işde [S.61a] oḳ irdi ikin bihbūd hem

Tarıḳıp[2]: (تاريقيب) Ṭaralup dimekdür.

Tarıḳḳanda[3]: (تاريققاندا) Ṭaralduġı vaḳt dimekdür.

Tarıḳ[4]: (تاريق) Mezraʿa maʿnāsınadur.

Tardı[5]: (تاردى) Ekdi , yaʿnī ekin ekdi dimekdür.

Tarıp[6]: (تاريب) Ekin eküp dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da üçinci maḳālede gelür ki :

Beyt: Arpa tarıp buġday ürer mü ikin
Körmedik aşlıġcı buġday bikin

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Köñglini ḳıldı Nevāyī ḫōş-yār
Toḫm-ı mihriñgni bu mezraʿda tarıp

Ve yine bu maʿnāya Luṭfī tuyuḳlarında gelür.

Tuyuḳ: Tā işim tüşti bir aġzı tar ile (teñg maʿnāsına)
Köñglümi esrār sacı bir tar ile (bir ḳalemle)
[E.74a] Köz tutar min kim közümniñg suyıdın
Köñglide toḫm-ı muḥabbet tarıla (toḫm-ı muḥabbet ekile dimekdür.)

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **şūḫ-ı hicranı** : şūḫ hicrānı B. , S.
[2] **tarıḳıp** : tarıḳıb B. // **ṭaralup** : ṭaralıb B. ; taralıp Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **tarıḳḳanda** : tarıḳḳanca Li.1 // **vaḳt** : vaḳit B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **tarıp** : tarıb B. // **eküp** : eküb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede kelür ki B. ; maḳālede gelür S. // **ürer** : üler S. // **aşlıġcı** : aşlıġçı S. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībüʿṣ-Ṣıġar'da kelür ki B. ; Ġarāībüʿṣ-Ṣıġar'da gelür ki Li.1 // **köñglini** : köñgli Ş. // **ḫōş-yār** : ḫōş-tar S. // **mihriñgni** : mihriñni S. , Ş. // **tuyuḳlarında gelür** : tuyuḳlarında kelür ki B. ; tuyuḳlarında gelür ki A. , Li.1 , S. // **tuyuḳ** : beyt A. , E. // **teñg maʿnāsına , bir ḳalemle , toḫm-ı muḥabbet ekile dimekdür** : Mısra sonlarındaki bu açıklamalar yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **sacı** : saçı S. // **köz** : kün S. // **közümniñg** : közimniñg Ş. // **"toḫm-ı muḥabbet tarıla" dimek** : ø S. ; "toḫm-ı muḥabbet tarıla" Ş. // **muḥabbet toḫmı ekile dimekdür** : muḥabbet toḫmı ekile demekdir B. // **ʿözrinde gelür ki** : ʿözrinde kelür ki B. // **fısḳ** : fisḳ B. // **ol kim turur** : o kim turur E. , Li.1 // **"Tarır" didügi "eker" dimekdür** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır

"Toḫm-ı muḥabbet tarıla" dimek "muḥabbet toḫmı ekile" dimekdür.

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da ördek ᶜöẕrinde gelür ki:

Beyt: Fısḳ toḫmın nefs ile ol kim tarır
Su ara her ġuṭa kim urdı arır

"Tarır" didügi "eker" dimekdür.

Tarıġ[1]: (تاريغ) Ṭaru, yaᶜnī erzen maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da [Li.1-54b] ehl-i imsākıñ telefi miṣālinde gelür ki:

Beyt: Tarıġ kibi su bılur telḫ kāmlıġ birle
[Ş.182a] Tarıġ tarıġ ki yıġışturdı altunen nārenc

Tartıġ[2]: (تارتيغ) Pīşkeş maᶜnāsınadur.

Beyt: Ol ay külbemġa kildi cān birür ḫūn-āb eyle hem
Ni tartıġlar müretteb eylemiş min mihmānımġa

Tarmandı[3]: (تارماندى) Ṭırmadı, çıḳdı dimekdür.

Taranĝġu[4]: (ترانكغو) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ilġun aġacına dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt : Ḳāmetiñ nāzik ü ṭūbā nāzik
Serv raᶜnā vü taranĝġu raᶜnā

Taraġ[5]: (تراغ) Ṭaraḳ dimekdür.

Taraġanda[6]: (تراغاندا) [S.61b] Ṭaradugı vaḳtde dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Sünbülüñni taraġanda gül üze teñgdür ᶜaraḳ
Kim bulutlıġ kiceniñ elbette bolmas şebnemi

Tarḫan[7] : (ترخان) Çaġatay'da bir ḳabīledür ki Vaḳfiyye'de gelür.

---

[1] ṭaru : daru B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // kibi : gibi B. // su bılur : suyılur B. // yıġışturdı : yıġışurdı A. , B. , Ş. // altunen : altun B. , Li.1 , S. // nārenc : tārīḫ S. ; tarıġ Ş.

[2] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] dimekdür : demekdir B.

[4] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // dirler : derler B. // gelür : kelür B. // nāzik ü ṭūbā : nāzik ve ṭūbā B. // raᶜnā vü taranĝġu : nāzik ve taranĝġu B.

[5] dimekdür : demekdir B.

[6] vaḳtde : vaḳitde B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; bir beytde gelür Li.1 // kiceniñg : kiceniñ A. , S.

[7] ḳabīledür : ḳabīledir B. // gelür : kelür B. // resmlik : resmlıḳ Ş.

Tarḫanī resmlik ʿıyş güzīnler.

Terek[1]: (ترك) Kaf-ı ʿArabī ile ḳavaḳ aġacına [E.74b] dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫazān bāġ taʿrīfinde gelür ki:

Beyt: Terek sarġatıban yüz zārlar dik
Sarıġ aġrıḳ bile bīmārlar dik

Tas[2]: (تاس) Sin-i mühmele ile ṭas dimekdür.

Teskeri[3]: (تسكرى) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Ber-ʿaks maʿnāsına gelür. Ḫvāce Kelān ki Penāhī taḫalluṣ kılur, Hind'de Bābür Şāh'ıñ beglerindendür. Hind'üñ germ havāsına ṭāḳat getürmeyüp Ġaznī sancaġın istemiş ki ġayet ṣavuḳ yerdür. Hind'den Dilli'ye gelicek Ḥavż-ı ḫāṣ dimekle meşhūr bir mevżiʿde ki mecmaʿ-ı ḫalḳ ve seyrān-gāhdur bu beyti diyüp bir mermere yazdırup ve ḳazdurup divāra ḳomış.

Beyt: Eger be-ḫayr u selāmet güẕer be-ṣind künem
Siyāh-rū şevem ger havā-yı Hind künem

Efvāhdan Bābür Pādişāh bu beyti işidicek bu Türkī [A.36a] rübāʿīyi yazup göndermiş.

---

[1] **dirler ki** : derler ki B. ; dir ki Li.1 ; dirler Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **sarġatıban** : sarġartıban Ş. ; sarġartiban B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Bābür Şāh'ıñ** : Bābür Şāhın B. ; Bābür Pādişāhnıñ Li.1 , S. // **beglerindendür** : beglerindendir B. ; beglerinden Li.1 // **Hind'üñ** : Hind'in B. // **germ** : kerm B. // **getürmeyüp** : ketürmeyüb B. // **ṣovuḳ** : souḳ B. // **yerdür** : yerdir B. // **Dilli'ye** : Delhi'ye B. // **gelicek** : kelicek B. // **meşhūr** : maʿrūf Li.1 , S. , Ş. // **mecmaʿ-ı ḫalḳ** : mecmaʿ-ı ḫalāyıḳ A. // **seyrān-gāhdur** : sayrān-gāhdır B. // **diyüp** . diyüb B. // **mermere** : mermerde B. , Li.1 , S. // **yazdırup ve** : ø Li.1 , S. ; yazdırub ve B. // **siyāh-rū şevem** : siyāh-rū şevem ki B. // **Bābür Padişāh** : Bābür Pādişāh da A. ; Babür Şāh B. // **yazup göndermiş** : yazub köndermiş B. // **kerīm ü ġaffār** : kerīm ġaffār E. // **savuġ yüzini** : savuġ yüzüni Ş. // **cevāb yazup göndermiş** : cevāb göndermiş E. ; cevāb köndermiş B. ; cevāb yazup pādişāha göndermiş S. // **niyüçün** : niçün Ş. // **dimekdün** : demekden B. // **Hind ehlinin aḥvāli** : ḥind ehlinin Li.1 // **giyerler** : kiyerler B. // **gāh bir ṭarafın ve gāh bir ṭarafın** : gāh bir ṭarafın gāh bir ṭarafın Ş. // **ekabiri** . ekābirleri S. , Ş. // **gice ile** : kice ile B. ; giçe ile Li.1 ; giceyle S. // **ṣaġ ṭarafından ṣaġ ayaḳların** : ṣağ ṭarafından ayaḳların B. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **nice** : niçe A. , Li.1 , S. , Ş. // **bunuñ gibi daḫı** : bununñ gibi E. , Ş. // **evżāʿları vardur** : evżāları var. B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **Telev Ḫan** : Telü Ḫan B. // **cenk eylerken** : cenk iderken Ş. // **sipāhi pillerden** : siyāhī pillerden Li.1 // **ḫavf eyledügi** : ḫavf eyledüki B. // **maḥalde Timur Ḫanʿdan** : maḥalde gelür Timur Ḫahʿdan A. , Li.1 , S. ; maḥalde kelar Timur Ḫan'dan B. // **naḳl ider ki** : naḳl ider A. , S. , Ş. // **ḳıṭʿa** : meṣnevī B. , S. // **ki ān astini** : ki av astin Li.1 , S. , Ş. ; ki av astini A. // **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür** : Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da kelür B. ; Bedāyiʿü'l-asaṭ'da gelür ki A.

Rübāᶜiyye: Yüz şükr di **Bābür** ki kerīm ü ġaffār
Birdi sanᵹa **Hind ü Sind** ü mülk bisyār
Isıġlıġa ger sanᵹa yoḳ irse ṭāḳat
[Li.1-55a] Savuḳ yüzini körey disenᵹ **Ġaznī** bar

Penāhī daḫı bu rübāᶜī ile cevāb yazup göndermiş.

Rübāᶜiyye: İzhār-ı ẓarāfet ü leṭāfet ḳılasız
[E.75a] Bir ḥarfde yüz tümen nezāket ḳılasız
[S.62a] Ger **Hind** işi teskeri irmes niyüçün
Isıġ yirdin ṣavuġ ẓarāfet ḳılasız

[Ş.182b] **Hind** işi teskeri dimekden ġaraż, ekṣer **Hind** ehliniñ aḥvāli her ḫuṣūṣda ᶜālem ehliniñ ḥāline muḥālifdür. Evvelā dülbendden yektā bir libās giyerler gāh bir ṭarafın ve gāh bir ṭarafın döndürüp giyerler ve dülbendlerin ᶜaksine ṣararlar ve pādişāhları ve ekābiri gice ile divān iderler ve ata binmelü olsalar ṣaġ ṭarafından ṣaġ ayaḳların rikāba ḳoyup binerler ve nice bunuñ gibi daḫı ber-ᶜaks evẓāᶜları vardur. Neteki **Hātefī Ẓafer-nāme**'sinde **Timur Ḫan Hind**'de **Telev Ḫan** ile cenk eylerken sipāhi pillerden ḫavf eyledügi maḥalde **Timur Ḫan**'dan naḳl iderler ki:

Ḳıṭᶜa: Netersi zi-ḫarṭūm-i pilān mest
Ki ān astini est ḫālī zidest
Dümi dāred ez pīş-i ḫarṭūm nām
Buved ü ejkūn kār-i Hindī tamām

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt[1]: Lebinᵹninᵹ ḫālidin cān istedim ol aldı cānımnı
Güneh mindin dūr andın yoḳ çü iş ᶜaks iter Hindū

Taşladı[2]: (تاشلادی) Atdı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Nigār-i Çīnī** vaḥşiyi [E.75b] ṭutduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Çü pür-ḫōşdın ḫaşm boldı nejened
Anᵹa **taşladı** eyle peycān kemend

Ve yine **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de evvelki meclisde **Ḫāfıẓ Saᶜd** taᶜrīfinde gelür.

Ve buyurdılar kim ḥücresin bozup tofrāġın ḫān-gāhdın taşḳarı **taşladılar.**

---

[1] **Beyt** : ø B. // **lebinᵹninᵹ** : lebiñniñ S. // **aldı cānımnı** : canım aldı A. , E. , Li.1 , S. ; cānımı aldı Ş. // **iş ᶜaks iter** : işni ᶜaks iter B. // **Hindū** : Hindī A.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Sedd-i İskenderī'de** : ø Li.1 , S. // **ṭutduġı** : dutduġı B. , Li.1 , S. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki A. , Ş. // **pür-ḫōşdın** : bir ḳaşdın S. // **ḫaşm** : ḫaşım B. // **taᶜrīfinde gelür** : taᶜrīfinde kelür B. ; taᶜrīfinde gelür ki A. , Li.1 , Ş. // **buyurdılar kim** : buyurdılar ki B. // **ḫān-gāhdın** : ḫān-ḳāhdın Li.1 , S. , Ş.

Taş[1]: (تاش) Ṭaş dimekdür, seng maʿnāsına [Li.1-55b] ve bir daḫı ṭaşra dimekdür ki ikisi

daḫı Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

Beyt: [S.62b] İçi de daġnıñ ḳan taşı da yüz miñ belā taşı
Anıñ taşı vü içi muṭlaḳ dikeysin iç ü taşımdur

Ve yine Vaḳfiyye'de tevḥīddi gelür ki:

Beyt: Ki sırr-ı İlāhīni bilmes kişi
Kişi fehmidin taş irür ḥaḳ işi

Bu "Ḥaḳḳıñ işi kişi fehminden taşra olur" dimekdür.

Taş irür[2]: (تاش ايرور)Ṭaşra olur dimekdür.

Taşḳarı[3]: (تاشقارى) Ṭaşra dimekdür.

Taşḳarmaḳ[4]: (تاشقارماق) Ṭaşra çıḳarmaḳ ve ṭaşrada ḳomaḳ.

Taşlamaḳ[5]: (تاشلاماق) Atmaḳ maʿnāsınadur.

Taşıġmaḳ[6]: (تاشيغماق) Yorulmaḳ maʿnāsınadur.

Taşmaḳ[7]: (تاشماق)Sükūn-ı sin ile ṭaşmaḳ maʿnāsınadur.

Taşḳuca[8]: (تاشقوجه) Ṭaşınca dimekdür.

Taşḳunca[9] (تاشقونجه) Taşḳunca daḫı ṭaşınca dimek olur.

Beyt: Ḳadeḥġa bāde tiryāḳını taşḳunca ey sāḳī
Ki ġam zehri bile cānım tolupdur bil ki taşıptur

Taşḳun[10]: (تاشقون) Ṭaşḳun.

Taşḳucı[11]: (تاشقوجى) Ṭaşıyıcı.

---

[1] dimekdür : demekdir B. // seng : senk B. // ṭaşra dimekdür : ṭaşra demekdir B. // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir şiʿirde kelür B. // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki S., Ş. // içi de : içi da B. // daġnıñ : daġ nıñ B. ; taġnıñ S., Ş. // tevḥīdde gelür ki : tevḥīdde kelür ki B. ; tevḥīdde gelür S. // bilmes : bileş S. // Bu : ø A., E., Li1, S. // Ḥaḳḳıñ : Ḥaḳḳınğ B., E. // dimekdür : demekdir B.

[2] Bu madde yalnız S. nüshasında vardır.

[3] dimekdür : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Taşḳu dik[1]: (تاشقوديك) Ṭaşmalı.

Taşıp[2]: (تاشيب) Ṭaşup dimekdür ve bir daḫı ṭaşıyup dimek maᶜnāsına gelür. Zirā taşımaḳ kesre-i şin ile ṭaşmaḳ maᶜnāsınadur.

Taġ[3]: (تاغ) Dağ dimekdür.

Taḳa[4]: (تاقه) Toḳa dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de Ḫaḳanıñ [Ş.183a] İskender'e pīşkeş çekdügi atlarıñ raḫtı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Hem altun iger dağı altun licām
Hem altun **taḳa** dağı altun sitām

Tegev[5]: (تكاو) Kaf-ı ᶜAcemī ile dereden aḳan şuya dirler.

Tegrük[6]: (تكروك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür . Müdevver maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür .

Beyt: Kül imes külbünde ḳanlıġ dāġ irür kim nesteren
[A.36b] [E.76a] Tegrük olupdur mamuḳ ḳoymaḳġa merhem ey refīḳ

Taġ[7]: (تاغ) Ṭaġ dimekdür.

Taġar[8]: (تغار) Ṭaġar deyü taᶜbīr olınur. Bu diyārda beyne'l-aḳvām mey meclisinde ortaya ḳoyup içinden içerler. İçine bāde ḳoyup istiᶜmāl olınur. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye ḫıṭāb idüp eydür.

Beyt: Kitür sāḳī **taġarı** baḥr timṣāl
Ḳadeḥ keşti sini baḥr-ı ġasāl

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i İskenderī A. // **Ḫāḳānıñ** : Ḫāḳānın B. // **çekdügi** : çekdüği B. // **atlarıñ** : atların B. ; atlaruñ S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **licām** : kām Li.1
[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S.
[6] **Tegrük** : tegzük B. // **ᶜAcemī** : kaf-ı ᶜAcemī A. // **kaf-ı ṣānī** : ṣānī B. , Li.1 , Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsına ki A. , B. , E. // **gelür** : kelür B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 // **olupdur** : olubdur B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tek[1]: (تك) Kaf, ᶜArabī'dür. Bedel ve gibi maᶜnāsınadur.

Tela ve tala[2]: (تالا و تلا) Sebze-zār maᶜnāsınadur ki **Bābür Mīrzā**'nıñ bir rübāᶜīsinde gelür.

Rübāᶜiyye: Ḫātırnı bahār faṣlıda keşt aladır
Köz nūrını reng-i lāle-i deşt aladur
Ḫōş ol ki **telalarġa** yürüp seyr itse
Bu faṣlda kim laṭīf ü dil-keş **taladur**

Tele tele[3]: (تاله تاله) Pāre pāre dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: **Tele tele** ni oḳuñg köñglümde gūyā sındı kim
Tivrülüpdür nā-tüvān köñglümde yer yer lāleler

Ve yine **Beḍayiᶜü'l-Vasaṭ**'da [S.63a] gelür ki:

Beyt: Besī müştaḳınñg olduḳ deyr ara kic kildiñg ey muṭrib
Ki sazınıñ terkidin bizge yañgı ay oldı her tele

Tal[4]: (تال) Ṭal, budaḳ maᶜnāsınadur ki rübāᶜiyyātta gelür.

Rübāᶜiyye: Tağ içre [Li.1-56a] ᶜaceb şāhdur ol şifte-ḥāl
Kim tapsa bolağı suyı andaḳ ki zülāl
Başı üze çetr-i salṭanat bir yañgı **tal**
Su içkeli cām-ı ᶜıyş bir ezki sifāl

Ve yine daḫı mücerred söküt aġacına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** muḥīṭe giricek deryā vaṣfında gelür.

Beyt: Balığlarnı butrattı girdāb-ı bīm
Anıñg dik **tal** yafraġını nesīm

---

[1] **Kaf , ᶜArabī'dür** : kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür S. ; kaf ᶜArabīdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[2] **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsına neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **ḫātırnı** : ḫātıreti B. // **yürüp** : yürüb B. // **faṣlda** : faṣıl de B. // **taladur** : tadur S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **tele tele ni oḳuñg** : ø S. // **tivrülüpdür** : tivrülübdür B. // **yer yer** : bir bir Ş. // **lāleler** : lāle-vār Li.1 // **Ve yine.....gelür ki** ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **kic** : kiç A. , S. , Ş. // **kildiñg** : kildiñ Ş. // **muṭrib** : maṭrıb B. // **terkidin** : terki din B.

[4] **Ṭal budaḳ** : ṭal , yaᶜnī budaḳ Li.1 ; ṭal buṭaḳ A. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsına S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ; bir rübāᶜīde gelür ki S. // **yañgı tal** : yañgı dal S. // **ve yine daḫı** : ve yine Li.1 , S. , Ş. // **söküt** . söküd Li.1 // **dirler** : derler B. // **giricek deryā** : giricek ol deryā Li.1 // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki A. , S. // **Eşᶜār-ı LuṭFī'de gelür ki** : LuṭFİ eşᶜārında bir şiᶜrde gelür ki Li.1 ; Eşᶜār-ı LuṭFİᶜde kelür ki B. // **kibi** : gibi B. // **miñg** : miniñg Li.1 , Ş. // **Ve yine Ḫayretü'l.....gelür ki** ve sonra gelen beyit Li.1 nübhasında yoktur. // **maḳalede gelür ki** : maḳālede kelür B. // maḳālede gelür A. , S. , Ş. // **perrān** : biran S. // **bolup** : bolub B.

Ve yine eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür ki:

Beyt: Köñglüm hemīşe tal kibi titrese ni teñg
[E.76b] Kim vaᶜdeñgiz miñg bile dāyim ḫilāfdur

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da on yedinci [Ş.183b] maḳālede gelür ki:

Beyt: Talġa ḫazān nāveki perrān bolup
Cismide her yafraġı peykān bolup

Talac[1]: (تالاج) Egri gözlü dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Nergis ol köz dik imes ey bāġ-bān baḳ közüñg a
Ni üçün kim bu biri ḳımac irür ol biri talac

Talın[2]: (تالين)Bir it yorulup veyā ḳuduz olup dilin çıḳarup ṣoluduġına dirler ki Sedd-i İskenderī'de Yeᵓcüc vaṣfında gelür ki:

Beyt: Barı aġzıda tilbe it dik talın
ᶜAdedde velī it tügidin ḳalın

Talġan ve talḳan ve talġa ve talḳa[3]: (تالقا و تالغا و تالقان و تالغان) Yaġma ve tārāc maᶜnāsınadur ki Ferhād [S.63b] u Şīrīn'de Ferhād'ı ṭutanlar Ḫusrev'den inᶜām aldıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Alıp çuldu tutup barmaḳġa ḳalġan
Dikil kim eylemişler tağnı talġan

Talġadı[4]: (تلغادى) Fesād eyledi maᶜnāsına gelür.

Talardın[5]: (تالاردين) Yaġma eylemekden dimekdür.

Talay[6]: (تالاى) Ben yaġma ideyin dimekdür ve daḫı talan ve yaġma maᶜnāsınadur ki Benāyī eşᶜārında gelür. [Li.1-56b]

---

[1] **gözlü** : közlü B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ac** : aç A.
[2] **yorulup** : yorulub B. // **olup** : olub B. // **çıḳarup** : çıḳarub B. // **ṣoluduġına** : ṣoluduğuna B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **velī it** : velī Li.1
[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **aldıḳları maḥalde** : aldıḳlarında Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **alıp** : alıb B. // **çuldu** : culdu Li.1 // **tutup** : tutub B. // **barmaḳġa** : yarmaḳġa A. ; parmaḳġa B. , S. , Ş. // **ḳalġan** : ḳalḳan A. , B. , Ş. // **tağnı talġan** : tağnı talḳan S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Yaġma** : yağma B. // eylemekden : eylemekdin B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **talan ve yaġma** : talan ve yağma B. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsına daḫı gelür ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bu beytde netekim münāsebetle yuḳarıda ẕikr olınmışdur. Li.1 // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **sizniñg** : sizniñ S.

Beyt : Cefānı cāngа talay aldınğız alay mu bolur
Sizninğ omaḳda bikec resminğiz bolay mu bolur

[E.77a] Talap[1]: (تالاب) Bu daḫı yaġma ve tārāc eyleyüp maᶜnāsınadur ki Tārīḫ-i Mülūk'da Şābūr ẕü'l-Eknāf tārīḫinde gelür ki:

Baᶜżı işek faḳīrlerni talap kiltürüp [A.37a] irdiler.

Talġan[2]: (تالغان) Bu daḫı yorulan maᶜnāsına gelür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ḳıl özlük deştini ṭay istesenğ maḳṣūda āsāyiş
Ni tenğ tinse ḥarem içre beyābāhn ḳaṭᶜıda talġan

Taldı[3]: (تالدى) Yoruldı dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Fenā yolıda Nevāyī'ġa bolmadınğ hem-rāh
Bu deşt pūyesidin zāhidā meger taldınğ

"Taldınğ" didügi kaf-ı ᶜAcemī ile "yorulduñ" dimekdür.

Talḳan[4]: (تالقان) Bu daḫı mezraᶜada buġday tamām puḫtu olmadın āteşe gösterüp elile urup yemege dirler ki Türkī'de ütme buġday dirler ki Fārisī'de pīş-ḫōrd dirler.

Talḳanğız ve talḳanğuz[5]: (تالقانكوز و تالقانكيز) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Emr idüp āteşe yaḳınız [Ş.184a] dimekdür.

Talaş[6]: (تالاش) Gerçekden ve yalandan ḳaville ve fiᶜille çekişmege ve cenk itmege dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da [S.64a] üçinci maḳāle ḥikāyesi evvelinde Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara vaṣfında gelür ki:

---

[1] talap : talab B. // yaġma : yağma B. // eyleyüp : ø Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // Tārīḫ-i Mülūk'da : ø B. // ẕü'l-Eknāf : ẕü'l-āf B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // işek : işeklik B. // kiltürüp irdiler : kiltürüb B. ; kiltürüp E. // kiltürüp irdi S.

[2] yorulan : yorula Ş. // gelür ki : kelür ki B. // gelür : kelür B. ; bir şiᶜrde ẕikr olınur Li.1 // maḳṣūda : māḳṣadke B. ; maḳṣūdġa S. // āsāyiş : aşāyiş B. // beyābān : ø B.

[3] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // bolmadınğ : bolmadıñ A. // pūyesidin : būyesidin B. // "Taldınğ".....dimekdür : ø Li.1 ; "yorulduñ dimekdür Ş. // didügi : didüki B. // ᶜAcemī ile : ᶜAcemī'yle S.

[4] talḳan : talġan A. // puḫte : poḫte B. // gösterüp : kösterüb B. // urup : urub B. // dirler : derler B. // Türkī'de : ø A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // ütme buġday : ütme Li.1

[5] kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // idüp : idüb B. // yaḳınız : yaḳuñız Li.1 // dimekdür : demekdir B.

[6] itmege : etmeke B. // ḥikāyesi evvelinde : ḥikāyesinde A. , Ş. // Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara : Sulṭān Ḥüseyin Bayḳara B. ; Ḥüseyn Bayḳara E. // gelür ki : kelür ki B. ; bir beytde gelür ki S. // andaḳ ki :

Beyt: Andaḳ ki ġāzī şeh-i ferḫunde-baḫt
Tāc alayın dip **talaşur** irdi taḫt

Tāc alayın deyü taḫt çekişürdi dimekdür ki gerçekten çekişmek maʿnāsına.

[E.77b] Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de el oyunı ve laṭīfe maʿnāsına **Mecnūn Leylī** çōbānına buluşduġı maḥalde **Leylī** vaṣfında gelür.

Beyt: Ḳızlar bile olnaya **talaşa**
Ḳoy saġmaġın itkeli temāşā

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da yedinci faṣlda bed-maʿāş bahādırlıḳ lāfın uranlar ẕikrinde gelür ki:

Bezmde daʿvāları ḥātemlıḳ ve rezmde **talaşları** rüskemlıḳ.

Talbınmaḳ[1]: (تالبينماق) Dürüşmek ve çalışmaḳ maʿnāsınadur ki Naẓmü'l-Cevāhir'de gelür.

Beyt: Nefs emride her niçeki **talbınġay** sin
Köp gerçi bütünlik tilesen̂g sinġay sin

"Talbınġay sin" didügi "**dürüşüp çalışasın**" dimekdür.

Talıḳıp[2]: (تاليقيب) Yorulup dimekdür.

Tamur[3]: (تامور) Ṭamar dimekdür, rek maʿnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt : Kisti bağrım **tamurların** o perī
Ġamze birle itik itik baḳarı

Tamışmaḳ[4]: (تامش ماق) Şarābı ḳadeḥden tiz içmeyüp leẕẕetin iẕʿān idinmekle giç içmege dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati böyle taṣḥīḥ itdükleri maḥalde gelür ki:

---

anda ki S. // **andaḳ ki ġāzī** : ġāzī andaḳ ki Li.1 // **dip** : dib B. // **tāc alayın deyü** : yaʿnī Li.1 // **deyü** : deyu B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. // **gerçekten çekişmek maʿnāsına** : ø Li.1 // **Ve yine Mecnūn u Leylī'de**.....ve sonra gelen kısımlar Li.1 nüshasanda yoktur. // **maḥalde Leylī vaṣfında gelür** : maḥalde gelür Leylī vaṣfında ki A. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. , Ş. // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinda gelür ki** : ẕikrinde kelür ki B. // **ḥātemlıḳ** : ḥātemlik B. // **rüstemlıḳ** : rüstemlik B.

[1] **maʿnāsınadur ki** : maʿnāsınadır ki B. ; maʿnāsınadur neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. // **niçeki** : niceki B. // **bütünlik** : bütünlük B. // **"Talbınġay**.....**dimekdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. ; didügi yaʿnī Li.1 // **dürüşüp** : dürüşüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **talıḳıp** : talıḳıb B. ; talığıp S. // **yorulup** : yorulub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsına ki** : maʿnāsınadur . Neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelüp bu beytde Li.1 // **o perī** : ol perī B.

[4] **şarābı** : şarābdan B. // **içmeyüp** : içmeyüb B. // **giç** : kiç B. ; geç S. // **içmege dirler** : içmeke derler B. // **Nevāyī Ḥażretleri**.....**maḥalde** : ø Ş. // **böyle** : şöyle Li.1 // **itdükleri** : etdikleri B. ;

Tamışmaḳ ki ġayet ẕevḳdın şarābnı bat içmes ve leẕẕetin tapa tapa az az içer bu ġarīb maʿnī edāsında Türkçe'de bir maṭlaʿ bar kim.

Beyt: Sāḳī çü içip manĝa tutar ḳoş
[E.78a] [S.64b] Tamşı tamşı anı ḳılay nūş

Tamızdım[1]: (تاميزديم) Ṭamızurdum dimekdür.

Tamızmaḳ[2]: (تاميزماق) Ṭamızurmaḳ dimek olur.

Tamuġ[3]: (تاموغ) Ṭamu, duzāḫ maʿnāsına.

Tamuġ ve tamuḳ[4]: (تاموق و تاموغ) Ṭamu dimekdür, cehennem maʿnāsına.

Tamcı[5]: (تامجى) Ṭamla dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Tamcı dik eşkim imes könĝlüm otı defʿi üçün
Geh beden külbesini ḳılġalı virān tamadur

"Tamadur" didügi "ṭamlayup" dimekdür.

Tamızıp[6]: (تاميزيب) Ṭamıldup dimekdür ki Sebʿa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Dilārām'a mektūb gönderdügi maḥalde gelür ki:

[A.37b] Beyt : Şūḫnınĝ riḳʿada pinhānı
Tamızıp eşkdin bağır ḳanı

Tamız[7]: (تاميز) Emr idüp ṭamlat [Li.1-57b] dimekdür ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Didi közüm ḳıcışur ayıttım ki bāde tamız
Didi ni ḥācet anĝa bāde mest irür ansız

---

eyledükleri Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **tamışmaḳ ki** : tamışmaḳ Li.1 // **az az içer** : az içer S. // **Türkçe'de** : Türkçe Li.1 ; Türkī'de B. , S. // **tamşı tamşı** : tamşı maḳnı Li.1 // **ḳılay nūş** : ḳıldı min nūş Li.1

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // **üçün** : uçun B. // **"Tamadur" didügi** : ø Li.1 ; yaʿnī Li.1 // **didügi** : didüki B. // **ṭamlayup** : ṭamlayub B.

[6] **tamızıp** : tamızıb B. // **ṭamıldup** : ṭamıldab B. ; ṭamlayup A. // **dimekdür** : demekdir B. // **göndürdügi** : könderdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **riḳʿada** : riḳʿasıda B. ; riḳʿası S. , Ş. // **bağır ḳanı** : bağır fanı A.

[7] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḳıcışur** : ḳıçışur Ş. // **ansız** : anız E.

Tam[1]: (تام) Bu daḫı ṭam dimekdür. Saḳaf maʿnāsına ve ṭamla maʿnāsına daḫı gelür ki ikisi daḫı **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan**'ıñ ḳaṣrı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yaġından anıñg **tamı tam** körmegen
Çaḳın şuʿle **tamıġa** yitkürmegen

Tanĝıp[2]: (تانكيب) Kaf-ı ʿAcemī ile ṣarup ve bağlayup dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ firāḳı beyānında gelür ki:

Beyt: **Tanĝıp** derdiġa çerḫ ḳayd-ı peyvend
[E.78b] Kemend üzre kemend ü bend üzre bend

Ve yine **Ḫayretü'l-Ebrār**'da on üçinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt : Anca ni hem ilter alur çaġlaban
Birk **tanĝıp** arḳasıġa bağlaban

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Kilip seyyāḥlar dik ildin ilge
Tanĝıp himmet ḳurın merdāne [S.65a] bilge

Tanĝasanĝ[3]: (تانكاسانك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Taḳsañ ve bağlasañ dimekdür ki muḳaṭṭaʿātta gelür.

Ḳıṭʿa: Leʾīm farḳıġa iḳbāl tācını ḳoymaḳ
Yaḳın ki bulġusıdur mūcib ʿaẕābı anıñg
Nuṭuḳçı başıġa sunġar tumaġasın **tanĝasanĝ**
Ki bulġusı sebeb-i renc ü ıżṭırābı anıñg

---

[1] **bu daḫı** : bir daḫı Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı gelür ki** : daḫı kelür ki B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 , S. // **yaġından** : yaġın E. ; bāġından S. // **körmegen** : körmeken B. // **yitkürmegen** : yitkürmeken B.

[2] **tanĝıp** : tanĝıb B. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. // **ṣarup** : ṣarub B. // **bağlayup** : bağlayub B. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **derdiġa** : derdige B. // **çerḫ** : cerḫ B. // **kemend üzre** : kemend üze B. , S. // **bend üzre** : bend üze B. , Li.1 , S. // **Ve yine Ḫayretül-Ebrār'da..... gelür ki** : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥekāyesinde kelür B. // **hem ilter** : kim ilete B. // **birk tanĝıp** : birk tanĝıb B. ; terk terĝip A. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür** : Gül ü Nevrūz'da gelür ki Ş. ; Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de kelür B. ; Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür ki A. // **kilip** : kilib B. // **ilge** : ilke B. // **bilge** : bilke B.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür A. , E. , Ş. // **taḳsañ** : ṭaḳsañ Li.1 ; ṭutsañ Ş. ; dutsañ S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḳıṭʿa** : beyt S. // **bulġusıdur** : bulġusudur B. // **ʿaẕābı anıñg** : ʿaẕābı anıñ A. ; ʿaẕābı anuñ S. // **nuṭuḳçı** : nuṭuḳcı B. // **sunġar** : sufġar S. // **tumaġasın** : tubġasın Li.1 // **tanĝasanĝ** : tanĝlasanĝ Li.1 // **ıżṭırābı anıñg** : ıżṭırābı anıñ A. , S.

Tanĝdılar[1]: (تانكديلار) Ṣardılar ve bağladılar dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād ṭoğduğı maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḥarīr ü ḥulle içre bağlaban cüst
Muraṣṣaᶜ mehd içide **tanĝdılar** dürüst

Tanĝıban[2]: (تانكيبان) Ṣaruben ve bağlayuben dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da Miᶜrāc'da gelür.

Beyt: Hem **tanĝıban** alyıda cevzā kemer
[Ş.185a] Hem sereṭān toz boluban cilve-ger

Tanĝarġa[3]: (تانكارغه) [Li.1-58a] Ṣarmağa ve bağlamağa dimekdür.

Tanĝardın[4]: (تانكاردين) Bağlamaḳdan dimekdür.

Tanĝ[5]: (تانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭañ dimekdür, taᶜaccüb maᶜnāsına ki Luṭfī eşᶜārında gelür

Beyt: Sünbülüñgni tarağanda gül üze **tanĝdur** ᶜaraḳ
[E.79a] Kim bulutluġ kiceniñg elbette bolmas şebnemi

Tanmaḳ[6]: (تانماق) Sükūn-u nun ile inkār itmek maᶜnāsına gelür.

Tanmadım[7]: (تانماديم) İnkār itmedim dimek olur.

Beyt: Zāhid didi ki rehn itiben ḫırḳa deyr ara
Ḳılmışsın anda bütġa dağı secde **tanmadım**

Tanımaḳ[8]: (تانيماق) Kesr-i nun'la sezinmek ve bilmek ve fikr itmek maᶜnāsına gelür.

---

[1] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **ṭoğduğı** : doğduğı B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. ; gelür bu beytde Li.1 // **cüst** : çüst B. // **içide** : içinde B. // **tanĝdılar** : teñgdiler A. // **dürüst** : rüst B. , S.

[2] **bağlayuben** : bağladılar A. // **dimekdür ki** : demekdür ki B. ; dimekdür neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , B. , S. , Ş. // **boluban** : boluben S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. ; dirler Ş.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **ṭañ** : teñg B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **gül** : kül B. // **tanĝdur** : teñgdür B. // **bulutluġ** : bulutlıġ Li.1 // **kiceniñg** : kiceniñ A.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnıs Esad Efendi nüshasında vardır.

Tanımas[1]: (تانيماس) Bilmez dimek olur. Ferhād-nāme'de Ḫaḳan fuṣūl- erbaʿaya münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ emr itdügi yerde bu beytde tanıp ʿibāreti fikr idüp dimek olur.

Beyt: Tanıp ol faṣl-ı rengīn ehl-i nireng
Muvāfıḳ eylegeyler ḳaṣr yeni reng

Tanlamaḳ[2]: (تانلاماق) Bu daḫı hemān tanımaḳ maʿnāsınadur. Bu beytde tanlap ʿibāreti daḫı fikr eyleyüp dimekdür.

Beyt: Ḫıṭā vü Çīn'de tanlap nāzenīnler
Bārī ġılmān-veş ü ḥavrā-cirler

Tanġızġama[3]: (تانكيزغاما) Ṭañlama dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Riyāġa ʿaçz kitürsem tanġızġama ey şeyḫ
Ol işde çünki itipdür mini Ḫudā ʿāciz

Tanġizġap[4]: (تانكيزغاب) Ṭañlayup dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de pīr-i māhi-gīr Nevrūz'ı gördügi maḥalde gelür.

Beyt: İlikdin ıçḳınıp balıġnı saldı
Tanġizġap barmaġın tişledi ḳaldı

Tansuḳ ve tansuġ[5]: (تانسوغ و تانسوق) Ṭañmalu dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da İskender Mīrzā medḥinde gelür ki:

Beyt : Anda ki bu dāyire urdı ḫayāl
Ortaġa kitürdi bu tansuġ miṣāl

Tanġ[6]: (تانك) Kaf-ı ʿAcemī ile ṣabāḥ [A.38a] maʿnāsına gelür ki Münşeāt'da ṭoḳuzıncı mektūbda bir rübāʿīde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // riyāġa : rızāġa B. // çünki : çünkü B. // mini : ø S.
[4] tanġizġap : tanġizgeb B. // ṭañlayup : tañlayub B. // dimekdür : demekdir B. // Gül ü Nevrūz'ı Luṭfī'de : Gül ü Nevrūz'da Ş. ; Ferhād u Şīrīn'de A. // pīr-i māhi-gīr : pīr-i māhi-kir B. ; bir māhi-gīr S. // gördügi : kördüki B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. , Ş. // ıçḳınıp : içḳınıb B. // tanġizġap barmaġın : tanġizgeb barmaġın B. ; tanġizlap barmaġın Li.1
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // ṭañlamalu : ṭañlamalı Li.1 ; ṭañlayup Ş. // dimekdür : demekdir B. // medḥinde : vaṣfında Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 // urdı : urdi B. // kitürdi : kiltürdi Li.1 , Ş.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // Kaf-ı ʿAcemī ile : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 // maʿnāsına gelür ki : maʿnāsına kelür ki B. ; maʿnāsına gelür A. , Li.1 // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // rübāʿīde gelür :

Ḳıṭᶜa: Eger yüz ḳatla bülbül çikse efġān
Bahār olmay gül açılmaḳ ni imkān
Eger ᶜālemni tutsun şām-ı deycūr
Tanîġ atmay kün çıḳarmaḳ kimge maḳdūr

"Tanîġ atmay" didügi " ṣabāḥ olmayınca" dimekdür.

Tanîglayım ve tanîgım[1]: (تانكيم و تانكلاييم) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Benim irteki günüm dimekdür.

Tanîgla[2]: (تانكلا) İrte maᶜnāsınadur.

Tanır[3]: (تانير) Bilür dimekdür.

Tanıştı[4]: (تانيشتى) Bilişdi dimekdür.

Tanmay[5]: (تانماى) Bilmezin ve bilmez dimekdür. [Li.1-58b] Ammā bilmez maᶜnāsına Sebᶜa-i Seyyāre'de yedinci ḥikāyede Ḫᵛāce beyābānda Dilārām'ı bulduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ḫᵛāce bilmes ki mest irür yā saġ
[E.79b] Tanmay uyḳudadur mu yā uyġaġ

Tanırımnı[6] (تانيرمنى) Bildük mi dimekdür.

Tanma[7] (تانما) Bilme ve şöyle şanmaᶜ dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Helāk oḳın tüzük urmış köñgülge tanma ki bar
Yanıda kirpik ü ḳaşıdın oḳ u yası henüz

Tanladım[8]: (تانلاديم) Sızındım dimek olur ve bir daḫı bildim dimek olur.

Tanışmaḳ[9]: (تانيشماق) Birbirin bilmek maᶜnāsınadur.

---

meşnevīde kelür B. // **ḳıṭᶜa** : meşnevī B. , Li.1 ; beyt A. , Ş. // **açılmaḳ** : açılmay Ş. // **tanîġ atmay** : tanîġ itmey Li.1 // **kimge** : kimke B. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaflar ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **irteki günüm** : ertesi künüm B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **irte** : erte B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **bildük** : bildik B. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[7] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tanma** : tanıma Li.1 // **dimekdür** : demedir B. // **gelür** : kelür B.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tanışdılar[1]: (تانیشدیلار) Birbirin bildiler dimek olur.

Tanḳtar[2] (تنقتار) Pās-bān dimekdür.

Tanımġa[3]: (تنیمغه) Tenime dimekdür. Ġayn-ı muʿacceme lāḥıḳ olmaḳ bu maḳāmda muṭṭariddür.

[Ş.185b] Tanḳaman[4]: (تانقامان) Añlamazın dimekdür.

Tandı[5]: (تاندی) Bildi dimekdür ki muḳaṭṭaʿātta bir ḳıṭʿada gelür.

Ḳıṭʿa: Falān bay kim ḳoyı biş miñgdin ötmiş
Yana hem miñgdin artuḳ saġlıġ üçkü
Ḳuzılıḳ ḳoy didi vü tandı āḫir
Ki andın yaḫşıraḳ oġlaġlıġ üçkü

Tanıp[6]: (تانیب) Bildür dimekdür, yaʿnī aʿlām maʿnāsına.

Tanı almay[7]: (تانی المای) Bilemezin ve bilemez dimekdür.

Tanılmas[8]: (تانیلماس) Bilinmez dimekdür.

Tanlap[9]: (تانلاب) Temyīz ider, farḳ maʿnāsına; añlar, bilür ve iḫtiyār ider dimekdür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Kiyāset tezyīn ḫıred peyvendlerni salṭanat umūrıġa müteʿallıḳ işler kifāyeti üçün sāyir nāsdın tanlap u ʿāmme ḫalāyıḳdın sicip.

Tanlamış[10]: (تانلامیش) Bilmiş ve añlamış ve iḫtiyār eylemiş dimekdür ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **añlamazın** : anlamazın B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir ḳıṭʿada** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ḳıṭʿa** : beyit B. // **āḫir** : āḫer B.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tanır** : tanıp A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **yaʿnī aʿlām maʿnāsına** : ø A. , B. , E. , S. , Ş.
[7] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ve bilemez** : ø E. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tanlap** : tanlab B. // **añlar , bilür** : añlar ve bilür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **peyvendlerni** : peyvendlerini B. // **üçün** : uçun B. // **sicip** : secib B. ; siçip Li.1 , Ş.
[10] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş. // **ilikidin** : ilikdin B. // **yoḳsa derd** : yoḳsa derdür A. , Ş.

[E.80a] Beyt: Dime sāḳī ilikidin ṣāfī mu ḫōşdur yoḳsa derd
Her ni andın kildi ol ḫōşdur kim anı **tanlamış**

Tanuḳ[1]: (تانوق) Ṭanıḳ dimekdür, güvā maᶜnāsına.

Tenbul[2]: (تنبول) Bir ḫōş ḳoḫulu [Li.1-59a] yapraḳdur. **Hind** vilāyetine maḫṣūṣdur ki Hindīler yirler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de üçinci ḥikāyede gelür ki:

Beyt: Taslar saz itip idi maḳbūl
Niçedi enbeh niçede **tenbul**

Tanḳal[3]: (تنقال) ᶜAskere ḫaber virmege dirler ki vaᶜde-gāha cemᶜ olalar. **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt : Bu yanlıġ çerik yaḫşıraḳ fāl ile
İki yılda cemᶜ oldı **tanḳal** ile

Tavşalmaḳ[4] : (تاوشالماق) Zebūn olmaḳ maᶜnāsınadur.

Tavşaldım[5] : (تاوشالديم) Zebūn oldum dimek olur.

Beyt: Ni boldı ḳāfile saları ölürküm yükidin
Ḫalāṣ ḳılsa ki bu yolda esr ü **tavşaldım**

Tavuġ[6]: (تاووغ) Tavuḳ.

Tavuş[7]: (تاووش) Ayaḳ sesi. **Ferhād-nāme Ermeniyye**'de **Şābūr**'a dirken **Ferhād** varduġı yerde eydür.

Beyt: **Tavuşıdın** anıñ uyḳandı **Şābūr**
Tapıp ton ẓulmetide bü'l-ᶜaceb nūr

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **güvā maᶜnāsına** : Yalnız Li.1 nüshasında vardır.
[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ḳoḫulu** : ḳoḳulu B. , Li.1 // **yapraḳdur** : yapraḳdır B. // **maḫṣūṣdur ki** : maḫṣūṣ ki A. , B. , E. , S. , Ş. // **yirler** : yerler B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür ki bu beytdedür Li.1 // **itip** : itib B.
[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tanḳal** : tanġal A. // **virmege** : vermege B. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler Li.1 // **cemᶜ olalar** : cemᶜ olalar ki A. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // **yanlıġ** : yanġlıġ B. , Li.1 // **fāl ile** : ḳal ile Ş. ; fāl ila B. // **tanḳal ile** : tanḳal ila B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tavuş[1]: (تاووش) Ayaḳ āvāzına dirler ki Ġarāʾibü'ş-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Tavuş kim öy başıdın kilse dir min bağrı taşımdur
İşikdin sāye kirgec sağınur min kim ḳuyaşımdur

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Ehrimen Ferhād'ıñ geldügin bildügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Tavuş anĝladı ol ʿifrit-i ḳaṭṭāl
[A.38b] Çıḳardı baş ki fehm itkey nidür ḥāl

Tavşalur[2]: (تاوشالور) Zebūn olur ve yorılur [S.65b] dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ṭāḳatım ger ḳalmadı tartarġa mihnet tağını
Ni ʿaceb bu yükni ger felek çikse tavşalur

[Ş.186a] Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da [E.80b] sefer vaṣfında gelür ki:

Yol imkegi şiddetidin bedeni köb tavşalur.

Tavuşḳan[3]: (تاوشقان) Ṭavşan didükleri cānavara dirler.

Tavacı[4]: (تواجی) Ulaḳ dimekdür, baʿżılar deve ile sekirden ulaḳdur dimişler ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫaḳan Yunan zemīne gitmelü olıcaḳ leşker cemʿinde gelür.

Beyt: Çirigge eyleben miʿād buncar
Tavacı her ṭaraf yitkürdi ulcar

Ve yine Mecālisü'n-Nefāʾis'de yedinci meclisde Timur Ḫan'ıñ ḥükmi meclisinde gelür ki:

Tavacı miʿād bile çapıp barıp ucalasınıñ başın kiltürsün.

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // E. nüshasında birinci beytin mısralarının yerleri değişiktir. // **dir min** : virmin B. // **kirgec** : kirkec B. // **ḳuyaşımdur** : ḳoyaşımdur B. // **Ve yine Ferhād u ..... gelür ki** : ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'üñ B. // **geldügin** : keldükin B. // **bildügi** : bildüki B. ; bilüp ol A. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Ş. // **anĝladı ol** : anĝladı A. , Ş. // **çıḳardı** : cıḳardı B.

[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; **dimekdür** Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tağını** : tağnı E. ; dağını S. // **Ve yine .....tavşalur.** : ø Li.1

[3] **didükleri** : dimekdür Li.1 // **cānavara dirler** : ḳaçaġan maʿnāsına Li.1 // **dirler** : derler B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **Yunan zemīne** : Yunan-i zemīne B. // **gitmelü** : kitmelü B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **miʿād buncar** : miʿād bulcar Li.1 , Ş. ; miʿad u bulcar S. // **Ve yine .....kiltürsün** : ø Li.1 // **meclisinde gelür ki** : maḥallinde gelür ki S. , Ş. ; maḥallinde kelür ki B. // **çapıp** . çapıb B. // **barıp** : barıb B. // **ucalasınıñ** : uçalasınıñ A. , S. , Ş. // **kiltürsün** : kiltürsin B. , S.

Tavulġa ve tavulġan[1]: (تاولغان-تاولغا) Tuġluġa dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de Dārā'nıñ leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Kümüş dik yaruḳ cümleniñg küpesi
Baş üzre tavulġanları çerkesi

Tayaġ ve tayaḳ[2]: (تاياق و تاياغ) [Li.1-59b] Degnek dimekdür ki Mecālisü'n-Nefā'is'de Mīr Ḥācı Soġdī eşᶜārında gelür.

Beyt: Oḫşattı ḳāmetiñgġa ṣanavberni bāġbān
Bī-çāre bilmes irmiş elifdin tayaġnı

Ve yine Mecālisü'n-Nefā'is'de dördinci meclisde sūfī-i pīr sisād sāle taᶜrīfinde gelür ki:

Bir yigitke kim taᶜalluḳ lāfın ürer irmiş yigiti anıñg rāyı birle barmasa sefihāne elfāẓ bile fuḥş itür irmiş [E.81a] ve tayaġlamaḳġa dağı ḳaṣd ḳılur irmiş.

Tayaḳġan[3]: (تاياقغان) Ṭayanan dimekdür.

Beyt: Żaᶜfım içre ḳaṣr tamıġa tayaġandıñ durur
Her sāmān körseñg yapuşġan kūyiniñg divārında

[S.66a] Tayılġac[4]: (تاييلغاج) Ṭayranacaḳ , ḳayılacaḳ- dimekdür. Sedd-i İskenderī'de ᶜafiv faẓīletinde gelür ki:

Beyt: Günehleride bolsa kimse esīr
Tayılġac ayaḳ bolsa ol dest-gīr

---

[1] tuġluġa : tġulġa S. , Ş. // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür E. // Dārā'nıñ leşkeri vaṣfında : ø Li.1 // Dārā'nıñ : Dārā'nın B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // üzre : üzere B.

[2] dimekdür : demekdir B. // Soġdī : Soġdī'niñg Li.1 // gelür : kelür b. ; gelür ki A. , S. , Ş. // ḳāmetiñgġa : ḳāmetiñgke B. // bī-çāre : bī-cāre B. // tayaġnı : tayaġını B. // Ve yine Mecālisü'n-Nefā'is'de .....ḳılur irmiş. : ø Li.1 // sisād : sebṣad S. ; siṣād Ş. // taᶜrīfinde gelür ki : taᶜrīfinde kelür B. // yigiti . yigitni S. // anıñg : anıñ A. // rāyı bile : rāyı birle Ş. // elfāẓ bile : elfāẓ birle A. , Ş. // fuḥş : fuḥs B. // tayaġlamaḳġa : tayaġlamaḳḳa B. ; bayaġlamaḳġa S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] ḳayılacaḳ : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // dimekdür : demekdir B. ; ṭayranacaḳ maᶜnāsına neteki Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S.

Tayılıp[1]: (تاييليب) Ṭayranup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da āḫir-i ḥikāyesinde ser-süḫanda gelür ki:

Ol ḳul ḥikāyetide kim ayaġı **tayılıp** ayaġlıġ aşını şāhnıñg başı kāsesiġa urdı.

Tayılsa[2]: (تاييلسا) Ṭayransa dimekdür ki Münācāt-nāme'de gelür.

Ve bu yolda ayaġım **tayılsa** dest-gīrlik bile ḳulda.

Tayılur[3]: (تاييلور) Ṭayranur dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da üçinci ḳışmda tenbīhātda ᶜacele ẕemminde gelür ki:

Beyt: İşde aşuḳġan köb [Ş.186b] **tayılur**
Köp tayılġan köp yıḳılur

Teyik[4]: (تييك) Kaf-ı ᶜArabī ile ḫastalarıñ żaᶜafdan ᶜaḳlı gidüp yabāna söyledüğine dirler ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt : ᶜAyn żaᶜaf içre közüñgge şūḫlıḳ āyīn irür
Eyle kim bīmārlar içre bolur baᶜżı **teyik**

2.8. Ḥarfü't-Tai'l-Meksūre

Tipredi ve tiprendi[5]: (تيبر اندى-تيبر ادى) Deprendi dimekdür.

Tiprete almay[6]: (تيبر اتاالماى) Depredemez [Li.1-60a] ve depredemezin [E.81b] dimekdür.

Tiprenmek[7]: (تيبر انماك) Deprenmek.

---

[1] **tayılıp** : tayılıb B. // **ṭayranup** : ṭayranub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **āḫir-i** : āḫer-i B. // **ḥikāyesinde** : ḥikāye S. , Ş. // **ser-süḫanda** : ø A. ; süḫanda S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ol ḳul** : ol E. // **ayaġı tayılıp** : ayaġı tayılıb B. // **şāhnıñg** : şāhniñg B. // **kāsesiġa** : kāsesige B.

[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür neteki Li.1 // **gelür** : kelür B.

[3] **ṭayranur** : ṭayrınur Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür bu daḫı Li.1 // **üçinci** : ücinci B. // **ḳışmda** : ḳışımda B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tayılġan** : ø S.

[4] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **ḫastalarıñ** : ḫastalanır B. ; ḫaskalaruñ Ş. // **gidüp** : kidib B. // **söyledügine** : söyledükine B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **közüñgge** : közüñgke B.

[5] **tipredi ve tiprendi** : tibredi ve tibrendi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **tiprete almay** : tibrete almay B. // **depredemezin** : depretmezin Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tiprenür[1]: (بيبرانور) Deprenür dimek olur.

Beyt: Serv ḳaddler cilvesi teng yoḳ **Nevāyī** āhıdın
Dāyimā eşcār bil taḥrīki birle **tiprenür**

Tipre[2]: (تيبرا) [A.39a] Emr idüp depren dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ḫamse taʿrīfinde gelür.

Beyt: **Tipre Nevāyī** vü nevā dimegil
Her ne imes bolsar revā dimegil

Tipük[3]: (تيپوك) Kaf-ı ʿArabī ile depme dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür.

Bey: Tapıp teskīn cefāgerler hücūmı
Tipükdin tinse könglüm merz ü būmı

[S.66b] Tipti[4] (تيبتى) Depdi dimekdür.

Tipe[5]: (تيبه) Depe dimekdür, mürtefiʿ yer maʿnāsına. Telle maʿnāsına.

Titik[6]: (تيتيك) Cüst ü çalāk maʿnāsınadur ve kār-güẕār olup maṣlaḥata ḳādir olmaġa dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: İr kişi imkekde **titikrek** bolur
Sırça nice sınsa itikrek bolur

Titregüc[7]: (تيتراكوج) Kaf-ı ʿAcemī ile ditreyik dimekdür ki ʿavretleriñ ziynetidür, boyunlarına ve ḳulaġlarına ṭaḳarlar.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **idüp** . idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 , S. , Ş. // **bolsar** : bolısar E.
[3] **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; maʿnāsınadur ki S. **Ferhād u Şīrīn** : Ferhād u Şīrīn'de S. // **ḫātimesinde** : ḫātimede S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. // **tapıp** : tapıb B.
[4] **dimekdür** : ø S. ; demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **telle maʿnāsına** : ø A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş.
[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **olup** : olub B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **imkekde** : imekde S. // **nice** : niçe A. , Li.1 , Ş.
[7] **titregüc** : titregüç B. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. , S. // **ʿavretleriñ** : ʿavrelerüng B. ; ʿavretlerüñ Ş. // **ḳulāġlarına** : ḳulaḳlarına S. // **ṭaḳarlar** : daḳarlar S.

Tir[1]: (تير) Ter, ᶜaraḳ maᶜnāsınadur ki **Fernād u Şīrīn**'de tāb-istān vaṣfında gelür.

Beyt: İmes her yan aḳar sular bile yir
Ki yir her yan ısıġdın aḳızurtır

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Encüm irmes **tirdür** āhım otıdın kök saḳfıda
Veh ki bu **tirdin** bināyı ḳalmadı nem bolmaġan

Tir[2]: (تير) Bu daḫı emr idüp dir ve devşür dimekdür. Cemᶜ maᶜnāsına.

Tirip[3]: (تيريب) Dirüp , devşürüp dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir beytde gelür ki :

Beyt: [E.82a] Kim sözni **tirip** aytḳucı aġzıġa [Li.1-60b] birkey
Mālik anı düzaḫ otınıñg dūdıġa tirkey

Tirgüñg[4]: (تيركونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile divşürseñ gerekdür dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de

[Ş.187a] Mehīn Bānū Ferhād ḥaḳḳında Ḫusrev ilçisine didi.

Beyt: Yüzi gül-zārıdın çün vird **tirgüñg**
Ni itey kim özüñg inṣāf birgüñg

Tirgek[5]: (تيركاك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṯānī ᶜArabī'dür. Dirüp devşürülecek nesne

dimekdür.

Tirgemiş[6]: (تيركاميش) Kaf-ı ᶜAcemī ile dirüp, devşürüp, żabṭ eylemiş [S.67a] dimekdür.

Tirmek[7] : (تيرماك) Dirmek lafẓınıñ edāsıdur.

---

[1] **ᶜaraḳ** : ø A. , E. , Li.1 , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **bile yir** : bile tir S. // **ısıġdın** : ısıġdan B.

[2] **idüp** : idüb B. // **dir ve devşür** : dir devşür A. , B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Cemᶜ maᶜnāsına** : ø A. , B. , E. , S. , Ş.

[3] **dirüp** : dirüb B. // **devşürüp** : devşürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir beytde** : ø Li.1 , Ş. ; bir beyitde B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **tirip** : tirib B. // **aytḳucı** : ayatḳucı Li.1 // **otınıñg** : otınıñ A.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **gerekdür** : kerekdir B. ; gerek S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **didi** : dedi B. ; didi ki S. // **çün** : cün B. // **ni itey kim** : ni itey ki Li.1 // **inṣāf birgüñg** : ø Li.1

[5] **ᶜAcemī** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür A. , Li.1 // **kaf-ı ṯānī** : ṯānī S. , Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dirüp** : dirüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dirüp** : ø Li.1 ; dirüb B. // **devşürüp** : devşürüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tirmedim[1]: (تيرماديم) Dirkedim dimek olur. Luṭfī Divānı'nda gelür.

Beyt: Çü vaṣl-ı ravżasıdın **tirmedim** güle her kez
Niçe tutar mini bülbül dik āh u zārı bile

Tirelgen[2]: (تيرالكان) Kaf ᶜAcemī'dür. Derilen, cemᶜ olan dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Nefī ḳılġanlar ḳuruḳ cismim helāk u żaᶜfını
Tenġa köñglümdin **tirelgen** her ṭaraf peykān körüñg

Tirgep[3]: (تيركاب) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Görüp, gözedüp ve dirüp, devşürüp ve cüst ü cū eylemeye dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev Şābūr**'ı ṭutmaġa ḥükm itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ni yol kim bar idi eylep kemīnler
Kemīn-gehlerde ḳoydı ehl-i kīnler

Ki **tirgep** barġan u kilkel kişini
Tefaḥḥuṣ eyleben her kim işini

Ve yine **Münşeāt**'da elli birinci mektūbda gelür ki:

Yana ol kim tavacı biglerige ḥükm bolsa kim [E.82b] yatış eyleyin taᶜyīn mażbūṭ ḳılıp yatış tavacısı her kün alarnıñg kilgenin kilmegenin yaḫşı **tirgese.**

Tirbeglik[4]: (تيربكليك) Diri olmaḳ.

Tir[5]: (تير) Der dimekdür. ᶜAraḳ maᶜnāsına.

Tirgedi[6]: (تيركادى) Cüst ü cū [A.39b] ve ẓabṭ u ḥıfẓ eyledi dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. // **derilen , cemᶜ olan** : derilen , yaᶜni cemᶜ olan Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. ; gelür bu beytde Li.1 // **nefī** : nefy A. , Li.1 , S. , Ş. // **tenġa** : nezġa S. // **körüñg** : közüñg Ş.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜacemīdir B.; kaf ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **görüp** : körüb B. // **gözedüp** : közedüb B. // **dirüp** : dirüb B. // **devşürüp** : devşürüb B. // **dirler** : derler B. // **ṭutmaġa** : dutmaġa B. , S. // **itdügi** : etdüki B. ; eyledügi Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. ; **bu beytlerde gelür ki** Li.1 // **eylep** : eyleb B. // **tefaḥḥuṣ** : tafaḥḥuṣ B. // **Ve yine Münşeāt'da .....gelür ki** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **Yana ol kim .....tirgese.** : ø Li.1 // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **kilgenin** : kiltenin S. // **kilmegenin** : kilmenin S.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **żabṭ u ḥıfẓ eyledi** : żabṭ eyledi Li.1 ; żabṭ u ḥıfẓ eylemiş S. // **dimekdür** : demekdir B.

Tirgemiş[1]: (تیرکامیش) Cüst u cū ve żabṭ u ḥıfẓ eylemiş dimekdür.

Tirgeben[2]: (تیرکابان) Kaf-ı ᶜAcemī ile bu daḫı direk diküp ṭayaḳ urmaġa dirler ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da on beşinci maḳale ḥikāyesinde pīrlik vaṣfında gelür ki:

Beyt: Cism-i oyun eyleben [Li.1-61a] ol yük nigūn
Tirgeben ol öyke ᶜaşādın sütūn

Tiri[3]: (تیری)Diri dimekdür , zinde maᶜnāsına.

Tirik[4] (تیریك) Kaf-ı ᶜArabī ile bu daḫı diri dimekdür, zinde maᶜnāsına ki Vaḳfiyye'de gelür.

Tirik bōstānıdın kim anı nilüferin sipihr-i aḫżar bile tinĝ tutsa bolmas.

Tirküzgüci[5]: (تیرکوزکوجی) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Dirildici dimekdür.

[Ş.187b] Tiri[6]: (تیری) [S.67b] Bu daḫı deri dimekdür, post maᶜnāsına ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn, Leylī ḳabīlesi göçdügi yere gelicek ol menzilde bulduġı ḫasta it vaṣfında gelür ki :

Beyt: İt tiri zaḥmetidin erip
Āᶜżāsı ḫırāşıdın ḳızarıp

Tireci[7]: (تیراجی) Oluḳ dimekdür, nāv-dān maᶜnāsına ve çeşme lülesine daḫı dirler ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

---

[1] Bu madde Li.1 ve S. nüshalarında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **diküp** : diküb B. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler neteki Li.1 // **maḳāle ḥikāyesinde** : maḳālede ḥikāyede A. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **cism-i** : cismiġa S. // **oyun** : eyvān B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **zinde maᶜnāsına** : zinde maᶜnāsına ki Vaḳfiyye'de gelür S.

[4] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **anı** : onı B. , Ş. // **tutsa** : dutsa Ş.

[5] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Bu daḫı** : ø B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳabīlesi göçdügi** : ḳabīlesi ile gözdügi Li.1 // **göçdügi** : göcdügi E. , köçdüki B. // **yere** : yire Ş. // **gelicek** : kelicek B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. , Ş. // **it tiri** : iti tir A. ; iti tiri Li.1 , S. , Ş. // **erip** : erib B. ; arıp Li.1 // **ḳızarıp** : ḳızarıb B.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı dirler ki** : daḫı derler ki B. ; maᶜnāsına gelür ki Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Bite kim** : yin kim A. , B. , Li.1 ; bin kim S. , Ş. // **kibi** : gibi B.

Beyt: Bite kim tola aḳadur közlerim yaşın kör kim
Tireci kibi ni yaṅlıġ aḳar toluḳ bolsa

Tireg[1]: (تيرك) [E.83a] Kaf-ı ᶜAcemī ile menᶜ ve defᶜ maᶜnāsınadur.

Tırnaġ[2]: (تيرناغ) Ṭırnaḳ dimekdür. Sebᶜa-i Seyyāre'de Furruḫ Şāh viṣāl gicesi cānān yüzün açup nikāh itdükde gördi.

Beyt: Yüzni tırnaġ ile figār itken
Berk-i nesrini lāle-zār itken

Tirsek[3]: (تيرساك) Dirsek ki ḳolda.

Beyt: Ḳara ḳayġu mini iletip ḳara zülfüṅ üçün her ton
Ḳara başnı tutup avuc ḳara yirge kirür tirsek

Tirgemek[4]: (تيركاماك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür. Defᶜ ve menᶜ eylemek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād toġduġı vaḳtin olan neşāt beyānında gelür ki:

Beyt: Ḫalāyıḳ her ni ḳılsa tirgemek yoḳ
Ni ḳılġannı yāmān ḳıldıṅ dimek yoḳ

Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki:

Beyt: Derd kör kim div-sīretler biledür ol perī
Gerçi bar andın melek ḫaylıġa dāyim tirgekim

"Tirgekim" didügi "menᶜ eylemegüm" dimekdür.

Tiriṅ[5]: (تيرينك) Kaf-ı ᶜAcemī ile emr idüp dirüñ, devşürüñ dimekdür ve daḫı deñizüñ ve ṣunuñ deriñligine dirler ki Sedd-i İskenderī'de [Li.1- 61b] İskender deryā seferine gitdügi maḥalde gelür.

---

[1] **tireg** : tirig B. , S. // **ᶜAcemī ile** : ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **toġduġı** : doġduġi B. ; doġduġı S. // **beyānında gelür ki** : beyānında kelür ki B. // **Ve yine .....gelür ki** : Ve sonraki kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. , Ş. // **ḫaylıġa** : ḫaylıge B. // **tirgekim** : tirgemek B. // **didügi** : didüki B. // **eylemegüm** : eylemeküm B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **deñizüñ** : dengizin B. // **ṣunuñ** : ṣusun B. ; ṣuyuñ S. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Ḳalın keşti olġanda cünbüş-nümāy
Tirinĝ baḥr boldı ġurunbiş-nümāy

Tırmandı[1]: (تیرماندی) Ṭırmaşdı dimekdür.

Tırmap[2]: (تیرماب) Ṣarup muḥkem eyleyüp dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: Örkemci şıbāḳḳa cil ni tırmap
[S.68a] Tumşuġını rişte birle çırmap

Tırmaban[3]: (تیرمابان) Ṣarup muḥkem eyleyüben ve pençe urup ṭırmalayuben dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Kūyıda itler mini geh tırmaban geh tişleben
[E.83b] Żaʿfıdın ölgende birbirdin üzerler sudraban

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḳābil** ki **Hābil**'i ḳatl itmişdi, defn itmek ḳāʿidesin bilmezdi. Allahū Taʿālā iki ḳarġa gönderdi [Ş.188a] ki cenk idüp birsi birsin öldürdügi maḥalde gelür ki:

Ve ḳātil ḳarġa yirni tırmap minḳarı bile ḳazıp maḳtūlnı [A.40a] defn ḳıldı.

Tirküzmek[4]: (تیرکورماك) Za-yı muʿacceme ile dirilmek dimek, iḥyā maʿnāsına.

Tirküzür[5]: (تیرکوزور) Dirilür dimek olur.

Beyt: Ölükni tirküzür laʿliŋ **Mesīḥ**-āsā kelām eylep
Tekellüm çāşnisin şerbet-i yuḥyī'l-ʿiẓām eylep

Tizi[6]: (تیزی) Dizi dimekdür.

Tizdi[7]: (تیزدی) Dizdi dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **tırmap** : tırmab B. // **ṣarup** : ṣarub B. // **eyleyüp** . eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E. , Ş. // **şıbāḳḳa** : şıbanḳa Li.1 // **rişte** : reşte B. // **çırmap** : çırmab B.
[3] **ṣarup** : ṣarub B. // **eyleyüben** : eyleyüb B. ; eyleyüp Li.1 , S. // **urup** : urub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **kūyıda** : köyida B. // **tişleben** : tişlaban B. // **ölgende** : ölkende B. // **Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da .....gelür ki** : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **ḳāʿidesin** : ḳāʿidesini A. , B. , S. // **gönderdi** : könderdi B. // **idüp** : idüb B. // **birsi birsin** : birisi birisin S. , Ş. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // yirni tırmap : ni yir tırmap S. // **ḳazıp** : ḳazıb B. // **defn** : defîn B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde A. , E. , Li.1 ve Ş. nüshalarında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] Bu madde B. ve S. nüshalarında yoktur.

Tiz[1]: (تيز) Emd idüp diz dimekdür.

Tiz[2]: (تيز) Bir daḫı diz dimekdür, zānū maᶜnāsına ki **Ferhād u Şīrīn**'de ṣıfat-ı şiṭāda gelür.

Beyt: Kefin aġzı bile müflis dem eylep
İki tiz köksü içre muḥkem eylep

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de namāz sünneti beyānında gelür.

Beyt: Rüḳūᶜ içre ilik **tizge** ḳılıp yār
Ucanı tutmaḳ ol ḥāletde hem-vār

Tizmek[3] (تيزماك) Za-yı muᶜacceme ile dizmek.

Tizer min[4]: (تيزارمين) Dizerim dimek olur.

Tizgümdür[5]: (تيزكوم دور) Dizsem gerekdür dimek olur.

Tizip[6]: (تيزيب) Dizip.

Tizilgey[7]: (تيزيلكاى) Dizile.

Tizilgen[8]: (تيزيلكان) Dizilen.

Tısa ve tisa[9]: (تيسا-تيسا) Menᶜ eylese dimekdür.

Tişük[10]: (تيشوك) Kaf-ı ᶜArabī ile delik dimekdür . **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ni nevᶜ siñrimeyin ᶜışḳ ara ki bağrım u kön̂glüm
Firāḳ igneleridin öte öte **tişilipdür**

"Tişilipdür" didügi "**delinüpdür**" dimekdür.

[Li.1-64a] Tiş[11]: (تيش) Emr idüp del , yaᶜnī delik eyle dimekdür.

---

[1] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] Li.1 nüshasında bu kelime ayrıca verilmeyip yukarıda geçen "tiz" kelimesiyle birlikte verilmiş. // **daḫı** : daki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsana ki** : maᶜnāsına neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. // **eylep** : eyleb B. // **namāz sünneti beyānında** : ø Li.1 // **namāz** : namazıñ Ş. // **beyānında gelür** : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür ki Li.1 , S. // **ḳılıp** : ḳılıb B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Ezad Efendi nüshasında vardır.
[9] **Tısa ve tisa** : tısa E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **delik** : delük Ş. // **dimekdür** : demekdir ki B. ; dimekdür ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **igneleridin** : ikneleridin B. // **tişilipdür** : tişilibdür : B. // **"Tişilipdür" didügi** : ø Ş. ; yaᶜnī Li.1 // **didügi** : didüki B. // **delinüpdür** : delinübdür B. // **dimekdür** : demekdir B.
[11] **idüp** : idüb B. // **delik eyle** : delük eyle Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Tiş[1]: (تيش) Bir daḫı diş dimekdür , dendān maʿnāsına.

Tiş ḳadap[2]: (تيش قاداب) Diş bileyüp ve diş ḳıvırup dimekdür.

Tiş[3]: (تيش) Bir daḫı emr idüp çöz , ṣalıvir dimekdür.

[E.84a] Tişmek[4]: (تيشماك) Delmek.

Tişilgen[5]: (تيشيلكان) Delinen.

Tişik[6] (تيشيك) Delik. Tişük daḫı dinilür, delik maʿnāsına.

Tişlerde[7]: (تيشلاردا) Dişlerken.

Tişlerge[8]: (تيشلاركا) Dişlemege dimekdür.

Tişkeli[9]: (تيشكالى) Kaf-ı ʿArabī ile çözmek içün ve çözeli dimekdür, ammā çözmek

[S.68b] içün maʿnāsına **Sebʿa-i Seyyāre**'de yedinci rāvī **Dilārām**'dan **Behrām**'a naḳl itdi ki Ḫᵛāce kendüyi ṣaḥrāda bulduġı maḥalde gelür.

Beyt: Raḥm itip **tişkeli** uzatmış ilik
Ki ölük mü ikin bu yoḳsa tirik

Tişkeri[10]: (تيشكارى) Kaf-ı ʿArabī ile ber-ʿaks maʿnāsınadur ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da otuz altıncı faṣlda zenān-ı fāḥişe ẕikrinde gelür ki:

Bir nevʿ ārāste ḳılġandın soñra çenber şāh yorġa oyke **tişkeri** mindürgeyler ve şehriñ köy ve maḥallātıġa kizdürgeyler.

---

[1] **bir daḫı** : bu daḫi E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **tiş ḳadap** : tiş ḳavab B. ; tiş taẕap S. // **bileyüp** : bileyüb B. // **ve** : ø B. // **ḳıvırup** : ḳıvırıb B. ; ḳuyurup A. , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **idüp** : idüb B. // **çöz** : cöz B. // **ṣalıvir** : ṣalıver B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle Li.1 , S. // **çözmek** : cözmek B. // **içün** : icün B. // **çözeli** : cözeli B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsına Sebʿa-i Seyyāre'de** : maʿnāsına gelen ṣebʿa-i Seyyāre'de Li.1 // **itdi ki** : etdi ki B. // **kendüyi** : kendüsini B. , S. // **gelür** : kelür B. // **itip** : itib B. // **ölük mü** : ölük mu B. // **yoḳsa** : yoḳşa B.

[10] **tişkeri** : tişkedi S. // **kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle Li.1 , S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **bir nevʿ** : bu nevʿ Li.1 ; bir nevi B. // **soñra** : ṣoñra Li.1 // **şāh** : şāḫ A. // **yüzge** : yorġa A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **mindürgeyler** : mindürkeyler B. // **şehriñ** : şehirniñ B. ; kūynıñ Li.1 // **köy ve** : ø L i.1 , S. // **kizdürgeyler** : gizdurgeyler B.

Tişi[1]: (تیشی) Dişi dimekdür ki müennes maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de Şīrīn'i virmemege **Mehīn Bānū**'nuñ ʿöẕri maḥallinde **Ḫusrev** eyitdi.

Beyt: Ġażanfer ḫōd niter çengāl u bālın
[Ş.188b] Çiker bolsa **tişi** onıñg mecālin

Tiñgri[2]: (تینکری) Teñri Taʿālā adıdur. Taʿnıñ kesresiyle telaffuẓ olınur. Pes ta'nıñ kesresine delālet içün mā-baʿdına ya yazılur ve kaf'ıñ muḳabiline ki ya'nıñ mā-baʿdıdur, nun imlā olınur.

Tiñgiz[3]: (تینکیز) Deñiz dimekdür. Bu daḫı hemān ol imlā üzre yazılur.

Tigreside[4]: (تیکر اسیده) Ṭolayı yanında dimek olur.

Tigerge[5]: (تیکارکا) Degmek dimek olur.

Beyt: Köñgle çākıñ **tigerge** meyl ḳıldıñg ey refīḳ
Bilmediñg guya ki köñglek içre kökrek çākı bar

Ve bir daḫı degmek ve yapışmaḳ maʿnāsına gelür. Maʿnā-yı evvel üzre olıcaḳ taʿdīyesinde tiktürmek dinilür. Dikdürmek maʿnāsına ve maʿnā-yı ṯānī üzre olıcaḳ tikürmek dinilür, degirmek maʿnāsına ve emrinde tikür dinilür, degir dimek maʿnāsına.

Tikti[6]: (تیکتی) Kaf-ı ʿArabī ile dikti, birbirine yapışdurdı ve mıḫladı dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de yedinci rāvī **Dilārām**'dan naḳl ider. Şikār-gāhda **Dilārām**'la **Behrām Şāh**'la geçen māceradan eydür ki:

Beyt: Bilgec ol sözni ḫāṭır-ı pāki
Tikti iki ḳolın itip ḫāki

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **virmemege** : vermemeğe B. // **Bānū'nuñ** : Bānū'nun B. // **ʿöẕri maḥallinde Ḫusrev eyitdi** : maḥallinde gelür bu beytde ki ẕikr olınur Li.1 // **çiker** : ciker B. // **mecālin** : maḥalin A. , B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle Li.1 , S. // **dikti , birbirine yapışdurdı** : dikti dimekdür , yaʿnī birbirine yapışdurdı : Li.1 // **ve mıḫladı dimekdür ki** : ve daḫı mıḫladı ve hem neye yararsa Hayretü'l-Ebrār'da gelür Li.1 // **dimekdür ki Sebʿa-i Seyyāre'de.....eydür ki** : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **Dilārām'la** : Dilārām ile S. // **Beham Şāh'la** : Behrām Şāh ile S. // **geçen** : gecen B. // **eydür ki** : ø A. , E. , Ş. ; ider ki B. // **itip** : itib B.

Tikmek[1]: (تیکماك) Hemīn bu maᶜnāyadur ki Ḫayretü'l-Ebrār'da [Li.1-64b] ḫamse taᶜrīfinde gelür.

[E.84a] Beyt: **Tikmek** üçün cismde uçurmaḳġā baş
Anda ḳılıp taᶜbiye köp oḳ u taş

Tikip[2]: (تیکیب) Yine kaf-ı ᶜArabī ile bir kişi fikr ve ḥayretidin ne vażᶜ idecegin bilmeyüp sākin olduġına dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ḥālinde gelür.

Beyt: [S.69a] Her laḥẓa **tikip** anı tefekkür
Öz ḥaletiġa itip taḥayyür

Ve yine bir yere göz dikdi ve göz diküp maᶜnāsına daḫı gelür ki:

Tigti[3]: (تبکتی) Kaf-ı ᶜAcemī ile degdi ve yitişdi ve daḫı degdi, yaᶜnī vāṣıl oldı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād İskender** ṭılsımnı acduġı maḥalde gelür.

Beyt: Çü **tigti** ol ḫadeng-i berḳ-aşār
[A.40b] Yıḳıldı bu ḫadeng-efken negüsār

Tigip[4]: (تیکیب) Bu daḫı degüp ve yetişüp dimekdür ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da **İkinci Münācāt**'da gelür.

Beyt: Baḥrġa bir velvele vü ıżṭırāb
Kim **tigip** aḫter yüzige her ḥabāb

Tigip[5]: (تیکیب) Kaf-ı ᶜAcemī ile bu daḫı degüp ve vāṣıl olup dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** vaṣfında gelür.

---

[1] **Tikmek : Hemīn bu maᶜnāyadur ki Ḫayretü'l-Ebrār'da : ø** Li.1 // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **gelür : ø** Li.1 ; kelür B. // **üçün** : uçun B. // **cismde** : cism ü S. , Ş. // **baş** : yaş A. , S. // **oḳ u taş** : oḳ ve taş B.

[2] **tikip** : tikib B. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf ᶜArabī'dür B. , S. , Ş. ; kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür A. // **ḫayretidin** : ḫayretin E. ; ḫayretde S. ; ḫayretden Li.1 , Ş. // **idecegin** : idecekin B. // **bilmeyüp** : bilmeyüb B. // **olduġına** : olduġuna B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. // **itip** : itib B. // **göz** : köz B. // **göz diküp** : köz diküb B. // **gelür ki** : kelür B. : gelür Li.1 , S. , Ş. ; gelür ki geçdi A.

[3] **tigti** : tıgdi B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **vāṣıl oldı dimekdür** : vāṣıl oldu demekdür B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....gelür.** Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **İskender** : İskender'e B. // **ṭılsımnı** : ṭılsımda B. ; ṭılsımın A. , S. // **acduġı** : açduġı A. , S. // **gelür** : kelür B.

[4] **tigip** : tigib B. // **degüp** : degüb B. // **yetişüp** : yetişüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yüzige** : yüzike B.

[5] **tigip** : tigib B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **degüp** : degüb B. // **vaṣıl olup** : vāṣıl olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **bolup** : bolub B. // **tigip behmeni** : tigib behmeni B.

Beyt : Bolup köp gedāyi iş iḥdāṣ anîga
Tigip behmeni mülk mirāṣ anîga

Tigen[1]: (تیکن) Kaf-ı ᶜAcemī ile diken dimekdür, ḫār maᶜnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Miḥnet Deşti** beyānında gelür.

Beyt: Āfet elgi kibi **tigenler**
Lālesi de derddin tükenler

Tigin[2]: (تیکین) [E.85a] Degin dimekdür, ġāyet maᶜnāsına, yaᶜnī anîga degin dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da söz taᶜrīfinde gelür.

Beyt: Suġaca ḫāra bile bünyād anîga
Kölke **tigin** pāre-i pūlād anîga

Tigrü[3]: (تیکرو) Kaf-ı ᶜAcemī ile bu daḫı degin dimekdür, ġāyet maᶜnāsına, ammā ekşeri bu bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de pādişāh vaṣfında gelür.

Beyt : Tanḳṭar anda baḫt-ı bīdārınîg
Tanîgga **tigrü** kim Ḫudā yārınîg

Buradaki "**tanîgga tigrü**" "**ṣabāḥa degin**" dimekdür.

Tigre[4]: (تیکرا) Kaf ᶜAcemī'dür. Dāyire ve eṭrāf maᶜnāsınadur ki **Bedāyiᶜ** [S.60b] ü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt : Eyle zencīr-i cünūn rüsvāsı min kim her zamān
Tigreme Ferhād u Mecnūn'dın yıġılmış bir sürük

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur neteki Li.1 // **beyānında** : beyābānında B. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // Bu maddedeki beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **kibi** : gibi B.

[2] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. Bu maddede tanık olarak verilen beyit de bir önceki "tigen" maddesinde verilmiştir. // **degin** : dekin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yaᶜnī anîga** : yaᶜnī aña S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **pūlād** : polād B.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ammā** : ø Li.1 // **ekşeri** : ekşer A. , S. , Ş. // **bu bir lafzla** : bir lafzla A. , Ş. ; bu lafzla E. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür bir beytde Li.1 , S. // **tanḳṭar** : bu naḳṭar S. // **tanîgga** : tanîgge B. // **yārınîg** : eblehrinîg B. // **buradaki** : ø A. , E. , Li. , S. , Ş. // **"tan"gga tigrü"** : ø A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsınadur E. // **gelür** : kelür B. // **"tigreme" .....dimekdür.** : ø B. , Ş. // **Ve yine .....gelür.**Ve sonra gelen beyit ve açıklamalar Li.1 nüshasında yoktur. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki A. ; Nevādirüᶜş-Şebāb'da bir beytde gelür S. // **tigrenîge**: tigranîga B. // **bügreyüp** : bügreyüb B. // **"Tigreme" didügi .....dimekdür.** : ø E. , Ş. ; Tigrenîge lüġatinde kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür. Seniñ eṭrāfıġa dimekdür. A. , S. // **"Tigreme" didügi** : tigrama didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

"Tigreme" didügi "**eṭrāfıma** " dimekdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Çerḫ-i şeb gerdiġa güyā naḳd-i ᶜömriñgdür ġaraż
Tigreñge her tün ki iki bügreyip aylanedür

"Tigreme" didügi "**eṭrāfıma**" ve "**tigreñge**" hepsi de kaf-ı ᶜAcemī ile "**senin eṭrāfıñġa**" dimekdür.

Tigmes[1]: (تیکماس) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Degmez dimekdür, liyāḳatı yo dimek maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Aġzınge **tigmes** ᶜiẕārıñg birle söz
Bolmadı ḫūrşīd birle ẕerre tiñg

Tigürdi[2]: (تیکوردی) Degürdi dimekdür.

Tigdi[3]: (تیکدی) Degdi dimekdür.

Tigse[4]: (تیکسا) Degse dimekdür, gerekse degüp yapışmaḳ maᶜnāsına, [E.85b] gerekse teslīm maᶜnāsına, gerekse liyāḳat maᶜnāsına.

Tik[5]: (تیك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp dik dimekdür. Bedüz maᶜnāsına ve bir daḫı ayaġ üzerine dik ṭuru geldi dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ol sarıġ tonluġ irür turġanda taᶜẓīmġa **tik**
Şuᶜle kim ḫāşākini köydürgeli bolġay beyik

---

[1] **tigmes** : tigdi A. // **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **yoḳ dimek** : yoḳ dimekdür ki A. ; yoḳ maᶜnāsına ki B. , S. , Ş. // **maᶜnāsına ki** : ø A. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da vardur bu beytde Li.1 // **aġzınge tigmes** : aġzınga B. // **tiñg** : tig S.

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gerekse degüp** : gerek degüb B. ; gerek degüp S. // **gerekse teslīm** : ve gerekse teslīm Li.1 // **gerekse liyāḳat** : ve gerekse liyāḳat Li.1

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜAdabī'dür S. ; kaf-ı ᶜArabī'yle Ş. // **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dik ṭuru geldi** : ṭuru keldi B. ; ṭuru geldi A. ; S. , Ş. ; dik ṭuru gel Li.1 // gelür : kelür B. // taᶜẓīmġa : tazımga B. // ḫāşākini : ḫāşākni Li.1 , S. , Ş. // **yalañız dimekdür** : yalnız demekdir B. // **tek maᶜnāsına** : taḳ maᶜnāsına A. , E. Li.1 ; tat maᶜnāsına B. // **maḥallinde gelür ki** : maḥallinde kelür ki B. ; maḥallinde gelür S. ; maḥallinde gelür bu beytde Li.1 // **dek ṭurmaḳ** : dek durmaḳ B. , S. // **ebsem** : epsem A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ḫaḳḳında gelür ki** : ḫaḳḳında kelür ki B. ; ḫaḳḳında gelür S. ; ḫaḳḳında bu beytde vardur Li.1 // **olturġac** : olturġaç B. // **iterlerdi** : iterlerdin S. // **bā-sūz** : yā sūz S.

Ve bir daḫı yalañız dimekdür , tek maᶜnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** vefātı maḥallinde gelür k:

Beyt: Āzādeler oldı tīz-reftār
Tik ḳaldı ḳafesde bir giriftār

Ve yine dek ṭurmaḳ, yaᶜnī ebsem olmaḳ maᶜnāsına gelür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Nevrūz** ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: **Tik** olurġac haayı ḳıldı **Nevrūz**
İtirlerdi atın bā-derd ü bā-sūz

Ve yine bu maᶜnāya [S.70a] **Gül ü Nevrūz**'da **Bülbül Nevrūz**'a aytdı.

Beyt: Kel ey ẓālim ni bī-inṣāflıḳdur
[A.41a] Yaratġanġa tevekkül ḳıl **tik** oltur

[Li1-65b] [Ş.189b] Tikil: (**تيكيل**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp ümīd-vār ve muntaẓır ol dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** saᶜy eyle çün vaṣl ḥāṣıl bolmadı
Yār luṭfıġa **tikil** imdi vü ġayrıdın tüngül

Tikşer[1]: (**تيكشار**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [E.86a] Cemᶜ ider devşürür maᶜnāsına ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da ikinci maḳālede gelür.

Beyt: Her ni ki öksütseñg alur çaġda narḫ
ᶜArż küni barçanı **tikşer** bu çarḫ

Tikiş[2]: (**تيكيش**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yetecek miḳdārı ve kifālet idecek miḳdārı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Hind**'e gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu miᶜād ile cemᶜ eylep siyāh
Tikişca barıġa birip ḫarc-ı rāh

Tigirmen[3]: (**تيكيرمن**) Kaf-ı ᶜAcimī ile degirmen dimekdür. Āsiyāb maᶜnāsına.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur ki Li.1 , S. // **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da** : Maḫzen-i Mīr Ḥaydar ki A. // **gelür** : kelür B. // **her ni ki** : her ni kim A.

[2] **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ve kifāyet idecek miḳdārı** : ø E. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....gelür ki**: Ve tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gitdügi** : gitdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **eylep** : eyleb B. // **siyāh** : sipāh S. , Ş. // **tikişca** : tikişça B. // **birip** : birib B. // **ḫarc-ı rāh** : ḫarc-rāh A. , B. , Li.1 , Ş. ; çarḫ-rāh S.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı āAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **āsiyāb** : āsiyā E. ; āsbāb S.

Tilek[1]: (تيلاك) Kaf-ı ᶜArabī ile dilek dimekdür.

Til[2]: (تيل) Dil dimekdür.

Tilep[3]: (تيلاب) Dileyüp, yaᶜnī isteyüp dimekdür.

Tileyin[4]: (تيلايين) Ben dileyeyin dimekdür.

Tiley[5]: (تيلای) Hemīn bu maᶜnāyadur.

Tiler[6] (تيلار) Diler dimek olur. Bu ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur.

Beyt: Çāre-i kār istemem bī-çāreliġ köñglüm tiler
Hānmān terkin urup āvārelıġ köñglüm tiler

Tilgen[7]: (تيلكان) Şahin.

Til[8]: (تيل) Dil, zebāne maᶜnāsına.

Beyt: Köñglüm içre her yārım aġzında peykānıñg ucı
Kildi derdiñ leẕẕetiniñg şükrini ayturġa til

Tilni[9]: (تيلنی) Dili dimek olur.

Beyt: Nevāyī olmadı tevḥīd güft u güyıla fehm
Megerki eylegey sin tilni ḳaṭᶜ u cānnı fedā

Tilimni[10]: (تيليمنی) Dilimi.

Tiliñgni[11]: (تيلينكنی) Diliñni.

Tilmek[12] (تيلماك) Sükūn-i lam ile delmek ve yarmaḳ maᶜnāsınadur.

Tilemek[13]: (تيلاماك) Feṭḥ-i lam ile dilemek , ḫāsten maᶜnāsına.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde Li.1 nübhasında yoktur. // **tilep** : tileb B. // **dileyüp** : dileyüb B. // **isteyüp** : isteyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] Bu madde B. nüshasında yoktur.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasanda vardır.
[12] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[13] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tileyi ve tiley[1]: (تیلای-تیلایی) İsteyü dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī atasına İbni Selām'dan gelenler vaṣfında gelür.

Beyt: Maḳṣūdların çü eyleben fāş
Pāsuḫ tileyi salıp ḳoyı baş

Ammā tileyi ʿibāretiniñ isteyü ve dileyü maʿnāsına geldügi Tārīḫ-i Mülūk'da anası İskender'i ṭoġduġı gibi beyābānda ḳoyup gidüp bir ḳoyun sürüsinden bir keçi gelüp aña süd virüp keçiniñ ṣāḥibi isteyü geldügi [S.70b] maḥalde gelür ki: Bir kün üçküsi ġāyib bolġan cihetdin anı tileyi [E.86b] ol çāh başıġa kildi.

Tile min[2]: (تیلامین) Dileben dimekdür, yaʿnī ben dile düşdüm maḥallinde gelür ve bir maʿnī daḫı dilmezen [Li.1-62a] dimekdür ve bir maʿnī daḫı keserin, dilerin dimekdür ki bu üç maʿnāya daḫı Divān-ı Luṭfī'de bir tuyuḳda gelür. Ehl-i dile maʿlūmdur ki tile min lafzından ben dilerin maʿnāsı daḫı ḥāṣıl olur ve dile müzeyyen maʿnāsı daḫı. Neteki bu tuyuḳda ikisi daḫı vardur, görüle.

Tuyuḳ: Dil-berā tüştüm ilinĝdin tile min
Sindin özgeni cihāndın tile min
Ger raḳībinĝ tüşse miniñ ḳoluma
Arḳasıdın tasmalar köp tile min

Tilkürüp[3]: (تیلکوروب) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Dikilüp ṭurup dimekdür.

---

[1] **tileyi** : tileli S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelenler** : kelenler B. // **gelür** : kelür B. // **maḳṣūdların** : maḳṣūdları : A. , B. , S. , Ş. // **eyleben** : eyleyen S. // **salıp** : salıb B. // **ammā tileyi** : ata tileyi S. // **ʿibāretiniñ** : ʿibāreti Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **ṭoġduġı** : doġduġı S. // **ḳoyup** : ḳuyub B. // **gidüp** : kidüb B. // **keçi** : keci A. // **gelüp** : kelüb B. // **virüp** : virüb B. // **isteyü geldügi** : isteyü keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **cihetdin** : cihetden B. // **anı tileyi** : anı tiley Li.1 // **çāh** : şāh B.

[2] **dileben** : dileyen S. , Ş. // **maḥallinde gelür** : maḥallinde kelür B. ; maḥallinde gelür ki A. // **dilemezen** : dilemezin A. , S. // **dilemezen dimekdür** : dilemezen demekdir B. // **dilerin dimekdür ki** : dimekdür Li.1 ; dilerin demekdir ki B. ; dilerin dimekdür E. // **üç** : üc E. , Li.1 // **bir tuyuḳda gelür** : bir tuyuḳda kelür B. // **Ehl-i dile .....vardur , görüle.**: Bu kısım yalnız Li.1 nüshasında vardır. // **Tuyuḳ** : Beyt S. // **tüştüm** : düştüm Ş. // **ilinĝdin** : iliñdin Li.1 // **cihānda** : cihāndan A. // **raḳībininĝ** : raḳībiniñ A. , S.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // **dikilüp** : dikilüb B. // **ṭurup** : durub B. ; durup S. // **dikilüp ṭurup** : dikilüp ve ṭurup Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Tilük[1]: (تيلوك) Kaf-ı ᶜArabī ile delik maᶜnāsınadur ki Ḫayretü'l-Ebrār'da on birinci maḳālede gelür ki:

Beyt: İski sepici yaşıda külgülük
Dām kibi başdın ayaġı tilük

Tilmürmek[2]: (تيلمورماك) Göz yaşarmaḳ.

Tilmürür min[3]: (تيلموررمين) Göz yaşı dökmek dimek olur.

Beyt: Tilmürür min münker inip ol bī-vefāġa muṭṭaṣıl
Bir hem andın derd-i ḥālimġa ḫabır bolġay mu dip

[Ş.190a] Tilmürdi[4]: (تيلموردى) Çelerdi baḳdı dimekdür.

Tilmürüp[5]: (تيلموروب) Çelerüp baḳup dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de üçinci ḥekāyede müdebbir ve muḳbil simyā çeşmesine varduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Su yaḳasıġa tilmürüp yoldaş
ᶜAksi yanĝlıġ çömürdi ol suġa baş

Tilin[6]: (تيلين) Bir nesne dilim dilim kesildi ve aşındı dimekdür ve at ve ādem ayaġından yol aşınup yol yol olduġına dirler ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da evvelki maḳālede gelür.

Beyt: [A.41b] Ḫalḳ füzūnı idi ve ᶜamme yol
Kilgen izi birle tilin irdi yol

Tilbe[7] (تيلبه) Delü dimekdür. Divāne maᶜnāsına.

---

[1] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **delik** : delük Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **on birinci** : on yedinci S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür ki bu beytde Li.1 // **külgülük** : gülkülük B. // **kibi** : gibi B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **baḳdı** : yaḳdı Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **tilmürüp** : tilmürüb B. // **çelerüp** : çelerüb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür neteki Li.1 // **varduḳları** : vardıḳları B. // **gelür ki** : : kelür B. ; gelür A. , Li.1 , S. , Ş. // **yaḳasıġa tilmürüp** : yaḳasıġa tilmürüb B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **aşınup** : aşınıb B. // **olduġına** : olduġuna B. // **dirler** : derler B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da .....gelür** : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür ki B. // **kilgen** : kilken B.

[7] **delü dimekdür** : delüye dirler S. // **dimekdür** : demekdir B. // **divāne** : ø A. , B. , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : ø A. , B. , E. , S. , Ş.

[E.87a] Tilbelerge[1]: (تيلبه لاركا) Delülere dimek olur.

Tilbe it[2]: (تيلبه ايب) Ḳuṭuz it dimekdür.

Tilberemek[3]: (تيلبار اماك) Delirmek maᶜnāsına.

Tilberedim[4]: (تيلبار اديم) Delirdim, mecnūn oldum.

Tilberediñ[5]: (تيلبار اديك) Delü olduñ dimekdür.

Beyt: Ey kön̂gül **tilberediñ** imdi ni tedbīr san̂ga
Ol perī zülfidin ar bolmasa zencīr san̂ga

Tınmaḳ[6]: (تينماق) Diñlenmek ve istirāḥat maᶜnāsına.

Beyt: Żaᶜf vaḳti kūyıdın çıḳmaḳ taḫayyül eylesem
İki ḳatla bir ḳademde **tınmaḳ** ister min hārib

Tınay[7]: (تيناى) Diñlenin dimek olur.

Beyt: ᶜAḳl rencidin āmām istep tutup min mey-gede
Ey ḫıred ḳoy kim **tınay** bir laḥẓa bu meᵓmen ara

Tilberegen[8]: (تيلبه راكان) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Delüren dimekdür.

Tilberegec[9]: (تيلبه راكاج) Kaf-ı ᶜAcemī ile delüricek dimekdür.

Tilberetgec[10]: (تيلبه راتكاج) Delü eyleyecek dimekdür.

Tilberep[11]: (تيلبه راب) Delürüp dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür ki:

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **delüricek** : delürücek B. // **dimekdür** : demekdir B. ; **dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür bir şiᶜrde uşbu maṭladur.** Li.1 , ve ayrıca "**tilberep**" maddesinde tanık olarak gösterilen beyt Li.1 nüshasında burada verilmiştir.
[10] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[11] **tilberep** : tilbereb B. // **delürüp** : delürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sulṭān.....gelür ki** : Ve sonra gelen beyt Li.1 nüshasında yoktur. Bu beyit "**tilberegec**" maddesinde verilmiştir. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **tilberep itken** : tilbereb B. ; tilberep E. // **barıp** : barıb B. // **aḫtarıp** : aḫtarıb B.

[S.71a] Beyt: Tilberep itken köñglüni istedim her yan barıp
Güh u vādi vü beyābānlarnı bir bir aḫtarıp

Tilberediñg[1]: (تيلبه رادينك) Kaf-ı ʿAcemī ile [Li.1-62b] dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da maṭlaʿda gelür.

Beyt: Ey köñgül tilberediñg imdi ni tedbīr sañga
Ol perī zülfini ger ḳılmasa zincīr sañga

Timür[2]: (تيمور) Demür dimekdür, āhen maʿnāsına.

Timür ḳanat[3]: (تيمور قانات) Bir nevʿ ördege dirler.

Timaġur[4]: (تيماغور) Raḥm ider, esirger ve żaʿīf ve nā-tüvān olur dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki:

Beyt: Timaġur aġyār ẓāhir eyleben köp ıżṭırāb
Hicr ara ḳatlim üçün mindin köñgül tindürdüñüz

Ve yine Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Ġonce-i ḫandān barıp köñglümde ḳaldı ḫār ḫār
Timaġur cānımġa ansız dinide barı ni bar

Tıymaġıl[5]: (تيماغيل) Menʿ eylemegil dimekdür ki Bābür Mirzā eşʿārında gelür.

Beyt: Tıymaġıl divāne köñglümni ki rüsvā olma dip
ʿĀşıḳ almaġay mu idi ol tilbe rüsvā bolmasa

Tımaġan[6]: (تيماغان) Menʿ eylemeyin [E.87b] dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da yedinci bābda gelür.

Şāh rāzın asramaḳda tilin tımaġan başı barıp.

---

[1] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : ø Li.1 ; kaf-ı ʿAcemī'yle S. ; kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ʿAcemī'dür A. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....gelür.** : Ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **demür** : demur B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **timür** : timur B. // **nevʿ** : nevi B. // **dirler** : derler B.

[4] **timaġur** : timerġur B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : keliür ki B. ; gelür Ş. ; gelür bir beytde Li.1 // **üçün** : uçun B. // **Ve yine** : ø S. // **eşʿārında gelür** : eşʿārında kelür B. ; eşʿārında gelür ki Li.1 // **ġonce-i ḫandān** : ġonçe-i ḫandān B. , S. , Ş. // **barıp** : barıb B.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki : B. ; gelür ki A. // **dip** : deyib B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **yedinci bābda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **asramaḳda** : arsramaḳda B. : asramaḳ u S. // **tımaġan** : tımaġan ning B. // **barıp** : barıb B.

Tım tım[1]: (تيم تيم) Ṭamla ṭamla dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ṭıfl-ı evrāḳ üzre bir bir berk-i gül ṭizgen kibi
[Ş.190b] Nāme-i hicrān ara tım tım sirişkim ḳanıdur

Tımsı tıp[2]: (تيمسى تيب) Bir ḳoḳuyı ṭuyar gibi ve ṭuymaz gibi olmaḳ ve bir ṣadāyı işidür gibi ve işitmez gibi olmaya dirler ve ᶜaḳlla bir nesneyi añlar gibi ve añlamaz gibi almaġa dirler ve sāyir aḥvāl bu ḳıyās üzre.

Tınĝlay[3]: (تينكلاى) Kaf-ı ᶜAcemī ile burun ucuna dirler.

Tinĝ[4]: (تينك) Kaf-ı ᶜAcemī ile berāber maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Aġzınġa tikmes [S.71b] ᶜizārınĝ birle söz
Bolmadı Ḫūrşīd birle ẕerre tinĝ

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da tevḥīdde gelür.

[Li.1-63a]Beyt: Çün ḥamldın birdi āyin-i bahār
Boldı tinĝ mizānı da leyl ü nehār

Tinc[5]: (تينج) Dinc dimekdür, diñlenmiş maᶜnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da evvelki maḳāle āḫirinde gelür.

Beyt : Kāfir ü müᵓmin sarı ḳılsanĝ sağınc
Ni anĝa yeᵓs ü ni munınĝ könĝli tinc

---

[1] **ṭamla ṭamla** : damla damla Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **bir bir** : yer yer A. // **kibi** : gibi B.

[2] **tımsı tıp** : tımsı tıb B. // **ḳoḳuyı** : ḳoḳuyu B. ; ḳoḫuyı Li.1 , S. , Ş. // **ṭuyar** : duyar B. , Li.1 , S. // **ṭuymaz** : duymaz B. , Li.1 , S. // **olmaḳ** : ø B. // **bir ṣadāyı .....işitmez gibi olmaġa dirler ve** : ø B. // **añlamaz gibi olmaġa dirler** : añlamaz gibi olmaġa Li.1 // **üzre** : üzerine B. ; üzredür Ş.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ; gelür bu beytde Li.1 // **aġzınġa** : aġzınge B. // **Ve yine.....gelür.** : Ve tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **tevḥīdde gelür** : tevḥīdde kelür ki B. ; tevḥīdde gelür ki A. , S. // **mizānıda leyl ü nehār** : mizāne ve'l-leyl ü nehār B.

[5] **dinc** : dinç B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsına ki B. , S. , Ş. ; maᶜnāsına Li.1 // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. // **sağınc** : sağınç B. // **yeᵓs ü ni** : yeᵓs ve ni B. // **munınĝ** : mutınĝ S. // **tinc** : tinç B.

Tindürüp[1]: (تیندوروب) Söyleyüp dimekdür, ammā burada sākin eyleyüp emīn idüp diñlendürüp dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Çīn**'den cānib-i ġarba ᶜazm itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Çü il fikrini kön̂glidin **tindürüp**
Yoruş ḥükmini ilge cez yitkürüp

Tin̂ganga[2]: (تینکانکا) Kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür. Söyleyene ve diñleyene [A.42a] dimekdür.

Tiney[3]: (تینای) Söyleyeyin ve diñleyüp sākin olayın dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Nice āhım dūdı dik kūyun̂gda her yan eylenay
Kird dik kim tinse yil ol yirde hem bir dem **tiney**

Tinse[4]: (تینسا) Söylese ve diñlese dimekdür ki bu beytde geçdi.

Tinip[5]: (تینیب) Diñlenüp dimekdür.

Tindi[6]: (تیندی) Söyledi ve diñlendi dimekdür ve bir daḫı meşaḳḳakle zebūn olup sākin olmaġa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** Dārā'nıñ milkin alıcaḳ leşkerine iḥsān itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Mużāᶜaf didi kim birin̂g gencdin
Ki il **tindi** butkarkeli rencdin

---

[1] **tindürüp** : tindürüb B. // **söyleyüp** : söyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **burada** : burda E. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **emīn idüp** : emīn idüb B. ; emīn eylemeye ve Li.1 // **diñlendürüp** : dinlendürüb B. // **İskender** : ø Li.1 // **itdügi** : etdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **çü** : cü B. // **yoruş** : boruş Ş. **cez yitkürüp** : caz tingürüb B.

[2] **Kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaflar ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **diñleyene** : dinleyene B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **diñlenüp** : dinlenüb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **nice** : niçe S. , Ş. // **kūyun̂gda** : köyün̂gde B. // **yil** : bil S. // **yirde** : yer A. ; birde S.

[4] **söylese** : söyleye E. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : gecdi E. , keçdi B.

[5] **tinip** : tinib B. // **diñlenüp** : diñlenüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **söyledi** : silindi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **zebūn olup** : zebūn olub B. // **dirler** : derler B. // **Dārā'nıñ** : Dārān'ın B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür** : kelür B. // **butkarkeli** : buykarkeli B. // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına ki A. , B. , E. , Li.1 , S. // **Ḥażret-i** : ø A., B. , E. , S. , Ş. // **Peyġāmber** : ø S. // **ṭılsım** : ø E. // **eytdi** : eytdi ki A. , B. , S. , Ş. // **sanaġlıġ** : sataġlıġ S. , Ş.

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de süst ve zebūn olmaḳ maʿnāsına gelür ki Ḥażret-i Ḫıżr Peyġāmber ʿAleyhi's-Selām [Li.1-63b] Ferhād'a ṭılsım fetḥinde eytdi.

Beyt: [Ş.191a] Disenĝ kim **tınmaġay** ol yolda kāmınĝ
[S.72a] Sanaġlıġ kām ile bolsun ḫırāmınĝ

Tınmaġur[1]: (تينماغور) Bu daḫi żaʿīf ve nā-tüvān olur dimekdür ki Ġarāīb [E.88b] ü'ş-Şıġar'da gelür ki:

Beyt: Her ḳuruḳ şāh oldı deşt üzre ṣabādın ḫulle-püş
Tınmaġur cismim cünūn vādiside ʿuryān henüz

Tivrelmek[2]: (تيورالماك) Sancılmaḳ ve uyulġanmaḳ.

Tivrelip[3]: (تيورليب) Uyulġanıp dimek olur.

Bey : Ḳıl çün ḳılġunĝ könĝülni bir kefen tikmek iken
Oḳlarınĝ kim ḳaldılar cān perdesiġa **tivrelip**

Tivrük[4]: (تيوروك) Kaf-ı ʿArabī ile peyvend ve baḫye maʿnāsınadur ki ilmek ve dikmek dirler ve bükülmiş ve ṣancılmış maʿnāsına daḫı gelür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt : Şeyḫninĝ ile ki ʿāşıḳġa mamuġ estide dāġ
Tivrük riḳʿalar estide tikilmiş dür mi

Tivrülüp[5]: (تيورولوب) Batup ve ṣancılup dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Tele tele ni oḳunĝ könĝlümde gūyā sındı kim
Tivrülüpdür nā-tüvān könĝlükde yir yir lāleler

Tivrüldi[6]: (تيورولدي) Batdı ve ṣancıldı dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **dimekdür ki** : demedir ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **oldı** : oldu B. // Beytteki mısraların yerleri Li.1 nüshasında değişiktir.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **tivrük** : tinürük S. // **kaf-ı ʿArabī ile** : kaf , kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.** : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : ø A. ; kelür B. // **estide** : üstide B.
[5] **tivrülüp** : tivrülüb B. // **batup** : batub B. // **ṣancılup** : ṣancılub B. ; ṣançılup Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // **yir yir** : yer yer A. , S. ; bir bir Li.1
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **müşkildür** : müşküldür B.

Beyt: Kice efġān ḳılmasam teng yoḳ birev kim köngligе
Hicr oḳı tivrüldi müşkildür ḳatıġ urmaḳ demi

Tivretey[1]: (تیوراتای) Bükeyin ve daḫı baturayın dimekdür.

Tivrep[2]: (تیوراب) Batup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on birinci maḳālede gelür.

Beyt: Tivrep ayaġıġa anıng her tiken
Her tiken üstide mükerrer tiken

[E.89a] Tive[3]: (تیوه) Deveye dirler ki Tārīḫ-i Mülūk'da Hūşenk Şāh vaşfında gelür.

Ve atġa iger ol yasadı vü tiveni yükke ol kiyürdi.

Tıyıp[4]: (تییب) Menᶜ eyleyüp dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ nizesi vaşfında gelür ki:

Beyt: Tüyi mıḫı bile sancıp semekni
Tıyıp nuki bile devr-i felekni

Tıya almay[5]: (تییاالمای) Menᶜ eylemez dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de [S.72b] Ferhād'ıñ ṭıfl iken şūridelıġı beyānında gelür.

Beyt: İşitkec ᶜışḳ u ᶜāşıḳlıḳ [Li.1-66a] sürüdın
[Ş.191b] Tıya almay közidin eşk-rūdın

Tıysa[6]: (تیسا) Menᶜ [A.42b] eylese dimekdür.

Tıydı[7]: (تیدی) Meᶜ eyledi dimekdür ve's-selām.

---

[1] **baturayın** : batırayın B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **tivrep** : tivreb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **on birinci** : on yedinci E. // **gelür** : kelür B. // **her tiken üstige** : üstige S.
[3] **deveye dirler ki** : deve demekdir ki B. ; deve dimekdür ki Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **kiyürdi** : giyürdi B. ; kiyüdürdi Ş.
[4] **tıyıp** : tıyıb B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **nizesi** : tizesi E. , Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....gelür ki** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur.
[5] **eylemez** : eyleyemez B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **ṭıfl iken** : ṭılfken Ş. // **şūridelıġı** : şūrideliği Ş. // **şūridelıġı beyānında** : şūridelıġı ḥāli beyānında Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **işitkec** : işitkeç B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **eşk-rūdın** : ᶜışḳ rūdın S.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **ve's-selām** : ø B. ,E. , S. ; vallahu āᶜlem biᶜṣ-ṣavāb Li.1

2.9. Ḥarfü't-Tai'l-Mażmūme

Tupçaḳ[1]: (تيپچاق) Fārisī ile müşterekdür. Alaca ata dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da yedinci faṣlda fāsıḳ-ı bed-maᶜāş bahādırlıḳ lāfın ürenler żikrinde gelür ki:

Beyt: Kön̂gülleri **tupçaḳ** sikritürdin amān tapmaḳ
Sözleri baş yalan̂g yüzge çapmaḳ

Tüpe[2]: (توپه) Depe dimekdür, eger farḳ maᶜnāsına ve eger tel maᶜnāsına.

Tupa[3]: (توپا) Bu daḫı bu maᶜnāyadur ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: **Tupa** mini serzeniş ilki tin̂g iti bir birle
[E.89b] Ki her kişi yitip küyıda başımġa ḳaḳıp

Tüpi[4]: (توپی) Dipi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** ᶜaskeriyle ol bataḳda helāk olduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Burun andın ki suda ḥal bolġay
Su **tüpige** çumar maḥal bolġay

Tüb[5]: (توب) Dib dimekdür, eger dıraḫt ve eger sāyir nesneniñ dibi ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde **Nūşīnrevān**'dan naḳl olınur ki:

Beyt: Sunġac ilik dil-ber-i mūnis sarı
Tüşti közi bir **tübe** nergis sarı

"**Bir tübe nergis**", yaᶜnī "**bir deste nergis**" dimekdür.

Tüpsüz[6]: (توپسوز) Dipsiz dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

---

[1] **tupçaḳ** : tıçaḳ : Li.1 // **müşterekdür** : müşterektir B. // **dirler ki** : dirler neteki Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // **ürenler żikrinde** : urduḳları maḥalde Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **kön̂gülleri** : kön̂güller S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ve eger** : ve ger A. , B. , Li.1 , S. // **tel** : ḳıl A. ; til E. ; tele Li.1

[3] **maᶜnāyadur ki** : maᶜnāya derler B. ; maᶜnāya dirler A. ; maᶜnāyadur Ş. // **gelür** : kelür B. // **yitip** : yitib B. // **küyıda** : köyide B. // **ḳaḳıp** : ḳaḳıb B.

[4] **dipi** : dibi A. , E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜaskeriyle** : ᶜaskeri ile Ş. // **bataḳda** : yataḳda S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1 , S. // **tüpige** : tüpike B. ; tüpide Li.1 // **çumar** : cumar B.

[5] **dib** : dip A. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **nesneniñ** : nesnenüñ S. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur S. // **sunġac** : sunḳac B. // **nergis** : nerkis B. // **"bir tübe nergis"** : ø Li.1 ; bir depe A. , Ş. ; bir dipe B. // deste : tüb Li.1 // **nergis dimekdür** : nerkis demekdir B. ; nergisden yan̂ga dimekdür Li.1

[6] **dibsiz** : dipsiz B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. // **kicim-püş** : kiçim-püş Ş.

Beyt: Mükemmel cebelik atlar kicim-pūş
Cihān tüpsüz tiñgiz dik başladı cūş

Tübin[1]: (توبين) Dibin dimek olur.

Tübige[2]: (توبيكا) Dibine dimekdür.

Töben[3]: (توبن) Aşaġı , taḫt maʿnāsına.

Töban[4]: (توبان) Ṣamane-gāh maʿnāsına.

Tutmaḳ[5]: (توتماق) Ṭutmaḳ.

Tutmadı[6]: (توتمادى) Ṭutmadı.

Tut[7]: (توت) Emrdür. Ṭut dimekdür.

Beyt: Çün ḳopup kitküngü cihān milkin muṣaḫḫar boldı tut
Çün yatıp ölküñg felek taḫtın müyesser boldı tut

Tutup min[8]: (توتوبمين) Ṭutup ṭururum.

Tutḳusı[9]: (توتقوسى) Ṭutsa gerek dimekdür.

[Li.1-66b] Tutmaġusı[10]: (توتماغوسى) Ṭutmasa gerek [S.73a] dimekdür.

Tutḳum[11]: (توتقوم) Ṭutsam gerek dimekdür.

Tutḳuñg[12]:(توتقونك) Kaf-ı ʿAcemī ile ṭutsañ gerek dimekdür.

Tutay[13]: (توتاى) Ṭutayın dimekdür.

Tutañg[14]: (توتانك) Kaf-ı ʿAcemī ile ṭutarsın dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **ṭutsa** : dutsa B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **ṭutmasa** : dutmasa B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[11] **ṭutsam** : dutsam B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demedir B.
[12] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : ø Li.1 ; kaf-ı ʿAcemī'yle S. , Ş. // **ṭutsañ** : dutsañ B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[13] **ṭutayın** : dutayın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[14] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : ø Li.1 ; kaf-ı ʿAcemī'yle S. // **ṭutarsın** : dutarsın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.

Tutḳu[1]: (توتقو) Ṭutacaḳ nesne dimekdür.

Tutuḳ[2]: (توتوق) Bu daḫı tutacaḳ nesne dimekdür ki ve ṭutulmış nesne ve bu arada inḳıbāż maᶜnāsına daḫı gelür ki Luṭfî eşᶜārında gelür.

Beyt: Yeñgi iknde körmedi hīc kim ay **tutuḳlığın**
[E.90a] [Ş.192a] Çīn ni üçün tutar ḳaşîg Yārab o şol cebīn ara

Tutay[3]: (توتای) Ṭutayın.

Tutġac[4]: (توتغاج) Ṭutıcaḳ.

Tutaş[5]: (توتاش) Muḳabil ve muttaṣıl maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ḥüsn divānı üze maṭlaᶜdur ol peyveste ḳaş
Kātib-i taḳdīr anıñg mışrāᶜların yazġan **tutaş**

Ve yine **Vaḳfiyye**'de gelür ki:

Yana bir timçeġa **tutaş** yana bir timce.

Tutaşıp[6]: (توتاشیب) Ot ṭutuşup ve güreş ṭutuşup ve ṭuş gelüp maᶜnāsınadur.

Tutaştı[7]: (توتاشتی) Bu daḫı bu bu maᶜnāyadur ki bir tercīᶜde gelür.

Beyt: Tapay dip ḫayr uşbu maḳṣūddın
Tutaştı besi ḳavm ile ṣoḥbetim

Toḫtamaġ[8]: (توختاماغ) Yerleşmek ve ḳarār itmek maᶜnāsınadur ki dönmek deyü taᶜbīr olınur. Baᶜżı nüsḫada ḳaf'la toḳtamaḳ yazılur.

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ṭutacaḳ** : dutacaḳ B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **ṭutacaḳ** : dutacaḳ B., S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ve ṭutulmış.....gelür ki** : ø Li.1 // **ṭutulmış** : dutulmış B. // **ṭutulmış nesne** : ṭutulmış dimekdür Ş. // **bu arada** : burda E. ; burada Li.1 ; bir daḫı Ş. // **maᶜnāsına daḫı gelür ki** : maᶜnāsına daḫı kelür ki B. ; maᶜnāsına gelür ki Ş. // **eşᶜārında gelür** : eşᶜarında kelür B. ; eşᶜārında gelür ki A. ; eşᶜārında gelür o beyt budur Li.1 // **hīc** : hīç S. // **üçün** : uçun B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **gelür** : kelür B. // **divānı** : eyvānı Li.1 // **Ve yine.....timce** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **timçeġa** : timcege B. // **timce** : timçe Ş.

[6] **ot** : od Li.1 // **ṭutuşup** : dutuşub B. ; dutuşup S. ; tutuşup Li.1 , Ş. // **güreş ṭutuşup** : küreş dutuşub B. ; güreş dutuş S. ; güreş ve niçe dutuşmaḳ Li.1 // **ṭuş gelüp** : gelüp E. ; kelüp B. ; ve ṭuş gelüp Li.1 ; ḫuş gelüp Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır ki B.

[7] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **dip** : dib B. // **maḳṣūddın** : maḳṣaddin B.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Toḫtasun[1]: (توختاسون) Ḳarār itsün dimekdür.

Beyt: Öz diyārımda bozuġ köñlüm ni yañlıġ **toḫtasun**
Çün irür bī-gāne hem aḥbāb mindin hem ḥabīb

Toḫtadı[2]: (توختادی) İstiḥkām boldı, sākin ve ber-ḳarār oldı dimekdür.

Toḫtata[3]: (توختاتا) Sākin ve ber-ḳarār eyleyüp dimekdür ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Ol yaş barurda **toḫtata** yaşımnı almadım
Köz yaşı birle olmadı ol yaşġa bes kilip

Ve yine Lisānü't-Ṭayr'da bir ḥikāyede gelür ki:

Beyt: Āşkār eyledi neccār taḫt
[A.43a] **Toḫtatay** dip anda şāh-ı nik-baḫt

Turluġ[4]: (تورلوغ) Ṣaḥrā-nişīnler ḫar-gāhnıñ perdesine dirler ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

[E.90b] Beyt: İçkeri ol ay **turluġnı** kötermesler nitey
Ey ṣabā firāşı bir luṭf eyleben uyan barı

Ve yine Muḥākemetü'l-Luġateyn'de [S.73b] Fārisī dilde bu ʿibāreti yine bu edā ile edā iderler, muṭlaḳ Türkī'dür didügi maḥalde gelür ki:

Bir meteʿayyin nime kim aḳ öydür, añga ḫar-gāh at ḳoyupdurlar, ammā eczāsınıñ köpini Türkī til bile eytürler andaḳ ki turluġ.

[Li.1-67a] Türe[5]: (توره) ʿĀdet ve ḳānūn maʿnāsınadur, ammā imāle ile okunsa, ādem boyunca düzülmiş ḳalḳana dirler ki ceng günlerinde ehl-i ceng anı öñlerine ṭutup ceng iderler ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan ile İskender cenginde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **toḫtadı** : tottadı S. // **boldı** : buldı B. ; boldı ve S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **eyleyüp** : eyleyüb B. ; eyleye Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ol yaş** : ol ḳuyaş Ş. // **bes** : pes A. , B. , S. // **kilip** : kilib B. // **Ve yine.....gelür ki** : Ve sonra tanık olaraka verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **toḫtatay** : toḫtaġay Ş. // **dip** : dib B.

[4] **ṣaḥrā-nişīnler** : ṣarḥā-nişīnler B. // **ḫar-gāhnıñ** : ḫar-gāhnıñg B. , S. // **gelür** : kelür B. // **nitey** : ø A. // **firāşı** : firāşnı B. // **Ve yine.....gelür ki** : **Bir müteʿayyın.....turluġ** : ø Li.1 // **ʿibāreti** : ʿibāret A. , E. , Li.1 // **yine** : ø S. // **edā iderler** : iderler A. : edā iderler ammā Ş. // **didügi** : didüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **bir müteʿayyın** : müteʿayyın S. , Ş. ; bir mütaʿayyın B. // **ḳoyupdurlar** : ḳoyubdurlar B.

[5] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **oḳunsa** : oḳuna E. // **dirler** : derler B. // **günlerinde** : künlerinde B. // **ṭutup** : dutub B. ; dutup S. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....gelür.** : Ve bundan sonra gelen kısım

Beyt: Araba üze **türe** peyvest olup
Türekinide ḫalḳ hem-ḍest olup

Türe barca ḳullab ile bend ü best
Kemin eyleben kiyinide ehl-i şest

Ve yine **Ḫayretü'l-Ebrār**'da on sekizinci maḳālede gelür.

Beyt: İş küni ḳoyġanda ᶜdū sarı yüz
Türe bile barça yasalın̂ġnı tüz

Bu "**türe**" hem ᶜaded ve ḳānūn ve hem ḳalḳan maᶜnāsına şāmildür.

[E.91a] **Töri**[1]: (**توری**) Ḳarşu ve muḳābele ve ṣadr maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de

Ferhād Soḳraṭ maġārasına varduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Yörükec ol sarı şeh-zāde ve şeh
Köründi **töride** bir ṭurfe dergeh

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Meger ki mescid ikendür ki boldı but-ḫāne
Yüzün̂g ki iki ḳaşıdın **töridedür** miḥrāb

Tur ve tör[2]: (**تور-تور**) Ṭur, sākin ol dimekdür ve ḫāne ṣadrına ve ev bucaġına dirler ki

Sedd-i İskenderī'de gelür.

Beyt: İşik it yiridür ger olsun böri
Muşikke maḳām oldı öyniṅ̂g töri

Burada "**töri**" didügi "**ṣadrı**" dimekdür.

Turige ve törige[3]: (**توریکا و توریکا**) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣadrına ve dibine ve bucaġına

[S.74a] dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür.

Li.1 nüshasında yoktur. // **cenginde gelür** : cenginde kelür B. // **türekinide** : türekitide S. // **olup** : olub B. // **bend ü best** : bend-i dest A., S. // **maḳālede gelür** : maḳālede kelür B. ; maḳālede gelür ki S. // **tüz** : yüz E., Li.1 // **bu türe** : türe S. // **ᶜaded ve ḳānūn** : ᶜadet hem ḳānūn B.

[1] **ṣadr** : ṣadır B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S., Ş. ; gelür bu beytde Li.1 // **yörükec** : yörikec Li.1 ; yörükeç B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A., S., Ş. ; bu beytde gelür Li.1

[2] **tur ve tör** : tur A., E., Li.1, S., Ş. // **ṭur** : tur S. ; dur B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // **işik** : işin̂g S., Ş. // **yiridür** : birdür Ş. // **burada** : ø A., E., Li., S., Ş. // **didügi** : didüki B. // **ṣadrı dimekdür** : ṣadrı demekdir B.

[3] **turige ve törige** : turige A., E., Li.1, S., Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1, S. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir tenbīhde** : ø Li.1 // **bir tenbīhde gelür** : bir tenbīhde kelür ki B. ; bir tenbīhde gelür ki Ş. // **vü** : ve B. // **aşuḳup** : aşuḳub B. // **ṭur** : dur B., S. // **maᶜnāsına** : maᶜnāsınadur ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **alyın̂ġġa** : alyın̂ġḳa B.

Beyt: Köp dikücі vü köp yikücі
Tamuġ **törige** aşuḳup kitkücі

Ammā ṭur, sākin ol ve ṣabr eyle māᶜnāsına **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Çikti alyıñġa **Nevāyī** ᶜaḳl ile hūş u ḫired
Törge çıḳsun cism ara bu ḫaste cāndur ḳalmışı

Turmayın[1]: (تورمايين) Ṭurmadın dimekdür.

Turmasınġa[2]: (تورماسينكغه) Kaf ᶜAcemī'dür. [E.91b] Ṭurmayacaġıña dimekdür.

Turay[3]: (تورای) Ṭurayın dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ġam tonı encüm közi yañglıġ yumulmas köz bile
Veh nice gāhi yoray gāhi **turay** [L.1-67b] gāh olturay

Turar[4]: (توراز) Ṭurur dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan Ferhād**'a salṭanatın teklīf eyliyecek **Ferhād**'ıñ cevāb virdügi maḥalde gelür ki :

Beyt: [A.43b] Giyeh yüz miñg bolur bestānda ber-bād
Velī yüz yıl **turar** bir serv-i āzād

[Ş.193a] Tur ve tor[5]: (تورو تور)Bir daḫı şol ipekden işlenen şebekeye dirler ve balıġ ağına daḫı dirler.

Tür[6]: (تور) İmāle ile ṭolaşdurup bağlamaġa dirler.

Turlanġan[7]: (تورلانغان) Ṭolaşdurulan , bağlanan dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **ᶜİsmet-penāh** vaṣfında gelür ki :

Beyt : Perdeler birbirige aylanġan
Dürr-i encümdin incü **turlanġan**

---

[1] **ṭurmadın** : durmadın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. ; Kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **ṭurmayacaġıña** : durmayacaġıa B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **ṭurayın** : durayın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[4] **ṭurur** : durur B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **giyeh** : gine A. , B. , Li.1
[5] **tur ve tor** : tur A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dirler** : derler B.
[6] **ṭolaşdurup** : dolaşdurub B. ; dolaşdurup S. // **dirler** : derler B.
[7] **ṭolaşdurulan** : dolaşdurulan B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **birbirige** : birbirike B.

Turladı[1]: (تورلادی) Ṭolaşdurdı ve ṣardı dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Żaᶜfdın örkemci damġa yıḳılġac çırmanıp
Ol cebīn dik **turladı** her yan tenim ni aylanıp

Turma ve turmay[2]: (تورمای و تورما) Ürmek didikleri libāsa dirler ki ṣulaḥa giyerler.

Ḥayretü'l-Ebrār'da Ḫᵛāce Bahāü'd-dīn Naḳşī-bendī [S.74b] Ḳaddese Sırrehu Ḥażretleri taᶜrīfinde gelür ki:

[E.92a] Beyt: Aṭlas gerdūn bile miñg zīb ü fer
Turma tonı astıda kök astar

Lik o şol **turmayı** her tar ile
Faḳrda yüz mürşid üçün silsile

Ammā Nevāyī Ḥażretleri tur lüġatini Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de bir niçe maᶜnāya taṣḥīḥ itmişler.

Türk'e dāmdur, yana Türk'e daḳīḳraḳdur. Ḳuş olturur yıġaçdur ve Türk'e andın daḳīḳraḳdur, öyniñg **turıdur** ve Türk'e barçadın daḳīḳraḳdur **turluġını** yā işikni türmek emridür.

Türlük[3]: (تورلوك) Dürlü dimekdür. Ferhād-nāme'de Ḫaḳan dört ḳaṣr-ı refiᶜü'l-bünyādı seyrān itdügi yerde eydür.

Beyt: Körüp bāġıda yüz **türlük** ᶜacāīb
Tapıp ḳaṣrıda miñg anca ġarāīb

Turmaḳ[4]: (تورماق) Ṭurmaḳ.

Turmış[5]: (تورميش) Ṭurmış dimekdür.

Beyt: Köydüm ü ol zülf-i tābı rişte-i cānımdadur
Şemᶜ-i tarı dik ki kül bolġanda **turmış** çırmaşıp

---

[1] **ṭolaşdurdı** : dolaşdurdı B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **çırmanıp** : çırmanıb B. // **aylanıp** : aylatıb B. ; aylatıp E.

[2] **turma ve turmay** : turma ve turmayı A. , B. // **didikleri** : dedikleri B. // **dirler** :derler B. // **giyerler** : kiyerler B. ; giyerler neteki Li.1 // **Bahāü'd-dīn** : Bahāe'd-dīn B. // **Ḳaddese Sırrehu Ḥażretleri** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **astar** : asıtar S. // **faḳrda** : faḳirda B. // **üçün** : için B. // **Ammā Nevāyī.....türmek emridür.** : ø Li.1 // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **niçe** : nice A. // **itmişler** : etmişler B. // ḳuş olturur.....daḳīḳraḳdur. : ø A. // **barçadın** : barcadın A. , B. , E. , Li.1

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Turup[1]: (تورووب) Ṭurup.

Turġalı[2]: (تورغالی) Ṭuralı.

Turġan[3]: (تورغان) Ṭuran dimekdür.

Törtev ve törteleyi ve törtele ve törtevle[4]: (تورتا ولا و تورتالا و تورتالایی و تورتا) Dördi bile dimekdür. Heb bir maᶜnāya gelür.

Törtüne[5]: (تورتونج) Dördinci dimekdür.

Törten[6]: (تورتان) Postin maᶜnāsınadur.

Turġuzuñġ[7]: (تورغوزونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭurğuruñ dimekdür.

Turġuzmayın[8]: (تورغوزماین) Ṭurġurmadın dimekdür.

[Li.1-68a] Turuş[9]: Ṭurmaḳ maᶜnāsına ve ṣabr u ṭāḳat maᶜnāsınadur ki Tārīḫ-i Mülūk'da gelür.

Efrāsyāb turuş birmedi dağı yüz ḳaytardı.

Türlük[10]: (تورلوك) Kaf-ı ᶜArabī ile bir dürlü ve bir nevᶜ maᶜnāsınadur.

Turġu[11]: (تورغو) Şol rengīn ḳumaşa dirler ki berātlaruñ ve ḥükmleriñ evveline yapışdururlar, kāġıdı ḥıfẓ içün ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

[E.92b] [Ş.193b] Beyt : Nāmesin cān perdesiyle çırmadım kim ᶜışḳ ara
İl ḥesāb alġay nişānım başıda turġu körüp

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Törteleyi** : törtelesi B. , S. // **dördi bile** : dördi Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **hep bir maᶜnāya gelür** : ø A. , B. , E. , S. , Ş.
[5] **dördinci** : dördüncü B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsına A. , B.
[7] **turġuzuñġ** : turguñ S // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜcemī'yli S. , Ş. // **ṭurğuruñ** : durġuruñ B. ; ṭurġuzuñ A. , durġurduñ S. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **turġuzmayın** : ṭurġurmayın S. // **ṭurġurmadın** : ṭurġuzmayın A. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **ṭurmaḳ** : durmaḳ B. , S. // **maᶜnāsına ve** : manāsınadur ve Ş. // **ṭāḳat maᶜnasınadur** : ṭāḳat maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B.
[10] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Ş. // **nevᶜ** : nevᶜi B. // **maᶜnāsınadur** : mānāsınadır B. ; maᶜnāsınadur ki Ş.
[11] **rengīn** : renkīn B. // **beratlaruñ** : berātlarıñ Li.1 , S. , Ş. // **ḥükmleriñ** : hükümleriñ B. // **yapışdururlar** : yapışdırırlar B. // **içün ki** : için ki B. ; üçün Ş. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **perdesiyle** : perdesige B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **ḥesāb alġay** : ø Ş. // **körüp** : körüb B.

Turġay[1]: (تورغای) Ṭuru, sākin ola dimekdür ve ṭoyġar didikleri ḳuşa daḫı dirler ki

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz birinci faṣlda dehḳanlar medḥi żikrinde gelür ki:

Kebūterlerġa andın mestlıḳ turġaylarġa [S.75a] andın neşātḳa hem-destlıḳ.

Türedi ve türüdi[2]: (تورودی و تورادی) Yoḳken bir nesne dürüdi, yaʿnī ḥāṣıl oldı dimekdür; icād maʿnāsına ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Süsen ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Anıng̃ toḳġan türegen yiri Kişmir
Ol ilde kesb ḳılġan siḥr ü tezvīr

"Türegen" didügi kaf-ı ʿAcemī ile "durıdugi yir" dimekdür.

Töz[3]: (توز) Üc vech üzeredür. Tuz dimek , nemek maʿnāsına ve toz dimek , ġubār maʿnāsına ve düz dimek , hem-vār maʿnāsına.

Töz[4]: (توز) İmale ile ṣabr u ṭāḳat [A.44a] maʿnāsınadur ki Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Cānı yüz derd ü belā içre cider min körgeli
Lik tözmes min körerge yārnı aġyār ara

"Tözmes min" didügi "ṣabr u ṭāḳat getürmezin" dimekdür.

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de bir beytde gelür ki:

Beyt: Hicr ara tözdi Nevāyī vaṣl milkin birdi yār
Andaḳ iş ḳılġanġa mundın tkim kirekmes culdusı

"Tözdi" didügi [E.93a] "ṣabr eyledi" dimekdür.

---

[1] ṭuru : duru B. , S. // ṭuru , sākin ola : ṭuru ve sākin ola A. // dimekdür : demekdir B. // didikleri : dedikleri B. // dirler : derler B. // ki Mahbūbu'l-Ḳulūb'da.....hem-destlıḳ : ø Li.1 // faṣlda : faṣılda B. // gelür ki : ø S. ; kelür ki B. // kebūterlerġa : kebūterlerge B. // mestlıḳ : mestlik B. // hem-destlıḳ : hem-destlik B.

[2] yoġken : yoḳ iken B. , S. ; yoġıken Li.1 // yoġken bir nesene : ø Ş. // dimekdür : demekdir B. // Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de : Gül ü Nevrūz'da Ş. // gelür : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. ; bu beytde Li.1 // Kişmir : Keşmir S. , Ş. // ḳılġan . ḳılġay Li.1 // siḥr ü tezvīr : siḥr dir B. ; siḥr ü yer A. // didügi : didüki B. // kaf-ı ʿAcemī ile : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. // durıdugi yir : dur didügi yir A. , B. ; dur didügi bir S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // Ḥüseyn : Ḥüseyin B. // eşʿārında gelür : eşʿārında kelür B. ; eşʿārında gelür ki A. ; eşʿārında gelür uşbu beytde Li.1 // cider : çider S. , Ş. // körgeli : körkeli B. // körerge : körerke B. // tözmes min didügi : tözmes min didüki B. // ṭāḳat getürmezin dimekdür : ṭāḳat ketürmezin demekdir B. // Ve yine .....dimekdür : ø Li.1 // bir beytde gelür ki : bir beyitte kelür B. ; gelür ki E. ; gelür A. , Ş. // birdi yār : birdi yād S. // culdusı : çuldusı S. , Ş. // tözdi didügi : tözdi didüki B. // ṣabr eyledi dimekdür : ṣabr eyledi demekdir B.

Tözmedin̂g[1]: (توزمادينك) Kaf-ı ʿAcemī ile ṣabr itmedüñ dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Vaṣl ara her kimge körgec iltifātın **tözmedin̂g**
Ey kön̂gül hicrān otıġa niçe köysen̂g imdi töz

"Töz" didügi emr idüp "**ṣabr eyle**" dimekdür.

Tözgey mü[2]: (توزكايمو) Kaf-ı ʿAcemī ile ṣabr idüp ṭāḳat getüre mi dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bu beytde gelür.

Beyt: Sin ki cismin̂g perde taridin dağı bolġay ẓaʿīf
Tüşse ol yanlıġ çaḳın **tözgey mü** ol tar-ı ḥaḥir

Ammā [Ş.194a] Muhākemetü'l-Luġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri töz lüġatini böyle taṣḥīḥ itmişlerdür ve terkīb [Li.1-68b] budur ki:

Töz lafẓı ki niçe maʿnāya irāde ḳılsa bolur. Biri töz ki oḳ yā nize dik [S.75b] nimeni dirler, yana töz hem-vār deştni dikeyler ve yana töz rast kişini dikeyler ve yana töz saznı tözmekke emr ḳılmaḳnı dirler, yana töz iki kişi arasıda muvāfaḳat salmaġnı dirler ve yana töz bir meclis esbābına dirler ve yana töz ṣabr u ṭāḳat maʿnāsına dise bolur.

Tüzetmek[3]: (توزاتماك) Düzeltmek maʿnāsınadur. Vav ʿalāmet-i żammdur, telaffuẓ olınmaz.

Tüzetey[4]: (توزاتای) Düzeldin dimekdür.

---

[1] Kaf-ı ¡Acemî ile : kaf-ı ¡Acemî'yle Li.1 , Ş. // &abr itmedüñ dimekdür : §abr etmedüñ demekdir B. // Ki Sulṭân üseyn.....dimekdür. : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; bir beytde gelür S. // kimge : kim ki B. // körgec : körkeç B. // niçe : ø S. // **töz didügi** : töz didüki B. // **emr idüp** : ø S. ; emr idüb B. // **ṣabr eyle dimekdür** : ṣabr eyle demekdir B. ; ṣabr eyledi dimekdür S.

[2] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle : Li.1 , S. , Ş. // **ṣabr idüp** : ṣabr idib B. // **getüre mi** : ketüre mi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bu beytde gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki A. , Ş. ; bir beytde gelür S. // **ammā** : amme B. // **Nevāyī Ḥażretleri töz lüġatini** : ø Ş. // **böyle** : şöyle B. , S. , Ş. // **itmişlerdür** : etmişlerdür b. ; eylemişlerdür Li.1 // **ve terkīb budur ki** : ø Ş. // **Töz lafẓı ki** : töz lafẓı B. , Li.1 ; töz lafẓını S. // **niçe** : nice A. // **maʿnāya** : maʿnā B. , Li.1 , Ş. // **irāde** : ø Ş. // **deştni dikeyler ve** : deştni dirler B. emr ḳılmaḳnı : emir ḳılmaḳnı B. ; emr ḳılmaġnı Li.1 , S. , Ş. // **ve yana töz bir meclis esbābına dirler ve** : ø Ş ; yana töz bir meclis esbābına dirler Li.1 ; yana meclis esbābına dirler B. , S.

[3] Bu maddeyalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

Beyt: Nitip **tüzetey** ḳad kim cismimde şikenlerdür
Niylep tüzevri dem kim bağrımda tikenlerdür

[E.93b] Tüzlügidin[1]: (توزلوكيدين) Kaf-ı ʿAcemī ile ṭoġruluġundan dimekdür ki Ḫayretü'l-Ebrār'da onıncı maḳālede gelür.

Beyt: Nīze bolup **tüzlügidin** ser-bülend
Çırmaş üçün bend ara ḳalıp kemend

Tüzmek[2]: (توزماك) Düzmek.

Tüzdi[3]: (توزدى) Düzdi dimekdür.

Beyt: Cān ara tīġin körüp körĝlüm ḳuşı **tüzdi** nevā
Ṭūṭī dik kim tekellüm eylegey közkü körüp

Ve bir daḫı ḫāṭırı ḫōş olmaḳ maʿnāsına gelür, bu beytde "**tüzer min**" ʿibāreti bu maʿnāyadur.

Beyt: Ger cefā ḳılsaŋ **tüzer min** ḳılmasaŋ dağı vefā
Özgelerge ni vefâ ḳılsaŋ **tüzer min** bî-cefâ

Tüzek[4]: (توزاك) Kaf ʿArabī'dür. Bu daḫı ṭoġru ve rāst maʿnāsınadur ki Nazmü'l-Cevāhir dibācesinde gelür.

Hādi-i tevfīḳ barca sözniŋ **tüzek** ṭarīḳıġa yol körküzdi.

Tüz[5]: (توز) Düz, yaʿnī hem-vār eyle.

Tüzük[6]: (توزوك) Düzmek eyle, yaʿnī ārāste itmek eyle, ārāste eyle; düz, müzeyyen eyle.

Tüzlenġan[7]: (تزلانغان) Düzlenmiş, hem-vār olmış dimekdür.

---

[1] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. // **ṭoġruluġundan** : doğruluğundan B. // **dimekdür** : demekdir B. // **onıncı** : onuncı B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Ş. // **bolup** : bolub B. // **ḳalıp** : ḳalıb B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf ʿArabī'dür** : kaf ʿArabīdir B. ; kaf kaf-ı ʿArabī'dür S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki** Nazmü'l-Cevāhir .....**körküzdi.** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **barca** : barça Ş. // **sözniŋ** : sözniñ A.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.

Tüzük[1]: (توزوك) Kaf-ı ᶜArabī ile düzülmiş ve ḥāżır ve müzeyyen maᶜnāsınadur ve bir dahı nizām ve ārāstelık maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** vaṣfında gelür.

Beyt: Birev kim tapsa şehlıġdın riyāset
Tüzük bolmas işi ḳılmay siyāset

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Helāk oḳın **tüzük** urmış kön̂gülge tanma ki bar
Yanıda kirpik ü ḳaşıdın oḳ u yası henüz

Tüzlük[2]: (توزلوك) Kaf-ı ᶜArabī ile rāstlık maᶜnāsınadur ki **Rübāᶜiyyāt-ı Luṭfī**'de gelür.

Rübāᶜiyye: Ey evc-i melāḥat üstide ay yüzlük
Gül-zār-ı leṭāfet ara nergis közlük
Ḳaşın̂gda egerçi igrilik bar velī
Ol serv kibi ḳaddin̂ga bardur **tüzlük**

Tozan̂g[3]: (توزانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile toprakłu yumşaḳ yere dirler ki [A.44b] anda ṭaş olmaya ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb** [E.94a] [S.76a] dībācesinde bir ḳıṭᶜada gelür.

Ḳıṭᶜa: [Ş.194b] Ni bilgey ol kişi kim şehd ü meyni tatmaydur
[Li.1-69a] Ki vaṣl u hicr kibi ol çüçük durur bu acıġ
Bilür zelīl misāfir ki pūye eyler de
Ḳum u **tozan̂g** yumşaġ taġ u ḫaredür ḳatıġ

Tüzetti[4]: (توزاتتى) Ṭoġrı eyledi ve ṭoġrı oldı dimekdür.

Tüzetey[5]: (توزاتاى) Ṭoġru eyleyeyin dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Neylep **tüzetey** ḳadd kim cismimde şikenlerdür
Neylep tüz aray kim baġrımda tikenlerdür

Tüzetip[1]: (توزاتيب) Ṭoġru eyleyüp dimekdür ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **maᶜnāsınadur ve bir dahı** : ø Li.1 // **ārāstelık maᶜnāsınadur** : ārāstelık maᶜnāsınadır B. ; ārāstelık maᶜnāsına dahı gelür Li.1 // **Ḫāḳān vaṣfında gelür** : vardur Li.1 // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki A. // **Ve yine ..... henüz** : ø Li.1 // **ve yine** : ve B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki** : Ġarāībüṣ-Ṣıġar'da kelür ki B. // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür Ş. // **tanma ki bar** : tanma ki yār A.

[2] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; bir rübāᶜīde gelür S. // **ḳaşın̂gda** : ḳaşıñda A. , Ş.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **çüçük durur** : çüçükdürür B. // **yumşaġ** : yumuşaġ S.

[4] **ṭoġrı eyledi** : ø A. , B. , E. , S. , Ş. // **dimekdür** : ø A. , E. , Ş. ; demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **neylep** : neyleb B. ; tilep S. , Ş. // **cismimde** : cismimda B. // **şikenlerdür** : şikenler dur B. // **tüz aray** : tüz üray S.

Ḥalḳa bolġan ḳaddimni **tüzetip** ol maḳṣūd işi ki ḥalḳasıġa ilkimni ḳullāb itse.

Tos[2]: (توس) Toz dimekdür, ġubār maᶜnāsına veyā yelrük üzerine toz dirler ve bir nesne yapışdururlar , ol maᶜnāya daḫı gelür ki **Münşeāt**'da on üçinci mektūbda gelür. Mülemmaᶜ **tosluḳ** yay dik hilāli cāmınıñ nücūm cevāhiridin muraṣṣaᶜ bolsun. Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da pādişāh medḥinde gelür.

Beyt: Nīzesidür çarḫda irmes şahāb
Tos kibi tapġan añga sīm-i nāb

[E.94b] Töşük[3]: (توشوك) Kaf ᶜArabī'dür. Delik ve dişik maᶜnāsınadur ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey köñgülde şehd-i laᶜliñ ḥasretidin yüz **töşük**
Her töşükdür şehd-i zenbūrı öy yañlıġ çüçük

Tüşkec[4]: (توشكاج) Düşicek dimekdür.

Tüşemek[5]: (توشاماك) Feṯḥ-i sin ile düşmek gösterün maᶜnāsına.

Töşelgec[6]: (تزشالكاج) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Döşenecek dimekdür.

Tüşti[7]: (توشتى) Düşdi dimekdür ve atdan indi yā bir yüksek yerden aşaġa indi veyā bir menzilde ḳondı dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da kārbān Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām olduġı çāh üzerine geldikleri maḥalde gelür ki:

Ol çah başıda bir kārbān **tüşüp** [S.76b] çāhġa ḳopġa salıp.

---

[1] **tüzetip** : tüzetib B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ki Vaḳfiyye'de.....itse.** : ø Li.1 // **işi ki** : işiki A. // **ḳullāb** : ḳılab S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **yelrük üzerine toz** : ø Ş. ; üstine toz Li.1 // **ve bir nesne .....gelür ki** : ø Ş. // **daḫı gelür ki** : daḫı kelür ki B. // **ki Münşeāt'da .....sīmi nāb** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **üçinci** : üçünci B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. // **tosluḳ** : tos yoḳ : S. // **yay dik** : yaydın A. // **cāmınıñ** : cānıñ Ş. // **medḥinde gelür** : medḥinde kelür B. ; vaṣfında gelür Ş. // **nīzesidür** : nīzesidir B. // **çarḫda** : carḫda B. // **irmes** : irmas B. // **tapġan** : yapġan B. , Ş. ; payġan A. ; tabġan S.

[3] **kaf ᶜArabī'dür** : kaf-iᶜArabīdir B. // **delik ve dişik** : delik düşek S. ; delik ve deşik B. ; delik ve deşük Ş. // **gelür** : kelür B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ıᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; maᶜnāsına A.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **aşaġa** : ø Li.1 ; aşağıya B. // **indi** : düşdi B. , S. // **veyā** : yā Li.1 // **ḳondı dimekdür** : ḳondı demekdir B. // **ki Tārīḫ-i Enbiyā'da.....salıp.** : ø Li.1 // **olduġı** : atladuġı S. // **geldikleri** : keldikleri B. ; geldükleri S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **tüşüp** . tüşük B. // **ḳopġa** : ḳoyġa A. , B. , S. , Ş. // **salıp** : salıb B.

Tuşuḳ[1]: (توشوق) Tuyuḳ gibi bir nevᶜi şiᶜrdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da şuᶜarādan şikāyetde gelür ki:

Beyt: Anĝlamayın sözde tuyuḳ baḥrını
Ḳanısı tuyuḳ belki tuşuḳ baḥrını

Tüşep[2]: (توشاب) Düşüp dimekdür.

Beyt: Tüşep ḳaṣr içre yüz ricā-yı gül-reng
Tutıldı taḫt-ı gerdūn sā-yı gül-reng

Tüşüp[3]: (توشوب) Dolanup, ḳonup ve ḳoyup ve inüp maᶜnāsına.

Tüşüpdüride ve tüşüpdürida[4]: (توشويدوريدا و توشويدوريده) Yaᶜnī indükde ve inüp ḳonduḳda dimek olur.

Töşelip[5]: (توشاليب) Döşenüp dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da [Ş.195a] onıncı maḳālede gelür.

Beyt: Ṣaḫn-ı havāda töşelip mefreşi
ᶜAzmda yil ḫaylī cenibet-keşi

Tuş[6]: (توش) Ṭuş geldi dimekdür.

Tuş olġac[7]: (توش اولغاج) Ṭuş gelicek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād ile Ehrimen cenginde gelür.

Beyt: Tuş olġıc Ehrimen'ġa ism-i āᶜẓam
Ḳulıdın zor kitti cismidin hem

Tuş[1]: (توش) [E.95a] Bir daḫı ṭaraf maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on sekizinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki:

---

[1] **şiᶜrdür** : şiᶜirdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.....gelür ki** : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **ḳanısı** : ḳayısı Ş.

[2] **tüşep** : tüşeb B. // **düşüp** : düşüb B. ; döşeyüp Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Töşelip** : töşelib B. // **döşenüp** : döşenüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

[6] **ṭuş** : duş B. , S. // **geldi** : keldi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **ṭuş** : duş B. , S. // **gelicek** : kelicek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn.....gelür.** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **Ferhād ile Ehrimen** : Ferhād'la Ehrimen S. // **gelür** : kelür B. // **Ehrimen'ġa** : Ehrimen'ge B. // **kitti** : ø E.

Beyt: Ḫānġa meger deşt sarı irdi bezm
Atlanıban şehr **tuşı** ḳıldı ᶜazm

Tuşluḳ[2]: (توشلوق) [Li.1-69b] Bu daḫı ṭaraf maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev Ermeniyye Ḳalᶜası** üzerine geldügi maḥalde gelür.

Beyt: Ḳayap ḳurġannı debḳur debḳur ol ḫayl
Tüşerge ḳıldılar **tuşluḳ** tuşı meyl

Tuşluḳ tuşına dimekdür, yaᶜnī kendülere ḳolay ṭarafa [A.45a] dimekdür.

Tüşerge[3]: (توشاركا) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳonmaġa dimekdür ki bu beytde geçdi.

Tüş[4]: (توش) İki vech üzredür. Bir bu ki vav telaffuzda ẓāhir ola ve bir daḫı budur ki maḥża mā-ḳablnıñ żammesine delālet içün imāle olınur. Telaffuzda edā olınmaz. Vech-i evvel üzre ṭuş, yaᶜnī semt ve cānib maᶜnāsına olur. Pes tüş tüşmedin ᶜibāreti her ṭarafdan dimek olur ve vech-i ṯānī üzre düş dimek olur. Rüᵓyā maᶜnāsına bu beytde tüşke ᶜibāreti düşe dimekdür.

Beyt: Kice-i sīm **tüşke** birkey ol saᶜādet aḫteri
Birmegil ol uyḳudın Yārab manᶜa bī-dārlıġ

Ve bir daḫı emr olmaḳ vardur. Zīrā tüşmek sükūn-ı sin ile düşmek maᶜnāsına.

Tüşkey[5]: (توشكاى) Düşe dimekdür.

Tüşkeli[6]: (توشكالى) Düşeli ve düşmege dimekdür.

Tüş[1]: (توش) Bir daḫı düş görmege dirler ve bir daḫı ḳaba ḳuşluḳ vaḳtine dirler ki gün ḳızmaġa başlaya. **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da ikisi daḫı bir beytde gelür.

---

[1] **bir daḫı** : bu daḫı S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **on sekizinci** : on üçinci Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **şehr** : şehir B.

[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḳalᶜası** : Ḳalᶜası'na Li.1 // **üzerine geldügi** : varduġı Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **debḳur debḳur** : dikur dikur S. ; dikur Ş. // **Tuşluḳ tuşına ..... dimekdür** . : ø Li.1 // tuşluḳ tuşına : tuşlu duşına S. ; tuşlu tuşına Ş. // **dimekdür** : demedir B. // **ḳolay ṭarafa** : ḳolay gelen ṭarafa A. , Ş. // **ṭaraf a dimekdür** : ṭarafa demekdir B. ; ṭarafa dimek maᶜnāsına Li.1 , S.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **dimekdür** : demekdir B. // **bu beytde** : yuḳarıki beyitde B. // **geçdi** : keçdi B. ; gecdi A. , E.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: **Tüşde** kördüm ʿārıẓın kön̂glümni bozdı ʿışḳ ile
Ol ḳadar germ itti kim tüş vaḳti (ḳuşluḳ vaḳti) ḫūrşīd [S.77a] itmegey

Ve yine ḳuşluḳ vaḳti maʿnāsına **Mecnūn u Leylī** vaṣfında tāb-istānda gelür.

Beyt: Kün **tüş** idi ve temmuz faṣlı
Cevzā bile mihr-i tāb vaṣlı

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṣavm bābında niyyet-i ṣavm-ı nāfile beyānında [E.95b] gelür ki:

Beyt: Nevāfilde velī niyyetni ḳılmaḳ
San̂ga cāyiz durur **tüşdin** burunraḳ

Toġ[2]: (توغ) Toz ve ġubār maʿnāsınadur ki **Bābür Mīrzā Rübāʿiyyātı**'nda gelür.

Rübāʿiyye[3]: Ġurbet **toġı** tapḳan rıh-ı zerdimni mu idi
Yā hicr çıḳarġan āh-ı serdimni mu idi
Ḥāliñ̂g ni durur bilür mu sin derdimni
Ḥāliñ̂g ni suray mu yoḳsa derdimni mu idi

Toġmaḳ[4]: (توغماق) Ṭoġmaḳ, velādet maʿnāsına.

Toġḳan[5]: (توغقان) Ṭoġan, şeh-bāz maʿnāsına daḫı gelür.

Toġḳan aġası[6]: (توغقان اغاسی) Ṭoġancı başına dirler.

Toġḳanda[7]: (توغقانده) Doġduḳda dimek olur. Toġanda daḫı dinilür.

Toġramaḳ[8]: (توغراماق) Ṭoğramaḳ.

Toġrap[1]: (توغراب) Ṭoğrayup dimek olur.

---

[1] **görmege dirler** : körmege derler B. // **vaḳtine dirler** : vaḳtine derler B. // **başlaya** : başlaya ki S. // **bir beytde gelür** : bir beyitde kelür B. // **tüşde** . tüşte B. // **bozdı ʿışḳ ile** . berk-i ʿaşḳ ile B. // **ol adar** : ol ḳader B. // **germ** . kerm B. // **(ḳuşluḳ vaḳti)** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Ve yine ḳuşluḳ.....burunraḳ** : ø Li.1 // **Mecnūn u Leylī vaşfında tāb-istānda** : Mecnūn u eylī'de ṣıfat-ı tāb-iṣtanda A. , B. , S. , Ş. // **tāb-istānda gelür** : kelür B. ; tāb-istānda gelür ki B. // **faşlı** : faşılı S. // **cevzā** : çevzā S. // **niyyet-i ṣavm-ı nāfile** : niyet-i ṣavm-ı nāfile A. , B. // **beyānında gelür ki** : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür S. // **niyyetni** . niyetni A. , B. // **cāyiz durur** : cāyizdürür B. // **burunraḳ** : bırunraḳ S.

[2] **toz ve ġubār** : toz ġubār A. , B. , Li.1 , S. , Ş. ; tozdur ġubār S. // **maʿnasınadur ki** : maʿnāsınadır ki B. ; maʿnāsına ki S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S.

[3] Birinci ve ikinci mısraların yerleri Li.1 nüshasında ; üçüncü ve dördüncü mısraların yerleri A. , E. , S. nüshalarnıda değişiktir. // **bilür mu sin** : bilürmisiñ Ş. // **Ḥāliñ̂g ni suray** : Ḥāliñni suray A. , Li.1 , S. , Ş, // **suray mu** : sıruy mı B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[Ş.195b] Toġġan[2]: (توغغان) İkiz ṭoġmış ḳardeşlere dirler ki Bābür Mīrzā Rübāᶜiyyātı'nda gelür.

Rübāᶜiyye: ᶜAzm eyle ṣabā bit gül-i ḫandānımġa
Ni gül ki ḳuyaş dik meh-i tābānımġa
Yitkil tağı iştiyāḳ ile Bābür'din
Zinhār digil selām toġġanımġa

Toġġan ve toġḳan ve toḳġan[3]: (توقغان و توغقان و توغغان) Ṭoġan dimekdür ,yaᶜnī anadan ṭoġan maᶜnāsına ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Süsen ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Anıñg toġġan türegen yiri Kişmir
Ol ilde kesb ḳılġan sihr ü tezvīr

Ve yine Mecnūn u Leylī'de Mecnūn atası piranesez oġul istedügi maḥalde gelür.

Beyt: Ġam yoḳ ger o yaḳsa mihr ü ḫāver
Toġġan ise yane mihr-i enver

Toġġalı[4]: (توغغالى) Ṭoġmaḳ içün ve ṭoġalı dimekdür.

Tofraġ[5]: (توفراغ) Ṭopraḳ dimekdür.

Beyt: Biz fenā tofraġı bolduḳ deyr ara ey ehl-i zühd
Ḫān-ḳah ṣaḥnıda sib baḥs tekellüm eylemgiz

[E.96a] Toḳuz[6]: (توقوز) Ṭoḳuz ᶜaded maᶜnāsınadur ammā Çaġatay tāᵓifesinińg bir ᶜādetleri vardur ki , ᶜādetleri budur ki ol maᶜnīyi işᶜār içün Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir beyt yazıldı.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **dirler** : derler B. // **ki Bābür .....toġġanımġa** : ø Li.1 // **gelür** : ḳelür B. ; gelür ki Ş. // **rübāᶜiyye** : beyt S. // **ᶜazm eyle** : ᶜazm ile B. // **bit** : yib A. , B. ; yit S. ; yitip Ş. // Rübāi'nin son iki mısraı S. nüshasında yoktur. // **yitkil** : yetkil A. // **digil** : degil B.

[3] **toḳġan** : toḳḳan B. ; totḳan S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül Nevrūz'da Ş. // **ḥaḳḳında gelür** : ḥaḳḳında kelür B. // **türegen** : türege S. // **yiri** : biri A. // **Kişmir** : Keşmir S. , Ş. // **ḳılġan** . ḳılġay S. // **Ve yine Mecnūn u Leylī'de.....mihr-i enver** : ø Li.1 // **piranesez** : piransiz A. ; piraneser B. , Ş. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. // **mihr ü ḫāher** : mihr-i ḫāher Ş. // **yane** : yana Ş.

[4] **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **ṭoprak** : ṭobraḳ E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **ᶜaded** : ᶜadet B. // **maᶜnāsıradur** : maᶜnāsınadır B. // **tāᵓifesinińg** : tāᵓifesiniñ A. , Li.1 , S. , Ş. // **ᶜādetleri budur ki** : ø A. , B. , Li.1 ; S. , Ş. // **bir beytde yazıldı** : bir beyitde yazıldı ki B. ; bir beytde yazıldı ki A. // **bir maᶜnī daḫı bu ki** : bir maᶜnī daḫı bu kim Li.1 , Ş. // **benim** : benüm Ş. // ṭoḳuz

Beyt:[Li.1-70a] Ġam ġıdāsı arasıda ḳanı Türkana ayaġ
Töre āyini bile tamsa **toḳuz** aḳsa otuz

Ol ʿādet budur ki ṣoḥbetde ḳadeḥden bir ṭamla dökülse ṭoḳuz ḳadeḥ içerler [S.77b] eger bir ḳadeḥ dökülse otuz ḳadeḥ içerler ve bir maʿnī daḫı bu ki eger benim ḳadeḥimden ṭamla ṭamla toḳuz ḳadeḥ için ve eger dökülüp aḳsa otuz ḳadeh içeyin dimekdür. Mest-i bī-ḫūd olmaḳdan kināyedür ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Muġanni bir nevāyi tüz **Nevāyī** naġmeyī körgüz
Ayaḳçı tama tut **toḳuz** ki **Dārā-yı zamān** kildi

Ve yine **Ḫayretü'l-Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesi āḫirinde gelür ki:

Beyt: Sāḳī edeb şarṭını āmāde tut
Alyıma **toḳuz** yükünüp bāde tut

Tā anı ic dip sarı̂ga min yüz tutay
[Ş.196a] Tamsa **toḳuz** aḳsa ḫōd otuz tutay

Toḳulmaḳ[1]: (توقولماق) Lam ile bez ṭoḳumaḳ maʿnāsınadur.

Toḳulmış[2]: (توقولميش) Ṭoḳunmış dimek olur.

Beyt : ʿIşḳ otıdın tende andaḳ ṣaʿb olupdur gūyā kim
Kim şererler tarıdın gūyā **toḳulmış** körı̂glekim

[A.45b] Toḳulġan[3]: (توقولغان) Ṭoḳunan dimekdür, bez yā ḳumāş ṭoḳunan dimekdür yā bir nesneyi eliyle degüp ṭoḳunan dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Baḫt u hem-vār **toḳulġan** bözi
Körgelige vaṣfdın artuḳ özi

ḳadeḥ için : ṭoḳuz ḳadeḥ içsin B. , Li.1 // **içeyin** : için B. // **dimekdür** : demekdir B. // **kināyedür** : kināyedir B. // **Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.** : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **nevāyi tüz Nevāyī** : nevāyi evāyī Ş. ; nevāyi tüz A. // **naġmeyi körgüz** : naġme-i kör köz B. // **Dārā-yı zamān** : Dārā-yı ziyān B. ; Dārā-yı cihān S. // **ḥikāyesi āḫirinde gelür ki** : ḥikāyesi āḫerinde gelür ki B. ; ḥikāyesi āḫirinde gelür Ş. ; ḥikāyesi āḫirinde bir beytde gelür ki S. // **yükünüp** : yükünüb B. ; yükütüp A. , S. // **ic** ; iç S. // **dip** : dib B.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **nesneyi eliyle** : nesne ve eliyle A. // **degüp** . degib B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da.....gelür.** Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **altıncı maḳāle** : ikinci maḳāle A. , S. , Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // **körgelige** : közkeli B. ; körkeli A. , S. , Ş.

[E.96b] Toḳaşmaḳ[1]: (توقوشماق) Ṭoḳuşmaḳ dimekdür.

Tökmek[2]: (توكماك) Dökmek, riḫten maʿnāsına.

Tügün[3]: (توكون) Dügüm dimekdür, ʿaḳd maʿnāsına.

Beyt: Rüzgārım ḳararıp zülfüñ dik
Tar-ı ʿömrümġa **tügün** üzre **tügün**

Töklüci[4]: (توكلوجى) Dökici dimekdür.

Beyt: Cismide **Nevāyī**'niñ her mamuġ eyle merhem
Bir niçe oḳuñ zaḫmıc bir niçe tökenlerdür

Toḳtadı[5]: (توقتادى) İstiḥkām boldı, sākin oldı ve oturışdı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de ikinci ṭabaḳa **Kiyānīler** vaṣfında **Behmen** ḳızı **Hümā** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Çü tevfīḳ añga boldı āmūz-kār
İki yıl añga **toḳtadı** rüzgār

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Behrām bin Huşenk Yezdcer** tārīḫinde Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara tārīḫi taḳdīr bile ẕikr olunduġı maḥalde gelür ki:

Ol ḥażret **Ḫorāsān** taḫtın alġanda kim henüz mülk **toḳtamadı** irdi.

Tügebaş[6]: (توكاباش) Kaf-ı ʿAcemī ile levḥ-i mezāra dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Hicr taşın yaġdurup kim ḳavdı [S.78a] ölsem ey refīḳ
Ḳabrim üstide **tügebaşım** cüz ol taş itmegil

Tügan ve tügen[1]: (توكان و توكان) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Daġ maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de belā deşti vaṣfında gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **oturışdı** : oturuşdı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ikinci ṭabaḳa iyānīler .....gelür** : ø Li.1 // **ḥaḳḳında** : vaṣfında A. // gelür : kelür B. // **Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da.....irdi.** : ø Li.1 // **Behrām bin Huşenk** : ø Ş. ; Behrām bin E. // **Yezdcer** : Yezdcerd B. , Ş. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **taḳdīr bile** : taḳdīr ile Ş. // **olunduġı** : olunduġı B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Ş. // **toḳtamadı** : totḳamadı S.
[6] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf-ı ʿArabī ile B. // dirler : derler S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ; bir beytde gelür S. // **yaġdurup** : yabdurub A.

Beyt: Āfet elfi kibi tikenler
Lāleside derddin tügenler

Tügün[2]: (توكون) Kaf-ı ʿAcemī ile girh , dügüm maʿnāsınadur

Tükende nildi[3]: (توكانكانيلدى) Kaf-ı evvel ʿArabī ve kaf-ı ṣānī ʿAcemī'dür. Dökenlendi, yaʿnī arandı ve istendi maʿnāsınadur ve tamām oldı maʿnāsına daḫı gelür ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de dördinci maḳālede Mevlānā Cāmī Ḥażretleriniñ müʾellefātı beyānında gelür ki:

Ve alar Tuḥfetü'l-Aḥrār'nı bünyād ḳılıp ve ol taʿrīf bile tükenge nildi.

[E.97a] [Li.1-70b] Tüg[4]: (توك) Kaf-ı ʿAcemī ile tüy dimekdür, ḳıl maʿnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Yeʾcüc vaṣfında gelür.

Beyt: Barı aġzıda tilbe it dik talın
ʿAdedde velī it tügidin ḳalın

Ve yine Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Tā Nevāyī tilbe itdür sinsiz ey gül-ruḫ perī
Bir tügün her tüg salı körgil ten-i ʿuryānıda

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Belḳıs vaṣfında gelür ki:

Ve anıñg mübārek ayaġıda tüg bar irdi, ol cihetdin divler ḥammām bināsın ḳılıp nevre terkībi bile ol işniñg ʿilācın ḳıldılar.

---

[1] Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaflar kaf-ıʿAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ʿAcemī'dür Li.1 ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1 // elfi : elifi Li.1 // kibi : gibi B.

[2] Kaf-ı ʿAcemī ile : kaf-ı ʿAcemī'yle Ş. ; kaf kaf-ı ʿAcemī'dür S. // dügüm : ø A. , E. , Li. , S. , Ş. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B.

[3] Kaf-ı evvel ʿArabī : kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī Li.1 ; kaf-ı evvel ʿArabī'dür A. // kaf-ı ṣānī ʿAcemī'dür : ṣānī ʿAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ṣānī ʿAcemīdir B. ; kaf-ı ṣānī kaf-ı ʿAcemī'dür Li.1 // dökenlendi : dökenildi B. // dökelendi , yaʿnī : ø Ş. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // daḫı gelür ki : daḫı kelür ki B. // dördinci : dördünci B. // Ḫażretleriniñ : ø Ş. // beyānında gelür ki : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür Ş. // ḳılıp : ḳılıb B.

[4] dimekdür : demekdir B. ; dimekdür ki A. // vaṣfında gelür : vaṣfında kelür B. // Birinci beyit , ve yine Bedayiʿü'l-Vasaṭ'da gelür : ø S. // barı : bar B. // talın : yalın B. // it tügidin . tügidin Ş. // Ve yine Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur . // gelür : kelür B. // ten-i ʿuryānıda : ten ü yanıda A. ; ten ü yabında S. ; teni vü yanıda Ş. // vaṣfında gelür ki : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür S. // ve anıng :ve āhiñ Li.1 // bar irdi : bar idi B. // divler : diyüler S. ; dir Ş. // ḥammām : ḥamām A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // ḳılıp : ḳılıb B. // terkībi bile : terkībi B. , E. ; terkībi birle Ş. ; // işniñg : işiñg B. , S. , Ş.

Tökengüce[1]: (توكانكوجه) Dökinince dimekdür. Nun'la tökengünce daḫı dinilür. Ferhād-nāme'de dört ḳaṣr binā olınınca **Ferhād** ḳarınġ sanᶜatların ögrendigi yerde eydür.

Beyt: Ol öylerge **tökengüce** iç ü taş
Hem oldı ḫāre-ber hem boldı naḳḳāş

Tüküz[2]: (توكوز) Kaf-ı ᶜArabī ile tamām ve mükemmel maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Gülde yoḳ serv ḳaddi servde gül-ruḫsarı
Ser ü gül rūyum irür ḥüsn ṭarīḳında **tüküz**

Tükünse ve tögünse[3] : (توكونسا و توكونسا) Kaf-ı ᶜArabī ile dökense dimekdür. Tamām olup āḫir olmaḳ maᶜnāsına, ammā kaf-ı ᶜAcemī ile istiᶜmāl olınsa kendüyi ursa dögünse maᶜnāsınadur.

Tökgü dikdür[4]: (توككوديك دور) Kaf-ı evvel ve s̱ālis ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Döger gibidür dimekdür.

[S.78b] Tögüşmek[5]: (توكوشماك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Bir ceng eyleyüp dögüşmek maᶜnāsınadur. Bir daḫı döküm dögüşmek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de [E.97b] bir ser-suḫanda gelür.

Ferhād'nınġ giriftārlıġı [A.46a] bābıda bir hīle-ger tapıp söz riştesin tögüşkenleri.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : ø S. ; kelür B. // **serv ḳaddi** : servi ḳaddi B. // **gül-ruḫsarı** : yo ḳ ruḫsarı Ş. // Beytin ikinci mısraı S. nüshasında yoktur. // **ṭarīḳında** : ṭarīḳıda B.

[3] **tükünse ve tögünse** : tükünse A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dökense** . dökünse B. // **dimekdür** : demekdir B. // **olup** : olub B. // **āḫir olmaḳ** : āḫer olmaḳ B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // **olınsa** : olunsa B. // **kendüyi** : kendüyü B. , E. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[4] **kaf-ı evvel ve s̱ālis ᶜArabī'dür** : kaf-ı evvel ve s̱ānī ᶜArabī'dür E. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür** : ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemīdir B. ; s̱ānī ᶜAcemī'dür Ş. ; ve kaf-ı s̱ālis ᶜAcemī'dür E. ; ve kaf-ı s̱ālis kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **gibidür** : gibidir B. ; gibi Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel ᶜAcemī'dür S. // **ve kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **bir ceng eyleyüp** : ceng eyleyüp Ş. ; bir cenk eyleyüb B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dögüşmek** : dögmek Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ,Li.1 // **Ferhād'nınġ** : Ferhādnıñ A. // tapıp : tapıb B. // **riştesin** : reştesin B.

Tügül[1]: (توكول) Kaf-ı ᶜAcemī ile degil dimekdür ki eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: ᶜIşḳ cihānı örtedi bu ni belā cemāl irür
Ḥadd-i beşer **tügül** bu kim pertev-i lā-yezāl irür

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Sindin eger tilense gül ḥüsn ülüşü ᶜaceb **tügül**
Bay kişilerge çāre yoḳ arı gedā suᵓālidin

Tola[2]: (تولا) Ṭolu dimekdür, pür maᶜnāsına.

Toluḳ[3]: (تولوق) Bu daḫı ṭolu dimekdür. Pür maᶜnāsınaki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Bin kim tola aḳadur közlerim yaşın kör kim
[Ş.197b] Tiracı kibi ni yaṅglıġ aḳar **toluḳ** bolsa

Tolġum[4]: (تولغوم)Ṭoldumsa ve ṭolsam gerek dimekdür.

Tolulup[5]: (تولولوب) Bu daḫı ṭolup dimekdür ki Nazmü'l-Cevāhir dibācesinde gelür.

Ve ol incülerni ki maġribdür yası yaḳasıġa **tolulup** [Li.1-71a] dur intizām riştesiġa çika durur.

Tolġanı[6]: (تولغانى) Ṭolduġı dimekdür.

Tolun[7]: (تولون) Ṭolu dimekdür ki tolun ay deyü taᶜbīr ider ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Min mudur min kim körer min sin **tolun** aynıṅ yüzin
Āferīnler uşbu baḫt u ṭāliᶜ-i seyyārġa

Tulun[1]: (تولون) Bir daḫı ṭolunmaḳ maᶜnāsınadur [E.98a] ay ve güneş tulunmaḳ gibi.

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī ile** . kaf ᶜAcemī'dür S. // **degil** . degül S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.** : Ve bundan sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür** :Luṭfī eşᶜārında kelür B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ülüşü** : ülüşi A. ; ülüşin Ş.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // A. , S. ve Ş nüshalarında **"tola"** ve daha sonra gelen **"toluḳ"** kelimelerinin anlamları birlikte burada verilmiştir.

[3] A. , S. ve Ş nüshalarında bu madde daha önce geçen **"tola"** maddesiyle birlikte verilmiş. // **dimekdür** : demekdir B. // **pür maᶜnāsına** : ø B. // **ki Luṭfī eşᶜārında gelür.** Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **bin** : ni B.

[4] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **tolulup** . tolulub B. // **ṭolup** : ṭolub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **maġribdür yası** : maġrib B. // **riştesiġa** : reştesige B. ; riştesige Ş. // **çika durur** : cıkadurur B.

[6] **dimekdür** : demekdir ki B.

[7] **ṭolu** : tolun Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **deyü** : diyu B. , Ş. // **ider ki** : eyler Ş. // **gelür** . kelür B. // **baḫt** : taḫt Li.1

Tolġay[2]: (تولغای) Ṭolu ola dimekdür.

Tülügüm hey tülüm[3]: (تولوكوم هی تولوم) Kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür. Türk-istān'da [S.79a] şādlıḳ ve dügün maḥallinde baᶜżı kimseler ayaġ üzre ḳalḳup bir vaṣfla oynayup ve bir nevᶜle türki eytmeye dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: Türk sürūdı bile salıp ḳolum
Ḳılsam edā tülügüm hey tülüm

Tülüküm hey tülüm[4]: (تولوكوم هی تولوم) Kaf-ı ᶜArabī ile Türk-istān'da dügüne ve sürūr maḥallinde baᶜżılar ayaġa ḳalḳup kendülere maḫṣūṣ vaṣfla oynayup ve maḫṣūṣ bir nevᶜ sürūd ile ırlamaġa dirler imiş.

Tolġanmaḳ[5]: (تولغانماق) Ṭolaşmaḳ.

Tolġar[6]: (تولغار) Ṭolar, yaᶜnī ṭolaşdur dimekdür.

Tolġanur[7]: (تولغانور) Ṭolanur, yaᶜnī ṭolaşdurur dimekdür.

Tolġanur min[8]: (تولغانورمین) Ṭolaşurun.

Tolġanmas[9]: (تولغانماس) Ṭolaşmaz dimek olur.

Beyt: Nesīmī lāle rūyum maḥmiliġa meyl ḳılmas kim
Ḳoyun dik reşkdin ḫāki tenim yüz ḳatla tolġanmas

Tolġanay[10]: (تولغانای) Ferḥad-nāme'de dört ḳaṣr bināsı içün ṭaş-kāşin ᶜArablar vaṣfında bu beytde tolġanay ᶜibāreti ṭolamıya dimekdür.

---

[1] **ṭolunmaḳ** : dolunmaḳ B. , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **tulunmaḳ** : ṭulunmaḳ A. , Li.1 , Ş. ; dolunmaḳ S.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **tülügüm hey tülüm** : tülügün hey tülüm B. // **kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemī'dür E. ; kaf ᶜAcemidir B. // **şādlıḳ ve dügün** : şādlıḳ dügün B. // **maḥallinde** : zamānında Ş. // **ayaġ üzre** : ayaġ üzere B. ; ayaġ üzerine Li.1 // **ḳalḳup** : ø A. , B. , E. // **oynayup** : oynayub B. // **eytmeye** : itmeye B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **salıp** : salıb B. // **ḳılsam edā tülügüm** : ḳılsam edā hey tülügüm A. , B. , Ş.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasanda vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt : Şafaḳ birle falaḳdın **tolġanay** taş
Taşıp iş başıġa aḳ daḳ-berend taş

Tolġadı[1]: (تولغاندى) Ṭolaşdurdı ve burdı dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Sāḳīyā mühlik ḫumārım ġadriġa salma ḳulaḳ
Bir ḳadeḥ mey aġzıma ḳoyġıl ḳulaġım **tolġaban**

"Ḳulaġım tolġaban" didügi " ḳulaġım ṭoldurup" dimekdür ki bir kişiye müjde virecek maḥalde ḳulaġın çekerler veyāḫūd bir kimesneye çoḳ söz söyleseler "ḳulaġın ṭolduı söyledüm" dirler veyā çoḳ nesne virseler "ḳulaġın ṭolduı ḳoydum" dirler.

Tolġanıp[2]: (تولغانيب) Ṭolanup dimekdür.

Tolġap[3]: (تولغاب) Bu daḫı dördürüp ve çevürüp dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ṣāliḥ** ᶜAleyhi's-Selām ḳavmi vaṣfında gelür ki:

Ḥaḳ Taᶜālā emr ü nehydin boyun **tolġap** but-perestlıġ iḫtiyār ḳıldılar.

[Li.1-71b] Tolġandurup[4]: (تولغاندوروب) Ṭolandurup ve ṭolaşdurup dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da tevḥīdde gelür.

[Ş.197b] Beyt: Çün ḳoyun ni deşt ara aylandurup
Sevdā igrimni dağı tolġandurup

Tolġaşıp[5]: (تولغاشيب) Ṭolaşup dimekdür ki **Menşeāt**'da yedinci mektūbda **Māzenderān** bişesi vaṣfında gelür ki:

---

[1] **ṭolaşdurdı** : ṭolandurdı A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **ġadriġa** : ġadrige B. // **mey** : ø Li.1 // **ḳulaġım tolġaban** : tolġaban A. , B. , E. , S. , Ş. // **didügi** : didüki B. // **ṭoldurup dimekdür** : doldurub demekdir B. // **ḳulaġın ṭolduı** : ḳulaġın ṭoldurdı Li.1 // **dirler** : derler B. // **ḳulaġın ṭolduı ḳoydum** : ḳulaġın ṭoldurdı ḳoydı Li.1

[2] **tolġanıp** : tolġanıb B. // **ṭolanup** : ṭolanub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **tolġap** : tolġab B ; tolġan A. , S. , Ş. // **döndürüp** : döndürüb B. // **ve çevürüp** : ø B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **boyun** : bu yol S. // **boyun tolġap** : boyun tolġab B. ; boyun yolġap A. // **but-perestlıġ** : put perestlıġ A. , Li.1 ; but-perestlig B. // **iḫtiyār ḳıldılar** : dimekdür Li.1

[4] **tolġandurup** : tolġandurub B. // **ṭolandurup** : dölendürüb B. ; dolandurup S. // **ṭolaşdurup** : döleşdürüb B. dolaşdurup S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **aylandurup** : aylandurub B. // **dağı tolġadurup** : dağı ṭolġadurub B.

[5] **tolġaşıp** : tolġaşıb B. // **tolaşup** : dolaşub B. ; dolaşup S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **bişesi** : pişesi S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **Sidre** : süre S. // **şāhıġa tolġaşıp** : şāhıġa tolġaşıb B. // **talıdın** : talı Ş. ; talıdan Li.1

Ve Sidre şāhıġa **tolġaşıp** baş çikken talıdın bir ḫōşe Süreyyā.

Tülkü[1]: (**تولكو**) Kaf-ı ᶜArabī ile dilkü didikleri cānavara dirler.

Beyt: ᶜIşḳ-ı ᶜālem sūz kildi ḳoy füsūnuñg ey ḫıred
Yitti bir ni kökni yir tip arslan ey **tülkü** ḳac

Tülük[2]: (**تولوك**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Baᶜżı ḳuşlar yılda bir kerre tüylerin [S.79b] dökdügi vaḳte dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de ḫazānī ḳaṣruñ dıraḫtları vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çimenniñg her yıġacı bir sarıġ ḳuş
Bolup barı **tülük** eyyāmıġa tuş

Ve bir daḫı borc [A.46b] ödemege dirler ve yavaş maᶜnāsına daḫı gelür.

Tul[3]: (**تول**) Dul ᶜavrat maᶜnāsınadur ki eri olmaya. **Ḥayretü'l-Ebrār**'da üçinci maḳāle āḫirinde **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara** ḥikāyesinde bir ḳarı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Bar idi min **tulġa** ciger küşeᵓi
Bel cigerim mezraᶜıdın ḫūşeᵓi

Tüman[4]: (**تومان**) Keṣretden kināyet ṭarīḳıyla istiᶜmāl olınur. Tümen miñg dirler. Niçe biñ dimekdür.

Tümen[5]: (**تومن**) Çoḳluḳdan kināyedür ve on biñ miḳdārı ᶜOṣmān aḳçasına dirler ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd Simurġ** vaṣfında ḳuşlara eytdi.

Beyt: Miñg **tümen** ḳuş eyleben ol yan sefer
Ursa miñg yıl ol havāda bāl ü per

---

[1] **dirler** : derler B. // **Kaf-ı ᶜArabī ile dilkü , rūbāh maᶜnāsınadur** Li.1 // Bu maddede tanık olarak verilen beyt yalnız Esad Efendi nüsnasında vardır.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 ; kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **tüylerin** : tülerin E. ; tüyin Ş. // **dökdügi** : dökdüki B. // **dirler** : derler B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **bolup** : bolub B. // **ödemege** : ödemeke B. // **gelür** : kelür B.

[3] **dul ᶜavrat maᶜnāsınadur** : dul ᶜavrat maᶜnāsınadır B. ; dul ᶜavrata dirler Ş. // **eri olmaya** : eri olmaya ki S. // **üçinci** : ücinci E. , Li.1 , Ş. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Kināyedür** : kināyedir B. // **biñ** : bin B. // **ᶜOṣmān** : ᶜOṣmānī Li.1 // **eytdi** : itdi B. // **güne** : küne B. // **ṭuman** : tümen B. // **dimekdür** : demekdir B. // **göstermeye** : köstermeye B.

Ve güneş olmadığı güne dirler ki ṭuman dimekdür ki güneşi göstermeye.

Tumşuġ[1]: (تومشوغ) Ṭağ burnına dirler [E.99a] ve sāyir [Li.1-72a] yerlerde daḫı istiᶜmāl iderler ki Ferhād u Şīrīn'de ejdehā vaṣfında gelür ki :

Beyt: Özi ḫōd tağ u **tumşuġ** dik anîga baş
Velī **tumşuġ** kim ol bolmış ḳara taş

Ve ḳuş burnına daḫı dirler ki Mecnūn u Leylī'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: Tanîg bülbüli **tumşuġın** tutup rest
Ḫaffāş ḳanatların ḳılıp süst

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da vādi-i maᶜrifet ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Ol başıġa yirge sürtüp irdi ḳol
[Ş.198a] Bir ḳayanınîg **tumşuġın** şerḥ itti ol

[S.80a] Tomuştı[2]: (تموشتی) ᶜAcele ve ġażabla ve ḥüzn ile söylemeyüp oturdı dimekdür.

Tomuş[3]: (تموش) Yine bu maᶜnīye emr maᶜnāsına gelür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: ᶜİşret it kim çarḫ alyıda tevafüt yoḳ durur
Ḫāh-i bezm içre ismāᶜ it ḫāh-i günç içre **tomuş**

Tomaġa[4]: (تومآغه) Ṭoġan uzkufına dirler ve ḳuş yelegine dirler ki sipāhiler başlarına ṭaḳarlar. Otaġa maᶜnāsına ki muḳaṭṭaᶜātta bir ḳıṭᶜada gelür.

Ḳıṭᶜa: Leᵓim farḳıġa iḳbāl tācını ḳoymaḳ
Yaḳīn ki boyġusıdur mucib ᶜaẓābı anınîg
Nutuḳcı başıġa sunġur tumaġasa tanîgasanîg
Ki bolġusı sebeb-i renc ü ıżṭırāb anınîg

---

[1] **burnına** : burnuna B. // **istiᶜmāl iderler ki** : istiᶜmāl olınur Li.1 ; istiᶜmāl iderler Ş. // **ejdehā** : ejderhā B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında Kelür B. ; vaṣfında gelür A. , S. , Ş. // **tumşuġ dik** : tumşuġ din A. // **şebde gelür** : şebde kelür b. ; şebde gelür ki Ş. // **tutup** : tutub B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da .....gelür** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **ḥikāyesinde gelür** : ḥikāyesinde kelür B. ; ḥikāyesinde gelür ki Ş. // **ol başıġa** : başıġa ol A. , Ş. // **yirge** : yirke B. , birke Ş. // **sürtüp** : sürtüb B. // **ḳayanınîg** : ḳayanıñ A.

[2] **söylemeyüp** : söylemeyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **emr maᶜnāsına gelür ki** : emr idüp ḥüzn ile otur dimekdür Li.1 ; emr dür Ş. // **gelür** : kelür B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 // **ḫāh-i bezm** : ḫāhi bezm B. // **ismāᶜ** : müsemmāᶜ A. // **ḫāh-i günç** : ḫāhi günç B.

[4] **ṭoġan** : doġan B. // **uskufına** : uskufiye B. // **ṭaḳarlar** : daḳarlar S. // **Otaġa maᶜnāsına ki.....tāc-ver** : ø Li.1 // **bir ḳıṭᶜada gelür** : bir ḳıṭᶜada kelür ki B. ; bir ḳıṭᶜada gelür ki A. , S. // **nutuḳcı** : tutuḳcı S. , Ş. // **tumaġası** : tumaġasın S. // **Hüdhüd'le** : Hüdhüd ile Ş. // **Sunġur** : Sunġur'un B. // **münāẓarasında gelür** : münāẓarasında kelür B. ; münāẓarasında gelür ki S.

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd**'le **Sunġur** münāẓarasında gelür.

Beyt: Başıma altun **tumaġa** tāc-ı zer
Çün mini ḥaḳ bile ḳılmış tāc-ver

Tonḳṭar[1]: (تونقطار) Giceyle pādişāhı bekleyenlere dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara** medḥinde gelür ki:

Beyt: **Tonḳṭar** anda baḫt-ı bīdārıñ
Tañġa tigrü kim Ḫudā yārıñ

Tondı[2]: (توندی) Bir bārik nesneye ve şuᶜle-dār nesneye dirler ve güneşe diḳḳatle nazar idüp göz ṭondı dimekdür.

Tonar[3]: (تونار) Bu daḫı bu maᶜnāya, ṭonar dimekdür ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür ki :

Beyt: Bir nazarda köz **tonar** bilmes yüzüñ māhiyyetin
Munca rūşen boldı kim oldur dil ü cān örtegen

Tönġül[4]: (تونكل) Kaf ᶜAcemī'dür. Ferāġat eyle . nevmīd ol dimekdür ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da [Li.1-72b] köñgül vaṣfında gelür.

Beyt: Bu ḫōd imes cezm sin ister [S.80b] köñgül
[A.47a] Ger bu köñgül bolsa sin andın **tönġül**

"Tönġül" didügi "**nevmīd ol**" dimekdür.

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** saᶜy eyle [E.100a] çün vaṣl ḥāṣıl bolmadı
Bar luṭfīġa bitgil imdi vü ġayrıdın **tönġül**

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Bülbül Nevrūz**'a naṣīḥat itdügi maḥalde gelür.

---

[1] **giceyle** : kiceyle B. ; gice ile Li.1 // **pādişāhı** : pādişāh Ş. ; pādişāhları S. // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. ; Ḥüseyn Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **tañġa** : tañgge B.

[2] **nesneye dirler ve** : nesneye ve A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **idüp** : idüb B. // **göz** : köz B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **tonar** : tunar B. // **maᶜnāya** : mānāyadur S. , Ş. // **ṭonar** : donar A. , B. ; ṭotar S. // **dimekdür** : demekdir B. // **köz tonar** . köz tuṭar A. , Ş. // **munca** : muni B. ; muñca A.

[4] **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , Ş. // **nevmīd** : nevmīt B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. // **Beyt: Bu ḫōd imes .....**: Ve bundan sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // Bu bölüm Li.1 nüshasında yoktur. // **"Tönġül" didügi "nevmīd ol" dimekdür. : ø** A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // Beyit ve sonra gelen **Ve yine Gül ü .....gelür.** S. nüshasında yoktur. // Beyitteki mısraların yerleri A. , E. , ve Ş nüshalarında değişiktir. // **bitgil** : yitgil A. , Ş. // **itdügi** : etdüki B. ; eyledügi Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **taḳdīridin** : taḳdīriden A. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

Beyt: Tönĝülme Teriĝri taḳdīridin ey şāh
Köz açḳunca ni bilgey sin ki nagāh

"Tönĝülme" didügi "nevmīd olma" dimekdür.

Tönĝülüp[1]: (تونكولوب) Nevmīd olup dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da pīrlik vaṣfında gelür.

ᶜAceb ᶜaceb maraż keşretidin ḥayātdın tönĝülüp.

Tönĝ[2]: (تونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile imāle ile muṭlaḳ şarāb ẓarfına dirler ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Dilārām'la ᶜıyşa meşġūl olmaġile memleket ḫarābe yüz ṭutduġı maḥalde gelür.

Beyt: Sūfī ibriḳıġa ḫalel boldı
Bāde tönĝ ki bile bedel boldı

Tonĝ[3]: (تونك) Ve yine efsürde olup ṭoñmaḳ maᶜnāsına gelür. Belki emr idüp ṣovuḳdan ṭoñ dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Āh u eşkidin irür ot u su içre ᶜāşıḳ
Zāhidā ni ġam anĝa ger ḳızıḳ olġıl ger tonĝ

Tonbup[4]: (تونبوب) Ṣovuḳdan ṭoñup dimekdür.

Tonĝup[5]: (تونكوب) Ṣovuḳdan ṭoñup dimekdür.

Tonĝar[6]: (تونكار) Ṣovuḳdan ṭoñar dimekdür.

---

[1] **tönĝülüp** : tönĝülüb B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[2] **imāle ile** : ø B. , E. // **Dilārām'la** : Dilārām ile Ş. // **ᶜıyşa** : iyşe B. ; ᶜıyş u nūşa Ş. // **olmaġile** : olmaġla S. , Ş. // **ṭutduġı** : ṭutduġu B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **sūfī** : sofi B. // **ibriḳıġa** : ibriḳıge B. // **ki bile** : gibi B. ; kibi bile S. , Ş.

[3] A. , E. , Li.1 , S. , Ş. nüshalarında "**tonĝ**" kelimesi yazılmadan önceki "**tönĝ**" kelimesinin devamı gibi yazılmıştır. // **olup** : olub B. // **ṭoñmaḳ** : doñmaḳ A. , B. , S. // **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsınadur Ş. ; maᶜnāsına kelür B. // **belki** : ø Li.1 // **idüp** : idüb B. // **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **ṭoñ** : ṭon B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **olġıl** : olgil B.

[4] Bu madde A. , E. , S. , Ş. nüshalarında yoktur. // **tonbup** : tonbub B. // **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **ṭoñġup** : ṭoñġub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde A. , B. , Li.1 nüshalarında yoktur. // **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **ṭoñġup** : ṭoñġub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **dimekdür** : demekdir B.

Tüñglük[1]: (تونكلوك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṡānī ʿArabī'dür. Ṣaḥrā-nişīnleriñ ḫar-

gāhlarınıñ depesinde olan revzeneye dirler ki ṣovuḳda ve yaġmurda örterler [E.100b] ve od yanduḳda dütün ṭaşra çıḳsun deyü açarlar ki **Mecnūn u Leylī**'de Leylī firāḳ gicesinde eytdi.

Beyt: Zindān ki tinimdür anda maḥbūs
Hem **tüñglügi** hem işigi medrūs

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de bu ᶜibāreti ehl-i Fürs yine bu ad ile edā iderler ve muṭlaḳ Türkī'dür didikleri [S.81a] maḥalde gelür ki:

Bir müteᶜayyın niçe kim aḳ öydür añga ḫar-gāh at ḳoyupdurlar, ammā anıñg eczāsınıñg köpin Türkī til bile eytürler andaḳ ki **tüñglük**.

Tünbek[2]: (تونبك) Kaf ᶜArabī'dür. Dünbek ve deblek dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Raᶜdni dip bezmide **tünbek** üni
Berk kebābı otınıñg uçḳunı

Tunban[3]: (تنبان) Tumman dimekdür ki ic ṭonı maᶜnāsına ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Mütevelli her yıl yüz postin ve yüz gink ve yüz börk ve yüz kefeş ve yüz könklek ve yüz **tunban** satḳun alġay.

---

[1] **ᶜAcemī** : kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ṣaḥrā-nişīrnleriñ** : ṣaḥrā-nişīnlerin B. // **ḫar-gāhlarınıñ** : ø Li.1 // **revzeneye** : revzeniye E. ; revzenene S. // **ṣovuḳda** : ṣouḳda B. // **yanduḳda** : yandıḳda A. , B. , S. , Ş. // **deyü** : ø Li.1 ; diyu Ş. ; deyu B. // **açarlar** : acarlar B. // **gicesinde** : kicesinde B. // **tinimdür** : tinim Li.1 // **Ve yine Muhākemetü'l-Lüġateyn'de.....andaḳ ki tüñglük** : ø Li.1 // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B. // **müteᶜayyın** : mütaᶜayyın B. // **nice** : niçe B. ; nime Ş. ; nite S. // **ḳoyupdurlar** . ḳoyubdurlar B. // **eczāsınıñg** : eczāsıdın A.

[2] **kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **dünbek** : dinek S. // **deblek** : dilek S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da .....gelür** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **dip** : dib B. // **kebābı** : kebā E.

[3] **tumman** : tuman B. , S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ic** : iç S. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **ki Vaḳfiyye'de gelür** . : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **her yıl** : bir yıl B. // **yüz postin ve yüz gink** : yüz postin yüz gink A. , B. , S. , Ş. // **ve yüz börk** : ø B. , S. ; yüz börk A. , Ş. // **ve yüz keşef** : yüz keşef A. , B. , S. , Ş. // **ve yüz könklek** . yüz könklek A. , B. , S. , Ş.

Ton[1]: (تون) Giyecek dimekdür ki ḳaftan maᶜnāsına ki **Ferhādu Şīrīn**'de Ḫaḳan'ıñ ḫazīnesi vaṣfında gelür.

Beyt: Tikilmey **ton** ḥesābın kimse bilmey
Birisi hem kisilmey hem tikilmey

Tün[2]: (تون) İmāle ile gice dimekdür.

[E.101a] Tuvaġ[3]: (تواغ) Ṭırnaḳ maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de Miᶜrāc vaṣfında gelür.

Beyt: Merkebi urdı ay yüziġa **tuvaġ**
Eyle kim ḳaldı cebhesi üzre daġ

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'uñ [A.47b] beyābānda āhu bile muᶜāmelesi beyānında gelür.

Beyt: Eşkin artıp ḳulaġı birle
Cismini ḳaşıp **tuvaġı** birle

Ton[4]: (تون) Vav resmī olup telafuẓda iẓhār olınmadığı taḳdīrce don dimekdür. Gice maᶜnāsına ve teleffuzda bile söylendigi taḳdīr üzre ṭon lafẓınıñ taᶜbīridür. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** firāḳında **Şāh Behrām**'ıñ vaṣfı ḥālinde bu beytde tonca ᶜibāreti vech-i evvel üzredür.

Beyt: İsrāᵓġı **tonca** yüz ḫarāblıġı
Miḥnet otı öz kitāblıġı

Ve bu beytde vech-i ṡānī üzre vārid olmışdur.

Beyt: Tā ḳızıl **ton** içre boldı cilve-ger māhım miniṅ
Mihr iter her dem şafaḳ ḫūn-ābı içre ıẓṭırāb

---

[1] **giyecek** : kiyecek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 , Ş. // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....gelür** . Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // gelür : kelür B. // **tikilmey** : tikilmen S. // **kisilmey** : kesilmey B.

[2] **gice** : kice B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **maḫnâsınadur** : maḫnâsınadır B. // **ki Sebḫa-i Seyyâre'de .....gelür** . : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **üzre** : üze B. // **āhu bile** : āhu ile S. , Ş. // **gelür** : gelür ki B. ; gelür ki S. // **artıp** : artıb B. // **cismini** : cismin S. , Ş. // **ḳaşıp** : ḳaşıb B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tuynaḳ[1]: (تويناق) Bu daḫı ṭırnaḳ dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ṣaḥrāda āhuyu vaṣf idüp ḫıṭāb itdügi maḥalde gelür.

Beyt : **Tuynaḳ** imes anı̂glasam kemāhey
Yoḳ imiş ḳalem ucıġa siyāhey

Tuyġun[2]: (تويغون) Aḳ ṭoġana dirler ki ġāyetde yavuz olur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da ṣıfat-ı ṣubḥda gelür.

Beyt: Ḫayl-i ẓulmet renciġa tüşken ṣafā ehli irür
Nitekim [S.81b] tanı̂g **tuyġunı** ḳaldı sürük ḫuffāş ara

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da dördinci faṣlda ẓālim ve cāhil ve fāsıḳ pādişāhlar ẓikrinde gelür ki:

Ḳara ḳuzġunnı aḳ **tuyġun** dise ḳaznı yaḫşı alur dimegen muḳaṣṣar yaruḳ künni tire tün dise şehā körünedür dimegen müdbir.

Toy[3]: (توى) Ṭoy dimekdür, ziyāfet maʿnāsına ve bir ḳuşuñ adıdur.

Toymayayın[4]: (تويمايين) Ṭoymayup dimekdür, yemekden ḳarnı ṭoymayup maʿnāsına [E.101b] ve bir daḫı ṭoymayup āgāh olmüyup dimekdür.

Toyun[5]: (تويون) Ṭoyum ve ṭoḳ.

Toyḳarmaḳ[6]: (تويقارماق) Ṭoyurmaḳ.

Toyḳarmas[7] (تويقارماس) Ṭoyurmaz dimek olur.

Toymaġ[1]: (تويماغ) Ṭoymaḳ, sır olmaḳ maʿnāsına.

---

[1] **Tuynaḳ** : tunbaḳ S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. , S. , Ş. // **āhuyu** : āhuyı Ş. // **vaṣf idüp ḫıṭāb itdügi** : vaṣf itdügi Li.1 // vaṣf idüp . vaṣf idüb B. // **itdügi** : ikdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **tuynaḳ imes** : tunbaḳ imes S. ; tunyaḳ imes B. // **anı̂glasam** : añlasam Ş. // **yoḳ imiş** : yoḳmış E.

[2] **ṣıfat-ı ṣubḥda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **ṣafā ehli** . ṣafā ili B. // İkinci mısra A. nüshasıhda şöyledir : **Nitekim ḫuffāş ara tanı̂g tuyġunı ḳaldı sürük** // **ḫuffāş ara** : ḫaffāş ara B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.....müdbir.** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür ki** : kelür ki B // **dimegen** : dimeken B. // **tire tün dise şehā** : tire tün şehā E. , Li.1 // **müdbir** : müdebbir Ş.

[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve bir ḳuşuñ** : bir ḳuşun B.

[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ṭoymayup** : ṭoymayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yemekden** : yemekdin B. // **ḳarnı ṭoymayup** : ḳarnı ṭoymayub B. ; ḳanrı ṭoymaḳ Ş. // **olmayup dimakdür** : olmayub demekdir B. ; olmayup maʿnāsınadur Ş.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ni ṭāḳatim bar anıñg ʿışḳıdın kenāre ḳılıp
Ni toymaġım bar anıñg ḥüsniġa neẓẓāre ḳılıp

Toyġarmayayın[2]: (تويغارمايين) Doyurmadın dimekdür. İki maʿnāya bile.

Toyġarıban[3]: (تويغاريبان) Ṭoyurmadın dimekdür ki Mecnūn atası naṣīḥatında eytdi.

Beyt: Ac toyġarıban yalañgnı yapıttım
[Ş.199b] Öldüm dikenimde seni tapıttım

Toymaġur[4]: (تويماغور) Ṭoymayacaḳ dimekdür ki Luṭfī eşʿārında gelür.

Beyt: Bu toymaġur közümge durur körmegen kibi
Ay dik yüzige niçe ki bu mübtelā baḳar

Toyġarġalı[5]: (تويغارغالى) Ṭoyurmaġıçün dimekdür ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Ḥażret-i ʿÖmer Rażıya-llah Taʿālā anh menḳıbetinde gelür.

Beyt: Ḫan bezmidin cihān ehli tuyup
Ol özni toyġarġalı kirpic ḳoyup

2.10. Ḥarfü'l-Cimi'l-Meftūḥa

Ca ve ce[6]: (جا- جه) Ġāyet maʿnāsına gelür, meṣelā filāñġaca, filāna degin dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür ḫamse taʿrīfinde.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **doyurmadın** : ṭoyurmadın Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **toyġarıban** : toyġariban B. // **ṭoyurmadın** : ṭoyuruben S. ; ṭoyurmadan S. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **eytdi** : eytdi ki A. , B. , S. , Ş. // **yapıttım** : yattım S. // **digenimde** : dikenimde B. // **seni** : sini A. , S. , Ş.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **Luṭfī eşʿārında** : Eşʿār-ı Luṭfī'de A. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **kibi** : gibi B. // **niçe ki** : niçe Li.1
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **ʿÖmer** : ø A. // **Rażıya-llah Taʿālā anh** : ø Li.1 ; Rażıya-llah anh A. ; Rażıya-llah E. // **gelür** : kelür B. // **tuyup** : tuyub B. ; tutup A. // **özni** : özin A. , B. , Li.1 , Ş. // **kirpic** : kirpiç B.
[6] **Ca ve ce** : ca A. , E. , Li.1 , S. // **ġāyet** : ġāye A. , Li.1 , S. // **maʿnāsına gelür** : maʿnāsına kelür B. ; maʿnāsına gelür ki A. , Li.1 // **filāñġaca , filāna** : filāñġa S. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür Ş. ; dimek olur Li.1 // **gelür ḫamse taʿrīfinde** : kelür ḫamse taʿrīfinde B. ; ḫamse taʿrīfinde gelür S. , Ş. // **kökge digin** : kökge degin Ş. // **bāre-i bulād** : pāre-i pulād S. , Ş. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da .....gelür.** kısmı ve bundan sonra gelen bölüm Li.1 nüshasında yoktur. // **Ḥayretde gelür** : Ḥayretde kelür B. ; Ḥayretde gelür ki S. // **ḳumrı vü bülbülgeca** : bülbül ü ḳumrıġaca A. // **Belki şecer yafraġıdın gülgeca** : ø S. // **maʿnāsına gelür ki** : maʿnāsına kelür B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. **Münācāt'da gelür ki** : Münācāt'da kelür ki B. ; Münācāt'da gelür Ş. // **Ve ha ile daḫı.....akşamġaca.** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

Beyt: Suġaca ḫāra bile bünyād anŋga
Kökge digin bāre-i bulād anŋga

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da evvelki Ḥayrette gelür.

Beyt: Fāḫtedin ḳumrı vü **bülbülgeca**
Belki secer yafraġıdın **gülgeca**

Ve bir daḫı miḳdār maᶜnāsına gelür ki **Ferhādu Şīrīn** āḫirinde **Münācāt**'da gelür ki :

Beyt: Gümān ḳılman ḫaṭā-kārı **özümca**
Ḫaṭā hem ser-be-ser tapman **sözümca**

Ve ha ile daḫı kitābet olınur. Bu resmde taŋgaca ve aḳşamġaca.

Cebin[1]: (جبين) Meges ki bu diyārda siñek dirler.

Beyt: Lebiŋgġa eylemiş ol ḫāl-i ᶜanberīn ġavġā
Nicük şekker üze eylegey **cebin** ġavġā

Çapmaḳ[2]: (چاپماق)Segirtmek, çarturmaḳ, çarpmaḳ maᶜnāsına.

[Li.1-73b] Çapḳun[3]: (چاپقون) Ilġar ve aḳın itmege dirler ve iki leşkeriñ [S.82a] çarḫacısına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de ḳış taᶜrīfinde ılġar ve aḳın maᶜnāsına gelür ki:

Beyt: Cudı ḫani yıl ḫaylīdin ün salıp
Çemen kişveri sarı **çapḳun** salıp

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de yil, yaġmur ve aḳar maᶜnāsına [A.48a] gelür ki:

Beyt: Bu ḥāletde gūyā ḳara tün imiş
Anıŋg alyıda yil ü **çapḳun** imiş

Ve yine **Menşeāt**'da ılġar maᶜnāsına dördinci mektūbda ṣıfat-ı şitāda gelür.

Di şāhi şebiḫūnidin ot **Zerdüştī**'niŋg ḫaylī **Minḳal** ḳurġanıda ḥişarı vü **Behmen** çiriki **çapḳunıdın** şerāre-i **Mezdekī**'niŋg sipāhı tün ḳaranġusı içre nihān.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **İtmege** : etmege B. // **leşkeriñ** : leşkerin B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **salıp** : salıb B. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de.....gelür ki** : Ve bundan sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **aḳar** : ḳar S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **Münşeāt'da ılġar maᶜnāsına** : Münşeāt'da S. // **dördinci** : dördünci B. // **ṣıfat-ı şitāda gelür** : şitāda gelür E. ; ṣıfat-ı şitāda kelür B. ; ṣıfat-ı şitāda ılġar maᶜnāsına gelür S. // **di** : dey Ş. // **şebiḫūnidin** : şebiḫūndadın S. // **çapḳunıdın** : çapḳunıdin B. // **şerāre-i** : şerrāre-i B.

Çaptı[1]: (چاپتی) Segirtti dimekdür.

Çapıştı[2]: (چاپشتی) Segirdişdi dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

[Ş.200a] Beyt: Çapıştı her kişi bir sarı turmay
Yarım sāᶜat turup bir dem oturmay

Çapturdı[3]: (چاپتوردی) Segirtdi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād ṣu bendin açmaġa gidicek **Şīrīn Mehīn Bānū**'ya ādem gönderdügi maḥalde gelür.

Beyt: Kişi **Bānū**'ġa **çapturdı** şitābān
Ki ḳıldı seyr ᶜazmi māh-ı tābān

Çapıp[4]: (چاپیب) Segirdüp dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefāᵓīs**'de yedinci meclisde Timur Ḫan emr itdi ki:

Tavacı miᶜād bile [E.102b] **çapıp** barıp ucalasınıñ başın kiltürsün.

Çapmaḳ[5]: (چاپماق) Bir daḫı baş kesmege dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da sekizinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Ḳatl işige çün yanıdın çikti tīġ
Başın anıñ **çapmaḳ** üçün bī-dirīġ

Ammā "çapmaḳ" lüġatde aṣl baş kesildikden ṣoñra ṣıçrayup atılmasına dirler.

Çaparsız[6]: (چاپارسیز) Kesersiz dimekdür ki [S.82b] **Ferhād u Şīrīn**'de Ḫusrev ḫayline didi.

Beyt: Didi imdi ḳılıñ ni kim ḳılursız
Asarsız yā **çaparsız** siz bilürsiz

---

[1] **çaptı** : captı B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **çapıştı** : capıştı B. // **segirdişdi** : segirdeşdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Gül ü .....gelür** . Ve tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. // **turup** : tutub B.

[3] **segirtdi** : segirtdürdi B. , S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gidicek** : kidicek B. ; giricek S. // **gönderdügi** : könderdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **ᶜazmi** : ᶜazmin Li.1 ; ᶜazm S.

[4] **çapıp** : çapıb B. // **segirdüp** : seğirdüb B. ; segirdip S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecālisü'Nefāᵓīs'de .....kiltürsün.** : ø Li.1 // **emr itdi ki** : emr etdi ki B. // **çapıp barıp** : çapıb barıb B. ; çabıp yarıp S. // **ucalasınıñ** : uçalasınıñ S. // **kiltürsün** : kitürsün B.

[5] **kesmege** : kesmeke B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Ş. ; bir beytde gelür S. // **çün** : cün S. // **Ammā "çapmaḳ".....dirler** : ø Li.1

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **ḫayline** : ø Li.1 // **didi** : dedi B. // **yā** : bar B. ; ø Li.1

Çapḳan[1]: (چاپقان) Kesdügi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Ehrimen** ḳaṣrına girdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳadem ḳoydı vü kirdi ḳaṣr ara tiz
Kefide div **çapḳan** tīġ-i ḫūn-rīz

Çapan[2]: (چاپان) Eski yamalu ḳaftāna dirler, ḫırḳa maʿnāsına ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Kefeş irür uşbu yarılmış taban
Ḫılʿatım uş işki yamaġlıġ **çapan**

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳısm tenbīhātda gelür ki:

Ḫūb yırtuḳ ton til hem ḫūb gül yamaġlıġ **çapanı** bile maḥbūb.

Çapan[3]: (چاپان) Bir daḫı segirden maʿnāsınadur. Baş kesen [E.103a] maʿnāsına daḫı gelür.

Çiyeliger[4]: (چیالیکار) Kaf-ı ʿAcemī ile cilav dimekdür. Uyan maʿnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da [Li.1-74a] gelür.

Beyt: At üze urġan igeri zer-nigār
[Ş.200b] Belki **çiyeliger** anĝa gevher-nigār

Cet[5]: (جت) Cingeneye dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de himmet maḳālesinde gelür.

Beyt : Ayıġlıġnı **cetġa** nān irür
Anı itke salmaḳ ni imkān irür

---

[1] **kesdügi** : kesdüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **girdügi** : kirdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş.

[2] **ḫırḳa maʿnāsına** : ø Ş. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da.....gelür.** Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **maḳāle ḥikāyesinde gelür** : hikāyede kelür B. // maḳāle ḥikāyesinde bir beytde gelür S. // **yarılmış** : yar imiş B. , S. , Ş. // **işki** : iski A. , S. , Ş. // **üçinci ḳısm** : üçünci ḳısım B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ḫūb** : ḫob B. // **yamaġlıġ** : mamaġlıġ A. , E. , Li.1 // **çapanı** : çapaḳı S.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. ; maʿnāsınadur ve S. , Ş. // **maʿnāsına daḫı gelür** : maʿnāsına daḫı kelür B. ; maʿnāsına daḫı gelür S. // maʿnāsınadur A. , E. , Li.1 ; maʿnāsına gelür Ş.

[4] **çiyeliger** : çiliger A. , B. , Ş. ; çeyliger Li.1 ; çeliger S. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemile B. ; kaf-ı ʿAcemī'yle S. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **cilav** : çilav B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **nigār** : nişār Li.1 ; S. nüshasında hem nigār ve hem de nişār kelimelerinin ikisi de kullanılmış.

[5] **Cingeneye** : çingeneye B. ; cengine S. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ayıġlıġnı** : ayıġ luʿabidin B. ; ayıġlıġıdın Li.1 , S. , Ş. ; atıġlıġıdın A. // **cetġa** : cetge B. ; cetḳa Ş. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.

Car[1]: (جر) İrkek oğlan maʿnāsınadur ve leşkere sefer ḫaberin eyleyen kimesneye daḫı dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender Çīn'den maġrib-i zemīne gitdügi [S.83a] maḥalde gelür ki:

Beyt: Çü il fikridin köñglini tindürüp
Yoruş ḥükmini ilge car yitkürüp

[A.48b] Cerge[2]: (جركه) Kaf-ı ʿAcemī ile ḫalḳ birbiri yanına ṭurup av sürmege dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender mürları şikār itdügi maḥalde gelür ki :

Beyt: Tüzüp cerge salsunlar ol nevʿ şūr
Kim ol deşt ara ḳalmasun cins-i mūr

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Añgladım ḳılmış közi alġan köñgül ṣaydıġa ḳaṣd
Her ṭarafdın cerge tüzgen ḫayl müjgānım körüp

Ve yine ḳaṭār ve ālāy ve bölük maʿnāsına gelür ki Münācāt-nāme'de gelür.

İlāhī yoḳ irdim bar ittiñg , ṭıfl irdim [E.103b] uluġlar certesige ḳattıñg.

Ve yine ʿizzet ve rıfʿat maʿnāsına Vaḳfiyye'de gelür ki:

Her āyine kim sulṭān kār-ḫānesi dağı menāṣıbdın her müvecceh emrġa lāyıḳ ferāset āyın hūş-mendlerni ve her cergege muvāfıḳ kiyāset tezyīn ḫired-peyvendlerni.

Ve yine Sedd-i İskenderī'de gelür ki:

Beyt: Ni tutsa uluġnı ḳaşıda kicik
Ni ḳılsa kicikni uluġ cergelik

---

[1] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // daḫı : ø S. // ki Sedd-i İskenderī'de.....yitkürüp : ø Li.1 // gitdügi : kitdüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // tindürüp : tindürüb B. // yitkürüp : yitkürüb B.

[2] kaf-ı ʿAcemī ile : kaf-ı ʿacemī'yle S. // ṭurup : ṭurub B. ; durup S. // sünmege : süzmege S. // şikār : şikāyet E. // itdügi : etdügi B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. ; beytde gelür S. // tüzüp : tüzüb B. ; türüp S. // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki A. // müjgānım : müjgānın S. , Ş. // körüp : körüb B. // maʿnāsına gelür ki : maʿnāsına kelür ki B. // Münācāt-nāme'de gelür : ünācāt-nāme'de kelür B. ; Münācāt-nAme'de gelür ki Li.1 // bar ittiñg : bar anıñg B. ; bar ittiñ Li.1 // certesige : cergesiġa S. // ʿizzet ve rıfʿat : ʿizzet rıfʿat S. // Vaḳfiyye'de gelür ki : Vaḳfiyye7de kelür ki B. ; Vaḳfiyye'de gelür ş. // müvecceh : mevece B. // emrġa : emirge B. ; ebrġa S. // cergege : cerge A. , B. , S. , Ş. // Sedd-i İskenderī'de gelür ki : Sedd-i İskenderī'de kelür ki B. ; Sedd-i İskenderī'de E. // ni tutsa : ni tut S. // kicik : kiçik B. , Ş. // kicikni : kiçikni Ş. // ḳadr : ḳadir b. // merātib maʿnāsına gelür ki : merātib maʿnāsına kelür ki B. ; merātib maʿnāsına daḫı gelür Ş. // Uyġurī : Uyġuzī S. , Ş. ; Uyḳuzī Ş. // baḫşılar : yaḫşılar S. , Ş.

Ve yine **Vaḳfiyye**'de ḳadr ve merātib maᶜnāsına gelür ki:

Uyġurī **cergelik** baḫşılar.

Çarlatmaḳ[1]: (چارلاتماق) Ḳıġırtmaḳ ve daᶜvet itmek. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād**'ıñ ḥüzn ü melāli defᶜi içün dört faṣla münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ bābında **Ḫaḳan** vezīri **Melik-ārā**'ya gelsün deyü fermān itdügi yerde bu beytde çarlattı lafzı ki gelür, ḳıġırdı dimekdür.

Beyt: Şeh ol fikr ile kec eyledin nihānı
Kirüp ḫalvet ara **çarlattı** anı

Cercerek[2]: (جرجرك) [Li.1-74b] Kaf-ı ᶜArabī ile çeşme lülesine dirler ve çırlayıḳ ḳuşına dirler ki ötmege başlasa diñmek bilmez ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yāve-güy ẕemminde gelür.

Beyt: Yāve köp itürde biri **cercerek**
[Ş.201a] Çarḫ köp urmaḳda biri ferferek

Çarladı[3]: (چارلادى) Āvāzla çaġırdı dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede vezīr ḳızı [S.83b] **Mesᶜūd Çāh** aġzından çaġıduġı maḥalde gelür ki :

Beyt: Çapıban çāh başını meh-veş
Çarladı mihr birle ey ġam-keş

Çarlaban[4]: (چارلابان) Ḳıġıruben ve daᶜvet eyleyüben dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Mesᶜūd**'ı ṭutmaḳ bābında **Vezīr Çipur**'a eytdi.

Beyt: **Çarlaban** öz öyüñgde ḫoḥbet tüz
[E.104a] Anıñg öyige meyl hem körküz

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **ḳuşına dirler** : ḳuşuna dirler B. ; ḳuşına daḫı dirler Ş. // **diñmek** : düñmek A. // **bilmez ki** : bilmez Ş. ; bilmez , meşhūr ṭanbūrdur. Li.1 // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.....ferferek** : ø Li.1 // **yāve-güy** : yāve-güylar A. , B., Ş. // **ẕemminde gelür** : ẕemminde kelür B. ; ẕemminde bir beytde gelür S. // **yāve köb** : yāve-güy S. // **itürde** : itürda B. // **biri** : birdi S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....ġam-keş** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Ş. ; bir beytde gelür ki S. // **çapıban** : açıban B. , S. , Ş. // **birle ey** : birlegey A. ; birlegey olġa S. ; birle ki Ş.

[4] **çarlaban** : çarlapan S. // **eyleyüben** : eyleyuben B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....körküz** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **ṭutmaḳ** : dutmaḳ S. // **öyüñgde** : oyuñgda B. ; öñgde S. // **öyige meyl** : önige seviġa meyl S. // **hem** : ø Ş. // **körküz** : körköz B.

Çarḳap[1]: (چارقب) Üstine giydikleri yeñsiz ḳaftānda olan ṭaşradan yaşşı ṭavḳa dirler ki eteklerinde bile ola. **Münşeāt**'da sekizinci mektūbda gelür.

Tā felek lāciverdi aṭlası ḳuyaş zer riştesidin muṭallā bolġay ḳullanıñız iknige **çarḳap** tikilsün.

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Şafaḳ cinsin ḳuyaş zer riştesiġa **çarḳap** ḳılmış
Şafaḳ kün ḳıyġalı mihr ehliniñg eşkin sebeb ḳılmış

Çeşen[2]: (چشن) Muṭlaḳ żiyāfet maᶜnāsına gelür ve bayrām żiyāfetine daḫı dirler ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Cemşīd Şāh Iṣṭaḫr ḳalᶜası** bināsın tamām itdügi maḥalde gelür ki:

Çün bu ᶜimāret tükendi ᶜālem-i selāṭīn ve eşrāf ve ekābirin yıġıp anda **çeşen** ḳıldı.

Çaġ[3]: (چاغ) Vaḳt maᶜnāsınadur ki ol çaġ dirler , ol vaḳt dimekdür. Ve bir daḫı miḳdār maᶜnāsına gelür ki **Mecnūn u Leylī**'de miᶜrācda gelür.

Beyt: Ġayranī ki miñg sipihr **çaġlıḳ**
[A.49a] Nūr içre tümen bu mihr **çaġlıḳ**

Ve bir yayuñ başları ḳaçsa āteşe gösterüp yerine getürmege dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: [S.84a] Közi ol otıdın ḫal için daġ itedür
Yāḫūd iki ḳaşınıñg yalarını **çaġ** itedür

---

[1] **çarḳap** : çarḳab B. // **üstine** : üstüne B. // **giydikleri** : kiydikleri B. // **ḳaftānda olan** : ḳaftānda E. // **ṭavḳa** : ṭoḳaya B. // **dirler ki** : dirler A. // **bile ola** : bile ola ki S. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. ; mektūbda gelür ki S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **ḳullanıñız** : ḳollarıñgız B. // **çarḳap tikilsün** : çarḳab tikilsün B. // **Ve yine .....sebeb ḳılmış** : ø Li.1 // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber'de kelür B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki S. // **ḳuyaş zer** : ḳoyaş zer B...// **çarḳap ḳılmış** : çarḳab ḳılmış B. // **ehliniñg** : ehliniñ A.

[2] **çeşen** : ceşen B. // **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsına kelür B. // **itdügi** : ekdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **çün** : çü B. , S. // **yıġıp** : yıġıb B. // **çeşen ḳıldı** : ceşen ḳıldı B.

[3] **vaḳt** : vaḳit B. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B.; maᶜnāsınadur ki vaḳt maᶜnāsına gelür ki S. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına kelür ki : B. // **miᶜrācda gelür** : miᶜrācda kelür B. ; miᶜrācda gelür ki S. ; miᶜrāc vaşfında gelür Ş. // **ġayranī** : ġubranī A. , B. , Ş. // **içre** : icre Li.1 // **Ve yine yayuñ .....çaġ itedür** : ø Li.1 // **gösterüp** : kösterüb B. // **getürmege** : ketürmege B. // **daġ itedür** : taġ itedür S. // **çaġ itedür** : çaġ idedür A. , B.

Çağır ve çaḳır[1]: (چاقیر–چاغیر) [Ş.201b] Süci dimekdür ki [E.104b] bir tercīde gelür.

Beyt: Çağır keşreti mi baṭı dik manĝa
Ḫıred bülbülin geng ü lāl eyledi

Ve yine **Münşeāt**'da onıncı mektūbda gelür.

Ve **çağırnı** ümmü'l-ḫabāyiş dip dururlar kim cemīᶜ yamanlıġ andan mütevellid bolur.

Beyt: Çağırġa tüşke yoḳtur ḳarār u ḫāb manĝa
Çü otġa tüştüm imes ᶜayb ıżṭırāb manĝa

Çağladım[2]: (چاغلادیم) Bildim dimekdür.

Çağlıġ[3]: (چاغلیغ) Filān çağlıġ, filān meşelli dimek olur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de münācātda eydür.

Beyt: Ger menĝ genci yüz cihān çağlıġ
Baḥr-ı faźlınĝ minĝ āsmān çağlıġ

Çağlamaḳ[4]: (چاغلاماق) Sezinmek ve ẓann itmek maᶜnāsınadur. Meşelā : Çağlap sezinüp dimek olur. **Ferhād**'ıñ vilādeti şinlikde eydür.

Beyt: Ṭarab ġavġāsın ol kişverde çağlap
Meşaḳḳat kārvānı raḫt bağlap

Çağlıyan[5]: (چاغلین) Müteᶜayyın ve nām-dār dimekdür.

Çağlaban[6]: (چاغلابان) Añlayup ve ẓann eyleyüp ve ḳıyās idüben dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on üçinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Anca ni kim ilete alur çağlaban
Birk tanĝıp arḳasıġa bağlaban

---

[1] **süci** : şarāb Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür ki ḫamr maᶜnāsına ki Ş. // **tercīde gelür** : tercīde kelür B. // **Ve yine Münşeāt'da.....bolur.** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. ; mektūbda gelür ki S. // **çağırnı** : çağırtı S. // **dip** : dib B. // **yamanlıḳ** : yamanlıġ S. // İkinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **müteᶜayyın** : mütaᶜayyın B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **añlayup** : añlayuyen B. ; añlayuben A. , Li.1 , S. , Ş. // **eyleyüp** : eyleyub B. ; eyleyüben S. // **dimekdür** : demekdir B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür** : kelür B. // **birk** : birik S. // **tanĝıp** : tanĝıb B.

Cağdavul[1]: (جغداول) Leşkerde [Li.1-75a] ard sürüciye dirler.

Çaḳın[2]: (چتقين) Çaḳmaḳdan çaḳan şuʿleye dirler ve şemsiñ şuʿlesine daḫı dirler ki

Sedd-i İskenderī'de bahār vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ġıridin tüşüp bāġ ara zelzele
Çaḳın şeklidin boynıda silsile

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Ferhād Ehrimen'i öldürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Çaḳın dik tīġ ile başıġa yitti
İşin bir ḍarb ile aḳ aḫer itti

Ve Sedd-i İskenderī'de Ḫāḳānıñg ḳaṣrı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yaġındın anıñg tamı tam körmegen
Çaḳın şuʿle tamıġa yitkürmegen

Çaḳtı[3]: (چاقتی) Ġamz itdi , ḳovladı , fāş itdi dimekdür ki Luṭfī eşʿārında gelür.

[E.105a] Beyt: Köz üstide tutup niçe yaşı ağırlasam
İlke çaḳar mini vü hem ol ḫūni yaġıdur

"Çaḳar" didügi "ġamz idüp ḳovlar" dimekdür.

Ve yine Tārīḫ-i [S.84b] Mülūk'da Sevdābe Siyāvūş'a meyl idüp Siyāvūş iltifād itmeyüp Sevdābe Siyāvūş'ı Keykāvus'a ġamz itdügi maḥalde gelür.

Ḳorḳuncıdın Keykāvus ḳaşıda anı özi bile bed-nām ḳılıp çaḳtı.

Çaḳmaḳ[4]: (چاقماق) Maʿrūfdur.

---

[1] leşkerde : leşkeriñ Li.1 // sürüciye : sürücüye B. ; sürücüsüne Li.1

[2] şuʿleye dirler : şuʿleye Ş. // ki Sedd-i İskenderī'de.....silsile : ø Li.1 // bahār vaṣfında gelür ki : bahār vaṣfında kelür ki B. ; bahār vaṣfında gelür Ş. // ġıridin : ʿArabdan S. // tüşüp : tüşüb B. // boynıda : boynuda B. // Ve yine Ferhād u Şīrīn'de : Ve Ferhād u Şīrīn'de B. ; Ferhād u Şīrīn'de Li.1 // öldürdügi : öldürdüki B. // maḥalde gelür : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki A. , Ş. // ḍarb ile : ḍarbla Li.1 // aḫer itti : aḫer aḳı B. // Ve Sedd-i İskenderī'de.....yitkürmegen : ø Li.1 // Ve Sedd-i İskenderī'de : Ve yine Sedd-i İskehnderī'de S. // Ḫāḳānıñg : Ḫāḳānıñ Ş. // vaṣfında gelür ki : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür A. , Ş. ; vaṣfında bir beytde gelür S. // yaġıdın : bāġındın S. , Ş. // körmegen : körmeken B. // yitkürmegen : yitkürmeken B.

[3] ġamz itdi : ġamz etdi B. // ḳovladı : ḳavladı Li.1 // fāş itdi : ø S. ; fāş etdi B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // niçe : nice A. , B. // ilke : ilike A. // "Çaḳar" didügi.....dimekdür. : ø Li.1 , Ş. // didügi : didüki B. // ḳovlar dimekdür : ḳovlar demekdir B. // Ve yine Tāīḫ-i Mülūk'da .....ḳılıp çaḳtı : ø Li.1 // meyl idüp : meyl idüb B. // iltifād itmeyüp : iltifād etmeyüb B. // ġamz itdügi : ġamz etdüki B. // maḥalde gelür : maḥalde kelür B. // ḳılıp çaḳtı : ḳılıb çaḳtı B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Çaḳılġan[1]: (چاقيلغان) Çaḳılan dimek olur.

Çaḳın[2]: (چاقين) Yıldırıma dirler.

Beyt: Muḥteriz bol şuᶜle-i āhımdın ey gül ḫırmeni
Kim **çaḳın** ḫırmenġa tüşkenniñg ᶜaceb teᵓsīri bar

Ve **Ferhād-nāme**'de **Ḫaḳan** ḫulf ārzū ikdügi yerde eydür.

Beyt: **Çaḳın** kim barudı envār anıñg
Çü uçtı ḳalmadı āṣārı anıñg

Çengel[3]: (چنكل) Orman.

Çaḳır ḳanat[4]: (چاقير قانات) Bir nevᶜ ördege dirler.

Çekmen[5]: (چكمن) Kaf-ı ᶜArabī ile uzun çekme çaḳşıra dirler ve baᶜżılar muṭlaḳ çuḳaya dirler. Dimişler ki **Mecnūn u Leylī**'de tevḥīdde gelür ki:

Beyt: Yaz yamḳurı yitkec eyledinġ bat
Bir **çekmenini** ḳızıl saḳarlat

[Ş.202a] Çeküş[6]: (چكوش) Kaf-ı ᶜArabī ile çeküc dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kökisü tā ġam taġıda ᶜışḳınġ belā mismarını
Birkitürde eyledi **Ferhād** mitinin **çeküş**

Çek[7]: (چك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḳāḍı ḥüccetine ve sicillātına dirler ve ḳurᶜaya daḫı dirler ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Ḍaḥḥāk** günde iki ādem ḳatl idüp beynisin yılanlara

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **nevᶜ** : nevᶜi B.
[5] **dimişler ki** : demişler ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **yamḳurı** : yaġmurı S. // **bir** : yir B. // **çekmenini** : çekminin E. ; çekimini S. // **ḳızıl** : ḳırmızı S.
[6] **çeküc** : çeküç A. // **çeküc dimekdür** : çeküc ki ḥaddādlar āletidür Li.1 // **dimekdür ki** .....**çeküş** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kökisü tā** : köksüme B. , S. , Ş. ; köksime A. // **ᶜışḳınġ** : ᶜaşḳınġ B. // **birkitürde** : birkitürdi A. // **mitinin** : minin S.
[7] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 // **ḳurᶜaya daḫı dirler** : ḳurᶜaya dirler Ş. // **ki Tārīḫ-i Mülūk'da**.....**çek tüşti** : ø Li.1 // **günde** : künde B. // **ḳatl idüp** : ḳatl idüb B. // **Ġāve-i āhen-geriñ** : Kāde-i āhen-geriñ S. // **öldürüp** : öldürüb B. // **oġlına daḫı ḳurᶜa** : oġlına ḳurᶜa Ş. // **düşdügi** : düşdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **yılanlar çıḳıp** : yılanlar çıḳıb B. // **dip durlar** : dib durlar B. ; dip dururlar Ş. // **bolmasa irdi** : bolma irdi B. // **çek salıp** : çek salıb B. // **ḳatl ḳılur irdi** : ḳılur irdi E. // **Gāve-i āhen-gerniñg** : Gāve-i ahen gerniñ A. // **ḳatl bolup** : ḳatil bolub B.

virüp **Gāve-i āhen-geriñ** bir oġlın öldürüp [E.105b] ve bir oġlına daḫı ḳurᶜa düşdügi maḥalde gelür ki:

Baᶜżı müverriḫler anıñg iginidin yılanlar çıḳıp ġıdāları kişi maġzi irdi dip durlar, her taḳdīr bile ol her kün iki kişi öltürür irdi [A.49b] günehlıḳ kişi bolmasa irdi çek salıp sāyir ḫalḳdın ḳatl ḳılur irdi ki sipahānda **Gāve-i āhen-gerinñg** bir oġlı bu cihetdin ḳatl bolup irdi , yana bir oġlıġa daḫı **çek** tüşti.

Çekim[1]: (چكيم) Benim ḥüccetim ve temessühüm dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Cān birip vaṣlınñgnı beyᶜ itkenni yazdım könñglüme
Derd-i ᶜışḳ [S.85a] iki güvāhım çaḳlıġ könñglüm **çekim**

Çengek[2]: (چنكاك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Çengal dimekdür.

Çaklık ve çaklıġ[3]: (چاك ليغ و چاك ليك) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür.

Çaḳlu dimekdür , yaᶜnī pārelenmiş maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt : **Çaklık** cān ḳalur ot u su ara
Çün mey-ālūd bolur ol iki leb

Çal[4]: (چال) Ṣaḳalıñ hem aġı ve hem ḳarası olmaġa dirler , dü-mūy maᶜnāsına.

Çalın[5]: (چالين) Çaḳmaḳ dimekdür ki āteş-zene maᶜnāsına ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** ᶜışḳ belāsında eydürdi.

Beyt: Möyük tenġa balın urmaḳ ni irdi
Mamuġ üzre **çalın** urmaḳ ni irdi

[E.106a] **Calayır**[6]: (جلاير) Çaġatay'da [Li.1-75b] bir ḳabīle adıdur.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **birip** : birib B. // **beyᶜ** : beyiᶜ B. ; menᶜ Li.1 // **derd-i ᶜışḳ** : derd ü ᶜaşḳ B. ; derd ü ᶜışḳ Ş.

[2] **ᶜAcemī** : kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **çaklık ve çaklıġ** : çaklig ve çaklik B. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına** : dimekdür A. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....ol iki leb** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **çaklık cān** : çaklig cān B.

[4] **ṣaḳalıñ** : ṣaḳalın B.

[5] **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür A. , Li.1 , S. // **çaḳmaḳ dimekdür** : çaḳmaḳdur. Ş. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....ni irdi** : ø Li.1 // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **eydürdi** : iderdi B. // **köyük** : kölük S.

[6] **calayır** : çalayır S. // **ḳabīle adıdur** : ḳabīle adıdır B. ; ḳabīledür Ş.

Çel[1]: (چل) Bir nevʿi büyük mekesdür ki anı örümcek aġına ṣarar ve bağlar ve muṭlaḳ aġına dirler ki örümcek üstine yapışa [Ş.202b] daḫı ḥareketden fārıġ ola ki **Mecnūnu Leylī**'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: Örgemci şıbaḳġa **çel** ni tırmap
Tumşuġını rişte birle çırmap

Celbek[2]: (جلبك) Kaf-ı ʿArabī ile gözlemeye dirler ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Ve Şaʿbān ayınıñ ortasıda kim **Berāt** bolġay **celbek** otuz batman ve ḥelvā yigirmi batman.

Çevük[3]: (چوك) Kaf-ı ʿArabī ile reng maʿnāsınadur ki mebelā : Ḳara çevük dinilse ḳara renglü dimekdür. Ḳızıl çevük dinilse ḳızıl renglü dimek gibi ve ʿavretlerüñ başlarına giydikleri terkebe dirler ve daḫı bir ḳumāşa dirler ki bir renge maḫṣūṣ ola ki **Sedd-i İskenderī**'de pīşe- [Ş.85b] nigār aṭyarı vaṣfında gelür.

Beyt: **Çevük** aṭlas eylep özige libās
Kiyip börk ornıġa başıġa tas

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Gül-gūn ton üze ḳara **çevük** naḳş
Açılmadı lāle-zār sin dik

Çavdı[4]: (چاودى) Çavlandı, adlu ve nām-dār oldı ve meşhūr oldı ve şöhret ṭutdı dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da evvelki maḳalede [E.106b] gelür.

---

[1] **mekesdür** : mekisdir B. // **ki örümcek üstine.....çırmap** : ø Li.1 // **üstine** : ortasına B. // **yapışa , daḫı** : yapışa ve daḫı Ş. // **gelür** : kelür B. // **tırmap** : tırmab B. // çırmap : çırmab B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.

[2] **Celbek** : çelbek Ş. // **kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yli S. // **gözlemeye** : közlemeye B. // **gelür** : kelür B. // **ayınıñ** : ayınıñ A.

[3] **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle S. // **reng** : renk B. // **dinilse** : denilse B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dimek gibi** : dimekdür Li.1 , S. , Ş. // **ʿavretlerüñ** : ʿavretleriñ Li.1 // **terkebe** : berkebe B. ; nezkebe Li.1 , S. , Ş. // **daḫı bir ḳumāşa** : daḫı ḳumāşa A. , B. , E. // **renge** : renke B. // **maḫṣūṣ ola ki** : maḫṣūṣ ola Li.1 // **aṭyarı** : aṭbarı B. ; ısıṭhār Li.1 // **gelür** : kelür B. // **eylep** : eyleb B. // **kiyip** : kiyib B. // **ornıġa** : ortıġa S. ; ornige B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş.

[4] **adlu** : adlı B. // **oldı** : ø Li.1 // **ve şöhret ṭutdı** : ø S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Maḫzen-i MīrḤaydar'da.....güher** : ø Li.1 // **evvelki maḳālede** : ø Ş. // **gelür** : kelür B. // **dünyīde** : dünyāda B. ; dünīde S. , Ş.

Beyt: Dünyīde cüz Ḥaydar ṣāḥib hüner
Kim **çavdı** munca tükenmes güher

Çavun[1]: (چاون) Çapḳun maʿnāsınadur ki tünd yelle yaġan yaġmura ve ḳara dirler ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Dehr dağıda niçük vaṣl güli bütsün kim
Hicr otıdur yağını eşk suyıdur **çavun**

Çayḳalmaḳ[2]: (چايقالماق) Çayḳanmaḳ.

Çayḳalıp[3]: (چايقاليب) Çayḳanup dimek olur. ʿAlā haẕa'l-ḳıyās.

[A.50a] **Çaynar**[4]: (چاينار) Çiner dimekdür ki **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṣavm-ı nāfile bābında gelür.

Beyt: Ger ötmek ṭıfl üçün **çaynar** anası
Revādur ger yana yoḳdur ġıdāsı

Çayan[5]: (چايان) Çıyan dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de miʿrācda burc-ı ʿaḳrebi murād idüp yazarlar ki :

Beyt: [Li.1-76a] Tutup maḥṣūlı ḥarzīn ḫūşe ḫarmen
Çayanġa kefenin̂g üstide mesken

Çayḳattı[6]: Çalḳatdı dimekdür.

Çayḳaldı[7]: (چايقالدى) Çalḳandı dimekdür. Ve's-selām.

---

[1] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **yelle** : yel ile Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. ; bir beytde gelür S. // **dağıda** : bāğıda Li.1 , S. , Ş. ; dağı A. // **bütsün** : bütsüt A. // **yağını** : bāğını B. , Li.1 // **suyıdur** : suyudur B. // **çavun** : çavunı S. // A. nüshasında beyitteki mısraların yerleri değişiktir.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **çiner** : ciner A. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **çayan** : çapan S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **murād idüp** : murād idüb B. ; murād idinüp Ş. // **ḫarzīn** : ḫarzīn A. // **ḫarmen** : ḫarman B.

[6] **çayḳattı** : çapḳattı S. // **çalḳatdı** : çalḳadı S. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **çayḳaldı** : çabḳaldı S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve's-selām** : ø A. , B. , Li.1 , S.

2.11. Ḫafü'l-Cimi'l-Meksūre

Çit[1]: (چيت) İki maᶜnāya gelür ki ekşerī fa'yı ya'ya tebdīl Türkçe çift diyecek yerde çift dirler ve bir daḫı yabāna herekle sinek ağına dirler.

Cibin[2]: (جبين) Mekes maᶜnāsınadur [Ş.203a] ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'iñ Ferhād'a gönderdügi nāmede gelür.

Beyt: Ḳılıp ḥālim ġamı köñglüñge ḳıyınlar
Ḳonar mu ol yarañ üzere **cibinler**

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ey **cibin** ol dem ki irni sarı pervāz idesin
[S.86a] Bizni yitkürseñ ni bolġay alıban bal üstige

Çıpan[3]: (چپان) Eski yamalu ḫırḳaya dirler.

Çiçen[4]: (چيچان) Şol kişiye [E.107a] dirler ki ᶜāḳıl degildür ammā kendüyi ᶜāḳıl sanır ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ṣalāḥġa ḫıred ehli mini yavuḳ dirler
Körüñg ki uşbu **çiçenler** süraġ yañgılmışlar

Cıcığ[5]: (جيجيغ) Ḳoyun ḳuyruġına dirler ki Vaḳfiyye'de gelür.

Eger it tabılmas **cıcığlıḳ** aş bişürüp.

Çıdarmaḳ[6]: (چيدارماق) Taḥammül ve ṣabr eylemek.

Beyt: Çıdar min her niçe zaḫm ursa ol ḳātil veli bolmas
Çıdarmaḳ ger birin öz ᶜuẕvıda ḳılsa kişi ölçek

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **mekes** : mekis B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....cibinler** : ø Li.1 // **gönderdügi** : könderdüki B. // **gelür** : kelür B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **köñglüñge** : köñglüñgke B. // **ve yine** : ø Li.1 // **Luṭfī eşᶜārında** : Eşᶜār-ı Luṭfī'de Ş. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **yitkürseñ** : titkürseñ B.

[3] Bu madde Yalnız Esad Efendi nüshasında (14a) vardır.

[4] **kişiye** : kimesneye Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // **süraġ yañgılmışlar** : mañga niçük dirler S.

[5] **ḳuyruġına** : ḳuyruġuna B. // **dirler** : derler B. // **ki Vaḳfiyye'de.....bişürüp** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tabılmas cıcığlıḳ** : tabılmas sürüġ lanılmışlar cıcığlıḳ B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Cıdar min[1]: (جیدارمین) Ṣabr iderin ve ṭāḳat getüririn dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Hicr ẓulmıġa **cıdar min** ölgeli yoḳ anĝlasam
Kim irür ḳatlimġa ol cān u cihān ḳayġurġa dik

Cıdaġay[2]: (جیداغای) Ṣabr ide ve ṭāḳat getüre dimekdür ki **Çihil Ḥadīs**'de rübāʿīde gelür.

Rübāʿiyye: Kim ki müʾmin dürür ḳayan **cıdaġay**
Ki özi toḳ ve ḳonĝşı bolġay ac
Anĝa dağı kerek yiytürse naṣīb
Ḫānıda ger güllac ve ger umac

Cıdap[3]: (جیداب) Ṣabr idüp dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ḳırḳıncı faṣlda ṣulaḥa ẕikrinde gelür.

Ḳaẕādın ni kilse özlerin rıżāġa yasapdurlar ve ʿālem ehlininĝ ḳatıġ renc ü irik melāmetiġa **cıdapdurlar.**

Çirib[4]: (چیریب) Dönüm maʿnāsınadur ki bāġda ve mezraʿda istiʿmāl olınur ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** deryāları ölcdügi maḥalde gelür ki :

[E.107b] Beyt: Mesāḥat bile bī-füsūn u ferīb
Bilip ḥavż dik kim irür bir **çirib**

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da tevḫīdde gelür ki:

Beyt: Bir **çirib** yir ḳalmaġan āfāḳ ara
[Ş.203b] Belki bu kiryās nilin ṭāḳ ara

---

[1] **cıdar min** : cıdarmın B. // **getüririn** : ketüririn B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **hicr** : cüz B. , Ş. ; çarḫ S. // **ẓulmıġa** : ẓulmige B. // **ölgeli** : ölkeli B. // **ḳatlimġa** : ḳatlinge B.

[2] **getüre** : ketüre B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Çihil Ḥadīs'de .....umac** : ø Li.1 // **Çihil** : Cihil A. , B. , S. // **rübāʿīde** : ø S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **rübāʿiyye** : beyt : B. , Ş. ; ḳıṭʿa S. // **kim ki** : kim Ş. // **müʾmin dürür** : müʾmindürür B. // **özi toḳ** : uzaḳ S. // **kerek** : kirek S. , Ş. // **yiytürse** : yiynürse S.

[3] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1 // **ehlininĝ** : ehliniñ A. , Li.1 // **melāmetiġa** : melāmetige B. // **cıdapdurlar** : cıdabdurlar B.

[4] **çirib** : cirib A. , B. , S. , Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **olınur** : olunur B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....ṭāḳ ara** : ø Li.1 // **ölcdügi** : ölçdügi A. , S. ; ölcdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **mesāḥat** : mesāḥet B. // **ferīb** : ḳarīb A. // **bilip** : bilib B. // **bir çirib** : bir cirib A. , B. , S. // **tevḫīdde gelür ki** : tevḫīdde kelür ki B. // **bir çirib yir** : bir cirib yir B. , S.

Çıray[1]: (چیرای) Çehre ve sīmā maʿnāsınadur ki [S.86b] bet beñiz dirler ki Ḥayretü'l-

Ebrār'da söz taʿrīfinde gelür.

Beyt: Ger **çırayı** reşk-i ḳamer bolmüsü
[Li.1-76b] Laʿl-i lebi teng-i şeker bolmasa

Ve yine **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da beşinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki :

Beyt: Biti içide ni körer bir ḳarı
Saçı perīşān **çırayı** sabsarı

Ve yine **Mecālisü'n-Nefāʾīs**'de [A.50b] ikinci meclisde **Helvāyī** vaṣfında gelür.

Yaḫşı **çıraylıḳ** yikit irdi.

Çırmaş[2]: (چیرماش) Sarmaşuḳ ve ṭolaşuḳ maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ḳoyun yanlıġ ikerse irşinde ol şūḫ dem urmaŋ
Nevāyī dik niçün kim uşbu söz bara serv köp **çırmaş**

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da onıncı maḳālede gelür.

Beyt: Nīze bolup tüzlügidin ser-bülend
Çırmaş üçün bend ara ḳalıp kemend

Çırmap[3]: (چیرماب) Ṣarup ve bağlayup dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de viṣāl [E.108a]

gicesi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Örgemci şibaḳġa çel ni tırmap
Tukşuġına rişte birle **çırmap**

Ve yine **Ḥālāt-i Seyyid Ḥasan**'da oġlı vefāt itdügi maḥalde gelür ki:

Çıḳarur kün arıġ ton kiyip ve arıġ destār **çırmap** mātemilerġa naṣīḥat ḳılıp.

---

[1] **maʿnāsınadur** : maʿnāsadır B. // **bet beñiz dirler ki** : ø Ş. ; bet beñiz dimekdür ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **laʿl-i lebi** . laat-i lebi B. // **Ve yine Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da.....sabsarı** : ø Li.1 // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyesinde kelür ki B. // **Biti içide .....bir ḳarı** : Yini çıray körküzer bir ḳarı S. // **biti** : bini A. , B. // **Saçı perīşān.....sabsarı** : ø S. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **yaḫşı çıraylıḳ** : yaḫşı çıray Li.1

[2] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **yanlıġ** : yanġlıġ S. // **irşinde** : irşin A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **söz bara** : söz bar Li.1 // **serv** : ser A. , Li.1 , Ş. // Ve yine.....kemend : ø Li.1 // **onıncı** : onuncı B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **nīze** : tiz A. // **bolup** : bolub B. // **ḳalıp** : ḳalıb B.

[3] **çırmap** : çırmab B. // **ṣarup** : ṣarub B. // **bağlayup** : bağlayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de .....naṣīḥat ḳılıp.** : ø Li.1 // **gicesi** : kicesi B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür S. , Ş. // **tırmap** : tırmab B. // **itdügi** : etdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Ş. // **kiyip** : kiyib B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

Çirm[1]: (چرم) Şerāre-i āteşe dirler.

Çirik[2]: (چیریك) Kaf-ı ʿArabī ile leşker dimekdür.

Çiren[3]: (چیرن) Āhū maʿnāsına ki **Sebʿā-i ṣeyyāre**'de **Dilārām** vaṣfında getirür.

Beyt: Közi çiren ḳarası müşk ḫuten
Tamızıp ḫāle-i miskin ol **çiren**

Çirke[4]: (چیرکا) Alaçıḳ ki bu diyārda cirke dirler. **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Anĝladım ḳılmış güzel el-ġāz könĝül ṣaydıġa ḳaṣd
Her ṭarafdın **çirke** tüzken ḫayl-i mügānım körüp

Çigreyip[5]: (چیکرایب) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Gice ile göze uyḳu gelmemege dirler ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: Eyle ki ol yübis cü teʾsīr itip
Çigreyiben közdin uyḳu kitip

Çirt[6]: (چیرت) Ḳarından yil çıḳmaġa dirler.

Çırġap[7]: (چرغاب) Murġ şikārı içün havāya oḳ atmaġa dirler ki :

[S.87a] Cırġalanĝdın[8]: (چرغالانکدین) Kaf-ı ʿAcemī ile bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur ki

Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Av avlap ḳuş salıp **çırġap** hemīşe
Kice kündüz tenaʿum ḳıldı pīşe

---

[1] şerāre-i āteşe : şerrāre-i āteşe B.
[2] **kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Çigreyip** : çigreyib B. // **Kaf , ka-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcmīdir B. ; kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **gice ile** : kice ile B. ; giçe ile Li.1 ; giceyle S. // **göze** : köze B. // **gelmemege dirler** : kelmemege dirler b. ; gelmemekdür S. // **gelür** : kelür B. // **çü** : cü B. // **itip** : itib B. // **közdin** : közidin S. // **kitip** : kitib B.
[6] **yil** : yel B. // **çıḳmaġa** : çıḳmağa B.
[7] **atmaġa** : atmaḳ Li.1 // **dirler ki** : ø Li.1 ; dirler S. , Ş
[8] **cırġalanĝdın** : çırġalanĝdın B. , Li.1 , Ş. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **maʿnāyadur ki** : maʿnāyadır ki B. ; maʿnāyadur Ş. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **avlap** : avlab B. // **salıp** :salıb B. // **çırġap** : çırġab B. // **yiti** : ø S. // İkinci beytin baş tarafında S. nüshasında " Diger beyti" ifadesi bulunmaktadır.

Yiti iḳlīmde hem sancış uruş yoḳ
Künice **cırġalanĝdın** özge iş yoḳ

[Ş.204a] **Cırı**[1]: (جيرى) Yavuz dimekdür.

Çıḳḳu dikdür[2]: (چيققوديك دور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Çıḳar gibidür dimekdür.

Çıḳḳalı[3]: (چيققالى) Çıḳmaḳ içün ve çıḳalı dimekdür.

Çıḳarġay[4]: (چيقارغاى) Çıḳaracaġı dimekdür ki [E.108b] Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Laᶜlinĝni istemem ki aġızdın **çıḳarġayı**
Bir ḫaste dik ni cānını aġzıda asramış

Çıḳmayın[5]: (چيقمايين) Çıḳmadın ve çıḳmayayın dimekdür.

Çikmek[6]: (چيكماك) Çekmek lafzınıñ taġyīrle taᶜbiridür. Meşelā: Çekdüm diyicek maḥalde, çikkenim deyü taᶜbīr iderler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Ferruḫ Şāh** cānānıñ taḳrīrinden ser-güzeşten (?) bildikde eytdi.

Beyt : Gerçi ᶜışḳınĝda **çikkenim** bī-dād
Eyledür kim sipihr birmes yād

Cikmegümdür[7]: (چيكماكوم دور) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī ᶜAcemī'dür. Çeksem gerekdür dimekdür.

Cikgüce[8]: (چيككوجه) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī ᶜAcemī'dür. Çekince dimekdür.

---

[1] **Cırı** : çırı B. // **yavuz** : yaz B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **çıḳḳu dikdür** : çıḳḳu dir dur B. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. **gibidür** : gibi Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A.

[4] **çıḳarġay** . çıḳarġalı S. // **çıḳaracaġı** : çıḳarmaġı E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de ..... asramış** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **laᶜlinĝni** : laalinĝni B. // **çıḳarġayı** : çıḳarġalı S.

[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **Cikmegümdür** : çikmegüm dür B. ; cikmegümtür Li.1 // **ᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B ; kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **Çeksem gerekdür dimekdür** : ø Li.1 // **gerekdür** : kerekdir B. ; gerek Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] Li.1 nüshasında bu madde yoktur ve bu kelimenin anlamını yukarda geçen **"cikmegümdür"** kelimesinde vermiştir. // **cikgüce** : çikgüce B. // **kaf-ı evvel.....ᶜAcemī'dür** : ø Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

Cigin[1]: (جیکین) Kaf ᶜAcemī'dür. Güh maᶜnāsınadur ve omuz maᶜnāsınadur [Li.1-77a] ve ustu ḫadūs didikleri kiyaha dirler.

Cılay ve ciley[2]: (جیلای و جیلای) Gibi dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Luṭfī dik hicrān tünide lāl idim ḥayrān ḳalıp
Gül yüzüñg ḳıldı yana bülbül **cılay** güyā mini

Ve yine Luṭfī ṭuyuḳlarında gelür.

Ṭuyuḳ: Sin kemāl ü faźlınıñg burhānısın
Salṭanatġa cem **cılay** erzānısın
Ḥüsn mefhūmıġasın sin mā-ṣadaḳ
Hem melāḥat taḫtınıñg sultānısın

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da gelür ki:

Filḳos **İskender**'ni oġul cılay asrap velī-ahd ḳıldı.

Cılav[3]: (جیلاو) [A.51a] At uyanına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Rāy-ı Hind**'üñ **İskender-nāmesi**'niñ cevābında gelür ki:

[S.87b] Beyt: Ulus alyıda bende āzādeler
Cılavda ḳılıp püye şeh-zādeler

Cıldam[4]: (جیلدام) Tez dimekdür, zūd maᶜnāsına.

Cili[5]: (جلی) Şol demirden ḥalḳaya [E.109a] dirler ki dārü'l-ḥarbden çıḳan esīrlerüñ boynına ṭaḳarlar ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn**'iñ ḥüsni beyānında gelür.

---

[1] **cigin** : çigin A. , B. // **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **maᶜnāsınadur** : ø S. ; maᶜnāsınadır B. // **omuz maᶜnāsınadur** : omuz maᶜnāsıradır B. // **usut** : usṭu Ş. // **ḫadūs** : ḳadūs E. ; ḳaḍus Ş.

[2] **cılay ve ciley** : cılay A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **eşᶜārında gelür** : eşᶜārında kelür B. // **bülbül cılay** : bülbül alay B. // **Ve yine Lūfī ṭuyuḳlarında.....velī-ahd ḳıldı** : ø Li.1 // **ṭuyuḳlarında gelür** : ṭuyuḳlarında kelür ki B. // **cem cılay** : cim cılay S. // **Tevārīḫ-i Mülūk'da gelür ki** : Tevārīḫ-i Mülūk'da kelür ki B. ; Tevārīḫ-i Mülūk'da gelür S. // **asrap** : asrap B.

[3] **İskender-nāmesi'niñ** : ø S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , Ş. ; bir beytde gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tez** : tiz Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **demirden** : demürden Ş. // **esīrlerüñ** : esīrlerin B. ; esīrleriñ Li.1 , Ş. // **boynına** : boynuna B. ; boyunlarına Li.1 // **ṭaḳarlar ki** : ṭaḳarlar S. // **Şīrīn'iñ** : Şīrīn'in B. // **beyānında gelür** : beyānında kelür B. // **niçe** : nice B. // **Vi yine.....zünnārıda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **rişte-i zünnārıda** : reşte-i zünnārıda : B.

Beyt: ʿİẕār eṭrāfıda her sarı güller
Cililik niçe gerden-beste ḳullar

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ṭoḳlar bolmış cili tartarġa īmān ehlini
Ḥalḳalar zencir-i zülfüñ rişte-i zünnārıda

[Ş.204b] Çile[1]: (چله) Yay kirişiniñ ortasında oḳ gezi geçen yere şardıḳları aḳ penbe miṣālında ibrişīme dirler ve yay ḳuracaḳ bir ālete daḫı dirler.

Çimdir[2]: (چیمدیر) Cimdiler dimekdür.

Çinge[3]: (چنکه) Kaf-ı ʿAcemī ile Çaġatay ʿādetinde dügün olduġı maḥalde erler ve ʿavratlar ellerin ḳarşup maḳām-ı nevāya maḥṣūṣ bir ṣavtla ırladıḳlarına dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender Hind'den Çīn'e varduġı maḥalde gelür.

Beyt: Muġanni çü ser menziliñ çingedür
Sürūdınıñ dağı bezm ara çingedür

Muġanni tüzüp çinge veznide ceng
Nevā tüz ki hey hay ölenk hay öleng

Ve yine Mizānü'l-Evzān'da ki ʿArūż risālesidür buḥur beyānında şöyle yazarlar ki:

Yine cingedür kim Türk ulusu zifāf ve ḳız köçürür [E.109b] ṭoylarıda anı ayturlar ve ol sürūdıdur beġāyet mü'eṣṣir ve iki nevʿdür. Bir nevʿi hic vezin bile rāst imes ve bir nevʿi bir beyt eytilür kim münseriḥ maṭvī mevḳūf baḥrı durur ve yār lafẓını redīf ornıġa meẕkūr [Li.1-77b] ḳılurlar andaḳ kim.

Beyt: [S.88a] Ḳaysı çimendin isip kildi ṣabā yār yār
Kim demidin tüşti ot cānım ara yār yār

---

[1] oḳ gezi : oḳ kezi B. // geçen : keçen B. // aḳ penbe : penbe Ş.

[2] çimdir : cimdir S. // cimdiler : çimdiler B., S., Ş. // dimekdür : demekdir B.

[3] Çaġatay ʿādetinde :Çaġatay'da ʿādetdendür ki Li.1 // olduġı : olduğu B. // ḳarşup : ḳarşub B. // ırladıḳlarına : ayrıldıḳlarına B. // ki Sedd-i İskenderī'di.....hay ölenk : ø Li.1 // varduġı : varduğu B. // gelür : kelür B. // menziliñ : menziliñ S. // menziliñ çingedür : menziliñg cingedür B. ; menziliñg çinġadur Ş. // tüzüp : tüzüb B. // cenk : çenk Ş. // Ve yine Mizānü'l-Evzān'da : Mizānü'l-Evzān'da Li.1 // Mizānü'l-Evzān'da ki : Mizānü'l-Evzān ki B. ; Mizānü'l-Evzānda Ş. // ʿArūż risālesidür : ø Ş. ; ʿArūz risālesinde B. // şöyle yazarlar ki : şöyle yazarlar kim S. ; gelür ki Li.1 // Yine cingedür : yana çingedür S. ; yine çingedür Ş. // zifāf : zehāfet B. // ṭoylarıda : ve ṭoylarıda S. // sürūdıdur : sürūdı ki B. // iki nevʿdür : iki nevʿidür B. // bir nevʿi : bir nevii B. // vezin bile : vezne Li.1 ; vezn bile S., Ş. // rāst imes : rās imes S. // baḥrı durur : baḥrıdur Li.1 , S. , Ş. // yār lafẓını : yār yār lafẓını Li.1 // ornıġa : ormġa B. ; ortıġa S. // çimendin : cimendin B.

Çın[1]: (جین) Gerçek maʿnāsınadur ki Naẓmü'l-Cevāhir'de ḥadīṯ-i evveliñ tercümesinde gelür ki:

Beyt: İmānı anıñg ki küfrġa sātir irür
Çın nükte dimekke ol kişi ḳādir irür

Çınadı[2]: (چینادی) Ḳararladı, vezn eyledi ve ḳıyās eyledi dimekdür ki Münşeāt'da yigirminci mektūbda gelür.

Meşhedġa kilgendin ġaraż bu irdi kim özümde anca ḳuvvet çınamadım kim on on biş künde ḳulluḳġa yitiyip.

Çınamlay[3]: (چینام لای) Ḳıyās ideyin ve ẓann ideyin dimekdür ki Münşeāt'da ḳırḳ birinci mektūbda gelür ki:

Ġaraż bu irdi kim özümde anca ḳuvvet çınamlay kim.

Çınap[4]: (چناب) Ḳarār ve ẓann eyleyüp dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Gül Yemen ʿaskerini taḫmīn itdügi [Ş.205a] maḥalde gelür ki:

Beyt: Çınap taptı ki serdārı zebūndur
Hīc iş bilmes yarasız bī-fünūndur

[A.51b] [E.110a] Cındavul[5]: (جیندأول) Ṭundar erine dirler ki ʿasker ardında ṭurur.

Çiyürtke[6]: (چیورتکا) Kaf-ı ʿArabī ile çekürke maʿnāsınadur ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Eyyūb ʿAleyhiʿs-şelām Razı'a-llahu ʿanh emrāżdan şıḥḥat bulduġı maḥalde gelür ki:

---

[1] çın : cın E. , Li.1 // maʿnāsınadur ki : maʿnāsınadır B. ; maʿnāsınadur kim S. // ḥadīṯ-i evveliñ : evvel ḥadīṯ Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // küfrġa : küfürge B. // ḳādir irür : ḳādir olur Li.1

[2] dimekdür : demekdir B. // ki Münşeāt'da.....yitiyip : ø Li.1 // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // gelür : kelür B. // meşhedġa : meşhedge B. // biş : beş A. , B. , S. , Ş. // künde : günde B. // yitiyip : yitiyib B.

[3] ve ẓann ideyin : ø Ş. // dimekdür : demekdir B. // ki Münşeāt'da .....çınamlay kim : ø Li.1 // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // gelür ki : kelür ki B. // özümde : ø B. , E. , Li.1 // çınamlay kim : çınamlay S.

[4] çınap : çınab B. // eyleyüp : idüb B. ; idüp A. , S. , Ş. // dimekdür ki : demekdir ki : B. ; dimekdür Ş. // Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de : Gül ü Nevrūz'da Ş. // itdügi : etdüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // hīc : hīç A. , B.

[5] ṭundar : dundar A. // ʿasker ardında : ardında A. , Li.1 , S. , Ş.

[6] çiyürtke : çürtke S. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // Eyyūb ʿAleyhi's-Selām : Eyyūb E. // Razı'a-llahu ʿanh : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // maḥalde : zamāna Ş. // gelür ki : kelür ki B. // dip

Dip durlar ki **Ḥaḳ Taᶜālā** evlādın dağı tirküzdi ve altun **çiyürtke** yaġdı.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Süleymān ᶜAleyhi's-Selām** ḳıṣṣasında gelür.

Mūr **Süleymān ᶜAleyhi's-Selām**'nı **çiyürtke** ayaġı bile żiyāfet ḳıldı.

Cıġ[1]: (جيغ) Cim-i ᶜArabī ile feryād maᶜnāsınadur ve muṭlaḳ aġlamaġa dirler ki **Ġarāībü'ş-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Kemge kim dolab çarḫı dik salıp ser-keşlik
Boġzın ib birle boġar [S.88b] ḳılġan sayı feryād u **cıġ**

Çıġ[2]: (چيغ) Cim-i Fārisī ile ḳamışdan iple ṭoḳunan ḥasīra dirler ki ḫar-gāhlar divārına ṭutarlar ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Perde kitkec min żaᶜīf zārġa āsān irür
Yollarıdın **çıġnın̂ġ** salmaḳ özümni içkeri

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Fārisī** dilde bu ᶜibāreti ehl-i Fürs [E.110b] yine bu edā ile edā iderler ve muṭlaḳ **Türkī**'dür didükleri maḥalde gelür ki:

Bir müteᶜayyin nime kim aḳ öydür an̂ga ḫar-gāh at ḳoyupdurlar. Ammā anın̂ġ eczāsının̂ġ köpini **Türkī** til bile ayturlar andaḳ ki **çıġ**.

2.12. Ḥarfü'l-Cimi'l-Mażmūme

Çopruşup[3]: (چوپروشوب) Aṣl maᶜnāsı bin̂geşmek dimekdür [Li.1-78a] ve birbiriniñ ardınca gitmege dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** der-bendi vaṣfında gelür ki

Beyt : Çü der-bendnin̂ġ aġzıġa yavuşup
Niçe kün çirik öttiler **çapruşup**

---

durlar : dib durlar B. ; dip ṭurlar Ş. // **dağı** : ṭaġı Ş. // **Mūr Süleymān ᶜAleyhi's-Selam'nı** : ø S. // **ayaġı bile** : ayaġı Li.1 : ayaġı birle Ş.

[1] **cıġ** : çıġ B. , S. // **cim-i ᶜArabī ile** : ø A. , B. , Li. , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da.....feryād u cıġ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **kimge** : kimke B. // **çarḫı** : carḫı B. // **salıp** : salıb B. // **ib** : ip A. // **feryād u cıġ** : feryād u çıġ S.

[2] **çıġ** : cıġ A. , B. // **ṭoḳunan** : doḳunan B. // **ḫar-gāhlar** : ḫar-gāh B. , Ş. // **divārına** : duvārına B. // **ṭutarlar** : dutarlar S. // **gelür** : kelür B. // **kitkec** : kitkeç B. // **żaᶜīf zārġa** : żaᶜīf ü zārġa S. // **çıġnın̂ġ** : cıġıtın̂ġ Li.1 ; çıġnının̂ġ S. // **Ve yine Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de.....andaḳ ki çıġ** : ø Li.1 // **bu edā ile edā iderler** : bu edāyla eydürler S. // **didükleri** : dedikleri B. // **gelür ki** : kelür B. // **müteᶜayyin** : mütaᶜayyin B. // **nime kim** : nime kin B. // **ḳoyupdurlar** : ḳoyubdurlar B.

[3] **çapruşup** : capruşub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **birbiriniñ** : birbirinin B. // **gitmege** : kitmege B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....çapraşup** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i İskenderī'da B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **yavuşup** : yavuşub B. // **öttiler çapraşup** : öttiler capraşub B.

Çöpüşti[1]: (چوپوشتی) Gözi çapaḳlandı dimekdür.

Çub[2]: (چوب) Rāst ve lāyıḳ ve gerçek maʿnāsına gelür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de altıncı ḥikāyede **Şāh Ḫāver** ḳızı ḥālinde rāst maʿnāsına gelür ki:

Beyt: Ḥükemā eyleben ʿilācın köp
Kilmey anıñg mizācıġa **çub**

[Ş.205b] Ve yine **Sebʿa-i Seyyāre**'de rāst maʿnāsına **Sulṭān Ḥüseyn** vaṣfında gelür.

Beyt: Şāhlıḳ ḫilʿati ḳaddiñg bile **çub**
Şāhlar ḳaddi ḫam ayaġıñga köp

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** māteminde lāyıḳ maʿnāsına [E.111a] İskender anası ḥükemāya eytdi.

Beyt: Ki mindin bu mātem irür sizge köp
[S.89a] Sikender ġamı bar durur sizge **çub**

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de lāyıḳ maʿnāsına **Rāy-ı Hind İskender**'e çekdügi pīş-keşler vaṣfında gelür.

Beyt: Mürettib ḳılıp pīş-keş esrü köp
Sikender cenābıġa tartarġa **çub**

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de rāst ve gercek maʿnāsına Mecnūn'uñ ʿışḳını Leylī ḳabīlesine nisbet itdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu deştde köp durur ḳabaʾil
Kim köñgli imes birige māʾil

Güyā ki ulus gümānı **çubdur**
[A.52a] Kim bu işge delīl köpdür

---

[1] **gözi** : közi B. // **çapaḳlandı** : çapaḳladı S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **gerçek** : gercek E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **biri çub** : biri cub Ş. // **Ve yine Sebʿa-i Seyyāre'de..... ayaġıñga köb** : ø Li.1 // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki A. ; eṣʿārında gelür Ş. // **ayaġıñga** : ayaġınka B. // **ḥükemāya eytdi** : ḥikāyesinde gelür Ş. // **sizge köb** : sizġa köb S. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de lāyıḳ.....tartarġa çub** : ø Li.1 // **Rāy-i Hind** : Rāy-ı Hind'iñ S. , Ş. // **çekdügi pīş-keşler** : pīş-keş çekdügi Ş. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında bir beytde gelür S. ; maḥalde gelür Ş. // **mürettib** : tertīb S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **tartarġa çub** : tartarġa cub A. , E. , S. // **rāst ve gercek** : rāst ve gerçek B. , S. // **Mecnūn'uñ** : Mecnūn'un B. // **ʿışḳını** : ʿaşḳını B. ; ʿışḳı Ş. // **itdükleri maḥalde gelür ki** : etdükleri maḥalde kelür ki B. ; itdükleri maḥalde gelür S. , Ş. // **bu deştde** : bu deştide B. ; bu deşt ara S. // **köb durur** : köb irür S.

Çupçuḳ[1]: (چوپچوق) Bir ḳuşdur ki laḳabına cādū dirler ve serçeye daḫı dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** seḥeresi ḥaḳḳında hükemā **İskender**'e eytdiler .

Beyt: Niçe bolsa **çupçuḳġa** cādū laḳab
Köpidin ḳılur ṣayd-ger köb ṭarab

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Ḫusrev Pervīz** tārīḫinde **Ḫusrev**'iñ tācı vaṣfında gelür ki:

Yana bir tāc kim vezni altmış batman irdi, altundın kim mińg gevher bile mükellel ḳılıp irdiler ki her birisi **çupçuḳ** [E.111b] yumurtġasıca.

Çobulġan[2]: (چوبولغان) Ucı pārelenen ve didilen nesneye dirler ve ip çözülüp ṣarmaşuġına dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt:[Li.1-78b] Her **çopulġan** tarıdur eflāk ḳaṣrıġa kemend
Ol ki bolmış ʿışḳı iski şālidin kisvet anġa

Ve yine **Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Tenimde rekler üzüldi firāḳ şiddetidin
Niçük ki rişte **çopulġan** ipek ton olsa çürük

Çopulmaḳ[3]: (چوبولماق) Didilmek ki köhnelikden olur.

Çüçük[4]: (چوچوك) Kaf-ı ʿAcemī ile ṭatlu dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki :

---

[1] **çupçuḳ** : cupcuḳ : B. // **ḥaḳḳında ḥükemā** : ḥaḳḳında gelür ki ḥükemā Li.1 // **köpidin** : köpi A. // **ṣayd-ger** : ṣaydlar S. // **tārīḫinde Ḫusrev'iñ** : tārīḫinde gelür ki Ḫusrev'iñ Li.1 // **Ḫusrev'iñ** : Ḫusrev'in B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında ẕikr olınur ki Li.1 // **altundın** : altundan B. // **mükellel** : mükemmel Ş. ; mütekeller S. // **ḳılıp irdiler ki** : ḳılıb irdiler ki B. ; ḳılıp irdiler kim Ş. // **yumurtġasıca** : yumurtġasıca bar irdi Li.1

[2] **ucı** : ucu B. ; uçı A. // **nesneye dirler** : dimekdür ki A. // **şarmaşuġına** : şarmaşduġuna B. ; şarmaşduġına Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **her çopulġan** : her çobulġan A. // **kemend** : kemer S. // **bolmış** : olmış S. // **ʿışḳı** . ʿaşḳı B. ; ʿışḳ A. , Li.1 , S. , Ş. // **Ve yine .....olsa çürük** : ø Li.1 // **Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ'da gelür ki** : Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ'da kelür B. ; Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ'da gelür A. , Ş. ; Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ'da bir beytde gelür ki S. // **rişte çopulġan** : rişte çobulġan A. , S. // **ipek ton olsa** : inik bolsa S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Çüçük** : cücük A. , E. , Li.1 // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿArabī ile Li.1 ; kaf-ı ʿArabī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür Li.1 , Ş. // **açmasġa** : açmazġa E. ; açmaska A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **yapuşmışdur** : yabuşmışdur S. // **Ve yine .....yańlıġ çüçük** : ø Li.1 // **Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ'da gelür ki** : Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ'da kelür ki B. ; Bedāyiʿü'l-Vaṣaṭ'da gelür S. // **köńgülde** : köńgül Ş. // **laʿlińg** : laalińg B. // **tür töşük** : yüz töşük B. ; dür töşük S. // **öy yańlıġ** : öli yańlıġ S. ; öyi yańlıġ Ş. // Bu maddede tanık olarak verilen üçüncü beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Yār aġız açmasġa derdim sorġalı taptım sebeb
[S.89b] [Ş.206a] Köb **çüçüklikdin** yapuşmışdur meger ol iki leb

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Ey kön̂gülde şehd-i laᶜlin̂g ḥasretidin tür töşük
Her töşükdür şehd-i zenbūrı öy yan̂glıġ **çüçük**

Beyt: Āteşīn laᶜlin̂g eger cānımnı örter teng imes
Kim irür esrü ısıġnı kim irür esrü **çüçük**

Çüçükliktin[1]: (چوچوكلوكتين) Ṭatlalıḳdan dimek olur.

Beyt: Aġzını açmasḳa ḥālim sorġalı taptım sebeb
Bes **çüçükliktin** yapuşmışdur meger ol iki leb

Çüçütmek[2]: (چوچوتماك) Ṭadurmaḳ, iẕāḳa maᶜnāsına ve ṭatlu eylemek. Bu beytde çüçüt ᶜibāreti ṭatlu eyle dimekdür.

Beyt: Şehd-i ᶜıyşın̂g zehr iter gerdūn sin uşbu cāmdın
Maḥv-ı āhka min̂gni acıt ḫᵛāhi dimāġın̂gnı **çüçüt**

Çüçürgenmek[3]: (چوچوركانماك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Şol ümīde dirler ki muḳarrer bile daḫı sevine ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Ḫūblar laᶜli ḫayāliġa **çüçürgenmege** ki bar
Özni her niçe çüçük hicr ara miḫneti köp

Çuçun[4]: (چوچون) Misāfire [E.112a] dirler.

Çürgük[5]: (چوركوك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Āteş ᶜalevi yaḳmaġa dirler ki üzerin yaḳa içine teᵓs̱īr eylemeye ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da ikisi daḫı bir beytde gelür.

Beyt: Sözümni yār işitmes yüzümni çürgedi āh
Bu vechdin dur ol ay alyıda yüzüm **çürgük**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **ᶜAcemī** : kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir şiᶜrde gelür S. // **ḫūblar** : ḫōblar B. // **laᶜli** : laali B. // **ḫayāliġa** : lige B. // **çüçürgenmege ki** : cücürgenmege ki B. ; çüçürgenmege S. // **bar** : yār A., Ş. // **niçe** : nice B., S., Ş.
[4] **çuçun** : çucun B.
[5] **ᶜAcemī** : ᶜArabī S. ; kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 : ᶜAcemī'dür S. // **teᵓs̱īr eylemege ki** : teᵓs̱īr eylemege E. // **gelür** : kelür B. // **yüzümni** : yüzümin A. // **çürgedi** : cürgedi B., Li.1

Çürgek[1]: (چورکاك) Efsāne ve ḳıṣṣa maʿnāsınadur.

Beyt: Ḥabībim ḥüsni vaṣfın eyle mühlik anĝla kim bolġanĝa
Ḳaşıda ḳıṣṣa-ı **Yūsuf** bir uyḳu kiltürür **çürgek**

Çürgeben[2]: (چورکابان) Yaḳuben dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci münācātda gelür.

Beyt: Ot çikiben şuʿle-i bī-bākni
Çürgeben encüm bile eflākni

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde bī-vefā ḫalḳ şikāyetinde gelür ki:

Ve tā ki bī-vefālıḳ ibtidāsıdur bu bālinġa hīc kim min dik **cürgenmeydür.**

Çökür[3]: (چوکور) Kaf ʿArabī'dür. Diken maʿnāsınadur ki **Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

ʿĀşıḳ ayaġıġa tiken kirmekke alar ḫārḫār lafzı bile taʿarruż ḳılıpdurlar, ammā **çökür** kim müellimraḳdur bir lafzları yoḳdur ve bu Türkīcede mundaḳ edā tapıpdur kim.

Beyt: **Çökürler** kim sininĝ yolunĝda itür [Li.1-79a] almış ayaġımġa
[E.112b] Çikip ol köy gerdīn [S.90a] sürme tartar min firaġımġa

[A.52b] Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ebnā-yı zamān bī-vefālıġı beyānında gelür ki:

Başlarıġa gül saçsanĝ alardın tiken sancılur. Eger ol gül saçmaġnı bes ḳılsanĝ baġrınıñġa **çökür** tikilür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **münācātda gelür** : münācātda kelür B. : münācātda bir beytde gelür S. // **eflākni** : eflākini B. // **Ve yine .....cürgenmeydür** : ø Li.1 // **bī-vefā ḫalḳ** : bī-vefā B. ; bī-vefālıḳ S. // **şikāyetinde gelür ki** : şikāyetinde kelür ki B. // **bālinġa** : bālinge B. // **hīc** : hīç B. // **cürgenmeydür** : çürgenmeydür A. ; çürgeġaydur S.

[3] **ʿArabī'dür** : ʿArabīdir B. ; kaf-ı ʿArabī'dür A. , Li.1 , S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Nevāyī Ḥażretleri** : ø Ş. // **bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki** : ø Ş. // **itmişler ki** : etmişler ki B. ; itmişdür Li.1 ; gelür Ş. // **ḳılıpdurlar** : ḳılıbdurlar B. ; ḳılıpdular S. // **çökür kim** : çökü kim S. // **müellimraḳdur** : müellimdür S. // **bir lafzları** : bu lafzları A. , Li.1 , S. , Ş. ; bir lafızları B. // **edā tapıpdur** : edā tapıbdur B. // edā aña tapıpdur Li.1 // **sininĝ** : siniñ A. , S. // **yolunĝda** : yoluñda S. , Ş. // **çikip** : çikib B. // **firāġımġa** : firāġım A. // **gelür ki** : kelür ki B. // **başlarıġa** : başlarıba B. // **saçmaġnı** : saçmaġni B.

Çözgenmek[1]: (چوزكانماك) Süst olmaḳ.

Çözgenür[2]: (چوزكانور) Süst olur dimekdür.

Beyt: Ey perī mecnūn kön̂gül sūzıdın isra özni kim
Berk-ı āhıdın melā'ikniñ̂ ḳanatı **çözgenür**

Çörtge ve çöyürtge ve çövürtge[3]: (چورتكه و چيورتكه و چورتكه) Çekürgeye dirler ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ṭoḳızıncı faṣlda Ḫorāsān'da Yasaġlıḳ ve Ḳara Çirik dirler bir tā'ife vardur anlaruñ meẕemmetinde gelür [Ş.206b] ki:

İşleri talay alġannı talamaḳ ve **çörtge** diki sebze ve yafraġnı yalamaḳ.

Çörpe[4]: (چورپه) Ḫınzırıñ yavrusına dirler ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de bu lüġati Nevāyī Ḥażretleri şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Ve bu sürüşinlıġ av ki ton̂guz adıdur anın̂g hem irkekin ḳaban ve tişisin mikcin ve uşaġın **çörpe** dirler ve sart barçasın ḫok ve gürāz lafzı bile aytur.

Cürge[5]: (جوركه) Cim-i ᶜArabī ile bir nevᶜ ördege dirler.

Çöşkürdi[6]: (چوشكوردى) Kaf ᶜArabī'dür. Aḳsırdı dimekdür.

Çöşkürmekidin[7]: (چوشكورماكيدين) Aḳsırduġından dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de bahār vaṣfında bir ser-suḫanda gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Çörtge** : cörtge B. // **çöyürtge** : cöyürtge B. ; ø Ş. // **çövürtge** : cövürtge B. ; ø S. , Ş. // **çekürgeye** : çekürkeye B. // **ṭoḳızıncı** : ṭoḳuzuncu B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **Ḫorāsān'da .....vardur ki** : Ḫorāsān'da bir tā'ife vardur ki Yasaġlıḳ ve Ḳara Çirik dirler Li.1 // **vardur** : vardır B. // **anlaruñ** : anlarun B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **talay** : ø A. // **alġannı** : alġanını B. // **çörtge dik** : cörtge dik B. // **yafraġnı** : yafraġını B.
[4] **çörpe** : çörbe S. // **ḫınzırıñ** : ḫinzirin B. // **yavrusına** : yavrusuna B. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de .....bile aytur** : ø Li.1 // **bu lüġati.....itmişler ki** : ø Ş. ; gelür Ş. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **sürüşinlıġ** : şürüşinlıġ A. , S. // **ton̂guz** : tonbuz B. // **adıdur** : avıdur B. // **hem irkekin** : her irkekin E. , Li.1 // **mikcin** : mikçin B. // **çörpe dirler** : cörpe dirler S. // **barçasın** : barcasın A.
[5] **cürge** : çürge S. // **ᶜArabī ile** : ᶜArabī'yle S.
[6] **Kaf ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **Mecnūnu Luylī'de** : Mecnūn u Leylī E. , Li.1 // **bahār vaṣfında** : vaṣfında E. // **ser-suḫanda** : ser-suḫande B. // **gelür** : kelür B. // **ḳurutġanda** : ḳurutġana Li.1

Ve seḥāb müşᶜabidi [E.113a] laḥẓa laḥẓa tüşken çaḳın **çöşkürmekidin** tag̈ dimāg̈ın ḳurutg̈anda.

Çog̈[1]: (جوغ) Ḳora dirler ki aḫger maᶜnāsına ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Mūsā ᶜAleyhi's-Selām ṭıfl iken Firᶜavn öginde yāḳūtı ḳoyup elin āteşe şunduġı maḥalde gelür ki:

Cebrāᵓil ᶜAleyhi's-Selām Mūsā'nıñg ilikin ot ṭabaḳı sarı māyil ḳıldı. Mūsā ᶜAleyhi's-Selām bir **çoġnı** alıp aġzıġa saldı.

Çuḳ[2]: (چوق) Ḍarbla bir yeri urup çuḳur itmege dirler.

Çuḳunĝ[3]: (چوقونك) [S.90b] Kaf-ı ᶜAcemī ile emr idüp çuḳur eyleñ dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn Leylī ḳabīlesiniñ itin körüp [Li.1-79b] zāg̈lara ḫiṭāb itdüg̈i maḥalde gelür ki:

Beyt: Közümni **çuḳunĝ** tenimni tişleñg
Anıñg közin ü tenin bag̈ışlañg

Çoḳmaḳ[4]: (چوقماق) Cemᶜ olmaḳ maᶜnāsına gelür.

Çoḳmardın[5]: (چوقماردين) Cemᶜ olmaḳ maᶜnāsınadur.

Çoḳardın[6]: (چوقاردين) Cemᶜ olmaḳdan dimekdür ki Muḳaṭṭaᶜatta gelür.

Ḳıtᶜa: Barur irdim çıḳarg̈a gāh gāhı
Şehimniñg sözi köñglümge yaḳardın
Çü Yūsuf Ḫᵛāce çaḳtı imdi bar min
İtürdi bizni āḫir bu **çoḳardın**

---

[1] **çoġ** : coġ A., E., Li.1 // **ḳora dirler ki** : ḳordur Ş. // **aḫger** : eḫger B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **Firᶜavn** : Firāvun B. // **öginde** : önünde B. // **yāḳūtı** : aḫger ile yāḳūtı Ş. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Mūsā'nıñg** : Mūsā'niñg B. // **ilikin** : ilkin Ş. // **çoġnı** : çoġni B. // **alıp** : alıb B.

[2] **yeri** : yer Li.1 // **urup** : urub B. // **itmege** : etmege B.

[3] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **itin** : itlerin Ş. // **körüp** : körüb B. // **itdüg̈i** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tişleñg** : tişleñ Ş. // **bag̈ışlañg** : bag̈ışlañ Li.1

[4] **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur A., S., Ş. ; maᶜnāsına Li.1

[5] Bu madde yalnız S. nüshasında vardır.

[6] **Çoḳardın** : coḳardın B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Muaṭṭaᶜat.....bu çoḳardın** : ø Li.1 // **barur irdim** : yarur irdim S. // **köñglümge** : köñglümke B. // **yaḳardın** : S nüshasında hem yaḳardın , hem de yaḳardı şeklinde ikisi birlikte verilmiş. // **çü** : cü B. // **Ḫᵛāce** : ḫoca B. // **āḫir** : āḫer B. // **çoḳardın** : S. nüshasında hem çoḳardın , hem de çoḳardı şeklinde ikisi birlikte verilmiş.

Çoḳuġac[1]: (چوقوغاج) Cemᶜ olıcaḳ dimekdür ki [E.113b] Tārīḫ-i Enbiyā'da ᶜOvc bin ᶜUnuḳ bir ṭaġı götürüp Mūsā ᶜAleyhiᶜs-Selām leşkeri üzerine bıraġayın helāk olsunlar [Ş.207a] didügi maḥalde gelür ki:

Ḥaḳ Taᶜālā Hüdhüd'ġa emr ḳıldı kim ol taġ üstige olturup çoḳuġar andaḳ tişildi kim ᶜOvc'nıñg boynıġa tüşüp helāk ḳıldı.

Çoḳtı ve çuḳtı[2]: (چوقتی و چوقتی) Çuḳur eyledi ve cemᶜ oldı dimekdür.

Cök[3]: (جوك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bir ḳuşuñ adıdur ve kirpüge daḫı dirler.

Cuki[4]: (جوکی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḫorāsān'da Cuki Mirzā dirler bir şeh-zādeniñ adıdur.

[A.53a] Cölge[5]: (جولکه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Şol sebz ve ābdār ṣaḥrāya dirdler ki dāmen-i gühda vāḳıᶜ ola ki Sedd-i İskenderī'de Yeᵓcüc vādisi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çü irdiler irmes idi ol dere
Açuḳ çölge irdi ḫūb u sere

Çöl[6]: (چول) Memleket dimekdür.

Çöl[7]: (چول) İmāle ile şol beyābāna dirler ki anda ābādānlıḳ olmaya ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād Yunan zemīne gitmek [S.91a] isteyicek Melik-ārā'ya eytdi ki:

Beyt: Başım alıp dimey ābād ile çöl
Hem ol maḳṣad sarı tutḳum durur yol

---

[1] dimekdür : demekdir B. // ᶜOvc bin ᶜUnuḳ : ᶜOvc ibni ᶜUnuḳ B. // götürüp : kötürüb B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Ş. // Hüdhüd'ġa : Hüdhüd'ge B. // emr ḳıldı : emir ḳıldı B. // olturup : olturub B. // çoḳuġac : coḳuġac B ; çoḳġaç Li.1 // tüşüp : tüşüb B. // helāk ḳıldı : helāk oldı S.

[2] çuḳtı : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // oldı : oldu B. // dimekdür : demekdir B.

[3] cök : çök B. , S. , Ş. // kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür S. , Ş. // ḳuşuñ : ḳuşunġ S. // adıdur : adıdır B. // kirpüge : girpüge B. ; kirpige S.

[4] Cuki : Çuki S. , Ş. // Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // Cuki Mirzā dirler : ø S. // Cuki Mirzā : Çuki Mirzā Ş. // adıdur : adıdır B.

[5] cölge : çölge A. , S. , Ş. // kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür S. , Ş. // sebz : sebze-zār S. ; sebze Ş. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // açuḳ : acuḳ E. // çölge irdi : cölge irdi B. , E.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] anda : ø S. // olmaya ki : olmaya Ş. // Yūnān zemīne : Yūnān-ı zemīne B. // gitmek : kitmek B. // eytdi ki : eytdi Li.1 , S. // alıp : alıb B. // Ve yine.....cān-darlar : ø Li.1 // gelür ki : kelür ki B. // çölilik : cöllik B. ; çölüliḳ A. // cān-sipārlıḳ : sipārlıḳ S. // cān-darlar : cāndalar S.

Ve yine Vaḳfiyye'de gelür ki:

Çölilik beyābānında cān-sipārlıḳ ḳılġan [E.114a] cān-darlar.

Culdu[1]: (جولدو) Şol inᶜāma dirler ki bir dilāver cengde bahādırlıḳ eyleye veyā fenninde māhir bir kişi bir nādir işi işleye, muḳābelesinde iḥsān ideler. Neteki Ferhād u [Li.1-80a] Şīrīn'de Ferhād'ı ṭutanlara Ḫusrev inᶜām itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Tutup culdu alıp parmaḳġa ḳalġan
Digil kim eylemişler tāġnı talġan

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Hicr ara tözdi Nevāyī vaṣl milkin birdi yār
Andaḳ iş ḳılġanġa mundın kim kirekmes culdusı

Çolpan[2]: (چولپان) Aḳ yılduza dirler ki ṣabāḥa yaḳın ṭoġar. Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ḳuyaşnı olmas ey gerdūn ol ayġa eylemek teşbīh
Aġız ger z̲erre köz çolpan yan̂ġı ay an̂ga ḳaş olsun

Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Fettān közün̂g beyāż u sevādın körgeli
[Ş.207b] Çolpanġa salmadım nazar u çarḫ u māhiġa

Cüm[3]: (جوم) Cümle ve tamām maᶜnāsınadur ki Mecnūn u Leylī'de gelür.

Beyt: Dāne tutuban cihān yüzin cüm
Ol nevᶜ ki kök yüzin encüm

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: ᶜAzā tutmaḳ üçün eylep bahāne
ᶜİz̲ārın cüm ḳara eylep zamāne

---

[1] culdu : çuldu S. , Ş. // cengde : cenkde B. // işleye : işleyeye B. // iḥsān ideler : iḥsān eyleyeler Ş. // Neteki : ki S. // ṭutanlara : dutanlara S. // Ḫusrev : Ḫüsrev B. // itdügi : etdüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. ; bir beytde gelür S. // tutup : alıb B. // culdu alıp : çuldu alıp Li.1 , S. // alıp : tutub B. // ḳalġan : ḳalḳan B. // Ve yine ..... culdusı : ø Li.1 // gelür : kelür B. // mundın : mundıḳ S. // culdusı : çulday S.

[2] yılduza : yulduza B. ; yıldıza S. , Ş. // ṭoġar : ṭoġar ki S. // gelür : kelür B. // ḳuyaşnı : ḳoyaşnı B. // aġız : aġır Li.1 , S. , Ş. // köz : kör S. // Ve yine.....māhiġa : ø Li.1 // beyāż u sevādın : beyāż sevādın E. // körgeli : körkeli B. // çolpanġa : çolpanda S. // māhiġa : māhige B.

[3] cüm : çüm Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. // yüzin cüm : yüzin çüm A. , Ş. // yüzin encüm : yüzin encüm A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // üçün : uçun B. // eylep bahāne : eyleb bahāne B. ; eylen bahāne Ş. // z̲ārın cüm : ᶜiz̲ārın çüm Ş. // eylep zamāne : eyleb zamāne B.

[E.114b] Çum[1]: (چوم) Emr idüp ṣuya ṭal dimekdür.

Çumġay[2]: (چومغای) Ṣuya ṭalayın ve ṣuya ṭala dimekdür ki [S.91b] Sebᶜa-i Seyyāre'de altıncı ḥikāyede müdbir ve muḳbil sīmyā çeşmesine varduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt : Çünki ġasl eylemekke köz yumġası
Ḳulaġ u boynını tutup **cumġası**

Çumġalı[3]: (چومغالی) Ṣuya ṭalmaḳ içün ve ṣuya ṭalalıdan berü dimekdür.

Çumurdı[4]: (چوموردی) Ṣuya baturdı dimekdür.

Cönk[5]: (جنك) Kaf-ı ᶜArabī ile barça didikleri gemiye dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de ikinci ḥikāyede **Zeyd ü Ẕehhāb** ḥikāyesinde altun butları deyrden alup gemiye ḳoldugı maḥalde geyür ki:

Beyt: Bu ḳadar **cönke** vü aya tutmış idi
Ṭurfa **cönki** girdāba tutmış idi

Ve yine [Li.1-80b] **Sedd-i İskenderī**'de **Rāy-ı Hind**'üñ **İskender**'e pīş-keş virdügi piller vaṣfında gelür ki:

Beyt: ᶜAceb taġ olup **cönk** yanĝlıġ revān
İki cānibide iki bād-bān

Çunġar (چونغار) [A.53b] Leşkerde ṣol ḳola dirler.

Cuvane[6]: (جوانه) Gügercin yavrusına dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** atası ve anası vefātını düşinde gördügi maḥalde gelür ki:

---

[1] **çum** : cum S. // **idüp** : idüb B. ; idüp ve Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **ṭalayın ve ṣuya** : ṭalayın dimekdür ve ṣuya Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **yumġası** : yumġay A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **boynını** : boynunı S. // **tutup** : tutub B. // **cumġası** : cumġay S. , Ş. ; cumġay A. , B. , Li.1

[3] **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **çumurdı** : cumurdı B. , S. // **dimekdür** : ø A. , Ş. ; demekdir B.

[5] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **didikleri** : didükleri B. // **gemiye** : kemiye B. // **butları** : putları B. // **deyrden** : deyirden B. // **alup** : alub B. // **gemiye** : kemiye B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Li.1 // **cönke** : çönke A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **cönke vü aya** : cönke dāye S. // **girdāba** : kiraya A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **tutmış** : dutmış Li.1 // **ve yine** : ve A. , Li.1 , S. , Ş. // **Hind'üñ** : Hindü'ñg B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 // **olup** : olub B. // İkinci beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **bād-bān** : pās-bān S.

[6] **yavrusına** : yavrusuna B. // **vefātını** : vefātını B. // **düşinde** : düşünde B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **kim iki** : kim ol iki S. // **öyde** : öyda B.

Beyt: Kim iki kebūter-i yegāne
Bir öyde çıḳardılar cuvane

Ḫarfü'l-Ḥaü'l-Mażmūme[1]

Ḥocek ve ḥucek[2]: (حوجك و حوجك) Kaf-ı ʿArabī ile meṣel ve efsāne maʿnāsınadur ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Cibim ḥüsni vaṣfın ile mühlik anĝla kim bolġay
Ḳaşıda ḳıṣṣa-ı Yūsuf bir uyḳu kiltürür ḥocek

2.13. Ḫarfü'l-Ḫai'l-Meftūḥe[3]

Ḫavubla[4]: (خويوللە) Çaḳmaḳ dimekdür , āteş-zene maʿnāsına.

Ḫav[5]: (خو) Çaḳmaḳ ḳavına [S.92a] dirler ki [Ş.208a] Sedd-i İskenderī'de Keşmīr şehri üzerinde odla yel ṭılsımın bozmaḳ beyānında gelür.

Beyt: Digil ḫav bile könli dik boldı taş
Ki andın imes muṭlaḳa şuʿle fāş

Ḫade[6]: Gemi küregine dirler ki Sedd-i İskenderī'de bir dilāver vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḥamāʾil dağı tīġi bicāde dik
Ḳol içre sinānı dağı ḫade dik

Ḫalaḥ[7]: Bir ṭāʾifedür.

2.14. Ḫarfü'l-Ḫai'l-Meksūre[8]

Ḫıtayi[9] : (ختايى) Ḫıṭāyī maʿnāsınadur ki Ferhād-nāme'de Ḫaḳan Ferhād içün dört faṣla münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ rāy itdügi yerde bu beytde şitāyī lafzınıñ

---

[1] Ḫarfü'l-Ḫaü'l-Mażmūme : B. ve Li.1 nüshalarında yoktur.
[2] ḥocek ve ḥucek : ḥarcek S. // maʿnāsınadur ki : maʿnāsınadır ki B. ; maʿnāsınadur Ş. // gelür : kelür B. // bolġay : bolġası E.
[3] Ḫarfü'l-Ḫaü'l-Meftūḥe : B. ve Li.1 nüshalarında yoktur.
[4] Ḫavubla : ḫobla B. ; ḥobla ve ḥavubla S. // dimekdür : demekdir B. // maʿnāsına : maʿnāsınadur Li.1
[5] ḫav : ḫav ve ḥav S. // ḳavına dirler ki : ḳavı maʿnāsına ki S. // odla : od ile S. // yel : yil Ş. // ṭılsımın : ṭılsımnı Li.1 , S. , Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 // ḫav bile : cav bile S.
[6] gemi : kemi B. // dilāver : ø E. // gelür ki : kelür ki B. // bicāde : biçāde S. // içre : icre B.
[7] ḫalaḫ : ḫalaḫ S. // ṭāʾifedür : ṭāʾifeye dirler B. , S.
[8] Ḫarfü'l-Ḫaü'l-Meksūre : B. ve Li.1 nüshalarında yoktur.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

muḳābelesinde cem'-i nüsḫada ta ile yazılmışdur. Ta ḥarfi ḳāfiye ve mā-baᶜdında olan elif ve ya ḥarf-i rūy olmaḳ üzere keenne-hu ṭa ve ta'ya munḳalib olmaḳ ki bu lisānda şāyiᶜ ve ẕāyiᶜdür. Türkī lüġatine maḫṣūṣ degil, belki lisānlarında keşretdür. Anı olan elfazda vāḳıᶜdur.

Beyt: Yana bir ḳaşrnı eylep şitāyī
Töşepke ḳor kün ḥabs ḫıtayi

2.15. Ḥarfü'd-Dali'l-Meftūḥa

Dağı[1]: (داغی) Daḫı dimekdür.

Beyt: Ey cemāliñg gül-şeni ḫūb u viṣāliñg dağı ḫūb
İlge luṭfuñ ḫūb ise cānımġa ẓulmuñg dağı ḫūb

Dağı bir[2]: (داغی بیر) Ol birisi daḫı dimekdür.

[E.115b] Dabḳur[3]: (دبقور) Ṣaf ve ālāy maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ermeniyye ḳalᶜası üzerine geldügi maḥalde gelür.

Beyt: Ḳayap ḳurġannı dapḳur dapḳur ol ḫayl
Tüşerge ḳıldılar tuşluḳ [Li.1-81a] tuşı meyl

Ve yine Sedd-i İskenderī'de Dārā leşkeri vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yasalı ki bu ṭul ile körgüzüp
Budur ṭurfa kim yiti dapḳur tüzüp

Depingür[4]: (دپنکور) Eyer berkine dirler ve üzengüye daḫı dirler.

Darıban[5]: (داریبان) Vāḳıᶜ oluben ve ᶜārıż oluben ve gelüben dimekdür ki Ḫayretü'l-Ebrār'da on ikinci maḳālede ehl-i ẓulm ḥaḳḳında gelür.

---

[1] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dabḳur** : dapḳur B. , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḫusrev** : Ḫüsrev B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş. // **ḳayap** : ḳapab B. // **ḳurġannı** . ḳurġanını B. ; ḳurġası S. // **dapḳur dapḳur** : dabḳur E. ; dapḳur S. // **meyl** : meyil B. // **gelür ki** : kelür B. // **yasalı** : yasay S. // **körgüzüp** : körközüb B. // **yiti** : biti S. , Ş. // **tüzüp** : tüzüb B. ; turup S.

[4] **depingür** : depingü S. // **berkine** : perkine B. ; yapraġına S. // **berkine dirler** : berkine Li.1 // **üzengüye** : üzüngüye B. // **daḫı** : daḫi B. // **dirler** : dirler imiş S.

[5] **ᶜārıż oluben ve** : ø A. , B. , Ş. // **gelüben** : kelüben B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // o şol : uşol S. // **vebā** : veyā S.

Beyt: Ḥāṣıl o şol öyke belā darıban
Ḳaysı belā belki vebā darıban

Darıp[1]: (داريب) Vāḳıᶜ olup ve ᶜārıż olup ve gelüp dimekdür ki Tārīḫ-i Mülūk'da Ḫusrev Pervīz'iñ salṭanatı ve memleketi Resū'l-lah'ıñ Salla'l-lah ᶜaleyh ve sellim duᶜāsıyla zevāl bulduġı [S.92b] maḥalde gelür ki:

Ve Ḥażret mucizesidin milkige zevāl darıp.

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ikinci bābda zühd żikrinde gelür ki:

Her sālikke kim bu maḳam darıpġay.

[E.116a] Daruġa[2]: (داروغا) Mīr ᶜAses dimekdür. Ṣubaşı maᶜnāsına ki Sedd-i İskenderī'de İskender Dārā memleketni alıcaḳ ẓabṭına ḥākimler gönderdügi maḥalde [A.54a] gelür ki:

Beyt: Biri taptı daruġa ᶜişretin
Biri urdı ser-ḥad sarı nevbetin

Ve yine Mecālisi'n-Nefā'is'de üçinci meclisde [Ş.208b] riyāżī vaṣfında gelür ki:

Bu uçruda şākirdleri bile taġ keştige barıp taş yutalıp bir faḳīrġa tigip ölüp irmiş, yana daruġadın ḳaçıp ḳayan irgenin kişi bilmes.

Dayı[3]: (دايى) Divar.

Dedek[4]: (ددك) Kaf, kaf-ıᶜArabī'dür. Cāriye maᶜnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

---

[1] **darıp** : darıb B. // **vāḳıᶜ olup** : vāḳıᶜ olub B. // **ᶜārıż olup** : ᶜārıż olub B. // **gelüp** : kelüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḫusrev** : Ḫüsrev B. ; Ḫusrev'iñ Ş. // **Resū'l-lah'ıñ** : Resū'l-lah Ḥażretiniñ Ş. // **duᶜāsıyla** : duᶜāsı ile B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **zevāl darıp** : zevāl darıb B. // **Ve yine .....gelür ki** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **her** : bir S. // **sālikke** : sālik S. // **darıpġay** .: darıġay A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **ki Sedd-i İskenderī'de .....nevbetin** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i B. // **memleketni** : memleketin B. // **gönderdügi** : könderdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **taptı** : ø S. // **nevbetin** : növbetin B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **üçinci** : üçünci B. ; üçinci A. , S. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. // **keştige** : keştiġa S. , Ş. // **barıp** : barıb B. ; yarıp S. // **yutalatıp** : yumalatıb B. ; yumalatıp A. , Li.1 , Ş. ; yuvalatıp S. // **faḳīrġa** : feḳīrge B. // **tigip** : tigib B. // **ölüp** : ölüb B. // **ḳaçıp** : ḳaçıb B. // **ḳayan** : tayan S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **üçinci** : üçinci A. , S. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **tenbīhātda gelür** : tenbīhātda kelür

Beyt: Zamāne ehli ki devlet çağı ḳulunĝdurlar
Mülāyemet yana köb ḳılma ḳılma ol **dedekler** ile

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ücinci ḳısmda tenbīhātda gelür.

Beyt : Bibi [Li.1-81b] ḫᵛāce kim barıda **dedekge** aylanġay
Bibiniĝ ᶜiffeti iteki ḳulġa bulġanġay

Degle[1]: (دكلا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Üstine giydikleri ḳıṣa yeñlü ḳaftāna dirler ki tegele dimekle meşhūrdur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

[E.116b] Beyt: Tügme gül-gün **degleyide** laᶜl-i rümmāni imes
Gülge bağlapdur könĝül bülbüller ammā barca ḳan

Tekle[2]: (تكلا) Bu daḫı ta ile kaf-ı ᶜArabī ile bu maᶜnāyadur.

Dek[3]: (دك) Kaf-ı ᶜArabī ile bu daḫı dik lüġati gibidür, hemān gibi maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de Ḫaḳan [S.93a] İskender'e pīş-keş virdügi develer vaṣfında gelür.

Beyt: ᶜAlāḳa barıġa ser-ā-ser ipek
Dürr ü laᶜl ü fīrūze butcağı dek

Devvāc[4]: (دواج) Teşdīd-ı vav'la lipāçe maᶜnāsınadur ki üst ḳaftānına dirler ve Fārisī'de çadır-şeb maᶜnāsınadur ve yorġan maᶜnāsınadur ve taḫt-pūş maᶜnāsına daḫı gelür.

B. ; tenbīhātda gelür ki Li.1 , Ş. // **bibi** : ø Li.1 , Ş. // **ḫᵛāce** : ḫāce B. // **ḫᵛāce kim** : ø A. // **kim barıda** : kim bibi barıda S. , Ş. // **barıda** ; yarıda S.

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī ile Li.1 // **üstine** : üstüne B. // **giydikleri** : kiydikleri B. // **dimekdür** : demekdir B. // **meşhūrdur ki** : meşhūrdur Ş. ; maᶜrūfdur ki S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **laᶜl-i** : laal-i B. // **bağlapdur** : bağlabdur B. // **barca** : barça S.

[2] **bu daḫı** : daḫı A. , B. , E. , S. // **ta ile** : ø A. , E. , Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **bu maᶜnāyadur** : bu mā7nāyadır B. ; hemān bu maᶜnāyadur Li.1

[3] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **lüġati** : luġati B. // **hemān** : hemen B. // **gibi** : ø S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **ᶜalāḳa** : ᶜılāḳa B. // **barıġa** : yarıġa S. // **laᶜl** : laal B. // **fīrūze** : pīrūze S. // **butcağı** : purçağı S.

[4] **vav'la** : vav ile B. // **lipāçe** : lipāce B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **çadır-şeb** : cadır-şeb E. , S. // **yorġan maᶜnāsınadur** : ø Ş. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **dal ile** : dal'la A. , Li.1 , Ş. // **ᶜArabī'de** : ᶜArabī'dür A. , Li.1 ; ᶜArabīdir B. // **Fārisī'de** : Fārisī'dür A. , S. ; Fārisīdir B. // **tevḫīdde gelür** : tevḫīdde kelür B. // **teniġa** : tenige B. ; tinġa S. // **eyledinĝ** : eylediñ S. // **Ve yine.....ziynet-efzāy** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tevḫīdde gelür** : ḳelür B. ; gelür Ş. ; tevḫīdde gelür ki S. , Ş. // **naᶜtda gelür** : naatda kelür B. // **ilnige** : ikinge B. ; ilninĝe Li.1 ; ilinĝe S. ;

Duvac daḫı dirler, żamme-i dal ile teşdīdsiz ᶜArabī'de ve Fārisī'de ve Türkī'de müştereklerdür ki **Sedd-i İskenderī**'de tenbīḥde gelür.

Beyt: Teniġa şerefdin **devvac** eyledinĝ
Başın hem sezā-vār-ı tāc eyledinĝ

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Şol çaġ kim **Ḫorāsan** taḫtı kürkānlıġ **duvacı** bile ziynet-efzāy.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Hem itti nāfe-i şunᶜūnĝ ḳamerni müşk-i **devvac**
Hem itti gül-şen-i luṭfunĝ şafaḳ [Li.1-82a] nı gül-gün-püş

[E.117a] Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da evvelki naᶜtda gelür.

Beyt: [Ş.209a] İlnige yapıldı **devvac** şeref
Ḳıldı mekān başınĝa tāc şeref

Ve yine **Şeyḫ ᶜAṭṭār Ḥażretleri Raḥmetu'l-lahı ᶜAleyh Vuṣlat-nāme**'lerinde taḫt u tāc ve esbāb-ı salṭanat maᶜnāsına yazarlar ki:

Beyt: Bā-**devvac** ü tāc ve şimşīr ü kemer
Key şeved der-maᶜrifet-i ṣāḥib-naẓar

Davulġan ve davulġa[1]: (داولغا و داولغان) Toġluġa dimekdür.

Dalġa[2]: (دالغا) Bu daḫı toġulġa maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt : Taḳa **dalġada** çin yalavuz peẕīr
Yana cevşen üstige çini ḥarīr

2.16. [A.54b] Ḥarfü'd-Dai'l-Meksūre

Diben[3]: (ديبان) Deyüben dimekdür.

Di alman[4]: (دىالمان) Deyümezin dimekdür.

---

ilgige Ş. // **yapıldı** : yayıldı S. // **bā-devvac** : yā-devvac A. , Li.1 , S. // **şimşīr** : Keşmīr S. ; şemşīr Ş. // **ṣāḥib-naẓar** : ehl-i nazar Ş.

[1] **toġluġa** : toġla : S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **toġulġa** : tolġa S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsıradır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **çini ḥarīr** : çini-i ḥarīr S.

[3] **deyüben** : deyuben B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **deyümezin** : deyumezin B. // **dimekdür** : demekdir B.

Di alġay mu[1]: (دی‌الغایمو) Deyü bilür mi dimekdür.

Dip[2]: (دیب) Deyüp dimekdür ki [S.93b] Ferhād u Şīrīn āḫirinde şeh-zāde naṣīḥatinde gelür.

Beyt: Bu sözni ehl-i ḥikmet dip durur ḫūb
Yamandın az beh kim yaḫşıdın köp

Dip imiş sin[3]: (دیب ایمش سین) Deyüp ṭururmışsın dimekdür.

Beyt: Dip imiş sin köydürey bir dāġ eyle köñlin anıñ
ᶜÖmr niçük kim dāġ bolsun dāġ-ı hicrān bolmasun

Di almas[4]: (دی‌الماس) Dimez dimek olur.

Dip irdiñ[5]: (دیب ایردینك) Kaf-ı ᶜAcemī ile deyüp ṭururduñ dimekdür.

Dip idiñ[6]: (دیب ایدینك) Hemīn bu maᶜnāyadur.

Dipsep[7]: (دیپساب) Depinüp [E.117b] ve ḳalġıyup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da dördinci maḳāledi mürāyī ṣūfiler vaṣfında gelür.

Dipsep ve ṣayḥa çikip andaḳ ki sil cengek nefes alyıda ḫār u ẕelīl.

Dipser[8]: (دیپسار) Depinür dimekdür ki Nesāyimü'l-Muḥabbe dibācesinde şūḫ muġanni vaṣfında gelür.

Sigirip ol ᶜazīzniñ boynıġa minip ayaġın [Li.1-82b] dipser irdi.

Di durlar[9]: (دی‌دورلار) Eydiyorlar dimekdür.

---

[1] **deyü** : deyu B. // **bilür mi** : bilür mü B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dip** : dib : B. // **deyüp** : deyub B. ; deyüben S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād u Şīrīn āḫirinde** : Ferhād u Şīrİn āḫerinde B. ; Ferhād u Şīrİn'de A. , Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **dip durur** : dib durur B. // **yaḫşıdın** : baḫşıdın S. // **köb** : körüp Li.1
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yli S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **deyüp** : deyub B. // **ṭururduñ** : durururduñ S. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dip idiñ** : dib idiñ B. ; dip irdiñ Li.1 , S. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B.
[7] **dipsep** : dipseb B. ; dinsep S. // **depinüp** : depinüb B. // **ḳalġıyup** : ḳalġıyub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **vaṣfında** : ẕikrinde Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **çikip** : çikip B. // **pil** : sil B. ; yil S. // **cengek** : ceñgiñ B.; cefyek S.
[8] **dipser** : dibser S. // **dimekdür** : demekdir B. // **şūḫ** : ø S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **sigirip** : sigirib B. // **ᶜazīzniñ** : ᶜazīzniñ A. // **minip** : minib B. ; binip S.
[9] **eydiyorlar** : ıdiyorlar B. ; yorlarlup S. // **dimekdür** : demekdir B.

Dirge[1]: (دیرکا) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Dimek içün dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Rāz-ıʿışḳınġ **dirge** peykānınġ irür köŋlümge til
Lāl til birle ḳılur irmiş tekellüm ehl-i rāz

Dirni[2]: (دیرنی) Dimegi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ḥālinde gelür.

Beyt: İl her ni ki sorsa fehm ḳılmay
[Ş.209b] Fehm itse cevāb **dirni** bilmey

Dir min[3]: (دیرمین) Eydürin dimekdür.

Diyişgey[4]: (دییشکای) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Eydişirüz ve eydişüm dimekdür ve didikleri dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de yedinci ḥekāyede gelür.

Beyt: Özige kilkec ol iki dil-ḫāh
Ni **diyişgendin** olmadım āgāh

Di söz[5]: (دیسوز) Söz söyle dimekdür ve diyecek söz dimekdür.

Digey[6]: (دیکای) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Diye dimekdür [E.118a] ve diyem dimekdür ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: [S.94a] Ni manŋa ġam ḫāre-i kim anŋa ḥālim ni digey
Ni ġamım bar ni sözüm itür kişim bar alyıda

Digin[7]: (دیکین) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Ġāye maʿnāsınadur ki filānġa digin, filāna degin dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** ṭaġı vaṣfında gelür.

---

[1] **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ʿışḳınġ** : ʿaşḳınġ B. // **köŋlümge** : köŋlümke B.

[2] **dimegi** : dimege Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Mecnūn ḥālinde** : ḥālinde S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 ; bir beytde gelür S. // sorsa : sorup Li.1 // **fehm ḳılmay** : fehim ḳılmay B. // **fehm itse** : fehim itse B. // **dirni** : virmeni S.

[3] **eydürin** : idürin B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **ʿAcemī'dür** : ʿAcemīdir B. // **eydişirüz** : idişiriz B. // **eydişüm** : idişim B. // **dimekdür** : demekdir B. // **didikleri dimekdür** : dedikleri demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. // **özige** : özike B. // **diyişgendin** : diyişgeydin S.

[5] **söyle dimekdür** : söyle dmekdir B. // **söz dimekdür** : söz demekdir B.

[6] **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[7] **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **ġāye** . ġāyet S. , Ş. // **maʿnāsınadur ki** : maʿnāsınadır B. ; maʿnāsınadur Li.1 // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1

Beyt: Felekge **digin** eyle raḫşende taş
Ki perdaḫt ḳılġaylar eylep tıraş

Ve bir daḫı diyesin dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Kenīzek-i Çīnī Vaḥşī** cengine varduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Çü çapek cemālidin aldı niḳāb
Digin çıḳtı mīġ üztidin āftāb

Ve bir daḫı emr idüp eyitgil maʿnāsına gelür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: [Li.1-83a] Min ü mīġ-i deyri kim bir sāʾil anda şeh sarı baḳmas
Digin ey şeyḫ himmetdin veyā şevketdin irkin mu

Ve bir daḫı dinilen ve eydilen maʿnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on birinci maḳālede gelür.

Beyt: Şenʿatı her nice **digindin** efzūn
Lik bolup ḥaşmeti andın füzūn

Digince[1]: (**دیکینجا**) Kaf-ı ʿAcemī ile eydince ve diyince dimekdür.

[E.118b] **Digence ve digünce**[2]: (**دیکونجا و دیکانجا**) Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür. Hemīn bu maʿnāyadur ki **Sebʿa-i** [A.55a] **Seyyāre**'de **Behrām Şāh** ḥaḳḳında gelür .

Beyt: ʿĀḳıbet hey **digünce** çarḫ-ı denī
Tiregür eyledi anınḡ vaṭanı

Digey min[3]: (**دیکایمین**) Diyeyim dimekdür.

Di almas sin[4]: (**دی الماس سین**) Diyimezin dimekdür.

Digüci[5]: (**دیکوجی**) Diyici dimekdür.

// ṭaġı : daġı A. , B. , S. // vaṣfında gelür : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki Li.1 // eylep : eyleb B. // diyesin dimekdür : diyesin demekdir B. // Çīnī : Cīnī B. // maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. ,Ş. // çü ; cü S. // çapek : cabek Sb // neḳāb : lüʿāb S. // çıḳtı : çikti B. // daḫı : daḫi B. // emr idüp . emir idüb B. // maʿnāsına gelür ki : manāsına kelür ki B. // Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki : Fevāīdü'l-Kiber'de kelür B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de gelür A. , S. , Ş. // şeh sarı baḳmas : şeh baḳmas A. , B. , Ş. // **dinilen** : dinülen Ş. // **eydilen maʿnāsınadur** : eydilen maʿnāsınadır B. // **maḳālede gelür** : maḳālede kelür ki B. ; maḳālede gelür ki A.

[1] **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yli S. // **diyince** : deyince B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kafler kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1 , S. , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **diyici** : deyici B. // **dimekdür** : demekdir B.

Digec[1]: (ديكاج) Eydilecek söz maʿnāsınadur ki ve bir daḫı diyicek [Ş.210a] dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: **Digec** ebced başıġa ivrülürler
Ḳamer birle ḳuyaş yaʿnī cedd ü eb

[S.94b] Digenimde[2]: (ديكانيم دا) Didügüm vaḳtde dimekdür.

Dilgüsi[3]: (ديلكوسى) Dinilse gerek dimekdür.

Digümdür[4]: (ديكوم دور) Disem gerek dimekdür.

Digeyler[5]: (ديكاىلار) Diyeler dimekdür.

Digeysin[6]: (ديكاىسين) Diyesin dimekdür.

Digeli[7]: (ديكالى) Diyeli ve dimek üçün dimekdür.

Digüñg[8]: (ديكونك) Kaf ʿAcemī'dür. Dirsin ve diseñ gerek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür.

Beyt: Nevāyī nice **digüñg** sözni hezeyān
Bu hezeyānlarnı ḳoy Teñgriġa bir yan

Dikücü[9]: (ديكوجى) Diyici dimekdür.

Digey[10]: (ديكاى) Diye dimekdür.

Dikiley[11]: (ديكيلاى) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Dikilmiş dimekdür. Sedd-i İskenderī'de İskender Fīrūz'ı Keşmīr mülkine şāh idüp tevāʿbiine ḫilʿāt virdügi maḥalde gelür.

---

[1] **maʿnāsınadur ki** : maʿnāsınadır B. ; maʿnāsınadur A. , Li.1 , S. // **daḫı** : daḫi B. // **diyicek** : diyecek A. , B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **cedd ü eb** : eb ü cedd Li.1

[2] **didügüm** : didüküm B. // **vaḳtde** : vaḳitde B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B.

[7] **diyeli** : diye S. // **üçün** . içün A. , Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **Kaf , ʿAcemī'dür** : kaf ʿAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ʿAcemī'dür S. ; kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür Li.1 // **gerek** : kerek B. // **ki Ferhād u Şīrīn..... bir yan** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **nice** : niçe S. , Ş. // **Teñgriġa** : Teñgrige B.

[9] Bu madde B. nüshasında yoktur.

[10] Bu madde B. nüshasında yoktur.

[11] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf , ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **idüp** : idüb B. // **tevāʿbiine** : tevāʿbine S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1 // **ton birip** : ton birib B. // **on birip** : on birib B.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Beyt: İki yüzgece **dikiley** ton birip
Yalanġ ton alarca yana on birip

Dik[1]: (**دیك**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gibi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de [Li.1-83b] gelür.

[E.119a]Beyt: Kāmınġnı anınġ **dik** it taḫayyül
Kim tapmasanġ itgesin taḥammül

Dik[2]: (**دیك**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur. Ġayrı maᶜnāya ki; "sordikler", "ṣorsunlar" dimekdür; "gördikler", "görsinler" dimekdür ki Ḫayretü'l-Ebrār'da yigirminci maḳālede şāhla şeh-zāde vaṣfında gelür.

Beyt: Kān kibi körgen şeh āzādeni
Kör **dik** anınġ gevheri şeh-zādeni

"Kördik" didügi "**görsen**" dimekdür.

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ger budur kāfir köz ü zünnār zülfi ey faḳīh
Bolġusı **dik** deyr ara mest ü perīşān ᶜāḳıbet

"Bolġusıdik" didügi "**olsa gerek**" dimekdür, "**bardikler**" "varsınlar" dimekdür, "öldikler" "ölsünler" dimekdür, "**yidikler**" "yisünler" dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Nevāyī ölseyidik kūyi itleri süngekin
Raḳīb ḳılma gümān kim disenġ ki yār barur

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf , ᶜArabī'dür Ş. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : ø Ş. ; kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **lafzla** : lafızla B. // **daḫı** : daḫi B. // **olınur** : olunur B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gördikler** : kördikler B. // **görsinler** : körsinler B. // **gelür** : kelür B. // **körgen** : görgen B. // **şeh āzādeni** : şeh-zādeni A. , B. , Li.1 , ; kef-i şeh-zādeni Ş. // **Kördik.....dimekdür** : ø B. // **görsen** : görsün S. // **görsen dimekdür** : görsen Li.1 // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki A. // **Ger budur.....Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : ø S. // **didügi** : dedüki B. // **olsa gerek** : olsa kerek B. ; olsañ gerek A. , Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **varsınlar dimekdür** : varsınlar demekdir B. ; varsunlar dimekdür A. ,Li.1 // **ölsünler** : ölsünler dimekdür A. , Li.1 , Ş. // **yisünler dimekdür** : yisünler demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Nevāyī** : ø S. // **kūyi** : köyi B. // **raḳīb ḳılma** : Nvāyī ᶜāḳıbet ḳılma S. // **Nevāyī Ḥażretleri** : Nevāyī Ş. // **Cāmī Ḥażretleri'niñ** : Mevlānā Cāmī Ḥażretleri'niñ Li.1 ; belāġata Cāmī Ḥażretleri'niñ S. // **yazdurup** : yazdurub B. ; yazup Li.1 // **bir ḳac gün** : bir ḳaç ḳün B. // **ṭursın** : dursın S. ; ṭursun A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **diyicek** : deyicek B. // **maḫalde gelür ki** : maḫalde kelür ki B. ; maḫalde gelür Ş. // **Munda.....ḳılalı** : ø E. // **munda** : mundaḳ S. // **Ve yineSāḳī-nāme'de gelür** : ø E. , Li.1 // **gelür** : kelür B. // **Beyt : Ḳıldı.....dāyim anı** : ø Li.1 // **çün** : cün B. // **Tenġri** : Tanrı B.

[Ş.210b] Ve yine **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de evvelki maḳāledi Nevāyī Ḥażretleri Cāmī Ḥażretleri'niñ divānın yazdurup ḫıdmetlerine iledicek [S.95a] bir ḳac gün bunda ṭursın diyicek maḥalde gelür ki:

Munda **turdik** bir miḳdār mülāḥaẓa ḳılalı.

Ve yine **Sāḳī-nāme**'de gelür.

Beyt: Ḳıldı çün Teñgri mülāyım anı
Esredik ḫıfẓıda dāyim anı

Din[1]: (دين) Rābıṭadur, ism āḫirine lāḥiḳ olur. ᶜArabī'de "**min**" ve Fārisī'de "**ez**" maᶜnāsına ki Türkī'de feṯḥ-i dal ile "**den**" dinilür, yaᶜnī filāndan diyicek filāndın dirler.

[E.119b] Diyeli[2]: (ديلى) Diyelüm ve eydelüm dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Birev ki ᶜışḳ bile ḳıldı müttehim bizni
Ni nevᶜ yoḳ **diyeli** kim itti muḥterem bizni

[A.55b] Ve yine **Ḫayretü'l-Ebrār**'da yedinci maḳāle evvelinde gelür ki:

Beyt: Şāh eger [Li.1-84b] ol bolsa ki muḥtāc irür
Ḥarf ile muḥtācda hem tāc irür

Şāh diseñg kimde körüp tācnı
Şeh **diyeli** bu vech ile muḥtācnı

Dimen[3]: (ديمان) Dimezin dimekdür.

Dimeli[4]: (ديمالى) Dimeyelüm dimekdür.

Dimeñg[5]: (ديمانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile dimeñ dimekdür.

Diyi[6] (ديى) Diyeyin dimekdür.

Diyin[7]: (ديين) Bu daḫı diyeyin dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara** eşᶜārında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **yoḳ diyeli** : diyeli Ş. // **muḥterem** : muḥarrem E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **körüp** : körüb B. // **tācnı** : tācını B.
[3] **dimekdür** : dimekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimeñ** : dimekdür B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : dimekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **aġzıñg** : aġzınıñg B. // **didi** : dedi B. // **alman** : almaḳ Li.1 // **ḳulaḳ tutsa** : ḳulaḳ A.

Beyt: Aġzıñg esrārıda köpdür sözüm didi alman
Kim ḳulaḳ tutsa **diyin** bir nice pinhān elfāẓ

Din[1]: (دين) Bu daḫı diyeyin dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on ṭoḳızıncı maḳālede **Şehr-i Herāt** vaṣfında ve bāġları taʿrīfinde gelür ki:

Beyt: Gülleri nevʿini ni **din** anca gül
Anca ni gül sayġa alġanca gül

Din[2]: (دين) Bir daḫı filāndan dimek maʿnāsına gelür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci ḥayretde gelür.

Beyt: Çeşmesini çünki **Mesīḥā** tapıp
[E.120a] Pāk **demidin** ölük iḥyā tapıp

Pāk deminden dimekdür.

Diyilgen[3]: (ديلكان) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Dinilen ve eydilen dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de onıncı ḥikāyede gelür ki :

Beyt: Küşede muʿtekif **diyilgen** pīr
[S.95b] Ḫalḳdın ġār içide ʿuzlet-gīr

Diyeyeli[4] : (ديالى) Diyelüm dimekdür.

Di[5]: (دى) Diyeyin dimekdür ki **Sebʿā-i Seyyāre** āḫirinde Nevāyī Ḥażretleri Behrām Şāh'ı [Ş.211a] vāḳıʿada gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Min ḳabūl eyleben didim **di** söz
Kim aġızdın burun açıldı köz

[Li.1-84b] Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Herāt** : Herā S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **nevʿini ni** : nevʿin ni A. ; nevʿini B. ; Ş.

[2] **din** . ø E. , Ş. // **bir daḫı** : bir daḫi B. ; ve bir daḫı Ş. // **maʿnāsına gelür ki** : maʿnāsına ki A. , B. ; maʿnāsınadur S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 // **tapıp** : tapıb B. // **Pāk deminden dimekdür** : ø B. , Ş.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ʿAcemī ile Ş. // **dinilen** : denilen B. // **eydilen** : eyidilen B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **içide** : içinde Li.1

[4] **diyeyeli** : diyeli A. , B. , S. // **diyelüm** : diyelim A. , B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **diyeyin** : diyesin S. // **dimekdür** : demekdir B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **Nevāyī Ḥażretleri** : Nevāyī Ş. // **vāḳıʿada** : vāḳiʿada B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **aġızdan burun** : aġızdan E. // Mecnūn u Leylī'de gelür : Mecnūn u Leylī'de kelür B. // Mecnūn u Leylī'de gelür ki A. , Ş. // **bile di āḫir** : bile di āḫer B.

Beyt: Medḥiñgni itey ni nevᶜ ẓāhir
Şükriñgni ni til bile di āḫir

2.17. Ḥarfü'd-Dali'l-Mażmūme

Düpdürün[1]: (دوپدورون) Ayaḳ āvāzına dirler, tāvuş maᶜnāsına ve yürek oynamasına daḫı dirler.

Dopḳu[2]: (دپقو) Cüllāhlar ayaḳların başdıḳları aġaca dirler ve bir rengdür ki ṭoġana bit üşse anıñla ᶜilāc iderler.

Durluḳ[3]: (درلوق) İncülü dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Soḳrat Ḥakīm** vaṣfında gelür.

Beyt: Nola **durluḳ** ṣadef birle bolup küm
Bu deryā içre yüz miñg çarḫ u encüm

Döküldemek[4]: (دوكولداماك) Kaflar ᶜArabī'dür. Yürek oynamasınıñ ṣadāsına dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür .

Beyt: Ni tüş ki hicr belāsın körer de siskensem
Döküldemek bile cānımnı uyġatur yürekim

Dolana[5]: (دلانه) Aluc didikleri ṭaġ elmasına dirler.

Dultu ve dolto[6]: (دلتو و دلتو) Sırtlan ḳurdına dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı şebde gelür ki :

Beyt: Mekr ile sevād-ı ᶜanber-ālūd
Dolto tişügige salıban dūd

Doluġa[7]: (دولوغه) Toġulġa maᶜnāsına ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

---

[1] **oynamasına daḫı dirler** : oynamaḳ maᶜnāsına daḫı gelür Ş. // **daḫı** : daḫi B.
[2] **aġaca dirler** : aġaca S. // **rengdür** : renkdir B. // **bit** : pit A. // **üşse** : üşdügi vaḳt S.
[3] **durluḳ** : durluk S. // **incülü** : incilü E. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. // **bolup** : bolub B. // **küm** : kim S.
[4] **kaflar ᶜArabī'dür** : kaflar ᶜArabīdir B. // **dirler ki** : dirler Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş.
[5] **didikleri** : dedikleri B. // **ṭaġ elmasına dirler** : nesnedür S. // **elmasına** : elmesine B.
[6] **dultu ve dolto** : dultu A. , Li.1 , Ş. ; dulḳu S. // **sırtlan** : sırḳlan S. // **ḳurdına** : ḳurduna B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Li.1 // **dolto** : dultu A. , Ş. ; dulḳu S.
[7] **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur ki S. , Ş. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Ḳaddi cevşen ara köñglümde anıñg dik kim oḳ
[A.56a] Çerkesi doluġa ol oḳ [S.96a] üze peykān yañglıġ

2.18. Ḥarfü'r-Rai'l-Meftūḥa[1]

Rece[2]: (رجه) Fārisī ile müşterekdür. Miᶜmār ipine dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ücinci maḳālede rāstlıḳ vaṣfında gelür.

Beyt: Tā rece çikmes yirge bāġ-bān
Bāġ hemān zibde çengel hemān

Ve yine Sedd-i İskenderī'de [Li.1-85a] İskender Yeᵓcüc'e sed yapduġı maḥalde bir ser-suḫanda gelür ki:

Ve hendese-āyin seng-kārlar [E.121a] şihāb girdār rece birle sed ornıġa rik tökmek.

Raḫ raḫ[3]: (رخ رخ) Dilim dilim dimekdür.

Rap ve rep[4]: (راب و راب) Bir lafzdur ki bir lafẓ daḫı olmasa [Ş.211b] maᶜnā ḥāṣıl olmaz. Nitekim tilberep, delürüp dimekdür ve kenderep, ḳoḳup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da dördinci maḳālede ehl-i riyā ẕemminde gelür.

Beyt: Köñglek ara müşk ü ᶜabīr ṭarab
Köñglide yüz it olup kenderep

Rem ḳılmaḳ[5]: (رم قيلماق) Ürkmek maᶜnāsınadur ki keenne-hu remīden lafzından meᵓḫūẕdur.

Tilbe reding[6]: (تيلبه راديك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Delürdüñ dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da bir maṭlaᶜda gelür.

---

[1] B. nüshasında Ra ve Za harfleri aynı başlık altında verilmiştir.

[2] **müşterekdür** : müşterekdir B. // **ücinci** : üçinci A. , B. , Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **tā rece** : tā reçe S. // **çengel** : cengel B. // **ser-suḫanda gelür ki** : ser-suḫanda kelür ki B. // **seng-kārlar** : senk-kārlar B. // **şihāb** : şehāb B. // **ornıġa** : orniġa B. ; özüniġa S. // **rik** : ik S.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **rap ve rep** : rab ve reb B. ; rap A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **lafẓdur** : lafızdır B. // **bir lafẓ** : bir lafız B. // **daḫı** : daḫi B. // **nitekim** : ø S. // **tilberep** : tilbereb B. // **delürüp** : delüreb B. // **dimekdür** : demekdir B. ; ø S. // **kenderep** : kendereb B. // **ḳoḳup** : ḳoḳub B. // **gelür** : kelür ki B. // **ᶜabīr ṭarab** : ᶜayir ü ṭarab S. // **olup** : olub B. // **olup kenderep** : olub kendereb B. ; olup ü kenderep A. , E. , Ş.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde B. nüshasında yoktur. (B. nüshasında "Ta" maddesinde verilmiştir.)

Beyt: Ey köñgül **tilbe rediñg** imdi ni tedbīr sañga
Ol perī zülfini ger ḳılmasa zencīr sañga

2.19. Ḥarfü'r-Rai'l-Mażmūme[1]

Rüst[2]: (رست) Berk ve muḥkem maʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de bir ṣabāḥ **Dārā**'nıñ vezīrlerinden **İskender**'e nāme geldügi maḥalde gelür ki :

Beyt: Çıḳar vaḳtide ḳāṣıdı yitti cüst
Nihānı tutup nāmeī aġzı **rüst**

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn Ferhād**'ıñ tābūtı üzerine varduġı maḥalde gelür.

Beyt: Yorup ol sarı cāndın yup ilikni
Kirip **rüst** itti içkerdin işikni

Ruş : (روش) Yaṣṣı oḳ demrenine dirler.

2.20. [E.121b] [S.96b] Ḥarfü'z-Zai'l-Meksūre[3]

Zili[4]: (زیلی) Kilim ve ḳālice maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Mehīn Bānū Ferhād**'ı ṭaġda görmege varduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: İpek zilüce [Li.1-85b] hem saldurdı fi'l-ḥāl
Didi oltursun ol şūrīde aḥvāl

2.21. Ḥarfü's-Sini'l-Meftūḥa

Sapaġ[5]: (سپاغ) Ṣab dimekdür, bir nesneniñg ṣapı maʿnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de ḫazān ve dıraḫt vaṣfında gelür.

---

[1] B. nüshasında yoktur.

[2] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. , Ş. // **yitti** : biti S. // **tutup** : tutub B. // **nāmeī** : nāme A. , B. , E. // **Şīrīn Ferhād'ıñ** : Ferhād'ıñ E. , S. // **üzerine** : üzre A. ; üzere B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki Li.1 , S. // **yorup** : yorub B. // **yup** : yub B. // **kirip** : kirib B. // **rüst itti** : rüst itdi S.

[3] B. nüshasında yoktur.

[4] **ḳalice** : ḳaliçe A. , B. , Li.1 // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **görmege** : körmege B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **zilüce** : zilüçe A.

[5] **sapaġ** : sabaġ S. // **ṣab** : ṣap B. // **dimekdür** : demekdir B. // **nesneniñg** : nesneniñ Li.1 , S. , Ş. // **dıraḫt** : diraḫt B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. // **töpide** : tutide Li.1 // **ṣapaġı** : ṣabaġı A. , Li.1 , S. , Ş.

Beyt: Güyā töpide uzun sapaġı
Boldı uzun eylegen ayaġı

Satḳun[1]: (ساتقون) Ṣatun dimekdür.

Beyt: Sifāl-i faḳr ol cān u cihān naḳdin birip gerçi
Kişi ḫūrşīd cāmın satḳun almaydur bahā eylep

Sacbaġ[2]: (ساجباغ) Tenhā dimekdür.

Sattı[3]: (ساتتی) Ṣatdı dimek olur. Sebʿa-i Seyyāre'de Dilārām'ı ḫᵛācesi satduġı yerde eydür.

Beyt: Cānnı yarmaḳġa sattı ḫᵛāce-i ḫas
Kim bu sevdānı tācir itkey ü bes

Satḳun alıp[4]: (ساتقون الیب) Ṣatun alup dimekdür.

Saçıḳ ve saçıġ ve saçuḳ[5]: (ساچوق و ساچیغ و ساچیق) Dügüne iledilen ṣaçuya dirler ki Mecnūn u Leylī'de Nevfel ḳızın Mecnūn'a virdügi maḥalde gelür.

Beyt: Gerdūn körüben bu iş muvāfıḳ
Kiltürdi toḳuz ṭabaḳda saçuḳ

Saçḳuñg[6]: (ساچقونك) [A.56b] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Saçsañ gerek dimekdür.

Saçrap[7]: (ساچراب) Ṣıçrayup dimekdür.

Sart[8] (سارت) [Ş.212a] ʿAcem'iñ şehrīsine dirler ki ḳaṭʿā Türkī bilmeye. Ḥayretü'l-Ebrār'da ikinci maḳālede gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **satḳun alıp** : satḳun alıb B. // **ṣatun alup** : ṣatun alub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] dirler : derler B. // **Nevfel** : Nufel B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. , Ş. // **ṭabaḳda** : ṭapuda S.
[6] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **saçrap** : saçrab B. // **ṣıçrayup** : ṣıçrayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **ʿAcem'iñ** : ʿAcem'ın B. // **şehrīsine** : şehirlüsine Ş. // **ḳaṭʿā** : ø E. // **bilmeye** : bilmeye ki S. // **ikinci maḳālede** : on ikinci maḳālede S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **bu barur** : bu yarur S. // **bu barur baḫşılar** : bu barur yaḫşılar A. , Li.1 ; bu yarur yaḫşılar Ş. // **yaḫşı barur baḫşılar** : yaḫşı barur yaḫşılar A. , Li.1 , S. , Ş. // **Ve yine .....bastı mühr** : ø Li.1 // **Vaḳfiyye'de gelür ki** : Vaḳfiyye'de kelür B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür B. // **tamāmraḳ** : tamāmrak B. , E. , Ş.

[E.122a] Beyt: Sartġa gerçi bu barur baḫşılar
Türk ile hem yaḫşı baḫşılar

Ve yine **Vaḳfiyye**'de gelür ki:

Beyt: Biri **Türk** divānıda bastı mühr
Biri **Sart** divānıda bastı mühr

Ve yine **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci meclis āḫirinde **Seyyid Ḥasan Erdeşīr** vaṣfında geyür ki:

Bu faḳīr **Türk** ve **Sart** arasıda andın tamāmraḳ kişi körmeydür min.

Sarı[1]: (ساری) Ṭaraf maʿnāsınadur ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Ger ḫırām itseñg ʿUbeydī sarı [S.97a] ey serv-i revān
Cān u köñgli birle cismi ḫāk-i pā bolsun sañga

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Nevfel Mecnūn**'ı ṣaḥrādan alup gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: At ḳay **sarı** kim barurdum urmay
Tursa dağı yol yorurge sormay

[Li.1-86a] Sarġardı[2]: (سارغاردی) Ṣaradı dimekdür.

Beyt: Dāyima **sarġardı** Nevāyī'niñg yüzi kim ʿışḳ ara
Bile altunnı ḳılurġa pāy-mālıñg ḳazġanur

Sarıġ ve sarıḳ[3]: (ساریقو ساریغ) Ṣarı dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ʿışḳ maḳālesinde gelür ki :

Beyt : Derd yaşurmaḳ yüzin eylep **sarıḳ**
Eşk aḳızmaḳ közin eylep arıḳ

[E.122b] Sarıġ aġrıḳ[4]: (ساریغ آغریق) Yereḳan marażına dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. , Ş. // **ḫırām** : ḥarām S. // **Nevfel** : Nufel B. // **alup** : alub B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür S. // **yorurge** : yorurga B.

[2] **sarġardı** : sarġaday S. // **dimekdür** : demekdir B. // Tanık olarak verileh beyit yalnız Esad Eefendi nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ʿışḳ** : aşḳ B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **yaşurmaḳ yüzin** : yaşun aḳ yüzin S. // **eylep sarıḳ** : eyleb sarıḳ B. // **aḳızmaḳ** : aḳırna S. // **eylep arıḳ** : eyleb arıḳ B.

[4] **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḳanı** : ḳani B. // **ḳaṭresi** ḳaṭrası B. // **kehrübā** : kehrübār Li.1 // **Ve yine.....bīmārlar dik** : ø Li.1 // **ḫazānī ḳaşr** : ḫazān ḳaşrı A. , S. , Ş. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür A. // **sarıġ aġrıḳ bile** : sarıġ aġrıḳ A. , E. , Li.1

Beyt: Sarıġ aġrıḳ boldum ey sāḳī ḫazān-ı hicr ara
Ḳanı aṣfer mey ki bar her ḳaṭresi bir kehrübā

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de ḫazānī ḳaṣr vaṣfında gelür ki:

Bey: Terek sarġatıban yüz zārlar dik
Sarıġ aġrıḳ bile bīmārlar dik

Sarġarıp[1]: (سارغاريب) Ṣararıp dimek olur.

Beyt: Gül-ruḫ raʿnā ḳaddim çün bāġı ṭarāf eyle barıp
İnfiʿālidin gül-i raʿnā ḳızarıp u sarġarıp

Sarḳud[2]: (سرقود) Mücerred şarāb keyfiyyetine dirler ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar dibācesinde gelür ki:

Beyt: Ṣabr eyle Eyyub'ġa hem-dest bol
Cür'asınıñ sarḳudıdın mest bol

Saraġ[3]: (سراغ) Fārisī ile müşterekdür. Ḫaber maʿnāsınadur ki muḫammeslerde gelür ki:

Beyt: Barġalı ol şūḫ kim cānım saraġın almadım
Cism anı istep ni ṣaḥrā kim ḳademni salmadı

Sasıġ: (ساسيغ) Yaramaz rayiḥaya dirler.

Saraġuc: (سراغج) ʿAvratlar başlarına bağladıḳları çenbere [Ş.212b] dirler.

Sergeg[4]: (سركاك) Kaflar,. kaf-ı ʿAcemī'dür. Nevm-i ḫafīfe dirler ki tiz uyana. Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Dime uyḳusız közüñ hicrim tüni açılmadı
Ni ḳıla alġay ecel uyḳusı birle sergegim

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: [S.97b] Min öldüm nāledin nāz uyḳusıdın yār açmas köz
[E.123a] Ni sūd andın ki hecrān şāmı bolġay közlerim sergeg

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **cürʿasınıñ** : cür'asınıñ A. , Li.1 , S. // **sarḳudıdın** : serḳudıdın B.
[3] **müşterekdür** : küşterekdir B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **istep** : isteb B. // **salmadı** : salmadım A. , S. , Ş.
[4] **Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar ḳaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **gelür** : kelür B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kibar'de kelür ki B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki A. ; Fevāīdü'l-Kiber'de bir beytde gelür ki S.

Sağınıp[1]: (ساغينيب) Ṣanup dimekdür ki Leylī vü Mecnūn'da İbn-i Selām aḳḳında gelür.

Beyt: [Li.1-86b] Ölgen **sağınıp** ḫalāyıḳ anı
Bir öyke kiyvürdiler nihānı

Sağsınmaḳ[2]: (ساغسينماق) İmi maᶜnāya gelür. Bir; ṣanmaḳ, ẓann eylemek maᶜnāsına ve bir daḫı yād itmek maᶜnāsına bu beytde sağıdı lafẓı maᶜnā-yı evvel üzredür, ṣandı dimekdür ve sağsınmağnı lafẓı maᶜnā-yı ṯānī üzredür, yād itmek dimekdür.

Beyt: Çünki ol bizni unutmağnı **sağındı** yaḫşı iş
Sin dağı kil her nefs anı **sağınmağnı** unut

Sağınıp[3]: (ساغينيب) Sebᶜa-i Seyyāre'de Dilārām firāḳında Şāh Behrām'ıñ aḥvāli ẕikrinde bu beytde sağınıp yād idüp dimekdür.

Beyt: **Sağınıp** çün çeh-i zeneḫdānın
Çikiben barça rişte-i cānım

Sağınğac[4]: (ساغينغاج) Ṣınacaḳ, yaᶜnī anacaḳ dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Nāleni her niçe kim eyledin nihān eyler kön̂gül
Sini **sağınğac** revān bī-ḫōd fiġān eyler kön̂gül

Ve yine Münşeāt'da ḳırḳıncı mektūbda gelür.

Yūsuf ᶜAlī'din ḳulluḳ yıpardım alar taḳrībi bile gāhi bu benden̂gizni **sağıturğa** ḥākim siz.

Sağınğay sın[5]: (ساغينغاى سين) Añasın dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Soḳraṭ Ḥakīm Ferhād'a eytdi.

---

[1] **sağınıp** : sağınıb B. // **ṣanup** : ṣanub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Leylī vü Mecnūn'da** : Mecnūn u Leylī'de A. , B. , S. , Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // **ölgen sağınıp** : ölgen sağınıb B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **ṣınacaḳ** : ṣanıcaḳ Ş. // **anacaḳ** : añacaḳ Li.1 , S. ; añıcaḳ Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **niçe** : nice A. , B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. ; mektūbda gelür ki S. ; mektūbında gelür Li.1 // **Yūsuf ᶜAlī'din** : Yūsuf ᶜAlāa'd-dīn S. // **yıpardım** : yıbpardım B. // **taḳrībi** : taḳrīb S. // **bile** : birle Ş.

[5] **añasın** : anasın B. ; añasız Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. ; ᶜışḳnın̂g Ş. // **ṭuġyānıda** : ṭuġyānı Ş. // **tartıp** : tartıb B.

Beyt : Hücūm-ı ʿışḳ ṭuġyānıda gāhi
Saġınġay sın mini hem tartıp āhı

Saġınma[1]: (ساغينما) Añma ve ṣanma dimekdür.

Saġınc[2]: (ساغنج) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da evvelki maḳāle āḫirinde gelür ki:

Beyt: Kāfir ü müʾmin sarı ḳılsaŋ **saġınc**
Ni aŋa yeʾs ü ni munıŋ köŋli tinc

Saġınurġa[3]: (ساغينورغه) Añmaġa dimekdür.

Saġın[4]: (ساغين) **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati üc maʿnāya [E.123b] taṣḥīḥ itmişler: Biri añmaḳ maʿnāsına ve biri südi ṣaġılur ḳoyun maʿnāsına ve biri daḫı ʿışḳ mesti ve bīmārı ḥāletinde istiʿmāl olınduġı maʿnāya ki terkīb budur:

Saġın lafẓı dik ki bir maʿnāsı yād ḳılmaḳġa emrdür ve biri sütlük ḳoy atıdur ve ʿışḳ mesti [S.98a] ve mecnūnı ve bīmārı [Ş.213a] muḳābeleside saġın dise her birige iṭlāḳ ḳılsa bolur.

Saġlıġ[5]: (ساغليغ) Ṣaġlur dimekdür ki muḳaṭṭaʿātta gelür.

Ḳıṭʿa: Filān bay kim ḳoyı biş miŋdin ötmiş
Yana hem miŋdin artuḳ [Li.1-87a] **saġlıġ** üçkü

"Üçkü" keçiye dirler, saġılur keçi dimekdür.

Saḳaḳ[6]: (سقاق) Zenaḫdān ile gerdān mā-beynine dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

---

[1] **añma** : anma B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **yeʾs ü ni** : yeʾs ve ni B. // **munıŋ** : müʾminiŋ A. , B. ; müʾmin S. // B nüshasında daha önce geçen "**tinc**" maddesinde bu kelime "**munıŋ**" olarak verilmiş.

[3] **añmaġa** : anmaġa B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Nevāyī Ḥażretleri** : Nevāyī Ş. // **üc** : üç A. , B. // **itmişler** : etmişler B. // **daḫı** : daḫi B. // **ʿışḳ** : ʿaşḳ B. // **olınduġı** : olunduġı B. // **emrdür** : emirdür B. // **sütlük** : südlük A. ; mevtlük E. // **ʿışḳ mesti** : ʿaşḳ mesti B. // **mecnūnı** : mecnūn A. , S.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳıṭʿa** : beyit B. // **boy** : yay S. // **ḳoyı** : ḳolı S. // **"üçkü".....dimekdür** : ø B. , Ş.

[6] **zenaḫdān ile** : zeneḫdān ile B. ; zenaḫdānla A. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ; bir beytde gelür S. // **siniŋ** : siniñ A. , Li.1 // **irmes** : irmen S.

Beyt: Yaḳa dik ḳurb eger tapman sinin̂g simīn saḳaḳın̂ġġa
İtek dik hem yaman irmes tüşe alsam ayaḳın̂ġġa

Saḳızġan[1]: (ساقيزغان) Ṣaḳṣaġan didikleri murġa dirler.

Salurdın[2]: (سالوردين) Ṣalmaḳdan dimekdür.

Beyt: Kāfiri kim sin kibi ruḫsārı āteş-nākı bar
Ot salurdın kişver-i İslām ara ni bākı bar

Salur min[3]: (سالورمين) Ṣaların dimek olur.

Salmaḳ[4]: (سالماق) Ṣalmaḳ dimekdür ve yürek oynamasına daḫı dirler ve ḥareket ve ıżṭırāb maʿnāsına daḫı gelür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da [E.124a] gelür.

Beyt: Köz bile kön̂glümge bolmış gūyā vaṣlın̂ġ çaġı
Kim közüm uçmaġı tiz oldı vü kön̂glüm salmaġı

Ve yine bu divānda bir şiʿrde daḫı gelür ki:

Beyt: Uyḳu hem-sāyelerimdin kiterür hicr tüni
Ki başım yirge urup ki yürekim salmaḳ anı

Ve yine **Fevāīrü'l-Kiber**'de bir şiʿrdi gelür.

Beyt: Nitip asray özni kim ḥālimni ol çıḳḳac zamān
An̂galatur yanımda olturġanġa kön̂glüm salmaġı

Salġucı: (سالغوجى) Ṣalıcı dimekdür.

Salġac[5]: (سالغاج) Ṣalıcaḳ dimekdür. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye ḫiṭāb itdügi beytlerdendür.

Beyt: Kön̂gülge ʿışḳ otı salġac şerāre
An̂ga yok mı sūyıdın özge çāre

Salġay[6]: (سالغاى) Ṣala dimek olur.

---

[1] **didikleri** : didükleri B. , Ş. // **murġa** : mürġa B.
[2] **dimekdür** : ø A. ; demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **kön̂glümge** : kön̂glümke B. // **Ve yine bu.....salmaḳ anı** : ø Li.1 // **şiʿrde daḫı gelür ki** : şiirde daḫi kelür ki B. ; şiʿrde daḫı gelür S. ; şiʿrde gelür ki Ş. // **hem-sāyelerimdin** : sāyelerimdin A. // **kiterür** : kitedür B. , S. ; kitetür A. // **ki başım** : kim başım A. , B. , S. // **yirge** : birge S. // **urup** : urub B. // **salmaḳ anı** : salmaḳ otı S. ; salmaḳ onı Ş. // **bir şiʿrde gelür** : bir şiirde kelür ki B. ; bir şiʿrde gelür ki A. , Li.1 , S. // **nitip** : nitib B. // **çıḳḳac** : çıḳḳaç B. // **an̂galatur** : an̂glar A. , B. , Ş. // **yanımda** : yanıma A. , B. , Ş.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Kizer min kūyıda iller nazar ḥālimġa **salġay** dip
Eger öltürse ḳanım rengi tofraġıda aḳalġay dip

Salġunĝ[1]: (سالغونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣalsañ gerek dimekdür.

Salıngac[2]: (سالينغاج) Ṣalıncaḳ, yaᶜnī bıraġılacaḳ dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da miᶜrācda gelür.

Beyt: Ni bile maᶜnī hem özdin salıban
Bu **salıngac** ni ḳılur ol ḳalıban

[A.57b] [S.98b] **Salmaḳ**[3]: (سالماق) Bir daḫı ᶜacz maᶜnāsına gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād Yunan zemīne gitmek ḳaṣd idicek **Ḫaḳan** çāre ve tedbīr itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Özin **salmay** yana bir fikr itip saz
Bu yanĝlıġ boldı işge çāre pervāz

Salġadı[4]: (سالغادى) Bile gönderdi dimekdür [Ş.213b] ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Anı hem **salġadı Nevrūz** birle
Köçürdi ṭāliᶜ-i fīrūz birle

[E.124b] **Sal**[5]: (سال) Ṣu gececek nesnedür ki aġacları birbirine baġlayup ṣuya bıraḳurlar, batmaz, anınĝla ṣu geçerler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

[Li.1-87b] Beyt: Baḥr-ı eşkim içre kim tapmas żarar köz merdümi
Güyıyā kirpik nistānıdın anınĝ **salı** bar

Salencek ve salkencek[1]: (سالكنجك و سالنجك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. İple boyna aṣılan taᶜvīẕe dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

---

[1] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **ṣalıncaḳ** : ṣalınacaḳ B. ; ṣalunıcaḳ A. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Lisānü'ṭ-Tayr'da.....ḳalıban** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ni bile** : li bile A. , B. , Ş.

[3] **daḫı** : daḫi B. // **ᶜacz** : ᶜaciz B. // **gelür** : kelür B. // **Yūnān zemīne** : Yūnān-ı zemīne B. // **gitmek** : kitmek B. // **idicek** : edicek B. // **itdügi** : etdügi B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. // **itip** : itib B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **köçürdi** : köcürdi S.

[5] **sal** : salı S. // **gececek** : geçecek A. , Li.1 ; keçecek B. // **nesnedür** : nesnedir B. // **aġacları** : aġaçları B. // **baġlayup** : baġlayub B. // **bıraḳurlar** : bıraġurlar A. , Li.1 , S. // **anınĝla** : anıñla Li.1 , Ş. ; anuñla S. // **gelür** : kelür B. // **içre** : icre B. // **güyıyā** : güyyā B.

Beyt: Ni hūş ümīdi kim ᶜuryān nigūn tedbīrle ursam tek
Perīlerġa cünūn ṭomarıdur boynumda **salencek**

Saladur[2]: (سالادور) Şala yorır dimekdür.

Beyt: Bir o ġamı yana körĝlümge ḳozġalan **saladur**
Bir o dimey ki bu işni fīlān **saladur**

Salḳın[3] (سالقين) Şovuḳ yele dirler ki ıssı günlerde ese. **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür.

Beyt: Ḥayvān suyıdur şudrun ᶜİsā demidür **salḳın**
Bostān sarı cānānım güyā ki ḫırām itmiş

Ve yine **Sultān Ḥüseyn Bayḳara** eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Āhım alyıda savuḳ **salḳınsın** ey dūzaḫ otı
Her dem er yüz ḳatla izhār-ı ḥarāret ḳılġasın

Ammā baᶜżı nüsḫada sayḳın vāḳıᶜ olmış çimen üzerine ṭoḳınup geçüp temevvüc itdüren yele dirler.

Ve **Münşeāt**'da evvel mektūbda gelür ki:

[S.99a] Bahār **salḳınınıĝ** ᶜıṭr-engīzliġı bulut mizācın [E.125a] havāyı ḳılıpdur.

Selce[4]: (سلجه) Keneye ve ṣaġırġaya dirler ki ḥayvānlaruñ gövdesine yapışur. **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** ḳabīlesi göçdügi menzilde bir ḫasta it gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt : Ḳan ḳoymay **selecereklerige**

Salġac[5]: (سالغاج) Şalıncaḳ dimekdür. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye ḫiṭāb itdügi beytlerindendür.

---

[1] **salencek ve salkencek** : salincek ve salkincek B. // **kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **ümīdi** : ümīd S. // **tedbīrle** : ḳad birle S. // **perīlerġa** : perīlerge B. // **ṭomarıdur** : ḳomaruydur S.

[2] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

[3] **şovuḳ** : şouḳ B. // **gelür** : kelür ki B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **eşᶜārında gelür ki** : eşᶜārında kelür ki B. ; eşᶜārında gelür Ş. ; eşᶜārında bir beytde gelür ki S. // **dūzaḫ** : düzeḫ B. // **üzerine** : üzre Ş. // **ṭoḳınup** : ṭoḳunub B. ; ṭoḳunup S. // **geçüp** : keçüb B. // itdüren : etdüren B. // **yele** : yile Ş. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür ki** : mektūbda kelür ki B. // **salḳınınıĝ** : salḳınınıñ A. , Li.1 // **ᶜıṭr-ingīzliġı** : ᶜıṭr-engīzligi S. // **ḳılıpdur** : ḳılıbdur B.

[4] **keneye** : kineye S. // **ṣaġırġaya** : ṣıġırḳıya B. // **ḥayvānlaruñ** : ḥayvānların B. // **yapışur** : yapışur ki Li.1 , S. // **göçdügi** : köçdüki B. ; göcdügi E. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **ḳoymay** : ḳoymadı Li.1 ; ḳoyman S.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır ve ikinci kez verilmiştir.

Beyt : Köŋülge ʿışḳ otı salġac şerāre
Anŋa yoḳ mı sūyıdın özge çāre

Senin[1]: (سنين) Nīzeye dirler ki Mecnūn u Leylī'de ceng vaṣfında gelür.

Beyt: Dal oldı senin şīd yanŋlıġ
Heyʾet bile berk bīd yanŋlıġ

Sanaġlıḳ[2]: (ساناغليق) Agāhlıḳ maʿnāsınadur ve iḫtirāz maʿnāsına [Li.1-88a] daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫıżr ʿAleyhi's-Selām ṭılsım feṯḥinde Ferhād'a eytdi.

Beyt: Diseŋ kim tinmaġay ol yolda kāmınŋ
[Ş.214a] Sanaġlıḳ kām ile bolsun ḫırāmınŋ

Sanap[3]: (ساناب) Bu daḫı iḫtirāz idüp ve tedārik idüp dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de yine bu maḥalde gelür.

Beyt: Alıp ḫātem sanap urdı yana kām
Hem ol ʿāşıḳ üstige tutḳunca ārām

Sancḳay[4]: (ساتجقای) Ṣancar dimekdür.

San[5]: (سان) Ḥesāb ve ṣaġış maʿnāsınadur ki [E.125b] Mecnūn u Leylī'de İbn-i Selām vaṣfında gelür.

Beyt: Çün mālıġa kimse birmeyiben san
Her müşkil olup ḳaşıda āsān

[A.58a] Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de bir şiʿrde gelür.

Beyt: Zār cismimde boġunlar mihnetimnıŋ sanıdur
Kim yana her birge tökti bir tügün her tarġa

Beyt: Belā deştide ki āvāreler sanın ṭaleb ḳıldıŋ
U yanŋlıġ ḫānmānıdın cüdālarġa ni san anda

---

[1] ceng : cenk B. // senin şīd : senini şīd A. , B. , Li.1 , Ş. // heyʾet : heyhāt A. , B. , Ş.

[2] maʿnāsına daḫı gelür ki : maʿnāsınadur Ş. ; maʿnāsına daḫi kelür ki B. // sanaġlıḳ : sanaġlik B. // bolsun : bolsuŋ B. // ḫırāmınŋ : hırāmınŋ S.

[3] sanap : sanab B. // iḫtirāz idüp : iḫtirāz idüb B. ; iḫtirāz A. // tedārik idüp : tedārik idüb B. // dimekdür : demekdir B. // yine : ø B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1 // alıp . alıb B. ; alup Ş. // sanap urdı : sanab urdı B. // ʿāşıḳ : ʿışḳ Li.1 , S.

[4] dimekdür : demekdir B.

[5] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // vaṣfında gelür : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki A. , Li.1 // olup : olub B. // bir şiʿrde gelür : bir şiirde kelür B. ; gelür ki A. ; gelür E. , Ş. // boġunlar : yoġunlar S. // her birge tökti : ø S. // bir tügün : her bir tügün S. // tarġa : tarıġa S. // Bu maddede tanık olarak verilen üçüncü beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sanaman[1]: (سانامان) Ḥesāba almazın ve ṣaymazın ve iʿtibār itmezin dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Mini kişi dimese il melūl niyüçün olay
[S.99b] Kişi ḥesābıda min ḫōd özümni çün **sanaman**

Sanaġanlar[2]: (سانانغان لار) Ḥesāb idüp ṣayanlar dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: **Sanaġanlar** viṣāl ü kām ehlin
Mini ol emrdin sıva ḳılıñgız

Sanar[3]: (سانار) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da üçinci maḳāledi gelür.

Beyt: Laʿl ḥesābıda tutar ḫāreni
İncü **sanar** barca ṣadef-pāreni

Sanap biz[4]: (ساناب بیز) Ṣayıp dururuz dimekdür ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de Cenāb-ı Mevlānā [Li.1-88b] Ḥażretleri'yle **Nevāyī** Ḥażretleri ḫıyābān nām maḥalde giderken bāġ-bānlar [E.126a] servleri arabaya yükledüp gelürken ne ḳadar servdür deyü ṣormışlar, bāğ-bānıñ cevābında bu terkīb gelür ki:

Sanap biz yüz tört ʿadeddür.

Sanay[5]: (سانای) Ben sayayım dimekdür.

Sanaġlıḳ[6]: (سانانغلیق) Añmalu ve añacaḳ dimekdür.

---

[1] **itmezin** : etmezin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; bir şiʿrde gelür Li.1 // **niyüçün** : niyçün B.

[2] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.

[3] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **üçinci** : üçünci B. ; üçinci S. // **gelür** . kelür B. // **laʿl** : laal B. // **ḫāreni** : çāreni A. ; ḫāreʾi S. // **incü** : inçü A. , B. // **sanar** : sanat B. // **barca** : barça Li.1 , Ş. ; parça S.

[4] **sanap biz** : sanab biz B. // **ṣayıp** : ṣayıb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Cenāb-ı** : ø S. , Ş. // **Ḥażretleri'yle** : ø Ş. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **giderken** : kiderken B. // **yükledüp** : yükledüb B. // **gelür ken** : kelürken B. // **deyü** : deyu B. // **ṣormışlar** : ṣormuşlar B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **sanap biz yüz** : sanab biz yüz B. // **yüz tört** : yüz dört B. , E.

[5] A. nüshasında "**sanay**" kelimesi yerine "**savġat**" kelimesi yazılıp "**sanay**" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B.

Savġat[1]: (سوغات) Pīş-keş ve armaġan ve inʿāma dirler ki Sebʿa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Dilārām'ı getürenlere pīş-keş çekdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳıldılar ʿarż ḫan maḳālātın
[Ş.214b] Her niçük tuḥfe birle savġatın

Savuġ[2]: (ساووغ) Ṣovuḳ dimekdür.

Savutmaḳ[3]: (ساووتماق) Ṣovutmaḳ dimek olur.

Savut[4]: (ساووت) Emrdür. Ṣovut dimekdür.

Beyt: Cüz irür her şūḫ-ı raʿnā yüzige çün ʿışḳ-ı pāk
Şevḳ otın kilsin dağı bu ʿişve-gerlerin savut

Savurġay[5]: (ساورغای) Ḫilʿat ve pīş-keş virür ve inʿām ve iḥsān ider dimekdür ve bir yeri pādişāh ṭarafından mülklige virmege daḫı dirler ki Vaḳfiyye dibācesinde tevḥīdde gelür.

Beyt: Kim ol birni örter celāliyyeti
Bu birni savurġay cemāliyyeti

Sayġu[6]: (سيغو) Şehr-i Herī içinde bir mevżiʿ adıdur ki Vaḳfiyyeʿde evḳāf ḥudūdı beyānında yazmışlardur.

[S.100a] Sayġur[7]: (سيغور) Fārisī ile müşterekdür. Ḥarīrden bir nevʿdür, aḳ rengde ki Sebʿa-i Seyyāre'de yedinci rāvi Dilārām'dan Şāh'a rivāyet itdi.

Beyt: Kefen eylep ḥarīr ile sayġur
[E.126b] Sıpıban ol kefen ara kāfūr

---

[1] A. nüshasında "savġat" kelimesi yerine "sanay" kelimesi yazılıp "savġat" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **getürenlere** : ketürenlere B. // **çekdükleri** : çekdikleri A. , E. , Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. ; bir beytde gelür S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **mülklige** : mülklike B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **bu birni savurġay** : bu birni savurġar A. , B. , Li.1 ., Ş.

[6] **mevżiʿ** : mevżiʿiñ S. // **adıdur** : adıdır B. // **yazmışlardur** : yazmışlardır B. ; yazmışlar Ş.

[7] **sayġur** : sayfur B. // **nevʿdür** : nevʿ ve B. // **rengde** : renkde B. **itdi** : etdi B. ; itdi ki Li.1 // **eylep** : eyleb B.

Saypağucı[1]: (سیپاغوجی) Perīşān idici ve ḫarcanıcı maʿnāsınadur ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da maḳāle-i evvelde gelür.

Beyt: Her ni ki ḳazġandım ve yıġdım tamām
Ḳıldım anı **saypağucıġa** ḫarām

Saypadı[2]: (سیپادی) Ṭaġıtdı ve ḫarcandı dimekdür ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Ḥüdhüd'üñ Kebk'e cevābı ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Vech ni az künde barın **saypadı**
Gevher alġan çün işini añladı

Sayap[3]: (سایاب) Ṣayıp dimekdür.

Sayġa alġanca[4]: (سایغه الغانجه) [A.58b] Ṣayabilince ve ṣayılıbilince dimekdür ki [Li.1-89a] Ḥayretü'l-Ebrār'da on ṭoḳızıncı maḳāledi Şehr-i Herāt bāġları vaṣfında gelür.

Beyt: Gülleri nevʿin ni din anca gül
Anca ni gül **sayġa alġanca** gül

Saylanıp[5]: (سایلانیب) Bu daḫı ṣayılup, ḥesāb olup dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Leylī vü Şīrīn ü ʿAẕrā bardılar veh ni ʿaceb
Bolmaġım vālih sañga kim sin ḳalıp sin **saylanıp**

Sayġalur[6]: (سایغالور) Ṣayılur, ḫarclanur dimekdür.

Sayġalġudik[1]: (سایغالغودیك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Ṣayılup ḫarclanduġı gibi ve ṣayılsa gerek dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

---

[1] **ḫarcanıcı** : ḫarcayıcı A. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḳazġandım** : ḳazġaydım Li.1 , S. , Ş. // **salpağucıġa** : saypağucıya S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da.....añgladı** : ø Li.1 // **Hüdhüd'üñ** : Hüdhüd'ün B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **alġan** : alġay S. // **çün** : cün B.

[3] **sayap** : sayab B. // **ṣayıp** : ṣayıb B. ; ṣayup S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ṭoḳızıncı** : ṭoḳuzuncı B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **nevʿin ni** : sevini B. ; nevʿin Ş. // **din** : diben S. ; diyen Ş.

[5] **saylanıp** : saylanıb B. // **daḫı** : daḫi B. // **ṣayılup** : ṣayılub B. // **ḥesāb olup** : ḥesāb olub B. ; ḥesāb olınup Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳalıp sin saylanıp** : ḳalıp sın saylanıb B.

[6] **ḫarclanur** :ḫarçlanur Ş. ; ve ḫarc olınur S. // **dimekdür** : demekdir B.

Beyt: Ey köñgül naḳd-i ḥayātıñ ḳıl fenā yolıda ṣarf
[E.127a] Ḥayf olur ger bolsa ʿömr-i Nūḥ çün **sayġalġudik**

[Ş.215a] **Sayġaldı**[2]: (سايغالدى) [S.100b] Ṣayıldı ve ḫarcanıldı dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: ʿAḳl u dīn naḳdi fenā deyri ara kirmes igec
Mey bile muġbeçeler yolıda **sayġaldı** yene

Sayġalıp[3]: (سايغاليب) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da nā-ḳābil ṣadırları ẕikrinde gelür ki:

ʿÜlemā kiltürgen nebāt kezek üçün uşalıp ve vazife vechleri özge esbāb üçün **sayġalıp**.

Sayġana[4]: (سايغانه) Ṣayılacaḳ ve ḫarcanılacaḳ dimekdür.

Sayġamaḳ[5]: (سايغاماق) Ḫarcanmaḳ dimekdür.

Say[6]: (سای) Emr idüp ṣay dimekdür ve şol dereye dirler ki ḳışın ṣu aḳa, yazın aḳmaya ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on yedinci maḳālede mestlik ẕemminde gelür.

Beyt: Sil suyın tapsa içip mül kibi
Say taşın tapsa ısıp gül kibi

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da ṭoḳızıncı maḳāle ḥekāyesinde gelür.

Beyt: Baş tüşüp ol rezmde **say** taşıca
Baş kesiben her kişi öz başıca

Say[7] : (سای) Vaḳt maʿnāsınadur.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kalar ʿArabī'dür S. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **ṣayılup** : ṣayılub B. // **gibi** : kibi B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir şiʿrde gelür Li.1 // **naḳd-i ḥayātiñ** : naḳdī ḥayātiñ E. // **çün** : cün B. , Li.1

[2] **ḫarcanıldı** : ḫarclandı A. , B. , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kirmes** : kinmes S.

[3] **sayġalıp** : sayġalıb B. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **ṣadırları** : ẓararları E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **üçün** : uçun B. // **üçün sayġalıp** : uçun sayġalıb B.

[4] **ḫarcanılacaḳ** : ḫarclanacaḳ A. , B. , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde B. nüshasında yoktur. // **dimekdür : ø** S.

[6] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dirler ki** : dimekdür ki A. // **gelür** : kelür B. // **suyın** . ṣuyın S. // **içip** : içib B. // **ısıp** : ısıb B. // **Ve yine .....başıca : ø** Li.1 // **ṭoḳızıncı** : ṭoḳuzuncı B. , S. // **ḥikāyesinde gelür** : ḥikāyesinde kelür B. ; ḥikāyesinde gelür ki S. // **tüşüp** : tüşüb B.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sayyı[1]: (سایی) İki ya ile vaḳti dimekdür. Meşelā : **Sorġan sayyı**, şormaḳ vaḳti dimekdür.

Beyt: Ḳāsıdı kim yārdın bir söz rivāyet eylese
İsterem **sorġan sayyı** baştın ḥikāyet eylese

Sayı[2]: (سایی) Bir lüġatdür ki bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınmasa maᶜnī ḥāṣıl olmaz.

[E.127b] Meşelā: **Alġan sayı**, alduḳca dimekdür; **sorġan sayı**, sorduḳca dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Sin lebiñ **sorġan sayı** min ḳan yutar min ey ḥabīb
Sin mey içkil kim manga ḫūn-ı ciger boldı naṣīb

Ve yine bir şiᶜrde gelür ki:

Beyt: Her nice könglümni çāk itseñ ḳılur ᶜışḳınğ sitīz
Ol ṣıfat kim otnı **yarġan sayı** bolur şuᶜle-tiz

Sayḳın[3]: (سایقین) Deryā temevvüc itmege ve āteş ᶜalevlenmege dirler.

Saypalġan[4]: (سایپالغان) Tār ü mār olan dimekdür.

Beyt: Fenā deyride ger dīn naḳdnı ber-bād oldı tabḳum yoḳ
Ki cemᶜ olmay durur her kim ḫarābāt içre **saypalġan**

2.22. Ḥarfü's-Sini'l-Meksūre

Sıpḳardı[5]: (سیپقاردی) Sümürdi , içdi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede [S.101a] **Ferruḫ Ḫaleb**'e Aḫi meclisine vardugı maḥalde gelür.

Beyt: Kör geh alıñga ḳoyup bardı
Yükütüp her ḳadeḥni **sıpḳardı**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **lüġatdür** : lüġatdir B. // lafẓla : lafızla B. // **daḫı** : daḫi B. // **istiᶜmāl olınmasa** : istiᶜmāl olunmasa B. ; istiᶜmāl olınur Ş. // **alduḳca** : alduḳça B. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **sorduḳca dimekdür** : sorduḳça dimekdür Li.1 ; sorduḳca demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ey ḥabīb** : ḥabīb B. // **Ve yine.....şuᶜle-tiz** : ø Li.1 // **bir şiᶜrde gelür ki** : bir şiᶜirde kelür B. ; bir şiᶜrde gelür S. // **ᶜışḳınğ** : ᶜaşḳınğ B. // **otnı** : otı S. // **yarġan** : barġan S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Sıpḳardı** : sıpġardı B. , S. // **sümürdi** : sümürdü B. // **içdi** : icdi E. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḫaleb'e** : Ḫaleb'de Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **geh** : ki B. // **alıñga** : alıġa A. , B. , Ş. ; alıña Li.1 , S. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **yükütüp** . yükünüb B. ; yükünüp A. , Li.1 , S. , Ş.

Sıpḳarıp[1]: (سيپقاريب) Sümürüp dimekdür.

Beyt: Sāḳīyā teşne min andaḳ ki kök cāmı tolar
Bāde tutsaŋ ser-nigūn eyler min anı sıpḳarıp

Sıptı [2]: (سيپتی) Sepdi [A.59a] dimekdür , yaʿnī şu sepdi veyā ġayrı nesne.

Sıpmek[3]: (سيپماك) Sepmek maʿnāsınadur. Kesreyle taʿbīr iderler. Seper diyecek maḥalde siper dirler.

[Ş.215b] Sıparġa[4]: (سيپارغه) Sepmege ve saçmaġa dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫaḳan oġul istedügi maḥalde gelür.

Beyt : Maŋa yıġmaḳda yitgey miḥnet ü renc
Aŋa sıparġa ḳalġay maḫzenü genc

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da [E.128a] yigirmi altıncı faṣlda tüccār żikrinde gelür ki:

Yā vāriş sıpar üçün yıġıtġay, yā ḥādiṣe üçün ḳuzġar üçün ḳazġanġay.

Sıparmaḳ[5]: (سيپارماق) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür ki:

Sözni sıparmaḳ başġa āfetdür.

Sırmap[6]: (سيرماب) Ṣıyırup , ḳapup alup dimekdür.

Sirmemek[7]: (سيرماماك) Ṭutmaḳ.

Sirmedi[8]: (سيرمادی) Ṭutdı.

---

[1] sıpḳarıp : sıpḳarıb B. // sümürüp : sümürüb B. // dimekdür : demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasıhda vardır.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Sepmege : sepmeke B. // dimekdür : demekdir B. // istedügi : istedüki B. ; istedigi Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 // Ve yine.....ḳazġanġay : ø Li.1 // faşlda : faşılda B. // tüccār : neccār S. // gelür ki : kelür ki B. // sıpar üçün . sıpar uçun B. // yıġıtġay : yıġıġay B. ; yıġınġay A. , Ş. // ḥādiṣe üçün : ḫādiṣe B. , Ş. // ḳuzġar üçün : ø A.
[5] sıparmaḳ : sıpamaḳ A. , B. , S. , Ş. // daḫı : daḫi B. // maʿnāyadur : maʿnāyadır B. // gelür ki : kelür ki B. // sözni sıparmaḳ : sözni sıpamaḳ A. , B. , Li.1 , S.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (12b) vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sirgek[1]: (سيركاك) Taṣāᶜud-ı ebḫāraden göz çapaḳlanmaḳ ve ṭonmaḳdur ki aña cümlüz dirler.

Beyt: Min öldüm nāledin nāz uyḳusıdın yār açmas köz
Ni sevḍandın ki hicrān şāmı bolġay közlerim **sirgek**

Sirgek[2]: (سيركاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcem kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Uyḳudan beliñleyüp uyanmaġa dirler.

Sirmedi[3]: (سيرمادى) Ṣıyırdı, ḳapdı aldı dimekdür.

Sirmedim[4]: (سيرماديم) Ṣıyırdım, ḳapdım aldım dimekdür ki Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Anıñg dik **sirmedim** bir ḥabeşīdin tāc
Ki başı ṭaylasanġa boldı muḥtāc

Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ṣubḥ-dem deyr içre mest olsam min müflis ni teñg
Şeyḫ destārın kice mescidġa kirgec [Li.1-90a] **sirmedim**

Sird[5]: (سيرد) Sürᶜat maᶜnāsınadur.

Sıyradı[6]: (سيرادى) Farsça serāyīden maᶜnāsınadur ki ırladı dimekdür. Ferhād u Şīrīn'de maṭlaᶜ-ı dāstān se-süḫanda gelür.

Ferhād'nıñg ᶜadem şebānıdın vücūd gül-şeniġa kilgenin [Ş.101b] ḳalem tilidin sıyramaḳ.

"Sıyramaḳ" didügi "ırlamaḳ" dimekdür [E.128b] ve naḳl u beyān maᶜnāsına daḫı gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Sirgek** : sizgek S. // **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī A. , B. , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B ; ᶜārabī'dür A. , Li.1 , S. , Ş. // **beliñleyüp** : beliñleyüb B.

[3] **sirmedi** : sirmedim A. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] A. nüshasında "**sirmedim**" kelimesi alınmamış "**Ve yine**" diye "**sirmedi**" kelimesinin devamı şeklinde verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : **kelür** B. ; gelür Li.1 , S. // **ḥabeşīdin tāc** : ḥabībdin tāc S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **kice** : kiçe Li.1 // **mescidġa** : mescidge B. // **kirgec** : kir tāc S.

[5] **sürᶜat** : sürat B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[6] **Farsça** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. , S. // **maṭlaᶜ-ı dāstān ser-süḫanda** : maṭlaᶜ-ı dāstān-ı ser-süḫanda Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **gül-şeniġa** : gül-şenige B. // **"Sıyramaḳ".....dimekdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına daḫı gelür** : maᶜnāsına gelür Ş. ; maᶜnāsına A. , B. , E. , Li.1 , S.

Sizmek[1]: (سيزماك) Bezmek ve naḳş itmek maʿnāsınadur. Bu beytde sizer lafzı bezer dimekdür.

Beyt: ʿIşḳ deştide ḳoyun irmes ki min divāneġa
ʿIşḳ ara divānelik ḫaṭṭın sizer pergārdur

Sızdı[2]: (سيزدى) Cizdi ve yazdı dimekdür.

Sızsa[3]: (سيزسا) Çizse ve yazsa dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'la Şapur ḳaṣr sengin bünyād ikdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu sızsa ādemī teksīr itip ol
Bu çikse cān-ver teşmīr itip ol

Sızmaḳ üçün[4]: (سيزماف اوچون) Çizmek içün dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da Bahāe'd-dīn Naḳş-bendī Ḥażretleri Raḥmetu'l-lah ʿAleyh menāḳıbında gelür.

Beyt: Cānġa çikip renc ü ʿinā naḳşını
Sızmaḳ üçün anda fenā naḳşını

Sızdı[5]: (سيزدى) Bu daḫı sezdi , yaʿnī ẓann eyledi [Ş.216a] dimekdür.

Sızıp irdi[6]: (سيزيب ايردى) Sezmişdi dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Şabur'uñ ṭutulduġın bildügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Sızıp irdi ki ol düşmen esīri
Hemān boldı düşmen dest-gīri

Sızıp[7]: (سيزيب) Bu daḫı ṣızup, yaʿnī tereşşuḥ eylemek maʿnāsına gelür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī anasınıñ Leylī māteminde ḥāli beyānında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **cizdi** : çizdi Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **çizse** : cizse A. , B. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Şapur** : Şabur A. , B., Li.1 , S. // **ḳaṣr sengin** : ḳaṣr-ı sengin B. // **itdükleri** : etdükleri B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **teksīr itip** : teksīr itib B. // **teşmīr itip** : teşmīr itib B.
[4] **sızmaḳ üçün** : sızmaḳ uçun B. // **çizmek** : cizmek B. // **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥażretleri Raḥmetu'l-lah ʿAleyh** : ø Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **çikip** : çikib B.
[5] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **sızıp irid** : sızıb irdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Şīrīn** : ø B. , Li.1 , S. // **Şabur'uñ** : Sabur'un B. // **ṭutulduġın** : ṭutulduġnı S. // **bildügi** : bildüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş.
[7] **sızıp** : sızıb B. // **daḫı** : daḫi B. // **ṣızup** : ṣızub B. ; çizüb S. // **ṣızup , yaʿnī** : ø Ş. // **tereşşuḥ eylemek maʿnāsına** : tereşşuḥ idüp sızup maʿnāsına Ş. // **maʿnāsına gelür ki** : maʿnāsına kelür ki B. ;

Beyt: Tırnaġların çü yüzge ḳoydı
Tırnaġlar ile yirler oydı

[E.129a] Oyġanlar içinde kim sızıp ḳan
Köz çeşmeleri dik aḳızıp ḳan

Sızġurup[1]: (سيزغوروب) Bu daḫı ṣızırup ḳal eyleyüp dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında [Li.1-90b] gelür.

Beyt: [A.59b] Vefāda Luṭfī'ni taptı firāḳ dinārı
Niçe ki sızġurup altun dik imtiḥān ḳıldı

Sisgenmek[2]: (سيسكانماك) Beleñlemek maᶜnāsınadur. Sebᶜa-i Seyyāre'de Nevāyī düş görüp uyandığı yerde eydür.

Beyt: Söz tükengec ḳaşıda bir öptüm
Boluban şād sisgenip ḳoptum

Yaᶜnī beleñleyüp dimekdür.

Sisgendi[3]: (سيسكاندى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Uyḳudan beleñleyüp uyandı dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Behrām Dilāver Erken'e [S.102a] gelicek Ferhād māteminde eydürdi.

Beyt: Yitip gerdunġa ün sisgenmekiñg yoḳ
Tüşüp ᶜālemġa ot tiprenmekiñg yoḳ

Burada "sisgenmekiñg" didügi "uyanmaġıñ" dimekdür.

Ve yine Mecnūn u Leylī'de Leylī atasına Nevfel maġlūb olıcaḳ Leylī'yi öldürmek diledikde Leylī Mecnūn'uñ vāḳıᶜasına girdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Mecnūn'ġa digec bu sözler ol ay
Sisgendi anıñg dik eyleben vāy

---

maᶜnāsınadur S. // **anasınıñ** : anasının B. // **beyānında gelür** : beyānında kelür B. ; beyānında gelür ki Li.1 // **içinde** : içide B. , Ş. // **sızıp ḳan** : sızıb ḳan B. // **aḳızıp ḳan** : aḳızıb ḳan B.

[1] **sızġurup** : sızġurub B. ; sızıp A. // **daḫı** : daḫi B. // **ṣızırup** : Şızırub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **niçe ki sızġurup** : niçe ki sızġurub B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **beliñleyüp** : belileyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelicek** : kelicek B. // **eydürdi** : iderdi B. ; eydürdi ki A. , Li.1 // **yitip** : yitib B. // **tüşüp** : tüşüb B. // **ᶜālemġa** : ᶜālemge B. // **Burada.....dimekdür** : ø Ş. // **burada** : ø A. , E. , Li.1 , Ş. // **didügi** : dedüki B. // **uyanmaġıñ dimekdür** : uyanmaġıñ demekdir B. // **atasına** : atası Ş. // **Nevfel** : Nufel B. // **diledükde** : diledigin S. // **Mecnūn'uñ** : Mecnūn'un B. // **girdügi** . kirdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A.

Sıġa[1]: (سيغه) Bir edātdur ki ism āḫirine lāḥiḳ olur. Meşelā: Deryāsıġa, deryāsına; balasıġa, balasına dimek olur.

Sıġurdı[2]: (سيغوردى) Sıġırdı, sıyırdı, dimekdür.

Sıġurġay[3]: (سيغورغاى) Ṣıġura dimekdür ki Nazmü'l-Cevāhir dibācesinde gelür.

Ve gül deste bendi ki riyāḥın arasıda ḫāşāknı **sıġurġay**.

Sıġnaḳ[4]: (سيغناق) Bir nev^{c}i ḫaṭṭdur. [E.129b] Çaġatay'da Ḫaṭṭ-ı Bābürī ve ġayrı gibi ki Bābür Mīrzā eş^{c}ārında gelür.

Beyt: Ḫūblar ḫaṭṭı naṣībiñg bolmasa **Bābür** ni teng
Bābürī ḫaṭṭı imesdür ḫaṭṭ-ı **sıġnaḳī** müdür

Sıḳnattı[5]: (سيقناتتى) Ziyāde aġlatdı dimekdür ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Sıḳtamaḳ ger yıġlamaḳda mübālaġadur. Türk bu nev^{c} edā ḳılıbdur kim:

[Ş.216b] Beyt: Ol ay ki küle küle ḳır aġlattı mini
Yıġlattı mini dimey ki **sıḳtattı** mini

Aġlattı beni dimekdür.

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki:

Beyt: Her zamān kirse bozuġ köñglüm ara yār u diyār
^{c}Ālem ehlin **sıḳtatur** min āh u efġāndın daġı

Aġladurın dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[2] **sıyırdı** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **bendi ki** : bendiġa S.
[4] **ḫaṭṭdur** : ḫaṭṭdır B. // **Bābürī** : Bābirī A. , E. // **gelür** : kelür B. // **naṣībiñg** : naṣībiñ Li.1 , S. // **Bābür ni** : Bābüz ni A.
[5] **sıḳnattı** : sıḳtattı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de.....aġlattı beni dimekdür** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri .....iderler ki** : ø Ş. // **iderler ki** : gelür Ş. // **nev^{c}** : nevi B. // **ḳılıpdur** : ḳılıbdur B. // **küle küle** : küle A. , B. , S. , Ş. // **sıḳtattı mini** : sıḳnattı mini S. // **Aġlattı mini dimekdür** : ø B. , Ş. // **ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **sıḳtatur min** : sıḳnatur min Li.1 // **Aġladurın dimekdür** : ø B. , Ş.

Sigrimek[1]: (سیکریماك) Ṣıçramaḳ maᶜnāsınadur ki keenne-hu segirtmek lafzını kesreyle telaffuẓ iderler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Ferruḫ Şāh** cānānı düşünde gördügi yerde bu beytde sigrip lafzı yerinden ṣıçrayup dimekdür.

Beyt: Ferruḫ uyḳandı **sigrip** uyḳudın
Közdin uyḳu uçtı ḳayġurdın

Sigrigen[2]: (سیکریکان) Ṣıçrayan dimekdür. **Ferhād-nāme**'de ḳaṣrlarda vāḳıᶜ olan ḥavżlar vaṣfında eydür.

Beyt: Ṣadef kün ḥavż ara her yan aḳıp su
Bu sudın **sigrigen** her ḳaṭre incü

Sigridi[3]: (سیکریدی) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣıçradı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de miᶜrācda gelür.

Beyt: Merkeb üze çıḳtı **sigriben** bat
Yoldaş ile yolġa tüşti heyhāt

[S.102b] Sikiz[4]: (سیکیز) Kaf-ı ᶜArabī ile sekiz dimekdür , [Li.1-91a] ᶜaded maᶜnāsına.

Sıladı[5]: (سیلادی) Ṣıġadı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ṭoġduġı maḥalde bir beytde gelür ki :

Beyt : Başın **sıladı** firāḳ o baş
[E.130a] Kim yaġdurġum bu baş üze taş

Sılap[6] : (سیلاب) Ṣıġayup dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd** şāhını medh itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ol **sılap** ilkini per ü bālinĝe
Yitkürüp minḳār ile çenĝalinĝe

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **merkeb** : merk B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....üze taş** : ø Ş. // **dimekdür ki .....gelür ki** : ø A. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....maḥalde** : ø S. // **bir beytde** : ø E. ; bir beyitde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **başın sıladı** : sıladı A. // **o baş** : o yaş S.
[6] **sılap** : sılab B. // **ṣıġayup** : ṣıġayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **şāhını** : şāhnı Li.1 , S. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. , gelür S. , Ş. // **ol sılap** : ol sılab B. // **bālinĝe** : bālinke B. // **yitkürüp** : yitgürüb B. ; yingürüp S. // **çenĝalinĝe** : engalinĝke B.

Sinĝil ve sinĝli[1]: (سینکلی و سینکیل) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Küçük ḳız ḳarındaşa dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede gelür ki **Ferruḫ Aḫī** ᶜavretine eytdi.

Beyt: Sin imdi şüküfte-dil bolġıl
Manĝa iki cihān **sinĝil** bolġıl

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Nevfel** ḳızını cümle ḫānede esenleyüp gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt : [A.60a] Saz itti aġalıḳ u **sinĝillik**
Köb istedi **sinĝlidin** baḫllik

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Āᶜcam uluġ kiçik ḳız ḳardaşını hem ḫᵛāher dirler ve bular uluġnı igeçi ve kiçikni **sinĝil** dirler.

Sinĝremek[2]: (سینکرماك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ŝānī ᶜArabī'dür. Derd ile maḫfī ve āheste ağlamaġa dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

İnĝrenmek ve sinĝrenmek derd bile yaşurun āheste [E.130b] yıġlamakdur. Türkīce bu maṭlaᶜ bar kim:

Beyt: İstesem derd ehlidin ᶜışḳınĝnı pinhān eylemek
Kiceler ki inĝremekdür ᶜādetim ki **sinĝremek**

Sınuḳturdı[3]: (سینوقتوردی) Şikest itdi, ṣıdı dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaflar ᶜAcemī'dür Ş. // **Ferruḫ** : Feraḫ B. // **eytdi** : itdi B. ; eytdi ki Li.1 , S. // **bolġıl** : bolġil B. // Birinci beytin ikinci mısraı S. nüshasında yoktur. // **Ve yine Mecnūn u.....sinĝillik** : ø S. // **Ve yine Mecnūn u .....baḫllik** : ø Li.1 // **Nevfel** : Nufel B. // **ḳızını** : ḳızını B. , Ş. // **esenleyüp** . sinleyüp B. // **gitdügi** : ketdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. , gelür Ş. // **saz itti** : saz itdi B. // **baḫllik** : buḫllik B. ; baḫillik Ş. // **Ve yine Muḥakemetü'l-Lüġateyn'de.....iderler ki** : Ve yine Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür ki Ş. // **Āᶜcam** : Aacam B. // **kiçik** : kicik B. ; kiçikni Li.1 // **ḳardaşını** : ḳarındaşını S. // **uluġnı** : uluġni B. // **igeçi** : igeç S.

[2] **sinĝremek** : sinĝrenmek S. // **Kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemİ Li.1 // **kaf-ı ŝānī** : ŝānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **derd ile** : derdle A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ağlamaġa dirler ki** : ağlamaġa dirler Li.1 // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de.....iderler ki** : Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // **derd bile** : derdle Ş. // **yaşurun** : yaşudur S. // **ᶜışḳınĝnı** : ᶜaşḳınĝnı B. ; ᶜışḳınñnı Li.1 // **kiceler ki** : kicelerge B.

[3] **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Kim vefā ehlin **sınuḳtursa** bilür min anca ḳim
Köp ziyān ḳılmazsa bārī ḳılmaġay köp sūd hem

[S.103a] [Ş.217a] **Sınġan**[1]: (سينغان) Ṣınan, yaᶜnī şikest olan dimekdür.

Sınalıp[2]: (سينااليب) [Li.1-91b] Ṣınalup, yaᶜnī tecrübe olınup dimekdür ki **Münşeāt**'da altmış ṭoḳuzıncı mektūbda gelür.

Hālā ni sözüñgge ve ni ᶜahdiñgġa iᶜtimād ḳalıpdur her ḳaysı maᶜlūm bolup ve **sınalıpdur.**

Sin[3]: (سين) Ḫiṭāb idüp sen dimekdür.

Sıyurġan[4]: (سيورغان) Ṣıyrılan, çekilen dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Rişte kim mühlik yaram aġzını tikti añgladım
Kim kefen cinsi ḳıraġıdın **sıyurġan** tar imiş

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

[E.131a] Beyt: Bes münāsibdür tiker ḥāletde köksüm çākini
İp **sıyurmaḳ** köñglekim cibiġa ḳılġan çākdin

Sıyurġadı[5]: (سيورغادى) Ḫōş ṭutdı, ḫilᶜat ve niᶜmet virdi dimekdür.

Sıyurġal[6]: (سيورغال) Hemīn bu maᶜnāyadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da dördinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Hediyye tuḥaf tartḳay u māl hem
Müstaġil ü keft ü **sıyurġal** hem

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.

[2] **sınalup** : sınalıb B. // **ṣınalup** : ṣınalub B. ; ṣınanup S. // **olınup** : olunub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.....sınalıpdur** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **sözüñgge** : sözüñgke B. // **ve ni** . daḫı A. // **ᶜahdiñgġa** : ᶜahdiñgge B. , Ş. // **ḳalıpdur** : ḳalıbdur B. // **her ḳaysı** : ḳaysı S. // **bolup ve sınalıpdur** : bolub ve sınalıbdur B.

[3] A. nüshasında "sin" kelimesi verilmiş , fakat anlamı verilmemiştir. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **rişte** : reşte B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **cibiġa** : cibige B. , Ş.

[5] **ḫilᶜat ve niᶜmet virdi** : ḫilᶜat virdi S. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **dördinci** : dördünci B. // **gelür** : kelür B. // **hediyye** : hediye S. // **müstaġil ü keft** : müstaġil ve kef B. ; müstaġil-i keft S.

Sivmek[1]: (سيوماك) Sevmek dimekdür. Kesreyle telaffuẓ iderler. Seveli diyicek maḥalde sivgeli dirler.

Beyt: **Sivge** ol mehni miñg munˆgluġ belā her dem yaġar
Bar imiş bolmaḳ gedāniñg dil-beri **Mīrzā** belā

Siver[2]: (سيوار) Sever, muḥabbet ider maᶜnāsınadur ve bir daḫı ṣıvar dimekdür, endüden maᶜnāsına ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Yıḳmadı kök künbedin yaġıp ḥavādiṯ yamġurı
Kim **siver** irkin çıḳıp tamını bu kāşeneniñg

Sivündi[3]: (سيوندى) Mesrūr oldı.

Sivüklük[4]: (سيوكلوك) Kaflar ᶜArabī'dür. Sevmeklik dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de naᶜtda gelür ki:

Beyt: Sivüp ol **Muṣṭafā** muḥabbetni
Tarattı öz **sivüklükidin** anı

Sivgen[5]: (سيوكان) Kaf-ı ᶜAcemī ile seven dimekdür.

Sivgenim[6]: (سيوكانيم) Sevdügim dimekdür.

Siyük[7]: (سيوك) Kaf ᶜArabī'dür. Bu daḫı muḥabbet maᶜnāsınadur ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: **Sivük** sevgen ölümdin [S.103b] fehm ḳılmas
İtin ḳamçı bile toġrasa tuymas

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **muḥabbet** : maḥabbet B. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ve B. ; maᶜnāsınadur ki ve S. , Ş. // **bir daḫı.....mānāsınadur ki** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **endüden maᶜnāsına ki** : endüden maᶜnāsınadır ki B. // **gelür ki** . kelür ki B. ; gelür Ş. // **yaġıp** : yaġıb B. // **çıḳıp** : çıḳıb B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (13b) vardır.
[4] **Kaflar ᶜArabī'dür** : kaflar ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. , Ş. // **sivüp** : sivüb B. // **muḥabbetni** : mücteban B.
[5] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **kaf ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **daḫı** : daḫi B. // **muḥabbet** : maḥabbet B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **sivük sevgen** . siyük sivgen B. // **ḳamçı** : ḳayçı A. , B. ; ḳaycı Li.1 , S. , Ş. // **tuymas** : bolmas S.

Sivünci ve siyünci[1]: (سیونجی و سیونجی) Müjdegāni maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: [A.60b] Veh ni kün bolġay ki ol ġāyib seferdin kildi dip
İsteben her yan **sivünci** yitse her yandın ḫaber

2.23. Ḥarfü's-Sini'l-Mażmūme

Su[2]: (سو) Ṣu dimekdür. Ṣad'ı sin'le telaffuẓ iderler.

Süt[3]: (سوت) Süd dimekdür. Şīr maᶜnāsına ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

Körĝülniñg başıġa [Ş.217b] şehevātnıñg bī-sūd **sütni** bile ülfet birdiñg.

Süc[4]: (سوج) Ṣuc dimekdür.

Südrelmek[5]: (سودرالماك) Sürünmek.

Südrelip[6]: (سودرالیب) Sürünüp dimek olur.

Südremek[7]: (سودراماك) Sürümek.

Südre[8]: (سودرا) Emrdür. Süri dimekdür.

Beyt: **Südre** her yan ey **Nevāyī** özni mühlik derd eyle
Şāyed itkey raḥm ol ḳātil çü ḥāliñgni körüp

Südrese[9]: (سودراسا) Sürise dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Salṭanat ḫilᶜatidin artuġ irür deyrde mest
Südrese bāde gedālıġıda ger bir kepenek

Südreldi [1]: (سودرالدی) Sürüldi dimekdür.

---

[1] **Sivünci ve siyünci** : sivünci A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür oltur Li.1 // **dip** : dib B. // **yitse** : yitise B. ; bitise A. ; bitse Li.1 ; yitibse S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **başıġa** : yaşıġa S. // **bī-sūd** : ø E. // **sütni** : süti A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **bile** : birle Ş.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da .....kepenek** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // S. nüshasında beytin mısralarının yerleri değişiktir.

Südredi[2]: (سودرادی) Sürüdi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** dāyesi **Mecnūn**'ı ḥayydan götürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Köyüp ana dik ġamıda cānı
Ki **südredi** ki köterdi anı

Südreli[3]: (سودرالی) Süriyelüm dimekdür.

Südrep[4]: (سودراب) Sürüyüp dimekdür.

Sürgenip[5]: (سورکانیب) Kaf-ı ᶜAcemī ile sürinüp dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜarında gelür.

Beyt: Renc ü hicrān żaᶜfıdın tiprenme kim imkān imes
[E.132a] Anca ḳuvvet ḳayda kim kūyuñġa barsam **sürgenip**

Sürterim[6]: (سورتاریم) Süridügüm dimekdür.

Sürte alsam[7]: (سورتاالسام) Serebilsem dimekdür.

Sürük[8]: (سوروك) Kaf-ı ᶜArabī ile cemᶜiyyet ve bölük maᶜnāsınadur ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Eyle zencīr-i cünün rüsvāsı min kim her zamān
Tigreme **Ferhād u Mecnūn**'dın yıġılmış bir **sürük**

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** şübbānına bulışduġı maḥalde gelür.

Beyt: Alyıġa yitişti bir **sürük** ḳoy
[S.104b] Cubānı köründi āşinā-rūy

---

[1] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **sürüldi** : sürildi S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ḥayydan** : ḥayyden B. // **götürdügi** : kötürdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 // **köyüp** : küyüb B.

[3] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **südreli** : südreyi B. // **süriyelüm** : sürüyelüm S. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **südrep** : südreb B. // **sürüyüp** : sürüyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **sürgenip** : sürgenib B. // **sürinüp** : sürünüb B. ; sürünüp S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **żaᶜfıdın** : żafidin B. // **tiprenme** : topraġa S. ; tiraġa Ş. // **imkān imes** : ø S. // **anca ḳuvvet ḳayda kim** : ø S. // **kūyuñġa** : köyüñgke B. // **barsam sürgenip** : barsam sürgenib B.

[6] **sürterim** : sürtedim B. , S. // **süridügüm** : sürüdüküm B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **sürte alsam** : süre istem S. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **sürük** : sürdüñ S. // **kaf-ı ᶜArabī ile** . kaf-ı ᶜArabī'yle Ş. // **cemᶜiyyet ve bölük** : sürdüñ cemᶜiyyet ve bölük S. // maᶜnāsınadur . maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. // rüsvāsı : rüsvāyı A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Mecnūn'dın** : Mecnūn A. // **Ve yine ..... āşinā-rūy** : ø Li.1 // **şübbānına** . şübānına Ş. // **bulışduġı** : buluşduġı B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür ki A. , S. , Ş. // **cūbānı** : cobanı B. ; çūbānı A. , S. , Ş.

Sürgüm[1]: (سورکوم) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Sürsem gerek dimekdür.

Sürdikler[2]: (سوردیك لار) Sürsünler dimekdür. Ammā yine kaf-ı ʿAcemī ile sorsunlar dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Şām-ı hicrānım viṣāl ehliġa bī-ḥadd ḳıṣṣadur
Anı **sürdikler Nevāyī** dīde-i giryānıdın

Sorḳut[3]: (سورقوت) Cürʿa maʿnāsınadur ki **Sāḳī-nāme**'de sāḳīye ḫitab idüp bir nice beytde gelür.

Meṣmevī: Sāḳīyā derd-i cāmıñg mañga tut
Ḳaşıdın ol dağı birsün **sorḳut**

Töre birle baş urup tut ḫanġa
Sorḳutın bir min bī-sāmānġa

Özni ol **sorḳut** ile mest ḳılay
Sözni ḫan bezmide peyvest ḳılay

[E.132b] Süren ve **sürün**[4]: (سورون و سوران) İki leşker [Ş.218a] muḳābil olıcaḳ mehīb āvāzelerle [Li.1-92b] çaġırdıḳlarına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de İskender Ḫaḳan'la muḳābil olduġı maḥalde gelür ki:

Meṣnevī: Sipāhın tüzüp şāh-ı rezm-āzmāy
Süren saldı vü ḳıldı ḫürrem-āzmāy

Süren yoḳ ki yüz miñg hizebrile
[A.61a] Digin saldı kök ṭāḳına velvele

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ʿAcemī ile Li.1 // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **sürdikler** : sordikler B. ; sürüdigümse Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **dimekdür ammā** : dimekdür ki Ş. ; dimekdür ve Li.1 // **Ammā .....dimekdür ki** : ø Ş. // **sorsunlar dimekdür** : sorsunlar demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ehliġa** : ehlige B. // **ḳıṣṣadur** : ḳıṣadur B. // **anı sürdikler** : anı sordikler B. ; anı sürdikle S.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **idüp** : idüb B. // **nice** : niçe S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **töre birle** : töre Ş. // **baş urup** : baş urub B. // **bī-sāmānġa** : sāmānġa Ş. // **mest ḳılay** : mest ḳılġay S. // **ḫan** : cān Li.1

[4] **Ḫaḳan'la** : Ḫaḳan ile Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **meṣnevī** : beyt S. , Ş. // **tüzüp** : tüzüb B. // **saldı vü ḳıldı** : saldı ve ḳıldı B. ; saldı ḳıldı S. // **süren yoḳ ki** : sürün yoḳ ki S. // **ṭāḳına** : ṭāḳıġa S. // **Ḫusrev** : Ḫüsrev B. // **geldügi maḥalde gelür ki** : keldüki maḥalde kelür ki B. ; geldügi maḥalde gelür Ş. // **ḳurġan** : ḳoḳan E. // **yavuştılar bat** : yavuştılar tab S. // **salıp** : salıb B. // **tüştiler bat** : tüştiler tab S.

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ermeniyye ḳalʿası üzerine geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çü ḳurġan dorıġa yavuştılar bat
Süren salıp yatıban tüştiler bat

Sorġac[1]: (سورغاج) Sorġac lafzı ġayn-ı muʿacceme ile ṣorıcaḳ dimekdür.

Sürgec[2]: (سزركاج) Kaf-ı ʿAcemī ile süricek dimek olur.

Sormaġın bolsa[3]: (سورماغين بولسا) Ṣormadın olsa dimekdür.

Soruḳ[4]: (سوروق) Ṣıruḳ dimekdür, aġac maʿnāsına ve żādır diregine daḫı dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Alar cevşeni bar barça [S.104b] ḳayġalduruḳ
Sinan ḳollarıda niçük kim soruḳ

Ve yine ṣormaḳ maʿnāsına gelür.

Sorġucı[5]: (سرغوجى) Ṣorucı dimekdür.

Soraḳ[6]: (سوراق) Ṣoracaḳ yer maʿnāsınadur ki Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Ey ṣabā kildiñ Ḥüseynī tilbe köñlin sorġalı
Bārī mindin ol perī küyı sarı ḳılġıl soraḳ

[E.133a] Sorġalı[7]: (سورغالى) Ṣoralı dimekdür ve ṣormaḳ içün dimekdür ki bu beytde mıṣrāʿ-ı evvel āḫirinde geçdi.

Sorġan sayı[8]: (سورغان سايى) Ṣordıġım vaḳt dimek olur ve bu beytde sorġalı lafzı ġayn-ı muʿacceme ile ṣormaġa dimekdür.

Beyt: Bilse köñlüm ḥālin şāyed ki kilgey sorġalı
Ol ki köñli içre bir bed-ḫūydın āzārı bar

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **diregine** : direkine B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....maʿnāsına gelür** : ø Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **cevşeni** : çevşeni A., S. // **bar** : ø S. // **barça** : barca A. ; parça S. // **maʿnāsına gelür** : maʿnāsına kelür B.
[5] **sorġucı** : soruġucı Ş. // **ṣorucı** : ṣorucu B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **yer** : ø E., Li.1 , S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **Ḥüseyni** : Ḥüseyini B. ; Ḥüsni S. // tilbe köñlin : tilbeniñ Ş. // **küyi** : köyi B.
[7] **ṣoralı dimekdür** : ṣoralı demekdir B. ; ṣoralı Ş. // **ṣormaḳ içün dimekdür** : ṣormaḳ için demekdir B. ; ṣormaġ içün dimekdür Ş. // **bu beytde** : bu beyitde B. // **mıṣrāʿ-ı evvel āḫirinde** : ø Li.1 , Ş. ; mıṣrāʿ-ı evvel āḫerinde B. // **geçdi** : keçdi B.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sürgeli[1]: (سورکالی) Kaf-ı ᶜAcemī ile süreli dimek olur ve sürmege dimek olur.

Sürmek[2]: (سورماك) İki vechle telaffuẓ olınur. Bir vav'sız telaffuẓ olınmaḳ var ki vav ancaḳ resm-i kitābetde ola. Ve bir daḫı vav ile telaffuẓ olınmaḳ var. Vech-i evvel üzre maᶜnāsı maᶜlūmdur , sürmek dimekdür. Bu beytde bu vech üzredür.

Beyt: **Sürse** meydān içre her çapik güvārım ektür işim
Kiniġa ol dururın kemer bolġay mu dip

Ve **Seᶜa-i Seyyāre**'de nükte sürgil didügi daḫı bu vech üzredür.

Beyt: Nükte **sürgil** ki ḥāṣıl olmış kām
Kim tapıpsın ger istedinᶊg behrām

Ve vech-i ṯānī üzre ṣormaḳ maᶜnāsınadur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de pādişāh ḫiṭāb idüp eydür.

Beyt: Anda şīrin kelām u ḫandān yüz
Birle kim ḫalaḳdın **sürersin** söz

Soruġ küni[3]: (سوروغ کونی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḳıyāmet gününe dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da evvelki faṣlda pādişāh vaṣfında gelür.

Dād-ḫᵛāh sorarda **soruġ küni** vehmi könᶊglige ġālib.

Soraġ[4]: (سوراغ) Ḫaber maᶜnāsınadur ki **Nesāyimü'l-Muḥābbe** dibācesinde Ḥaccāc ẓulmında evlāddan bir imām-zāde ḳaçup bir virāneye gizlenüp bir dedvīş ḫaber virdügi maḥalde gelür ki:

Revā bolġay kim özünᶊg virānede bizni yaşurup yana özünᶊg düşmeniġa **soraġ** birürsin.

Sözleşmek[5]: (سوزلاشماك) Söyleşmek dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 // **ḳıyāmet** : ḳiyāmet B. // **günine** : künine B. // **ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.....ġālib** : ø Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür** : kelür B. // **dād-ḫᵛāh** : dār-ḫᵛāh S. // **könᶊglige** : könᶊglike B.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsına kelür B. // **ẓulmında** : ẓulmunda kelür ki B. // **ḳaçup** : ḳaçub B. // **gizlenüp** : kizlenüb B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **virānede .....yana özünᶊg** : ø E. // **düşmeniġa** : düşmenige B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sözleşür min[1]: (سوزلاشورمين) Söyleşürin dimekdür.

Beyt: Tilbeler dik **sözleşür min** öz özüm birle müdām
Çün özümdin özge ʿalemde hem-derdim miniñ

Sözleşti[2]: (سوزلاشتى) Söyleşdi dimekdür.

Sözletkeli[3]: (سوزلاتكالى) Kaf-ı ʿArabī ile söyletmek içün ve söyledügi dimekdür.

Sözle[4]: (سوزلا) Emr idüp söyle dimekdür.

[Ş.218b] Sözevul[5]: (سوزاول) Şol kimesneye dirler ki pādişāh sefere çıḳıcaḳ sefer ehlinden şehrde kimesne ḳomaya, çıḳara ve leşkeriñ ardın süre kimse ḳalursa leşkere yetüre.

[Li.1-93a] Süzgüc[6]: (سوزكوج) Kaf-ı ʿAcemī ile süzecek dimekdür. Pāde-pālā maʿnāsına veyā ġayrı nesne süzecek ki [S.105a] Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Nevāyī esrük eger deyr içide örtedi dāġ
[E.133b] Meger ki **süzgüc** ile bağlaġay süngekin

Susap[7]: (سوسياب) Ṣuṣayup dimekdür.

Sustatmaḳ[8]: (سوستاتماق) Yorılup, süst olmaġa dirler ki.

Sustayıp[9]: (سوستاييب) Yorılup, süst olup dimekdür.

Sustadı[10]: (سوستادى) Süst oldı dilemdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf , kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 , S. // **içün** : için B. // **söyledügi** : söyledüki B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **şol** : şöyle Li.1 // **şehrde** : şehirde B. // **kimesne** : kimse B. , S. // **çıḳara** : cıḳara B. // **leşkeriñ** : leşkerin B. //
[6] **süzgüc** : süzgüç B. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Pāde-pālā.....süzecek ki** : ø Ş. // **süzecek ki** : süzecek dimekdür ki S. // **gelür** : kelür B. // **süzgüc ile bağlaġay** : süzgüç ile bağlaġay B. : süzgüc ile kimse bağlaġay S.
[7] **susap** : susab B. // **şuṣayup** : şuṣayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **sustatmaḳ** : sustanmaḳ B. // **yorılup** : yorulub B. // **dirler ki** : dirler Li.1 , Ş.
[9] **sustayıp** : sustayıb B. // **yorılup** : yorulub B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **dimekdür** : demekdir B.

Sustaymaġıñ[1]: (سوستايماغينك) Kaf-ı ᶜAcemī ile süst olmaġıñ ve yorulmaġıñ dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de sürūş-ı ġayb **Nevāyī Ḥażretleri**'ne ḫamse tekmīline terġīb itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu yol ḳaṭᶜıda tinmaġıñ ni idi
Körüp ḫamse **sustaymaġıñ** ni idi

Soġurdı[2]: (سوغوردى) Çıḳardı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī**'niñ gül-istānda ᶜışḳı vaṣfında gelür ki:

[A.61b] Beyt: Yaᶜnī ki **soġurdı** tīġi bī-bāk
Köñgli ara saldı çāk üze çāk

Soġururġa[3]: (سغورورغه) Çıḳarmaġa dimekdür ki **Mecāliü'n-Nefāᵓis**'de evvelki meclisde **Mevlānā Mesīḥī** vaṣfında gelür ki:

Mekke seferide muġaylan yıġacı kölgeside ayaġıdın tiken **soġururġa** meşġul ikendür.

Soġalıp[4]: (سورغاليب) Ṣoġalup dimekdür.

Soġat[5]: (سوغات) Ḫilᶜat ve pīş-keş ve iḥsān itmege dirler ki **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de ikinci meclisde **Şeyḫ Kemāl** türbeti vaṣfında gelür ki:

[E.134a] Menziliġa barıp tuḥfe ve teberrük **soġat** yosunı bile yıpardı.

Soḳat[6]: (سوقات) Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur.

Soḳur[7]: (سوقور) Ḥarīṣ maᶜnāsınadur. Ac gözlü dimekdür ki soḳur gözlü deyü istiᶜmāl iderler.

Soḳ[8]: (سوق) Emr idüp ur dimekdür, [S.105b] ḍarb eyle maᶜnāsına.

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ıᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. // **körüp** : körüb B.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜışḳı** : ᶜaşḳı B. // **gelür ki** . kelür B. ; gelür A. , S.
[3] **dimekdür** : demekdir B. ; dirler S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tiken** : tikin A. , S.
[4] **soġalıp** : soġalıb B. // **ṣoġalup** : ṣoġalub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **itmege** : etmege B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **menziliġa** : menzilige B. // **barıp** : barıb B.
[6] **daḫı** : daḫi B. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B.
[7] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **soḳur gözlü** : soḳur közlü B. // **deyü istiᶜmāl iderler** : ø Li.1 // **deyü** : deyu B.
[8] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

Soḳmaḳ ve soḳmaġ[1]: (سوقماغ و سوقماق) Ṭaġlar içinde şol incecik [Li.1-93b] yola dirler ki ulu yoldan çıḳar, ayrılur, ābādanlıġa gitmez ki **Ferhādu Şīrīn**'de **Ehrimen** pīşesi vaṣfında gelür ki:

[Ş.219a] Beyt: Basıp muḥliş yolın tofraġı anıñg
Çıḳıp her sarı miñg **soḳmaġı** anıñg

Soḳsur[2]: (سوقسور) Bir nevᶜ ördege dirler.

Sökti ve sögti[3]: (سوكتى و سوكتى) Kaf-ı ᶜArabī ile bir bütün nesneye çāk itdi, sökdi maᶜnāsınadur. Ammā kaf-ı ᶜAcemī ile sögdi, yaᶜnī düş-nām virdi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de beşinci ḥikāyede vezīrle **Mesᶜūd** ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Aġzıġa her ni kilkenin **sögti**
Bir kişi bir ḳocaḳ yıġac tögdi

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Ḍaḥḥāk** omuzındaġı yılanlara ādem [E.134b] beynisin virdügi vaḳt ḳurᶜa **Kāve-i Āhen-ger**'iñ ikinci oġlına düşdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ol bī-taḥammül bolup ḳıcġırıp
İlge köb ṭaᶜnlar ḳılıp **Ḍaḥḥāk**'nı **sögti**

Sögünc[4]: (سوكونج) Kaf-ı ᶜAcemī ile düş-nām maᶜnāsınadur ki **Bābür Mīrzā** eşᶜārında gelür.

Beyt: Ḳılmaḳ ümīd ü bīm ile ḫıdmet-i şeh alyıda
Der-bānınıñg **sögünc** ü tayaġıġa erz imes

Ve yine **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **yoldan çıḳar , ayrılur** : yoldan ayrılur A. // **ayrılur** : ayrılup S. // **gitmez** : kitmez B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....soḳmaġı anıñg** : ø Li.1 // **pīşesi** : bīşesi ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. // **basıp** : basıb B. // **çıḳıp** : çıḳıb B.

[2] **soḳsur** : soḳsud S. // **nevᶜ** : nevi B. // **ördege** : ördeke B.

[3] **sökti ve sögti** : sökti A. , E. , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 // **çāk itdi** : çāk etdi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **beşinci ḥikāyede** : ḥikāyede E. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyesinde kelür ki B. ; ḥikāyesinde gelür Li.1 , Ş. // **Ve yine .....Ḍaḥḥāk'nı sögti** : ø S. , Li.1 // **Tevārīḫ-i Mülūk'da** : Tārīḫ-i Mülūk'da Ş. // **virdügi** : virdüki B. // **vaḳt** : vaḳit B. // **düşdügi** . düşdüki : B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. // **bolup** : bolub B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[4] **sögünc** : sögünç B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **der-bānınıñg** : der-bānınıñ A. // **Ve yine..... mucek mü ikin** : ø Li.1 , S. // **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. // **yā ḳaṣdı** : ḳaṣdı Ş. // **mucek mü ikin** : muçek mü ikin B.

Beyt: Lebiñdin istedi cānım ḥayāt bilmes min
Ki bir **sögünc** mü yā ḳaṣdı bir mucek mü ikin

Söksük[1]: (سوكسوك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bahārda nebātāt ki biter yay faṣlında ḳuruyup ḫas u ḫāşāk olur anᶜga dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

Beyt: **Söksük** kibi kim çü boldı pūde
Yatġay yazı üzre tūde tūde

Sol[2]: (سول) Ṣol ṭaraf dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de dört ḳaṣr tamām olıcaḳ **Ḫaḳan** görmege gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Sürüp **sol** yanıdın ferḫunde-destūr
Sevād-ı **Melik-ārāyı** birle pür-nūr

Sülegey[3]: (سولاكاى) [A.62a] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. [E.135a] Aġızdan aḳan luᶜāba dirler. Salyar maᶜnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da maḳāle-i ᶜışḳ āḫirinde maḥbūb vaṣfında gelür ki:

Beyt: [S.106b] Rūḥu'l-emīn ol sarı çün baḳıban
Aġzıdın anınᶜg **sülegey** aḳıban

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde pīrlik ᶜaczi vaṣfında gelür ki:

Aġzı **sülegey** [Ş.219b] sözi mezesin aḳızıp.

Sulduz[4]: (سولدوز) **Çaġatay**'da bir ḳabīledür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : **Nevāyī** sivdi bir lülini ḳız dik rubᶜ-ı meskūnda
Eger **Erlat** eger **Barlas** eger **Turḫan** eger **Sulduz**

---

[1] **söksük** : sökük S. // **kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür S. , Ş. // **yay faşlında** : yaz faşlında B. // **ḳuruyup** : ḳuruyub B. // **anᶜga** : aña A. , Li.1 , S. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....tūde tūde** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **pūde** : būde S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....pür-nūr** : ø Li.1 // **ḳaṣr** : ḳaṣır B. // **görmege** : körmeke B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **sürüp** : sürüb B.

[3] **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **mānāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.....aḳıban** . ø Li.1 // **ᶜışḳ āḫirinde** : ᶜaşḳ āḫerinde B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **çün** : cün B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. // **aḳızıp** : aḳızıb B.

[4] **ḳabīledür** : ḳabīledir B. // **gelür** : kelür ki B. // **lülini** : lülüni B. ; lüliñiz A. , Li.1 ; lülüniñiz S. , Ş.

Suluḳ[1]: (سولوق) Muṭlaḳ şu ẓarfına dirler ve şu ṣaḳlayacaḳ cemᶜ idecek bürkeye dirler ve şulu ve āb-dār maᶜnāsına daḫı gelür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Hūd ᶜAleyhi's-Selām** ḳavmi ki ḳaḥıtdan zebūn olup yaġmur istediler. Allah'ıñ emriyle üc pāre bulut peydā olup anlar ḳara buludı istedükleri maḥalde gelür ki:

Bu ṭamaᶜ bile kim ḳara bulut **suluḳ** bolur ḳara bulutnı tilediler.

[E.135b] Sulap[2]: (سولاب) Ṣulayup , sīr-āb idüp dimekdür.

Soñg[3]: (سونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣoñra dimekdür.

Soñġı[4]: (سونكغى) Ṣoñraġı dimekdür.

Soñgac[5]: (سونغاج) Ṣunıcaḳ.

Sonmaḳ[6]: (سونماك) Ṣunmaḳ.

Soñgıca[7]: (سونكىجا) Ardınca dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

Beyt: Ol ay çü yüridi çıḳtı dāye
Bardı **soñgıca** niçük ki sāye

Soñġı uyḳu[8]: (سونكغىاويقو) Mevte dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Min kim ü uyḳu ki hicrān şāmı [Li.1-94a] āhım şūridin
Dise bolġay **soñġı uyḳu** iletgen il uyġanur

Süngek[9]: (سونكاك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı şānī ᶜArabī'dür. Kemik dimekdür, üstüḫān māᶜnāsına.

---

[1] **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **ki Tārīḫ-i Enbiyā'da.....tilediler** : ø Li.1 // **ḳavmi ki** : ḳavmi S. // **zebūn olup** : zebūn olub B. // **emriyle** : emrile B. // **üc** : üç B. // **peydā olup** : peydā olub B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **suluḳ** : ṣovuḳ S.

[2] **sulap** : sulab B. // **ṣulayup** : ṣulayub B. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : ø S. ; kaf ᶜAcemī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **yüridi** : yügürdi A. , B. ; bolurdı S.

[8] **soñġı uyḳu** : soñġı uyḳu B. // **gelür** : kelür B.

[9] **kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // **kaf-ı şānī ᶜArabī'dür** : kaf-ı şānī ᶜArabīdir B. ; kaf-ı şānī kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

Söngey[1]: (سونکای) Kaf-ı ᶜAcemī ile söyüne dimekdür, yaᶜnī mūm veyā od söyüne dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Ḫusrev**'i murād idinüp ġāyibāne **Behrām Dilāver**'i añduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ġurūr otı içidin **söngey** irdi
Şecāᶜat resmini örgengey irdi

Sunġar[2]: (سونغار) Ṣunġurdidükleri murġa dirler ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da münāẓarada gelür.

Beyt: [S.106b] Didi **sunġar** ey ulusġa rāh-ber
Emrinᵹe tābiᶜ kilip āgāhlar

Süvünidi[3]: (سوندی) Uzandı, yatdı dimekdür ki [E.136a] **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvelki ḥikāyede **Ferruḫ Ḥaleb**'de leşkerinden ayrılup ḫarābede yadduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Süvünidi tofraġ üze ten zārı
Başıġa çikti pālās idbārı

Sunġan[4]: (سونغان) Uzanan dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da ᶜOṯmān Raḍıya'l-lah ᶜanh menḳıbetinde gelür ki **Resu'l-lah Ṣalla'l-lah ᶜAleyhi ve Sellem** ḫalvetlerinde [Ş.220a] mübārek ayaḳlarınıñ birin uzadup otururken aṣḥāb-ı kibārdan baᶜżılar geldiler, anlara hīc taġyīr vażᶜ itmediler. **Ḥażret-i ᶜOṯmān** gelicek mübārek ayaḳların devşürdükleri maḥalde gelür.

[A.62b] Beyt: Lik ᶜOṯmān kirgec ol milletġa şemᶜ
Olturup **sunġan** ayaġın ḳıldı cemᶜ

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // dimekdür ki : demekdir ki B. // **idinüp** . idinüb B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **içidin** : içindin B.

[2] **didükleri** : dediükleri B. // **a dirler ki .....āgāhlar** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **didi**: ø B. // **kilip** : kilib B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ayrılup** : ayrılub B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **süvünidi tofraġ** : sündi tofraġ B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **baᶜżılar** : baᶜżı E. , Li.1 , Ş. // **hīc** : hīç B. // **itmediler** : etmediler B. // **Ḥażret-i ᶜOṯmān** : Ḥażret-i ᶜOṯmān Raḍıyaᶜl-lah ᶜanh S. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki Li.1 ; Ş. ; maḥalde bir beytde gelür S. // **milletġa** : milletge B. // **olturup** : olturub B.

Suna[1]: (سونه) Ördekiñ erkekine dirler ki **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de şöyle taṣḥīḥ itmişlerdür ki:

Ve kildük ḳuşġa ki anda muḳarrer ve meşhūr ilbasun [Li.1-94b] ördekdür ve **Sart** ol ilbasunnı ḫōd bilmes. Tağı **Türk** ördekniñg irkekin suna ve tişisin burçin dir ve **Sart** muñga hem at ḳoymazdur ve nerumada ikelesin [E.136b] mürġ-ābī dir.

Suvar[2]: (سوار) Ṣıvar dimekdür, yaʿnī balcıḳ ṣıvar ve ġayrı.

Sovurdı[3]: (سووردی) Ṣolındı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ḥālinde gelür.

Beyt: Yoḳ kim bu libāsını **sovurdı**
Kim cismidin anı otġa urdı

Soyurġalı[4]: (سویورغالی) Māl virmek içün ve pīş-keş virmek içün ve armaġan virmek içün ve ṣōş görmek içün [S.107a] dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Çīn**'de ḥükemā usṭurlap taṣnīf itdüklerinde **Ḫaḳan İskender**'e sitāyiş itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Meger irdi ol genc ile māl kim
Ki Yunan'nı ḳıldı **soyurġalı** hem

Soyurġar[5]: (سویوغار) Ḫōş görür, ḫōş ṭutar, niʿmet virür maʿnāsınadur ki **Vaḳfiyye**'de tevḥīdde gelür.

Beyt: Kim ol birni örter celāliyyeti
Bu birni **soyurġar** cemāliyyeti

---

[1] **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de şöyle taṣḥīḥ itmişler ki** : Muhākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // **itmişler ki** : etmişler ki B. ; iderler S. // **ördekdür ve Sart** : ördekdür Sart S. // **ḫōd bilmes** : bilmes S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ġayrı** : ġayrı nesne : S.

[3] **sovurdı** : sovurdu B. // **ṣoyındı** : ṣoyundı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1

[4] **virmek içün** : virmek için B. // **ḫōş görmek içün** : ḫōş körmek için B. // **dimekdür** : demekdir B. // usṭurlap : usṭurlab B. // **itdüklerinde** : etdüklerinde B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **kim** : kem S. // **Yūnān'nı** : bu yannı B.

[5] **görür** : körür B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **tevḥīdde** : ø Li.1 , S. // **gelür** : kelür B.

2.24. Ḥarfü'ş-Şini'l-Meftūḥa[1]

Şaġla ve şegle: (شغله و شغلا) Ağızla ṣıḳlıḳ virmege dirler.

2.25. Ḥarfü'ş-Şini'l Meksūre[2]

Şipal[3]: (شيپال) Ba-yı ʿAcemī ile bir pehlivānıñ [Li.1-95a] adıdur ve dilir ve bahādır dimekdür [E.137a] ve baʿżı nüsḫada **Çipal** düşmiş, bu taḳdīrce **Hind** şāhına nisbet itmekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de ceng vaṣfında gelür.

Beyt: Sipeh-dārlar içre **Şipal** olup
Tehevvürde çün **Rüstem-i Zāl** olup

Şibaḳ[4]: (شيباق) Ba-yı ʿArabī ile ev ṭamınıñ ṣaçaġına dirler ve aġac budaġına daḫı dirler [Ş.220b] ve yavşan dirler bir ot vardur anˆga daḫı dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı germāda gelür.

Beyt: Örgemci **şibaḳġa** perde salıp
Ol perde içide sāye alıp

Şıdurġu[5]: (شيدورغو) Çıtırġu didikleri sāza dirler ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da evvelki maḳālede gelür.

Beyt: Rāst ḳıl āheng-i nevā vü ḥicāz
Tüz yatuġı birle **ṣıdurġunı** sāz

Şıġla[6]: (شغلا) Ağız ile ṣıḳlıḳ virmek.

Şivşe[7]: (شوشه) Çabuḳ. **Sebʿa-i Seyyāre**'de ʿışḳla salṭanat cemʿ olmaḳ muḥāldür didügi yerde eydür.

---

[1] Li. 1 nüshasında yoktur.
[2] Li.1 nüshasında yoktur.
[3] **Ba-yı ʿAcemī ile** : ba-yı ʿAcemī'yle S. ; ba-yı ʿAcemīle B. // **adıdur** : adıdır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **düşmiş** : düşmüş B. // **itmekdür** : etmekdir B. // **ceng** : cenk B. // **gelür** : kelür B. // **Şipal olup** : Şipal olub B. // **Rüstem-i Zāl olup** . Rüstem-i Zāl olub B.
[4] **Ba-yı ʿArabī ile** : ba-yı ʿArabī'yle S. ; ba-yı ʿArabīle B. // **daḫı** : daḫi B. // **vardur** : vardır B. // **anˆga daḫı** : aña daḫı A. ; anˆga daḫi B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **salıp** : salıb B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **ol perde** : ø S. // **alıp** : alıb B.
[5] **çıtırġu** : çıturġu B. // **gelür** : kelür B. // **āheng-i nevā** : āhenk-i nevā B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: İkisin kim dise ḳılayın cemᶜ
Şivşemüzdin digey yasar min şemᶜ

Şırdaġ[1]: (شيرداغ) Eyer altına ḳodıḳları tegeltiye dirler ve bir penbesi çoḳ aḳ ḳaftāna dirler ki yeñleri bol ola. **Çaġatay** ḫalḳı ıssı haalarda ve seferlerde ḳaftānlarınıñ üzerine giyerler ve yektā yeñleri ḳışa üstine giyilen [E.137b] ḳaftāna daḫı dirler ki Fevāīdü'l-Kiber'de [S.107b] gelür.

Beyt: Mihr ile kökde şafaḳ ḫūb irmes andaḳ kim manᶜga
[A.63a] Mavi tirlik üzre ol aynınᶜg ḳızıl **şırdaġı** ḫūb

Şıralġa[2]: (شيلاالغه) İnsānıñ belinden yuḳarusına dirler ve şikārda bir cānavarı ve murġı düşürüp nıṣf itseler belinden yuḳaru başı cānibine dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da otuz [Li.1-95b] beşinci faṣlda ṣayyādlar ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Niçe mazlūm ḳuşnınᶜg ḳanın ki tökti
Ḳoltuġın yarıp ḳanatın sökti şom nefsi

Ḥażżıġa bir iki ayaġlay irtiḳāb ḳılġay
Ve alyıda **şıralġasın** kebāb ḳılġay

Şıġavul: (شيغاول) Mihmān-dār, yaᶜnī ḳonuḳçı maᶜnāsına.

Şiş[3]: (شيش) Emr idüp cez dimekdür ki baᶜżılar şeş deyü istiᶜmāl iderler.

Şişlemek[4]: (شيشلاماك) Ṣancmaḳ.

Şişledi[5]: (شيشلادى) Ṣancdı dimek olur.

Beyt: Bu çemende ġonca irmes anᶜgla bülbül könᶜgli kim
Şişledi ᶜışḳ eylemekge āteşiīn güldin kebāb

---

[1] **ḳodıḳları** : ḳoduḳları B. // **ıssı** : iti B. // **giyerler** : kiyerler B. // **üstine** : üstüne B. // **giyilen** : kiyilen B. // **daḫı** : ø S. ; daḫi B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de..... şırdaġı ḫūb** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // **ḫūb irmes** : ḫōb irmes B. // **şırdaġı ḫūb** : şırdaġı ḫb B.

[2] **düşürüp** : düşürüb B. // **başı cānibine** : baş cānibine A. , B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **niçe** : nice A. , B. // **yarıp** : yarıb B. // **nefsi** : nefesi B.

[3] **idüp** : idüb B. // **cez** : cüz B. // **dimekdür ki** : demekdür ki B. ; dimekdür E. // **deyü** : deyu B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

Şımalıp[1]: (شیمالیب) Ḳol ṣıġayup dimekdür ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

Beyt: Ḳatlime ḳol **şımalıp** tīġni żikmeke ḳılur
Ḳatl pūlād ḳılıcdın burun ol sīm bilek

2.26. Ḥarfü'ş-Şini'l-Maẓmūme

Şorı[2]: (شوری) Gühercileye dirler ki **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür.

[E.138a] Beyt: Firāḳ otıda **Nevāyī**'ni ay ki köydüresin
Çü ʿışḳın͡g eyledi ḥasca an͡ga ni bes **şorı**

Şudurun[3]: (شودرون) Şādırvān dimekdür ki **Fārisī**'de şeb-neme dirler ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: [Ş.221a] Çarḫ yaġdursa kevākibni şirişkimce imes
Ḳayda deryā bile tin͡g bolġanı bardur **şudurun**

Ve yine **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Eşkdir kirpik üze ḫaṭṭ üçün
Yaġdurup sebzeġa **şudurun** yıġlay

Ve yine Fevāidü'l-Kiber'de gelür ki:

[Li.1-96a] Beyt: Aḫteridür naḥs-ı ʿuşşāḳ bed-aḫter cānıġa
Özge her yan iltirer hicrān tünin͡g [S.108a] **şudurını**

---

[1] **Şımalıp** : şımalıb B. // **ṣıġayup** : ṣıġayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Li.1 , Ş. // **ḳatlime** : ḳatli S. // **şımalıp tīġni** : şımalıb tīġni B. // **pūlād** : pølād B. // **ḳılıcdın** : ḳılıçdın A.

[2] **gühercileye** : güherçileye B. , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ay ki** : alu A. // **ʿışḳın͡g** : ʿaşḳın"g B.

[3] **şudurun** : şudrun B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. ; bir beytde gelür Li.1 // Birinci beytin mısralarının yeri B. nüshasında değişiktir. // **çarḫ** yaġdursa : çarḫ ger yaġdursa S. // **şirişkimce** : şirişkimca B. // **bardur şudurun** : bardur şudrun B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **eşkdir** : eşkdin A. , S. // **üçün** : uçun B. // **yaġdurup** : yaġdurub B. // **sebzeġa** : sebzege B. // **şudurun yıġlay** : şudrun yıġlay B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **aḫteridür** : aḫteri dur B. // **tünin͡g şudurını** : tünin͡g şurdını B.

2.27. Ḥarfü'ṭ-Ṭai'l-Meftūḥa

Ṭaġay[1]: (طغای) Ṭayı dimekdür ki ananıñ ulu ḳarındaşına dirler ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci meclis āḫirinde **Meḥmet ʿAlī** menāḳıbında gelür.

Faḳīrġa **ṭaġay** bolur irdi lafzı kelür.

Ve yine **Mealisü'n-Nefā'is**'de beşinci meclisde **ʿAbdu'l-Vehhāb Suhāyī** taʿrīfinde gelür ki:

Şeyḫim bigniñg ḫᵛāher-zādesidür kim ṭabʿını gāhi **ṭaġayı** taʿrīf ḳılġan anıñga bu şeref [E.138b] besdür.

"Şeyḫim big" didügi **Mīr Süheylī**'dür.

2.28. Ḥarü'ṭ-Ṭai'l-Mażmūme

Ṭolġa[2]: (طولغا) Emr idüp ṭolaşdur dimekdür.

Ṭoy[3]: (طوی) Ẓiyāfet maʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: Muġanni tutup cāmnı leb-be-leb
Ku **ṭoy** oldı hengām-ı ʿıyş u ṭarab

2.29. Ḥarfü'l-ʿAyni'l-Mühmele

ʿAlala[4]: (علالا) Ġavġa ve ġalebe maʿnāsınadur. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād** ḥavżlara şu şalduġı yerde eydür.

Beyt : Ḫalāyıḳ içre ġavġa ḳoptı hemān
Ulus içre ʿalala ḳoptı hemān

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **ananıñ** : ananın B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür** : kelür B. // **ṭaġay bolur irdi** : ṭaġay irdi E. // **gelür ki** : kelür ki B. // **didügi** : dedüki B.

[2] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....ṭarab** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tutup** : tutub B. // **ʿıyş u ṭarab** : ʿışḳ u ṭarab S.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.30. Ḥarfü'l-Ġayni'l-Meftūḥa

Ġan[1]: (غان) Ekşer bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki bolmaġan kibi ki olmayan dimekdür, ḳalmaġan kibi ki ḳalmayan dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Bir cerib yir **ḳalmaġan** āfāḳ ara
[A.63b] Belki bu kirbās nili tāḳ ara

Ġan[2]: (غان) Bir daḫı Ḫudā maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** salṭanatın **Ferhād**'a teklīf itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu ken yüz şükr kim ḳıldı **oġanım**
Sini yüz anca kim bolġay gümānım

Ġaze[3]: (غازه) Ḳızıllıḳ ki yüze sürerler.

Ġacırcı ve ġazırcı[4]: (غزرجی و غجرجی) Ḳılavuz maᶜnāsınadur ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Cevher Güle** ḳılavuz [Li.1-96b] olup alup giderken yol yañılup arslanlar bişesine vardıḳları maḥalde gelür ki:

[E.139a] Beyt: **Ġacırcı** başlar irken sehv itmiş
Yürüben [S.108b] arslan bar yolġa yitmiş

Ġarvaş[5]: (غرواش) Cüllāhlarıñ bez doḳudıḳları ṭaraġa dirler ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da [Ş.221b] on beşinci maḳālede mestler ẕemminde gelür ki:

Beyt: Culha **ġarvaşıda** āhār dik
Yoḳ ki zaġan perride murdār dik

Ġarav[6]: (غرو) Ḳarġu dimekdür, ḳamış maᶜnāsına ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt : Ger **Nevāyī** kilki dik il kilki şeker-rīz imes
ᶜAyb ḳılma bir dik olmış ni şeker birle **ġarav**

---

[1] lafzla : lafızla B. // **daḫı** : daḫi B. // **olınur ki** : olunur B. ; olınur S. // **bolmaġa kibi ki** : ø E. , S. // **olmayan dimekdür** : olmayan demekdir B. // **ḳalmayan dimekdür** : ḳalmayan demekdir B. // **ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da .....tāḳ ara** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B.

[2] **daḫı** : daḫi B. // **Ḫudā** : Hüda B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına gelür A. , S. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **şükr** : şükür B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **ḳılavuz olup alup** : ḳılavuz olub alıb B. // **yañılup** : yañılub B. // **bişesine** : pişesine A. // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir beytde gelür ki S. // **bar yolġa** : bar u yolġa S.

[5] **cüllāhlarıñ** : cüllāhların B. // **bez** : biz Li.1 // **doḳıdıḳları** : doḳudukları B. // **ki Ḫayretü'l-Ebrār'da.....murdār dik** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **culha** : çulha A. , B. , S.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S.

Ġa[1]: (غا) Bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur; filāṅġa, filāna dimek gibi. Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür.

Beyt: Dürrġa birdi ol bahā birle revāc
Kim serīr ehliġa birdi zīb-i tāc

"Dürrġa" didügi "incüye" dimekdür ve's-selām.

2.31. Ḥarfü'l-Ġayni'l-Meksūre

Ġıncı ve ġıvuncı[2]: (غونجی و غنجی) Cim-i ᶜAcemī ile şol atlar ki çulların yerler, boġazı altından çulına bir aġac bağlarlar ki çulın yemege aġzı yetişmeye, ol aġaca dirler ve bir kelb daḫı ipin kesüp ḳaçmasun deyü [E.139b] boynına bağladıḳları aġacı dirler ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn Leylī çūbānına bulışduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ey vādi-i Eymen içre ḳoşçı
İt min sanĝa öz ḳaşınĝġa ġıncı

Ve yine Münācāt-nāme'de gelür ki:

İlāhī sin dest-gīr bolmasañ aṣā hemān it ġıncısı hemān.

Ġınĝışıp[3]: (غنکیشیب) Kelb ḫırlayup ḳaçmaġa dirler.

Ġına ve gine[4]: (غینه و غینه) Edāt-ı taṣġīrdür ; yaḫşıġına eyüce dimek gibi , cabikġına çevücek dimek gibi , hücreġına hücrecek dimekdür ki Mecālisü'n-Nefaᵓis'de ikinci meclisde Mevlānā Cevherī vaṣfında gelür ki:

---

[1] lafzla : lafızla B. // daḫı : daḫi B. // olınur : olunur B. // filāna dimek gibi : filāna dimekdür Li.1 // Ferhād u Şīrīn.....veᶜs-selām : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // dürrġa : dürrge B. // ehliġa : ehlige B. // birdi : boldı B. // "Dürrġa".....veᶜs-selām : ø B. , Ş. // veᶜs-selām : ø ā. , s.

[2] ġıncı ve ġıvuncı : ġınçı ve ġıġunçı B. // çulların : culların B. // çulına : culına B. // aġac : aġaç B. // çulın : çuln B. // daḫı : daḫi B. // kesüp : kesüb B. // deyü : deyu B. // boynına : boynuna B. // Mecnūn u Leylī'de.....ġıncı : ø Li.1 // çūbānına : çobanına B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // ḳaşınĝġa ġıncı : ḳaşınĝġa ġınçı B. // Ve yine : ø Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // bolmasañ : bolmasanĝ A. // it ġıncısı : it ġıncı S. // it ġıncısı hemān : it ġıncısı : ø Li.1

[3] ġınĝışıp : ġınĝışıb B. // ḫırlayup : zırlayup A. , S. , Ş.

[4] ġına ve gine : ġına A. , Li.1 , S. // eyüce dimek gibi : eyüce demek gibi B. // çevücek dimek gibi : çevücek demek gibi B. // hücrecek dimekdür : hücrecek demekdür B. ; hücrecek dimek gibi Li.1 // cabikġına.....dimekdür : ø S. // ki Mecālisü'n-Nefāᵓis'de .....yasap irdi : ø Li.1 // vaṣfında gelür ki : vaṣfında kelür ki B. // ṣābūn-ḫāne : ṣanun S. // üçün : uçun B. // yasap irdi : yasab irdi B. // Ve yine : ø Li.1 // Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür ki B. ; Nevādirü'ş-

Ṣābūn-ḫāne işikide küçeniñ ortasıda özi üçün [S.109a] **hücreğına** yasap irdi.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Ḳahr ile tehdīd bī-dillerġa barı **çiñġına**
[Li.1-97a] Mihr ile her vaʿde kim ḳıldı barı **ötrükgine**

Ve gāh kaf ile taʿbīr olınur "**gine**" dinilür.

2.32. Ḥafü'l-Ġayni'l-Mażmūme

Ġol[1]: (غول) Leşkerde ṣaf ve ālāya dirler, belki pādişāhlarıñ kendüye maḫṣūṣ olan ālāyına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de ceng vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḳılıp andaḳ ārāste yiti **ġol**
[E.140a] Ki yil ḫaylī tapmay arasıda yol

2.33. [A.64a] Ḥarfü'l-Fai'l-Meftūḥa

[Ş.222a] Feryādıdın[2]: (فریادیدین) Feryādından dimekdür.

Felfüs[3]: (فلفس) Süst maʿnāsınadur.

2.34. Ḥarfü'l-Fai'l-Meksūre

Firist[4]: (فرست) Ḍarbla atılan nesneniñ perrān olmaġla ṣadāsına dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ külünki ḍarbından atılan ḳayalarıñ vaṣfında gelür.

Beyt: Uçup yiygende ḍarb desti anıñg
Ki barıp on yıġac **firisti** anıñg

Şebāb'da gelür A. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da bir beytde gelür Li.1 // **bī-dillerġa** : bī-dillerge B. // **Ve gāh .....dinilür** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[1] **pādişāhlarıñ** : pādişāhların B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....arasıda yol** : ø Li.1 // **ceng** : cenk B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **andaḳ ārāste** : ārāste andaḳ A. // **ārāste** : arasına B. // **tapmay** : tapmas A. // **arasıda yol** : ara yirde yol B.

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. ; dimekdür A.

[4] **nesneniñ** : nesnenin B. // **ḳayalarıñ** : ḳayalaruñ A. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **uçup** : uçub B. // **yiygende** : yitigende Ş. // **barıp** : barıb B.

2.35. Ḥarfü'l-Fai'l-Mażmūme

Fülle: (فله) Teşdīd-i lamʿla ṭutḳala dirler.

Fulannı[1]: (فلان نی) Filānı dimekdür.

Fulanlıḳ[2]: (فلان ليق) Filānlu dimekdür.

Fulanġa[3]: (فلانغه) Filāna dimekdür.

Fulanḳa: (فلانقه) Miṣlihu.

Fulanġa[4]: (فلان كا) Kaf-ı ʿAcemī ile miṣlihu.

Fulan birle[5]: (فلان بيرلا) Filānla dimekdür.

Fulanda[6]: (فلاندا) Filārda dimekdür.

Furıḳyatıdın[7]: (فرقيتيدين) Firḳatden dimekdür. Ve's-selām.

2.36. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Meftūḥe

Ḳaan[8]: (قاآن) Fārisī ile müşterekdür. Ḫan ve ḫaḳan maʿnāsınadur ki Sāḳī-nāme'de [E.140b] gelür.

Beyt: Ḳanı ḫanlar ḫanı Cingiz Ḫan
Ökdanı ḳanı ki irdi ḳaan

Ammā Fārisī'de iştirāki yine Nevāyī Ḥażretleri'niñ [S.109b] Fārisī Divān'larında Nesīmü'l-Ḫuld ḳaṣīdesiniñ āḫir beytinde gelür ki:

Beyt: Der-in merʿā raʿ iyyet ṣad hezārān bīş bādān
Nevʿ ki her yek-rā būd çāker hezārān ḫan u ḳāāneş

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ıʿAcemī'yle Ş.
[5] **filānla** : filān ile S. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **furıḳyatıdın** : furḳatıdın B. // **firḳatden** : firḳatından S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve's-selām** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **müşterekdür** : müşterekdir B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ökdanı** : ökday B. ; ökdayı A. // **ḳaṣīdesiniñ** : ḳaṣīdesinin B. // **āḫir** : āḫer B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

Ḳaban[1]: (قابان) Ḫınzıruñ erkekine dirler ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Ve bir sürüşinlıġ av ki tonḡuz avıdur anıñg hem irkekin **ḳaban** ve tişisin miçkin ve uşaġın çörpe dirler ve ş̱art barçasın ḫak ve kiraz lafzı bile eytür.

Ḳapa ḳalġan[2]: (قاپاقالغان) Ba-yı ᶜAcemī ile ḳaplanmış dimekdür ki [Li.1-97b] iḥāṭa maᶜnāsına ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Ayaġımnıñg ḳalemi ẓaᶜfdın andaḳ ki ḳalem
Ḳapa ḳalġan tīri durıda ḳalemdān yañglıġ

Ve könḡülleri ġoncası ḥıkd u ḥased dik **ḳapa almasdur**.

Ḳapsamış[3]: (قاپسامیش) Bu daḫı iḥāṭa maᶜnāsınadur ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Hicr ara aġrıḳ könḡül ḳalmış iki zülfüñg ara
Derd dik kim **ḳapsamış** her sarıdın bir dal anı

[E.141a] Ḳapġamaḳ[4]: (قاپغاماق) Bu daḫı ḳapamaḳ ve iḥāṭa maᶜnāsınadur ki Sebᶜa-i Seyyāre'de altıncı ḥikāyede [Ş. 222b] ḥiṣār cenginde gelür.

Beyt: Nice kündin soñg olġal imkānı
Ḳapġamaḳ bu iki çirik anı

Ḳaptan[5]: (قاپتان) Cāme maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da Mevlānā Cāmī Ḥażretleri vaṣfında gelür ki:

Beyt : Ḫırḳa anıñg cismide **ḳaptan** bolup
Ḳaptanı ten cismi anıñg cān bolup

---

[1] **ḫınzıruñ** : ḫinzirin B. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de .....bile eytür.** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri.....iderler ki** : ø Ş. ; gelür Ş. // **sürüşinlıġ** : şürüşinlig B. ; şürüsinlıġ A. // **barçasın** : barcasın A. // **eytür** : eytürler Ş.

[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **iḥāṭa** : muḥāṭ S. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da.....ḳapa almasdur** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḳalemi** : ø S. // **żaᶜfdın** : żaafdın B. // **ḳalem-dān** : ḳalemdin B. // **Ve könḡülleri.....ḳapa almasdur** : ø Ş. // **ġoncası** : ġonçası B. // **ḳapa almasdur** : ḳapalmasdur B.

[3] **daḫı** : daḫi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **hicr** : sihr S. // **aġrıḳ könḡül** : könḡül aġrıḳ A.

[4] **daḫı** : daḫi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **cenginde** : cenkinde : B. // **gelür** : kelür B. // **nice** : niçe S. , Ş.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḥażretleri** : ø Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. // **ḳaptan bolup** : ḳaptan bolub B. // **cān bolup** : cān bolub B. // **Ve yine.....alyıda turmaḳ** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **tofraġ** : tofraġda A. , B. , S. // **kiyip** : kilib B.

Ve yine **Mahbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür ki :

İski çapan bile fārıġ [S.110a] tofraġ olturmaḳ [A.64b] yaḫşıraḳ ki zer-beft **ḳaptan** kiyip murād alyıda turmaḳ.

Ḳapuzaġ[1]: (**قاپوزاغ**) Ba-yı ᶜAcemī ile ḳabuḳ maᶜnāsınadur ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür.

Büste **ḳapuzaġı** keyme bolmas.

Ḳatıġ ve ḳatıḳ[2]: (**قاتيق و قاتيغ**) Ḳatı dimekdür, saḫt maᶜnāsına.

Ḳatıp[3]: (**قاتيب**) Ḳatı olup dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de şitā vaṣfında bir beytde gelür.

Beyt: Savuġ şiddetidin ki közler **ḳatıp**
Anîga ḳavs her dem peyarek atıp

Ḳatḳan[4]: (**قاتقان**) Bu daḫı ḳatı ve saḫt olan dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür.

Tenîgri dostladınınîg hikāyātı bir terānedür kim [E.141a] ḫıyrelıġdın **ḳatḳan** közlerni yıġlatur.

Ḳatla[5]: (**قاتلا**) Tekrār maᶜnāsınadur ki kim yana ḳatla dirler , bir kerre daḫı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: Yana **ḳatla Dārā**-yı deryā-nevāl
Didi ki ey ḥakīm-i **Mesīḥā**-yı meᵓāl

Ḳatla[6]: (**قاتلا**) Defᶜa maᶜnāsınadur ki yüz ḳatla, yüz defᶜa ve minîg ḳatla biñ defᶜa dimekdür.

---

[1] **ḳapuzaġ** : ḳapuraḳ S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **bir tenbīhde** : bir beytde S. // **gelür** : kelür B.

[2] A. nüshasında "**ḳatıġ ve ḳatıḳ**" kelimelerini yazılıp daha sonra gelecek olan "**ḳatıp**" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] A. nüshasında "ḳatıp" kelimesi yoktur. "**Ḳatıp**" kelimesinin anlamı "**ḳatıġ ve ḳatıḳ**" kelimelerinde verilmiştir. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....atıp** : ø Li.1 // **bir beytde gelür** : gelür A. , E. ; gelür ki Ş. : bir beytde kelür B. // ḳatıp : ḳatıb B. // **pelarek** : yılarek S. // **atıp** : atıb B.

[4] **ḳatḳan** : ḳatġan Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Mesīḥā-yı meᵓāl** : Mesīḥā-yı fāl Ş.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳaçıḳıp[1]: (قاچيقيب) Perākende olup ṭaġılup [Li.1-98a] dimekdür.

Ḳaçır[2]: (قاچير) Kerkese dirler ki Tevārīḫ-i Mülūk'da Nemrūd āsmāna çıḳmaḳ diledügi maḥalde gelür ki:

Nemrūd cehildin bir ṣanduḳnıñg tört pāyesiġa tört ḳaçırnı baġlap özi ṣanduḳġa kirip tört yuḳarı köşeside it baġlap kerkesler it sarı meyl ḳılıp havālandılar.

Ḳaçḳusı[3]: (قاچقوسى) Ḳaçsa gerek dimekdür.

Ḳadadı[4]: (قادادى) Baturdı ve ṣancdı dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Bu vehmdin ki bolur zaḫm bes leṭāfetdin
Ḫayāl birle dağı lebleriñgġa tiş ḳadaman

[Ş.223a] Ammā diş ḳoyuramaz ve diş bileyümez [S.110b] maʿnāsına daḫı gelür.

Ḳadalıp[5]: (قادااليب) Batup ve ṣancılup dimekdür.

Ḳaraġ[6]: (قراغ) Merdümek-i çeşme dirler ve muṭlaḳ göze daḫı dirler ki Sebʿa-i Seyyāre'de naʿtda gelür.

Beyt: Ey ḳaraġıñgġa sürme-i mā-zāġ
Mā-ṭāġā menkebiñgġa ḳoymay dāġ

Mā-zāġ ve mā-ṭāġā , Ḳurʾān-ı Kerim'in bilinmiş birer āyetidür.

[E.142a] Ve yine Ferhād u Şīrīn'de gelür ki:

Beyt: Didi Ḫaḳan ki ey şemʿ-i ferāġım
Ferāġ u şemʿ yoḳ rūşen ḳaraġım

Ḳaralı[7]: (قرالى) Baḳışı dimekdür ki ikisi daḫı ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

---

[1] **ḳaçıḳıp** : ḳaçıḳıb B. // **olup** : olub B. // **ṭaġılup** : ṭaġılub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **ḳaçır** : ḳacır B. // **dirler** : dimekdür A. // **diledügi** : diledüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tört ḳaçırnı** : tört ḳacırnı B. // **baġlap** : baġlab B. // **kirip** : kirib B. // **it baġlap** : it baġlab B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[3] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **lebleriñgġa** : lebleriñgge B. // **ammā diş** : ve diş Ş. // **daḫı** : daḫi B.

[5] **ḳadalıp** : ḳadalıb B. // **batup** : batub B. // **ṣancılup** : ṣancılub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **daḫı** : daḫi B. // **naʿtda gelür** : naatda kelür B. // **ḳaraġıñgġa** : ḳaraġıñġa A. // **sürme-i mā-zāġ** : sürme mā-zāġe B. // **merkebiñgġa** : merkebiñgge B. // **ḳoymay** : ḳoymaḳ A. // **Ma-zāġ ve mā-ṭāġā.....āyetidür** : Yalnız B. nüshasında vardır. // **gelür ki** : kelür ki B.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : ø A. ; daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **ḳalıp** : ḳalıb B. // **ḳaralıp** : ḳaralıb B. // **köñglümni** : köñglüni B. , Li.1

Beyt: Ḳara belāġa ḳalıp min qaralap ötgenidür
[Li.1-98b] Köñglümni hem ḳara yir ḳıldı ol ḳaralı bile

Ḳaraḳ[1]: (قراق) Bu daḫı merdümek-i żeşm maʿnāsına gelür ki **Münşeāt**'da ṭoḳuzıncı mektūbda bir rübāʿīde gelür.

Rübāʿiyye: Mizācıñga emeli yitmesün firāḳ bile
Żamiriñg olmasun azürde-i iştiyāḳ bile
Közümge Tiñgri tigürsün iki tābānıñgnı
Ḥall eyleben ḳara ḳılmaḳ iki ḳaraḳ bile

Ḳaraġ[2]: (قراغ) Bir daḫı ḳol ve bāzū maʿnāsına gelür ki ḳaruca dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ı ṭutup **Ḫusrev**'e getürdikleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Kiyen bağlap ḳaraġlıḳ ḳolların süst
Barıp çikmeklik anı darġa cüst

Ḳarı ve ḳaru[3]: (قارو قاری) Bu daḫı ḳol ve bāzū maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: [A.65a] Ey köñgül āh oḳların ol ġamzeniñg alyıda çik
Kim oḳ atmaġlıḳda sindin tüzdür anıñg ḳarusı

Ḳaraġ[4]: (قراغ) Ḳara dimekdür ki siyāh maʿnāsına ki **Münşeāt**'da altıncı maḳālede gelür.

Közke tofraġ ḳaraġı [S.111a] sürme-i şifāhān cekilip.

Ḳaraḳ[5]: (قراق) Bir daḫı yaġma ve tālān maʿnāsına gelür ki ḥarāmiye ḳaraḳcı dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Köñgüller naḳdını tārāc iterge tapmaġıñg bürkaʿ
İrür andaḳ ki yüz bağlar [Li.1-99a] ḳaraḳcı kervānı körkec

---

[1] **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **emeli** : elemi B. // **közümge** : közümke B.

[2] **Bir daḫı** : ø S. ; bu daḫı Li.1 ; bir daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **ṭutup** : ṭutub B. // **getürdikleri** : ketürdükleri B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **kiyen** : kiyin B. // **bağlap** : bağlab B. // **barıp** : barıb B. // **çikmeklik** : çikmezlik B.

[3] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B.

[4] **ḳara dimekdür** : bu daḫı ḳara dimekdür S. ; ḳara demekdir B. // **ki Münşeāt'da.....cekilip** : ø Li.1 // **Münşeat'da** : Münşaāt'da B. // **maḳālede** : mektūbda A. , S. // **gelür** : kelür B. // **sürme-i şifāhān** : sirme-i şifāhān S. // **cekilip** : çekilib B.

[5] **bir daḫı** : bir daḫi B. ; ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḥarāmiye** : ṭarāmiye S. // **gelür** : kelür B. // **Ve yine .....eymen** : ø Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // **pādişāhıñ** : pādişāhın B. // **gelür ki** : kelür ki B.

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da evvelki faṣlda pādişāhıñ ᶜdli vaṣfında gelür ki:

Ve siyāsetidin misāfir ḳarakçı vehmidin eymen.

Ḳarġadı[1]: (قارغادی) Bed-duᶜā eyledi , [Ş.223b] ilendi dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Luṭfī'ni kim ḳarġadı Yārab belāġa üçredip
Kim siniñ dik taş bağırlıḳ bī-vefāġa üçredip

Ḳarġaġan sayı[2]: (قارغاغان سایی) İlenç virdükçe, yaᶜnī düşnām itdikçe, sögdikçe dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Sinde nāz oldı Nevāyī'de niyāz irmes ᶜaceb
Kim sin anı ḳarġaġan sayı sini ol alḳamış

Ḳarġış[3]: (قارغیش) Bu daḫı bed-duᶜa maᶜnāsınadur ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Ḥażret-i Nūḥ ᶜAleyhi's-Selām oġlı Ḥām'a be-duᶜā itdügi maḥalde gelür ki :

Çün Ḥām, Nūḥ ᶜAleyhi's-Selām'ġa bī-edeblik ḳılġan cihetdin anıñ mübārek tilige Ḥām bareside ḳarġış ötüp irdi.

[E.143a] Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki:

Anı kim bir duᶜā ḳıldıñ köb ḳarġış bile ḳutulmaḳ yoḳdur.

Ḳarġaş[4]: (قارغاش) Ġavġā ve ġalebe eyleyüp ḳarış ḳatış olmaġa dirler ki Sedd-i İskenderī'de ᶜadl vaṣfında gelür.

Beyt : Ni merdūdlıġ kim bolur il işi
Tün ü kün anıñ cānınıñ ḳarġaşı

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'iñ Ferhād-nāmesinde gelür.

Beyt : [S.111b] Bular ilge miniñ ᶜışḳım işidin
Ḳulaġım yalḳıban il ḳarġaşıdın

---

[1] dimekdür : demekdir B. // Luṭfī eşᶜārında : Luṭfī divānında : S. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // belāġa üçredip : belāġa üçredib B. // bī-vefāġa üçredip : bī-vefāġa üçredib B.

[2] yaᶜnī düşnām itdikçe , sögdikçe : Yalnız Esad Efendi nüshasında (11b) vardır. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B.

[3] bu daḫı : bu daḫi B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de.....ḳutulmaḳ yoḳdur : ø Li.1 // Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de : Tevārīḫ-i Enbiyā'da S. // itdügi : etdüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // bī-edeblik : bī-edeblik B. // tilige : tilike B. // ötüp irdi : ötüb İrdi B. // ücinci : üçinci B. // ḳısmda : ḳısımda B. // bir tenbīhde gelür ki : bir tenbīhde kelür ki B. ; bir tenbīhde gelür S.

[4] eyleyüp : eyleyüb B. // ᶜadl vaṣfında : ø Li.1 // ᶜadl vaṣfında gelür : ᶜadl vaṣfında kelür B. // Ve yine.....ḳarġaşıdın : ø Li.1 // Şīrīn'iñ : ø A. , B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // ᶜışḳım : ᶜaşḳım B.

Ḳarıġdı ve ḳarıġmaḳ[1]: (قاريغماق و قاريغدى) Ḳara çoḳ baḳup göz alındıġına dirler ki Sedd-i İskenderī'de ṣıfat-ı baḥarda gelür.

Beyt: Ḳılıp nergis öz goncesin beyża-vār
Ki közide irdi remeddin ġubār

Remed yoḳ çün ḳar üze köz salıp
Ḳarıġmaḳ közinin̄g ẓiyāsın alıp

Ḳarı[2]: (قارى) Ḳocaya dirler ki Naẓmü'l-Cevāhir'de gelür.

Rübāᶜiyye: Ḳayġucı bağırġa ḥüzn dağı ḳarılıḳ
Salġucı ġam u belā serāġı ḳarılıḳ
[E.143b] Ayġucı fenā tola ayağı ḳarılıḳ
Ölmek ḫaberin birgüci dağı ḳarılıḳ

Ḳarı[3]: (قارى) Çaġatay dilinde ricālde istiᶜmāl olınur. Ḳoca dimek maᶜnāsınadur. Ekṣeriyyā ġayn-ı muᶜacceme ile ḳarıġ dirler.

Ḳarıġan çaġda[4]: (قاريغان چاغده) Ḳocadıġım çaġda dimek olur ki bu maᶜnādan Fārisī'de pīrāne-ser deyü taᶜbīr olınur.

Beyt: Ḳarıġan çaġda bir meh-veş yigit şeydāsı bolmış min
Ki ᶜışḳıda ḳarı birle yigit rüsvāsı bolmış min

Ḳarıp[5]: (قاريب) Ḳarıyup dimekdür, yaᶜnī ḳocayup maᶜnāsına ki Mecnūn u Leylī'de şeb-i firāḳda Mecnūn ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Bu nevᶜ ḳara ton içre ḳarıp
Yaᶜnī ki ḳara tonum aḳarıp

---

[1] **ḳarıġmaḳ** : ḳarıḳmaḳ B. // **baḳup** : baḳub B. // **göz alındıġına** : köz alındıġına B. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....alıp . ø** Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **salıp** : salıb B. // **ḳarıġmaḳ közinin̄g** : ḳarıḳmaḳ közinin̄g B. // **alıp** : alıb B.

[2] **gelür** : kelür B. ; bir rübāᶜide gelür S. // **rübāᶜiyye** : beyt Li.1 , S. // **ḥüzn** : ḥüzün B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **ḳarıp** : ḳarıb B. // **ḳarıyup** : ḳarıyub B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 // **yaᶜnī ḳocayup maᶜnāsına ki : ø** Li.1 // **ḳocayup** : ḳacıyub B. // **ḥaḳḳında gelür** : ḥaḳḳında kelür ki B. ; ḥaḳḳında gelür ki A. , Li.1 , S. // **nevᶜ** : nevi B. // **içre ḳarıp** . içre ḳarıb B. // **aḳarıp** : aḳarıb B. // **köhne** : göhne B. // **ve ᶜömr-dīde : ø** Li.1 // **ᶜömr** : ᶜömür B. // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına B. // **rübāᶜide gelür ki** : rübāᶜide kelür ki B. ; bir rübāᶜide gelür ki S. ; rübāᶜide gelür A. // **teniġa** : tenige B. // **niyüçün** : niyçün B.

Ve yine [Ş.224a] köhne rūzgār-dīde [A.65b] ve ᶜömr-dīde maᶜnāsına gelür ki Nażmü'l-Cevāhir'de rübāᶜide gelür ki:

Rübāᶜiyye: Her kimge ki köp ṭaᶜām yimek fendür
Bilgil ki necāset teniġa meskendür
Ḳarnıŋ bile dōst bolmasaŋ āḥsendür
Niyüçün ki ir oġlıġa ḳarı düşmendür

Ḳarı[1]: (قاری) Bir daḫı ḳarış maᶜnāsına gelür ve binā arşunına daḫı dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ şu arġın ḳazduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Tapıp ᶜaḳl irtifāᶜınıŋ şümārı
İki miŋ ḳarı her biriniŋ işeri

Ve yine Sedd-i İskederī'de rubᶜ-i meskūnı taḳsīm itdügi maḥalde [S.112a] gelür ki:

Beyt: Çü ḳıldı mesāḥat mesālik ara
Yıġac itti taᶜyīn memālik ara

Ṭınābı ki messāḥ ḳıldı ḳulac
[E.144a] Ḳılıp on iki miŋ ḳarı bir yıġac

Ḳaru[2]: (قارو) ᶜİvaz maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Çün Nevāyī'ġa iki laᶜli meyidin tutsa ḳuş
Ḳaru ger cā istese kim cān birip taptı munı

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

Beyt: Uşbu yaŋlıġ istegil dāim Nevāyī köŋlini
Kim ki andın yitmese ḥaḳdın saŋa yitkey ḳaru

Ḳaraŋġu[3]: (قارانکغو) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḳarañu maᶜnāsınadur.

Beyt: Yoḳ ki ᶜışḳ ehliġa ᶜālemni ḳaraŋġu ḳılġalı
Ol şafaḳdın yaptı ḫūrşīd üzre gül-nārı niḳāb

---

[1] **daḫı** : daḫı B. // **gelür** : kelür B. // **arşunına daḫı** : arşunına daḫi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **Ve yine.....bir yıġac** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i İskenderī'de İskender A. , Ş. // **itdügi** : etdügi B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. // **yıġac** : yıġaç B. // **memālik ara** : memālik A. // **ṭınābı** : ṭısayı S.

[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **Nevāyī'ġa** : Nevāyī'ge B. // **laᶜli** : laali B. ; lili S. // **ḳuş** : ḳavs B. // **birip** : birib B. // **Ve yine .....yitkey ḳaru** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **yitkey** : yitgey B.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī ile Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esed Efendi nüshasında vardır.

Ḳarçığı[1]: (قارچیغی) Çaḳır ṭoġan.

Ḳara[2]: (قرا) Maʿrūfdur. Çaġatay'da ekşer mürekkebe iṭlāḳ olınur. Sebʿa-i Seyyāre'de Münācāt'da gelür.

Beyt: Ḳalemin"gġa kice sipihr ara
Lāceverdi devāt içide ḳara

Ḳaraḳ[3]: (قراق) Göz maʿnāsınadur. Luṭfī eşʿārında gelür.

Beyt: Ey ġamzesi miskinlere köp ḳılġucı bīdār
Cādū ḳaraḳınġ sihr eyle Hārūt'ġa ister

Ġayn-ı Muʿacceme ile ḳaraġ daḫı dinilür.

Ḳaralġudın[4]: (قارالغودین) Ḳarardugından dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Kimge saldım köz közüm ḳaralġudın ʿışḳ içre kim
Ḳan ara pinhān közüm aḳ u ḳarasın körmedim

Ḳaralup[5]: (قرالوب) Ḳararup dimekdür ki Münşeāt'da Bedīʿü'z-zamān Mīrzā naṣīḥatinde gelür.

Ḥām kim Nūḥ ʿAleyhi's-şelām oġlıdur, ol Ḥażret'ġa edeb terki ḳıldı irse ol Ḥażret duʿāsı bile rengi ḳaralup peyġāmberlıḳ anınġ neslidin munḳaṭı boldı.

Ḳaraġusıdur[6]: (قاراغوسی‌دور) Ḳararsa gerek dimekdür.

Ḳaralġusıdur[7]: (قارالغوسی‌دور) Miṣlihu.

Ḳarmaşıp[8]: (قارماشیب) Ḳarvaşıp ve ṭutuşup [Li.1-100a] dimekdür.

Beyt : Sāḳīyā ḳılsanġ ḥimāyet ġālib olġum bilegim
Ġam bile könġlüm talaşurlar ikevlen ḳarmaşıp

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **kimge** : kimke B. // **ʿışḳ** : ʿaşḳ B. // **aḳ u ḳarasın** : aḳ ve ḳarasın B
[5] **ḳaralup** : ḳaralub B. // **ḳararup** : ḳararub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.....munaṭı boldı.** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **Ḥażret'ġa** : Ḥażret'ge B. // **rengi ḳaralup** : renki ḳaralub B. // **peyġāmberlıḳ** : peyġāmberlik B.
[6] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **miṣlihu** : miṣlehu B.
[8] **ḳarmaşıp** : ḳarmaşıb B. // **ḳarvaşıp** : ḳarvaşub B. ; ḳarvaşup Li.1 // **ṭutuşup** : ṭutuşub B. // **dimekdür** : demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.

[E.144b] Ḳara basḳan[1]: (قارا باسقان) Uyḳu içnde aġır basmaġa dirler ki [Ş.224b] Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Ġam tüni ḳılmış **ḳara basḳan** kibi muẓṭar besi
Bile kim nā-kār min bu baḫt-ı ḳıran-dür ile

Ḳarmaşmaḳ[2]: (قارماشماق) Birbirin ḳarvamaḳ maʿnāsınadur. Bezm-i ışṭılāḥda vav'la taḳdīm idüp ḳavramaḳ dirler.

Ḳaram[3]: (قارام) Ḳarışdugım dimekdür mi **Mecālisü'n-Nifāʾis**'de ücinci meclisde Faḫre'd-dīn vaṣfında **Nevāyī Ḥażretleri** eydürler.

Kişi **ḳaramdındur**, [S.112b] yaʿnī ādem ḳarışanukdandur dimekdür ki ḫışm ḳavm mānāsınadur.

Ḳarmaḳ[4]: (قارماق) Ḳarışdırmaḳ maʿnāsınadur.

Ḳardı[5]: (قاردی) Ḳarışdırdı dimekdür.

Ḳarmayġıl[6]: (قارمایغیل) Ḳarışdırmaġıl dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de tevḥīdde gelür.

Beyt: Ayırġac bezl eyle bu bī-neadın
Nevāsızlarġa **ḳarmayġıl** havādın

Ḳarçıġay[7]: (قارچیغای) Ṭoġana dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: [A.66a] Kerek ḫaylīġa **ḳarçıġaydur** meyān
Alar cuje yanĝlıġ bu mākiyān

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da ḳuşlar **Hüdhüd**'le münāẓara itdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: **Ḳarçıġay** ḳıldı ʿayān güftārını
Körgüzüp çenġal ile minkārını

---

[1] **Ki Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da .....baḫt-ı ḳıran-dūd ile** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **kibi** : gibi B. // **besi** : mini B. // **bile** : beyle B. // **nā-kār** : yā kār S. // **ḳıran** : girān A.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ḳarışdugım** : ḳarıdugum A. , B. // **dimekdür** :demekdir B. // **ücinci** : üçünci B. // **eydürler** : iderler B. ; eydür Li.1 // **kişi** : ø Li.1 // **ḳarışanumdandur dimekdür** : ḳarışanumdandır demekdir B. // **ḫışm** : ḫışım B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.

[4] **maʿnāsınadur** : ø Ş. ; maʿnāsınadır B.

[5] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[7] **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḫaylıġa** : ḫaylıca B. // **cuje** : çuje B. // **Ve yine.....minkārını** : ø Li.1 // **ḳuşlar** : ø A. , E. , Li.1 , Ş. // **itdükleri** : etdükleri B. // **gelür ki** : kelür B. // körgüzüp : körgüzüb B.

Ḳazaḳ[1]: (قزاق) Levend ve bī-hānmān maʿnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da üçinci maḳālede Sulṭān Ḥüseyn [E.145a] Bayḳara ile ol zāl-ı berd-i ʿacūze ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Zāl didi kim ḳazaḳ irkende şāh
Tīġ çikip kim çiker irdi sipāh

Ḳaş[2]: (قاش) Öñ maʿnāsına gelür ve ebrū maʿnāsına daḫı gelür. Bu beytde tecnīs ṭarīḳıyla ḳaşıda lafzından maʿnā-yı evvel ve ḳaşıġa lafzından maʿnā-yı ṡānī murāddur.

Beyt: Ḳaşıda bir öpe alman ḳaşıġa tüşe kire
Ki secde rāst imes igri ger tüşer miḥrāb

Ḳaşḳaġan[3]: (قاشقاغان) Ḳuruyup ḳavrulan dimekdür.

Ḳaşḳalġan[4]: (قاشقالغان) Ḳāğşanan ve gegşeyen dimekdür ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da ḳuşlaruñ fenā vādisinde ḥālleri beyānında gelür.

Beyt : [Li.1-100b]Cism ara bir perleri ḳalmay bütün
Pāre pāre çünki ḳaşḳalġan otun

Ḳaşımda[5]: (قاشیم دا) Öñgümde, ḳarşumda.

Ḳaşıda[6]: (قاشی‌دا) Yanında dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn gül-istānda Leylī firāḳında bülbüle ḫiṭāb itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Sin ehl-i viṣālsin dem urma
Hicr ehli ḳaşıda nükte sorma

Ve yine Tevārīḫ-i Mülūk'da Siyāvuş [S.113a] aḥvālinde gelür ki :

Atasınıñ ḫaṭā rāyı ve televvün-i mizācıdın vehm ḳılıp ḳaçıp Turan'ġa [Ş.225a] Efrāsyāb ḳaşıġa bardı.

---

[1] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // ücinci : üçünci B. // Ḥüseyn : Ḥüseyin B. // zāl-ı berd-i ʿacūze : pīr-i ʿacūze B. // gelür ki : kelür ki B. // çikip : çikib B. // çiker : çika B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] ḳuruyup : ḳuruyub B. // dimekdür : demekdir B.

[4] gegşeyen : gevşeyen B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // perleri : birle S.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (8a) vardır.

[6] dimekdür : demekdir B. // itdügi : etdüki B. // maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // aḥvālinde gelür ki : aḥvālinde kelür ki B. ; aḥvālinde gelür S. // atasınıñ : ammā sinin̄ B. ; āh sinin̄ S. // ḳılıp : ḳılıb B. // ḳaçıp : ḳaçıb B.

Ḳaşıp[1]: (قاشیب) Ḳaşıyup dimekdür.

Ḳaḳ[2]: (قاق) Ḳurumış nesneye dirler ki Ḫorāsān'da ve Semerḳand'da ḳavunı ḳurudurlar sāyir meyve ḳurusı gibi ki vaḳt-i ḥācetde şu ile ışladurlar hemān tāze ḳavun gibi olur ki [E.145b] Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da gelür.

Beyt: Belh ilinin̂g ṭāḳatı hem ṭāḳ idi
Bança ḳavun ḥasretidin **ḳaḳ** idi

Ḳalışmas[3]: (قالیشماس) Ḳalmaz dimekdür ki Luṭfī divānında gelür.

Beyt: Siniñ şīrīn lebin̂g cāndın **ḳalışmas**
Saçın̂gnın̂g küfri imāndın **ḳalışmas**

Ḳalar[4]: (قالار) Ne güne dimekdür.

Ḳaḳşal[5]: (قاقشال) Ḳaḳşaḳ ve gevşek dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Hicrdin örtense cismimde süngekler teng imes
Kim irür tişe itik dağı besi **ḳaḳşal** otun

Ḳaladı[6]: (قالادی) Birbiri üzerine yıġdı dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: **Ḳaladı** veh ki otun dik süngeklerimni sipihr
Bu yan̂gı otġa ki ten külbeside yaḳıladur

Ḳalaydur min[7]: (قالایدورمین) Yıġup ṭururın ve yıġa ṭururın dimekdür ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da gelür.

Beyt: Didim kön̂glümge her yandın ḫaddin̂gnın̂g ni turur cānā
Muḥabbet otıġa didi otundur kim **ḳalaydur min**

---

[1] **ḳaşıp** : ḳaşıb B. // **ḳaşıyup** : ḳaşıyub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **gibi ki** : kibi ki B. // **gibi olur** : kibi olur B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da.....ḳaḳ idi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **gevşek** : gegşek A. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **örtense cismimde** : cismimde örtense Li.1 // **süngekler** : sünkekler B. // **itik** : anın̂g S.

[6] **birbiri** : biri biri B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳaladı veh ki** : ḳaladı da ki S. // **süngeklerimni** : sünkeklerimni B.

[7] **ḳalaydur min** : ḳaladur min Li.1 , S. , Ş. // **yıġup** : yıġub B. ; yaḳup S. // **ve yıġa ṭururın** : ø A. ; ve yaḳa ṭururın S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür Li.1 ; gelür ki S. // **kön̂glümge** : kön̂glümke B. // **ni turur** : ni durur S. , Ş. // **muḥabbet** : maḥabbet B.

Ḳalaġay[1]: (قالاغای) Bir nevʿi ḳızıl renge dirler ki renginde ḳoyılıḳ ve açıḳlıḳ [Li.1-101a] ola ve mīr ʿāşıḳāne daḫı dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn** medḥinde gelür.

Beyt: Kiyip gül-gūn ḥarīr ü perniyāni
Ḳalaġay kim aḳıp her sarı ḳanı

Ḳalpaġ[2]: (قالپاغ) Tatarlaruñ kiçeden taḳyesine dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yedinci maḳālede ḳanāʿat bābında gelür.

Beyt: Şāh anı bil kim başı [S.113b] **ḳalpaġda**
[A.66b] [E.146a] Bezi iter āfāḳ birür çaġda

Ḳalın[3]: (قالین) Çoḳ dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Nūḥ ʿAleyhi's-Selām** evlādına ʿālemi taksīm itdügi maḥalde gelür ki:

Bu üç peyġāmber-zāde evlād u etbāʿı meẕkūr bolġan memālikde [Ş.225b] yayıldılar ve **ḳalın** boldılar.

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Yeʾcüc** vaṣfında gelür.

Beyt: Barı aġzıda tilbe it dik talın
ʿAdedde velī it tükidin **ḳalın**

Ḳalmaġac[4]: (قالماغاج) Ḳalmayacaḳ dimekdür.

Ḳamuḳ[5]: (قاموق) Ḳamusı dimekdür , cümlesi maʿnāsına.

Ḳanlıġ ve ḳanlıḳ[6]: (قانلیق و قانلیغ) Ḫūnīn dimekdür, ḳanlu maʿnāsına. Neteki otluḳ dimek āteşīn maʿnāsınadur ve bir daḫı ḫūnī, yaʿnī ḳan eylemiş maʿnāsına gelür.

---

[1] **renge** : renke B. // **renginde** : renkinde B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **kiyip** : kiyib B. // **aḳıp** : aḳıb B.

[2] **ki Ḥayretüʿl-Ebrār'da.....çaġda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **bezi** : bezl A. ; beẕli S.

[3] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **peyġāmber-zāde** : peyġāmber-zādeniñ Li.1 // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de.....ḳalın** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **talın** : ḳalın S.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **ḫūnīn dimekdür , ḳanlu maʿnāsına** : ḳanlu dimekdür , ḫūnīn maʿnāsına Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳanlu maʿnāsına** : ḳanlu maʿnāsınadur A. // **Neteki.....maʿnāsınadur** : ø A. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B.

Ḳanap[1]: (قاناب) Ḳanayup dimekdür.

Ḳan tikerdin[2] (قان تيكاردين) Ḳan bulaşmaḳdan dimekdür.

Ḳanmaġuñg[3]: (قانماغونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳanmazsın dimekdür.

Ḳavlañg[4]: (قاولانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳovuñ dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kūyıda **ḳavlañg** ḥavāss u ᶜaḳlını ey derd-i ᶜışḳ
Anda ser-gerdān **Nevāyī**'ni velī ᶜankel ḳılıñg

Ḳavlamaḳ[5]: (قاولاماق) Ḳovmaḳ ve redd eylemek maᶜnāsınadur ki ḳavlama ḳovma dimekdür. Luṭfī divānında gelür.

Beyt: İşikiñgdin **ḳavlama** bu **Luṭfī**ᶜniñg cürmin kiçür
Kim bu bāb içre kerīmlerge keremdin çāre yoḳ

Ḳavlanmaḳ[6]: (قاولانماق) Ḳovalamaḳ maᶜnāsınadur.

Ḳavlanıp[7]: (قاولانيب) Ḳovalayup dimekdür.

Beyt: Deyr ara min mest ü nāzıñg ḫūbıdın ol muġbeçe
Bezmdin **ḳavlar** mini kim **ḳavlanıp** ki sütrenip

Ḳavlar[8]: (قاولار) Ḳovarlar dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Kūyıda itlerge meskendür velī **ḳavlar** mini
Veh ki hem-demlerge anda şānmāndur bizge yoḳ

Ḳavlaban[9]: (قاولابان) Ḳovuben [E.146b] dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd**'üñ Ṭoġan'a cevābı münāẓarasında gelür.

---

[1] **ḳanap** : ḳanab B. // **ḳanayup** : ḳanayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (13b) vardır.
[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de.....ḳılıñg** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **kūyıda** : köyida B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **kūyıda** : köyide B. // **meskendür velī** : meskendür ve velī B. // **hem-demlerge** : hem-demlerġa S.
[9] **ḳovuben** : ḳoyın S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ṭoġan'a** : Ṭoġan A. // **münāẓarasında gelür** : münāẓarasında kelür B. ; münāẓarası beyānında bir beytde gelür S. // **ḳuşcı** : ḳuşcu B. // **taşlap** : taşlab B. // **çalıp** : çalıb B.

Beyt: Ḳaysı ṣaydı kimsin anı avlaban
Ḳuşcı taşlap ṭabıl çalıp ḳavlaban

Ḳavlay[1]: (قاولای) Ḳovalayayın ve ḳovalarlar dimekdür ki Tevārīḫ-i [Li.1-101b] Enbiyā'da Zekeriyyā Peyġāmber ʿAleyhi's-Selām ḳıṣṣasında gelür.

Ol nā-pāk il arasıdın ḳaçtı ve alar ḳavlay barıp [S.114a] meşhūrdur kim ol ḥażret peyġāmber şikāfıġa kirdi.

Ḳavġuncı[2]: (قاوغونجی) Ġammaz maʿnāsınadur ve daḫı ḳovucı dimekdür, ilġār iden leşker maʿnāsına ki Tevārīḫ-i Mülūk'da Behrām Çupin, Perviz'den Kisrā taḫtın alup ardınca leşker gönderdügi maḥalde gelür ki:

Behrām, Perviz'ġa ḳavġuncı yıparıp özi Medāyiñġa kilip pādişāhlıḳġa olturdı.

Ḳavġun[3]: (قاوغون) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki yine Tevārīḫ-i Mülūk'da Ferruḫ-zād tārīḫinde gelür ki:

Anda hem tura almay Merv'ġa bardı anda hem keyince ḳavġun kilip yalġuz bir tikirmende yaşundı.

Ḳavlamaġlıġ[4]: (قاولاماغلیغ) [Ş.226a] Ḳovmaḳlıḳ dimekdür.

Ḳavursun[5]: (قاورسون) Ḳuş yelekiniñ ucına dirler ki aña naḳḳaşlar ḳıl ḳalem geçürürler.

Ferhād u Şīrīn'de ṣıfat-ı bahārda gelür.

[E.147a] Beyt: Añga daġı ḳavursun āb-keşdin
Muñga hem ḥulle berk-i sebze-veşdin

---

[1] dimekdür : demekdir B. // Tevārīḫ-i Enbiyā'da : Tārīḫ-i Enbiyā'da Li.1 , Ş. // Zekeriyyā Peyġāmber : Zekeriyyā Ş. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1 // barıp : barıb B. // meşhūrdur kim : meşhūrdur ki S. // ol ḥażret peyġāmber : ol ḥażret yiġac B. // şikāfıġa : şikāfige B.

[2] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // dimekdür : demekdir B. // alup : alub B. // gönderdügi : könderdüki B. // gelür ki : kelür ki B. // Perviz'ġa : Perviz'ge B. // yıparıp : yıparıb B. // Medāyiñġa : Medāyiñgge B. // kilip : kilib B.

[3] bu daḫı bu maʿnāyadur : bu daḫi bu maʿnāyadır B. ; bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur Li.1 // ki yine .....yaşundı : ø Li1 // ki yine : ki S. // gelür ki : kelür ki B. // Merv'ġa : Merv'ge B. // kilip : kilib B.

[4] ḳavmaġlıġ : ḳovmaġlıġ B. // dimekdür : demekdir B.

[5] ucına : ucuna B. // geçürürler : kecürürler B. ; geçürürler ki S. // gelür : kelür B. ; gelür ki S.

Ḳavurmac[1]: (قاورماج) Ḳurı ete dirler ve ütme buġdaya daḫı dirler ve sāyir ḳavrulmış nesneye dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı tāb-istānda gelür.

Beyt: Ḥarman yiride tezerv ü dürrāc
Yir tābesidin [Li.1-102a] tirip **ḳavurmac**

Ḳavçın ve ḳavçun[2]: (قاوچون و قاوچين) [A.67a] Ḳonuḳ maʿnāsınadur ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da **Ḥātim** ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: **Ḳavçın** aġırlar kişi mālı bile
Kim keremin kör ki bu ḥāli bile

Ḳayu[3]: (قايو) Ḳayġu ve ġuṣṣa maʿnāsınadur.

Ḳayġuluḳ[4]: (قيغولوق) Ġuṣṣalu ve ḳayġulu dimekdür.

Ḳayu ve ḳaybir[5]: (قاىبير و قايو) Ḳanḳısı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür.

Beyt: **Ḳayu** ẓulm eyledi **ḳaybir** ʿadālet
Ni işge eyledi her bir delālet

Ḳay: (قاى) [S.114b] Ḳarla yaġan yaġmura dirler.

Ḳayap tüşüp[6]: (قاياب توشوب) Dolanup ḳonup ve inüp ki tüşüpdüride, tüşüpdürida, yaʿnī indükde ve inüp ḳonduḳda dimek ola.

Ḳaydaki[7]: (قايداكه) Ḳandeki dimekdür.

Ḳaydın[8]: (قاىدين) Ḳandın dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da Miʿrāc'da gelür.

Beyt: Çıḳtı şeh raḫş üzre çün maḥkūm idi
Ḥükm **ḳaydın** irkeni maʿlūm idi

---

[1] **daḫı** : daḫi B. // **ḳavrulmış** : ḳavrulmuş B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **yir tābesidin** : bir taybesidin S. // **tirip** : tirib B.

[2] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da .....ḥāli bile** : ø Li.1 // **Ḥātim** : Ḥātem B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // B. ve Ş. nüshalarında beytin mısralarının yerleri değişiktir.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **ḳanḳısı** : ḳanġısı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (13a) vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (15a) vardır.

[8] **ḳandın** : ḳandin B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **miʿrācda** : miʿrāc vaṣfında Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. // **çıḳtı** : çikti B.

Ḳay[1]: (قای) Ḳanḳı dimekdür. Fārisī bu daḫı ḳanḳı dimekdür, ḳayu oḳay gibi.

Beyt: Ḳaysı bir kökniñg yüziñg dik mihr-i ʿālem tābı bar
Ḳaysı gül-senniñg cemāliñg dik gül-i sirābı bar

Ḳay sarı[2]: (قایسارى) Ḳanḳı ṭaraf dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da Şeyḫ Niẓāmī ile Mīr Ḫusrev vaṣfında gelür.

Beyt: Ḳayı sarı ot dik yüz urup tend ü tiz
Salıban ol kişver ara rüst-ḫīz

Ḳaytarmaḳ[3]: (قایتارماق) Döndürmek [E.147b] dimekdür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Ve alarnı rıżāları bile ḳaytarmaḳnıñg miḥneti.

Ḳayan[4]: (قیان) Ḳande dimekdür.

Beyt: Her ḳayan baḳsam közümge ol ḳuyaştın nūr irür
Her sarı ḳılsam nazar ol men mañga manẓūr irür

Ḳayda[5]: (قایدا) Ḳande dimekdür.

Ḳayıtmaḳ[6]: (قایتماق) Dönüp gitmekdür. Sebʿa-i Seyyāre'de Ferhād'ıñ leşkeri dönüp gitdikleri yerde eydür.

Beyt: Boldı çün ḳayıtmaḳ sipāhıñg işi
Bile kildi yüz iki yüzce kişi

Ḳayıtıñız[7]: (قایتیکیز) Sebʿa-i Seyyāre'de Ḥikāyet-i mezbūrda Ferruḫ leşkerine icāzet virdügi yerde bu beytde ḳayıtıñız ʿibāreti emrdür, dönüp gidiñiz dimekdür.

Beyt: Tutmañgız bu arada daġı maḳām
Ḳaytıñız veʿs-selām va'l-lahi kirām

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. ; gelür ki Ş. // urup : urub B.
[3] dimekdür : demekdir B. // ki Vaḳfiyye'de .....mihneti : ø Li.1 // gelür : kelür B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳaytaru[1]: (قايتارو) Emr idüp döndür dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Başḳarurda barmasa köñlüm ᶜadem ṣaḥrāsıġa
Tuş tuşıdın sancıban her sarı anı **ḳaytaru**

Ḳayıtmayıp[2]: (قاييتماييب) Dönmeyüp dimekdür.

Ḳayıtmasun[3]: (قاييتماسون) Dönmesün dimekdür ki **Sulṭān** [Li.1-102b] **Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: **Ḳaytarurda** vāḳıf olunġ kim yana **ḳayıtmasun**
Teñri üçün nā-tüvān köñlümni andın ḳutḳaru

Ḳaytarurda[4]: (قايتارورده) Döndürmekde dimekdür ki bu beytde mıṣrāᶜ-ı evvel evvelinde geçdi.

[Ş.226b] Ḳaytardı[5]: (قايتاردى) Döndürdi dimekdür.

Ḳaytalı ve ḳaytḳalı[6]: (قايتقالى و قايتالى) Döneli dönmek içün dimekdür.

Ḳaytarı[7]: (قايتارى) Dönmesi dimekdür ki ikisi daḫı **Bedāyi'ü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Kilgeni cān biriban **ḳaytarı** öltürdi yana
Güyyā ḳaytḳalı başıma yitkürdi ḳadem

Ḳayalmaḳ[8]: (قاىالماق) Bu daḫı dönmek dimekdür.

Ḳaytıp[9]: (قايتيب) [S.115a] Dönüp dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de Miᶜrāc'da gelür.

Beyt: Bolup barġanda dürr-i lāyıḳ tāc
Velī **ḳaytıp** niçük kim baḥr-ı mevvāc

---

[1] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında** : Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara eşᶜārında S. // **gelür** : kelür B.

[2] **ḳayıtmayıp** : ḳayıtmayıb B. // **dönmeyüp** : dönmeyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür ki B. // **vāḳıf** : vāḳif B. // **üçün** : uçun B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **beytde** : beyitde B. // **mıṣrāᶜ-ı evvel evvelinde** : mıṣrāᶜ evvelinde E. // **geçdi** : keçdi B.

[5] **dimekdür : ø** Ş. ; demedir B.

[6] **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür ki B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 // **yitkürdi** : yitgürdi B.

[8] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[9] **ḳaytıp** : ḳaytıb B. // **dönüp** : dönüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **bolup** : bolub B. // **velī ḳaytıp** : velī ḳaytıb B.

Ḳaytarur ve ḳaytatur[1]: (قايتاتور و قايتارور) Döndürür [E.148a] dimekdür.

Ḳaytaray[2]: (قايتاراى) Döndüreyin dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ey ki dip sin ġayrdın ayru kil çik cām-ı vaṣl
Ger bu ḫalvetde Nevāyī maḥrem irmes ḳaytaray

Ḳaytur[3]: (قايتور) İsm maṣdarıdur. Dönmek maʿnāsına.

Beyt: Yarıġa barsa yüz iş bolsa Nevāyī terk itip
Lik ḳayturuḳtı her sāʿat bir işke köymenip

Ḳaytarmaḳ[4]: (قايتارماق) Gerisüne döndürmek. Sebʿā-i Seyyāre'de Ferruḫ leşkerini döndürüp gerisüne gönderdügi yerde bu beytde ḳaytarıp lafzı döndürüp dimek maʿnāsınadur.

Beyt: Çirikin ḳaytarıp icāzet eyle
Bolġa kiltürdi yüz irādet eyle

Ḳayrılmaḳ[5]: (قايريلماق) İñlemek maʿnāsınadur.

Ḳayrılur çaġda[6]: (قايريلورچاغدا) Yaʿnī iñledügi vaḳtin dimek olur.

Beyt: Cān birür min ḳayrılur çaġda körüp bilide pīç
Ölyse teñg yoḳ ol ki cānı rişteşiġa tüşse tāb

Ḳaytaldıñg[7]: (قايتالدينك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Menʿ olınduñ ve döndürüldüñ [Li.1-103a] dimekdür.

Ḳaynaldıñg[8]: (قاينالدينك) Kaf-ı ʿAcemī ile bir günāh sebebiyle belā ve miḥnet çekdiñ dimekdür ve cerīme maʿnāsına daḫı gelür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **döndüreyin** : dönderin S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gelür** : kelür B. // **dip sin** : dib sin B. // **kil çik** : kilip Li.1 ; kil ü çik S. // **cām-ı vaṣl** : cām-ı vuṣl B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. // **menʿ** : men B. // **olınduñ** : olunduñ B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Viṣāl-i gül-şenin ey cān ḳuşı köb istersin
[A.67b] Bu dām-geh ara güyā ki asru ḳaynaldıñ

Ḳayrılur[1]: (قايريلور) Gerisüne ḳañrılur dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Āh tartarda meger cān pīç urar
Oḳ atarda her ḳaçan kim ḳayrılur

Ḳayġurmas[2]: (قايغورماس) Ḳayurmaz dimekdür.

Ḳayuḳ ve ḳayıḳ[3]: (قاييق و قايوق) Ḳayġı dimekdür ki ardına egilmiş maʿnāsınadur.

Ḳayġalduruḳ[4]: (قايغالدوروق) Ḳalaylanmış nesneye dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender'iñ leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Alar cevşeni barça ḳayġalduruḳ
Sinan ḳollarıda niçük kim sıyruḳ

2.37. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Meksūre

[E.148b] Ḳıcışur[5]: (قيجيشور) Gicişür dimekdür.

Ḳırçıldatmaḳ[6]: (قيرچيلداتماق) Ḳıcırdatmaḳ maʿnāsınadur.

Ḳırçıldadur min[7]: (قيرچيلدادورمين) Ḳıcırdadurın dimekdür.

Beyt: Tüşde kördüm yārnı ḫandān raḳībi ötrüde
Reşkdin dāyim tişim ḳırçıldadur min ötrüde

Ḳıcığırışmaḳ[8]: (قيجغيريشماق) Ḳuşlar ve ġayrı bir yerden āvāze itmege dirler ve bunuñ emṯāli ṣadālara iṭlāḳ olınur.

---

[1] gerüsine : kerüsüne B. // dimekdür : demekdir B. // ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....ḳayrılur : ø Li.1 // gelür : kelür B. // pīç : hīç S.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] dimekdür : demekdir B. // egilmiş : kelmiş B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. ; ola Li.1
[4] İskender'iñ leşkeri vaṣfında : ø Li.1 // gelür : kelür B.
[5] gicişür : giçişür A. , Li.1 , S. // dimekdür : demekdir B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳıcġırışḳaylar[1]: (قیجغیریشقای‌لار) Ḳıcġırışlar, bir aġrıdan āvāze vireler dimekdür.

Beyt: Kön̂güller nālesi zülfün̂g kemendin hā-gehān körgec
İrür andaḳ ki ḳuşlar **ḳıcġırışḳaylar** ılan körgec

Ḳıcışsa[2]: (قیجیش سا) Gicişse dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Münāsibdür közüm sürtüp ḳaşısam kirbikim bile
Ḳıcışsa mey otınıń̂g ḥurḳati birle kef ü pāyı

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: [S.115b] Didi közüm **ḳıcışur** eytim ki bāde temiz
Didi ni ḥācet an̂ga bāde mest irür ansız

[Ş.227a] Ḳıcġırıp[3]: (قیجغیریب) Çaġırıp ve ḥayḳırıp dimekdür ki **Tevārīḫ-i Mülūk**'da

Ḍaḥḥāk-ı Mārī omuzındaġı yılanlara ādem beynisin virdügi vaḳtin ḳurʿa **Gāve-i Āhenger**'iñ ikinci oġlına düşdügi maḥalde gelür ki:

Ol bī-taḥammül olup **ḳıcġırıp** ilge köp taʿanlar ḳıldı ve **Ḍaḥḥāk**'nı sökti.

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da [Li.1-103b] bir ḥikāyede gelür.

Beyt: **Ḳıcġırıp** ḳaptı ḳalender bī-ḳarār
Ẓāhir eylep ıżṭırāb u ıżṭırār

Ḳırav[4]: (قیراو) Ḳıraġu dimekdür ki ṣovuḳ eyyāmda gice ile havādan yere düşir, yeri aġardur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ḥülle-i ḳāfūr-gūn ol ḫılʿatı ḥażrā üze
Sebze-i ḥażrāġa gūyā tüşti raḥmetdin **ḳırav**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **gicişse** : giçişse A. , Li.1 ; gicişirse S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **sürtüp** : sürtüb B. // **ḳıcışsa mey** : ḳıçışsa mey : A. , Li.1 // **kef ü pāyı** : kef pāyı B. , Li. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. // **közüm ḳıcışur** : közüm ḳıçışur Li.1 // **ansız** : ø B.

[3] **ḳıcġırıp** : ḳıçġırıb B. // **çaġırıp** : çaġırıb B. // **ḥayḳırıp** : ḥayḳırıb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Tevārīḫ-i Mülūk'da.....Ḍaḥḥāk'nı sökti** : ø Li.1 // **virdügi** : virdüki B. // **vaḳtin.....düşdügi** : ø S. // **Gāve-i Āhenger'iñ** : Gāve-i Āhenger'in B. // **düşdügi** : düşdüki B. // **gelür ki** : kelür B. // **olup ḳıcġırıp** : olub ḳıcġırıb B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **bir ḥikāyede gelür** : bir ḥikāyede kelür B. // bir ḥikāyede gelür ki : Li.1 , Ş. // **ḳıcġırıp ḳoptı** : ḳıcġırıb ḳoktı B. // **eylep** : eyleb B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ṣovuḳ** : ṣouḳ B. // **gice** : kice B. // **yere düşer** : yere düşer ki meşhūrdur : Li.1 // **yeri aġardur.....üzre ḳıravdur** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Ş.

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan Ferhād**'a salṭanatın teklīf itdügi maḥalde gelür ki:

[E.149a] Beyt: Saḳal aġı ölümge pīş-revdür
Tiriklik sebzesi üzre **ḳıravdur**

Ḳıraḳ[1]: (**قيراق**) Kenār maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** āhūya ḫiṭāb idüp eytdi ki:

Beyt: Devride burun yügür yıraḳdın
İvrül başıġa velī **ḳıraḳdın**

Ḳıraġ[2]: (**قيراغ**) Bu daḫı kenār maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de çeşme-i **Ḫıżr** vaṣfında gelür.

Beyt: **Ḳıraġıda** dıraḫtı kökke hem-ser
Bu ḥayvān suyı ol **Ḫıżr** peyāmber

Ḳızıḳmaḳ[3]: (**قيزيقماق**) Ḳızdırmaḳ dimekdür. **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Ḫᵛāce Āḫī** evinde Ferruḫ Şāh'ıñ aḥvāli beyānında bu beytde ḳızıtur ʿibāreti ḳızdırur dimekdür.

Beyt: **Ḳızıtur** öyni otluġ āh bile
Örtenür āh ʿömr-gāh bile

Ḳızıḳ[4]: (**قيزيق**) Ḳızmış dimekdür. **Ferhād-nāme**'de şitā vaṣfında gelür.

Beyt: **Ḳızıḳ** gül tābı yoḳ anca ki sincāb
Yoḳ altayī çe yanġan şuʿleġa tāb

Ḳızıḳ[5]: (**قيزيق**) Ḳızmış maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Añlaman bülbül **ḳızıḳ** könĝli mudur yā ʿıṭr üçün
Ġocasıdın gül müretteb ḳıldı otluḳ micmeri

---

[1] **maʿnāsıradur** : maʿnāsınadır B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....ḳıraḳdın** : ø Li.1 // **idüp** : idüb B.

[2] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **çeşme-i Ḫıżr** : çeşme-i Ḥıżır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **dıraḫtı** : diraḫti B. // **ol Ḫıżr** : ol Ḥıżır B. // **peyāmber** : peyġāmber S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **üçün** : uçun B. // **ġoncasıdın** : ġonçasıdın A. , S. , Ş. // **micmeri** : mecmeri B.

Ḳızışṭı[1]: (قیزیشتی) Ḳızdı , germ oldı dimekdür.

Ḳızġan[2]: (قیزغان) Ḳızan, germ olan dimekdür.

Ḳızıttı[3]: (قیزیتی) Ḳızdırdı ve ḳızdı dimekdür ki **Münşeāt**'da ikinci [A.68a] mektūbda gelür ki:

[S.116a] Sipihr körevi zer-ger köresi dik mihr otıdın ol nevᶜ **ḳızıttı** kim yaḳındur kim felek ṭasıdın şevātib dāneleri ṭas dağı ḳalᶜı ḳatarātı dik iriyip tama.

Ḳısḳa[4]: (قیسقه) Ḳıṣa, kütāh maᶜnāsınadur.

Ḳısḳarmaḳ[5]: (قیسقارماق) Ḳıṣalmaḳ maᶜnāsınadur.

Ḳısḳarıp[6]: (قیسقاریب) Ḳıṣalup dimekdür.

Beyt: Savuġ āhdın baruġluġ az u köbtür tirelik
Ḳışda ol yaŋlıġ ton bolġay uzun kün **ḳısḳarıp**

Ḳısḳardı[7]: (قیسقاردی) [Ş.227b] Ḳıṣaldı dimekdür.

Ḳıġrat ve ḳıġat[8]: (قغات و قغرات) Çaġatay'da [E.149b] iki ḳabīledür ki ḫaseb ve nesebde ḳadīmü'l-aṣl ḫan-zādelerdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Min tilep ḥüsn velī şāh tilep aṣl u neseb
Maŋa lüli bile **Hindu** aŋa **Ḳıġrat u Ḳıġat**

Ḳılġuca[9]: (قیلغوجه) Ḳılınca.

Ḳılġalı[10]: (قیلغالی) Ḳılalı ve ḳılmaġa.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **ḳızdırdı ve ḳızdı dimekdür** : ḳızdırdı , germ eyledi ve ḳızdı maᶜnāsına daḫı gelür Li.1 // **dimekdür ki .....iriyip tama.** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **nevᶜ** : nevi B. // **ḳalᶜı** : ḳalye B. // **iriyip** : iriyib B.
[4] **ḳıṣa , kütāh maᶜnāsınadur** : ḳıṣa dimekdür , kütāh maᶜnāsınadur S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **ḳışaldı** : ḳışıldı Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **ḳabīledür** : ḳabīledir B. // **ḳadīmü'l-aṣl** : ḳadīmü'l-aṣil B. // **ḫan-zādelerdür** : ḫah-zādelerdir B. ; zādelerdür A. // **gelür** : kelür B. // **min tilep** : min tileb B. // **şāh tilep** : şāh tileb B. // **lüli** : lülü B. // **Ḳıġrat u Ḳıġat** : Ḳıġrat ve Ḳıġat B.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳılay[1]: (قیلای) Ḳılayın.

Ḳılġay mu[2]: (قیلغایمو) Ḳıla mı dimekdür.

Ḳılġucı[3]: (قیلغوجی) [Li.1-104a] Ḳılıcı dimekdür, eyleyici maʿnāsına.

Ḳılıḳ[4]: (قیلیق) Fiʿl maʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de **Bedīʿü'z-zamān Mīrzā** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Ḳılıp yaḫşılıḳ birle yaḫşı **ḳılıḳ**
Ḳılıḳ dik başın̂gdın ayaḳ yaḫşılıḳ

Ve yine **Münācāt-nāme'de** gelür ki:

Sin yaḫşısın ü min yaman her kimge münāsib durur **ḳılıḳ**.

Ḳılġun̂g[5]: (قیلغونك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Eyledüñ, eyleseñ gerek dimekdür.

Ḳılġulı[6]: (قیلغولی) Ḳılınacaḳ ve eylenecek ve ḳılıcı ve eyleyici maʿnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on ikinci maḳālede gelür.

Beyt: Nice sitem **ḳılġulı** ābād olup
Barça sitem çikküci ber-bād olup

Ḳıla almas[7]: (قیلاالماس) Eyleyemese , ḳılamasa.

Ḳıla alman[8]: (قیلاالمان) Eyleyümezin dimekdür.

Ḳılġac[9]: (قیلغاج) Eyleyicek dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **ḳılġucı** : ḳılġuçı B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **fiʿl** : fiil B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **Ve yine .....ḳılıḳ** : ø Li.1 // **sin yaḫşısın** : sin E. // **münāsib durur** : münāsibdurur B.
[5] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. // **eyleseñ** : eyleseseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.....ber-bād olup** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **nice** : niçe S. // **ābād olup** : ābād olub B. // **ber-bād olup** : ber-bād olub B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.
[8] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B.

Ḳılmaġan bolsaŋ ve ḳılmaġın bolsaŋ[1]: : (قيلماغين بواسانك و قيلماغان بولسانك) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Eylemez olsañ dimekdür.

Ḳıla almasıŋdın[2]: (قيلاالماسينكدين) Eyleyümedükiñ dimekdür.

Ḳılġumızdur[3]: (قيلغوميزدور) Eylesek gerek dimekdür.

Ḳılalı[4]: (قيلالى) Eyleyeli ve eyleyelim dimekdür.

Ḳılmalı[5]: (قيلمالى) [E.150a] Eylemedin ve eylemeyeyin dimekdür.

Ḳılġum[6]: (قيلغوم) Ḳılsam gerek dimekdür.

[S.116b] Ḳılġuŋ[7]: (قيلغونك) Kaf ʿAcemī'dür. Ḳılsañ gerek dimekdür.

Ḳılmaġusı[8]: (قيلماغوسى) Eylemese gerek dimekdür.

Ḳılġalı[9]: (قيلغالى) Eyleyeli dimekdür ve eylemek içün maʿnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt: Bil ki seḫā ḳılġalı kimdür muḥiḳ
Sīm birürke kim irür müstaḥiḳ

Ammā eyleyeli maʿnāsına Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Ni pāk ṣāf köŋül sarı çerḫ [Li.1-104b] salsa ḳudüret
Zülāl közküsin sāye ḳılġalı puşmış

Ḳıvanmaḳ[10]: (قيوانماق) Mesrūr ve maġrūr olmaḳ.

Beyt : Köp kücüŋ bir ḳıvanma ki ecel-i cām-ı meyi
Çün tutup Rüstem-i destānnı hevl laḥẓa yıḳıp

---

[1] **Kaflar . kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **eyleyümedükiñ** : eylemedükiñ B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[5] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[6] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **Kaf ʿAcemī'dür** : kaf ʿAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ʿAcemī'dür S. ; kaf-ı ʿAcemī ile Li.1 // **ḳılsañ** : eylediñ ve eyleseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. ; dimekdür S. // **maḳālede gelür** : maḳālede kelür B. ; maḳālede gelür ki S. // **Ammā** : Yine B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber'de kelür ki B. // Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki S. // **ni pāk** : ni bāk Li.1 // **ḳudüret** : ḳüdüret B. // **közküzin** : közküzini B. // **puşmış** : buşmış A. ; buşmuş B.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳılılur[1]: (قيليلور) Ḳılınur, yaʿnī eylenür dimekdür ki **Münşeāt**'da altıncı mektūbda gelür.

Köñgül baḫrıdın maḫfidürler ni ʿālī meclisġa bu nevʿ niṣār **ḳılılur** kim.

Ḳılıldı[2]: (قيليلدى) Ḳılındı, yaʿnī eylendi dimekdür.

Ḳılav[3]: (قيلاو) [Ş.228a] Ḳılınacaḳ, yaʿnī eylenecek nesne dimekdür. İnsānda istiʿmāl olınsa cürʾetlü ve bahādır kimsedür dimekdür ve ḳılıcda istiʿmāl olınsa ziyāde keskinlikden kināyedür ve baʿżı maḥalde tuġluġa vaṣfında yaldızlu ve mücellā maʿnāsına gelür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** leşkeri vaṣfında gelür ki:

Beyt: Taḳa dalġada çin yalavız peẕīr
[A.68b] Yana cevşen üstige çini ḥarīr

Beyt : Ḳamuġ şuʿlesi barca rengīn yalav
[E.150b] Bilinip yalav cilvesidin ḳılav

Tuġulġanıñ mücellālığından şāḥibiniñ heybeti belinüp dimekdür ki bir kimesneye ḳuvvet ve tüvānālıġla vaṣf itmelü olsalar ḳılavlıdur dirler.

Ḳımac[4]: (قيماج) Cellād maʿnāsınadur.

Beyt: Köñgülni ḳoydı anıñg ġamzesi vü ḳılmadı raḥm
Ḳaya ḳaya baḳıban ol iki ḳımac

Ve Luṭfī ġazeliyātında gelür.

Beyt: Canımġa ḳıymasa nige naḳḳaş ṣüret
Ni maʿnīdür közüñgni ḳıldı **ḳımac**

---

[1] **ḳılılur** : ḳılınur A. // **dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **baḫrıdın** : baḫridin B. // **meclisġa** : meclisge B. // **bu nevʿ** : bu nevi B. ; nevʿ S.

[2] **ḳılıldı** : ḳılıdı S. // **dimekdür** : ø E. ; demekdir B.

[3] **ḳılav** : ḳılar S. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki S. , Ş. // **olınsa** : olunsa B. // **kimsedür dimekdür** : kimsedür demekdir B. // **tuġluġa** : tuġulġa B. // **maʿnāsına gelür** : maʿnāsına kelür B. // **Dārā** : ø S. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür A. , Li.1 , S. // **yalavız** : yalavuz B. // **bilinip** : bilinib B. // **tuġulġanıñ** : tuġulġanın B. // **mücellālığından** : mücellālığında B. // **belinüp dimekdür ki** : belinüb demekdir ki B. // **tüvānālıġla** : tüvānālıḳla B. // **itmelü** : etmelü B. // **ḳılavlıdur** : ḳılġalıdur E.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳımac[1]: (قيماج) Tatar maḥbūblarınıñ gözleriniñ ḳuyruġı ki ḳaşı ḳuyruġı cānibine leṭāfetle çekilmiş ola aña dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da [Li.1-105a] gelür.

Beyt: Nergis ol köz dik imes ey bāġ-bān baḳ közüñg ac
[S.117a] Ni üçün kim bu biri ḳımac irür ol biri talac

Ḳın[2]: (قين) Cerīme ve işkence maʿnāsınadur ve zaḥmet ü meşaḳḳat maʿnāsınadur ki Mecālisü'n-Nefāʾis'de ḫātimede Mecde'd-dīn Muḥammed vaṣfında gelür ki :

Az fırṣatda on on biş kün tartımadı kim tutuldı ʿaẓīm ḳınlar tarttı.

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Hüdhüd'üñ Kebge cevābı ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Ḥubbesi yoḳ irdi çün kim kördiler
Ḳalbni ḳın astıda öltürdiler

Ḳınalġudik[3]: (قينالغوديك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Bu da zaḥmet ve meşaḳḳat ve cerīme maʿnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki:

Beyt: Bir zamāndur ʿömr ʿazm-i rāh itip āsūde bol
Bulsañg ebnā-yı zamān bī-dādīdin ḳınalġudik

[E.151a] Zaḥmet ve meşaḳḳat çeker gibi olsañ dimekdür.

Ḳınalıp[4]: (قينااليب) Bu daḫı cerīme ve zaḥmet maʿnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ḳaddi şevḳidin havā ḳılmaḳ tiler könglüm ḳuşı
Niçe ten zindānıdur maḥbūs ḳalġay ḳınalıp

---

[1] **gözleriniñ** : közleriniñ B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **nergis** : nerkis B. // **ni içün kim** : ni içün S. // **ḳımac irür** : ḳımac durur S. // **ol biri** : ol bir E. , S.

[2] **işkence maʿnāsınadur** : işkence maʿnāsınadır B. // **meşaḳḳat maʿnāsınadur ki** : meşaḳḳat maʿnāsınadır ki B. ; meşaḳḳat maʿnāsınadur A. , Ş. // **ki Mecālisü'n-Nefāʾis'de .....öltürdiler** : ø Li.1 // **Mecde'd-dīn Muḥammed** : Mecde'd-dīn Meḥmed B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyesinde kelür ki B. ; ḥikāyesinde gelür S. , Ş. // **ḥubbesi** : ḥabbesi S. // **çün** : cün B.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // **bu da** : bu daḫı Li.1 , Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **ʿömr** : ʿömür B. // **itip** : itib B. // **Zaḥmet ve .....dimekdür** : ø B.

[4] **ḳınalıp** : ḳınalıb B. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḳalġay ḳınalıp** : ḳalġay ḳınalıb B.

Ḳıne[1]: (قنه) Edāt-ı taṣġīrdür , ammā bir lafẓla [Ş.228b] daḫı olmasa maʿnī ḥāṣıl olmaz ki

Mecnūn u Leylī'de baḥar vaṣfında gelür ki:

Beyt: Her ḳuş ḳıne cifti birle pür-cūş
Hem-per bulur ucsa ḳonsa hem-düş

Her ḳuşcaġız dimekdür.

2.38. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Maẓmūme

Ḳobġa[2]: (قوبغه) Bıñardan ṣu çıḳaracaḳ ḳovaya dirler ki [Li.1-105b] Mecnūn u Leylī'de Miʿrāc'da Burc-ı delv'i murād idinüp yazarlar ki :

Beyt: Ḳobġa suyı āb-ı zindegānī
Ol su bile tāze ḫūt cānı

Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da [S.117b] kārbān Ḥażret-i Yūsuf ʿAleyhi's-Selām oldugı çāh üzerine geldikleri maḥalde gelür ki:

Ol çāh başı bir kārbān tüşüp çāhġa ḳobġa salıp.

Ḳoptı[3]: (قوپتی) [E.151b] Ba-yı ʿAcemī ile yerinden ḳalḳdı dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī mektebden bāġa gitdügi maḥalde gelür.

Beyt: Taʿcīl ile ḳoptı luʿbet-i şeng
Kim bāġ sarı ḳılur biz āheng

Ḳopmaḳ[4]: (قوپماق) Yerinden ḳalḳmaḳ maʿnāsına gelür.

Ḳopġay[5]: (قوپغای) Yerinden ḳalḳa dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

:

---

[1] Edāt-ı taṣġīrdür : edāt-ı taṣġīrdir B. // lafẓla : lafızla B. // daḫı : daḫi B. // gelür ki : kelür ki B. // Her ḳuşcaġız dimekdür : ø B. ; Her ḳuşcaġız dimekdür veʿs-selām Li.1

[2] bıñardan ṣu çıḳaracaḳ : ø Li.1 // ḳovaya : ḳoġaya Li.1 // dirler ki : dirler ki anuñla ḳuyudan ṣu çıḳarurlar , dolu maʿnāsınadur Li.1 // Mecnūn u Leylī'de.....ḫūt cānı : ø Li.1 // idinüp : idinüb B. // ḫūt : tut B. // Ve yine : ø Li.1 // Ḥażret-i Yūsuf ʿAleyhi's-Selām : Ḥażret-i Yūsuf ʿAleyhi's-Selām'ı çıḳardıḳları maḥalde gelür ki Li.1 // olduġı çāh.....gelür ki : ø Li.1 // geldikleri : keldikleri B. // gelür ki : kelür ki B. // gelür S. // tüşüp : tüşüb B. // salıp : salıb B.

[3] dimekdür : demekdir B. // Mecnūn u Leylī'de.....āheng : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // luʿbet-i şeng : luʿbet-i şenk B. // āheng : āhenk B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] ḳopġay : ḳobġay S. // dimekdür : demekdir B. // ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da .....merkeb : ø Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // tapıp : tapıb B.

Beyt: Cān tapıp zār **Nevāyī ḳopġay**
Tofraġı üstige sürseñg merkeb

[A.69a] **Ḳopmaḳ**[1]: (قوپماق) Bu daḫı bir nesneyi ḳaldurup yüceltmek maᶜnāsınadur ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

Beyt: Ger vaṭan **Luṭfī** közide tutmasañg yoḳdur ᶜaceb
Öy **ḳoparmaḳlıḳ** irür düşvār **Ceyḥūn** üstiġa

Ḳoparıñg[2]: (قوپارينك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḳalduruñ ve yüceldüñ dimekdür ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

Beyt: Ḳaşı üçün cān birürem dōstlar
Taḳı **ḳoparıñg** yasaġanda mezār

Ḳopuz[3]: (قوپوز) Bir sāzdur.

Ḳotur[4]: (قوتور) Ḫaste ve żaᶜīf kelbe dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** göcdügi menzilde bir ḫaste kelb gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Her yan yükürür idi urup āh
Kim bir **ḳotur** itni kördi nagāh

Ḳutḳar[5]: (قوتقار) Ḳurtar dimekdür.

Ḳutumaḳ[6]: (قوتوماق) Ḳurtulmaḳ.

Ḳutulmas[7]: (قوتولماس) Ḳurtulmaz dimekdür.

Beyt: Ni belādur kim **ḳutulmas** min belādın her nefes
Kim manga ol şūḫdın yetmes dem illā belā

Ḳutulġay mu[8]: (قوتولغايمو) Ḳurtula mı dimekdür.

---

[1] **daḫı** : daḫi B. // **ḳaldurup** : ḳaldurub B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **üstiġa** : üstige B.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür A. , E. , Li.1 // **Luṭfī eşᶜārında** : Luṭfī divānında bir şiᶜrde Li.1 // **gelür** : kelür ki B. // **üçün** : uçun B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.

[4] **dirler** : derler B. // **göcdügi** : köcdügi B. ; göçdügi S. // **gördügi** : kördügi B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **urup āh** : urub āh B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳutḳarmaḳ[1]: (قونقارماق) Ḳurtarmaḳ.

Ḳutḳarıp[2]: (قوتقاريب) Ḳurtarıp dimek olur.

Beyt: Ey ecel çün hicr ara aldıñg Nevāyī cānnı
Luṭf ḳıldıñg cānnı andın anı cāndın ḳutḳarıp

Ḳutul[3]: (قونول) Ḳurtul dimekdür ki ikisi daḫı [E.152a] [Li.1-106a] Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da bir şiʿrde gelür.

Beyt: Nice ḳılġay derd-i dil her dem sanga ey cān ecel
Raḥm itip andın mini ḳutḳar özüñg daġı ḳutul

Ḳutḳardıñg[4]: (قوتقاردينك) Ḳurtardıñ dimek olur.

Beyt: Cān sanga ḳurbān ki alıp cānnı köñgül efgāndın
Hem özüñgni hem mini hem cānnı ḳutḳardıñg kilip

[Ş.229a] Ḳutḳaru[5]: (قوتقارو) Emr idüp ḳurtar dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Ḳaytarurda [S.118a] vāḳıf ol kim yana ḳayıtmasun
Teñgri üçün nā-tüvān cismimni andın ḳutḳaru

Ḳutulġa biz[6]: (قونولغابيز) Ḳurtuluruz dimekdür.

Ḳutḳulup[7]: (قوتقولوب) Ḳurtulup dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'iñ Fedhād'a nāmesinde gelür ki:

Beyt: Ni ʿışḳ otıġa köymeklikke tābi
Ni andın ḳutḳulup cān ḫarābi

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : daḫi B. // **bir şiʿrde** : ø Ş. ; bir şiirde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **raḥm itip** : raḥm itib B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sulṭan Ḥüseyn eşʿarında.....andın ḳutḳaru** : ø Li.1 // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **kim yana** : kim tā yana S. // **üçün** : uçun B.
[6] **ḳurtuluruz** : ḳurtuludur S. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **ḳutḳulup** : ḳutḳulub B. // **ḳurtulup** : ḳurtulub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **ʿışḳ otıġa** : ʿaşḳ otıġa B. // **köymeklikke** : köymeklikge B. // **andın ḳutḳulup** : andın ḳutḳulub B.

Ḳutluġ ve ḳutluḳ[1]: (قوتلوق و قوتلوغ) Ḳutlu dimekdür , mübārek maᶜnāsınadur.

Ḳotanlap[2]: (قوتانلاب) Ağıllanup ve hāle bağlayup dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Ay ḳotanlap ᶜacz üçün boldı ḥişārı tün kice
Tuttı ḥüsnüñġa müsellem dininiñ nāḥiyyetin

Ḳoçḳar[3]: (قوچقار) Cim-i ᶜAcemī ile ḳoyun ḳoçına dirler ki Tevārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i İbrāhīm ᶜAleyhiᶜs-Selām, Ḥażret-i İsmaᶜīl ᶜAleyhiᶜs-Selām'ı ḳurbān idecek [E.152b] maḥalde gelür ki:

İsmaᶜīl ᶜAleyhiᶜs-Selām ᶜivażı Cebrāᵓil ᶜAleyhiᶜs-Selām'ġa emr boldı kim ḳoçḳar kiltürüp İbrāhīm ᶜAleyhiᶜs-Selām anı ḳurbān ḳıldı.

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Miᶜrāc'da gelür ki:

Beyt: Feridin taptı ḳuzı ḳoçḳarlıḳ
Ṣevrġa yitti esed-gerdārlıḳ

Ḳocaşlanġac[4]: (قوجاشلانغاج) Birbiriyle ḳocuşmaḳ dimekdür.

Ḳurġan[5]: (قورغان) Ḥişār ve ḳalᶜa maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Ermeniyye ḳalᶜası vaṣfında gelür.

Beyt: Ni ḳurġan bir ḥaşin ü birk ḳurġan
Felek ḥaşinni erk dik yaşurġan

Ḳorḳuş[6]: (قورقوش) Ḫavf maᶜnāsınadur ki Sebᶜa-i Seyyāre'de [Li.1-106b] üçinci ḥikāyede bir beytde gelür ki:

---

[1] ḳutlu dimekdür : ø A., B. , E. , S. , Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Li.1 , S.

[2] ḳotanlap : ḳotanlab B. // ağıllanup : ağıllanıb B. // bağlayup : bağlayub B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // ay ḳotanlap : ay ḳotanlab B. // üçün : uçun B. // ḥüsnüñġa : ḥüsnüñgge B.

[3] cim-i ᶜAcemī ile : cim-i ᶜAcemi'yle S. // ki Tevārīḫ-i Enbiyā'da.....esed-gerdārlıḳ : ø Li.1 // Ḥażret-i İbrāhīm ᶜAleyhiᶜs-Selām : İbrāhīm ᶜAleyhi's-Selām Ş. // Ḥażret-i İsmaᶜīl ᶜAleyhi's-Selām'ı : İsmaᶜīl ᶜAleyhi's-Selām'ı Ş. ; Ḥażret-i İsmaᶜīl'i S. // gelür ki : kelür ki B. // Cebrāᵓil ᶜAleyhi's-Selām'ġa : : Cebrāᵓil ᶜAleyhi's-Selām'a B. // kiltürüp : kiltürüb B. // Miᶜrāc'da gelür ki : Miᶜrāc'da kelür ki B. // esed-gerdārlıḳ : esad-gerdārlıḳ B.

[4] ḳocaşlanġac : ḳocaşlanġaç B. // ḳocuşmaḳ : ḳoçuşmaḳ B. // dimekdür : demekdir B.

[5] Ḥişār ve ḳalᶜa maᶜnāsınadur : ḥişār ve ḳalᶜa maᶜnāsınadır B. ; ḥişā maᶜnāsınadur S. // Ermeniyye ḳalᶜası vaṣfında : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki S. , Ş.

[6] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // üçinci ḥikāyede bir beytde : ø Li.1 // üçinci : üçüncü B. // bir beytde : ø B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1

Beyt: Kim ki deyr içre kördi ol tüşni
Taptı özide ʿıyş u ḳorḳuşnı

Ḳorḳunc[1]: (قورقزنج) Bu daḫı ḫavf maʿnāsınadur ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

İlāhī! Eger ḫaşletim [S.118b] igridür, niyyetim tüzdür. Bu cihetdin eger **ḳorḳuncum** birdür ammā ümīdim birge [A.69b] yüzdür.

Ḳora[2]: (قورا) Çalıdan itdükleri divāra dirler. Ḥalā **Ḳırım**'da müstaʿmeldür.

Ḳorya[3]: (قوريا) Ḳorı dimekdür ki ḫumā maʿnāsına. **Sedd-i İskenderī**'de maḳāle-i ʿadlde

Sulṭān Maḥmūd ḥikāyesinde bozuḳ ḳorya terkībi gelür, bozuḳ ḫarābe [Ş.229b] maʿnāsınadur [E.153a] ḫarāb-ābād didikleri gibi ki ziyāde ḫarāb olmaḳdan kināyedür.

Beyt: Öy içre kilim ornıġa borya
Kilip bāġ u bōstān bozuḳ **ḳorya**

Ḳur[4]: (قور) Aḳrān ve emṣāl maʿnāsınadur ve bir daḫı altun ve gümüşden olan kemer

ḳuşaġa dirler ki ḳur ḳuşaḳ dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Bilige zer-rişte **ḳurın** bend itip
Belki ẓarāfet bile tek bend itip

Ve yine kemer maʿnāsına **Gül ü Nevrūz**'da gelür ki:

Beyt: Kizip seyyāḥlar dik ildin ilge
Tanĝıp himmet **ḳurın** merdāne bilge

Ḳurġaşun[5]: (قورغاشون) Ḳurşuna dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de tevḥīdde gelür.

---

[1] **ḳorḳunc** : ḳorḳunç B. // **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Münācāt-nāme'de.....yüzdür** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ḫaşletim** : ḫaşlatım B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ḳorı** : ḳoru B. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür S. // **ḫumā** : ḥimāye B. // **maʿnāsına** : maʿnāsına ki S. // **gelür** : kelür B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. ; maʿnāsına gelür S. // **ḫarāb-ābād** : ve ḫarāb-ābād S. // **didikleri** : didükleri B. // **gibi ki** : kibi dür ki B. ; gibidür ki S. // **kināyedür** : kināyedir B. // **öy içre** : evi içre B. // **ornıġa** : örtige A. , B. , S. // **kilip** : kilib B.

[4] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **altun ve gümüşden** : sīm ü zerden Ş. // **gelür** : kelür B. // **ḳurın bend itip** : ḳurın bend itib B. // **bile tek** : itekin S. // **bile tek bend itip** : bile tek bend itib B. // **Ve yine kemer maʿnāsına** : Ve yine kemer maʿnāsına gelür ki S. ; Ve yine kemer maʿnāsına kelür B. // **Gül ü Nevrūz'da** : Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Li.1 , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **kizip** : kizib B. // **ilge** : ilke B. // **tanĝıp** : tanĝıb B. // **bilge** : bilke B.

[5] **gelür** : kelür B. // **iriyip** : iriyib B.

Beyt: Demi kim ḳahrı otı tutmay ārām
İriyip kök eyle kim bir ḳurġaşun cām

Ḳurcuḳ[1]: (قورجوق) ᶜAcem dervişlerinden bir nevᶜi ki bir kiçeyi uzun kesüp [Li.1-107a] yine yer yer kesüp başlarına ṣararlar, aña dirler ki **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de **Mevlānā Şeref** vaṣfında gelür ki:

Kiz börk üze ḳurcuḳ çırmar irdi.

Ḳorçalmaḳ[2]: (قورچالماق) Büyümek.

Ḳorçaldı[3]: (قورچالدی) Büyüdi dimekdür.

Ḳurġal[4]: (قورغال) Bir nesneniñ iki başı bir yere gelmege dirler ki [E.153b] **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** şikārda leşkeriyle helāk olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Çünki ḳurġalġa yitti ol cerge
Ḫalḳ biriktiler ayaḳ yirge

Ḳorun[5]: (قورون) [S.119a] Emr idüp kendüñi ṣaḳın ve ḥıfẓ eyle dimekdür.

Ḳuruştı[6]: (قوروشتی) Ḳurudı dimekdür.

Ḳurup[7]: (قوروب) Ḳuruyup dimekdür ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da dördinci münācātda gelür.

Beyt: Luṭf u kerem baḥrı leb-ā-leb turup
Bir niçe leb teşneniñg aġzı ḳurup

Ḳuruġ ve ḳuruḳ[8]: (قوروق و قوروغ) Ḫuşk maᶜnāsınadur ki **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de dördinci meclisde **Seyyid Caᶜfer** taᶜrīfinde gelür ki:

---

[1] **ḳurcuḳ** : ḳurçuḳ S. // **uzun kesüp** : uzun kesüb B. ; uzun uzun kesüp Ş. // **yer yer kesüp** : yer yer kesüb B. // **ṣararlar**: ṣararlar ki S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **ḳurcuḳ çırmar irdi** : ḳurçu çımar irdi S. // ḳurcuḳ cımar irdi B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **büyüdi** : büyüdü B. // **dimekdür** : demedir B.

[4] **nesneniñ** : nesnenüñ S. // **gelmege** : kelmeke B. // **helāk olduġı** : helāk olduġu B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , Ş. // **ḳurġalġa** : ḳurġalıġa A. // **cerge** : cerke B. ; çirke S. // **yirge** : yirke B.

[5] **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : ø A. ; demekdir B.

[7] **ḳurup** : ḳurub B. // **ḳuruyup** : ḳuruyub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḫayretü'l-Ebrār'da.....aġzı ḳurup** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **turup** : turub B. // **niçe** : nice B. // **aġzı ḳurup** : aġzı ḳurub B.

[8] **ḫuşk** : ḫüşk B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dördinci meclisde** : dördünci meclisde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **bā-vücūd ol kim** : bā-vücūd kim Li.1 // **Ve yine.....**

Bā-vücūd ol kim bir ḳuruġ başlıġ mücerred kişi irdi.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da dördinci bābda ḳanāᶜat beyānında gelür.

Dervīşniñ ḳuruġ nānı ṭāmıᶜ şāhnıñ Ḫaṭāyī ḫanıdın [Ş.230a] ḫūbraḳdur.

Ḳuruġ nān[1]: (قوروغ نان) Ḳurı etmek dimekdür.

Ḳuzġamaḳ[2]: (قوزغاماق) Ḳarışmaḳ ve ḳarışdırmaḳ. Lāzım ve müteᶜaddī istiᶜmāl olınur.

Ḳuzġalamaḳ[3]: (قوزغالاماق) Feṯḥ-i lam'la müteᶜaddīdür. Ḳarışdırmaḳ maᶜnāsına.

Ḳuzġalmaḳ[4]: (قوزغالماق) Sükūn-ı lam'la istiᶜmāl olınur. Ḳarış murış olmaḳ maᶜnāsına gelür.

Beyt: Melāᵓik ḳuşları ġam şāmı **ḳuzġalmaḳ** teñg irmes kim
Yitipdür köñgülge yüz āhım ḫademñgi bil ki aşıptur

Ḳuzġalan[5]: (قوزغالان) Iżṭırāb maᶜnāsınadur.

Ḳuzġadı[6]: (قوزغادی) Mużṭarib oldı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ikisi daḫı bir beytde gelür.

Beyt: Kim dehrni **ḳuzġadı** nihānī
Köñglide ki ᶜışḳ ḳuzġalanı

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da ḳuşlara sīmudġ ṭalebi şevḳinde vecd ü ḥāl geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yitkec ol mecmaᶜġa mundaḳ **ḳuzġalan**
[E.154a] Her biri āvāre-i bī-ḫānmān

Ḳuzġalaştılar[7]: (قوزغالاشتیلار) Ḳarış murış oldılar.

ḫūbraḳdur : ø Li.1 // **dördinci bābda** : dördünci bābda B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // **ḫūbraḳdur** : ḫobraḳdur B.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14a] vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[6] **mużṭarib oldı** : mużṭarib eyledi A. , B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūnu Leylī'de.....ᶜışḳ ḳuzġalanı** : ø Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **bir beytde** : bir beyitde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür kim A. ; gelür ki S. // **nihānī** : pinhānī B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **ḳuşlara** : ḳuşlar S. // **vecd ü ḥāl** : vecd ü ḥāle S. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **yitkec** : yitgec B.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳuzġasa[1]: (قوزغاسا) Ḳarışdırsa dimekdür.

Beyt: Ni ʿayb ḳuzġansa devrānnı bile kim her tün
İçip ḳadeḥ salur ol şūḫ-ı nāzenīn ġavġā

Ḳuzġalan[2]: (قوزغالان) Ḳarışıḳlıḳ ve fetret maʿnāsınadur. İsmdür.

Bey : Oynamaḳ birle salur devrānġa raḫşı ḳuzġalan
Her ḳaçan kim bezmdin ol şūḫ ser-ḫōş atlanur

Ḳuzġanur[3]: (قوزغانور) Muẓṭarib [A.70a] olur dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür.

Ḫaşm nice ḥaḳīr bolsa könĝül ḳuzġanur.

Ḳuzġap[4]: (قوزغاب) Bu daḫı muẓṭarib eyleyüp [Li.1-107b] dimekdür ve bir cemāʿat bir yerde otururken ḳalḳup ṭaġılsalar ol ḳavm ḳuzġaldı dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ḳuyaş kim ẕerre ḳuzġap kirdi virānımġa hicrinĝde
Közümge kül savurmaḳ bil anı könĝlümge ot salmaḳ

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da yigirmi altıncı faṣlda tüccār ẕikrinde gelür ki:

Yā vāriṣ sıpar üçün yıġınġay yā ḥādiṣe ḳuzġar üçün ḳazġanġay.

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da gelür ki:

Beyt: Yitkec ol mecmaʿġa mundaḳ ḳuzġalan
[S.119b] Her biri āvāre-i bī-ḫānmān

Ḳuş ve ḳoş[5]: (قوش و قوش) Pervāneye dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.....ḳuzġanur** : ø Li.1 // **bir tenbīhde gelür** : bir tenbīhde kelür B. ; bir beytdegelür ki S. // **ḫaşm** : ḫaşım B. // **nice** : niçe S. , Ş.
[4] **ḳuzġap** : ḳuzġab B. // **daḫı** : daḫi B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳalḳup** : ḳalḳub B. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **ẕerre ḳuzġap** : ẕerre ḳuzġab B. // **közümge** : közümke B. // **könĝlümge** : könĝlümke B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.....bī-ḫānmān** : ø Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrinde kelür ki B. // **sıpar üçün** : sıpar uçun B. // **ḳuzġan üçün** : ḳuzġan uçun B. // **Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da gelür ki** : ø B. , Li.1 // **Beyt** : mıṣraʿ Ş. // Bu beyit B. ve Li.1 nüshalarında yoktur. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.
[5] **ḳuş ve ḳoş** : ḳuş A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **könĝlü ḳuşı** . könĝlüm ḳuşı B. , S. // **şem'iġa** : şem'ige B. // **ve bir daḫı** : ve bir daḫi B. // **cift maʿnāsına** : çift maʿnāsına B. // **defʿiġa** : defʿige B. // **Ve yine Sidd-i İskenderī'de.....tuttı ḳoş** . ø Li.1 // **İskender meclisine** : İskender meclisinde B. // **getürdikleri** : ketürdikleri B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; ki

Beyt: Şuʿle-i ruḫsārıġa körŋglü ḳuşı aylanadur
Terŋg imes gül şemʿiġa bülbül eger pervānedür

Ve bir daḫı meclisde iki ṭolu ḳadeḥe dirler ki cift maʿnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ger **Nevāyī** bir ayaḳ gāhi içer ġam defʿiġa
Zāhid andın özni ġam-gīn tutsa içiniñ imdi **ḳoş**

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Vaḫşi**'yi **İskender** meclisine getürdikleri maḥalde gelür ki

Beyt: Çü bir cāmnı mihmān ḳıldı nūş
Ayaḳçı körüŋg ṭurfa kim tuttı **ḳoş**

Ammā ḳoş lüġati hemān ḳadeḥde istiʿmāl olınmaz. Her maḥalde ki cift iṭlāḳı olsa istiʿmāl iderler. Neteki **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ādem Ṣafiyyu Ṣalavātu'l-lahu ʿAleyh** tārīḫinde gelür.

Ve **Cebrāʾil ʿAleyhi's-Selām** ḥubūbāt [Ş.230b] kiltürüp **Ādem**'ġa ḳoş sürüp ikin ikmek ḳāʿidesin örgetti.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da otuz birinci faṣlda dihḳanet ẕikrinde gelür ki:

Ḳoşı iki hem zor pehlivān.

Ḳoşuldurġucı[1]: (قوشولدورغوجي) Bile ḳoşuldurıcı ve bile olıcı dimekdür.

Ḳoşulġucı[2]: (قوشولغوجى) Bile ḳoşulucı ve bile olıcı [Li.1-108a] dimekdür.

Ḳoşanma ve ḳoşunma[3]: (قوشونما و قوشانما) Ḳoşulma ve bile olma dimekdür.

Ḳoş ḳoş[4]: (قوش قوش) Berāber ve cifte cifte dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

A. // **cāmnı** : cāmını B. // **ayaḳcı** : ayaḳçı B. // **ḳadeḥde istiʿmāl olınmaz** : ḳadeḥte istiʿmāl oluhmaz B. // **her maḥaldeki cift** : her maḥalde kim çift Ş. ; her maḥalde ki çift B. // **neteki** : niteki A., B. // **Ādem Ṣafiyyu Ṣalavātu'l-lahu ʿAleyh** : Ādem ʿAleyhi's-Selām S. // **tārīḫinde gelür** : tārīḫinde kelür B. ; tārīḫinde gelür ki Li.1 // **Ve Cebrāʾil** : Cebrāʾil Li.1 // **ḥubūbat** : ḥayvānāt B. // **kiltürüp** : kiltürüb B. // **Ādem'ġa** : Ādem'ge B. // **ḳoş sürüp** : ḳoş sürüb B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.....pehlivān** : ø Li.1 // **otuz birinci faṣlda** : otuz birinci faṣılda B. ; otuz yedinci faṣlda S. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrinde kelür B.

[1] **ḳoşuldurıcı** : ḳoşuldurcı B. // **olıcı** : olucı B., Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **olıcı** : olucı B., Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **ve bile olma dimekdür** . ø Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **cifte cifte** : çifte çifte B., Li.1 , S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳorḳaram kim** : ḳorḳaram ki B. // **bolmaġay** : bolmaġa S. // **iknige** : ikiŋgke B.

Beyt: Ḳorḳaram kim bolmaġay āzurde nāzik ḳāmetiñ
İknige **ḳoş ḳoş** ki saldıñ [S.120b] caᶜd-ı ᶜanber barbar

Ḳoşun[1]: (قوشون) [E.155a] Cengde ṣaff ve ālāy maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de **Bārıḳ-ı Berberī** vaṣfında gelür.

Beyt: Ki bu nilig irmiş alar heybeti
Ḳoşun ilge her ḳaysınıñ şevketi

Ṣaff ehline dimekdür.

Ḳoşuḳ[2]: (قوشوق) Orġuştek uṣūlinde ırlanan türkiye dirler ki **Mīzānü'l-Evzān**'da bir terkībde gelür.

Yana **ḳuşuḳdur** kim orġuştek uṣūlide şāyiᶜdür.

Ve orġuştek tafṣīli elif-i mażmūmede geçmişdür. Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da söz taᶜrīfinde gelür.

Beyt: Añglamayın sözde tuyuḳ baḥrını
Ḳaysı tuyuḳ belki **ḳoşuḳ** baḥrını

Ḳoñgarmaḳ[3]: (قونكارماق) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳoparmaḳ maᶜnāsına.

Ḳoñgarıp[4]: (قونكاريب) Ḳoparıp dimek olur.

Beyt: ᶜIşḳ naḫlını köñgülde iktim
Barçanıñ meyli nihālın **ḳoñgarıp**

Ḳuṭan[5]: (قوطان) Saḳa ḳuşına [A.70b] dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Ḳuṭannıñ** uluġ ḳuş ara sanı bar
Velī sunġur alyıda ni cānı bar

---

[1] **cengde** : cenkde B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **heybeti** : heyᵓeti S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **uṣūlinde** : uṣūlünde B. // **türkiye** : türküye B. // **bir terkībde** : bu terkībde Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **Yana ḳoşuḳdur.....geçmişdür** : ø Ş. // **uṣūlide** : uṣūlüde B. // **Ve orġuştek** : orġuştek B. // **geçmişdür** : keçmişdir B. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da.....ḳoşuḳ baḥrını** : ø Li.1 // **söz taᶜrīfinde gelür** : söz taᶜrīfinde kelür ki B. ; söz taᶜrīfinde gelür ki A. , S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **ḳuşına** : ḳuşuna B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....cānı bar** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A.

Ḳolmaḳ[1]: (قولماق) ʿÖzr dilemek maʿnāsınadur ve nikāḥla ḳız dileyüp almaḳ maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī Mecnūn**'a nāmesinde **Nevfel** ḳızın alursın didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çün ḥaclesi sarı köz salıpsın
Ḳolmaḳġa ḳızını söz salıpsan

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Yaʿḳūb ʿAleyhi's-Selām Lebnan**'uñg ḳızın diledügi maḥalde gelür ki:

[E.155b] **Yaʿḳūb ʿAleyhi's-Selām** anıñg **Liya** atlıġ ḳızın **ḳolmaḳ** istidʿāsın ḳıldı.

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Güştasib** , **Ḳayṣer**'iñ ḳızın alduġı maḥalde gelür ki:

Ḳayṣer'niñg ḳızın **ḳolup Rūm**'dın yandı.

Ve [Li.1-108b] ammā ʿöẕr dilemek [Ş.231a] maʿnāsına **Ferhād** [S.120b] u **Şīrīn**'de **Mehīn Bānū Ferhād**'a ṣu arġın ḳazduġı maḥalde eytdi.

Beyt: Eger yüz ḳırḳ ʿöẕr ayın bulalı
Nitip her küncilik ʿöẕrniñg **ḳolalı**

Burada "ʿöẕrniñg ḳolalı", "ʿöẕriñ dileyelim" dimekdür.

Ve yine **Divān-ı Luṭfī**'de sāde dilemek maʿnāsına naʿtda gelür ki :

Beyt: Barça ʿālem ʿāṣisin **ḳolsañg** bağışlar ḥaḳ saña
Kim tufeylniñdür bu ḫalḳ-ı evvelīn ü āḫirīn

Kaf-ı ʿAcemī ile dileseñ dimekdür.

---

[1] **ʿöẕr** : ʿöẕür B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **dileyüp** : dileyüb B. // **almaḳ maʿnāsınadur ki**: almaḳ maʿnāsınadır ki B. ; maʿnāsınadur ammā S. // **Mecnūn u Leylī'de** : Leylī vü Mecnūn'da Li.1 // **Nevfel ḳızın** : Nofel ḳızın B. ; Nevfel ḳızını S. // **didügi** : didüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B. ; maḥalde ḳız dileyüp almaḳ maʿnāsına gelür S. // **çün** : cün B. // **köz salıpsın** : köz salıbsın B. // **söz salıpsın** : söz salıbsın B. // **Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da .....Rūm'dın yandı** : ø Li.1 // **Lebnan'uñg** : Lubnanıñg B. // **diledügi maḥalde gelür ki** : diledüki maḥalde kelür ki B. // **Güştasib** : Güşnasib S. // **Ḳayṣer'iñ** : Ḳayṣer'ı B. // **ḳızın alduġı maḥalde gelür ki** : ḳızın alduġı maḥalde kelür ki B. // **ḳolup** : bolub B. // **Ve ammā** : ammā Li.1 // **ve ammā ʿöẕr dilemek** : ve ammā ʿöẕür dilemek B. // **ḳazduġı** : ḳazduġu B. // **ʿöẕr ayın bulalı** : ʿöẕür ayın bulalı B. ; ʿöẕrt ayın bolay S. // nitip her : nitib her B. ; nitip ser S. // ʿöẕrniñg ḳolalı : ʿöẕriñg ḳolalı B. ; ʿöẕriñg ḳolay S. // **Burada .....dimekdür** : ø Li.1 // **burada** : ø A. , S. , Ş. // **burada ʿöẕrniñg ḳolalı** : ø E. // **burada ʿöẕrniñg** : burada ʿöẕriñg B. // **dileyelim dimekdür** : dileyelim demekdir B. // **sāde dilemek** : dilemek A. , E. , S. // **naʿtda gelür ki** : naatde kelür ki B. // **evvelīn ü āḫirīn** : evvelīn ve āḫerīn B. // **dileseñ dimekdür** : dileseñ demekdir B.

Ḳol[1]: (قول) Bir daḫı ṭaġ etekinde olan depelere dirler ki şaḥrāya mülḥaḳ olmış ola ki

Mecnūn u Leylī'de Mecnūn vālideyni vefātına vāḳıf olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Taġdın ḳopup ayladı ḳolı meyl
Her ḳolġa töküp sirişkin seyl

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Ferhād'ı şu bendin acduġı gün görevarup atı yorulduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Semen-ber çapıp irdi on yıġac yol
[E.156a] Dimey kim tüz tamāmı taġ ile ḳol

Ve bir daḫı ṣaf ve ālāy ve ṭaraf maʿnāsına gelür ve bir daḫı el maʿnāsına gelür ki Sebʿa-i Seyyāre'de beşinci ḥikāyede Nūrez ve Nuʿmān pādişāhlıḳların Süheyl'e virdikleri maḥalde gelür ki:

Beyt: İki şeh kirdiler Ḫudā yolıġa
Mülklerni salıp anıñg ḳolıġa

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ Yunan zemine gitmek diledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Anıñg dir bardı ārām u ḳarārı
Ki çıḳdı öz ḳolıdın iḫtiyārı

Ḳol[2]: (قول) El maʿnāsına ve ḳul ki bende maʿnāsına ve sāʿatdeki ḳol maʿnāsına olsa olur.

Ḳol[3]: (قول) Bu dilde el maʿnāsınadur. Ferhād-nāme evvelinde münācātda gelür.

Beyt: Anıñga yitkür ḳolumnı kim bir aḳtur
Ḳolumġa sal anı kim yaḫşıraḳdur

---

[1] **bir daḫı** : bir daḫı B. // **ola ki** : ola Li.1 , Ş. // **olduġı maḥalde gelür ki** : olduġı maḥalde kelür ki B. ; olduġı maḥalde gelür A. , S. // **ḳopup** : ḳopub B. // **ḳolı** : ḳoyı B. // **töküp** : töküb B. // **Ve yine Ferhād u Şīrīn'de.....taġ ile ḳol** : ø Li.1 // **Ve yine** : Ve B. // **acduġı** : açduġı B. , S. // **kün görevarup** : kün köre varub B. // **yorulduġı maḥalde gelür ki** : yorulduġı maḥalde kelür B. ; yorulduġı maḥalde gelür A. , S. , Ş. // **çapıp** : çapıb B. // **ṭaraf maʿnāsına gelür** : ṭaraf maʿnāsına kelür B. // **ve bir daḫı el maʿnāsına gelür** : ve bir daḫi el maʿnasına kelür B. ; ve bir daḫı ḳol , yaʿnī el maʿnāsına gelür Li.1 // **Nūrez ve Nuʿmān** : ol Nevrez ve Nuʿmān Li.1 ; Nevzer ve Nuʿmān B. ; Nevrūz ve Loḳmān S. // **virdikleri maḥalde gelür ki** : virdikleri maḥalde kelür ki B. ; virdikleri maḥalde gelür Ş. // **salıp** : salıb B. // **Ve yine Ferhād u Şīrīn'de.....iḫtiyārı** : ø Li.1 // **Yūnān zemine** : Yūnān-ı zemine B. // **gitmek** : kitmek B. // **diledügi maḥalde gelür ki** : diledüki maḥalde kelür B. ; diledügi maḥalde gelür S. // **anıñg dik bardı** : anıñg dik barı S. // **ki çıḳdı** : ki cıḳdı B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Vav telaffuzda işbāᶜyla izhār olınmaduġı taḳdīrce bu diyārda istiᶜmāl olınduġı vech üzre bende maᶜnāsına olur.

Ḳoldamaḳ[1]: (قولداماق) Vav ile elin ṭutup dest-gīrlik eylemekdür. Sebᶜa-i Seyyāre'de Miᶜrāc'da bu beytde "ḳoldap"ᶜibāreti "elin ṭutup" dimekdür.

Beyt: Ḳāṣıd ile nedrüp anı **ḳoldap**
Yandı kilgen yolı sarı yoldap

Ḳoldadı[2]: (قولدادی) Elin ṭutdı, dest-gīr oldı dimekdür.

[S.121b] Ḳoldanĝız[3]: (قولدانكيز) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Elim ṭutıñız ve dest-gīr oluñız dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de Nevāyī Ḥażretleri ṭāliᶜ ve baḫtdan meded istedügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kerem eylep iki ḳolum **ḳoldanĝız**
Söz iḳlīmi sarı mini yoldanĝız

Ḳolda[4]: (قولدا) Elim ṭut dimekdür ki Münācāt [Li.1-109a] -nāme'de gelür.

Ve bu yolda ayaġım tayılsa dest-gīrlik bile ḳolda.

Ḳoldadınĝ[5]: (قولداينك) [A.71a] Elim ṭutduñ dimekdür.

Ḳoldaş[6]: (قولداش) Yār ve yoldaş ve dest-gīr maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Behrām Dilāver Ferhād'ıñ ḳabri üzerinde aydurdı.

[E.156b] Beyt: Közüng açıp kötergil başıng āḫir
Ki kilmiş bu ḥazīn [Ş.231b] **ḳoldaşıng** āḫir

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da gelür ki:

Mıṣrāᶜ: Yaḫşı **ḳoldaş** cānġa āsāyiş.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **elim ṭutıñız** : elüm dutıñız A. // **dimekdür** : demekdir B. // **istedügi** : İstedüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **eylep** : eyleb B.
[4] **elim ṭut** : elim dut A. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[5] **ṭutduñ** : ṭutdun B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **ve dest-gīr .** ø Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....ḳoldaşıng āḫir** : ø Li.1 // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **açıp** . açıb B. // **kötergil** : köterkil B. // **başıng āḫir** : başıng āḫer B. // **ḳoldaşıng āḫir** : ḳoldaşıng āḫer B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir mıṣrāᶜda gelür ki Li.1

Ḳolay[1]: (قولای) Ḳolay ʿibāretine vechle ʿöẕr yerine getürem dimekdür.

Beyt: Şeh didi kim egerçi şāh bolay
Ḫᵛāceniñg ʿöẕrini ni nevʿ ḳolay

Ḳolsanïg[2]: (قولسانك) Naʿt-ı Nebī ʿAleyhiʿs-Selām'da gelür. Şefāʿat dimek olur.

Beyt: Barça ʿālem ʿāṣīsin ḳolsanïg bağışlar Ḥaḳ sanïga
Çün kefīliñgdür bu ḫalḳ evvelīn ü āḫirīn

Ḳolıncaḳ[3]: (قولينجاق) Çağatay'da bir ḳabīleniñ adıdur.

Ḳolturmac: (قولتورماج) Ḳāftan loḳmasına dirler.

Ḳonïgardı[4]: (قونكاردی) Kaf-ı ʿAcemī ile ḳañırdı, ḳopardı dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Fedhād üzerinde öldügi maḥalde gelür.

Beyt: Taḥammülsiz bolup öy sarı barıp
İşik açılmaġandın soñg ḳonïgarıp

Ḳonïgaray[5]: (قونكارای) Ben ḳañırayın, ḳoparayın dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara eşʿārında gelür.

Beyt: Ey Ḥüsynī çerḫ ẓulmı bile bolsa min dağı
Eşk ṭufānı bile gerdūn bināsına ḳonïgaray

Ḳonïgrat[6]: (قونكرات) Kaf-ı ʿAcemī ile Çaġatay'da bir ḳabīledür ki Vaḳfiyye'de gelür. Ve Ḳonïgrat ḥaseblik müteʿayyinler.

Ḳonïg[7]: (قونك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Ḳuzġun maʿnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **ḳolıncaḳ** : ḳoluncan B. // **ḳabīleniñ** : ḳabīlenin B. ; ḳabile Li.1 // **adıdur** : adıdır B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....ḳonġarıp** : ø Li.1 // **öldügi** : öldüki B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // **bolup** : bolub B. // **barıp** : barıb B. // **ḳonġarıp** : ḳonġarıb B.
[5] **ḳoparayın** : ø S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş. // S. nüshasında beytin mısralarının yerleri değişiktir.
[6] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'le S. // **ḳabīledür** : ḳabīledir B. // **gelür** : kelür B.
[7] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 // **ḳuzġun maʿnāsınadur ki** : ḳuzġun maʿnāsınadır ki B. ; ḳuzġun didikleri ḳuşdur Li.1 // **Nevādirü'ş-Şebāb'da .....ḳılġay ḳonïg .** ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **nevʿ** : nevi B.

Beyt: Himmet ehli bile her tīrege yitmes pervāz
Nesr-i ṭāyir bile ni nevᶜ havā ḳılġay ḳonġ

[S.121b] **Ḳonaġ**[1]: (**قوناغ**) Ḳonaḳ, yaᶜnī menzil maᶜnāsınadur ve mihmān maᶜnāsına daḫı gelür ki ḳonuḳ dimekdür ki [E.157a] **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan İskender**'i żiyāfet eyledügi maḥalde bir ser-süḫanda gelür ki:

Żiyāfet bāġınıñg serv dik āzādeleri bābıda kim ġonca dik ḫıdmet kemerin cest bağlap gül dik açuḳ yüz bile ḫan-ı keremleri dāyim açuḳ durur ve **ḳonaġları** eger ḳumrı bolsun ger bülbül kim her biri öz ḫurd ḥāliġa köre ol ḫandın nevāle taparlar.

Ḳoy[2]: (**قوی**) Nigūn maᶜnāsınadur. Ser-nigūn diyicek maḥalde baş ḳoyı deyü taᶜbīr iderler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de naᶜtda getürür.

Beyt: Lāt u Ġuzzā'ġa bir şikest bolup
Kim barı tīgre yirge pest bolup

Ser-nigūnluk alarġa ẕātiñgdın
Baş **ḳoyılık** yitip uyatıñgdın

Ve yere geçsün diyicek yerde yir ḳoyı dirler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Dilārām** firāḳında eytdi.

Beyt: Ten ki cānsuz durur nitey anı
Yir **ḳoyı** ten ki bolmaġay cānı

Ve bir daḫı emrdür. Ḳo dimek maᶜnāsına ḳoymaḳ lafzından ḳoymaḳ işbāᶜ-ı ḳaf ile ḳomaḳ maᶜnāsınadur. Ḳodum diyicek maḥalde ḳoydum deyü taᶜbīr iderler.

Beyt: Cānda **ḳoydum** çırmaġan mektūbnı hicrān ara
Bilmen ol mektūbdur yā ḫōd elifdür cān ara

Ḳuyaş[3]: (**قویاش**) Meşhūrdur ki güneşe dirler ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....nevāle taparlar** : ø Li.1 // **eyledügi** : eyledüki B. // **ser-süḫanda gelür ki** : ser-süḫanda kelür ki B. // **serv dik** : ø S. // **bābıda** : yanıda S. // **ġonca dik** : ġonça dik B. // **bağlap** : bağlab B. // **ḫan-ı keremleri** : ḫūn-ı keremleri S. // **ḫurd ḥāliġa** : ḫurd u ḥāliġa S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **meşhūrdur ki** : ø Li.1 // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da .....daḫı dirler** : ø Li.1 // **gelür** :kelür B. // **barını** : barnı B. // **ḳuyaşıñg** : ḳoyaşıñg B. // **Burada .....daḫı dirler** : ø Ş.

Beyt: Ḳaradur ḫāl u ḫaṭṭ u köz ü ḳaşıñg
Meger barını köydürmiş ḳuyaşıñg

Burada kaf-ı ᶜAcemī ile seniñ güneşiñ dimekdür ammā elifsiz daḫı dirler.

Beyt: Zehī ẓuhūr-ı cemāliñg ḳuyaş kibi peydā
Yüzüñg ḳuyaşıġa ẕerrāt-ı kün olup şeydā

Ḳuyun[1]: (قویون) Ḳaşırġaya dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: ᶜIşḳ destide ḳuyun irmes ki min divāneġa
[Li.1-109b] Deşt ara ser-keşteliḳ ḫaṭṭın çiker pergārdur

Ḳuyan ve ḳoyan[2]: (قویان و قویان) Pehlū ṭamarlarına dirler ve ṭavşana dirler ve ḳaşırġaya dirler.

Ḳuyı[3]: (قویی) Aşaġa maᶜnāsınadur ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

[Ş.232a] Beyt: Ölmekimdin zülfüñe güyā perīşānlıḳ yitip
Mātem ehli dik ḳuyı salıp başın ḳayġudadur

[E.157b] Ve yine Ḫayretü'l-Ebrār'da üçinci maḳālede gelür.

Beyt: Berḳ ki igrilik olupdur ḫūyı
Gerçi yarurlıḳ barur yir ḳuyı

Ve yine Münşeāt'da onıncı mektūbda gelür ki:

Ve aḥbāb başı āᶜda alyıda ḳuyı tüşmegey.

Ḳoymayın[4]: (قویمایین) Ḳomadın ve ḳomayup dimek olur. Ferhād-nāme'de Ḫaḳan'ıñ ᶜişreti vaṣfında eydür.

Beyt: Mey-i gül-gün tutup gül-çehre sāḳī
İçerebil ḳoymayın bir ḳaṭre bāḳī

// burada : ø A. , E. , S. // dimekdür : demekdir B. // ammā elifsiz daḫı dirler : ø A. , E. // Bu maddede tanık olarak verilen ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[1] gelür : kelür B. ; bir beytde gelür S. // ᶜışḳ : ᶜaşḳ B. // divāneġa : divānege B.

[2] ḳuyan ve ḳoyan : ḳuyan A. , E. , S. , Ş.

[3] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür ki B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür Li.1 , Ş. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir beytde gelür ki S. // yitip : tıyıb B. // salıp : salıb B. // ḳayġudadur : ḳayġudadır B. // Ve yine Ḫayretü'l-Ebrār'da.....tüşmegey : ø Li.1 // üçinci : üçinci B. , S. // gelür : kelür B. // olupdur : olubdur B. // barur yir : barur yer B. // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // mektūbda gelür ki : mektūbda kelür ki B. ; mektūbda gelür S. , Ş. // āᶜda : aada B. // tüşmegey : tüşmekey B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳoyar[1]: (قویار) Mużāridür. Ḳor dimekdür.

Ḳoy[2]: (قوی) Emrdür. Ḳo dimekdür.

Ḳoyı[3]: (قویی) Ve bir daḫı ḳoyunı [S.122a] dimekdür ki muḳaṭṭaʿātta bir ḳıṭʿada gelür ki

Beyt: [A.71b] Falān bay kim **ḳoyı** biş min̂gdin ötmiş
Yana hem min̂gdin artuġ saġlıġ üçkü

Ḳuzılıḳ ḳoy didi ve tandı āḫir ki andın yaḫşıraḳ oġlaġlıġ üçkü.

Ḳuyan[4]: (قویان) Bu daḫı aşaġa maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Yüzin **ḳuyan** tüşüben menkebin̂g izige melek
Yir üzre ḳurṣnı ḳılġan kibi gedāyi telāş

Ḳoy[5]: (قوی) Ḳo ve terk eyle dimekdür.

Ḳoyay[6]: (قویای) Ḳoyayın dimekdür ki ikisi daḫı **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bir beytde gelür.

Beyt: Ey ecel ḳoy kim **ḳoyay** yüz yānın̂g kūyıġa kim
Ḳoyġu dik dur min ecel kūyıġa arman birle yüz

Ḳoyalı[7]: (قویالی) Ḳoyalım dimekdür ve ḳoyalıdan berü dimekdür.

Ḳoya bir[8]: (قویابیر) [Li.1-110a] Ḳoyıvir dimekdür , terk eyle [E.158a] maʿnāsına.

Ḳoyġın[9]: (قویغین) Ḳoġıl , terk eylegil dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt : Bilin̂g baġlap ayaḳ bastın̂g közümge
Revān bolġın adem **ḳoyġın** yüzümge

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir ḳıṭʿada** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **Beyt** : Mıṣraʿ Ş. // **falān** : filān B. // **ötmiş** : ölmiş S. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **artuġ** : artuḳ B. // **saġlıġ** : saġlıḳ B. // **ḳuzılıḳ .....üçkü** : ø Li.1 // **oġlaġlıġ** : oġlaġlıḳ B.
[4] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḳurṣnı** : ḳurṣını S.
[5] **ḳo ve terket** : ḳo terket A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : deketdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : daḫi B. // **bir beytde gelür** : bir beytde kelür B. ; gelür S. // **kūyıġa** : köyige B. // **ecel kūyıġa** : ecel kūyıġa B. // **arman** : ara ara S.
[7] **ḳoyalım dimekdür** : ḳoyalım demekdir B. // **ḳoyalıdan berü dimekdür** : ḳoylıdan berü demekdir B.
[8] **ḳoyıvir dimekdür** : ḳoyıvir demekdir B. ; ḳoyıver Li.1 // **maʿnāsına** : maʿnāsınadır B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de.....yüzümge** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. // **baġlap** : baġlab B. // **közümge** : közümke B. // **yüzümge** : yüzümke B.

Ḳoycı[1]: (قویجی) Çūbana dirler.

Ḳoy[2]: (قوی) Ḳoyuna dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de ikisi daḫı bir beytde gelür ki :

Beyt: **Ḳoyġa** böridin bolup amānlıḳ
Ḳoycı iti birle pās-bānlıḳ

2.39. Ḥarfü'l-Kafi'l-Meftūḥa

Ga ve ge[3]: (کا و گا) Kaf-ı ᶜAcemī ile ekşer bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki nimege nesneye dimek gibi ve kimege gemiye dimek gibi ki ikisi daḫı **Sebᶜā-i Seyyāre**'de **Cābir-i Ḥarāmī Nūẕer Şāh**'ı ṭutduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Didi mevḳūf bolmayın **nimege**
Közini baġlaban salın**g**ān **kimege**

Ve baᶜżı maḥalde ᶜillet maᶜnāsına daḫı geyür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür.

Beyt: Ḳurdı ḳuzı **yirge** ḳılġan semiz
[S.122b] Keyik cemᶜ ü ḫaylīġadur raḥmsız

[Ş.232b] Ḳurdı ḳuzı yimek içün semiz eyleyin dimekdür.

Kevürge[4]: (کاورگا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṯānī ᶜAcemī'dür. Kūs-i şāhī maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de pādişāh vaṣfında gelür.

[E.158b] Beyt: **Kevürge** dehr ara salıp gırīvi
Niçük kim mest bolġay nerre dīvi

---

[1] **çūbana** : çobana B. ; çūpana S.

[2] **ki Mecnūn u Leylī'de.....pās-bānlıḳ** : ø Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **bolup** : bolub B. // **pās-bānlıḳ** : bās-bānlıḳ S.

[3] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **ekşer** : ekşeri B. // **lafzla daḫı** : lafzla daḫi B. // **olınur** : olunur B. // **nesneye dimek gibi** : nesneye demek kibi B. // **gemiye dimek gibi** : kemiye demek kibi B. // **Nūẕer Şāh** : Nevẕer Şāh B. ; Nevrūz Şāh Li.1 ; ; Nūr Şāh S. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Li.1 , S. // **maᶜnāsına daḫı gelür ki** : maᶜnāsına daḫi kelür ki B. ; maᶜnāsına daḫı gelür Li.1 // **ücinci ḳısmda** : üçünci ḳısımda B. // **bir tenbīhde gelür** : bir tenbīhde kelür B. ; bir tenbīhde gelür ki S. // **ḳurdı** : börüni B. , S. , Ş. // **yirge** : birge S. // **ḳılġan semiz** : ḳılġan simiz B. // **keyik** : kiyik B. , S. // **ḫaylīġadur** : ḫaylīgedür B. // **semiz eyleyin dimekdür** : semiz eyleyin demekdir B.

[4] **kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı ṯānī ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ṯānī ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ṯānī kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. // **salıp** : salıb B. // **Ve yine.....Firūz** : ø Li.1 // Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. // **Şāh Firūz** : Şāh Nevrūz S.

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Hem ol sāᶜat ir oġlı birle **Nevrūz**
Kevürge çaldı çıḳtı **Şāh Firūz**

Gez[1]: (**كاز**) Kaf-ı ᶜAcemī ile muṣandıra maᶜnāsınadur ve ev ögündeki ṣundurmaya daḫı dirler ve oġlancıḳlarıñ beşigine daḫı dirler ve kirevet [Li.1-110b] maᶜnāsına daḫı gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād'la **Ḫaḳan** deryāya girdiklerinde gemi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḳılıp neccār-ı gerdūn ḥīle sāzı
Ḳuyı yirde ferş ortıġa **gezi**

Ketek[2]: (**كتك**) [A.72a] Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Tavuḳ kümesine dirler ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de **Cāmī Ḥażretleri Nevāyī Ḥażretleri**'niñ ḥücresine gelüp ḥīn-i muṣāḥabetdi iki ṭāvusı kümesden ḫıdmet-kār çıḳarduġı maḥalde bu terkīb gelür ki:

Andaḳ ki tavuġnı destūr bile ṣabāḥlar **ketekdin** çıḳarmaḳ maᶜhūddur.

Ve yine **Ḫasb-ı Ḥāl**'de gelür ki:

Beyt: Hem il menzilin şeh **ketek** dik bozup
Tavuḳ ortıġa cuġd omturġuzup

Ket[3]: (**كت**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Fārisī ile müşterekdür. **Hind-üstān** [E.159a] şāhlarınıñ taḫtına dirler ve sāyir ṣandalilere ve erikelere dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ögündeki** : önündeki B. // **ṣundurmaya daḫı** : ṣundurmaya daḫi B. // **oġlancıḳlarıñ** : oġlarcıḳların B. // **beşigine daḫı** : beşikine daḫi B. // **kirevet maᶜnāsına** : taḫt u kirevet maᶜnāsına Li.1 , S. // **kirevet maᶜnāsına daḫı gelür** : kirevet maᶜnāsına daḫi kelür B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....ortıġa gezi** : ø Li.1 // **girdiklerinde** : kirdiklerinde B. // gemi vaṣfında gelür ki : kemi vaṣfında kelür ki B. ; gemi vaṣfında gelür A. , Ş. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **ortıġa** : ornige B. // **gezi** : gazı B.

[2] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **ki Ḫahsetü'l-Müteḥayyirīn'de .....olturġuzup** : ø Li.1 // **Cāmī Ḥażretleri** : Cāmī Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri'niñ** : Nevāyī'niñ S. , Ş. // **gelüp** : kelüp B. // **bu terkīb gelür ki** : bu terkīb kelür ki B. ; bu terkībde gelür ki S. // **tavuġnı** : tavuġ S. **Ḫasb-ı Ḥāl'de gelür ki** : Ḫasb-ı Ḥāl'de kelür ki B. // **bozup** : bozub B. // **ortıġa** : ornıġa B. // **cuġd** : çoğd B. // **olturġuzup** : olturġuzub B.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **ṣandalilere** : ṣandali S. // **çıḳarıp** : çıḳarıb B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **salıp** : salıb B. // **nice** : niçe Li.1

dördinci [S.123a] ḥikāyede vezīr ḳızı **Mesʿūd**'ı çāhdan çıḳarıp tımār itdügi maḥalde gelür.

Beyt: **Ket** yüzide töşek salıp nice ḳat
Anda yatḳurdı zār ḫasteni bat

Ketün[1]: (كتون) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Penbe bezden dikilen ḳaftāna dirler ki **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür.

Beyt: Kim kefenni yād iter andın ölük āgāhraḳ
Kim libāsın bilse kim irür ketān yāḫūd **ketün**

Kac[2]: (كاج) Ṭabanca ve sille.

Beyt: Demim buḫārı bulutıda derd **kacıdın**
Közümge hīc nefes yoḳ ki ot żaḳılmaydur

Kecce[3]: (كجه) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Fārisī ile müşterekdür. ʿAcemī maʿnāsınadur ki dil bilmeye. **Fevāīd'l-Kiber**'de gelür.

[Ş.233a] Beyt: Nevāyī ol yüz ü leb şevḳidin nāgeh nevā çikse
Dem urmas bülbül ü ṭūṭī kim oldur **kecce** bu peltek

Gedāyin[4]: (كدايين) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Gedāsın dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: Dime faḳr-gūyi **gedāyin** gedā
Ki şehler şehi [Li.1-111a] ḳılmış anı Ḫudā

Gedāynıñ[5]: (كدايينيك) Kaf-ı ʿAcemī ile seniñ gedāñ dimekdür.

Gedāyı[6]: (كدايى) Gedāsı dimekdür ki ikisi daḫı **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bir maṭlaʿda gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // **bezden** : bezinden B. // **gelür** : kelür B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **kecce** : keççe Li.1 , S. , Ş. // **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **dil bilmeye** : dil bilmeye ki S. // **gelür** : kelür B. // **yüz ü leb** : yüzülüb S. // **peltek** : beltek S.

[4] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

[5] **geḍaynıñ** : gedāyıñ B. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle S. ; kaflar kaf-ı ʿAcemī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **ikisi daḫı** : ikisi daḫi B. // **bir maṭlaʿda gelür** : bir maṭlaʿda kelür B. ; gelür A. , Li.1 // **gedāynıñnıñg** : gedāyınñg B. // **gedānınñgdur** : gedāyınñgdur B.

[E.159b] Beyt: Ey gedāynıñnıñg **gedāyı** barça ehl-i taḫt u tāc
Kim gedānıñgdur anña yoḳ tāc ile taḫt iḫtiyāc

Kerek[1]: (كرك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bımdırcına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Kerek** ḫaylığa ḳarçığaydur miyān
Alar cuje yatlığ bu bir mākiyān

Ve yine **Ḫayretü'l-Ebrār**'da ṣıfat-ı şebde gelür ki:

Beyt: Perdeki oldı ikin içre **kerek**
Uçtı açıp perdelerin şeb-perek

Gezek[2]: (كزك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür ve Fārisī ile müşterekdür. Şarāb meclisinde olan leysun ḳısmına dirler ki [S.123b] **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ḥasret ilikin tişlep içer min ġamıdın ḳan
ᶜIyşım ni ḫayāl it bu mey u ol **gezekimdin**

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Hind**'de bīşe-nigārdan olan ᶜişret beyānında gelür ki:

Beyt: Kevzen öltürüp çün sürüp köztek
Ḳılıp bezm aranı şekerdin **gezek**

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da altıncı faṣlda ṣudūr-ı nā-ḳābil ẕikrinde gelür ki:

[E.160a] ᶜUlemā kiltürgen gül-āb şīşeleri kim ḫāli ḳalıp bāde salurġa kāni mülāzımları [A.72b] alıp ve alar kiltürgen nebāt **gezek** üçün oşalıp.

Kezek[3]: (كزك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Añıla marażına dirler ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de ḫātimede **Seyyidim ᶜIraḳī** ᶜaḳubetinde gelür ki:

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳarçığaydur** : ḳarığaydur S. // **miyān** : meyān B. // **cuje** : çuje B. ; cure S. // **yatlığ** : yanğlığ B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **açıp** : açıb B.

[2] **Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī** : kaf-ı evvel ᶜAcemī A. , B. , S. , Ş. ; kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜArabī'dür** : ve ṣānī ᶜArabī'dür Ş. ; ve kaf-ı ṣānī ᶜArabīdir B. ; ve kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür A. , S. , Ş. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **gelür** : kelür B. // **tişlep** : tişleb B. // **min** : mindin B. // **ġamıdın** : ġamdın B. // **mey u ol gezekimdin** : mey ol gezekimdin B. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de.....oşalıp** : ø Li.1 // **bīşe-nigār** : pişin-nigārda S. ; pīşe-nigārda Ş. // **beyānında gelür ki** : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür Ş. // **öltürüp çün** : öltürüb cün B. // **sürüp** : sürüb B. // **köztek** : göztek B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrinde kelür ki B. // **ḳalıp** : ḳalıb B. // **alıp** : alıb B. // **üçün** : uçun B. // **oşalıp** : oşalıb B.

[3] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **Ḫamsetü'lMüteḥayyirīn'de ḫātimede** : Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de āḫirinde Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **güyā ki her** : güya her B.

Güyā ki her ᶜużvıġa tüken ḳoyup ol cerāḥat **kezek** bolup āḫir boldı.

Ve oġlancıḳlar minḳarla bir oyun oynarlar aña daḫı dirler.

Gez[1]: (**گز**) Kaf-ı ᶜAcemī ile yeleksüz oḳa dirler [Ş.233b] ve bir kimse bāġ ve dağda bir ağac kesüp ib ṭaḳup yay eylese ve bir atmaġa münāsib cubuḳ kesüp ᶜārıż-ı per ṭaḳup atsa ol oḳa dirler ve dırāḫtlarda oḳ gibi rāst [Li.1-111b] biten cıbuġa dirler ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Hüdhüd'üñ ḳumrıya cevābı maḳālesinde gelür ki:

Beyt: Yā bir av **gez** birle bolġay ḳatliñ
Yā gürūha birle bolġay besmeliniñ

Keygülük[2]: (**کیکولوك**) Kaf-ı evvel ve kaf-ı sāliṣ kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür.

Geyecek dimekdür, ḳāftan maᶜnāsına ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

[E.160b] Ve her yıl iḥtiyāc ehliġa **keygülük** yitkürgeyler.

Ve yine Sebᶜa-i Seyyāre'de dördinci [S.124a] ḥikāyede yolcılar vezīr ḳızıyla Mesᶜūd'a libās virdükleri maḥalde gelür.

Beyt: Yandılar şehr sarı yol başlap
Bir iki iski **keygülük** taşlap

Key[3]: (**کی**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. ᶜuḳḳāb gibi bir yırtıcı ḳuşdur ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da sebeb-i nazmda gelür.

// **tüken** : tükeni B. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **bolup** : bolub B. // **āḫir boldı** : āḫer boldı B. // **ve oġlancıḳlar** . ø S. // **aña daḫı dirler** : aña daḫi dirler B.

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **bir kimse** : bir kimesne Li.1 // **bir ağac kesüp** : bir ağāc kesüb B. // **ib ṭaḳup** : ib ṭaḳub B. // **cubuḳ kesüp** : çubuḳ kesüb B. ; çubuḳ kesüp A. , Li.1 , S. // **per ṭaḳup** : per ṭaḳub B. // **dırāḫtlarda oḳ gibi** : dirāḫtlerde oḳ kibi B. // **cıbuġa** : çubuḳa B. ; çıbuġa A. , Li.1 , S. // **ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da.....besmeliniñ** : ø Li.1 // **ḳumrıya** : ḳumruya B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **ḳatliñ** : ḳanıñ S.

[2] **kaf-ı şāliṣ** : şāliṣ B. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** . ᶜArabī B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , S. // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **geyecek dimekdür** : keyecek demekdir B. // **ḳāftan maᶜnāsına ki** : ḳāftan maᶜnāsınadur ki Li.1 , Ş. // **Vaḳfiyye'de gelür** : Vaḳfiyye'de kelür B. ; Vaḳfiyye'de gelür ki Li.1 // **Ve her yıl** : her yıl Li.1 // **ehliġa** : ehlige B. // **Ve yine Sebᶜa-i Seyyāre'de.....taşlap** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **yolcılar** . ø Ş. // **vezīr ḳızıyla** : vezīr ḳızı ile B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür ki A. , Ş. // **yandılar** : yatdılar S. // **şehr** : şehir B. // **başlap** : başlab B. // **iski** : iki S. // **taşlap** : taşlab B.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gibi** : kibi B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da .....eşer** : ø Li.1 // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da** : Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da Ş. // **nazmda** : nazımda B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. ; gelür ki Ş. // **ḫāṣiyyetidin** : ḫāyṣiyyetidin B.

Beyt: **Key** da dağı bardur uluġ bāl u per
Bar mu hümā ḫāṣiyyetidin eṣer

Keyn[1]: (**كين**) Kaf ᶜArabī'dür. Ard dimekdür, pes maᶜnāsına.

Keyin[2]: (**كيين**) Ardından dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Cüne Şāh**'a Mesᶜūd virdügi hedāyā ardınca geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Nice kün çünki anda meks̱ itti
Ni ki ḳalmış idi **keyin** yitti

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Kilgec ol yüz alyıma ḳalur ḳara ḳaygu **keyin**
Sāye tüşgen dik **keyin** ḫūrşīd bolġac ilkeri

Keyince[3]: (**كينجه**) Ardınca dimekdür ki **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Ferruḫ-zād** [E.161a] tārīḫinde gelür ki:

Anda hem tura almay **Merv**'ġa bardı anda hem **keyince** ḳavġun kilip yalġuz bir tikirmende yaşundı.

Keymür[4]: (**كيمور**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ört, maḫfi eyle dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt : [Ş.234a] Savuġ āhımdın olsaŋ bī-taḥammül közge **keymür** yüz
Ki anda aylıḳ itmiş min muraṣṣaᶜ çevresi ḳunduz

---

[1] **Kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....keyin yitti** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **Cüne** : Çüne A. , B. // **virdügi** : virdüki B. // **geldügi** : keldüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. // **nice** : niçe A. , S. , Ş. // **çünki** : cünki B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Tevārīḫ-i Mülūk'da.....yaşundı** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **kilip** : kilib B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....ḳunduz** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **közge** : közke B. // **çevresi** : çevre B.

Keybür[1]: (كيبر) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yaşşı oḳ demrenine dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Dilārām** ile ṣaḥrāda oḳ atup demren ile şikārı boġazladuġı maḥalde gelür.

Beyt: Çünki saldı iki ḳolıġa şikāl
Keybür atıp boġuzladı fi'l-ḥāl

2.40. [S.124b] Ḥarfü'l-Kafü'l-Meksūre

Kitgüm[2]: (كيتكوم) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Gitsem gerek dimekdür ki **Sebᶜā-i Seyyāre** āḫirinde **Behrām Şāh Dilārām**'a yazduġı nāmede gelür ki:

Beyt: Ger tevaḳḳuf ḳılur ni fehm itgüm
[A.73a] Veh ki kilkün̄g ü lik min **kitgüm**

Kitergey[3]: (كيتاركاى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Gidere dimekdür.

Kitgülük[4]: (كيتكولوك) Kaf-ı [E.161b] evvel ve kaf-ı s̱āliş kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gitmelü ve gidecek dimekdür.

Kitip[5]: (كيتيب) Gidüp dimekdür.

Kiterge[6]: (كيتاركا) [Li.1-112a] Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gitmege ve gitmek içün dimekdür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....fi'l-ḥāl** : ø Li.1 // **Dilrām ile** : Dilārām'la S. // **oḳ atup** : oḳ atub B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. ; bir beytde gelür ki S. // **çünki** : cünki B. // **keybür atıp** : keybür atıb B.

[2] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī A. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī Li.1 // **gitsem gerek** : kitsem kerek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜā-i Seyyāre'de.....kitgüm** : ø Li.1 // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **yazduġı nāmede** : nāme yazduġı maḥalde S. // **gelür ki** : kelür ki B.

[3] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel ᶜArabī'dür A. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **gidere** : kider B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **ve kaf-ı s̱āliş** : ø S. ; ve s̱āliş Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gitmelü** : kitmelü B. // **gidecek** : kidecek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **kitip** : kitib B. // **gidüp** : kidüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gitmege** : kitmeke B. // **gitmek** : kitmek B. // **dimekdür** : demekdir B.

Kitürgeyler[1]: (كيتوركاى‌لار) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī kaf-ı ᶜAcemī'dür.

Getüreler dimekdür.

Kitür[2]: (كيتور) Getür dimekdür.

Kiççe[3]: (كيچه) Cimiñ teşdīdiyle dilsüz ve günĝli dimekdür.

Kiçek[4]: (كيچاك) Ṣayyādlar ıṣṭılāḥātındandur.

Kiçik[5]: (كيچيك) Küçük dimekdür.

Beyt: Aġzı kim sözde **Mesīḥā** dik ḳılur ilni tirik
Bes uluġ sözlü durur gerçi irür esrü **kiçik**

Kiçiktin[6]: (كيچيكتين) Bu beytde kiçiktin ᶜibāreti , yaᶜnī küçük oġlancuḳdan dimekdür.

Beyt: Yārdın bolmas cüdā cāngġa belā bolġan köngül
Bu ᶜışḳ belāsı dik irilmes **kiçiktin** örgenip

Kiç ḳurun[7]: (كيچ قورون) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim ᶜAcemī'dür. Aḫşamdan ṣoñra gic vaḳt maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** şuᶜleliḳ cānıngĝ avuclap başla yol
Kiç ḳurun çün atlanıp ol mest-i mihmānım barur

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Ger öter yüz mingĝ şuᶜūbet birle kündüz miḥneti
Vāy yüz mingĝ ey min bī-kesge bolġac **kiç ḳurun**

Kicik[8]: (كيچيك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Kücük dimekdür.

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **Kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür A. // **cim ᶜAcemī'dür** : cim ᶜArabīdir B. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim ᶜAcemī'dür** : kaf ve cim ᶜAcemī'dür Ş. // **vaḳt** : vaḳit B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **avuclap** : uclab B. // **çün** : cün B. // **atlanıp** : atlanıb B. // **ol mest-i mihmānım** : ol mihmānım S. // **Ve yine .....bolġac kiç ḳurun** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **ger öter** : ger otun S. // **vāy yüz mingĝ** : vāy yüz min B. // **ey min** : min S.

[8] **kicik** : kiçik Li.1 // **kücük** : küçük B. , S. // **dimekdür** : dimek olur B.

Kicti[1]: (كيجتى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim cim-i ᶜAcemī'dür. Geçdi dimekdür, her ḳanḳı maᶜnāya olursa.

Kickey[2]: (كيجكاى) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Geçe dimekdür.

Kiçke[3]: (كيچكا) Yine kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür ve cim, cim-i ᶜAcemī'dür. Eñse maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Nevāyī ölçe ḳażādın irür boyun sunġıl
Ki ol ki baş çekiben soñgra kiçkesini ḳaşıp

[E.162a] [S.125a] [Ş.234b] Kiryās[4]: (كرياس) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Fārisī ile müşterekdür. Ev ḥavlisine dirler ki Sebᶜa-i Seyyāre'de dördinci ḥikāyede Çüne Şāh Mesᶜūd sarāyına varduġı maḥalde gelür.

Beyt: Yitti vü kördi bir biyik kiryās
Ṭāḳ u eyvān añga sipihr esās

Ve yine Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür ki:

Ve bu bağ kiryāsınıñg revāḳıda ol hümāyūn atı itilse ni ᶜaceb.

Ve yine Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür ki:

Beyt: Tükengec söz çikildi pīş-keşler
Ni kim kiryāsı çin toldı ser-ā-ser

Kirgec[5]: (كيركاج) Giricek dimekdür.

Kirgey[6]: (كيركاى) Gire dimekdür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **cim , cim-i ᶜAcemī'dür** : cim cim-i ᶜAcemīdir B. ; cim ᶜAcemī'dür Ş. // **geçti** : keçti B. ; geçdi Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **kickey** : kiçkey B. // **kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **geçe** : kiçe B. ; gece S. ; gice Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür A. // **cim , cim-i ᶜAcemī'dür** :cim cim-i ᶜAcemīdir B. ; cim daḫı Fārisī'dür Li.1 // **kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür ve cim , cim-i ᶜAcemī'dür** : kaf ve cim ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **çekiben** : çikiben S. // **ḳaşıp** : ḳaşıb B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....toldı ser-ā-ser** : ø Li.1 // **dördinci** . dördünci B. // **varduġı maḥalde gelür ki** : varduġı maḥalde kelür ki B. ; varduġı maḥalde gelür A. , Ş. // **bir biyik** : bir niñg S. // **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür ki** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da kelür ki B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da A. , Ş. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür ki** : Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de kelür ki B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Kirgeli[1]: (كيركالى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. [Li.1-112b] Gireli ve girmek içün dimekdür ki Ḫayretü'l-Ebrār'da yedinci maḳālede gelür.

Beyt: Şehrġa il **kirgeli** köp yol idi
Ol ki burun kirdi velī ol idi

Kirgüge[2]: (كيركوكا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Girince dimekdür.

Kirgüñg[3]: (كيركونك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱āliş kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḫiṭāb idüp girseñ gerek dimekdür.

Kirişti[4]: (كيريشتى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Birbirine girişti, derhem oldı dimekdür, ammā ekṣer bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur ki "ḳıla kirişti", eylemeye başladı dimek gibi ki ibtidā maᶜnāsın daḫı virür.

Kirişgey[5]: (كيريشكاى) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bu daḫı ekṣer bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur , "tama kirişgey" gibi ki ṭamlamaġa başlaya dimek gibi ki Münşeāt'da ikinci mektūbda [A.73b] tāb-istān vaṣfında gelür ki : Sipihr körevi zer-ger köresi dik mihr otıdın ol nevᶜ ḳırıttı kim yaḳındur kim felek ṭasıdın ṣevābit däneleri ṭas dağı ḳalᶜi [S.125b] ḳaṭarātı dik iriyip tama kirişgey.

---

[1] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **gireli** : kireli B. // **girmek** : kirmek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḫayretü'l-Ebrār'da.....ol idi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **şehrġa** : şehirge B.

[2] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **girince** : kirince B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī S. , Ş. ; ᶜArabī'dür Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı s̱āliş** : s̱āliş Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **idüp** : idüb B. // **girseñ** : kirsen B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **girişti** : kirişti B. // **derhem** : der hem B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ekṣer** : ø E. // **lafẓla daḫı** : lafızla daḫi B. // **olınur ki** : olunur B. ; olınur Ş. // **başladı dimek gibi** : başladı demek kibi B. // **daḫı virür** : daḫi virir B. ; virür Li.1 , S.

[5] **kaf-ı ᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabī'dür A. ; ᶜArabī B. , S. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **lafẓla** : lafızla B. // **olınur** : olunur B. // **kirişgey gibi ki** : kirişgey kibi ki B. ; kirişgey gibidür Li.1 // **ki ṭamlamaġa.....iriyip tama kirişgey** : ø Li.1 // **başlaya dimek gibi ki** : başlaya demek gibi ki B. ; başlaya gibi dimekdür S. ; başlaya dimek gibidür Ş. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ol nevᶜ** : ol nevi B. // **ḳırıttı** : ḳabrini B. // **ḳalᶜi** : ḳolye B. // **iriyip** : iriyib B.

Kirdidin[1]: (كيردىدين) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Girüden dimekdür.

Kiz[2]: (كز) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Keçe dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Çün min mecnūn başın eṭfāl taşı sindürür
Āh otı jūlīde saçımdın aṅga **kiz** köydürür.

Ve yine Mecālisü'-Nefāʾis'de Mevlānā Eşref vaṣfında gelür ki:

Kiz börk üze ḳurçuḳ çırmar irdi.

"Kiz börk" keçe taḳye dimekdür.

Kizmek[3]: (كيزماك) Gezmek dimekdür. Kesreyle taʿbīr iderler.

Kizerde[4] (كيزردا) Gezerken dimek olur.

Kizgüci[5]: (كيزكوجى) Gezici.

Kizip[6]: (كيزيب) Gezip.

Kizek[7]: (كيزاك) Naḳl maʿnāsınadur.

Beyt: Nebātdın **kizek** itseṅg içerde bāde-i nāb
Lebiṅgġa bitkec olur ol nebāt laʿl-i ḫōş-āb

Kizdik[8]: (كيزديك) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür. Gezsün, seyr eylesün ve gezüp seyr eyleyüp dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Nevāyī sivdi bir lülini **kizdik** rubʿ-ı meskūnda
Eger Arlat eger Barlas eger Tarḫan eger Sulduz

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **girüden dimekdür** : kirüden demekdir B.

[2] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **keçe** : kece A. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Ve yine.....taḳye dimekdür** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. // **kiz börk üze** : kiz börük üze S. // **ḳurçuḳ** : ḳurcuḳ B. , S. // **"Kiz börk" keçe taḳye dilemdür.** : ø B. , Ş. ; "Kiz börük" keçe taḳye dimekdür S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **gezsün** : kezsün B. // **gezüp** : kezüb B. // **seyr eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da.....Sulduz** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. // **beyt** : mıṣraʿ Ş. // **lülini** : lülüni B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.

[Ş.235a] Kis[1]: (كيس) Emr idüp bir nesneyi kes dimekdür.

Kisküledi[2]: (كيسكولادى) Kaflar, [Li.1-113b] kaf-ı ᶜArabī'dür. Kesmelü [E.163a] eyledi dimekdür.

Kismek[3]: (كيسماك) Kesmek.

Kisegen[4]: (كيسه كان) Kesen dimekdür.

Kislületiñg[5]: (كيسلولاتينك) Kesdürdüñ dimekdür.

Kisek[6]: (كيساك) Kesek dimekdür.

Beyt: Ey ten ḫāki ḫadeñgiñgġa nişān bolġan **kisek**
Hem bu maᶜnīġa ḳuruġ başım **kisek** üzre sünğek

Kiskeli[7]: (كيسكالى) Kesmek içün ve keseli dimekdür.

Gisemüz[8]: (كيساموز) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Kisevüz, yaᶜnī ḳāftanı ve ġayrı nesne kisevüz dimekdür.

Kisek[9]: (كيساك) Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür. Kerpic maᶜnāsınadur.

Kik[10]: (كيك) Kek maᶜnāsınadur. İki kaf bile ᶜArabī'dür. Kaf-ı şāniyeniñ ᶜArabīyyetine mā-ḳabilinde nun imāle olınmaduġı delildür ve hem Sebᶜa-i Seyyāre'de Cemşīd Şāh Zeyd Ẕehābī bıraḳduġı ḳuyu vaṣfında bu beytde tik lafzına ḳāfiye vāḳıᶜ olmışdur.

Beyt: Ki anıñg aġzı tar idi tübi **kik**
Aġzı revzence tübi bile **kik**

---

[1] **Emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
[7] **içün** : içun B. // **dimekdür** : ø Li.1 ; demekdir B.
[8] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **kisevüz** : kesevüz B. // **yaᶜnī ḳāftanı** : yaᶜnī ḳāftan B. ; yaᶜnī bir ḳāftanı Ş. // **ġayrı nesne** : ġayrı nesneyi A. // **kisevüz dimekdür** : ø Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **kerpic** : kerpiç B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Kiltürmek[1]: (كيلتورماك) Getürmek.

Kilgen[2]: (كياكان) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gelen dimekdür.

Kile alman[3]: (كيلاالمان) Gelimezin dimekdür.

Kilüli[4]: (كيلولى) Gelesi dimekdür ki **Münşeāt**'da elli birnci mektūbda gelür ki:

Ve bu ḫaberlerniñg ᶜıraḳıdın **kilüli**.

Kil[5]: (كيل) Gel dimekdür.

Kiledur[6]: (كيلادور) Geli yorur dimekdür.

Kile turġanım[7]: (كيلاتورغانين) Gele ṭurduġan ve kele ṭuranan dimekdür.

Kilmişin[8]: (كيلميشين) Gelmişin dimekdür.

Kilip[9]: (كيليب) Gelüp dimekdür.

Kililip[10]: (كيليليب) Gelinüp dimekdür ki **Münşeāt**'da otuz ikinci mektūbda [S.126a] gelür ki:
ᶜArża daşt ol kim vaḳfede ziyāret cihetidin imām ravżasıġa **kililip** irdi.

Kiltürgeli[11]: (كيلتوركالى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Getüreli ve getürmek içün dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Kaf-ı ᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gelen** : kelen B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **gelimezin** : kelemezin B. ; gelmezin S. , Ş. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[4] **gelesi** : kelesi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.....kilüli** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[5] **gel** : kel B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[6] **geli yorur** : keliyorur B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demedir B.

[7] **gele ṭurduġan** : kele ṭurduġan B. // **gele ṭuranan** : kele ṭuranan B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[8] **gelmişin** : kelmişin B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[9] **kilip** : kilib B. // **gelüp** : kelüb B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[10] **kililip** : kililib B. // **gelinüp** : kelinüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.....kililip irdi** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **vaḳfede** : vaḳfeda B. // **kililip irdi** : kililib irdi B.

[11] **kaf-ı evvvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **getüreli** : ketüreli B. // **getürmek içün** : ketürmek içun B. // **dimekdür** : demekdir B.

Kilgüñg[1]: (كيلكونك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı sānī ve kaf-ı sāliş kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gelürsen ve gelseñ gerek dimekdür.

Kimsan[2]: (كيمسان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Kimzand dimekdür ki altun renginde renglü bir deridür ki āyineciler [E.163b] āyineler vażᶜ iderler. **Sedd-i İskenderī**'de pīşe-nigār ḳuşları vaṣfında gelür.

Beyt: Dime levḥa **kimsan** bile zīveri
Anıñg dik ki Hindū-yı bāzī-geri

Kimsand[3]: (كيمساند) Bu daḫı ol maᶜnāyadur ki ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hindū-yı bāzī-ger** hikāyesinde gelür.

Beyt: Tāc ile [Li.1-113b] kisvet ki tertīb eyleben
Barı **kimsand** birle teẕhīb eyleben

Kime[4]: (كيمه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gemi dimekdür ki **Sebᶜā-i Seyyāre**'de altıncı ḥikāyede müdbir ve muḳbil gemiye girdikleri maḥalde gelür ki:

Beyt: [A.74a] Çün yel öz iᶜtidālidin aştı
Zevraḳ ol **kime** birle yandaştı

Kimür[5]: (كيمور) Kaf-ı ᶜArabī ile kömüre dirler, **Ferhād u Şīrīn**'de germā vaṣfında gelür ki:

Beyt: **Kimür** şām u dem anda ṣubḥ-dem bil
Şahāb ol küredin çıḳḳan ᶜalem bil

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , S. ; ᶜArabī Ş. // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. ; kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür Li.1 // **ve kaf-ı sāliş** : ø S. ; ve sāliş Ş. ; ve kaf-ı sāliş daḫı Li.1 // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gelürsen** : kelürseñg B. ; gelürsin S. // **gelseñ** : kelseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **renginde** : renkinde B. // **renglü** : renklü B. // **deridür** : deridir B. // **āyineler** : āyinelere B. // **vażᶜ iderler** : vażᶜ iderler ki S. // **Sedd-i İskenderī'de .....bāzī-geri** : ø Li.1 // **pīşe-nigār** : bīşe-nigār B. // **gelür** : kelür B.

[3] **kimsand** : kımsand B. // **bu daḫı ol maᶜnāyadur ki** : ø E. , Ş. ; bu daḫı ol maᶜnāya gelür ki Li.1 // **ve yine** : ø Li.1 , S. // **ḥikāyesinde gelür** : ḥikāyesinde kelür B. ; ḥikāyesidür Li.1

[4] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. // **gemi dimekdür** : kemi demekdir B. // **ki Sebᶜā-i Seyyāre'de.....yandaştı** : ø Li.1 // **gemiye girdikleri** : kemiye kirdikleri B. // **gelür ki** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **çün** : cün B. // **yel** : sel B. ; sala bil S.

[5] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yli Ş. // **Ferhād u Şīrīn'de.....ᶜalem bil** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **çıḳḳan** : çıḳġan B.

Gine[1]: (كنه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Edāt-ı taşġīrde ekşer bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur,

filāngine[Ş.235b] kibi ki filāncıḳ dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci meclisde **Mevlānā Ṣafāyī** vaṣfında gelür ki:

Ṭabᶜıdın gāh gāh **rengīngine** nimeler [S.126b] baş urar irdi.

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** bāġa gitdügi maḥalde **Mecnūn**'a ḫaber gönderüp aytdı ki:

Beyt: Bir **küngine** terk-i deşt ḳılsun
Güller bile bāġ keşt ḳılsun

[E.164a] Bir küncigine dimekdür.

Ve yine **Ḥālāt-ı Seyyid Ḥasan**'da gelür ki:

Kefeş ü destārların ve yaġlıġların u itenĝ ucıda **tügünginesi** bolsa.

Kini[2]: (كيني) Ardı dimekdür. Perde kini, perde ardı dimekdür.

Beyt: Çıḳma toḳuz perde **kinidin** ki ᶜālem köymesün
Alsanĝ altı biti burḳaᶜ ḳoyġıl iki uc ḥicāb

Ve "birbiri kinice", "birbiri ardınca" dimekdür.

Beyt: Tişlerinĝni sağınıp köp sağlarımdın köz yaşım
Birbiri kinice andaḳ kim tiz bilgen incüdür

Kingeş[3]: (كينكاش) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı şānī ᶜAcemī'dür. Meşveret maᶜnāsınadur

ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** ḳabīlesi **Nevfel**'e maġlūb olıcaḳ **Leylī** atası **Leylī**'yi öldürmek dileyüp aḳrabāsıyla meşveret itdügi maḥalde gelür ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **edātı taşġīrde** : edāt-ı taşġīrdir B. ; edāt-ı taşġīrdür Ş. // **lafzla daḫı** : lafızla daḫi B. ; lafẓ ile daḫı Ş. // **olınur** : olunur B. // **filāngine kibi ki** : filāngine Ş. // **filancıḳ dimekdür** : filāncıḳ demekdir B. // **ki Mecālisü'n-Nefā'is'de.....baş urar irdi** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **Leylī bāġa** : bāġa Li.1 // **gitdügi** : kitdüki B. // **gönderüp** : könderüb B. // **Bir küncigine dimekdür** : ø Li.1 , Ş. ; Bir küncigine demekdir B. // **Ve yine Ḥālāt-ı Seyyid Ḥasan'da .....bolsa** : ø Li.1 // **Ḥasan'da gelür ki** : Ḥasan'da kelür ki B. // **yaġlıġların u itenĝ** : yaġlıġların u anınĝ B. , Ş. ; yaġlıġların danınĝ S. // **tügünginesi** : tügüngine S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel A. , Li.1 // **kaf-ı şānī** : şānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....meşveretin dimekdür** : ø Li.1 // **Nevfel'e** : Nofel'e B. // **dileyüp** : dileyüb B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **Meşveretin dimekdür** : ø B. , Ş.

Beyt: Çarlattı revān uruḳ ḳayaşın
Saldı araġa ol iş **kingeşin**

Meşveretin dimekdür.

Kinĝeşti[1]: (كينكاشتى) Ṭanışdı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ḫaḳan Ferhād'ıñ ẓaᶜfı bābında eṭıbbā ile meşveret itdügi ḥalde gelür ki:

Beyt: **Kinĝeşti** şeh tüzüp mecmaᶜ-ı eḥibbā
Bolup ḥāżırnı kim bolġay eṭıbbā

Ammā baᶜżı nüsḫada **kinĝec** vāḳıᶜ olmış, bu taḳdīrce Fārisī ile müşterekdür.

Giñg[2]: (كينك) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Geñ dimekdür ki vāsiᶜ maᶜnāsına ki **Ḫayretü'l-Ebrār**'da gelür.

Beyt: Nükte dürrin bil ḳulaġ ārāyişi
Giñg ötük oldı ayaġ āsāyişi

Givürdiler[3]: (كيوورديلار) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḳoydılar dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Cüne Şāh** vezīr ḳızını ḫarābeden getürdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kidürüp boyı başıġa ḥülle-i al
[S.127a] Mehd içige **givürdiler** fi'l-hāl

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Tārāc itiben dīn taḳıp boynuma zünnār
Yüz yılġıca küffār ḥesābıġa **givürdiler**

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Hūşenk Şāh** vaṣfında gelür ki:

Ve atġa iger ol yasadı vü tiveni yükke ol **givürdi.**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....müşterekdür** : ø Li.1 // **eṭıbbā** : aṭıbbā B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tüzüp** : tüzüb B. // **eḥibbā** : aḥibbā B. // **kinĝec** : kinĝkec B. // **olmış** : olmuş B. // **müşterekdür** : müşterekdir B.

[2] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür ki** : ø Ş. ; demekdir ki B. // **maᶜnāsına ki** : mᶜnāsına Ş. // **ki Ḫayretü'l-Ebrār'da.....āsāyişi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **āsāyişi** : ārāyişi S.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....ḥesābıġa givürdiler** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **Cüne Şāh** : Çüne Şāh B. // **vezīr ḳızını** : vezīr ḳızını B. // **getürdügi maḥalde gelür ki** : ketürdüki maḥalde kelür B. // **kidürüp** : kiderüb B. // **boyı** : boy B. // **Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki** : Ve Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür ki B. ; Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür S. // **taḳıp** : taḳıb B. // **Ve yine** : Ve Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 // **yükke** : yükge B.

Kiyik[1]: (كييك) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür. Āhūya dirler ki:

2.41. Ḥarfü'l-Kafi'l-Mażmūme

Köp[2]: (كوب) Vav ile telaffuẓ olınur. Çoḳ dimekdür. Ferhād ʿālem-i ṣabāvetde iken reft-i ḳalbi evṣāfında eydür.

Beyt: Kim ister derddin az az rivāyet
Ḳılıp ol derd anĝa köp köp sirāyet

Köprek[3]: (كوپراك) Ziyāde çoḳ dimekdür.

Köp[4]: (كب) Köp lafẓında vav telaffuẓ olınmadıġı taḳdīrce bayāġı küp dimek olur, ḫum maʿnāsına.

Köp[5]: (كوپ) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür, ba-yı ʿAcemī ile [Ş.236a] çoḳ dimekdür.

Köpelek[6] (كوپلك) Yine Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür, ba-yı ʿAcemī ile [Li.1-114a] kelebek dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ḳalaġay ṣafḥada rikʿanıñnı körüp aḳtı yaşım
[A.74a] Ṭıfl dik kim yükürür körse mülevven köpelek

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür ki:

Köpelek pervāne işin bilmes.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **dirler ki** : dirler A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

[2] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; Kaf-ı ʿArabī ile ve Li.1 ; Kaf ʿArabī ve Ş. ; kaf kaf-ı ʿArabī'dür ve S. // **ba-yı ʿAcemī ile** : ba ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. // **ba-yı ʿAcemī ile** : ba-yı ʿAcemī'yle S. , Ş. // **kaflar kaf-ı ʿAcemī'dür , ba-yı ʿAcemī ile** : kaflar ve ba ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; didikleri ḥayvāncıḳdur Li.1 // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....bilmes** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **körüp** : körüb B. // **ṭıfl** : ṭıfıl B. // **gelür ki** : kelür ki B.

Köprük[1]: (كوپروك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür ve ba-yı ᶜAcemī ile köprü maᶜnāsınadur ki

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda ḥükemā mülūkı köprüye teşbīh itdükleri maḥalde gelür ki:

Alar ki pādişāhlarnıñ deryā-yı medḥiğa batıpdurlar, alarnı **köprükge** oḫşatıpdurlar bu maᶜnī bile kim **köprük** [E.165a] maḫlūḳātınıñ ḫasīs ü şerīfi yükin köterür ve alarnı su zaḫmetidin ve balçıġ meşaḳḳat ve ġılzatıdın ötkerür.

Köp köp[2]: (كب كب) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür, balar ba-yı ᶜAcemī'dür. Muḥkem muḥkem ve çoḳ çoḳ dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de gelür.

Beyt: Tanıştılar çü birbirni soruşup
Besi yıġlaştılar **köp köp** körüşüp

Kötermek[3]: (كوتارماك) Götürmek ve ḳaldırmaḳ maᶜnāsınadur. Meşelā: Bādeden baş kötermek; şarābdan baş kaldırma, müdām iç dimekdür.

Kötergüñ[4]: (كوتاركونك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı sānī kaf-ı sāliş kaf-ı ᶜAcemī'dür. [S.127b] Götürseñ gerek dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de mevᶜiẓede gelür ki:

Beyt: Çü mezraᶜ içre saçtıñ her ni dāne
Hem ol dāne **kötergüñ** cāvdāne

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **ba-yı ᶜAcemī ile** : ᶜAcemī'yle S. ; ba ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **köprü maᶜnāsınadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda ḥükemā mülūkı** : köprüye dirler ki Nevāyī Ḥażretleri ṣāḥib-i maᶜrifeti S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.....ötkerür** : ø Li.1 // **ücinci** : üçünci B. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **itdükleri** : etdükleri B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **medḥiğa** : medḥige B. // **batıpdurlar** : batıbdurlar B. // **oḫşatıpdurlar** : oḫşatıbdurlar B. // **meşaḳḳat** : meşaḳḳatdın S.

[2] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür A. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **ba'lar ba-yı ᶜAcemī'dür** : ba'lar ba-yı ᶜAcemīdir B. ; ba'lar ᶜAcemī'dür Ş. // **muḥkem muḥkem** : muḥkem B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **çü** : cü B. // **soruşup** : soruşub B. // **körüşüp** : körüşüb B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , Ş. // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. // **kaf-ı sāliş** : sāliş Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür A. , S. , Ş. // **götürseñ** : kötürseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....cāvdāne** : ø Li.1 // **mevᶜiẓede** : mevizada B. // **gelür ki** :kelür ki B. // **çü** cü B.

Köterdi[1]: (كوتاردى) Götürdi dimekdür.

Kötel[2]: (كوتل) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Yedek atına dirler.

Göclük[3]: (كوجلوك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī ve kaf-ı ṯānī kaf-ı ʿArabī'dür ve cim-i ʿArabī ile ḳuvvetlü maʿnāsınadur.

Güçün[4]: (كوچون) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür ve cim-i ʿAcemī ile gücle dimekdür. Her ḫuṣūṣda bi'ż-żarūri meyl eylemek maʿnāsına gelür ki **Sebʿā-i Seyyāre**'de yedinci ḥikāyede rāvi, **Dilārām**'ıñ ceng-nüvāzlığı vaṣfında **Behrām Şāh** aytdı.

Beyt: Eyleben ḫalḳ ol neaġa **güçün**
Cān birip belki andaḳ ölmek üçün

Ve yine gücle ve ḳuvvetle maʿnāsına daḫı gelür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da pādişāh [E.165b] vaṣfında gelür.

Beyt: Ḳavs anĝa bir ya ki çü tartıp **güçün**
Astı felek ṭāḳıġa menşūr üçün

[Ş.236b] Ve yine **Ḥasb-ı ḥāl**'da gelür ki:

Beyt: Tutulsa birev uġrıdur dip **güçün**
Tutuban ölüklükke kismek üçün

Göçürgüñg[5]: (كوچوركونك) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Göçürseñ gerek dimekdür ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

---

[1] **götürdi** : kötürdi B. // **dimekdür** : ø Li.1 ; demekdir B.

[2] **kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş.

[3] **kaf-ı ʿAcemī** : ø Ş. ; ʿAcemī S. // **kaf-ı ṯānī** : ø Ş. // **kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf-ı ʿArabīdir B. // **ve cim-i ʿArabī ile** : ve cim-i ʿArabī'yle Li.1 , S. ; cim ʿArabī'dür Ş. // **ḳuvvetlü** : ḳuvvetli B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.

[4] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. // **cim-i ʿAcemī ile** : cim-i ʿAcemī'yle Li.1 : cim ʿAcemī'dür S. // **Kaf , kaf-ı ʿAcemi'dür ve cim-i ʿAcemī ile** : Kaf ve cim ʿAcemī'dür Ş. // **gücle dimekdür** : güçle dmekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür ki Sebʿā-i Seyyāre'de .....kismek üçün** : ø Li.1 // **ceng-nevāzlığı** : cenk-nevazlığı B. // **aytdı** : aytdı ki B. , S. , Ş. // **cān birip** . cān birib B. // **ölmek** : ötmek S. // **ölmek üçün** : ölmek uçun B. // **Ve yine gücle** : Ve yine güçle B. // **daḫı gelür ki** : daḫi kelür ki B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki S. , Ş. // **bir ya ki** : bir ma ki S. // **çü tartıp** : cü tartıb B. // **menşūr üçün** : menşūr uçun B. // **Ḥasb-ıḥāl'da gelür ki** : Ḥasb-ı ḥāl'da kelür ki B. ; Ḥasb-ı ḥāl'da gelür S. // **dip** : dib B. // **Tutuban ölüklükke kismek üçün** : ø S.

[5] **Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **göçürseñ** : köçürseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münācāt-nāme'de.....göçüngüñg** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ve ol müsāfirni** : ve o musāfirni B.

Ve ol müsāfirni bu ḫānedāndın göçürgüng.

Göregan[1]: (كوركان) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Timur Ḫan neslinden bir kimesne Cengis Ḫan neslinden ḳız alsa anga göregan dirler ve daḫı şol kişiye dirler ki kendü şāh neslinden ola ve iki pādişāh ḳızın almış ola ve daḫı bir ḫan ḳızından ve ḫan oġlından [Li.1-114b] ḥāṣıl olmış şeh-zādeye dirler ki [S.128b] yine ḫaḳan ḳızın almış ola ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on dördinci maḳāle āḫirinde cihānıñ bī-vefālıġı beyānında gelür ki:

Beyt: Ḳanı cihān dāveri Cengis Ḫan
Ḳanı cihān ḫanı Timur Göregan

Körgen[2]: (كوركان) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī'dür ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ʿAcemī'dür. Gören [A.75a] dimekdür.

Körgüsi[3]: (كوركوسى) Görse gerek dimekdür.

Körerdin[4]: (كورارديڹ) Görmekden dimekdür.

Körgec[5]: (كوركاج) Göricek [E.166a] dimekdür.

Körey[6]: (كورای) Göreyin dimekdür.

Körer[7]: (كوران) Görür dimekdür.

Körmeydür irdi[8]: (كورمای‌دورايردی) Görmemişdi ve görmeyüp ṭururdı dimekdür.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Li.1 , Ş. // **Cengis Ḫan neslinden** : Cengiz Ḫan neslinden B. // **daḫı şol kişiye** : daḫi şol kişiye B. // **kendü** : kendi B. // **şāh neslinden** : pādişāh neslinden B. // **ve daḫı bir ḫan** : ve daḫı bir ḫan B. // **ḥāṣıl olmış şeh-zādeye** : ḥāṣıl olmış ola ḫan ḳızın almış olan şeh-zādeye Li.1 // **yine ḫaḳan ḳızın** : yine ḫan ḳızın S. // **dördinci** : dördünci B. // **maḳāle āḫirinde** : maḳālede āḫirinde Ş. ; maḳāle āḫerinde B. // **cihānıñ** : cihānuñ B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. ; bir beytde gelür ki S.

[2] **kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf-ı ʿArabīdir B. ; ʿArabī Ş. // **kaf-ı ṣāliṣ** : ṣāliṣ Ş. // **kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf-ı ʿAcemīdir B. : ʿAcemī'dür A. , S. , Ş. // **gören** : kören B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **görse** : körse B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[4] **görmekden** : körmekden B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **göricek** : köricek B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demedir B.

[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **göreyin** : köreyin B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[7] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **görür** : körür B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[8] **körmeydür irdi** : körmeydur irdi B. // **görmemişdi** : körmemişdi B. // **görmeyüp** : körmeyüb B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

Kördik[1]: (كوردیك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Görsün dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Beytü'l-aḥzān bile Yaᶜḳūb'nı Yūsuf ġamıda
Körmeken hicrde kördik mini virānım ile

Körmeyin[2]: (كورمايين) Görmeyeyin ve görmeyince dimekdür.

Körgüzür[3]: (كوركوزور) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Göster dimekdür.

Körmekge[4]: (كورماك كا) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱āliş ᶜAcemī'dür. Görmege dimekdür.

Körgüñg[5]: (كوركونك) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱āliş kaf-ı ᶜAcemī'dür. Görseñ gerek dimekdür.

Körmegiñge[6]: (كورماكينكا) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱āliş kaf-ı ᶜAcemī'dür. Sen görmek içün ve seni görmek içün dimekdür.

Kürük[7]: (كوروك) Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür. [Li.1-115a] Yumurda başan tavuġa dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Vaḳti bile ḳıldı ḫurūs ün ᶜayān
Ḳılmadı bir laḥẓa kürük mākiyān

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **görsün** : körsün B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[2] **görmeyeyin** : körmyeyin B. // **görmeyince** : körmeyince B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **körgüzür** : körgüzdür S. // **ve kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **göster** : köster B. ; gösterür S. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **kaf-ı s̱āliş** : s̱āliş Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **görmege** : körmeke B. // **dimekdür** : demekdir B. // **görmege dimekdür** : ø Li.1

[5] **körgüñg** : körküñg B. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı s̱āliş** : s̱āliş Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **görseñ gerek dimekdür** : körseñ kerek demekdir B.

[6] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı s̱āliş** : s̱āliş S. , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **sen görmek içün** : sen körmek için B. // **seni görmek içün dimekdür** : seni körmek için demekdir B.

[7] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.....kürük mākiyān** ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḫurūs** : ḫoros B.

Görkelige[1]: (كوركالى) Kaf-ı evvel ve kaf-ı sāliş [Ş.237a] ᶜAcemī'dür ve kaf-ı sānī ᶜArabī'dür. [E.166b] Eylüginde ve güzelliginde dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da ikinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Puḫte vü hem-vār [S.128b] tutulġan yüzi
Görkeyige vaṣfdın artuḳ özi

Görg[2]: (كورك) Kaflar ᶜAcemī'dür, ḥüsn maᶜnāsına.

Görkedi[3]: (كوركادى) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı sānī ᶜArabī'dür. Güzel oldı dimekdür.

Görketip ve görkeyip[4]: (كوركاييب و كوركاتيب) Güzel olup ve güzel eyleyüp dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de pīrlik vaṣfında gelür.

Beyt: Yaşaġan sayı dāniş içre batıp
Keten dik nice istizip görketip

Görklük[5]: (كوركلوك) Ḥüsn-dār maᶜnāsınadur ki Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Lāf ursa kün yüzüñg bile ᶜayn-ı küzāf irür
Görklük sin oḳ sin özge kişi sözi lāf irür

Görklükni[6]: (كوركلوكنى) Ḥüsn-dārı ve güzeli dimekdür ki yine Luṭfī eşᶜarında gelür.

Beyt: Luṭfī ṭamaᶜ itme mihr andın
Görklükni cü bī-vefā yarattı

---

[1] **kaf-ı sāliş** : sāliş B., Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **eylüginde** : eylükinde B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maḳāle ḥikāyesinde** : maḳālede Li.1 ; maḳālede ḥikāyede S. // **gelür** : kelür B. // **tutulġan** : ḳutulġan B., S. // **görkeyige** : görkelige S.

[2] **kaflar ᶜAcemī'dür** : kaflar ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı evvel ve kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür Li.1 // **maᶜnāsına** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur Li.1

[3] **Kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evv ᶜAcemī'dür S. // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **görketip ve görkeyip** : görketib ve görkeyib B. // **güzel olup** : güzel olub B. // **güzel eyleyüp** : güzel eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür b. ; gelür ki A. // **batıp** : batıb B. // **nice** : niçe S. // **iskizip** : iskizib B. // **görketip** : görketib B.

[5] **ḥüsn-dār** : ḥüsün-dār B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Luṭfī eşᶜārında.....lāf irür** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S., Ş.

[6] **ḥüsn-dārı** : ḥüsün-dārı B. // **güzeli** : güzelliki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. // **cü** : çü B.

Körege[1]: (کورکه) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Meclisde bir şandalī olur ki üzerne şürāḥi ve bülbüle ve ḳadeḥ ve göze ḳorlar anĝa dirler [E.167a] ve şarāb ẓarfına daḫı dirler, bülbül maᶜnāsınaki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede **Ferruḫ Ḥaleb**'de Āḫī meclisine vardugı maḥalde gelür ki:

Beyt: **Körege** alyıġa ḳopup bardı
Yükünüp bir ḳadeḥni sıpḳardı

Ve yine **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Mesᶜūd, Cüne Şāh** meclisine gelüp kendü cāmın anda gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳoydı çün şeh bisāṭıġa kāmın
Körege içre kördi öz cāmın

Körge[2]: (کورکه) [A.75b] Kaf-ı evvel [S.129a] kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḫar-gāhıñ dıvārı cıbuḳlarına dirler ve evler dıvārına envāᶜ-ı aḳ mişeden ṭutulan zara dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de bahārī ḳaṣr vaṣfında gelür ki:

Beyt: Kilimi salınıp gül-gūn-ı dibā
Yasalıp **körgesi** gül-reng dibā

[Ş.237b] Ammā ḫar-gāh esbābı maᶜnāsına **Sedd-i İskenderī**'de şitā vaṣfında gelür ki:

Beyt: Aḳ öyge işik rest tünĝlük dağı
Bolup **körge** öy dorıġa tük dağı

Körge bay[3]: (کورکه بای) Cemāle ġanī dimek olur, yaᶜnī cemālinde ḳuṣūrı yoḳ.

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B. , S. , Ş. ; ᶜArabī'dür Li.1 // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **ẓarfına daḫı dirler** : ẓarfına daḫi dirler B. // **gelür ki** : kelür : B. ; gelür A. , Li.1 , S. // **ḳopup** : ḳopub B. // **yükünüp** : yükünüb B. // **Ve yine Sebᶜa-i Seyyāre'de..... öz cāmın** : ø Li.1 // **Cüne Şāh** : Çüne Şāh B. // **gelüp** : kelüb B. // **gördügi maḥalde gelür ki** : kördüki maḥalde kelür ki B. ; gördügi maḥalde gelür S. // **körege içre** : görege içre B.

[2] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **ḫar-gāhıñ** : ḫar-gāhda S. // **cıbuḳlarına** : çıbuḳlarına B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....tük dağı** : ø Li.1 // **ḳaṣr vaṣfında gelür ki** : ḳaṣır vaṣfında kelür ki B. ; ḳaṣr vaṣfında gelür S. // **salınıp** : salınıb B. ; salıtıp S. // **gül-gūni dibā** : gül-günu zibā B. // **yasalıp** : yasalıb B. // **gül-reng** : gül-renk B. // **gül-reng dibā** : gül-reng zibā Ş. // **şitā vaṣfında gelür ki** : şitā vaṣfında kelür B. // **bolup** : bolub B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Körgec: (كورگاج) Göricek dimek olur. Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Dilārām taṣvīrin gördigi yerde eydür.

Beyt: Ḳoydı şeh ḫıdmetiġa ferzāne
Şeh perī **körgec** oldı divāne

Körgüzmek[1]: (كوركوزماك) Göstermek maᶜnāsınadur.

Beyt: **Körgüzür** hicrān ḥurūfı noḳṭasın cān her ṭaraf
Sinsizin yaᶜnī ki ḳoydum dāġ-ı hicrān her ṭaraf

Körçek[2]: (كورچك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim-i ᶜAcemī ile gemi küregine [Li.1-115b] dirler.

Güz[3]: (كوز) Kaf-ı ᶜAcemī ile [E.167b] yaġmurca didikleri āhūya dirler.

Gözenk[4]: (كوزنك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür. Ḫar-gāh esbābına dirler ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Fārisī'de bu ᶜibāreti ehl-i Fürs yine bu ad ile idā iderler ve muṭlaḳ Türkī'dür didükleri maḥalde gelür ki:

Bir müteᶜayyin nimedür ki aḳ öydür , anı̂ga ḫar-gāh at ḳoyupdurlar , ammā anı̂ng eczāzınıng köpini Türkī til bile ayturlar andaḳ ki **gözenk**.

Közleli[5]: (كوزلالى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gözleyelim dimekdür.

Közgü[6]: (كوزكو) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṣānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Āyīne maᶜnāsına.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Körçek** : körcek S. // **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir b. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **cim-i ᶜAcemī ile** : cim ᶜAcemī'dür Ş. // **gemi küregine** : kemi kürekine B.

[3] **didikleri** : dedikleri B.

[4] **kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür** : kaf-ı ṣānī ᶜArabīdir B. ; sānī ᶜArabī'dür Ş. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de.....andaḳ ki gözenk** : ø Li.1 // **didükleri** : dedikleri B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **müteᶜayyin** : mütaᶜayyin B. // **ḳoyupdurlar** : ḳoyubdurlar B.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gözleyelim** : közleyelim B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş.

Közlük[1]: (كوزلوك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gözlü dimekdür ki Rübāᶜiyyāt-ı Luṭfī'de gelür.

Rübāᶜiyye: Ey evc-i melāḥat üstide ay yüzlük
Gül-zār-ı leṭāfet ara nergis közlük
Ḳaşıñda egerçi igrilik bar velī
Ol serv kibi ḳaddiñge bardur tüzlük

Kösev[2]: (كوساو) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [S.129b] Fırun küsgüsine dirler ki ve odlu egsiye dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Tīreler luṭf eyleben tutmas ṣafā ehli yirin
[E.168a] Yarumaḳ birle ucı şemᶜ özini tutmas kösev

Kögsük[3]: (كوكسوك) Kaf-ı evvel ve kaf-ı ṣāliṣ kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı ṣānī ᶜAcemī'dür.Gögüs dimekdür, sīne maᶜnāsına ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ṭoḳuzıncı maḳāle ḥikāyesinde sāḳīye ḫiṭāb idüp eydür ki:

Beyt: Tā yaḳa ve kögsük itip çāk içey
Her nice kim bulsa tola pāk içey

Kökle[4]: (كوكلا) Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp sāz çal maᶜnāsınadur ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da maḳāle-i evveldi gelür.

Beyt: Türk sürūdını tüzük birle tüz
Yaḫşı ayalġu bile kökle ḳopuz

---

[1] Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // gözlü : közlü B. // dimekdür : demekdir B. // ki Rübāᶜiyyāt-ı Luṭfī'de .....bardur tüzlük : ø Li.1 // gelür : kelür B. // rübāᶜiyye : rübāī B. // nergis : nerkis B. // ḳaddiñge : ḳaddiñgke B.

[2] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // fırun : furun B. // küsgüsine : küseyisine B. // dirler ki ve : dirler ve Li.1 , Ş. // ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....tutmas kösev : ø Li.1 // gelür : kelür B. // şemᶜ özini : ornın B.

[3] kaf-ı evvel ve kaf-ı ṣāliṣ : kaf-ı evvel ve ṣāliṣ Ş. // kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S. , Ş. // kaf-ı ṣānī : ṣānī Ş. // ᶜAcemī'dür : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // gögüs : kögüs B. // dimekdür : demekdir B. // maᶜnāsına ki : maᶜnāsına S. // ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.....pāk içey : ø Li.1 // idüp : idüb B. // eydür ki : itdi ki S. // itip çāk : itib çāk B.

[4] Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. // emr idüp : emr idüb B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // maḳāle-i evvelde : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // Ve yine .....çaldıñ dimekdür : ø Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Ş. // öldürmek : ölderimek E. ; kök öldürmek S. // vezninde : vezninda B. // āhenginde : āhenkindi B. ; eşkinde S. // dimekdür : demekdir B.

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Didim terāne-i cān-baḫş maṭrabāsın ḫōd
[Ş.238b] Firāḳ sāzı tüzüp öltürür **köki** çaldıñg

Öldürmek vezninde ve āhenginde çaldıñ dimekdür.

Kök[1]: (كوك) Bu daḫı sāz çalmaḳ maᶜnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci münācātda gelür.

Beyt: Zühre oyna yitip def ile çengini
Nevḥa **kökide** tüzüp āhengini

Nevḥa vezninde āhengin düzüp [E.168b] dimekdür.

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Yıġlañg ey şemᶜ ü ṣürāḥi ki ölerimni bilip
Muṭrabı nevḥa-serā nevḥa **kökin** çaldı yine

Bu daḫı [A.76a] hevḥa [S.130a] veznin ve āhengin çaldı dimekdür.

Kökte[2]: (كوكته) Bu daḫı emr idüp çal dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Şāḳīyā mey tola bir ᶜarbede ister köñglüm
Ey ḳalender çala başla ölür ü **kökte** [Li.1-116a] ḳopuz

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati bir nice māᶜnāya taṣḥīḥ itmişler ki:

Kök lafzın hem nice maᶜnī bile istiᶜmāl ḳılurlar. Biri **kök āsmānnı** dirler, yana **kök āhengdür** ; yana **kök tikerde** köklemekdür, yana **kökke** daġnı hem dirler, yana sebze ve ölenġni daġı dirler.

---

[1] **Bu daḫı sāz** : bu daḫi sāz B. ; bir daḫı sāz S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ikinci münācātda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **oyna yitip** : uşatıb B. ; uşatıp A. , S. // **çengini** : çenkini B. // **tüzüp** : tüzüb B. // **āhengini** : āhenkini B. // **Nevḥa vezninde.....çaldı dimekdür** : ø Li.1 , Ş. // **āhengin düzüp dimekdür** : āhenkini düzüb demekdir ki B. // **Ve yine** : ø A. // **gelür** : kelür ki B. // **bilip** : bilib B. // **Bu daḫı nevḥa** : bu daḫi nevḥa B. // **āhengin çaldı dimekdür** : āhenkin çaldı demekdir B.

[2] **kökte** : kökne S. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **kökte ḳopuz** : kökne ḳopuz S. // **Ve yine.....ölenġni daġı dirler** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri .....taṣḥīḥ itmişler ki** : ø Ş. ; gelür ki Ş. // **bir nice** : bir niçe S. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **kök lafzın** : ve kök lafzın S. , Ş. // **nice maᶜnī** : niçe maᶜnī S. , Ş. // **kök āhengdür** : kök āhenkdür B. // **ölenġni** : ölenkni B.

Kögrek[1]: (كوكراك) Kaf-ı evvel ve kaf-ı sāliş kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı sānī kaf-ı ᶜAcemī'dür.

Ciger maᶜnāsınadur ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Bī-ciger bolsam belā tartarda veh imdi ni teñg
Bardı közdin çün bağır perkālesi dik **kögrekim**

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

[E.169a] Beyt: Ḫancerinñg cānımġa yitti **kögrekimge** sancılıp
Navekinñg yanımġa olturdı ᶜiyādetġa kilip

Kökümtül[2]: (كوكومتول) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gömgök dimekdür.

Kögergünce[3]: (كوكاركونجه) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı sānī ve kaf-ı sāliş kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gögerünce dimekdür.

Kökültaş[4]: (كوكلتاش) Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür. Bir kişiniñ oğlınıñ dāyesiniñ oğlı olsa ikisi daḫı ol dāyeniñ südin emüp bile büyüseler dāye oğlına dirler ki maḫdūm oğlı aña kökültaş deyü ḫiṭāb ider ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād öldügi maḥalde Behrām Dilāver'e ḫiṭāb idüp eydürdi ki:

Beyt: Ki ey rūḥunñg bolup rūḥumġa peyvend
Kökültaş dāyeni şākird ü ferzend

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de [S.130b] Ferhād'la Behrām ḥaḳḳında gelür ki :

Beyt: [Ş.238b] Bolup nisbetde **kökültaşı** anınñg
Ṭarīḳat bābıda ḳardaşı anınñg

---

[1] **kaf-ı sāliş** : sāliş Ş. // **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **Ve yine.....kilip** . ø Li.1 // **ḫancerinñg** : ḫançerinñg B. , S. // **yitti** : ø B. // **sancılıp** : sancılıb B. // **kilip** : kilib B.

[2] **Kaflar . kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **gömgök** : kömkök B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī S. , Ş. // kaf-ı sānī : sānī Li.1 , Ş. // **kaf-ı sānī ve kaf-ı sāliş** : kaf-ı sānī ile kaf-ı sāliş B. // **kaf-ı sāliş** : sāliş Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **gögerünce** : kögerünce B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar ka-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **kişiniñ** : kişinin B. // **ikisi daḫı** : ikisi daḫi B. // **ol dāyeniñ** : ol dāyenüñ S. // **emr idüp** : emr idüb B. // **bile büyüseler** : büyüseler E. // **deyü** : deyu B. // **ḫiṭāb ider ki** : ḫiṭāb eyler Li.1 ; ḫiṭāb idüp eydür ki S. // **ki Ferḥad u Şīrīn'de .....şākird ü ferzend** : ø Li.1 // **Ferhād u Şīrīn'de.....eydür ki** : ø Ş. // **öldügi** : öldüki B. // **ḫiṭāb idüp eydür ki** : ḫiṭāb idüp iderdi B. ; ḫiṭāb eytdügi maḥalde gelür ki Ş. // **rūḥunñg bolup** : rūḥunñg bolub B. // **kökültaş dāyeni** : kökültaş ve ini B. // **şākird ü ferzend** : şākird ü firzend B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **ḥaḳḳında gelür ki** : ḥaḳḳında kelür B. ; ḥaḳḳında gelür S. // **bolup nisbetde** : bolub nisbetde B.

Kölege[1]: (كولاكا) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṯānī ᶜAcemī'dür. Gölge dimekdür, sāye maᶜnāsına ki Ḥayretü'l-Ebrār'da üçinci maḳālede pādişāh vaṣfında gelür ki:

Beyt: Mülk-i **Süleymān** üze ᶜişret-nümāy
Başınĝa salmay **kölege** cüz hümāy

[E.169b] Kölegeñ[2]: (كولاكانك) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṯānī ve ṯāliṯ ᶜAcemī'dür. Seniñ gölgeñ dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de naᶜtda gelür ki:

Beyt: **Kölegeñ** tapsa irdi cirm-i türāb
Anĝa gerdündın ötkey irdi cenāb

Gölek[3]: (كولاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı ṯānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Deryā mevcine dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da tevḥīdde [Li.1-116b] gelür.

Beyt: Bāġ-ı ḫıred naḫlini ḫāşāk itip
Baḥr-ı belā mevcini **gölek** itip

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Kime aġzı dime kim ᶜışḳıda köksüm çākidür
Baḥr mevci yoḳ ki eşkim silininĝ **gölekidür**

Külümlü[4]: (كولوملو) Kaf-ı ᶜArabī ile gülmelü ve gülüşlü maᶜnāsınadur ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Gül dik **külümlü** ġoncama bir kün yoluḳmadım
[A.76b] Aylarda bir hem üçremedim yaḫşı yüzinĝe

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ṯānī** : ṯānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **gölge dimekdür** : kölge demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Ş. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da .....cüz hümāy** : ø Li.1 // **üçinci** : üçünci B. ; üçinci S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. // **başınĝa** : başında B.

[2] **kaf-ı ṯānī ve ṯāliṯ** : ṯānī ve ṯāliṯ Ş // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür A. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....irdi cenāb** : ø Li.1 // **naᶜtda** : naatda B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **ötkey** : ötgey B.

[3] **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī S. , Ş. // **kaf-ı ṯānī** : ṯānī Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **ḫaşāk itip** : ḫāşāk itib B. // **gölek itip** : gölek itib B. // **Ve yine.....gölekidür** : ø Li.1 // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki A. // **ᶜışḳıda** : ᶜaşḳıda B. // **baḥr** : baḥir B.

[4] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **gülmelü** : külmelü B. // **gülüşlü** : külüşlü B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S.

Külgü[1]: (كولكو) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṯānī ᶜAcemī'dür. Gülmek maᶜnāsınadur.

Beyt: Lebleri ḫazān bolur közümde körse yıġlamaḳ
Közlerim yıġlar leb-icān-baḫşda **külgü** körüp

Külegec yüzlük[2]: (كولاكاج يوزليك) Kaf-ı evvel ve kaf-ı ṯāliṯ ᶜArabī ve kaf-ı ṯānī ᶜAcemī'dür. Güler yüzlü dimekdür.

Köl kömük[3]: (كول كوموك) Kafları kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı gömgök dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** atası mezārına geldügi maḥalde gelür ki:

[E.170a] Beyt: Urdı atası mezārıġa baş
[S.131a] Kim **köl kömük** itti başın ol taş

Gül ve göl[4]: (كول و كول) Kaf-ı ᶜAcemī ile pīrehen maᶜnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on beşinci maḳālede mestler ẕemminde gelür ki:

Beyt: Ton iteki balçıġ olup alı öl
Alı öl ammā anıñ alıda **göl**

Külni[5]: (كولنى) Kaf-ı ᶜArabī ile güli dimek olur.

Beyt: Yüz şikāf itiñ tenim yoḳ irdi köñlümdin nişān
Eyle kim ot tapmaġa belā **külni** her yan aḫtarıp

Kömürdi[6]: (كوموردى) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Kemik ve ġayrı nesne kömürdi dimekdür.

---

[1] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı ṯānī** : ṯānī Ş. // **ᶜAcemi'dür** : ᶜAcemīdir B. // **gülmek** : külmek : B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Külegec** : külegeç B. // **kaf-ı ṯāliṯ** : ṯāliṯ Ş. // **kaf-ı ṯānī** : ṯānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **güler** : küler B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **Kafları kaf-ı ᶜArabī'dür** : kafları kaf-ı ᶜArabī'dür B. ; kafları ᶜArabī'dür Ş. // **bu daḫı** : ø S. ; bu daḫi B. // **gömgök** : kökkök B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....ol taş** : ø Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **olup** : olub B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Kömüklük[1]: (كوموك لوك) Kaflar kaf-ı ʿArabī'dür. Gömülmiş, yaʿnī defn olınmış nesne dimekdür.

Kömek[2]: (كومك) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür. Eñse maʿnāsınadur ve himmet ve ʿināyet ve muʿāvenet maʿnāsınadur ki **Münşeāt**'da [Li.1-117a] altıncı mektūbda gelür.

Ve bu ḫaberler ʿIraḳ'dın kilüli ve yana **kömekler** ḫayāl ḳılıp irdiler.

Ve yine himmet ve ʿināyet maʿnāsına **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Seyf-i ẕi'l-Yezen** milkini ki **Yemen** vilāyetidür , **Ebrehe**'den alıvirdügi maḥalde gelür ki:

Nūşīnrevān imdād ḳılıp deryā yolıdın **Yemen**'ġa yıparıp anıñ **kömeki** mededi bile milkin aldı.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Cān u köñgül firāḳı hücūmıda ittiler
Menden zebūn u zār-raḳ oldı **kömeklerim**

Maʿāvin dimekdür.

[E.170b] Ammā eñse maʿnāsına **Bedāyiʿü'l-vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Öldüm ġam-ı ʿışḳını ʿayān eylemekimdin
Çikkeyler idi kāş tilimni **kömekimdin**

Kömrek[3]: (كومراك) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür. Bögür dimekdür, tehī-gāh maʿnāsına.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **gömülmiş** : kömülmüş B. // **defn olınmış** : defn olunmuş B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **eñse maʿnāsınadur** : ense maʿnāsınadır B. // **ve himmet** : kimi de himmet B. // **ve himmet.....maʿnāsınadur ki** : ø S. // **muʿāvenet maʿnāsınadur ki** : muʿāvenet maʿnāsınadır B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. // **kilüli** : kilüb B. // **ḳılıp irdiler** : ḳılıb irdiler B. // **Yemen vilāyetidür** : Yemen vilāyetidir B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **imdād ḳılıp** : imdād ḳılıb B. // **Yemen'ġa** : Yemenge B. // **yıparıp** : yıparıb B. ; yıbarıp A. // **Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da.....maʿāvin dimekdür** : ø Li.1 // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür ki B. // **köñgül firāḳı** : köñgül firāḳ B. // **maʿāvin dimekdür** : ø B. , Li.1 ; maʿāvinlerim dimekdür A. , S. , Ş. // **ammā eñse** : ammā ense B. // **Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da gelür** : Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da kelür ki B. ; Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da gelür ki A. // **ġam-ı ʿışḳını** : ġam-ı ʿaşḳını B. // **çikkeyler** : çıḳḳaylar B.

[3] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Kön̂grenme[1]: (كونكرانما) Söylenme ve kömürdenme dimekdür ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da gelür.

Beyt: Lāzım-ı ʿışḳ oldı hicrān bolma ʿāşıḳ kimsege
İmdi oldun̂g taḥammül eyleben [S.131b] kön̂grenmegil

Ve yine Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür ki:

Beyt: Her ni Ḥaḳḳ emri durur şükr eyle ḳıl kil kim ḳılmaḳ
Bendedin yaḫşi imes ḫᵛāce işin kön̂greniben

Küncilik[2]: (كونجيليك) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür ve cim-i ʿArabī ile her gün dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Künica kiltürüp bülbülni ḫalvet
Tutar nev-rūz vaṣfı birle ṣoḥbet

Çü gül-i miskīn bu derd [Li.1-117b] içre giriftār
Künica ṣabr iter nā-çār u nā-kār

Küneş[3]: (كونش) Güneş maʿnāsınadur , ġāyet ıssı güne daḫı dirler ki Münşeāt'da ikinci mektūbda bir rübāʿīde gelür.

Rübāʿī: Çü mihr otıdın semender oldı sereṭān
Āteş-gede diki tutaştı gül-zār-ı cihān
İrmes bu ısıġ küneşde çıḳmaḳ imkān
Ḫōşdur kişige bolsa savuḳ sāye-mekān

[E.171a] [Ş.239b] Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki :

Beyt: [A.77a] Sin dik ü keygen şeb ender rūz ḫaliñ dik imes
Kice vü kündüz libāsın kiyseler ay u küneş

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **lāzım-ı ʿışḳ** : lāzım-ı ʿaşḳ B. // **bolma** : bolana B. // **imdi oldun̂g** : imdi kim oldun̂g B. , Li.1 // **Ve yine.....kön̂greniben** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **Ḥaḳḳ emri durur** : ḥaḳ emri dürür B

[2] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. // **cim-i ʿArabī ile** : cim-i ʿArabī'yle S. ; cim daḫı ʿArabī'dür Li.1 // **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür ve cim-i ʿArabī ile** : Kaflar ve cim ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Beyt** : Naẓm Li.1 // **kiltürüp** : kiltürüb B.

[3] **güneş** : küneş B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **güne daḫı** : küne daḫı B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **bir rübāʿīde gelür** : bir rübāʿīde kelür B. // **Rübāʿī** : Beyt A. , E. , Li.1 // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür Li.1 , S. , Ş. // **sin dik ü keygen** : sin dik ve keygen B. // **ḫaliñ** : ḫallenk B. // **kice vü kündüz** : kice ve kündüz B. // **ay u küneş** : ay ve küneş B. // **aṣl** : aṣıl B. // **olınan** : olunan B. // **ḳuyaşdur** : ḳuyaşdır B. // **düşmişdür** : düşmüştür B. // **şübheyi** : sübhe B. // **defʿ ider** : defʿ eyler Li.1 // **elifsiz daḫı** : elifsiz daḫi B. // **cāyizdür** : cāyizdir B. // **ḳuyeş daḫı** : ḳuyeş daḫi B. // **yazılur** : yazılır B. ; dirler Li.1 // **Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da.....tozġurdı** : ø Li.1 // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. // **ʿaṣr namāzın** . ʿaṣır namāzın B. // **üçün** : uçun B. // **ıżṭırābġa** : iżṭirābġa B. // **ḳaytarıp** : ḳaytardı S. // **tozġurdı** : tozġuzdı B.

Aṣl āf-tābda istiᶜmāl olınan meşhūrı ḳuyaşdur. Eger şübhe olursa mıṣrāᶜ-ı evvelde imes lafẓına ḳāfiye düşmişdür. Şübheyi defᶜ ider ve elif ile ve elifsiz daḫı yazılmaḳ cāyizdür. Neteki ḳuyaş ve ḳuyeş daḫı yazılur.

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Süleymān ᶜAleyhi's-Selām** ikindü namāzı fevt olduġı maḥalde gelür ki:

Süleymān ᶜAleyhi's-Selām ᶜaṣr namāzı fevt bolġay üçün ıẕṭırābġa tüşti. Teñgdi ṭaᶜālā küneşi ḳaytarıp ol ḥażret namāzın ḳılġunca öz yirde [S. 132a] tozġurdı.

Gönc[1]: (**كونج**) Kaf-ı ᶜAcemī ile şādī ve müfāḫara maᶜnāsınadur ki **Fihrist-i** Naẓmü'l-Cevāhir'de pādişāh vaṣfında bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye: Āfāḳ **gönci** ẕāt-ı ferhundesi bil
Eflāk çıraġı rā-yı raşşendesi bil
Cemşīd'ni ḫaşmet içre şermendesi bil
Dāniş **İskenderī** kemīn bendesi bil

Gönendi[2]: (**كوناندى**) Kaf-ı ᶜAcemī ile sevindi ve faḫr eyledi dimekdür.

Gönendürüp[3]: (**كوناندوروب**) Sevindürüp ve faḫr itdürüp dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Münācāt-nāme'de gelür.

[E.171b] Beyt: Havā birle heves otını söndür
Gönendürüp mini yolumġa köndür

Köymiş[4]: (**كويمش**) Kaf, ᶜArabī'dür. Bahāne ve taᶜallül eyleyüp bahāne itmiş dimekdür.

Köymendi[5]: (**كويمندى**) Kaf, ᶜArabī'dür. Taᶜallül ve bahāne eyledi [Li.1-118a] dimekdür.

Köymenme[6]: (**كويمانما**) Taᶜallül ve bahāne eyleme dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Fihrist-i** Naẓmü'l-Cevāhir'de.....**bendesi bil** : ø Li.1 // **bir rübāᶜīde gelür** : bir rübāᶜīde kelür B. ; gelür ki S.

[2] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle A. ; kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **gönendürüp** : gönendürüb B. // **sevindürüp** : sevindürüb B. // **faḫr itdürüp** : faḫr etdürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de.....köndür** : ø Li.1 // **Münācāt-nāme'de** : Münācāt'da A. , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **söndür** : söyindür S. // **gönendürüp mini** : gönendürüb mini B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (12b) vardır.

[5] **Kaf , ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **üçün** : uçun B.

Beyt: Ey Nevāyī yār eger dir kim özüñgni otġa sal
Ten yalañg eylerge köyme cān üçün **köymenmegil**

Köymenip[1]: (كويمانيب) Taᶜallül ve bahāne eyleyüp dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Yār kūyıdın öterde başıma yaġsa belā
Anda eyler min tevaḳḳuf her cihetdin **köymenip**

Köydi[2]: (كويدى) Kaf-ı ᶜArabī ile yandı dimekdür.

Köymegim[3]: (كويماكيم) Yanmaġım dimekdür.

Köydürmek[4]: (كويدورماك) Yaḳmaḳ ve köyündürmek maᶜnāsınadur.

Köydürey[5]: (كويدوراى) Yaḳın dimekdür.

Beyt: Dip imiş sin **köydürey** bir dāġ ile könglin anıñg
Her niçük kim dāġ bolsun dāġ-ı hicrān bolmasun

Köymenip[6]: (كويمانيب) Güyerlenüp dimekdür.

Köylek[7]: (كويلك) Gülmek dimekdür.

Köygey[8]: (كويكاى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Yana dimekdür.

Köygüci[9]: (كويكوجى) Yanıcı dimekdür.

Köyük[10]: (كويوك) [Ş.240a] Kaflar ᶜArabī'dür. Yanmış dimekdür.

Köygeñge[11]: (كويكانكا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve s̱āliş ᶜAcemī'dür. Yanmışa dimekdür.

---

[1] **köymenip** : köymenib B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **kūyıdın** : köyidin B. // **cihetdin köymenip** : cihetdin köymenib B.

[2] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; Kaf , ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

[9] **dimekdür** : demekdir B.

[10] **kaflar ᶜArabī'dür** : kaflar ᶜArabīdir B. ; kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **yanmış dimekdür** : yanmış demekdir B. // yanmış , köyünmiş dimekdür Li.1

[11] **kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī B. // **kaf-ı s̱ānī ve s̱āliş** : s̱ānī ve s̱āliş Li.1 , Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

Köydürgeli[1]: (كويدوركالى) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı ṡānī kaf-ı ᶜAcemī'dür.

Yaḳmaḳ içün ve yaḳalıdan berü dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Şuᶜle-i kükürd körgüzdi ḳażā **köydürgeli**
Derd-i ᶜışḳ [S.132b] ehlin bu kim gerdūn gümān eyler kön̂gül

Köykenek[2]: (كويكاناك) Kaflar, kaf-ı [E.172a] ᶜArabī'dür. Muymul didükleri ḳuşa dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** [Li.1-118b] salṭanatdan ibā itdügi maḥalde anasına cevābında gelür ki:

Beyt: ᶜUḳab u **köylenek** ni ḳılsalar ḳayd
Ḳaçan ḳılġay anın̂g ṣaydını bu ṣayd

Küyev[3]: (كوياو) Kaf ᶜArabī'dür. Güyekü maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ve **Leylī** vefāt idüp ikisin bir ḳabre ḳodıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Bir nakşġa saldılar ikevni
Cānsız kilin ü ölük **küveyni**

[A.77b] Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Lehrāsib Rūm**'a geldügi maḥalde gelür.

Her taḳdīr bile **Ḳayser Lehrāsib**'ni **küyev** ḳılıp ḳızın anın̂ga birdi.

2.42. Ḥarfü'l-Lami'l-Meftūḥa

Laş[4]: (لاش) Leş dimekdür, cīşe maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ölgec itin ey ḫasta **Nevāyī** efusan
Çün körsem iti alyıda **laşın̂ġ** saġışur min

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ṡānī** : ṡānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **içün** : için B. // **berü** : beru B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **derd-i ᶜışḳ** : derd-i ᶜaşḳ B.

[2] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. // **itdügi** : itdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş.

[3] **Kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Mecnūn ve Leylī** : Mecnūn Li.1 // **vefāt idüp** : vefāt idüb B. // **ḳodıḳları** : ḳoduḳları B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **nakşġa** : nakışḳa B. // **Ve yine Tevārīḫ-i Mülūk'da .....anın̂ga birdi** : ø Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **gelür** : kelür B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da .....saġışur min** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **Nevāyī** : nevāli S. // **efūsān** : oḳusan S.

La[1]: (لا) Ḥayf dimekdür ki Sebʿa-i Seyyāre'de Dilārām çeşme yanında Behrām Şāh firāḳında çeng nevāḥt idüp eydürdi ki:

Beyt: ʿÖmrdin nā-ümīd boldum la
Miḥnet-i hicr içinde toldum la

Ve yine [E.172b] Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki :

Beyt: Lebiniñ fikri baġrımnı ḳan ḳıldı la
Çü ḳan ḳıldı közdin revān ḳıldı la

2.43. Ḥafü'l-Lami'l-Meksüre

Lik ve lıġ ve lıḳ[2]: (ليق و ليغ و ليك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Bunlar ekşer bir lafzla daḫı istiʿmāl olınur [Li.1-119a] ki [S.133a] filānlu dimekdür. Neteki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Servniñg her beki baġrım ḳanıdın sīr-āb irür
Yoḳsa bolmas erġuvānī berklik serv-i revān

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Laʿli şevḳidin ki ġam tağın ḳazarsın ey köngül
Ni belā Şīrīn heveslıḳ nā-tüvān Ferhād'sın

[Ş.240b] Ammā filānlıḳ maʿnāsına Lisānü'ṭ-Ṭayr'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Sinde resm birlıġ ü hem yārlıġ
Ḥaylıġ u ḳādirlıġ u ġuffārlıġ

Liçek[3]: (لچك) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür ve cim-i ʿAcemī ile maḳrama maʿnāsınadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz altıncı faṣlda zinān zikrinde gelür ki:

---

[1] La : laa B. // dimekdür : demekdir B. // çeşme yanında : yanında E. // Behrām Şāh firāḳında : Behrām firāḳında B. // eydürdi ki : iderdi ki B. // ʿömrdin : ʿömürdin B. ; ʿömridin Ş. // boldum la : boldum laa B. // içinde : içide B. // toldum la : toldum laa B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Ş. // ḳan ḳıldı la : ḳan ḳıldı laa B. // çü : cü B. // közdin : közden B. // revān ḳıldı la : revān ḳıldı laa B.

[2] Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // ekşer : ø E. // lafzla daḫı : lafızla daḫi B. // olınur ki : olunur ki B. ; olınurlar Li.1 // filānlu dimekdür : filānlu demekdir B. ; filānlu maʿnāsına Li.1 ; filānlıḳ dimekdür ki S. // Neteki : Ki A. , Li.1 , S. // gelür : kelür B. // sīr-āb : seyrāb B. // Ve yine .....Ferhād'sın : ø Li.1 // Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür : Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki S. , Ş. // laʿli : laali B. // tevḥīdde gelür : tevḥīdde kelür B. // resm birlıġ : resm birlig B. // yārlıġ : varlıġ S. // ḳādirlıġ : ḳādirlig B.

[3] Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. ; kaf-ı ʿArabī ile Li.1 , S. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // faṣlda : faṣılda B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1

Keşīdelik yaġlıġ farḳıġa **liçek** salġaylar.

2.44. Ḥarfü'l-Lami'l-Mażmūme

Lünk[1]: (لنك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Futa maᶜnāsınadur ki **Sebᶜā-i Seyyāre**'de beşinci ḥikāyede [E.173a] müdbir ve muḳbil suya girdikleri maḥalde gelür.

Beyt: Lik **Ṣādıḳ** bilige bağlap **lünk**
Suġa kirdi niçük ki baḥrġa çünk

Lük[2]: (لوك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yorġun dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de ḳarn seng-i tıraş taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: Yana bir üstaḍ-ı çapek irdi
Ki kem **lük** sanᶜatı hem nāzik irdi

2.45. Ḥarfü'l-Mimi'l-Meftūḥa

Mey[3]: (ماى) İki maᶜnāya gelür. Biri revġān maᶜnāsına ve biri yābān ḫar-gelesiniñ aygırına , yaᶜnī erkegine dirler.

Mers[4]: (مرس) İp.

Beyt: Bend-i zülfüñg boynuma tüşkec helāk itti mini
İtke cānā hīc kim öltürür taḳmas **mers**

Maral[5]: (مرل) Āhūnuñ dişisine dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **girdikleri** : kirdikleri B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş. // **lik** : lünk S. // **bağlap** : bağlab B. // **baḥrġa** : baḥirge B.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī ile S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Āhūnuñ** : āhū E. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de.....buġu vü maral** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri.....iderler ki** : ø Ş. ; gelür Ş. // **suyḳunnınğ** : sığınnınğ B. // **maral dir** : maral dirler Ş. // **Ve yine** : Ve B. // **gelür ki** : kelür B. // **buġu vü maral** : buġu ve maral B.

Türk suyḳunnıñg hem irkekin boġu ve tişisin **maral** dir. Sart āḥū vü gevzendin özge nime dimes.

Ve yine **Sebᶜa-i Seyyāre**'de [S.133b] altıncı ḥikāyede gelür ki:

Beyt: Güyā ṣaydlardın ol cengel
Vāḳıᶜ irdi tola buġu vü **maral**

Maşmul: (ماشمل) Şol ᶜAceme dirler ki taḳyesi dülbendiniñ aşaġa cānibinden [A.78a] görüne.

Maşab[1]: (ماشاب) ᶜAbā maᶜnāsına [Li.1-119b] dur, Fārisī ile müşterekdür. **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Tut faḫr itekin aṭlas ü zer-beft sözin ḳoy
Kim ol dağı ten ḥıfẓıġa **maşab** dik irmiş

Maġ[2]: (ماغ) Şol kebūtere dirler ki başı ve ḳuyruġı ve ḳanatlarınuñ ucı bir reng ola, eger siyāh ve eger aḳ. Eger siyāh olsa siyāh maġ ve eger aḳ olsa [E.173b] sefīd maġ dirler. Her ne reng olsa anıñla istiᶜmāl iderler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de gelür, ṣıfat-ı şebde güneş ṭulunmaḳ vaṣfında.

Beyt: Çünki ḫūrşīd ṣandalı **maġı**
Uçup açtı ḳanat tün zāġı

Meleş[3]: (ملش) Şīve-dār maḥbūbe dirler ve żaġatay'da bir tāᵓifedür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: [Ş.241a] Ey Nevāyī niley il Tarḫan ile Barlas'ını
Kim birür könglümge hālā **meleş** ol şūḫ **meleş**

Mamuġ[4]: (ماموغ) Penbe maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de münācātda gelür.

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da .....maşab dik irmiş** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş.

[2] **bir reng ola** : bir renk ola B. // **ne reng olsa** : ne renk olsa B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de .....tün zāġı** : ø Li.1 // **gelür** : ø A. , S. , Ş. ; kelür B. // **ṭulunmaḳ vaṣfında** : ṭulunmaḳ vaṣfında kelür b. ; ṭulunmaḳ vaṣfında gelür A. , S. , Ş.

[3] **ṭāᵓifedür ki** : ṭāᵓifedir ki B. ; ṭāᵓifeniñ adıdur Li.1 // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....ol şūḫ meleş** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....kim mamuġ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür gelür ki S. // **çikip** : çikib B.

Beyt: Güneh şuᶜlesin çün çikip ol tamuġ
Köyüp ebr-i raḥmet niçük kim mamuġ

Manĝa[1]: (منكا) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bāña dimekdür.

Miniñg[2]: (منينك) Kaf-ı ᶜAcemī ile benim dimekdür.

Manĝla[3]: (مانكلا) Kaf ᶜAcemī'dür. Alın dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ḳahrdın çin ki tüşti manĝlanıġa
Çinniñg astıda nun irür ḳaşıġa

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṭahāret [S.134a] ferāᵓiżi bābında yüz yumaḳ beyānında gelür ki:

Beyt : Yumaġlıġ yüzni manĝlay tā ẕekāndur
Ḳulaḳdın tā ḳulaḳ vech-i ḥasendür

Manĝra[4]: (مانكرا) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳoyun ve ṣıġır ve sāyir ḥayvān meledügine dirler ve emr idüp mele dimekdür [E.174a] ki **Ferhād u Şīrīn**'de miᶜrācda gelür ki:

Beyt: Ḥamel manĝrap ḳoyup serv alıda baş
Ki bolsaḳ ikimiz ḳurbān sanĝa kāş

Manĝış[5]: (مانكيش) Kaf-ı ᶜAcemī ile maḥbūblaruñ nāz u şīve ile āheste ṣalındugına dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on altıncı ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt : Ḳayıttı kilgen yolı birle yürüp
Kehg ḫırāmın biri bir manĝdurup

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemī ile B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf muᶜaccemedür Ş. // **bāña** : bana B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **manĝla** : manĝa B. // **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da.....vech-i ḥasendür** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ḳahrdın** : ḳahırdın B. // **manĝlanıġa** : manĝlayıġa B. // **astıda** : üstide S. // **ḳaşıġa** : ḳaşı A. , B. , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **ḥayvān meledügine** : ḥayvānāt meledügine S. // **emr idüp** : emr idüb B. // **mele dimekdür** : bele demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....sanĝa kāş** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **manĝrap** : manĝrab B. // **ḳoyup** : ḳoyub B.

[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyede kelür B. ; ḥikāyede gelür S. ; ḥikāyede gelür ki Ş. ; ḥikāyesinde gelür Li.1 // **ḳayıttı** : ḳatıttı B. ; ḳāmeti S. // **yürüp** : yürüb B. // **kehg** : kebg B. , Li.1 ; lik A. , Ş. // **manĝdurup** : manĝdurub B. // **ṣalındurup dimikdür** : ø B. , Li.1 // **Ve yine Mecnūn u Leylī'de.....fedāsı anıñg** : ø Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür S. // **saçıp** : saçıb B. // **Ve yine Mīzānü'l-Evzān'da.....fedāsı anıñg** : ø S. // **ki ᶜArūż risālesidür** : ø Ş. ; ki ᶜArūż risālesidir B. // **dördinci** : dördünci B. // **bir beytde gelür ki** : bir beyitde kelür B. ; bir beytde gelür A.

Ṣalındurup dimekdür.

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** vaṣfında gelür ki:

Beyt: Bir **manġışıda** yüz leṭāfet
Yoḳ yoḳ ki saçıp cihānġa āfet

Ve yine **Mīzānü'l-Evzān**'da ki ᶜArūż risālesidür, dördinci dāyireniñ ikinci baḥrında bir beytde gelür ki:

Beyt: Ni **manġışdur** ki tenler hebāsı anıñġ
Ni baḳışdur ki cānlar fedāsı anıñġ

Mayruḳ[1]: (مايروق) Egri ve ᶜayblu dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Benefşeniñġ niçük olmış dimāġı munca aluḳ
Ki ḫaṭṭınge siniñġ ol Hindūyī irür **mayruḳ**

Mayruḳ[2]: (مايروق) Ġoncanınñ perdesi deyü lüġatler böyle ḳaydetmişler.

Mayuḳ[3]: (مايوق) Baᶜżı meyveniñ ve şükūfeniñ üzerinde ḫafīfce perde olur aña dirler ve ḳabuḳ maᶜnāsına daḫı gelür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Leblerinġni kim uçuḳ tutmış [Li.1-120a] hem ol heyet bile
Aġzınġ andaḳ bestedür kim tüşmemiş andım **mayuḳ**

Baᶜżı nüsḫada "**aġzınġ andaḳ ġoncadur kim**" vāḳıᶜ [A.78b] olmış, bu taḳdīrce mayuḳ, şükūfeye şāmildür.

2.46. Ḥarfü'l-Mimi'l-Meksūre

Mitin[4]: (ميتين) Külüng ki anuñla ṭaş yonarlar. **Ferhād-nāme**'de ḳaden-i ḫārā-ken vaṣfında eydür.

Beyt: Çü **mitin** nevkini ḫārā-ken eylep
Ḳatıġ ḫārānı revzen revzen eylep

---

[1] **ᶜayblu** : ᶜayıblu B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da.....irür mayruḳ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. ; gelür Ş. // **ḫaṭṭınge** : ḫaṭṭınga B. // **siniñġ** : seniñġ B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **meyveniñ ve şükūfeniñ** : meyveniñ şükūfeniñ B. ; meyveleriñ ve şükūfeleriñ Li.1 // **ḫafīfce** : ḫafīfçe B. // **perde olur** : perdecik olur Li.1 // **ḳabuḳ** : ḳoyun S. // **daḫı gelür ki** : daḫi kelür ki B. // **gelür** : kelür B. ; buyurur Li.1 // **bestedür** : pistedür B. // **Baᶜżı nüsḫada.....şāmildür** : ø Li.1 // **taḳdīrce** : taḳdīrde B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Miniñg[1]: (مبنينك) Benüm diyicek maḥalde miniñg dirler. İmlāda min mā-baᶜdına bir ya yazılur kesreye delālet içün ve bir nun ve bir daḫı nunuñg kesresi eclāçün ya ve bir daḫı kaf-ı ᶜAcemī mā-ḳabline nun resm olınur.

Mikcin[2]: (ميكجين) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür ve cim-i ᶜArabī ile [S.134b] ḫınzırıñ dişisine dirler [Ş.246b] ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Ve bir şürüşinlıġ av ki toñguz avıdur anıñg irkekin ḳaban ve tişisi **mikcin** ve uşağın çurpa dirler ve şart barçasın ḫük ve gürāz lafzı bile aytur.

Miney[3]: (ميناى) Ata bineyin dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Miney** güşiş-i saᶜy raḫşıġa tīz
Sipeh ziynetiġa ḳılayın sitīz

Min[4]: (مين) Ben dimekdür.

Min min[5]: (مين مين) Yaᶜnī benim dimekdür.

Miñg[6]: (مينك) Kaf-ı ᶜAcemī [E.175a] ile biñ , yaᶜnī ᶜded maᶜnāsınadur ve ḫāl maᶜnāsına daḫı gelür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Ḫūblarġa **miñg** ol aynıñg tāze ḳulluḳ dağı bes
Közlerige sürme kūyınıñg ḳara tofrağı bes

Beyt: Ey **miñgleri** fülfül közi kāfir yüzü kāfūr
Esrü dağı bolma bu kiçer ḥüsnüñge maġrūr

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Mikcin** : miñgcin S. // **kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim-i ᶜArabī ile** : kaf kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim daḫı ᶜArabī'dür Li.1 ; kaf ve cim ᶜArabī'dür Ş. // **cim-i ᶜArabī ile** : cim-i ᶜArabī'yle S. // **dirler ki** : dirler Ş. // **ki Muhākemetü'l-Lüġateyn'de.....bile aytur** : ø Li.1 // **Muhākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muhākemetü'l-Lüġateyn'de yuḳarıda geçmişdür Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri.....bile aytur** : ø Ş. // **Ve bir** : bir E. // **ḳaban** : ḳayan S. // **tişisi** : dişisi B. // **şart** : sarḳ A. // **lafzı bile** : luṭfi bile E. // **aytur** : ayturlar S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **miney** : minesi B. // **raḫşıġa** : raḫşige B. // **ziynetiġa** : ziynetige B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ᶜācemī'dür Ş. // **biñ** : bin B. ; biñ dimekdür S. , Ş. // **yaᶜnī** : ø Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Ş. // **daḫı gelür ki** : daḫi kelür ki B. // **gelür** : kelür B. // **ol aynıñg** : ol ay niñg B. // **dağı bes** : dağı pes A. // **kūyınıñg** : köyi niñg B. // **tofrağı bes** : tofrağı pes A. // Tanık olarak verilen ikinci beyt yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Miñiñ[1]: (ميكيك) İki kaf daḫı kaf-ı ʿAcemī'dür. Ḫāliñ maʿnāsına ki eşʿār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Miñiñg irniñg yüziñg ay reşk-i rıżvān
İlād-ı kevṣer ü bāġ-ı cināndur

Mindürmek[2]: (ميندورماك) Bindirmek dimekdür. Sebʿa-i Seyyāre'de Ḫᵛāce Āḫī Ferruḫ Şāh'ı bir virānede bulup ibrām ve ilḥāḳ atına bindirdügi yerde bu beytde mindürdi lafzı bindirdi dimekdür.

Beyt: Saʿy ile merkeb üzre **mindürdi**
Ḫıdmetige öyige yitkürdi

Mindürgil[3]: (ميندوركيل) Ferruḫ Şāh mānīyi gördikde ḫıdmet-kāra ḫiṭāb idüp bu beytde mindürgil didügi bindirgil dimekdür.

Beyt: Ol müsāfirni atġa **mindürgil**
Çapturup ḫıdmetiġa yitkürgil

Mincaḳ[4]: (مينجاق) Boncuḳ dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan İskender'e çekdügi develer vaṣfında gelür.

Beyt: ʿAlāḳa barıġa ser-ā-ser ipek
Dürr ü laʿl ü firūze **mincaġı** dik

Mindev[5]: (مندو) At omuzındaġı yaġıra dirler.

Miñgiz[6]: (مينكيز) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Beñiz dimekdür, beşere maʿnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan İskender'e pīş-keş virdügi cāriyeler vaṣfında gelür ki:

Beyt : **Miñgizleri** gül gül . müjeleri ḫār
Ḳapaġları giñg giñg , aġızları tar

---

[1] **İki kaf daḫı kaf-ı ʿAcemī'dür** : İki kaf daḫi kaf-ı ʿAcemīdir B. ; İki kaf daḫı kaf-ı muʿaccemedür A. , B. , Li.1 , S. ; Kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **ki Eşʿār-ı Luṭfī'de.....cināndur** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....mincaġı dik** : ø Li.1 // **çekdügi** : çekdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ipek** . ø A. , S. , Ş. // **dürr ü laʿl ü firze** : dürr ü laal ve firūze B.

[5] **omuzındaġı** : omuzundaġı B.

[6] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı muʿaccemedir B. ; kaf kaf-ı muʿaccemedür A. ; kaf-ı muʿacceme ile Li.1 , S. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....ağızları tar** : ø Li.1 // **İskender'e** ø B. // **virdügi** : verdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // Tanık olarak verilen ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Nāzınñg yanñgaḳlarınñg kibi şemᶜ-i encümde yoḳ
Serv ḳaddinñg **minñgizlü** ṣanevber-i çemende yoḳ

[S.135a] **Minñgizitti**[1]: (مينكيزيتى) Kaf-ı ᶜAcemī ile beñzetti dimekdür ki eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Kim ḳaşınñgnı hilāl **minñgzitti**
Anı ᶜışḳ ehli kec nazar didiler

2.47. Ḥarfü'l-Mimi'l-Maẓmūme

Mundu[2]: (موندو) [Li.1-120b] Şayyadlar şikār ṭutmaġa dām ḳurıcaḳ, kenārına sivri ağaclara ḳara bezler örterler ve şikārı anıñ üzerine sürerler, tā ki aña varup ṣancıla ki **Mucnūn u Leylī**'de **Leylī**'niñ göziyle kirpikleri vaṣfında gelür.

Beyt: Dime bu siyeh ni ḫayl-i **Hindū**
Çīn deşti kiyikler yaña **mundu**

Müşk anca saçıp ol āhū-yı **Çīn**
Kim eylep anda **mundularını** müşkīn

Ve yine ceng günlerinde ḫandeḳ içinde ve sāyir ceng yerlerinde iderler ki düşmen geldükde aña sancıla ki **Sedd-i İskenderī**'de cenginde gelür.

Beyt: Yana ḫandeḳ aylında **mundu** tikip
Ḳalın ni şeker dik ki **Hindū** tikip

[Ş.242a] **Mundaḳ**[3]: (موندآق) Buncılayın ve bunuñ gibi dimekdür.

Munñg dik[4]: (مونك ديك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür. Bunuñ gibi dimekdür.

---

[1] **Minñgzitti** : minñgzetti B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de** : Luṭfī eşᶜārında Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // hilāl : hilāle Li.1 // **hilāl minñgzitti** : hilāl minñgzetti B. // **ᶜışḳ ehli** : ᶜaşḳ ehli B.

[2] **ağaclara** : ağaclar B. // **varup** : varub B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **yaña mundu** : bunña mundu B. // **saçıp** : saçıb B. // **eylep** : eyleb B. // **anda** : ø A. , B. , S. // **ceng günlerinde** : cenk günlerinde B. // **ḫandeḳ içinde** : ḫendek içinde B. // **ceng yerlerinde** : cenk yerlerinde B. // **düşmen geldükde** : düşmen keldükde B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....Hindū tikip** : ø Li.1 // **Sedd-i İskender'de** : Sedd-i İskenderī'de B. ; Sedd-i İskender A. // **cenginde gelür** . cenkde kelür . B. ; cengde gelür S. ; cenginde gelür ki Ş. // **ḫandeḳ aylında** : ḫendek alyıda B. ; ḫandek alyıda A. // **mundu tikip** : mundu tikib B. // **Hindū tikip** : Hindū tikib B.

[3] **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel Muᶜacceme A. , Li.1 // **kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür** : kaf-ı sānī ᶜArabīdir B. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.

Munda[1]: (موندا) Bunda dimekdür.

Munŋ[2]: (مونك) Kaf-ı Muᶜacceme ile bunuñ dimekdür.

Monŋguz[3]: (مونكوز) Kaf ᶜAcemī'dür. Boynuz dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de vaḥşīler vaṣfında gelür.

[E.176a] Beyt: Köz ezrāḳ saḳal sarıġ tīre yüz
Çıḳıp barçanıŋ manŋlayıda **monŋguz**

[A.79a] Munŋ[4]: (مونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile belā ve miḥnet maᶜnāsına, buñlı ve miḥnetlü dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'uñ ḥāli beyānında gelür.

Beyt: **Munŋlıġ** min ü munŋ bile peyāmım
Munŋlıġ kişiler sözi peyāmım

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

[S.135b] Beyt: İrür tenimdeki yüz dāġ birle **munŋlıġ** cān
Gedā ki tonıġa her sarı salsa peyvendi

Munŋaldı[5]: (مونكالدى) Buñaldı dimekdür.

Munŋlaştı[6]: (مونكلاشتى) İki miḥnet-zede birbiriyle görüşdi dimekdür.

[Li.1-121a] Munŋra[7]: (مونكرا) Kaf-ı ᶜAcemī ile yanŋra gibi ḳoyun ve ṣıġır meledügine dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ṣaḥrāda āhūya ḫiṭāb idüp eytdi.

Beyt: Bozlap ġamım eyle āşikāra
Munŋrap munŋum ayıt bī-müdārā

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.

[2] **Kaf-ı Muᶜacceme ile** : ø A. , B. , E. , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; kaf-ı Muᶜacceme ile A. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....monŋguz** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **çıḳıp** : çıḳıb B. // **barçanıŋ** : barcanıŋ B.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....sözi peyāmım** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **munŋlıġ min** : muyıŋlıġ min S. // **munŋlıġ kişiler** : muyıŋlıġ kişiler S. // **Ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **peyvendi** : peyvend S.

[5] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[6] **birbiriyle** : birbiri ile B. // **görüşdi** : körüşdi B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[7] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile A. , B. , Li.1 // **gibi** : kibi B. // **meledügine** : meledükine B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....bī-müdārā** : ø Li.1 // **idüp eytdi** : idüb ayıtdı B. ; idüp eytdi ki Ş. // **bozlap** : bozlab B. // **munŋrap** : munŋrab B.

Munġurġap[1]: (مونكورغاب) Bu daḫı evvel maʿnīyedür ki Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara eşʿārında gelür.

Beyt: Hicr deştide **munġurġap** ḳalmış irdi ḫaste cān
Veh dinġiz kim ol ġarīb u nā-tüvān kildi mü

Mul[2]: (مول) Muḥtāc maʿnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳālede kerem beyānında gelür.

[E.176b] Beyt: Kefleriniñ ayını çü birmek bolup
Mul munġa **Ḥātem** anġa birmek bolup

Muldur[3]: (مولدور) Jāle maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Sarıġ gül üze ṣabūḥī **muldur**
Altun ṭabaḳ üzere körkezdür

Ve yine **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Dilārām** vaṣfında gelür ki:

Beyt: Tişleri leyli içinde rişte-i dürr
Manġa ḥayvān suyı ara **muldur**

Muçek[4]: (موچك) Kaf-ı ʿArabī ile öpmek maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Lebiñdin istedi cānım ḥayāt tapmas min
Ki bir sökinc mü yā ḳaṣdı bir **muçek** mu ikin

Ve yine **Fevāīd [S.136a] ü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt : Tizgüzerde nefsinġ yüzi ḳaçurmaḳ ni idi
[Ş.242b] Meyl ḳılmas ḫōd ölük kimsedin almaḳġa **muçek**

---

[1] **munġurġap** : munġurġab B. ; munġuzġap S. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **evvel** ; ol B. , S. , Ş. // **maʿnīyedür ki** : maʿnīyedir ki : B. ; maʿnāya dirler ki S. // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **deştide munġurġap** : deştide munġurġab B.

[2] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.....anġa birmek bolup** : ø Li.1 // **beyānında gelür** : bābında kelür B. ; bābındagelür ki S. // **çü birmek bolup** : cü birmek bolub B. // **anġa birmek bolup** : anġa birmek bolub B.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ṣabūḥī** : sebūḥī B. // **Ve yine Sebʿa-i Seyyāre'de.....ara muldur** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **içinde** : içide B. // **rişte-i dürr** : reşte-i dürr B.

[4] **muçek** : mucek Ş. // **kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle Li.1 , S. // **maʿnasınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** .: kelür B. ; gelür ki S. // **ḥayāt** : katebat B. // **sökinc** : sökünc B. // **muçek mu ikin** : mucek mu ikin Ş. // **Ve yine Fevāīdü'l-Kiberʿde.....almaḳġa muçek** : ø li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tizgüzerde** : tirgüzerde B. ; tirgürerde S. // meyl : meyil B.

Müşek[1]: (موشك) Kaf-ı ᶜArabī ile fişek dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de naḫl muḳābelesinde gelür.

Beyt: Egerçi irür **müşek** atmaḳ işi
Bulut mamuġın örte almas kişi

Müşük[2]: (موشوك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Kediye dirler ki gürbe maᶜnāsına **Nesāyimü'l-Muḥabbe**'de **Mevlānā Celāle'd-dīn-i Belḫī** menāḳıbında gelür ki:

Baᶜżı eṭfāl [E.177a] bile öy tamamlarıda seyr ḳılur irmişler. Alardın biri yana birige dipdur ki bu ḥareket **müşük** işidür ḥayf bolġay ādemi bu işge mürtekib bolġay.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki:

Müşükge riᶜāyet kebüterġa āfetdür.

Munĝ[3]: (مونك) Derd ve belā ve meşaḳḳatdür ki bu diyārda büng dirler. Ya ile **Sebᶜa-ı Seyyāre**'de evvelke ḥikāyede eydür ki:

Beyt: Yüz tümen **munĝda** cān eşkārı
Barı biri sarı vü bu biri sarı

Munĝdaşmaḳ[4]: (مونكداشماق) Birbiriyle buñların söyleşmekdür ki aña derdleşmek dinilür.

Beyt: Kimse yārı birle ḫōştur ġam diyişip **munĝdaşıp**
Yetsege hey çırmaşıp öltürsege hey bandaşıp

Munĝratıp[5]: (مونكراتيب) İñleyüp dimekdür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **fişek** : fişekdür Li.1 // **dimekdür ki .....almas kişi** : ø Li.1 // **naḫl** : naḫil B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gürbe maᶜnāsına** : ø A. , E. , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tamamlarıda** : tamlarıda B. // **seyr ḳılur** : seyir ḳılur B. // **dipdur ki** : dibdur ki B. // **işidür** : işidir B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki** : Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da gelür Li.1 // **ücinci** : üçünci B. ; üçinci Ş. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **kebüterġa** : kebüterge B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Munı[1]: (مونی) Bunı dimekdür. **Sebʿa-i Seyyāre**'de sebeb-i teʾlīf evāilinde ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: **Munı** peydā anı nihān eylep
Her birin fitne-i cihān eylep

Muz[2]: (موز) Buz dimekdür, yaḫ maʿnāsına ki **Ferhād u Şīrīn**'de eṭıbbānıñ ʿilāc idecekleri taġ vaṣfında gelür.

Beyt: Büyik ol taġ ucı eyle kim köz
Savuġdın bağlanar pes çeşmeler **muz**

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Tüz şeb-istān içre ṣoḥbet kim işāret meyġadur
Şemʿ-i kāfūrī ki astı şuşe **muzlar** bile öy

Mu[3]: (مو) Bu daḫı bir lafzdur ki bir lafzla daḫı istiʿmāl olınması maʿnī ḥāṣıl olmaz ki ; filān mu ikin , filān mı ki dimekdür. [A.79b] **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Veh ki mindin ayru yüz cān yoḳsa **cānān mu** ikin
Manga ansız ming [Li.1-121b] ölüm bar **derd-i hicrān mu** ikin

Ve yine Nazmü'l-Cevāhir dibācesinde bir rübāʿiyyede geldi mi [S.136b] diyeyin diyecek yerde gelür ki:

[E.177b] Beyt: Her ṣafḥası gül-berk ṭarrı **kildi mudı**
Saçınıñ rengi **ʿanber mudur müşk-i Çīn mu**
Lebiniñ taʿamı **şeker mudur engebīn mu**

Müri[4]: (موری) Pencereye ve ṣu yılına dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de ejdehā vaṣfında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsına ki** : maʿnāsınadur Li.1 // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....muzlar birle öy** : ø Li.1 // **eṭıbbānıñ** : aṭıbbānuñ B. // **ʿilāc idecekleri ṭaġ vaṣfında gelür** : Ferhād'a ʿilāc idecekleri ṭaġ vaṣfında gelür Ş. // **gelür** : kelür B. // **büyik** : biyik Ş. // **savuġdın** : savuġdin B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. // **meyġadur** : meygedür B. // **birle öy** : birledi B., S.

[3] **bu daḫı** : bu daḫi B. // **bir lafẓdur ki** : ø E. , S. // **bir lafzla daḫı** : bir lafızla daḫi B. ; bir lafzla S. // **olınmasa** : olunmasa B. // **ḥāṣıl olmaz** : olmaz A. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **ayru** : ayrı B. // **derd-i hicrān** : derd ü hicrān B. // **Ve yine Nazmü'l-Cevāhir.....engebīn mu** : ø Li.1 // **rübāʿiyyede** : şiirde B. // **geldi mi** : keldi mi B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **kildi mudı** : kildimu di B. // **rengi** : ø S. ; renki B. // **şeker** : sükker B.

[4] **pencereye** : pençereye S. // **yolına** : yoluna B. ,Li.1 // **dirler** : derler B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....ornıġa müri** : ø Li.1 // **ejdehā** : ejderhā B. // **gelür** : kelür B. // **noḳṭa ornıġa** : lafẓ ortıġa S.

Beyt : Tişükler burnıda vaḥşet tennūrı
Tennūrı yoḳ ki noḳṭa ornıġa müri

Mürçel[1]: (مورچل) Ḳalᶜa burġuzına dirler ki Fedhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ermeniyye ḳalᶜası muḳābelesinde yapduġı ḳalᶜa vaṣfında gelür.

Beyt: Ulaştı mürçel ü yerni ḳılıp ṣaḳ
Çerik eṭrāfıġa ḳazdurdı ḫandeḳ

[Ş.243a] Munca[2]: (مونجه) Bunca dimekdür.

Mundaḳ[3]: (موندآق) Buncılayın dimekdür.

Mundu[4]: (موندو) İgne, sūzen maᶜnāsına Sebᶜa-i Seyyāre'de Şāh Behrām'ıñ Dilārām firāḳında aḥvālin ẕikr itdügi yerde eydür.

Beyt: Kirpiki yoḳ kim ol ṣıfat-ı Hindū
Sancıban bağrı içre yüz mundu

2.48. Ḥarfü'n-Nuni'l-Meftūḥa

Neġu[5]: (ناغو) Niçün dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Başımġa kūyıda her dem ġulüvv ḳılur itler
Ger ölmesem bu ġulüvvni neġu ḳılur itler

Ve yine Mecnūn u Leylī'de Şeyḫ Niẓāmī vaṣfında gelür ki :

Beyt: Mūsā imes irse kilki neġu
Cevfi ara muẓmer itti cādū

Narı[6]: (ناری) Öte dimekdür ki andan öte ve andan añaru dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] dirler : derler B. // ki Ferhād u Şīrīn'de.....ḳazdurdı ḫandeḳ : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // mürçel ü yerni : mürçel ü yirni B. ; mürçek ü burnı S. // ḳılıp ṣaḳ : ḳılıb saḳ B. // çerik : çirik B. // ḫandeḳ : ḫendeḳ B.

[2] dimekdür : demekdir B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Neġu : negü B. // niçün : nicün B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // kūyıda : köyide B. // neġu ḳılur : negü ḳılur B. // Ve yine Mecnūn u Leylī'de .....itti cādū : ø Li.1 // gelür ki : kelür B. ; gelür S. // irse : idse S. // kilki neġu : kilki negü B. // cevfi : çoḳı S.

[6] dimekdür : demekdir B. // añaru : añarı B. // dirler ki : dimekdür Li.1 // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da .....taşḳarı : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // ötkey : ötgey B. // ḳafdın : ḳaḳdın S.

Beyt: Tiler köñglüm ḳuşı ʿanḳādın ötkey narı yüz vādi
[E.178a] Ki mundın seyr iterge ḳafdın artuḳ şebātim bar.

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** ile **İskender** muḳābele olduġı maḥalde gelür.

Beyt: Narı yüzde **Dārā**-yı encüm-sipāh
Başı üzere gerdūn kibi bār-gāh

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de gelür ki:

Bu sözniñ taʿaḳḳuldın **narı** ve taṣavvurdın taşḳarı.

Narıraḳ[1]: (**ناری راق**) Yaʿnī öterek dimekdür.

[S.137a] **Naḳcı**: (**ناقجی**) Ḳāḍı nāibine dirler ve muḳarrib-i ḥażret olana dirler.

Nācū[2]: (**ناجو**) Çam aġacına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Hind** vilāyetinde bīşe-nigār vaṣfında gelür.

Beyt: Bolup her şecer **naḫl-ı nācū** kibi
Ni **nācū** ki bu çerḫ-i mīnū kibi

Neyitti[3]: (**نیتی**) Ne idi dimekdür.

2.49. Ḥarfü'n-Nuni'l-Meksūre

Nime[4]: (**نیمه**) Nesne dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de gemiler yapılduġı maḥalde gelür.

Beyt: Meṣāliḥ ki der-kārdur her **nime**
Alıp söz ḳılġaylar üc miñg kime

Ve yine **Münşeāt**'da on birinci mektūbda gelür ki:

Yana iltimās ol kim mizācıñız riʿāyetin yaḫşıraḳ ḳılıñız kim ṣıḥḥat niʿmetiġa hīç **nime** bedel bolmas.

// **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. // **narı yüzde** : nar ni yüzde S. // **Dārā-yı encüm-sipāh** : dārarı encüm-sipāh S. // **Ve yine** : Ve B. // **gelür ki** : kelür ki B.

[1] **yaʿnī** : ø S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **ki Sedd-i İskenderī'de.....mīnū kibi** : ø Li.1 // **bīşe-nigār** : pīşe-nigār S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. ; gelür ki Ş. // **bolup** : bolub B.

[3] **neyitti** : netti B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....bedel bolmas** : ø Li.1 // **gemiler** : kemiler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. , Ş. // **alıp** : alıb B. // **üc miñg** : üç miñg B. // **Menşeāt'da** : münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür B. // **mizācıñız** : mizācıñg S. // **niʿmetiġa** : nimetige B.

Nitey[1]: (نیتای) Nideyin dimekdür.

Ni irdi irgin[2]: (نی ایردی ایرکین) Kaf ᶜAcemī'dür. [E.178b] Ne idi iki dimekdür.

Ni[3]: (نی) Filānı diyecek yerde gelür ki Ḫayretü'l-Ebrār'da köñgül taᶜrīfi maḳālesinde gelür.

Beyt: [A.80a] Ṣubḥ-ı ezel ḳıldı çü dihḳannı ṣunᶜ
Ādem ḫākini gül-istān-ı ṣunᶜ

Ve yine Ḫayretü'l-Ebrār'da ikinci ḫayretde gelür ki:

Beyt: Nūr birip külbege şemᶜ-i firāḳ
Şemᶜni ḳoy kim güher-i şeb-çirāḳ

Ni içün[4]: (نی اوچون) Niçün dimekdür.

Nime[5]: (نیمه) Pāre maᶜnāsınadur. Bir pāre diyecek maḥalde bir nime dirler.

Beyt: Diseñg aña bolay mıdın özińgni hīc nime bilmes
Ḳıl ki ġafldur fenā ṭārıda özni bir nime bilmek

Ve bir daḫı nesne dimek maᶜnāsına gelür. Luṭfī Divānı'nda eydür.

Beyt: Ḫaḳdın ey köñgül özge nime ḳılma temennā
Sin ḫastaġa ol yirde ki tīmār tapılsa

Nitek[6]: (نیتاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Nicesine dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Cismin çü Nevāyī'niñg peykānı timur ḳıldı
[Ş.243b] Bilmen ki sinan imdi baġrıġa nitek sancar

Nige[7]: (نیکا) Kaf-ı ᶜAcemī ile neye, yaᶜnī ne içün ve ne nesneye dimekdür ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.

[2] **ni irdi irgin** : ne irdi irgin B. // **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf Muᶜaccemedir B. ; kaf Muᶜacceme'dür A. ; kaf kaf-ı Muᶜacceme'dür S. ; Kaf-ı Muᶜacceme ile Li.1 // **ne idi iki** : ne idi iken B. ; ne idi ki Li1. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **yerde gelür** : yerde kelür B. // **ki Ḫayretü'l-Ebrār'da.....güher-i şeb-çirāḳ** : ø Li.1 // **maḳālesinde gelür** : maḳālesinde kelür B. ; maḳālesinde gelür ki S. // **dihḳānnı** : dihḳān-ı B. // **ḫayretde gelür ki** : ḫayretde kelür ki B. ; ḫayretde gelür S. // **nūr birip** : nūrı birib A. ; nūr birib B. ; tarı birip Ş. // **firāḳ** : ferāğ B. // **şem'ni** : şemᶜini B. // **güher-i şeb- çirāḳ** : güher-i şeb-çirāġ B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[7] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da.....yiñgil** : ø Li.1 // **gelür** :kelür B. ; gelür ki S. // **vezn kefeside** : vezin kefeside B.

Beyt: Nevāyīyā nige eflāk mürtefiᶜ bolmış
Eger ġamından imes vezn kefeside yiñgil

[S.137b] Nilege min[1]: (نيلاكامين) Kaf ᶜAcemī'dür. Nice deyin dimekdür.

Nitti[2]: (نيتى) Neyledi dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: [Li.1-122a] Dimeñgiz nitti firāḳ āḫir ki boldıñ düşmeni
Menbaᶜ-ı vaṣl Ḫusrev ü Cem iḳtidārını firāḳ

Niçük[3]: (نيچوك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Nice ve niçün dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ey Nevāyī ᶜışḳ ṣaḥrāsıġa çün ḳoyduñ adem
Tā niçük lāşkay sin ol pāyānı yoḳ vādi bile

Ni[4]: (نى) Ne dimekdür.

[E.179a] Niler[5]: (نيلار) Neler dimekdür.

Nitük[6]: (نيتوك) Kaf ᶜArabī'dür. Nice dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da dördinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Sin ki ḳılursın mañga bu serzeniş
Sin nitük olursın eger tüşse iş

Nişe[7]: (نيشه) Nice dimekdür, zirā maᶜnāsına daḫı gelür.

Niñg[8]: (نينك) Kaf, ᶜAcemī'dür. Filānıñ dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ikinci ḥayretde gelür.

Beyt: Heyᵓeti āyīne-i kiti-nümā
Közgüsi aynıñ tapıp andın cilā

---

[1] Kaf ᶜAcemī'dür : ø Li.1 ; kaf Muᶜaccemedir B. ; kaf Muᶜacceme'dür A. , S. // dimekdür : demekdir B.

[2] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // āḫir : āḫer B. // Tanık olarak verilen beyitin ikinci mısraı Li.1 nüshasında yoktur.

[3] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da.....vādi bile : ø Li.1 // ᶜışḳ : ᶜaşḳ B.

[4] dimekdür : demekdir B.

[5] dimekdür : demekdir B.

[6] Kaf ᶜArabī'dür : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // dimekdür : demekdir B. // ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da.....tüşse iş : ø Li.1 // dördinci : dördünci B. // gelür ki : kelür B. ; gelür S. // sin ki : sin A.

[7] nice dimekdür : bu daḫı nice dimekdar Li.1 // dimekdür : demekdir B. // daḫı gelür : daḫi kelür B.

[8] Kaf , ᶜAcemī'dür : kaf Muᶜaccemedir B. ; kaf Muᶜacceme'dür A. , S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile Li.1 , S. // filānıñ : filānuñ S. // dimekdür : demekdir B. ; maᶜnāsınadur Li.1 // gelür : kelür B. // tapıp : tapıb B.

Niñg[1]: (**نينك**) Nun-ı şānī kaf-ı ᶜAcemī'ye delālet içün resm olınmışdur ve ya nun-ı evveliñ kesresine delāletçün yazılmışdur. Bir edātdur. İsm, mużāf ile āḫirine lāḥiḳ olur ki sākindür. Meşelā: **Süleymān**'nıñg ve **Sikender**'niñg dirler.

2.50. Ḥarfü'n-Nuni'l-Mażmūme

Nutuḳcı[2]: (**نوتوقجى**) Ṭoġan uskufine dirler ki muḳaṭṭaᶜātta gelür.

Ḳıṭᶜa: Leim farḳıġa iḳbāl tācnı ḳoymaḳ
Yaḳīn ki bulġusıdur mūcib ᶜaẕābı anıñg
Nutuḳcı başıġa sunḳur otaġı teñg imes
Ki bulġusı sebeb-i renc ü ıżṭırābı anıñg

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de gelür ki:

Beyt: Münāsib imes ḳarı başıġa tāc
Tomaġa **nutuḳcı** ni iḥtiyāc

2.51. Ḥarfü'l-Vav

El-vav[3]: (**الواو**) Mā-ḳabli mażmūm-ı vav-ı sākine emr-i ḥāżır āḫirine lāḥiḳ olur. Teᵓkīd-i ṭaleb içün bu dilde ha lāḥiḳ olduġı "vara" diyecek yerde "baru" ve "aḳṭaru" diyecek yerde "aḫtaru" dirler. Bu ġazelde ḳāfiye vāḳıᶜ olan vav'lar bu ḳabīldendür.

Beyt: Ey ṣabā āvāre köñglüm isteyü her yan **baru**
Vādi vü taġ u beyābānlarnı her yan **aḫtaru**

---

[1] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

[2] **Muḳaṭṭaᶜāt'da gelür ki** : Muḳaṭṭaᶜāt'da kelür ki B. ; Muḳaṭṭaᶜāt'da gelür Li.1 ; Muḳaṭṭaᶜāt'da ẕikr olınur S. ; Muḳaṭṭaᶜātᶜda bir ḳıṭᶜada gelür Ş. // **farḳıġa** : farḳiġa B. // **tācnı** : tācını B. , S. // **bulġusıdur** : bulġusıdır B. // **otaġı** : umaġı B. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de .....iḥtiyāc** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de gelür ki** : Sedd-i İskenderī'de kelür B. ; Sedd-i İskenderī'de gelür Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.52. Ḥarfü'l-Hai'l-Meftūḥa

[E.179b] Hardı[1]: (هاردی)Yoruldı dimekdür ki [S.138a] Sebʿa-i Seyyāre'de Miʿrāc'da gelür.

Beyt: Hem-rehi dağı özidin bardı
Reh-revi dağı püyedin **hardı**

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de pādişāh ribāṭları vaṣfında gelür.

Beyt: Barı sefer ehliğa penāh ol
Harıp yitigenge tekye-gâh ol

[Ş.244a] Hav[2]: (هاو) Beli dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede [Li.1-122b] **Cüne Şāh**'a āyīne getürene sūʾālinde gelür.

Beyt: **Hav** dise şehğa naḳṣ rāciʿ idi
Yoḳ dimek ḫōd ḫılāf vāḳıʿ idi

Ve yine cengde düşmene ḥamle iderken eytdikleri ṣadāya dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣığar**'da gelür.

Beyt: Ey Nevāyī tīğ tartıp çapḳum cevlān ḳılıp
[A.80b] Başıma yetkec didim uruşnı terk it didi **hav**

Hemol[3]: (همول) Hem lafzıyla ol lafzından mürekkebdür. Hemze-i vaṣlı kitābet olınmaz.

2.53. Ḥarfü'l-Hai'l-Meksūre

Hirvul ve hiravul[4]: (هراول و هرول) Ceng maḥallinde ḳaravul ardınca bir miḳdār ādem gönderseler yardım ṭarīḳiyle aña dirler ve cengden evvel çarḫa cengin idenlere daḫı dirler. Ve's-selām.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Miʿrāc'da gelür** : Miʿrāc'da kelür B. ; Miʿrāc'da gelür ki A. ; Miʿrāc'da bir beytde gelür ki S. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki S. , Ş. // **ehliğa** : ehlige B. // **harıp** : harıb B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **Cüne** : Çüne A. , B. , S. // **getürene** : ketürene B. // **sūʾālinde gelür** : sūʾālinde kelür B. ; sūʾālinde bir beytde gelür ki S. // **şehğa** : şehge B. // **cengde** : cenkde B. // **düşmene** : ø A. , B. , E. , S. , Ş. // **eytdikleri** : itdikleri B. // **dirler ki** : derler ki B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣığar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣığar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣığar'da gelür ki S. // **tartıp** : tartıb B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **ceng** : cenk B. // **ṭarīḳiyle** : ṭarīḳile B. // **cengden** : cenkden B. // **cengin** : cenkin B. // **daḫı** : daḫi B. // **Ve's-selām** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

2.54. Ḥarfü'l-Hai'l-Mażmūme

[E.180a] Hürmek[1]: (هورماك) Ürmek dimekdür. Üfürmek maᶜnāsına ve it ürmek maᶜnāsına bu beytde **hürütür** ᶜibāreti ihāmdan ḫālī degildür.

Beyt: Güyyā tapmas **Nevāyī** yol ḫabīü'l-māᶜnīdin
Güyyā ol it **hürütür** eylep efsūn her ṭaraf

Hürer[2]: (هوراز) Üfürür dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebar**'da gelür.

Mışrāᶜ: Bu birsi fātiḥa oḳuyup **hürüp**

Ve yine it ürdügine dirler ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kice külbemġa kilseñg müddaᶜi menᶜini iskerme
Tulun ay seyri iterde it **hürerdin** ḳayda pervāyı

Yānī it ürdügine dimekdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Uyḳuñga māniᶜ eger bolmasa ol kūy içre
[S.138b] Yükürüp itler ile kice tañg atḳunca **hürer**

2.55. Ḥarfü'l-Yai'l-Meftūḥa

Yapuşḳan[3]: (ياپوشقان) Yapışır dimekdür.

Yazıġlıḳ[4]: (يازيغليغ) Yazılmış maᶜnāsınadur.

Yasañg[5]: (ياسانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yaşşı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de āyīne-i cinī vaṣfında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür** : Ḥayretü'l-Ebrār'da kelür B. // **oḳuyup** : oḳuyub B. // **hürüp** : hürüb B. // **ürdügine** : ürüdikine B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber de kelür B. // **külbemġa** : külbemge B. // **Yaᶜnī it ürdigine dimekdür** : ø A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. // **ol kūy içre** : ol köy içre B. // **yükürüp** : yükürüb B. // **atḳunca hürer** : atḳunca hürey B. , S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (7b) vardır.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; Kaf kaf-ı Muᶜacceme'dür Li.1 ; kaf-ı ᶜAcemī ile S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....kiçik** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **bozuḳ** : yuzaḳ S. // **uluḳ yoḳ ise** : uluḳ ise B. // **kiçik** : kiciñg S.

Beyt: Körünür yüzi közgü içre bozuḳ
Uluḳ yoḳ ise yasaṅg yā kiçik

Yaş[1]: (ياش) Ṭıfl maʿnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Köz yaşın dürr-i yetīmin maḥrem-i ʿışḳ eylemen
Kim niçe kim pāk gevherder ve likin yaş irür

Ve yine Mecnūn u Leylī'de Mecnūn'uñ atası oġlın istedügi maḥalde gelür.

Beyt: Eylep anı ʿömr-i sürʿat-āyīn
Bir yaşı boġdın esīr-i ġam-gīn

Yaş[2]: (ياش) Bir daḫı bayāġı yaş maʿnāsınadur ki maʿrūfdur bu beytde tecnīs-i tām fevḳine iki maʿnāya gelmişdür.

Beyt: Her zamān közdin yaşım imgeklegen bir yaş dik
Meyl iter tofraḳġa vü öltürgüsi bu imgekim

Yatış[3]: (ياتيش) Gice ile pādişāhı bekleyenlere dirler ki Münşeāt'da elli birinci mektūbda [E.180b] gelür ki:
Yana ol kim tavacı biglerige ḥükm bolsa kim yatış eyleyin , mażbūṭ taʿyīn ḳılıp yatış tavacısı her kün alarnıṅg yatışġa kilgen kilmegenin yaḫşı tirgese.

Yam[4]: (يام) Ulaḳ binecek ata dirler ki Münşeāt'da elli beşinci mektūbda gelür.
Yam atları bile [Ş.244b] ḫāne bozuḳdur.

Yamcı[5]: (يامجى) Ulaḳ dimekdür.

Yaḳtı[6]: (ياقتى) Eṣer eyledi dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Mehīn Bānū, Ḫusrev ilçisine cevāb virdüginde gelür.

---

[1] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // gelür : kelür B. // maḥrem-i ʿışḳ : maḥrem-i ʿaşḳ B. // kim niçe kim : her niçe kim B. // Ve yine Mecnūn u Leylī'de.....esīr-i ġam-gīn : ø Li.1 // Mecnūn'uñ : Mecnūn'un B. // istedügi maḥalde gelür : istedüki maḥalde kelür B. // eylep : eyleb B. // bir yaşı : bir yaş S. // boġdın : boġdin B. ; yoġıdın S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] gice : kice B. // dirler : derler B. // ki Münşeāt'da.....tirgese : ø Li.1 // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // gelür ki : kelür ki B. // ḥükm bolsa : ḥüküm bolsa B. // taʿyīn ḳılıp : taʿyīn ḳılıb B. // yatışġa : yatışıġa S.

[4] ki Münşeāt'da .....bozuḳdur : ø Li.1 // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // elli beşinci : elli birinci S. // gelür : kelür B. // yam atları bile : yam atları A. // yam ḫāne : yan ḫāne B.

[5] dimekdür : demekdir B.

[6] eyledi dimekdür : eyledi demekdir B. // ilçisine : ilcisine S. // virdüginde gelür . virdükinde kelür B. ; virdüginde gelür ki S. // sin dik cānımġa : sin didiṅg cānımġa S. // ḳandurdı dimekdür : ḳandurdı

Beyt: Ni söz kim sin dik cānımġa **yaḳtı**
Ḥadīṯniñg cān-ı [Li.1-123a] püjmanımġa **yaḳtı**

Ve bir daḫı ṣuya ḳandurdı dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da üçinci maḳālede gelür.

Beyt: **Yaḳmasa** dihḳān çemenin tün ü kün
Naḫl-ı terin añgla ḳuruġan otun

Yaḳmas[1]: (**ياقماس**) Yaḳmas lafzı teʾṯīr itmez dimekdür.

Beyt: Tevbedin söz **Nevāyīyā** dime kim
Hīc **yaḳmaydur** ol fesāne mañga

Yaḳma[2]: (**ياقمه**) Bu beytde **yaḳma** ʿibāreti isnād itme dimekdür.

Beyt: Ehl-i ʿışḳ içre mañga **yaḳma** veraʿ töhmetni
Zāhidā ḳılma hüner ehliġa bizni maʿyūb

Yaḳmaḳ[3]: (**ياقماق**) Yaḳışmaḳ ve bir daḫı teʾṯīr itmek ve bir daḫı isnād itmek maʿnāsınadur.

Yaḳar[4]: (**ياقار**) Teʾṯīr ider dimekdür ki **İskender Māverāʾe'n-nehr**'de Gehek [S.139a] ṣuyı yanında **Semerḳand** şehrin bünyād itdükde ol ṣu bir depe dibinden çıḳduġı maḥalde gelür.

Beyt: Hem ol depe alyıda andaḳ aḳar
Ki ʿāşıḳ yaş u eşk dik kim **yaḳar**

Ve bir daḫı ḳabūl ve pesendīde maʿnāsına gelür ki **Sulṭān Bābür** eşʿārında gelür.

[E.181a] Beyt: Tapar ni ister vü köñglüge kim **yaḳar**
Teşvīş bī-cihet dürür āḫir sañga mañga

---

demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da .....ḳuruġan otun** : ø Li.1 // **üçinci** : üçüncü B. ; üçinci S. // **maḳālede gelür** : maḳālede kelür B. // **tün ü kün** : tün kün B. // **terin** : tirin S.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki İskender.....dik kim yaḳar** : ø Li.1 // **Māverāʾe'n-nehr** : Māverāʾe'n-nehir B. // **Gehek ṣuyı** : Gehek ṣuyı B. // **itdükde** : etdikde B. // **maḥalde gelür** . maḥalde kelür B. // **Ve bir daḫı** : Ve bir daḫi B. // **maʿnāsına gelür ki** : maʿnāsına kelür ki B. // **Sulṭān Bābür eşʿārında gelür** : ø S. ; Sulṭān Bābür eşʿārında kelür B. // **tapar** : baḳar S. // **köñglüge** : köñglike B. // **āḫir** : āḫer B.

Yaḳmay[1]: (**یاقمای**) Eṣer eylemez dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Tevbedin söz **Nevāyīyā** dime kim
Hīc **yaḳmaydur** ol fesāne manʿga

[A.81a] Yaḳmaḳ[2]: (**یاقماق**) Nisbet maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** cevābında eytdi.

Beyt: Sendin yitiben bu şiddet āḫir
Kimġa **yaḳayın** bu töhmet āḫir

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da dördinci maḳālede gelür ki:

Beyt: Mescid ü mey-ḫāne aña **yaḳmayayın**
Deyr bile Kaʿbe sarı baḳmayayın

Yaḳma[3]: (**یاقما**) Töhmet itme ve mücrim çıḳarma maʿnāsına gelür.

Yara taşı[4]: (**یراتاشی**) Yaġmur boncıġı dirler bir nesne olur ki aña ḳurbān ḳanı sürülmekle yaġmur yaġar aña dirler ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: **Yara taşıġa** ḳan tigec yaġın yaġḳandın ey sāḳī
Yaġar yamġur dik eşkim çün bolur laʿlinʿg şarāb-ālūd

Yalġur[5]: (**یالغور**) Ġayn-ı Muʿacceme ile yalañuz dimekdür.

Yalġan[6]: (**یالغان**) Yalan dimekdür , dürūġ maʿnāsına.

Beyt: Kerāmetin didi şeyḫ ve **Nevāyī** terk-i ʿışḳ itti
Anınʿg dağı sözi köp çīn imes germin didim **yalġan**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **hīc** : hīç B. , S.

[2] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **eytdi** : eytdi ki S. // **sendin** : sindin A. , B. , Li.1 , S. // **bu şiddet āḫir** : bu şiddet āḫer B. // **kimġa** : kimge B. // **töhmet āḫir** : töhmet āḫer B. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da.....baḳmayayın** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **yaḳmayayın** : yaḳmayan S. // **baḳmayayın** : yaḳmayın S.

[3] **töhmet itme** : töhmet atma B. // **gelür** : kelür B.

[4] **yara taşı** : yada taşı A. , B. , Li.1 , S. // **boncıġı** : boncuġı B. // **dirler** : derler B. // **aña dirler** : dirler Li.1 // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de.....şarāb-ālūd** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **yara taşıġa** : yada taşıġa B. , S. // **yamġur** : yaġmur S. // **laʿlin"g** : laalin"g B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yalanğ[1]: (يالانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile cıblaḳ maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Mesᶜūd** vezīri ṭutduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ḥükm ḳıldı ki acınğız resenin
Yalanğa calap ᶜaẕāb iterge tenin

Ve yine dikilmemiş ḳaftānlıḳ ḳumaşa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür. **İskender Keşmīr Şāhı**'ñ [S.139b] ḳızın alıcaḳ tevābiᶜne virdügi [E.181b] [Ş.245b] ḳumaşlar vaṣfında gelür.

Beyt: İki yüzgece hem tikiley ton birip
Yalanğ ton alarca yana ün birip

Yarmaḳ[2]: (يارماق) Aḳçaya dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** beyᶜinde ḫᵛāce vaṣfında gelür.

Beyt: Cānnı **yarmaḳġa** ṣatdı ḫᵛāce-i ḥüsn
Kim bu sevdāyı tācir itkey vü bes

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ı ṭutup **Ḫusrev**'e getürenler ḥaḳḳında gelür ki :

Beyt: Alıp culdu tutup [Li.1-123b] **yarmaḳġā** ḳalġan
Digil kim eylemişler tağnı ḳalġan

Yarmaġ[3]: (يارماغ) Aḳça dimekdür. Ekṣeriyyā ġayn-ı Muᶜacceme ile istiᶜmāl olınur. **Ferhād-nāme**'de **Ḫaḳan**'ıñ vezīri **Melik-ārā** dört faṣla münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ emr itdükde beẕl-i māl itdügi maḳālede gelür.

Beyt : Çü söz taptı nihāyet tökti **yarmaġ**
Teᵓemmülsüz niçük kim taġ u toraġ

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : Kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile A. , B. , Li.1 // **cıblaḳ** : çıplaḳ S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dördinci** : dördünci B. // **Mesᶜūd vezīri ṭutduġı maḥalde** : ø Li.1 // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki S. // **acınğız resenin** : açınğız resenin B. ; cingizde sin S. // **calap** : çalab B. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....ün birip** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de gelür** : Sedd-i İskenderī'de B. , S. , Ş. // **Keşmīr Şāhı'ñ** : Keşmīr Şāhı'nıñ B. // **virdügi** : virdüki B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki S. // Tanık olarak verilen ikinci beytin birinci mısraı E. nüshasında yoktur. // **ton birip** : ton birib B. // **alarca** : alarça S. // **yana ün birip** : ün birip E. ; yana ün birib B. ; yana pana ün birip S.

[2] **dirler** : derler B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....itkey vü bes** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // [2] **ḫᵛāce-i ḥüsn** : ḫᵛāce-i ḥass B. // **itkey vü bes** : itgey ve bes B. ; itgey vü pes A. // **Ve yine** : ø Li.1 // **ṭutup** : ṭutub B. ; dutup S. // **getürenler** : ketürenler B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **getürenler ḥaḳḳında gelür ki** : getürdikleri maḥalde gelür Li.1 // **alıp** : alıb B. // **culdu** : çuldu S. // **tutup** : tutub B. // **yarmaḳġa ḳalġan** : yarmaḳġa ḳalḳan B. , S. // **digil** : degil Ş. // **tağnı ḳalġan** : tağnı ḳalḳan B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yaraşmaḳ[1]: (یاراشماق) Yaramaḳ ve nāfiᶜ olmaḳ maᶜnāsınadur.

Yaraşıptur[2]: (یاراشیب تور) Nāfiᶜ olupdur dimekdür.

Beyt: **Nevāyī** ger lebi yādı bile ḳan yuttı cān taptı
Ṭabībā bil ki bu şerbet anĝa bī-ḥadd **yaraşıptur**

Yandı[3]: (یاندی) Döndi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Mesᶜūd**'ıñ ḳavmi **Mesᶜūd**'ı bulmadıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: **Yanıban** ᶜāḳıbet bu sūretdin
Mātemin ṭutdılar żarūretdin

Yan[4]: (یان) Ṭaraf maᶜnāsınadur. Bir yan , bir ṭaraf ve bir yaña dimekdür ; her yan , her ṭarafa dimekdür.

Yandur[5]: (یاندور) Döndür dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : **Nevāyī** örteben özlük ḳadem bu yolġa ḳoy yaᶜnī
Ki her hem-rāh kim bolġay tecerrüd māniᶜi **yandur**

Yarutunĝ[6]: (یاروتونك) Rūşen eyleñ dimekdür.

Yarutġac[7]: (یاروتغاج) Rūşen eyleyecek dimekdür.

Yarup[8]: (یاروب) Rūşen olup dimekdür.

Yaruştı[9]: (یاروشتی) Rūşen oldı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de Mecnūn Leylī ile buluşduġı maḥalde gelür ki :

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **dördinci ḥikāyede** : ø Li.1 // **Mesᶜūd'ıñ ḳavmi** : ø S. // **bulmadıḳları** : bulduḳları S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur ki Li.1 , S. // **bir yan ,bir ṭaraf ve** : ø Li.1 // **bir yaña dimekdür ; her yan , her tarafa** : bir ṭarafa S. // **bir yaña dimekdür** : bir yaña demekdir b. ; bir yaña maᶜnāsına Li.1 // Esad Efendi nüshasında bu madde aşağıda verilen "**yandur**" maddesi ile birleştirilerek verilmiştir.
[5] **Yandur : Döndür dimekdür ki** : ø E. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **yaᶜnī** : yana B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **yarutġac** : yarutḳaç B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **yarup** : yarub B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **ḥarmanlarıġa** : ḥarmanlarıḳa B.

Beyt: Kim otlarıdın cihān **yaruştı**
Ḥarmanlarıġa bu şuʿle tüşti

Yaruġ ve yaruḳ[1]: (یاروق و یاروغ) Rūşen maʿnāsınadur ki [E.182a] ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Ey közüm **yaruġlıḳ** istersin hem anıñ kūyınıñ
[S.140a] Yil bile uçḳan ġubārı tutya bolsun sañga

Ve bir daḫı çāk maʿnāsına gelür. Bu diyārdaki gibi bu beytde ilhāmdan ḫālī degildür ve ekşer nüsḫada ḳaf'la yazılmışdur.

Beyt: Pāk köñglüm ḫūblar köñgli ara taptı şikest
Veh bu ton ḳalġay mu **yaruḳ** şīşe sindānlar ara

Yarumaḳ[2]: (یارومای) Rūşen olmaḳ maʿnāsınadur. **Ferhād-nāme**'de ḳaṣrlar evṣāfında bu beytde yarup ʿibāreti rūşen olup dimek olur.

Beyt: **Yarup** her öyi āftāb-ı sīm tendin
Ten üzre ḫullesi berk-i semendin

Yarudı[3]: (یارودی) Rūşen oldı ve tā ziyāde idüp yarutmaḳ diyecek, rūşen itmek ve żiyā virmek maʿnāsına olur.

Yarur[4]: (یارور) Rūşen olur.

Yarutmaḳ[5]: (یاروتماق) Rūşen itmek ve żiyā virmek maʿnāsına olur.

Yaruttı[6]: (یاروتتی) Rūşen itti.

Yarutur[7]: (یاروتور) Rūşen ider dimek olur.

Yarutay[8]: (یاروتای) Rūşen ideyin.

---

[1] **Yaruġ ve yaruḳ** : yarıñ ve yaruḳ B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında.....bolsun sañga** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ey közüm** : ey köñglüm Ş. // **kūyınıñ** : köyi niñ B. // **Ve bir daḫı çāk maʿnāsına.....sindānlar ara** : Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yat[1]: (يات) Bī-gāne maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür.

Beyt: Yetişmey anda **yat** ilniñg ayaġı
Ni **yat** il kim üzüp **yat** otnı dağı

Yatlıḳ[2]: (ياتليق) Ḳıza [A.81b] dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn Ferhād**'ıñg tābūtı üzerinde didi.

Beyt: Egerçi bar idim bānūġa **yatlıḳ**
Ölerdim de uyatlıḳ min uyatlıḳ

Yaġdu[3]: (ياغدو) Şuʿle [Li.1-124a] ve pertev maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de gelür.

Beyt: Ḳuyaş kim saldı ʿālem içre **yaġdu**
Yetişdi peşşedin ʿanḳaġa tigru

[Ş.245b] Ve yine **Münşeāt**'da altmış altıncı mektūbda gelür ki:

Beyt: Mihr-i ʿālem-tāb ara bolsa cemāliñg közgüsi
Kice hem kündüz kibi ḳılġanı cihānnı **yaġdusı**

Yasar[4]: (ياسار) Düzer maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Nergis alur olsa bādedin kām
Nārenc tiresidin **yasar** cām

Yasay alur[5]: (ياسای الور) Düzebilür dimekdür.

Yavuḳ[6]: (ياوق) Yaḳın maʿnāsınadur ki **Fedhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev** ḳalʿadan döndügi maḥalde gelür.

Beyt : Yanar da birte kün ni ḳılmayın kec
Yavuḳ barmaḳġa tapmay maṣlaḥat hīc

---

[1] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn**.....**otnı dağı** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. , Ş. // **üzüp** : üzüb B.

[2] **Ferhād tābūtı** : Ferhād'ıñ tābūtı S. // **didi** : didi ki Li.1 // **min** : ø E.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de** .....**cihānnı yaġdusı** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **yetişdi** : yetişti B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **mihr-i ʿālem-tāb** : behrām-ı ʿālem-tāb S. // **ḳılġanı** : ḳılġay B.

[4] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** . kelür B. ; gelür ki Li.1 ; bir beytde gelür S. // **nergis** : nerkis B. // **tiresidin** : tirisidin B.

[5] **düzebilür** : düze bilür B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de** .....**maṣlaḥat hīc** : ø Li.1 // **döndügi** : döndüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **birte** : irte Ş. // **barmaḳġa** : barmaḳḳa B. // **hīc** : hīç B.

Yavıdı[1]: (یاودی) Yaḳın oldı dimekdür.

Yavusa[2]: (یاووسا) Yaḳın [E.182b] olsa dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da söz taʿrīfinde gelür.

Beyt: Tā ki aña **yavusa** bir bī-edeb
Taş ile oḳdın aṅga yitkey meded

Yavuşur[3]: (یاوشور) Yaḳın olur dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de [S.140b] Ferhād żiyāfetinde gelür.

Beyt: Çü yoḳdur bir nazar ḳılmaḳġa tābı
Çıḳarġa **yavuşur** cān-ı ḫarābı

Yavumaṅg[4]: (یاوومانك) Yaḳın varmañ dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Nazenin ḫāṭırıġa kilmeseṅgiz dāġı ḫōş
Yavumaṅg min kibi bezmiġa vü ḫūn-ābe yutuñ

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da evvelki münācātda gelür.

Beyt : **Yavmayın** şemʿ ile kāşāneyi
Köymey anıṅg ʿışḳıda pervāneyi

Yanmaġıl[5] : (یانماغیل) Dönmegil dimekdür. Luṭfī Divānı'nda gelür.

Beyt: Dil-berā sındurma ʿahd ü **yanmaġıl** mīṯāḳdın
Perdede tutma yüzüṅgni ʿāşıḳ-ı müştāḳdın

Yanmaḳ[6]: (یانماق) Dönmek maʿnāsınadur. Sebʿa-i Seyyāre'de pādişāh medḥinde bu beytde yanarlar, dönerler dimekdür.

Beyt : Kim **yanarlar** öküş murād bile
ʿUḳdelıġ işleri güşād bile

---

[1] **yavıdı** : yavudı B. // **dimekdür** : demekdir B. // Esad Efendi nüshasında , aşağıda verilen "yavusa" maddesinin anlamı burada verilmiştir.

[2] **Yavusa** : yavısa A. // Esad Efendi nüshasında bu maddenin anlamı ve tanığı önceki "**yavıdı**" maddesinde verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür b. ; gelür ki Ş. // **taş ile** : taşla B., S. // **yitkey** : yitgey B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **tābı** : taabı B.

[4] **varmañ** : durmañ Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // Tanık olarak verilen birinci beytin mısralarının yeri Ş. nüshasında değişiktir. // **bezmiġa vü ḫūn-ābe yutuñ** : bezmige ve ḫūnān bütüṅg B. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrar'da.....pervāneyi . ø** Li.1 // **münācātda gelür** : münācātda kelür B. ; münācātda ẕikr olınur ki S. // **şemʿ ile** : şemʿle S. // **ʿışḳıda** : ʿaşḳıda B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ve yine **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvelki ḥikāyede **Ḳudüs**'den ḥüccāc dönüp **Ferruḫ Şāh** ḳalduġı yerde bu beytde yanarġa ᶜibāreti, dönmeye dimekdür.

Beyt: Ṭavāf ehli **yanarġa** bağlap bil
Kitti tüşlıḳ tüşiġa kilgen il

Ve yine **Sebᶜa-i Seyyāre**'de Miᶜrāc'da bu beytde yanġanda ᶜibāreti , döndüginde dimekdür.

Beyt: Barur idi niçük ki sürūr-vān
Lik **yanġanda** ṭūbā vü rıḍvān

Yanĝı[1]: (یانکی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yeñi maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre** āḫirinde **Behrām Şāh Nevāyī**'ye eytdi kim:

Beyt: Ayma uçmış irdi āvāze
Anı **yanĝı** başdın eyledinĝ tāze

Ve yine **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara** şiᶜrinde gelür ki:

Beyt: İmdi bütken serv dik her sarı ḳaddi cilve-ger
Yanĝla toġġan mihr yanlıġ ḥüsni rūz-efzūn yigit

Yanĝlap[2]: (یانکلاب) Kaf, ᶜAcemī'dür. Yenĝileyüp [Li.1-124b] dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** tenhāda **Mecnūn** firāḳında nevḥā idüp [E.183a] kendünüñ nev-rezteligine teᵓessüf itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Şāh-ı ṭarabım bu dem ḳılıp gül
Başım üze **yanĝlap** açılıp gül

Yandaştay[3]: (یانداشتای) Yanaşa, yaᶜnī yanına vara dimekdür ki [Ş.246a] **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād ziyāfetinde **Menīn Bānū** aḥvālinde gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muᶜacceme'dür A. // kaf- ı Muᶜacceme ile Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **yeñi** : yeni B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....eyledinĝ tāze** : ø Li1 // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **eytdi** : itdi B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **Bayḳara** : ø Li.1 // **şiᶜrinde** : şiirinde B. ; eşᶜarında Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **bütken** : bütgen B. // **toġġan** : toġkan B.

[2] **yanĝlap** : yanĝlab B. // **Kaf , ᶜAcemī'dür** : kaf Muᶜaccemedir B. ; kaf Muᶜacceme'dür A. ; kaf-ı Muᶜaccceme ile Li.1 , S. // **yenĝileyüp** : yenĝileyib B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Leylī tenhāda.....itdügi maḥalde** : ø Li.1 // **nevḥā idüp** : nevḥā idüb B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **yanĝlap açılıp** : yanĝlab açılıb B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **dimekdür ki Fernād u Şīrīn'de.....senĝ-i ḫāre** . ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

Beyt: Velī tapmas idi bu işke çāre
Ki **yandaştay** belüre señg-i ḫāre

Yanmaġıl[1]: (يتنماغيل) Bir daḫı yanma maᶜnāsınadur , sūḫten dimekdür. Fārisī'de yanıp ᶜibāreti bu maᶜnāyadur. İhāmdan ḫālī degildür.

Beyt: Sūz-i hicriñ içre her dem żaᶜflıḳ cismim **yanıp**
Otḳa tüşken ḳıl miṣllik ortanur min tutġanıp

Yaşurmaḳ[2] (ياشورماق) Gizlemek maᶜnāsınadur. Bu diyārda daḫı müstaᶜmel ᶜibāretdür.

Neteki **Yūsuf Şeyḫ Ḳaddese Sırrehu Ḫusrev ü Şīrīn**'de münācātda bu beytde eydür.

Beyt: Yolumı muḳtedārlardan şaşurma
Közüme **Muṣṭafā** izin **yaşurma**

Yaşurġaylar[3]: (ياشورغايلار) Gizleyeler.

Yaşunmış[4]: (ياشونميش) Gizlenmiş dimekdür.

Yaşundı[5]: (ياشوندى) Gizlendi dimek olur. **Ferhād-nāme**'de ḫazān vaṣfında eydür.

Beyt: **Yaşundı** berk-i gül tofraġ içinde
Nihān oldı seçer yafraġ içinde

Yaşurun[6]: (ياشورون) Maḫfī maᶜnāsınadur ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: [A.82a] Ni belā ni raḥmdur ol ay ki köñglinińg aña
Yaşurun āhı eṣer ḳılmas anıńg feryādı hem

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Her nice kim rāz-ı ᶜışḳıńg **yaşurur** min il ara
Bir maḥalsiz āhla barın ᶜayān eyler [S.141a] köñgül

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber'de kelür B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de bir beytde gelür S. // **Ni belā ni raḥmdur .....Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür . ø** Li.1 // **ni belā ni raḥmdur** : belā-yı raḥmdur A. ; ni belāraḳ cismimdür B. // **ol ay ki** : ol ki A. // **köñglüniñg** : köñglümniñg B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki A. // **her nice** : her kice S. // **rāz-ı ᶜışḳıńg** : rāz-ı ᶜaşḳıńg B. ; zār-ı ᶜışḳıńg Li.1 // **barın** : yarın S.

Yaşurġusı[1]: (یاشورغوسی) Gizlese gerek dimekdür.

Yaşuray[2]: (یاشورای) Gizleyeyin dimekdür.

Yaşın ve yaşun[3]: (یاشون و یاشین) Gizlü ol ve gizlen dimekdür.

Yanġaġ ve yanġaḳ[4]: (یانکاق و یانکاغ) İkisi daḫı yañaḳ maʿnāsınadur ki Sedd-i İskenderī'de himmet hümāsınuñ bülend-pervāzlıġı maḥallinde gelür.

Beyt: Yıġac üzre ger bulsa yüz minġ **yanġaġ**
Kömer yirge her ni uġurlar ni zāġ

Yaraşa[5] : (یاراشا) Lāyıḳ maʿnāsınadur ki **Münşeāt**'da yigirmi ikinci mektūbda gelür.

Barçanınġ aġası vü erşedi [E.183b] ol ʿazīz ferzenddür , ol naʿlini körüp anġa **yaraşa** yaraḳ ḳılıp.

Yaraş[6] : (یاراش) İki ḫaşm barışmaġa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan İskender**'e gelicek aytdı.

Beyt: İlinġge digil kim bu kilgen resūl
Yaraşdın didi sözni ḳıldım ḳabūl

Yatḳurdı[7]: (یاتقوردی) Yaturdı dimekdür.

Yasal[8] (یسال) Leşkeriñ ālāyına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** Dārā'ya ḳarşu gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt : Yoruş resmide bolmas irdi o sal
Köçerde barurda bar irdi **yasal**

---

[1] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **ikisi daḫı** : ikisi daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....ni zāġ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür b. ; gelür ki A. , S. , Ş. // **kömer** : körmer A. // **yirge** : birge A. , Ş. // **uġurlar** : uġruladı B. // **ni zāġ** : zāġ B.
[5] **maʿnāsınadur** : maʿnāsına B. // **ki Münşeāt'da .....yaraḳ ḳılıp** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **barçanınġ** : ḥarçanınġ A. , E. , Ş. // **ferzenddür** : fırzenddür B. // **naʿlini** : naalini B. // **körüp** : körüb B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.
[6] **iki ḫaşm** : iki ḫaşım B. // **gelicek** : kelicek B. // **ilinġge** : ilinġke B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.
[8] **leşkeriñ** : leşkerin B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....bar irdi yasal** . ø Li.1 // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **o sal** : ol sal B.

Yasavul[1]: (يساول) Çāvūş dimekdür.

Yasaġanlar[2]: (ياساغانلار) Düzenler.

Beyt: Ol perī ʿışḳıda yoḳ kim min dīvāne ḳoyup
Yasaġanlar özini ʿāḳıl u ferzāne ḳoyup

Yasalmaḳ[3]: (ياسالماق) Lam ile düzelmek dimekdür.

Yasalsun[4]: (ياسالسون) Düzelsün dimekdür. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād**'ıñ velādeti şenliginde **Ḫaḳan Çīn** vilāyetine emr itdügi maḥalde eydür.

Beyt: **Yasalsun** barça ayın birle zībā
Tutulsun barıġa öksün ü dībā

Yastanıp[5]: (ياستانيب) Yaşdanup dimekdür.

Beyt: Mest bolsam āstānıñg bes manga baş ḳoyġalı
Ni ḥaddim kim tekye ḳılġay min tiz yeñgni **yastanıp**

Yalav ve yalavuz[6]: (يالاوز و يالاو) Mücellā ve yaldırmaḳ manʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Taḳa dalġada çin **yalavuz** peẕīr
Yana cevşen üstige **Çinī** ḥarīr

Tamuġ şuʿlesi barça rengin **yalav**
Belenep **yalav** cilvesidin ḳılav

Ve yine tolġa üzerinde dikilen sancaġa dirler ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ot yalın dik sin ḳacan çapsañg semender berk-rū
Bir ʿalem ol otġa başıñg üstide gül-gün **yalav**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **yaldırmaḳ** : yaldıramaḳ B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. ; içündür A. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....gül-gün yalav** : ø Li.1 // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. // **yana** : ø A. // **Çinī** : cini B. // **bilinip** : bilinib B. // **tolġa üzerinde** : tolġa üzerine B. // **dirler ki** : dirler A., B. // **Bedāyiʿü'l-asaṭ'da gelür** : Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da kelür B. ; Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da gelür ki A. // **ḳacan çapsuñg** : ḳaçansañg B.

[Ş.246b] Yavmas[1]: (ياوماس) Yaḳın olmaz dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: [S.141b] Çü yār kön̂glide bolsam belā man̂ga yavmas
[E.184a] Bu vechdin ki timurdin bolup durur vaṭanım

Yavı almas[2]: (ياوىالماس) Yaḳın olmaz dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Tün ḳuyaşġa **yavı almas** dik durur kim mey sarı
Tirelik şaḫṣ-ı ᶜazimet bir iki kām eylemes

Yavutupdur[3]: (ياووتوب دور) Yaḳın eyleyüpdür dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: [Li.1-125a] ᶜAksini kön̂gül közgiside kördüm öldüm
Kim ġayrın anın̂g öyke niçün **yavutupdur**

Yavut[4]: (ياووت) Yaḳın eyle dimekdür.

Yavutsa[5]: (ياوتسا) Yaḳın eylese dimekdür.

Yarġu[6]: (يارغو) Ġulüvv ve ġavġā-yı dād-ḫvāha dirler ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan İskender'e didi.

Beyt: Bu kilmekdin irdi ġaraż bu sanga
[A.82b] Ki bolġay cenābın̂gda **yarġu** man̂ga

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da muṭlaḳ ġavġā maᶜnāsına gelür.

Beyt: Ḥalḳa-i ders içre ġavġādın dimāġım taptı żaᶜf
Mey tutup sāḳī mini ḳutḳar demi bu **yarġu**

Yaḳtu[7] : (ياقتو) Ṭulındı dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

---

[1] **yavmas** : yavumas B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **man̂ga yavmas** : man̂ga yavumas B. // **bolup durur** : bolub durur B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da .....kām eylemes** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḳuyaşġa** : ḳoyaşġa B. // **şaḫṣ-ı ᶜazimet** : şaḫıṣ-ı ᶜazimet B.

[3] **yavutupdur** : yavutubdur B. // **eyleyüpdür** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **niçün yavutupdur** : niçün yavutubdur B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **ki Sedd-i İskenderī'de.....yarġu man̂ga** : ø Li.1 // **bu san̂ga** : bu man̂ga A. , B. , S. , Ş. // **Ve yine** : ø Li.1 // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da muṭlaḳ ġavġā maᶜnāsına gelür** : muṭlaḳ ġavġā maᶜnāsına Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür Li.1 // **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur A. maᶜnāsına gelür ki bu beytde gelür : S. // **tutup** : tutub B. // **ḳutḳar demi** : ḳutḳardı B. // **bu yarġu** : bu yarġudın Li.1 , Ş.

[7] **ṭulındı** : tulundı B. ; dulundı A. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **mihr yaḳtusıda** : mihir yaḳtusıda B. // **āşkār** : āşikār B. // **pinhāndur** : penhāndur B.

Beyt: Mihr **yaḳtusıda** zerre bolmaġan dik āşkār
Yüz tümen miñg mihr pinhāndur yüzüñg **yaḳtusıda**

[E.184b] Yarmanıp[1]: (يارمانيب) Bir yüksek yere ṭırmanup dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da sekizinci maḳāle ḥikāyesinde **Timur**'dan naḳl iderler ki bir ḳarıncayı gördi.

Beyt: Altı yitti ḳatla tüşer yamana
Tüşti ol şol tam başıġa **yarmana**

Yazılġan[2]: (يازيلغان) Yazılan dimekdür ve yazılduġı dimekdür.

Beyt: ʿAyn **yazılġan** kibidür laʿl ara ḳılsañg nazar
Köz ki ḥayretdin tikip min ol leb-i ḫandān ara

Yazġurmaḳ[3]: (يازغورماق) Yazuġın ve günāhın söyleyüp ṣuçlamaḳ maʿnāsınadur.

Yavumaḳ[4]: (ياووماق) Yetmek ve yavu ḳılınmaḳ.

Yatuġ ve yatuḳ[5]: (ياتوق و ياتوغ) Eger sāzda ve eger āvāzda fürū-dāşte ve āhenge dirler [S.142a] ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da dibācesinde gelür.

Beyt: Rāst ḳıl āheng-i nevā vü ḥicāz
Tüz **yatuġı** birle şıdurġunı sāz

Yavçın[6]: (ياوچين) Ḳonuḳ maʿnāsınadur ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da **Ḥātem-i Ṭayī** ḥekāyesinde gelür.

Beyt: Kim keremin kör ki bu ḥāli bile
Yavçın aġırlar kişi mālı bile

---

[1] **yarmanıp** : yarmanub B. ; yarmatıp S. // **dimekdür** : demekdir B. // **maḳāle ḥikāyesinde** : ḥikāyesinde A. ; maḳāle ḥikāyesinde gelür Li.1 // **Timur'dan.....gördi** : ø Li.1 // **naḳl iderler** : naḳlederler B. // **gördi** : kördi B. // **ol şol** : oşol A., B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **fürū-dāşte** : fürū-dāşte dirler S. // **āhenge** : āhenke B. // **dirler ki** : dirler S. // **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da** : Maḫzen-i Mīr Ḥaydar A., B. // **dibācesinde** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **sāz** : ø A.

[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da.....mālı bile** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **yavçın aġırlar** : yavşın aġırlar B.

Yanĝlıġ[1]: (يانكليغ) Kaf-ı ʿAcemī ile gibi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** vaṣfında gelür.

Beyt: Bil riştesi c an zār yanĝlıġ
Cān perdesi içre tar **yanĝlıġ**

[Ş.247a] Yarġuçaḳ[2]: (يارغوچاق) El degirmeni dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ḫaşm iter fikrin hem itkil farż itey nānıng üçün
Ḳıldı çarḫ encümni dāne ay u kün ni **yarġuçaḳ**

Yarġac ve yaraġac[3]: (يارغاج و يارغاج) Yarayıcaḳ dimekdür.

Yazıġlıġ[4]: (يازيغليغ) Yazılmış dimekdür.

[Li.1-125b] Yavuḳ[5]: (ياوق) Yitik , yaʿnī yavu ḳılınmış ve belürsiz olup dimekdür.

Yavunup[6]: (ياونوب) Yavı ḳılınup dimekdür.

[E.185a] Yava yitti[7]: (ياوايتتى) Żaʿīf eyledi dimekdür.

Yavaman[8]: (ياوامان) Ẓaʿīf olmazın dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt : Körüp żaʿīf mini töhmet itme cevrinĝe kim
Yava yitti her ni mini yoḳsa cevrinĝe **yavaman**

Yancḳan ve yancılḳan[9]: (يانجيلقان و يلنجقان) Yencelen ve örselen dimekdür.

---

[1] **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **gibi dimekdür** : kibi demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....tar yanĝlıġ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **riştesi** : reştesi B. // **tar** : yār S.

[2] **yarġuçaḳ** : yarġucaḳ B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da.....ni yarġuçaḳ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḫaşm** : ḫaşım B. // **itkil** : itgil B. // **üçün** : uçun B. // **ay u kün ni yarġuçaḳ** : ay u kün yarġucaḳ A. , B. ; ay u kündin yarġuçaḳ S.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **yaʿnī yavu ḳılınmış** : ø A. , B. , E. , S. , Ş. // **belürsiz** : belürsüz Ş. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **yavunup** : yavunub B. // **yavı** : yavu A. // **ḳılınup** : ḳılınıb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **yava yitti** : yadayitti A. , B. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **Yavaman** : yadaman B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de.....cevrinĝe yavaman** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **körüp** : körüb B. // **cevrinĝe kim** : cevrinġke kim B. // **yava yitti** : yada yitti B. // **cevrinĝe yavaman** : cevrinġke yadaman B. ; cevrinĝe yavun S.

[9] **yencelen** : yincelen B. // **dimekdür** : demekdir B.

Yandaşmaḳ[1]: (یاندااشماق) Yanaşmaḳ maʿnāsınadur. **Sebʿā-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Hind** pādişāhı ḳızıyla taḫt-gāhe çıḳdukları yerde bu beytde yandaştı ʿibāreti yanaşdı dimekdür.

Beyt: Taḫt üze çıḳtı vāriş-i **Cemşīd**
Anĝa **yandaştı** ġayret-i ḫūrşīd

Yana[2]: (یانا) Yine dimekdür. Ekşeriyyā āḫirinde elif ile kitābet olınur ve ha ile daḫı kitābet olınur, yane dinilür. bu beytde zebāne ve fesāne ve miyāne ḳāfiyesinde gelür.

Beyt: Ey könĝül ʿışḳ otıdın yanma
Barı teşvīş birme **yane** manĝa

Yana[3]: (یانا) Ġayrı ve tekrār dimekdür ki **Sedd-i İskerderī**'de **İskender** atasına vaṣiyyet itdüginde gelür.

Beyt: Ḫırāş itmesenĝ yüz **yanalar** kibi
Oġul mātemide analar kibi

Yanayı[4]: (یانایی) Ġayrı dimekdür.

Yana[5]: (یانا) Yine dimekdür. Yanalar bir kerre daḫı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de pādişāh-ı ʿadlī vaṣfında gelür.

Beyt : Tācir bu ṣıfat yanarġa **yana**
Bir nevʿ ferāġat itip müheyyā

Yavuşmaḳ[6]: (یاووشماق) Ḳavuşmaḳ maʿnāsınadur.

Yavuştı[7]: (یاووشتی) Ta'yla ṣıġā-yı māżīdür. Ḳavuşdı dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de .....analar kibi** : ø Li.1 // **atasına** : anasına A. , B. , Ş. // **vaşiyyet** : vaşiyet A. , B. // **itdüginde gelür** . etdükinde kelür ki B. ; itdügi maḥalde gelür S. ; itdügi maḥalde gelür ki Ş.
[4] **dimekdür** : ø Ş. // demekdir B.
[5] **Yana : Yine dimekdür. Yanalar** : ø S. // **dimekdür** . ø Ş. ; demekdir B. // **yanalar** : ø B. , S. ; ḳatla A. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **nevʿ** : nevi B. // **itip** : itib B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yazġurursın[1]: (يازغورورسين) Ṣuçlarsın , ṭaᶜn idersin dimekdür.

Beyt: Nevāyī ir didi cüz ḥaḳ vü cūd yoḳ ey şeyḫ
Ni **yazġurursın** anı Lā īlāhe ill-Allah

Yalanġ[2]: (يالانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile yalın ve ᶜüryān maᶜnāsınadur.

Yalbarmaḳ[3]: (يالبارماق) Yalvarmaḳ.

Yalbarıp[4]: (يالباريب) Yalvarıp dimekdür.

Beyt: Tutmadım boġazum sebū dik bāde terki eyleben
Mey tiler min pīr-i deyr ilide bil kim **yalbarıp**

[S.142b] Yazġurmanġ[5]: (يازغورمانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Günāh-kār eylemeñ dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ol perī közdin çü maḫfīdür hemīşe veh niçe
İstep anı tapmasa **Mecnūn** könġülni **yazġuray**

Yalıḳdı[6]: (ياليقدى) Ziyāde ṣadādan ḳulaḳ ṭutulduġına dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn** Ferhād'a mektūb gönderüp didi.

Beyt: Bular ilge miniñg ᶜışḳım işidin
[A.83a] Ḳulaḳım **yalḳıban** il ḳarġaşıdın

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Bey : Bī-maḥal gül-bāñg ile **yalıḳma** bülbül ilni kim
Dehr bāġı gülleri ḫōştur velī çaġı bile

Yalınmaḳ[7]: (يالينماق) Tenezzül idüp [E.185b] yaltaḳlanmaḳ maᶜnāsınadur ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muᶜacceme'dür A. , Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **günāh-kār** : günāh E. // **dimekdür ki** : demekdir ki B.; dimekdür Ş. // **ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da .....yazġuray** . ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **niçe** : nice A. // **istep** : isteb B. // **könġülni** : könġlüni B.
[6] **dirler** : derler B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....ḳarġaşıdın** : ø Li.1 // **Şīrīn Ferhād'a** : Ferhād'a A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **gönderüp** : gönderib B. // **ᶜışḳım** : ᶜaşḳım B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ilni kim** : ø B.
[7] **idüp** : idüb B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de.....köreyin** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **yalınıp** : yalanıb B. // **köreyin** : göreyin B. ; körey A.

Beyt: Sanĝa nice **yalınıp** yalbarayın
Ni kem kilse başımġa ḫōş köreyin

Yavuġan[1]: (**یاوغان**) Uyulmış ve nicelmiş [Ş.247b] dimekdür.

Yavan[2]: (**یاوان**) Yemek maʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: Mübāhāt ḳılmas yemekdin küllac
Ġamın bulmas er tapsa **yavġan** umac

Yasaldı[3]: (**یاسالدی**) Düzeldi dimekdür.

Yasamaḳ[4]: (**یاساماق**) Yapmaḳ ve düzmek. **Sebʿa-i Seyyāre**'de Nevāyī kendü ḳuṣūr-ı nażmından iʿtiẕār üslūbı üzre eydür.

Beyt: Yārab iş müşkil ü bu ḫaste żaʿīf
Bişeġa pil işi irür teklīf

Çerḫ tamıġa nerdübān **yasamaḳ**
Mihr şemʿiġa şemʿdān **yasamaḳ**

Yasap[5]: (**یاساب**) Yasayıp, yaʿnī düzüp dimekdür. **Ferhād-nāme**'de Ḫaḳan dört ḳaṣr binā olınmaḳ emr itdükde didi.

Beyt: **Yasap** her ḳaṣrınıñ devride bāġı
Ki bolġay her gül andın şeb-çırāġı

Yaḳḳunĝ[6]: (**یاققونك**) Yaḳsañ gerek dimekdür. Sebeb-i teʾlīfde gelür.

Beyt: Ol yan gül ü sünbül olsa mevcūd
Sin ot **yaḳḳunĝ** ʿayān ḳılıp dūd

Yalın[7]: (**یالین**) İt ḥarāretden dilin çıḳarduġına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Yeʾcüc** vaṣfında gelür.

---

[1] B nüshasında bu madde ile "**yavan**" maddesi birleştirilerek verilmiş. // **uyulmış** : uvulmuş B. ; uvulmış S. // **nicelmiş** : niçelmiş S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] Bu madde B. nüshasında "**yavuġan**" maddesi ile birleştirilerek verilmiş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....yavġan umac** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **Yaḳḳunĝ** : yaḳġunĝ B., S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ot yaḳḳunĝ** : ot yaḳġunĝ B., S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **dūd** : dur A., B.

[7] **ki Sedd-i İskenderī'de.....calın urmaḳ ni irdi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **Beyt** : Mıṣrāʿ Ş. // **barı** : yārı S. // Tanık olarak verilen birinci beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **āteş maʿnāsına gelür ki** : āteş maʿnāsına kelür ki B. // **öleceg**i : öleceği B. // **maḥalde ʿacūze didi**: maḥalde

Beyt: Barı aġzıda tilbe it dik **yalın**
ᶜAdedde velī it tügidin ḳalın

Ve yine şuᶜle-i āteş maᶜnāsına gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** ölecegi maḥalde ᶜcūze didi.

Beyt: Köyük tenġa **yalın** urmaḳ ni irdi
Mamuḳ üzre calın urmaḳ ni irdi

Yarġaġ[1]: (يارغاغ) Deri ḳaftāna dirler ki [S.143a] Tatarlar giyerler . **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Cism żaᶜfıdın tiri ḳalmış sünĝek üzre yana
Hicr oḳı perrān öter çün tise bu **yarġaġıma**

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Sünbülünĝġa bir **Ḫaṭāyī** bendedür müşk-i **Ḫaten**
Ger delīl ister iseñ bardur libās **yarġaġı**

Yapurġan[2]: (ياپورغان) Yapraġa dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da gelür.

Beyt: Āh otı uçḳunları kim żarḫ urup
[E.186a] Lāle **yapurġanını** yil savurup

Yaray[3]: (يارای) Yarayayın dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Vaḥşī İskender**'e didi.

Beyt: Bu dem ger icāzet birürsin **yaray**
Kiley ile kim her işiñge **yaray**

Yan[4]: (يان) Dön dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ehrimen** bīşesi vaṣfında gelür.

Beyt : Çınārı titretip ilkini her yan
Ki ey kirgen kişi Teñri üçün **yan**

---

gelür ki ᶜacūze didi A. ; maḥalde ᶜacūze didi ki S. // **köyük** : küyük B. // **tenġa** : tenge B. // **calın** : çalın B.

[1] **ḳaftāna dirler ki** : ḳaftāndur ki S. // **Tatarlar** : Tatar S. // **giyerler** : kiyerler B. ; giyerler ki S. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da .....libās yarġaġı** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **perrān** : pervān E. // gelür : kelür B. // **sünbülünĝġa** : sünbülünĝke B. // **müşk-i Ḫaten** : misk-i Ḫaten S.

[2] **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da .....savurup** : ø Li.1 // gelür : kelür B. // **çarḫ urup** : carḫ urub B. // **yil** : sel A. // **savurup** : savurub B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....işiñge yaray** : ø Li.1 // **bu dem ger** : bu dem ki S. // **birürsin yaray** : birürsin baray B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....üçün yan** : ø Li.1 // **bīşesi** : pīşesi A. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **titretip** : titretib B. // **üçün** : uçun B.

Yamġur[1]: (يامغور) Yaġmur dimekdür.

Yamķur[2]: (يامقور) Ķafla daḫı yaġmur dimekdür.

Yaġdu[3]: (ياغدو) Żiyā ve aydınlıķ maʿnāsınadur.

Yaġın[4]: (ياغين) Bu daḫı yaġmur dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı cengde gelür.

Beyt: Andaķ ki **yaġın** yaġar bahārān
Meydānġa sü urdı tīr-i bārān

Yaġış: (ياغيش) Yaġmaġa dirler.

Yadar mu irkin[5]: (يادارموايركين) Müteġayyir ve żaʿīf olur mı ki dimekdür ki **Leylī vü Mecūn**'da [Ş.248a] gelür.

Beyt: ʿIşķım otıda **yadar mu irkin**
Hicrim ġamıda cıdar mu irkin

Yaķdı[6]: (ياقتى) Bir fiʿli bir kimesneye nisbet itmege dirler; eger ḫayr, eger şer. **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** [Li.1-126a] vaṣl ümīdi **yaķmaġıl** töhmet manĝa
[A.83b] Kim min ol meh-veşni bir körmek bile mesrūr min

Yavuşan ve yavuşķan[7]: (ياوشقان و ياووشان) Yaķın olan maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaķan** oġul istedügi maḥalde gelür.

Beyt: Min oldum tinĝiz kim gevheri yoķ
Veyā ol ot kim anınĝ aḫgeri yoķ

---

[1] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de .....tīr-i bārān** : ø Li.1 // **cengde** : cenkde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **sü urdı** : sü irdi A.

[5] **yardar mu irkin** : yavar mu irkin : B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Leylī vü Mecnūn'da** : Mecnūn u Leylī'de B. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ʿışķım** : ʿaşķım B. // **otıda yadar mu irkin** : otıda yavar mu irkin B.

[6] **bir fiʿli** : bir fiili B. // **kimesneye** : kimseye S. // **nisbet itmege** : nisbek etmeke B. // **dirler** : dimekdür Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir şiʿrde gelür Li.1 ; gelür ki Ş.

[7] **yaķın olan** : yaķın ol A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.....bolur tūz** : ø Li.1 // **istedügi** : istedüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **min oldum tinĝiz** : min oldum birinĝiz S. // **gevheri yoķ** : gevher yoķ A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **anınĝ aḫgeri yoķ.....ķayu ol ot kim** : ø S.

Tiñgiz yoḳ kim ġadīr-i vaḥşet-engīz
Ḳayu ol ot kim **yavuşan** bolur tīz

2.56. [E.186b] Ḥarfü'l-Yai'l-Meksūre

Yitti[1]: (يتتى) Yetişdi dimekdür ve żāyiᶜ [S.143b] oldı ve dönderdi dimekdür ve yedi ᶜaded maᶜnāsına daḫı gelür, yetişdi maᶜnāsına **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

Beyt: Kim **yitti** bir ile nūr-baḫş
Hem-dem añga maḥż nūr-raḫş

Ammā yedi ᶜded maᶜnāsına olan **Mecnūn u Leylī** tevḥīdinde gelür.

Beyt: Yoḳ yoḳ ki bu yitti ḥarem-i mavi
Anda **yitiyi** çabıḳ-ı simāvi

Yitkürüp[2]: (يتكوروب) Yetişdürüp dimekdür.

Yitilüpdür[3]: (يتيليب دور) Yetişmişdür dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Mıṣrāᶜ: Şūḫī miniñg cānıma āfet **yitilipdür**

Yit[4]: (ييت) Emr idüp yetiş dimekdür ve bir daḫı at veyā ġayrı nesne yid deyü emr eylemekdür.

Yiygülük[5]: (ييكولوك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı ṣānī ᶜArabī'dür. Yeyecek dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de **Ferruḫ**'la **Āḫī** ṣoḥbeti vaşfında gelür.

Beyt: Tüñge tigin ṭaᶜām ü ṣoḥbet idi
Yiygülüklerge zīb ü ziynet idi

---

[1] **yetişdi dimekdür** : yetişdi demekdir B. ; yetişdi dimekdür ki S. // **dönderdi dimekdür** : dönderdi demekdir B. ; dönderdi Li.1 // **maᶜnāsına daḫı gelür** : maᶜnāsına daḫi kelür B. ; maᶜnāsına da gelür Li.1 // **yetişdi maᶜnāsına.....çapıḳ-ı simāvi** : ø Li.1 // **Mecnūn u Leylī'de gelür** : Mecnūn u Leylī'de kelür B. // **bir ile** : böyle S. // **nūr-baḫş** : nūr-yaḫş S. // **tevḥīdinde gelür** : tevḥīdinde kelür B. ; tevḥīdinde gelür ki S. , Ş. // **yitiyi** : yitti B. // **çapıḳ-ı simāvi** : cabıḳ-ı simāvi B.

[2] **yitkürüp** : yitgürüb B. // **yetişdürüp** : yetişdürüb B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[3] **yitilipdür** : yitilibdür B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Mıṣrāᶜ** : Beyt A. , Li.1 , S. // **āfet yitilipdür** : āfet yitilibdür B.

[4] **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir daḫı** : bir daḫi B. // **deyü emr eylemekdür** : deyu emr eylemekdir B. ; dimekdür Ş.

[5] **kaf-ı ṣānī** : ṣānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.....zīb ü ziynet idi** : ø Li.1 // **ṣoḥbeti vaşfında** : ṣoḥbetinde A. // **gelür** : kelür B. // **ṭaᶜam** : ṭaam B.

Yıparmaḳ[1]: (ییپارماق) Göndermek.

Yıpardıñ[2]: (ییپاردینك) Gönderdiñ dimek olur.

Beyt: Cevāhiri ki **yıpardıñ** bu nā-murādıñ üçün
Körñgül ḫazānesini maḫzen-i murād ittiñ üçün

Sebᶜa-i Seyyāre'de **Mānī Şāh Behrām**'a Ḫatem'den **Dilārām**'ı getürmege gönder didügi yerde eydür.

Beyt: Didi **Mānī yıpara** min kişiler
Çabıḳ endīş ü ḫarda bin kişiler

Yıpardı[3]: (ییپاردی) Gönderdi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Behrām Dilāver Şirūye**'yi ḳıġırduġı maḥalde gelür .

Beyt: **Yıpardı** kimse kim **Şirūye** kilsün
Ni kim sorsam cevābın ᶜarża ḳılsun

Yiñ[4]: (ییڭ) Kaf-ı ᶜAcemī ile yeñ [E.187a] dimekdür , āstin maᶜnāsına ve bir daḫı ġālib ol dimekdür ki **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: ᶜAḳl vesvāsı ḫarāb itmiş mini hüccet bile
[Ş.248b] Sāḳīyā bir ᶜıyş cāmı tut mañga vü anı yiñ

Āstin maᶜnāsına daḫı **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Tenġa taş u ḳolġa tiş zaḫmı ki saldıñ tilbelik
Fāş ḳıldı ilge körñgleksiz beden **yiñsiz** ilik

Ve yine āstin ile ġālib [S.144a] maᶜnāsına **Bedāyi'ü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ḥüsn daᶜvāsıġa ḳol yiñdin çıḳar
Yüz yed-i beyżā çıḳarġalarnı **yiñ**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de .....ᶜarża ḳılsun** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **kilsün** : kilsun B.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı Muᶜacceme ile A. , B., Li.1 , S. // **yeñ** : yeñ S. // **yeñ dimekdür** : ø Li.1 ; yeñ demekdir B. // **āstin mānāsına** : āstın maᶜnāsına B. ; āstin maᶜnāsınadur Li.1 // **bir daḫı** : bir daḫi B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **ᶜaḳl vesvası** : ᶜaḳil vevası B. // **āstin maᶜnāsına daḫı** : āstin maᶜnāsına daḫi B. // **āstin maᶜnāsına.....yiñsiz lik** : ø Li.1 // **tenġa** : tenge B. // **ve yine āstin** : ve yine āstın B. // **çıḳarġalarnı** : çıḳarġanlarnı B.

Yitkey[1]: (ییتکای) Yetişe dimekdür. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** uyḳu eceliçün efsāneye māᵓil olup eytdi.

Beyt: Şāyed uyḳu közümge meyl itkey
Andın āsāyiş manᶜga **yitkey**

Yitkürmek[2]: (ییتکورماك) Yetürmek dimekdür.

Yiti[3]: (ییتی) Taḫfīfle esmā-yı aᶜdāddandur. Yedi dimekdür ve teşdīdle yitti dinilse yetişti dimek olur.

Yitkec[4]: (ییتکاج) Yetişecek dimek olur. Yitişkec daḫı dinilür. **Ferhād** evṣāfında gelür.

Beyt : **Yitişkec** hicr şerḥi zār yıġlap
İki köz eyleben ḫūn-bār yıġlap

Yitküre biz[5]: (ییتکوره بیز) Yetürevüz dimekdür.

Yıraḳ[6]: (ییراق) Iraḳ dimekdür.

Yıraḳtın[7]: (ییراقتین) Iraḳdan dimekdür.

Beyt: Nevāyīyā manᶜga vaṣlı muḫāl irür besdür
Müyesser olsa **yıraḳdın** neẓẓāre eylegen

Yir ḳoyı[8]: (ییرقویی) Yere geçsün dimekdür.

Yiyip[9]: (ییپ) Yiyüp dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Nevfel**'iñ **Mecnūn** ḥaḳḳında ġam-gīn olduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ol **yiyip** anınᶜg ġamın hemīşe
Ẕikrin ḳılur irdi derd ü pīşe

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **Yiyip** : yiyib B. // **yiyüp** : yiyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.....derd ü pīşe** : ø Li.1 // **Nevfel'iñ** : Nufeliñ B. // **ġam-gīn olduġı maḥalde** : ø A., E., S., Ş. // **gelür** : kelür B. // **ol yiyip** : ol yiyib B. // **derd ü pīşe** : vird ü pīşe B.

Yişildi[1]: (ییشیلدی) Çözüldi dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Delīl irür ki kön̂güllerni ḳılmış olġay sin āzād
Bu kim selāsil-i zülfüñ tügenleri **yişilipdür**

Yıġac[2]: (ییغاج) [Li.1-126a] Bir kişi bir yerde ṭursa iki ṭarafından iki kişi ṭursa şol miḳdār ki ortada ṭuran kişi çaġırsa anlar āvāznı işitseler ve mertebe bu midār yere [E.187b] yıġac dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de vezīr ḳızıyla **Mesᶜūd** ḳaçup ardlarından varanlar maḥallinde gelür ki:

Beyt: Tā köründi alar ḳaraları hem
[A.84a] Ḳalmadı bir **yıġac** araları hem

Yıġac bir daḫı diraḫt maᶜnāsınadur ve çūb maᶜnāsına daḫı gelür. **Mecnūn u Leylī**'de **Ḥakīm Mecnūn**'a ḍarb itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Gāhi ki **yıġac** alıp urup rest
Gülgü ḳıyıban remīde ni rest

Ve yine binā arşunına dirler ki ḳarı maᶜnāsına ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** berr ü baḥrı taḫmīn itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ṭınābı ki messāḥ ḳıldı ḳulac
Ḳılıp on iki ḳarı bir **yıġac**

Yıġmaḳ[3]: (ییغماق) Cemᶜ itmek maᶜnāsınadur.

Yıġdı[4] (ییغدی) Cemᶜ itdi , yaᶜnī deñşirdi dimekdür.

Beyt: Tan̂g yili çün ki sürdi ton dūdın
Yıġdı kök çetr ᶜanber ālūdın

---

[1] **çözüldi** : cözüldi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.....yişilipdür** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **yişilipdür** : yişilibdür B.

[2] **bir kişi** : ø S. // **iki kişi ṭursa** : iki kişi daḫı ṭursa Ş. // **şol miḳdār ki** : şol miḳdārlar ki Ş. // **ṭuran kişi çaġırsa** : ṭuran kişi muḥākim çaġırsa Li.1 // **anlar āvāznı** : iki cānibe āvāzi ol iki kişi // **bu miḳdār yere** : bu miḳdārın yere B. ; bu miḳdārlar yere Ş. // **yıġac dirler ki** : yıġac derler ki B. ; bir yıġac dirler Li.1 // **ki Sebᶜā-i Seyyāreᶜde.....bir yıġac araları hem** : ø Li.1 // **ḳaçup** : ḳaçub B. ; ḳaçırup A. , E. , S. , Ş. // **varanlar maḥallinde** : varanlar yetüşdügi maḥalde Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Yıġac bir daḫı** : yıġac bir daḫi B. ; ve bir daḫı Li.1 // **diraḫt maᶜnāsınadur** : diraḫt maᶜnāsınadır B. ; diraḫt Li.1 // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **daḫı gelür.....remīde ni rest** : ø Li.1 // **ḍarb itdügi maḥalde gelür** : ḍarb etdüki maḥalde kelür B. : ḍarb itdügi maḥalde gelür ki S. , Ş. // **Ve yine** : Ve Li.1 // **arşunına dirler** : arşunına derler B. ; arşunına daşı dirler Li.1 // **ki Sedd-i İskenderī'de.....ḳarı bir yıġac** : ø Li.1 // **taḫmīn itdügi maḥalde gelür ki** : taḫmīn etdüki maḥalde kelür B. ; taḫmīn itdügi maḥalde gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yıġ[1]: (ييغ) Emrdür. Deñşir dimekdür.

Beyt: Secde tarını yıġ ey şeyḫ ki bir laḥẓa burun
Taḳtılar muġ-beçeler rişte-i zünnār mana

Yıġarġa[2]: (ييغارغه) Deñşirmege dimek olur.

Beyt: Zülfi il köñglim perīşān eylemekke cemᶜ olup
Ṭurferaḳ bu kim köñgüllerli yıġarġa tarḳaşıp

Yilek[3]: (ييلاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Sāde nīm-teneye dirler ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Köñglekiñg berk-i gül vü üstide gül-reng yilek
Gül kibi cisminğ üze eyle ki gül-gün köñglek

Yımrulur[4]: (ييمرولور) Obrulur, yıḳılur dimekdür [Ş.249a] ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Yımrulur [S.144b] başıġa güyā kim felek ġam-ḫānesi
Ol ḳuyaş hem ḫanım irken ni ḳaçan yād eylesem

[E.188a] Yılcılıḳ[5]: (ييلجيليق) Yıllıḳ dimekdür ki Münşeāt'da altıncı mektūbda gemi vaṣfında gelür.

Her bir kün miñg yılcılıḳ barmış bolġay.

Yıġılmaḳ[6]: (ييغيلماق) Derilmek.

Yıġıldılar[7]: (ييغيلديلار) Bir araya cemᶜ oldılar dimekdür.

Yıġlamaḳ[8]: (ييغلاماق) Aġlamaḳ dimekdür.

Beyt: Kice ol meh-veşni yād itip firāvān yıġladım
Mihrim arttı ṣubḥ dek her niçe kim ḳan yıġladım

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da.....gül-gün köñglek** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **gül-reng** : gül-renk B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ġam-ḫānesi** : ḫum-ḫānesi B. , S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.....barmış bolġay** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gemi** : kemi B. // **gelür** : kelür B. // **barmış bolġay** : barmış tolġay Ş.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yımrulmek[1]: (ييمرولماك) Yıḳılmaḳ ve çökmek.

Yımrulgen[2]: (ييمرولكان) Çökmiş dimekdür.

Beyt: Çün külerbeni sevkülgen cism-i zārımnı körüp
Yığlaġay mu yanı **yımrulgen** mezārımnı körüp

Yığı[3]: (ييغى) Aġlamaġa ve cemʿiyyete ve menʿ itmege dirler, ammā cemʿiyyet maʿnāsına

Ferhād u Şīrīn'de **Behrām Dilāver** vaṣfında gelür.

Beyt: **Yığıp Ermen** ilin ferḫunde ḥākim
Ḳılıp **Ferhād** üçün redd-i mezālim

Ve aġlamaḳ maʿnāsına **Luṭfī** eşʿārında gelür.

Beyt: **Yaʿḳūb** kibi köb **yıġındın** ḳalmadı sinsiz
Nūr-ı baṣarım ḫᵛāh inan ḫᵛāh inanma

Yıġ[4]: (ييغ) Emr idüp menʿ eyle dimekdür ve ḥāżır maʿnāsına daḫı gelür. **Mecnūn** u

Leylī'de **Leylī İbn-i Selām** içün kendüyi öldürmek istedügi maḥalde gelür ki :

Beyt: Öz ḳatīlin eylemiş idi yıġ
Pinhān ḳılıp irdi zehrlıḳ tīġ

Yığlarım[5]: (ييغلاريم) Aġlarım ve aġladığım.

Yığlay[6]: (ييغلاى) Aġlayayın dimekdür ve aġlayuben dimekdür.

Yigen[7]: (ييكان) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Yiyeyin dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Cemʿiyyete** : cemʿiyete A. , B. // **itmege dirler** : etmege derler B. // **ammā** : ø Li.1 // **cemʿiyyet maʿnāsına** : cemʿiyet maʿnāsına A. , B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **yığıp** : yığıb B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **üçün** : uçun B. // **redd-i mezālim** : redd-i mazālim B. // **eşʿārında gelür** : eşʿārında kelür B. // **sinsiz** : sin siz B. ; sin sin S.
[4] **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve ḥāżır maʿnāsına .....zehrlıḳ tīġ** : ø Li.1 // **maʿnāsına daḫı gelür** : maʿnāsına daḫi kelür B. ; maāsına gelür E. ; maʿnāsına daḫı gelür ki S. // **İbn-i Selām içün** : İbn-i Selam A. , B. , E. , Li.1 , S. // **istedügi** : istedüki B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde zikr olınur S. // **ḳatīlin** : ḳatlini B. ; ḳatlın S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **zehrlıḳ** : zehirlik B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.
[6] **aġlayayın dimekdür** : aġlayayın demekdir B. ; aġlayayın Li.1 // **aġlayuben dimekdür** : aġlayuben demekdir B.
[7] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muʿaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muʿcceme'dür A. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

Yitkürgünce[1]: (يتكوركونجا) Kaf-ı evvel ʿArabī ve kaf-ı s̱ānī ʿAcemī'dür. Yetişdürince dimekdür.

Yitküreyin[2]: (يتكورين) Yetişdüreyin dimekdür.

Yitken dik[3] (يتكان ديك) Yetişdügi gibi dimekdür.

Yitek dik[4]: (ييتاك ديك) [Li.1-127a] Yitecek ḳadar dimekdür ve żāyiʿ olmış ve żāyiʿ olmalu , yaʿnī bir bī-ḳıymet nesne dimekdür.

Yiñgil[5]: (ييڭيل) Yeyni dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Kir vādi-i ʿışḳ içre **yiñgilrek** ki bu yolda
Özlüt yükini taşlaġan il ehl-i zühddür

[E.188b] Yırlıġ ve yirlik[6]: (يير ليك و يير ليغ) Hāk-sār maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür.

Beyt: Ṭāliʿimniñg **yırlıġın** kör kim bellit ṭaşları
Kimge kökdin inse yeler yir bile yeksān mini

[S.145a] Yıputtı[7]: (يپوتتى) Degişdirdi ve dönderdi dimekdür ki **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür.

Beyt: Firāḳıñg bīmidin ġam şamı yoḳ bir yirde ārāmım
[Ş.249b] Kice yir köp **yıputkey** kim ki bar ḳaşdıda bir düşmen

Yib[8]: (ييب) İb dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da ikinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Mamuġı dur piledin artuḳ ẓarīf
Yibleri keten **yibidin** hem laṭīf

---

[1] **yitkürgünce** : yitkürgerice E. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ʿAcemī'dür** : ʿAcemīdir B. // **yetişdürince** : yetişdürünce B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **yitküreyin** : yitküreleyin E. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **yetişdügi** : yetişdüki B. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **żāyiʿ olmış** : żāyiʿ olmuş B. // **dimekdür** : ø A. , E. , Li.1 ; demekdir B.

[5] **yiñgil** : yitigil S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **vādi-i ʿışḳ** : velve-yi ʿaşḳ B. // **taşlaġan** : yaşlaġan B.

[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ṭāliʿimniñg** : ṭālihimniñg B. // **bellit** : belit B. ; buyıttım S.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳaşdıda** : ḳaşdı E. // **düşmen** : düşmeni B.

[8] **ib** : ip Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **piledin** : biledin S.

Yi[1]: (یی) [A.84b] Bir lafẓdur ki bir lafẓ daḫı olmasa maᶜnī ḥāṣıl olmaz. Duᶜāyıdın, Ḫudāyıdın gibi ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** oġul ārzū itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu irdi muttaṣıl küft ü şinīdi
Ḫudāyıdın oġul irdi ümīdi

Yırlay[2]: (**ییرلای**) Irlaya dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da gelür.

Beyt: Sāḳī alıp kil ḳadeḥ ḫōş-vār
Yırlay alıp anı tartay ḫᵛāce-vār

2.57. Ḥafü'l-Yai'l-Mażmūme

Yoruş[3]: (**یوروش**) Sefer dimekdür, neteki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn** āḫirinde gelür, Mevlānā Cāmī fevti [Li.1-127b] maḳālesinde gelür ki:

Ebū Saᶜīd Mirzā evvel ḳatla **Şehruḫiyye Ḳurġanı**'n barıp ḳapadı ol yoruşda.

Yusun[4]: (**یوسون**) Nisāne ve [E.189a] üslūb ve ᶜādet ve ḳānūn ve serv ü sāmān endām maᶜnasınadur. **Münşeāt**'da yigirmi ikinci mektūbda gelür.

Buyruḳ **yusunı** birle ᶜarżġa yitkürildi.

Yuban[5]: (**یوبان**) Yuyuben dimekdür.

Yutup[6]: (**یوتوب**) Yuṭup dimekdür.

Yüzlenmek[7]: (**یوزلانماك**) Yönelmek , teveccüh maᶜnāsına.

Yoḳmaḳ[8]: (**یوقماق**) Teᵓsīr itmek dimekdür.

---

[1] **bir lafẓdur ki** : ø A. , B. // **bir lafẓ daḫı** : bir lafıẓ daḫi B. // **gibi ki** : kibi ki B. // **ārzū itdügi** : ārzū etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 ; bir beytde gelür S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **netekim** : neteki Li.1 // **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn** : Ḫamsetüᶜl-Müteḥayyirīn'de A. // **āḫirinde gelür** : āḫerinde kelür B. ; āḫirinde S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **barıp** : barıb B.

[4] **serv ü sāmān** : serv sāmān B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **birle** : bile B. // **yitkürildi** : yitkürüldi B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yoḳmaġay[1]: (يوقماغای) Teʾsīr itmeye dimekdür.

Beyt: **Yoḳmaġay** könˆglünˆge ġamım eṣeri
Tüşmegey cānınˆga otum şereri

Ve bir daḫı sürmek ve dürtmek maʿnāsına gelür.

Yoḳ[2]: (يوق) Yoḳ lafzı emrdür, sür dimekdür.

Beyt: Cevrinˆgni min ḫasteġa ḳıl özgege ḳılma
Merhemni **yoḳ** ol yirge ki anˆga tapılsa

Yumalatıp[3]: (يومالاتيب) Yuvalatıp dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de ikinci meclisde riyāżī vaṣfında gelür ki:

Şākirdleri bile tağı keştiġa barıp taş **yumalatıp** bir faḳīrġa tikip ölgen imiş.

Yoluḳtı[4]: (يولوقتی) Buluşdı dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Hicrān küni her ḫaste ki cānānġa **yoluḳtı**
Ḳıl eyle taṣavvur ki ölük cānġa **yoluḳtı**

Yoluḳuştı[5]: (يولوقوشتی) Bu daḫı buluşdı dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Kilür bir kārvān ol yol bile rāst
Yoluḳuştı şehinşeh birle bī-ḫāst

Yoluḳḳunca[6]: (يولوقونجا) Buluşınca dimekdür.

Yurun: (يورون) Ḳaftān yamasına dirler.

Yoray[7]: (يورای) Yürüyeyin dimekdür ki **[S.145b] Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Ġam tonı encüm közi yanˆglıġ yumulmas köz bile
Veh nice gāhi **yoray** gāhi turay gāh olturay

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Yumalatıp** : yumalatıb B. // **yuvalatıp** : yuvalatıb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **ikinci meclisde** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **tağı** : taġ B. // **keştiġa** : keştige B. // **barıp** : barıb B. // **taş yumalatıp** : taş yumalatıb B. // **faḳīrġa** : faḳīrge B. // **tikip** : tikib B.
[4] S. nüshasında , bu maddede aşağıda geçen "**yoluḳuştı**" maddesinin açıklaması verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[5] S. nüshasında bu maddenin açıklaması "**yoluḳtı**" maddesinde verilmiştir. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da B. // **gelür** : kelür B.
[6] **buluşınca** : buluşunca B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S.

Yumran[1]: (يومران) Kör muş dimekdür [Ş.250a] ki **Sedd-i İskenderī**'de **Şāh-ı Keşmīr İskender** cevābında ve sāḥirlerin öldürdügi maḥalde gelür.

[E.189b] Beyt: Füsūn birle [Li.1-128a] **yumran** ni şīr ü rūyān
Közni şalābetde bebr-i yābān

Yolup[2]: (يولوب) Yol bolup maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de dört ḫamse vaṣfında gelür. Söz dimekde ṭāliᶜ ve baḫta ḫiṭāb idüp eydür.

Beyt: Kerem eylep iki ḳolum ḳoldaŋ̂ġız
Söz iḳlīmi sarı mini yoldaŋ̂ġız

Kiçik irkenimde **yolup** ḳaşıma
Uluġ müddeᶜā saldıŋ̂ġız başıma

Yoluḳtum[3]: (يولوقتوم) Buluşdum , buluştuḳ.

Yoldamaḳ[4]: (يولداماق) Yol gösterip irşād itmek.

Yolda[5]: (يولدا) Emrdür. İrşād eyle dimekdür.

Beyt : Ol zamān luṭf birle ḳolda ḳolum
Daḫı öz cānibiŋ̂ġa **yolda** yolum

Yoldaban[6]: (يولدابان) Yollayup ve yollayuben dimekdür.

Yoldadı[7] (يولدادى) Yol gösterdi dimekdür.

Yüklep[8]: (يوكلاب) Yükledüp dimekdür ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de gelür.

Serv yıġacların **Belḫ**'din satḳun alıp ḳoŋ̂arıp **yüklep** iltedürler irdi.

---

[1] **kör muş** : kör miş S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Şāh-ı Keşmīr** : Şāh-ı Keşmīr'e B. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **şīr ü rūyān** : şīr-i jiyān B. , Li.1 // **şalābetde** : şalābende Ş. // **bebr-i yābān** : bir lisān Ş.

[2] **yolup** : yolub B. // **yol bolup** : yol bolub B. ; yol bolup gelüp Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur ki .....vaşfında gelür** : ø S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dört ḫamse vaşfında gelür** : ø Li.1 // **gelür** : ø E. ; kelür B. // **ṭāliᶜ** : ṭālih B. // **idüp** . idüb B. // **eydür** : eydür ki Ş. // **kerem eylep** : kerem eyleb B. // **yoldaŋ̂ġız** : buñdaŋ̂ġız E. // **yolup ḳaşıma** : yolub ḳaşıma B. // **uluġ** : uġ E.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (8a) vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Yoldaban** : yoldayan S. // **yollayup** : yollayub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **gösterdi** : kösterdi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **yüklep** : yükleb B. // **yükledüp** : yükledüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de.....iltedürler irdi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür b. ; gelür ki S. // **satḳun alıp** : satḳun alıb B. // **ḳoŋ̂arıp** : ḳoŋ̂arıb B. // **yüklep iltedürler** : yükleb iltedürler B. ; yüklep itsedürler S.

Yüzgine ve yüzgına[1]: (يوزكينا و يوزكينه) Kaf ʿAcemī'dür ve yüzġına, taṣġīr ile yüzcügez dimekdür.

Yoḳlamış[2]: (يوقلاميش) Ṭoḳındurmış dimekdür.

Yoḳtı[3]: (يوقتى) Ṭoḳındı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** ʿacūzeye didi.

Beyt: Meger **Ermen**'de emri boldı ṭārī
Ki **yoḳtı** kör̂glür̂gge anı̂ŋ ġubārı

Yoḳḳarı[4]: (يوققارى) Yuḳarı dimekdür.

Yırlay[5]: (يير لاى) Irlaya dimekdür ki [A.85a] Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: Sāḳī alıp kil ḳadeḥ-i ḫōş-güvār
Yırlay alıp tartay anı ḫvāce-vār

Yüzlendi[6]: (يوزلندى) Yüz ṭutdı dimekdür , teveccüh maʿnāsına.

Yükürdi[7]: (يوكوردى) Segirtdi dimekdür.

Yükürügür̂ŋ[8] (يوكوروكونك) Segirtseñ [E.190a] [S.146a] gerek dimekdür.

Yoluḳmaḳ[9]: (يولوقماق) Yolda buluşmaḳ maʿnāsınadur.

Yulduz[10]: (يولدوز) Yıldız lafżınıñ taʿbīridür. **Ferhād-nāme**'de şitā vaṣfında gelür.

Beyt : Ḳamer ser çeşmesi her kün töküp muz
Muz olġan ḳaṭreler ger dīde **yulduz**

---

[1] **yüzgine ve yüzġına** : yüzgine ve yüzgina B. ; yüzgine E. , S. // **kaf ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muʿaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muʿacceme'dür A. , S. ; kaf-ı Muʿcceme ile Li.1 // **ve yüzġına** . ø B. , Ş. ; yüzġına S. // **taṣġīr ile** : taṣġīrde B. // **yüzgücez** : yüzgüçez S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **ṭoḳındurmış** : ṭoḳundurmuş B. ; doḳındurmış S. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **didi** : didi ki S. // **kör̂glür̂gge** : kör̂glür̂gke B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde E. , Li.1 nüshalarında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **alıp kil** : alıb kil B. // **yırlay alıp** : yırlay alıb B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **teveccüh** maʿnāsına : teveccüh eyledi maʿnāsına Li.1 ; teveccüh maʿnāsınadur Ş.

[7] **yükürdi** : yürkürdi A. // **segirtdi dimekdür** : segirtdi demekdir B. ; segirtdi maʿnāsınadur Ş.

[8] **segirtseñ** : segirseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yoġan ve yuġan[1]: (يوغان و يوغان) Bir nesneyi şu ile yuyan dimekdür ve yoġun maᶜnāsına daḫı gelür.

Yup[2]: (يوب) Bir nesneyi şu ile yuyup dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** didi yedinci rāvīye eytdi.

Beyt: Esru ᶜāciz bolup bu şūretdin
Eşk [Li.1-128b] ile **yup** min żarūretdin

Yuġay[3]: (يوغای) Şu ile yuyayın dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Nevāyīyā meger o yar gerdīni yüzdin
Yuġay nedāmet ü ḥasret bile tükilse yaşım

Yuvalı[4] (يوالی) Yuyalım dimekdür.

Yuḳar[5]: (يوقار) Yapışur ve teᵓsīr ider dimekdür.

Yoḳ irse[6]: (يوق ايرسا) Yoḳsa dimekdür.

Yumay[7]: (يومای) Bir açuḳ nesneyi ḳapayayın dimekdür ve bir nesneyi şu ile yumayayın dimekdür. Ve's-selām.

Temettü'l-kitāb bi't-tevfīḳü'l-Vehhāb, fi şehr-i Recebü'l-müreccb min şühūr-i sene: 951

---

[1] Li.1 nüshasında bu madde aşağıda geçen "**yup**" maddesi ile birleştirilerek verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B.

[2] Li.1 nüshasında bu madde yukarıda geçen "**yoġan ve yuġan**" maddesi ile birleştirilerek verilmiştir. // **yup** : yub B. // **yuyup** : yuyub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yedinci rāvīye eytdi** : ø Li.1 // **eytdi** : ø E. ; itdi S. ; didi Ş. // **esru ᶜāciz** : esruġan cüz S. // **bolup** : bolub B. // **eşk ile yup** : eşk eyleyüp B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B.

[7] **ḳapayayın dimekdür** : ḳapayayın demekdir B. // **yumayayın dimekdür** : yumayayın demekdir B. // **Ve's-selām** : ø B. ; Tamām S.

3. SONUÇ

Abuşka Lüġati üzerinde yapılan bu çalışma sonunda şu sonuçlar çıkarılmıştır:

1. Abuşka Lüġati'nin bugüne kadar yapılmamış olan transkripsiyonlu bir metni hazırlanmıştır.

2. Bütün nüshalar olmasa bile, bütün nüshaların karşılaştırılması mümkün değildi, mufassal altı nüsha üzerinde edisyon kritik yapılarak tam metin ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Besim Atalay'ın her ne kadar bu konuda yaptığı bir çalışma olsa bile bizim karşılaştırdığımız nüshaları göz önünde bulundurmadığı için onun çalışmasından daha kapsamlı bir metin ortaya çıkarılmıştır.

3. Şimdiye kadar Abuşka Lüġati hakkında bilgi veren kaynaklar sözlükte 2000-2250 Çağatayca kelimenin anlamları ve tanıklarının verildiği belirtilmektedir. Bizim bu çalışmamızda (Abuşka Lüġati) 3021 kelimenin varlığı ortaya konulmuştur. Türkiye'de yapılmış tek çalışma olan Besim Atalay'ın hazırladığı ve ölümünden sonra yayınlanan eserle karşılaştırıldığında çalışmamızda 837 tane fazla kelime bulunduğu ortaya çıkmış oldu.

4. Yaptığımız çalışma sonunda Abuşka Lüġati'ni yazan müellifin, Nevâî'nin 28 eserini ve ayrıca 16 müellifin eserini incelediği görülmüştür. Halbuki kaynaklar bu sayının daha az olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bu konuda bir gerçek daha ortaya çıkarılmış oldu.

5. Her kelimenin kendi öz anlamı dışında değişik Çağatay şairlerinin eserlerindeki nüanslarını ve semantik anlamlarını belirtebilmek için mukayeseli bir çalışmanın yapılması gerekliydi. Bu çalışma, bu gerekliliğin sonucunu oluşturmaktadır.

6. Abuşka Lüġati'nin kültür tarihi açısından değeri bu çalışmayla ortaya çıkarılmıştır .

7. Bu çalışma, Ali Şir Nevâî'nin ve Abuşka Lüġati'nde eserlerinden örnekler verilen müelliflerin eserlerinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

8. Çağatay Lügatleri hazırlanırken imlā bakımından hatadan uzak kalmamıştır. Çalışmamız, bu yanlışlıkları olabildiği kadar asgariye indirmiştir.

9. Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı sahasında çalışma yapanlar ve bu saha ile ilgilenenler için mevcut olan bir boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

10. Abuşka Lüğati'nin henüz tam ve kusursuz bir nüshasının hazırlanmamış olması onun yeni baştan ele alınmasını gerektiriyordu. Elde edebildiğimiz birçok nüsha göz önünde bulundurularak yapılan bu çalışma bu konudaki eksikliği de gidermiştir.

11. Besim Atalay'ın hazırladığı eserden farklı olarak araştırma yapan herkesin faydalanabileceği, ana çizgisi bozulmadan değişik nüshalar karşılaştırılarak eksiklikler tamamlanmış bir sözlük araştırmacıların istifadesine sunulmaya çalışılmıştır.

12. Türk Dili tarihinin bir devresi ve millî kültürümüz açısından son derece önemli olan Çağatay Türkçesi ile ilgili boşluklar, araştırmacılar tarafından o dönem müellifleri hakkında yapılan çalışmalarla doldurulmaya çalışılmıştır. Çağatay Türkçesi ile ilgili sözlük konusu her zaman bir boşluk olarak karşımıza çıkmış, bugüne kadar yapılan çalışmalarda verilen kelime indeksleri bu boşluğu bir nebze de olsa doldurmakla beraber hepsinin bir arada olmayışı yine de bu ihtiyaca cevap verememiştir. Çalışmamız bu sahada duyulan boşluğu doldurmuştur.

4. İNDEKS

4.1. Kelimelerin İndeksi

4.1.1. Kelimelerin Latin Harfleriyle İndeksi

- A -

Abaġa	24	Aḳ öy	45
Abraş	24	Aḳsum	46
Abuşḳa	24	Aḳturdun͡g	46
Acıġ	30	ʿAlala	372
Acıġlanmaḳ	30	Ala luġa	52
Acılmayın	31	Ala pike	52
Açay	30	Aladaraġay	48
Açıḳ	30	Alaḳmaḳ	49
Açırġındı	30	Alaḳtı	49
Açḳalı	30	Alaman	47
Açḳun͡g	30	Alar	52
Açmay	30	Alarnı	52
Açun	29	Alatttan	47
Adaḳ	31	Alay mu bolur	52
Aġa	43	Aldaġ	47
Aġarġudik	45	Aldaramaḳ	48
Aġ öy	45	Aldaray	48
Aġrıġ	45	Aldaray	48
Aḳardı	45	Alġalı	50
Aḳarmaḳ	45	Alġan	50
Aḳızdı	46	Alġanġa	51
Aḳızdın͡g	46	Alġay mu	51
Aḳızdur	46	Alġay	50
Aḳızmaḳ	46	Alġucı	50
Aḳḳalı	46	Alġuluḳ	50

Alġum 50
Alġuŋ 52
Alıġ 49
Alıḳ 49
Alınıda 48
Alḳadı 49
Alḳamış 49
Allı 49
Allıda 49
Alma baş 52
Almaġın bolsa 50
Almaġlıġ 50
Almaŋ 51
Almas 52
Almay 51
Almayın 51
Almışaŋ 50
Alnıda 48
Altavla 52
Altay 52
Altayi 47
Aluḳ 49
Aŋa tikru 55
Aŋa 53
Aŋaca 55
Aŋdıp 53
Aŋıtmaḳ 53
Aŋlanḳusı 55
Anage 29
Andaḳ 54
Andıp 53
Anıḳıp 55
Anıḳmadın 55
Anıḳmaḳ 55
Anıḳtı 55
Anın 56
Anıtmaḳ 55
Anıttı 56
Ara 37
Araba 37
Aralı 32
Arbaġ 36
Ardı 32
Arġadal 36
Arġadamaḳ 35
Arġaday dırmın 36
Arġadı 36
Arıġ 33
Arıġ 33
Arıḳ 33
Arıḳ 33
Arılmaḳ 34
Arılmay 32
Arıp 32
Arlas 35
Arlat 35
Arman 35
Arman 35
Armay 32
Artamaḳ 36

Artanıp 36
Artayıp 36
Artuḳsılıḳ 37
Aryıp 32
As 40
Asapḳur 41
Asıġ 41
Asıġlıḳ 41
Asıḳ 41
Asmaġlıġ 40
Asra 38
Asraban 38
Asraġanı 39
Asraġucı 39
Asraġuluḳ 39
Asratay 38
Asratay 39
Ast 40
Astı 39
Astı 40
Astıda 40
Aşuḳ 43
Aşuḳdum 42
Aşuḳḳan 42
Aşuḳmaḳ 42
Aşuḳmaŋ 42
Aşuḳtı 41
Aşuḳtum 42
At 24
Ata big 29
Atadı 25
Atage 29
Ataġ 27
Ataġıl 27
Ataġlıġ 27
Ataġlıġ 27
Ataġlıġ 27
Ataḳlıḳ 27
Ataldı 25
Atalıġ 27
Atamaḳ 25
Atap 25
Atarlar 26
Atay 26
Atıġıp 26
Atıġıp 27
Atıḳmaḳ 27
Atılıġ 28
Atılıḳ 28
Atıp 26
Atḳadı 25
Atḳuca 28
Atlıġ 28
Atlıġ 28
Atttsum 31
Attttacı 31
Attttarmaġ 31
Avcaḳ 57
Avuncaḳ 56
Avuncaḳtı 57

Avuşķa 56
Aya min 58
Ayaġ 64
Ayaġ 64
Ayaķ 64
Ayaķcı 63
Ayaķķac 64
Ayaķmaķ 63
Ayaķtı 64
Ayalġu 59
Ayama 58
Ayamaķ 58
Ayamay 57
Ayap 58
Ayar irkin 57
Ayar 57
Ayası 40
Ayıġ 64
Ayıķ 64
Ayındım 57
Ayınmaķ 58
Aylandı 60
Aylandurmaķ 59
Aylandurmaķ 60
Aylanġan 60
Aylanmaķ 59
Ayrılmayın 65
Ayrışķanları 66
Ayrıştı 66
Aytıp 65
Aytķanını 65
Aytķay 65
Aytķum 65
Aytman 64
Ayttıķ 65
Azġurdun͡ġ 38
Azġurmaķ 38
Azġuzġun͡ġ 38
Azıġmaķ 38
Azıķıp 37
Azıķķan 37
Azıtķan 37

- B -

Babiri 178
Badġazı 178
Bağıltaķ 175
Bağış 175
Bağışda 175
Bağlaġan 175
Bağlıġ 175
Bağlıķ 175
Bakarı 176
Bakġun͡ġ 176
Bakmayın 175
Bala 176
Balaladı 177
Balalap 177
Baltu 177
Bar ikenin 170
Bar ikin 171

Bar irkin 171
Bar 169
Bar 169
Bara alġusı 170
Baray 169
Barça 171
Bardı 169
Bardik 170
Barġac 170
Barġalı 169
Barġan 170
Barġanca 170
Barġanıŋ̂gdın 168
Barġay biz 170
Barı 170
Barı 171
Barıda 169
Barıda 170
Barın 171
Barıp 169
Barış 168
Barlas 171
Barlıġ 170
Barmaġları 171
Baru 170
Barur 169
Bas 172
Bas 172
Baskarın 172
Baskıc 172
Basruġ 172
Baş tuban 173
Baş tuban 173
Baş tuman 173
Başaḳ 172
Başaḳ 172
Başıda 172
Başıġa 172
Başımġa 172
Başıŋ̂gu 172
Başḳara almay 175
Başḳarıp 174
Başḳarmaḳ 174
Başḳarmaḳ 175
Başḳaru 174
Başḳaru 174
Başḳarur sin 174
Başlamaḳ 173
Başlap 173
Bat 167
Batttşı 168
Bayat 178
Bayġazı 178
Behli 178
Bekevül 176
Belālıġ 176
Belālıḳ 176
Beltute 177
Beyik 178
Beyik 178

Beyla	177	Bir yolı	185
Beyle	177	Bir	182
Bibek	179	Birdin oḳ	183
Bibi	179	Bire alur min	183
Biceḳ	179	Bire alur sin	183
Big	185	Birev	184
Bigec	187	Birgeli	183
Bigin	190	Birgey	182
Bike	185	Birgine	184
Bildiñ	189	Birgisi	182
Bilegey	190	Birgüci	182
Bileyi	190	Birgüñg	183
Bilgen	187	Birgüni	181
Bilgin	189	Birgüsi	182
Bilgü	188	Biri	182
Bilgüci	187	Biride	183
Bilgüci	189	Birigi	181
Bilgülük	187	Birip	183
Bilgürdi	187	Birk	184
Bilgürmek	187	Birkigen	184
Bilgürüp	188	Birkine	184
Bilgürür	188	Birkitip	184
Bilgüsidür	189	Birle	184
Bilig	188	Birles	183
Bilküt	189	Birmegey	182
Bilmeñg mü	188	Birmek	182
Bilmes	187	Birmey	182
Bilmey	189	Birür	182
Bilmeyin	189	Birürge	183
Biltek	187	Biş	185

Bişelesi 185
Bişevle 185
Bitey 180
Biti almağay 181
Biti 180
Bitidi 180
Bitik 179
Bitik 180
Bitiklik 181
Bitiküci 180
Bitildi 181
Bitiley 180
Bitilgen 179
Bitilgey 179
Bitilip 180
Bitilmek 179
Bitimek 179
Bitirige 180
Bititti 180
Bitküci 180
Bizedi 186
Bizelgen 186
Bizelip 186
Bizep 186
Bizey 186
Bizge 186
Bizni 186
Bizniñ 186
Boğcı 200
Boğuz 200
Boğzum 200
Bolalı 201
Bolay mu bolur 206
Bolçar 202
Boldig 203
Bolġaca 201
Bolġalı 202
Bolġanca 201
Bolġanda 202
Bolġay 202
Bolġın 201
Bolġu dik min 202
Bolġum 202
Bolġunĝuz 203
Bolġunca 201
Bolġura 201
Bolġusı min 202
Bolġusı 202
Bolmağın bolsa 201
Bolmağunca 201
Bolmağunca 202
Bolmaḳ 205
Bolulsa 201
Bolur dik dur 202
Bolurġa 201
Bolurıġa 201
Borcin 198
Bosaġa 198
Bosaġa 199
Bosaḳa 198

Bota 193
Bote 193
Boy başığa 206
Boyaḳçı 206
Boyalıp 206
Boyalmış 206
Boyap 206
Boyatġan 206
Boyġalġan 206
Boynığa 205
Bozcin 198
Bozladı 197
Bozuġ 197
Böleli 201
Bölük 205
Böri 195
Böz 198
Bu yan 206
Bugına 200
Buğu 200
Bulaġ 203
Bulalı 201
Bulap 205
Bulcar 203
Bulġadı 205
Bulġaġ 204
Bulġancuġluḳ 204
Bulġanur 204
Bulġap 205
Bulġaştı 205
Bulmağunca 201
Burdadı 196
Burdaġan 196
Burna 195
Burnağıca 196
Burnağı 195
Burnaştı 196
Burtaġ 196
Burun 195
Burunlar 195
Bustaġan 199
Buştı 199
But 193
But 193
Butratay 193
Butratıp 194
Butrattı 193
Butttşadı 194
Büdene 194
Bügredi 201
Bügreyip 200
Bükse 200
Bürgüt 196
Bürkedi 197
Bürketip 197
Büter 191
Bütev 193
Bütken 192
Bütkeri 192
Bütkerip 192

Bütkermek 192
Bütmek 190
Bütmemiş 191
Bütmenĝiz 192
Bütmes 191
Bütremaķ 191
Bütreşip 193
Bütretme 191
Bütüp 191
- C -
Ca 288
Cağdavul 296
Calayır 299
Car 292
Ce 288
Cebin 289
Celbek 299
Cercerek 293
Cerge 292
Cet 292
Cıcığ 301
Cıdağay 302
Cıdap 302
Cıdar min 302
Cığ 309
Cılav 306
Cılay 306
Cıldam 306
Cın 308
Cındavul 308
Cırğalanĝdın 304
Cırı 305
Cibin 301
Cigin 306
Cikgüce 305
Cilay 306
Cili 306
Coğ 315
Cök 316
Cölge 316
Cönk 318
Cuki 316
Culdu 317
Cuvane 318
Cüm 317
Cürge 314
- Ç -
Çağ 294
Çağır 295
Çağladım 295
Çağlamaķ 295
Çağlığ 295
Çağlıyan 295
Çağlaban 296
Çakılğan 297
Çakın 296
Çakın 297
Çakır kanat 297
Çakır 295
Çakmaķ 297

Çaḳtı	296	Çekmen	297
Çaklıġ	298	Çeküş	297
Çaklik	298	Çel	299
Çal	298	Çeŋ̂gek	298
Çalın	299	Çengel	297
Çapan	291	Çeşen	294
Çapan	291	Çevük	299
Çaparsız	291	Çıdarmaḳ	302
Çapıp	290	Çıġ	309
Çapıştı	290	Çıḳarġay	305
Çapḳan	291	Çıḳḳalı	305
Çapḳun	289	Çıḳḳu dik dur	305
Çapmaḳ	289	Çıḳmayın	305
Çapmaḳ	290	Çınadı	308
Çaptı	290	Çınamlay	308
Çapturdı	290	Çınap	308
Çarḳap	294	Çıpan	301
Çarlaban	294	Çıray	303
Çarladı	293	Çırġap	304
Çarlatmaḳ	293	Çırmap	303
Çavdı	300	Çırmaş	303
Çavun	300	Çiçen	301
Çayan	300	Çigreyip	304
Çayḳaldı	301	Çikmegümdür	305
Çayḳalıp	300	Çikmek	305
Çayḳalmaḳ	300	Çile	307
Çayḳattı	301	Çimdir	307
Çaynar	300	Çinge	307
Çek	298	Çiren	304
Çekim	298	Çirik	304

Çirip 302
Çirke 304
Çirm 304
Çirt 304
Çit 301
Çiyeliger 291
Çiyürtke 308
Çobulğan 311
Çoḳardın 315
Çoḳmaḳ 315
Çoḳmardın 315
Çoḳtı 316
Çoḳuğac 316
Çolpan 317
Çopulmaḳ 311
Çökür 313
Çöl 316
Çöl 316
Çöpüşti 310
Çörpe 314
Çörtge 314
Çöşkürdi 314
Çöşkürmekidin 314
Çövürtge 314
Çöyürtge 314
Çözgenmek 314
Çözgenür 314
Çub 310
Çuçun 312
Çuḳ 315
Çuḳtı 316
Çuḳuñg 315
Çum 318
Çumġalı 318
Çumġay 318
Çumurdı 318
Çunġar 318
Çupçuḳ 311
Çupruşur 309
Çüçük 311
Çüçüklüktin 312
Çüçürgenmek 312
Çüçütmek 312
Çürgeben 313
Çürgek 313
Çürgük 312
- D -
Dabḳur 320
Dağı bir 320
Dağı 320
Dalġa 323
Dapḳu 331
Darıban 320
Darıp 321
Daruġa 321
Davulġa 323
Davulġan 323
Dayı 321
Dedek 321
Degle 322

Dek 322
Depingür 320
Devvac 322
Di alġay mu 324
Di alman 323
Di almas sin 326
Di almas 324
Di durlar 324
Di söz 325
Di 330
Diben 323
Digec 327
Digeli 327
Digence 326
Digenimde 327
Digey min 326
Digey 325
Digey 327
Digeyler 327
Digeysin 327
Digin 325
Digince 326
Digüci 326
Digümdür 327
Digüŋ 327
Digünce 326
Dik 328
Dik 328
Dikiley 327
Diküci 327
Dilgüsi 327
Dimeli 329
Dimen 329
Dimeŋ 329
Din 329
Din 330
Din 330
Dip idiŋ 324
Dip imiş sin 324
Dip irdiŋ 324
Dip 324
Dipsep 324
Dipser 324
Dirge 325
Dirmin 325
Dirni 325
Diyeli 329
Diyeyeli 330
Diyi 329
Diyilgen 330
Diyin 329
Diyişgey 325
Dolana 331
Dolto 331
Doluġa 331
Döküldemek 331
Dulto 331
Durluķ 331
Düpdürün 331

- E -
Egek 46
Ekeci 47
El-vav 470
Emgek 53
Eng 54
Engek 54
Engirdi 55
Engir-keni 55
Enbe 54
Erek 34
Erk 35
Erke 35
Esrü 38
Esrük 39
Esrük-ġına 39
Esrük-kine 39
Esrük-ḳına 39
Eşgek 43
Etikeli 65
Ev 56
Ev 56
Eye 65
Eyesi 40
Eygendür 66
Eyleben 61
Eylegeç 61
Eylegey 62
Eylegüm 61
Eylegüng 62
Eylegüsi 62
Eyleli 62
Eylemekge 62
Eylemeking 61
Eylemeydür irdi 62
Eylemeyin 63
Eylemişeng 63
Eylep 60
Eylerge 62
Eyley alġung 61
Eyley alġusı 61
Eyley almadıng 61
Eyley alman 61
Eyley 63
Eylük yusunluḳ 66
Eymen 58
Eymenip 63
Eymenmek 63
Eymenmes 63
Eynelmaḳ 63
Eyrüm 66
Eyteli 65
Eytilmeyin 65
- F -
Felfüs 375
Feryādıdın 375
Firist 375
Fulan birle 376
Fulanda 376
Fulanga 376

Fulanġa 376
Fulanķa 376
Fulanlıķ 376
Fulannı 376
Furıķ yatıdın 376
Fülle 376
- G -
Ga 420
Ge 420
Gedāyı 422
Gedāyin 422
Gedāynıñ 422
Gez 421
Gez 424
Gezek 423
Ġa 374
Ġacırcı 373
Ġan 373
Ġan 373
Ġarav 373
Ġarvaş 373
Ġaze 373
Ġazırcı 373
Ġıñġışıp 374
Ġına 374
Ġıncı 374
Ġıvuncı 374
Ġine 374
Ġol 375
Gic ķurun 427
Giñ 435
Gine 434
Gisemüz 431
Givürdiler 435
Göclük 438
Göçürgüñ 438
Göl 448
Gölek 447
Gönc 451
Gönendi 451
Gönendürüp 451
Göregan 439
Görg 441
Görkedi 441
Görkelige 441
Görketip 441
Görkeyip 441
Görklük 441
Görklükni 441
Gözeñ 443
Güçün 438
Gül 448
Güz 443
- H -
Hardı 471
Hav 471
Hemol 471
Ḫade 319
Ḫalaḥ 319
Ḫav 319

Ḫavballa 319
Ḫıtayi 319
Hiravul 471
Hirvul 471
Ḫocek 319
Ḫucek 319
Hürer 472
Hürmek 472
- I -
Içḳındı 76
Idış 92
Il 104
Ilaban 108
Ilap 108
Ilbaranmaḳ 107
Ilbarar 107
Ilbaratıp 107
Ilbasun 110
Ildam durur 105
Ildam 105
Ildamıdın 105
Ilġaban 107
Ilġı 104
Ilġı 108
Ilıġ 104
Ilıġ 108
Ilıḳ 104
Ilındı 108
Ilındım 108
Ilıngac 108
Ilınsam 108
Ilıttı 108
Ilḳı 104
Ilḳı 104
Ilmaḳ 106
Iltırar 109
Iltırarġucı 110
Ilturamaḳ 108
Imaḳ 111
Indamaḳ 113
Indurmaḳ 113
Irġanıp 83
Isıġ 87
Isıḳ 87
Isırġa 84
Isırġanmaḳ 88
Isırġanmaḳ 90
Isıtḳalı 87
Isıtḳan 87
Isıtmış 87
Isıttı 87
Isıttım 87
Islanḳanı 86
Islanmaḳ 86
Israġan 90
Isramaḳ 89
Isuran 89
Isurġan 89
Işnaban 93
Işnamaḳ 92

Işnar 92

- İ -

İçek 75
İçin 74
İçin 75
İçkeli 75
İçkeri 76
İçki 76
İçki 76
İçkü 76
İçkülük 75
İçmeyin 75
İdiş 77
İdiş 92
İgeci 101
İgek 101
İgeledi 98
İgen 94
İger 99
İgergüci 99
İgesi 99
İgin 95
İgirmek 100
İgirnek 100
İgirür 101
İgme 102
İgninge 102
İgri 100
İgrik 100
İgrim 100
İke 98
İkec 101
İkegü 98
İkek 97
İkelemiz 97
İkelen 98
İkelesi 97
İkenni 95
İkev 98
İkevge 98
İkevle 97
İkevlen 97
İkevlesi 97
İkgen 96
İkin 95
İkin 96
İkin 96
İkinc 102
İkmek 95
İkti 96
İl 103
İl 103
İlengüci 108
İlete alur 109
İletti 109
İletürge 109
İletürgüm 109
İleyimde 106
İlgerdi 104
İlgeri 109
İlgerürek 109

İlik 102
İlikide 102
İlikige 102
İliklep 103
İlikley 102
İlkimdin 102
İllide 106
İlligil 103
İlmegeni 107
İlmek 107
İlmen 106
İlmey 106
İmcek 112
İmdi 112
İmen 111
İmeñg 110
İmeñg 111
İmes 110
İmes 81
İmgek 111
İmgek 112
İmgeklegen 111
İmgen 112
İmgende 112
İmgendim 112
İmgenür 113
İmiş dük sin 113
İmiş dük sin 93
İñg 118
İñgek 102
İñgek 117
İñgrendi 115
İñgrenmek 99
İnağ 117
İnaķ 117
İnci 116
İnckirmek 116
İncu 115
İnçekümüz 74
İnçerek 74
İnçi 116
İnçke 116
İnçu 116
İnde 113
İndedi 113
İndem 113
İndep 113
İndürdi 113
İndürmeseñg 114
İneg 114
İnegesi 114
İneñg 117
İnevli 117
İni 114
İñiñg 117
İnmey 114
İnmeyin 114
İr 83
İrdem 79
İrdi 77

İrdikler 79
İrdiñler 79
İrdiñler 79
İren 83
İrenlik 83
İrgen 83
İrig 82
İrikdi 81
İriklik 83
İrikmek 82
İrikrek 82
İrin 79
İrip 82
İritmek 80
İritti 80
İrk 78
İrk 82
İrke 78
İrke 83
İrken 77
İrkende 78
İrkene 80
İrkenin 78
İrkenke 78
İrkin 76
İrkin 81
İrkinür 80
İrlik 83
İrmek 77
İrmes 81
İrnimke 80
İrniñg 80
İrse 83
İrte çağda 77
İrte kiçken 77
İrte 77
İrtegi 77
İrtek 77
İrür 80
İs 84
İs 85
İs 86
İsa 90
İse 90
İsgen 88
İsgey 88
İsirkeb 84
İskermek 84
İskirdi 84
İsküci 89
İsledi 86
İsledi 86
İslemek 85
İslengey 85
İslenmek 85
İslenür 85
İslep 86
İsmek 87
İsnedi 90
İsnemek 90

İstegeli 89
İstegen 89
İsteli 89
İstep 89
İstey 89
İsteydür 89
İsti 86
İsti 88
İstim 86
İstürey 86
İstürey 88
İstürgüsi 88
İş 90
İş 91
İş 91
İşek 93
İşenme 91
İşer 93
İşik 94
İşilgen 91
İşitküci 94
İşitmeli 94
İşlegen 91
İşmek 91
İşten 94
İt 68
İtek 70
İtek 70
İtek 74
İteklep 74
İteklik 70
İteli 72
İtelik 70
İtelinğ 72
İtemes 67
İter 71
İterde 71
İterdin 69
İtersin 71
İtesel 68
İtey mü 73
İtey 72
İtik 67
İtik 72
İtikrek 72
İtimek 67
İtimes 67
İtinğ 72
İtip min 69
İtip 69
İtirürge 67
İtiştiler 73
İtkeli 73
İtken 70
İtken 70
İtken 70
İtkerme 83
İtküci 73
İtküm 73
İtkümizdür 71

İtküsi 71
İtküsi 73
İtmegey 71
İtmek 72
İtmekiŋ 72
İtmey 71
İtmiş idi 71
İtse 71
İtti 68
İtti 69
İtti 70
İttiŋ 68
İtürgüm 69
İtürkenler 75
İtürkeyler 74
İtürküm 75
İtürmek 74
İvdürmek 118
İviŋ 118
İvrüldi 119
İvrülgel 118
İvrülgeli 118
İvrülmek 118
İvrülüp 119
İvrürgec 119
İvrüşmeŋ 118
İvürdi 118
İvürgec 118
İvüriŋ 119
İyeledi 120
İyelep 119
İzdi 84
İzmek 84
- K -
Ḳaan 376
Ḳaban 377
Kac 422
Ḳaçıḳıp 379
Ḳaçır 379
Ḳaçḳusı 379
Ḳadadı 379
Ḳadalıp 379
Ḳaḳ 387
Ḳaḳşal 387
Ḳaladı 387
Ḳalaġay 388
Ḳalar 387
Ḳalaydur min 387
Ḳalın 388
Ḳalışmas 387
Ḳalmaġac 388
Ḳamuḳ 388
Ḳan timerdin 389
Ḳanap 389
Ḳanlıġ 388
Ḳanlıḳ 388
Ḳanmaġuŋ 389
Ḳapa ḳalġan 377
Ḳapġamaḳ 377
Ḳapsamış 377

Ḳaptan 377
Ḳapuzaġ 378
Ḳara baskan 385
Ḳara 384
Ḳaraġ 379
Ḳaraġ 380
Ḳaraġ 380
Ḳaraġan çaġda 382
Ḳaraġusıdur 384
Ḳaraḳ 380
Ḳaraḳ 380
Ḳaraḳ 384
Ḳaralġudın 384
Ḳaralġusıdur 384
Ḳaralı 379
Ḳaralup 384
Ḳaram 385
Ḳaraŋ̂gu 383
Ḳarçıġay 385
Ḳarçıġı 384
Ḳardı 385
Ḳarġadı 381
Ḳarġaġan sayı 381
Ḳarġaş 381
Ḳarġış 381
Ḳarı 380
Ḳarı 382
Ḳarı 382
Ḳarı 383
Ḳarıġdı 382
Ḳarıġmaḳ 382
Ḳarıp 382
Ḳarmaḳ 385
Ḳarmaşıp 384
Ḳarmaşmaḳ 385
Ḳarmayġıl 385
Ḳaru 380
Ḳaru 383
Ḳaş 386
Ḳaşıda 386
Ḳaşımda 386
Ḳaşıp 387
Ḳaşḳaġan 386
Ḳaşḳalġan 386
Ḳatıġ 378
Ḳatıḳ 378
Ḳatıp 378
Ḳatḳan 378
Ḳatla 378
Ḳatla 378
Ḳavçın 391
Ḳavçun 391
Ḳavġun 390
Ḳavġuncı 390
Ḳavlaban 389
Ḳavlamaġlıġ 390
Ḳavlamaḳ 389
Ḳavlaŋ̂g 389
Ḳavlanıp 389
Ḳavlanmaḳ 389

Ḳavlar	389	Ḳaytaray	394
Ḳavlay	390	Ḳaytardı	393
Ḳavurmac	391	Ḳaytarı	393
Ḳavursun	390	Ḳaytarmaḳ	392
Ḳay sarı	392	Ḳaytarmaḳ	394
Ḳay	391	Ḳaytaru	393
Ḳay	392	Ḳaytarur	394
Ḳayalmaḳ	393	Ḳaytatur	394
Ḳayan	392	Ḳaytıp	393
Ḳayap tüşüp	391	Ḳaytḳalı	393
Ḳaybir	391	Ḳaytur	394
Ḳayda	392	Ḳayu	391
Ḳaydaki	391	Ḳayu	391
Ḳaydın	391	Ḳayuḳ	395
Ḳayġalduruḳ	395	Ḳazaḳ	386
Ḳayġuluḳ	391	Kecce	422
Ḳayġurmas	395	Kerek	423
Ḳayıḳ	395	Ket	421
Ḳayıtıñız	392	Ketek	421
Ḳayıtmaḳ	392	Ketün	422
Ḳayıtmasun	393	Kevürge	420
Ḳayıtmayıp	393	Key	424
Ḳaykalı	393	Keybür	426
Ḳaykarurda	393	Keygülük	424
Ḳaynaldıñg	394	Keyin	425
Ḳaypaġ	388	Keyince	425
Ḳayrılmaḳ	394	Keymür	425
Ḳayrılur çaġda	394	Keyn	425
Ḳayrılur	395	Kezek	423
Ḳaytaldıñg	394	Ḳıcġırıp	396

Ḳıcġırışḳaylar 396
Ḳıcıġırışmaḳ 395
Ḳıcışır 395
Ḳıcışsa 396
Ḳıġat 398
Ḳıġrat 398
Ḳıla alman 399
Ḳıla almas 399
Ḳıla almasıñgdın 400
Ḳılalı 400
Ḳılav 401
Ḳılay 399
Ḳılġac 399
Ḳılġalı 398
Ḳılġalı 400
Ḳılġay mu 399
Ḳılġuca 398
Ḳılġucı 399
Ḳılġulı 399
Ḳılġum 400
Ḳılġumızdur 400
Ḳılġuñg 399
Ḳılġuñg 400
Ḳılıḳ 399
Ḳılıldı 401
Ḳılılur 401
Ḳılmaġan bolsañg 400
Ḳılmaġın bolsañg 400
Ḳılmaġusı 400
Ḳılmalı 400
Ḳımac 401
Ḳımac 402
Ḳın 402
Ḳınalġudik 402
Ḳınalıp 402
Ḳıne 403
Ḳıraġ 397
Ḳıraḳ 397
Ḳırav 396
Ḳırçıldadur min 395
Ḳırçıldatmaḳ 395
Ḳısḳa 398
Ḳısḳardı 398
Ḳısḳarıp 398
Ḳısḳarmaḳ 398
Ḳıvanmaḳ 400
Ḳızġan 398
Ḳızıḳ 397
Ḳızıḳ 397
Ḳızıḳmaḳ 397
Ḳızıştı 398
Ḳızıttı 398
Kicik 427
Kicke 428
Kickey 428
Kicti 428
Kiççe 427
Kiçek 427
Kiçik 427
Kiçiktin 427

Kik	431	Kisegen	431
Kil	432	Kisek	431
Kile alman	432	Kisek	431
Kile turġanım	432	Kiskeli	431
Kilėdur	432	Kisküledi	431
Kilgen	432	Kislületiŋ̂g	431
Kilgüŋ̂g	433	Kismek	431
Kililip	432	Kiterge	426
Kilip	432	Kitergey	426
Kilmişin	432	Kitgülük	426
Kiltürgeli	432	Kitgüm	426
Kiltürmek	432	Kitip	426
Kilüli	432	Kitür	427
Kime	433	Kitürgeyler	427
Kimsan	433	Kiyik	436
Kimsand	433	Kiz	430
Kimür	433	Kizdik	430
Kiŋ̂geş	434	Kizek	430
Kiŋ̂geşti	435	Kizerde	430
Kini	434	Kizgüci	430
Kirdidin	430	Kizip	430
Kirgec	428	Kizmek	430
Kirgeli	429	Ḳobġa	403
Kirgey	428	Ḳocaşlanġac	406
Kirgüge	429	Ḳoçḳar	406
Kirgüŋ̂g	429	Ḳol	414
Kirişgey	429	Ḳol	414
Kirişti	429	Ḳol	414
Kiryās	428	Ḳolay	416
Kis	431	Ḳolda	415

Ḳoldadı	415	Ḳoş ḳoş	411
Ḳoldadıñg	415	Ḳoş	410
Ḳoldamaḳ	415	Ḳoşanma	411
Ḳoldañgız	415	Ḳoşuḳ	412
Ḳoldaş	415	Ḳoşuldurġucı	411
Ḳolıncaḳ	416	Ḳoşulġucı	411
Ḳolmaḳ	413	Ḳoşun	412
Ḳolsañg	416	Ḳoşunma	411
Ḳolturmac	416	Ḳotur	404
Ḳoñg	416	Ḳoy	417
Ḳoñgaray	416	Ḳoy	419
Ḳoñgardı	416	Ḳoy	419
Ḳoñgarıp	412	Ḳoy	420
Ḳoñgarmaḳ	412	Ḳoya bir	419
Ḳoñgrat	416	Ḳoyalı	419
Ḳonaġ	417	Ḳoyan	418
Ḳoparıñg	404	Ḳoyar	419
Ḳopġay	403	Ḳoyay	419
Ḳopmaḳ	403	Ḳoycı	420
Ḳopmaḳ	404	Ḳoyġın	419
Ḳoptı	403	Ḳoyı	419
Ḳopuz	404	Ḳoymayın	418
Ḳora	407	Kögergünce	446
Ḳorcaldı	408	Kögrük	444
Ḳorçalmaḳ	408	Kök	445
Ḳorḳunc	407	Kökle	444
Ḳorḳuş	406	Kökrek	446
Ḳoruḳ	409	Kökte	445
Ḳorun	409	Kökültaş	446
Ḳorya	407	Kökümtül	446

Kölege	447	Körmeydün irdi	439
Kölegeŋ	447	Körmeyin	440
Kömek	449	Kösev	444
Kömrek	449	Kötel	438
Kömüklük	449	Köterdi	438
Kömürdi	448	Kötergüŋ	437
Köŋrenme	450	Kötermek	437
Köp köp	437	Köydi	452
Köp	436	Köydi	452
Köp	436	Köydürey	452
Köp	436	Köydürgeli	453
Köpelek	436	Köydürmek	452
Köprek	436	Köygeŋge	452
Köprük	437	Köygey	452
Körçek	443	Köygüci	452
Kördik	440	Köykenek	453
Körege	442	Köylek	452
Körer	439	Köymendi	451
Körerdin	439	Köymenip	452
Körey	439	Köymenip	452
Körge bay	442	Köymenme	451
Körge	442	Köymeyin	452
Körgec	439	Köymiş	451
Körgec	443	Köyük	452
Körgen	439	Közgü	443
Körgüsi	439	Közgüzür	440
Körgüzmek	443	Közleli	443
Körküŋ	440	Közlük	444
Körmegiŋge	440	Ḳuṭan	412
Körmekge	440	Ḳur	407

Ḳurcuḳ 408
Ḳurġal 408
Ḳurġan 406
Ḳurġaşun 407
Ḳuruġ nān 409
Ḳuruġ 409
Ḳurup 409
Ḳuruştı 409
Ḳuş 410
Ḳutanlap 406
Ḳutḳar 404
Ḳutḳardıñg 405
Ḳutḳarıp 405
Ḳutḳarmaḳ 405
Ḳutḳaru 405
Ḳutḳulup 405
Ḳutluġ 406
Ḳutluḳ 406
Ḳutul 405
Ḳutulġa biz 405
Ḳutulġay mu 404
Ḳutulmas 404
Ḳutumaḳ 404
Ḳuyan 418
Ḳuyan 419
Ḳuyaş 417
Ḳuyı 418
Ḳuyun 418
Ḳuzġadı 409
Ḳuzġalamaḳ 409
Ḳuzġalan 409
Ḳuzġalan 410
Ḳuzġalaştılar 409
Ḳuzġalmaḳ 409
Ḳuzġamaḳ 409
Ḳuzġanur 410
Ḳuzġap 410
Ḳuzġasa 410

Kül kömük 448
Külegec yüzlük 448
Külgü 448
Külni 448
Külümlü 447
Küncilik 450
Küneş 450
Kürük 440
Küyev 453

- L -

La 454
Laş 453
Lıġ 454
Lıḳ 454
Liçek 454
Lik 454
Lük 455
Lünk 455

- M -

Maġ 456
Mamuġ 456

Manĝa 457
Manĝış 457
Manĝla 457
Manĝra 457
Maral 455
Maşab 456
Maşmıl 456
Mayruķ 458
Mayruķ 458
Mayuķ 458
Meleş 456
Mers 455
Mey 455
Mikcin 459
Min min 459
Min 459
Miñg 459
Miñgiz 460
Miñgizitti 461
Mincaķ 460
Mindev 460
Mindürgil 460
Mindürmek 460
Miney 459
Miñiñ 460
Miniñg 457
Miniñg 459
Mitin 458
Moñguz 462
Mu 465
Muçek 463
Mul 463
Muldur 463
Muñg dik 461
Muñg 462
Muñg 462
Muñg 464
Muñgaldı 462
Muñgdaşmaķ 464
Muñglaştı 462
Muñgra 462
Muñgratıp 464
Muñgurġap 463
Munca 466
Munda 462
Mundaķ 461
Mundaķ 466
Mundu 461
Mundu 466
Munı 465
Muz 465
Mürçel 466
Müri 465
Müşek 464
Müşük 464

- N -

Nācū 467
Nakcı 467
Narı 466
Narıraķ 467

Neġu 466
Neyitti 467
Ni irdi irgin 468
Ni üçün 468
Ni 468
Ni 469
Niçük 469
Nige 468
Nilege min 469
Niler 469
Nime 467
Nime 468
Niŋg 469
Niŋg 470
Nişe 469
Nitek 468
Nitey 468
Nitti 469
Nitük 469
Nutuķcı 470
- O -
Obçin 120
Oframaķ 147
Ofranur 147
Oķ 147
Oķ 147
Oķ 147
Oķar 147
Oķt 147
Oķuldı 147
Oķup 147
Oķup 147
Oķurda 147
Oķuş 147
Oķuy 147
Olar 158
Olçe 158
Olġa biz 159
Olġanġa 157
Olġanıŋgdın 157
Olġuŋg 157
Olturdı 157
Omaķ 160
Onamadı 161
Onamaķ 160
Onaman 160
Onap 160
Onar 160
Onatķunca 160
Ondamaķ 161
Opurmas 120
Orġuştek 141
Orn 135
Ornanmas 136
Ornaşıp 140
Ornaşmaķ 140
Ornatmaķ 140
Ornattı 140
Ornıda 136
Ornıġa 136

Ot 120
Ot 120
Ot 120
Otaġa 126
Otaġa 126
Otḳa 120
Otluġ 126
Otluḳ 126
Otluttt 126
Otttşamaḳ 133
Otttşar 133
Otttşası 133
Otttşaş 133
Otttşaş 134
Otttşaşur 133
Otttşatma 133
Otun 126
- Ö -
Öger 148
Ögti 149
Ögün 148
Ögürmek 150
Öker 148
Ökmek 148
Öknetür 148
Ökse 148
Öksük 150
Öksülür 150
Öksünmek 151
Öksüp 150
Öksütür 150
Ökte 149
Öktek 149
Öktetür 149
Ökülgen 148
Öküş 150
Öl 152
Ölcek 151
Ölçek 151
Öldikler 153
Ölenĝ 152
Öler ḥālinde 158
Öler 158
Ölgende 157
Ölken 154
Ölküci 158
Ölmek 154
Ölmekim 154
Öltürdi 157
Öltürgen 155
Öltürgenige 158
Öltürgüsi 156
Öltürgüsi 157
Öltürmek 155
Ölügni 157
Ölük 154
Ölür 158
Önĝ 151
Önĝ 162
Önĝelġay 149

Öñgelmaḳ	148	Örtengüci	137
Öñgey	162	Örtenür	136
Öndi	162	Örterge	137
Öndür	161	Örtergeli	137
Öngeg	162	Örtük	138
Öntüc	163	Örtük	138
Öpkec	121	Örtüklük	138
Öpkeli	120	Örük	138
Ör	139	Örütmiş	139
Örçenmede	138	Öt	121
Örek urdı	139	Öte öte	121
Örek	139	Öter	121
Örgemci	139	Ötkeney	124
Örgendi	138	Ötkengey	124
Örgenip	138	Ötkenür	124
Örgenmek	138	Ötker irdi	122
Örgenmes	138	Ötkerdi	122
Örk	139	Ötkergeli	123
Örküremek	136	Ötkergeysin	122
Örkürep	136	Ötkeriñg	122
Örkürer	136	Ötkerip	123
Örlendi	140	Ötkerü	123
Örlep	140	Ötkün	121
Ört	137	Ötkünci	121
Örtedi	137	Ötküzip	123
Örtedim	137	Ötleş ötleş	127
Örteken	137	Ötmek	121
Örtemek	136	Ötmek	124
Örteñgey	137	Ötmey	122
Örtengüci	136	Ötrü	125

Ötrük 124
Ötrükgine 125
Ötrüside 125
Ötti 121
Ötti 122
Ötük 124
Ötüpdür 122
Ötüzmey 123
Öy 163
Öykü 163
Öyleki 164
Öylenmek 163
Öylenür yiri 163
Öylük 163
Öz özümni 142
Öz 142
Özge 142
Özge 142
Özgelerge 142
Özgü 143
Özüme 142
- P -
Pade 168
Paru 171
Pelpuş 176
Puc 194
Pulpuş 176
Püledi 205
Pülep 206
Püpük 190
Pütti 190
- R -
Rab 332
Rattt rattt 332
Reb 332
Rece 332
Rem ḳılmaḳ 332
Ruş 333
Rüst 333
- S -
Sacbaġ 334
Saçıġ 334
Saçıḳ 334
Saçḳuñ 334
Saçrap 334
Saçuḳ 334
Saġın 338
Saġınc 338
Saġınġac 337
Saġınġay sın 337
Saġınıp 337
Saġınıp 337
Saġınma 338
Saġınurġa 338
Saġlıġ 338
Saġsınmaḳ 337
Saḳaḳ 338
Saḳızġan 339
Sal 340
Saladur 341

Salencek 340
Salġac 339
Salġac 341
Salġadı 340
Salġay 339
Salġucı 339
Salġunğ 340
Salınġac 340
Salkencek 340
Salķın 341
Salmaķ 339
Salmaķ 340
Salur min 339
Salurdın 339
San 342
Sanaġanlar 343
Sanaġlıķ 342
Sanaġlıķ 343
Sanaman 342
Sanap biz 343
Sanap 342
Sanar 343
Sanay 343
Sancķay 342
Sapaġ 333
Saraġ 336
Saraġuc 336
Sarġardı 335
Sarġarıp 336
Sarı 335
Sarıġ aġrıķ 335
Sarıġ 335
Sarıķ 335
Sarķud 336
Sart 334
Sasıġ 336
Satķun alıp 334
Satķun 334
Sattı 334
Savġat 343
Savuġ 344
Savurġay 344
Savut 344
Savutmaķ 344
Say 346
Say 346
Sayap 345
Sayġa alġanca 345
Sayġaldı 346
Sayġalġudik 345
Sayġalıp 346
Sayġamaķ 346
Sayġana 346
Sayġanlar 345
Sayġu 344
Sayġur 344
Sayı 346
Sayı 347
Sayķın 347
Saylanıp 345

Saypadı	345	Sızıp irdi	350
Saypaġucı	344	Sızıp	350
Saypalġan	347	Sızmaḳ üçün	350
Selce	341	Sızsa	350
Senin	341	Sigridi	353
Sergeg	336	Sigrigen	353
Sıġa	351	Sigrimek	352
Sıġnaḳ	352	Sikiz	353
Sıġurdı	351	Sin	355
Sıġurġay	352	Sinĝil	353
Sıḳnattı	352	Sinĝli	353
Sıladı	353	Sinĝremek	354
Sılap	353	Sird	349
Sınalıp	355	Sirgek	348
Sınġan	354	Sirgek	349
Sınuḳturdı	354	Sirmedi	348
Sıparġa	348	Sirmedi	349
Sıparmaḳ	348	Sirmedim	349
Sıpḳardı	347	Sirmemek	348
Sıpḳarıp	347	Sisgendi	351
Sıpmaḳ	348	Siskenmek	351
Sıptı	348	Siver	356
Sırmap	348	Sivgen	356
Sıyradı	349	Sivgenim	356
Sıyurġadı	355	Sivmek	355
Sıyurġal	355	Sivüklük	356
Sıyurġan	355	Sivünci	356
Sızdı	350	Sivündi	356
Sızdı	350	Siyük	356
Sızġurup	351	Siyünci	356

Sizmek 349
Soġalıp 363
Soġat 363
Soġurdı 363
Soğururġa 363
Soķ 363
Soķat 363
Soķmaġ 363
Soķmaķ 363
Soķsur 364
Soķur 363
Sol 365
Soŋ̂g 366
Soŋ̂ggı uyķu 366
Soŋ̂ggı 366
Soŋ̂gıca 366
Sonġac 366
Sonmak 366
Soraġ 361
Soraķ 360
Sorġac 359
Sorġalı 360
Sorġan sayı 360
Sorġucı 360
Sorķut 359
Sormağın bolsa 360
Soruġ küni 361
Soruķ 360
Sovurdı 368
Soyurġalı 368
Soyurġay 368
Sögti 364
Sögünc 364
Söksük 365
Sökti 364
Sözevul 362
Sözle 362
Sözleşmek 361
Sözleşti 361
Sözleşür min 361
Sözletkeli 362
Su 357
Sulap 366
Sulduz 365
Suluķ 366
Suna 368
Sunġan 367
Sunġar 367
Susap 362
Sustadı 362
Sustatmaķ 362
Sustayıp 362
Sustaymağıŋ̂g 362
Suvar 368
Süc 357
Südre 357
Südredi 357
Südreldi 357
Südreli 358
Südrelip 357

Südrelmek 357
Südremek 357
Südrep 358
Südrese 357
Sülegey 365
Sünĝek 366
Sünĝey 367
Sürdikler 358
Süren 359
Sürgec 359
Sürgeli 360
Sürgenip 358
Sürgüm 358
Sürmek 360
Sürte alsam 358
Sürterim 358
Sürük 358
Sürün 359
Süt 357
Süvünidi 367
Süzgüc 362
- Ş -
Şağla 369
Şegle 369
Şıdurğu 369
Şığavul 370
Şığla 369
Şımalıp 371
Şıralğa 370
Şırdağ 370
Şibaḳ 369
Şipal 369
Şiş 370
Şişledi 370
Şişlemek 370
Şivşe 369
Şorı 371
Şudurun 371
- T -
Taba almay 208
Tabak 209
Taban 207
Tabğalı 207
Tabğunğuz 209
Tabıp 207
Tabinĝü 208
Tabmas 207
Tabtı 207
Tabuḳ 207
Tağ 220
Tağ 220
Tağar 220
Taḳa 220
Tal 221
Tala 221
Talac 222
Talap 223
Talardın 222
Talaş 223
Talay 222

Talbınmaḳ	224	Tanĝıban	227
Taldı	223	Tanĝım	229
Talġa	222	Tanĝıp	226
Talġadı	222	Tanĝızġama	228
Talġan	222	Tanĝla	229
Talġan	223	Tanĝlayım	229
Talıḳıp	224	Tandı	230
Talın	222	Tanı almay	230
Talḳa	222	Tanılmas	230
Talḳan	222	Tanımaḳ	227
Talḳan	223	Tanımas	228
Talḳanĝız	223	Tanımġa	230
Talḳanĝuz	223	Tanıp	230
Tam	226	Tanır	229
Tamcı	225	Tanırımnı	229
Tamışmaḳ	224	Tanışdılar	230
Tamız	225	Tanışmaḳ	229
Tamızdım	225	Tanıştı	229
Tamızıp	225	Tanḳal	231
Tamızmaḳ	225	Tanḳaman	230
Tamuġ	225	Tanḳtar	230
Tamuġ	225	Tanladım	229
Tamuḳ	225	Tanlamaḳ	228
Tamur	224	Tanlamış	230
Tanĝ	227	Tanlap	230
Tanĝ	228	Tanma	229
Tanĝardın	227	Tanmadım	227
Tanĝarġa	227	Tanmaḳ	227
Tanĝasanĝ	226	Tanmay	229
Tanĝdılar	227	Tansuġ	228

Tansuḳ 228
Tanuḳ 231
Tapay 208
Tapġanġa 208
Tapılmas 207
Tapır 209
Tapırcılar 210
Tapırcır 210
Tapışur 209
Tapḳalı 209
Tapḳu dik 209
Tapḳusı 209
Tapmaġum 208
Tapmaḳ 208
Tapmay 209
Tapşuray 207
Tapşurmaġay 207
Tapşurmaḳ 207
Tapşuruldı 208
Tapuġ 207
Tapuḳcı 208
Tar 211
Taraġ 216
Taraġanda 216
Taraŋ͡ggu 216
Tardı 215
Tarıġ 216
Tarıġmaġan 214
Tarıġmaḳ 214
Tarıḳ 214
Tarıḳ 215
Tarıḳıp 215
Tarıḳḳanda 215
Tarıḳma 215
Tarıḳtım 214
Tarıp 215
Tarḳadı 213
Tarḳamaḳ 213
Tarḳaŋ͡g 213
Tarḳatmaġı 214
Tarḳatmaġıl 213
Tarmandı 216
Tarmaşıp 214
Tarmaşmaḳ 214
Tartaŋ͡gız 211
Tartar 211
Tartardın 212
Tartayın 211
Tartıġ 216
Tartıġmaġan 214
Tartıḳan 213
Tartılursın 212
Tartıma 212
Tartımadı 212
Tartınursın 212
Tartḳan 212
Tartmaġ 211
Tarttı 213
Tartttan 216
Tas 217

Taş irür 219
Taş 219
Taşığmaḳ 219
Taşıp 220
Taşḳarı 219
Taşḳarmaḳ 219
Taşḳu dik 220
Taşḳuca 219
Taşḳucı 219
Taşḳun 219
Taşḳunca 219
Taşladı 218
Taşlamaḳ 219
Taşmaḳ 219
Tat 210
Tatay 210
Tatḳuŋgdur 207
Tatlığ 210
Tatmağan 207
Tatmay 207
Taturmas 210
Tavacı 232
Tavşaldım 231
Tavşalmaḳ 231
Tavşalur 232
Tavuğ 231
Tavulğa 233
Tavulğan 233
Tavuş 231
Tavuş 232
Tavuşḳan 232
Tayağ 233
Tayaḳ 233
Tayaḳğan 233
Tayılğac 233
Tayılıp 234
Tayılsa 234
Tayılur 234
Tegev 220
Tegrük 220
Tek 221
Tekle 322
Tela 221
Tele tele 221
Teŋgizğap 228
Tenbul 231
Terek 217
Teskeri 217
Teyik 234
Tım tım 253
Tımağan 252
Tımsı tıp 253
Tıŋg 253
Tıŋglay 253
Tınay 251
Tınmaḳ 251
Tırmandı 240
Tırnağ 239
Tısa 241
Tıya almay 256

Tıydı 256
Tıyıp 256
Tıymağıl 252
Tıysa 256
Tibe 235
Tibre 235
Tibredi 234
Tibrendi 234
Tibrenmek 234
Tibrenür 235
Tibrete almay 234
Tibti 235
Tigdi 246
Tigen 245
Tigerge 243
Tigin 245
Tigip 244
Tigip 244
Tigirmen 247
Tigmes 246
Tigre 245
Tigreside 243
Tigrü 245
Tigse 246
Tigti 244
Tigürdi 246
Tik 246
Tikil 247
Tikip 244
Tikiş 247
Tikmek 244
Tikşer 247
Tikti 243
Til 248
Til 248
Tilbe it 251
Tilbe radıñg 332
Tilbe 250
Tilbelerge 251
Tilberedim 251
Tilberediñ 251
Tilberediñg 252
Tilberegec 251
Tilberegen 251
Tilberemek 251
Tilberep 251
Tilberetgec 251
Tilek 248
Tilemek 248
Tilemin 249
Tilep 248
Tiler 248
Tiley 248
Tiley 249
Tiley 249
Tileyi 249
Tileyi 249
Tileyin 248
Tilgen 248
Tilimni 248

Tilin	250	Tirelgen	237
Tilinŋni	248	Tirgeben	238
Tilkürüp	249	Tirgedi	237
Tilmek	248	Tirgek	236
Tilmürdi	250	Tirgemek	239
Tilmürmek	250	Tirgemiş	236
Tilmürüp	250	Tirgemiş	238
Tilmürür min	250	Tirgep	237
Tilni	248	Tirgüŋg	236
Tilük	250	Tirgüzgüci	238
Timaġur	252	Tiri	238
Timür ķanat	252	Tiri	238
Timür	252	Tirik	238
Tiŋgaŋga	254	Tiriŋg	239
Tiŋgiz	243	Tirip	236
Tiŋgri	243	Tirkürmek	240
Tinc	253	Tirküzür	240
Tindi	254	Tirmedim	237
Tindürüp	254	Tirmek	236
Tiney	254	Tirsek	239
Tinip	254	Tisa	241
Tinmaġur	255	Tiş ķadap	242
Tinse	254	Tiş	241
Tipük	235	Tiş	242
Tir	236	Tiş	242
Tir	236	Tişi	243
Tir	237	Tişik	242
Tirbeglik	237	Tişilgen	242
Tireci	238	Tişkeli	242
Tireg	239	Tişkeri	242

Tişlerde 242
Tişlerge 242
Tişmek 242
Tişük 241
Titik 235
Titregüc 235
Tive 256
Tivrelip 255
Tivrelmek 255
Tivrep 256
Tivretey 256
Tivrük 255
Tivrüldi 255
Tivrülüp 255
Tiz 241
Tiz 241
Tizdi 240
Tizer min 241
Tizgümdür 241
Tizi 240
Tizilgen 241
Tizilgey 241
Tizip 241
Tizmek 241
Tofraġ 273
Toġ 272
Toġġalı 273
Toġġan 273
Toġġan 273
Toġḳan ağası 272
Toġḳan 272
Toġḳan 273
Toġḳanda 272
Toġmaḳ 272
Toġramaḳ 273
Toġrap 273
Toḳaşmaḳ 275
Toḳġan 273
Toḳtadı 275
Toḳulġan 275
Toḳulmaḳ 274
Toḳulmış 274
Toḳuz 274
Tola 278
Tolġadı 280
Tolġan durup 280
Tolġanay 280
Tolġanı 279
Tolġanıp 280
Tolġanmaḳ 279
Tolġanmas 280
Tolġanur min 279
Tolġanur 279
Tolġap 280
Tolġar 279
Tolġaşıp 281
Tolġay 279
Tolġum 278
Toluḳ 278
Tolulup 278

Tolun 279
Tomaġa 283
Tomuş 282
Tomuştı 282
Ton 286
Ton 286
Toŋg 284
Toŋgar 285
Toŋgup 285
Tonar 283
Tonbup 285
Tondı 283
Tonḳtar 283
Tor 262
Tos 269
Tottttada 260
Tottttadı 260
Tottttamaġ 259
Tottttasun 260
Toy 287
Toyġarġalı 288
Toyġarıban 288
Toyġarmayayın 288
Toyḳarmaḳ 288
Toyḳarmas 288
Toymaġur 288
Toymaḳ 288
Toymayayın 287
Toyun 287
Tozaŋg 268
Töben 258
Tögünse 277
Tögüşmek 278
Tökgü dikdür 277
Töklüci 275
Tökmek 275
Töŋg 284
Töŋgül 283
Töŋgülüp 284
Tör 261
Töri 261
Törige 261
Törtele 264
Törteleyi 264
Törten 264
Törtev 264
Törtevle 264
Törtüne 264
Töşelgec 269
Töşelip 270
Töşük 269
Töz 265
Töz 265
Tözgey mü 266
Tözmeding 266
Ṭoġay 372
Ṭolġa 372
Ṭoy 372
Tul 281
Tulun 279

Tumşuġ 282
Tunban 286
Tupa 257
Tupçaḳ 257
Tur 261
Tur 262
Turar 262
Turay 262
Turġalı 264
Turġan 264
Turġay 265
Turġu 264
Turġuzmayın 264
Turġuzuŋ̂g 264
Turige 261
Turladı 263
Turlanġan 262
Turluġ 260
Turma 263
Turmaḳ 263
Turmasıŋ̂gga 262
Turmay 263
Turmayın 262
Turmış 263
Turup 264
Tuş olġac 270
Tuş 270
Tuş 271
Tuşluḳ 271
Tuşuḳ 270
Tut 258
Tutaŋ̂g 258
Tutaş 259
Tutaşıp 259
Tutaştı 259
Tutay 258
Tutay 259
Tutġac 259
Tutḳu 259
Tutḳum 258
Tutḳuŋ̂g 258
Tutḳusı 258
Tutmadı 258
Tutmaġusı 258
Tutmaḳ 258
Tutuḳ 259
Tutup min 258
Tuvaġ 286
Tuyġum 287
Tuynaḳ 287
Tüben 258
Tübige 258
Tübin 258
Tüg 276
Tügan 276
Tügebaş 276
Tügen 276
Tügül 278
Tügün 275
Tügün 276

Tügünse 277
Tükeŋenildi 276
Tükeŋgüce 277
Tüküz 277
Tülkü 281
Tülügüm hey tülün 279
Tülük 281
Tülüküm hel tülüm 279
Tüman 282
Tümen 282
Tün 286
Tüŋglük 285
Tünbek 285
Tüp 257
Tüpe 257
Tüpi 257
Tüpsüz 257
Tür 262
Türe 260
Türedi 265
Türlük 263
Türlük 264
Türüdi 265
Tüş 271
Tüş 272
Tüşemek 269
Tüşep 270
Tüşerge 271
Tüşkec 269
Tüşkeli 271
Tüşkey 271
Tüşti 269
Tüşüp 270
Tüşüpdürida 270
Tüşüpdüride 270
Tüz 267
Tüzdi 267
Tüzek 267
Tüzetey 266
Tüzetey 268
Tüzetip 269
Tüzetmek 266
Tüzetti 268
Tüzleŋgan 267
Tüzlügidin 267
Tüzlük 268
Tüzmek 267
Tüzük 267
Tüzük 268

- U -

Ucru 128
Uça 131
Uça 132
Uçamdadur 133
Uçar 131
Uçıda 132
Uçkun 127
Uçkusı 132
Uçmaġ 129
Uçmaķ 129

Uçmaḳ	129	Ulġayġunca	157
Uçradı	128	Ulġayıp	156
Uçradım	128	Ultaŋ̂g	153
Uçraġay	129	Uluġ	153
Uçramaḳ	128	Uluḳ	153
Uçratay	128	Ulup	158
Uçratay	128	Ulus	159
Uçru	133	Ulusġa	159
Uçtı	130	Uncu	161
Uçun	127	Ur	141
Uçuñ	132	Ura	141
Uçurdı	130	Uran	136
Uçurdum	131	Urar sin	141
Uçurguŋ̂g	131	Urar	141
Uçursa	130	Urar	141
Uçursa	131	Urġac	141
Uçurup irdi	131	Urġalı	141
Uġ	146	Urn	135
Uġan	146	Uruḳ ḳayaş	134
Uġanım	146	Uruḳ ḳayaş	136
Uġun	146	Urum	140
Ulaġ	159	Urun	135
Ulaḳ	159	Uruş	139
Ulaldı	157	Usal	144
Ulandı	152	Uşal	146
Ulcar	151	Uşalġay	146
Ulçaş	151	Uşatmaḳ	145
Ulġaŋġanda	154	Uşol	145
Ulġansa	156	Uşuḳmaḳ	146
Ulġatıp	157	Uşuḳtı	145

Utġandı 126
Utġanıp 126
Utķuzdı 126
Utuzay 127
Utuzdı 126
Utuzmay 127
Uvalatıp 163
Uy 164
Uyaġ 167
Uyaġlıġ 165
Uyaķtı 166
Uyaldı 165
Uyaldı 165
Uyalġan 163
Uyalġay min 165
Uyalıp 165
Uyalmaķ 165
Uyalmay 166
Uyalsız 165
Uyalur 165
Uyat 166
Uyatıp 166
Uyatlıķ 165
Uyatlıķ 166
Uyatttmaķ 165
Uyġaġlıġ 165
Uyġaydı 156
Uyķaġ 167
Uyķanmaķ 164
Uyķanmas 164
Uyķat 164
Uyķatma 165
Uyķatmaķ 164
Uyup 167
Uzaġu kün 144
Uzala 144
Uzaldı 144
Uzalıp 144
Uzalmaķ 144
Uzalsa 144
Uzalur 144
Uzattı 143
Uzattı 144
- Ü -
Üçegü 129
Üçelesi 129
Üçev 129
Üçevge 129
Üçevle 129
Üçkü 133
Üçük 130
Üçünc 129
Üksüdi 151
Ülge 153
Ülüş 159
Ülüş 159
Üncü 161
Ünde 161
Ündedi 161
Ünder 161

Ürkün 138
Ürkürep 134
Ürkürer 134
Üsrük 145
Üstiġa 145
Üsüzken 145
Üz 143
Üz 143
Üze 143
Üzük 143

- Y -

Yadar mu irkin 492
Yaġda 479
Yaġdu 492
Yaġın 492
Yaġış 492
Yaķar 474
Yaķķuŋ 490
Yaķma 474
Yaķma 475
Yaķmaķ 474
Yaķmaķ 475
Yaķmas 474
Yaķmay 475
Yaķtı 473
Yaķtı 492
Yaķtu 485
Yalaŋ 476
Yalaŋ 489
Yalav 484
Yalavuz 484
Yalbarıp 489
Yalbarmaķ 489
Yalġan 475
Yalġur 475
Yalıķdı 489
Yalın 490
Yalınmaķ 489
Yam 473
Yamcı 473
Yamġur 492
Yamķur 492
Yan 477
Yan 491
Yaŋgaġ 483
Yaŋgaķ 483
Yaŋgı 481
Yaŋglap 481
Yaŋglıġ 487
Yana 488
Yana 488
Yana 488
Yanayı 488
Yancılķan 487
Yancķan 487
Yandaşmaķ 488
Yandaştay 481
Yandı 477
Yandur 477
Yanmaġıl 480

Yanmağıl 482
Yanmaķ 480
Yapurġan 491
Yapuşķan 472
Yara taşı 475
Yaraġac 487
Yaraş 483
Yaraşa 483
Yaraşıptur 477
Yaraşmaķ 477
Yaray 491
Yarġac 487
Yarġağ 491
Yarġu 485
Yarġuçaķ 487
Yarmağ 476
Yarmaķ 476
Yarmanıp 486
Yarudı 478
Yaruġ 478
Yaruķ 478
Yarumaķ 478
Yarup 477
Yarur 478
Yaruştı 477
Yarutay 478
Yarutğac 477
Yarutmaķ 478
Yaruttı 478
Yarutuñg 477
Yarutur 478
Yasaġanlar 484
Yasal 483
Yasaldı 490
Yasalmaķ 484
Yasalsun 484
Yasamaķ 490
Yasañg 472
Yasap 490
Yasar 479
Yasavul 484
Yasay alur 479
Yastanıp 484
Yaş 473
Yaş 473
Yaşın 483
Yaşun 483
Yaşundı 482
Yaşunmış 482
Yaşuray 483
Yaşurġaylar 482
Yaşurġusı 483
Yaşurmaķ 482
Yaşurun 482
Yat 479
Yatış 473
Yatķurdı 483
Yatlıķ 479
Yatuġ 486
Yatuķ 486

Yava yitti 487
Yavaman 487
Yavan 490
Yavçın 486
Yavı almas 485
Yavıdı 480
Yavmas 485
Yavuġan 490
Yavuḳ 479
Yavuḳ 487
Yavumaŋ 480
Yavunmaḳ 486
Yavunup 487
Yavusa 480
Yavuşan 492
Yavuşḳan 492
Yavuşmaḳ 488
Yavuştı 488
Yavuşur 480
Yavut 485
Yavutsa 485
Yavutupdur 485
Yazġurmaḳ 486
Yazġurmaŋ 489
Yazġurursın 489
Yazıġlıġ 487
Yazıġlıḳ 472
Yazılġan 486
Yıġ 497
Yıġ 498
Yıġac 496
Yıġarġa 497
Yıġdı 496
Yıġı 498
Yıġıldılar 497
Yıġılmaḳ 497
Yıġlamaḳ 497
Yıġlarım 498
Yıġlay 498
Yıġmaḳ 496
Yılcılıḳ 497
Yımrulgen 498
Yımrulmaḳ 498
Yımrulur 497
Yıpardı 494
Yıpardıŋ 494
Yıparmaḳ 494
Yıputtı 499
Yıraḳ 495
Yıraḳtın 495
Yırlay 500
Yırlay 503
Yırlıġ 499
Yi 500
Yib 499
Yigen 498
Yilek 497
Yiŋ 494
Yiŋgil 499
Yir ḳoyı 495

Yirlik 499
Yişildi 496
Yit 493
Yitek dik 499
Yitgürüp 493
Yiti 495
Yitilipdür 493
Yitkec 495
Yitken dik 499
Yitkey 495
Yitküre biz 495
Yitküreyin 499
Yitkürgünce 499
Yitkürmek 495
Yitti 493
Yiygülük 493
Yiyip 495
Yoġan 504
Yoḳ irse 504
Yoḳ 501
Yoḳḳarı 503
Yoḳlamış 503
Yoḳmaġay 501
Yoḳmaḳ 500
Yoḳtı 503
Yolda 502
Yoldaban 502
Yoldadı 502
Yoldamaḳ 502
Yoluḳḳunca 501
Yoluḳmaḳ 503
Yoluḳtı 501
Yoluḳtum 502
Yoluḳuştı 501
Yolup 502
Yoray 501
Yoruş 500
Yuban 500
Yuġan 504
Yuġay 504
Yuḳar 504
Yulduz 503
Yumalatıp 501
Yumay 504
Yumran 502
Yup 504
Yurun 501
Yusun 500
Yutup 500
Yuvalı 504
Yüklep 502
Yükürdi 503
Yükürügüñg 503
Yüzgina 503
Yüzgine 503
Yüzlendi 503
Yüzlenmek 500

- Z -

Zili 333

4.1.2. Kelimelerin Arap Harfleriyle İndeksi

= آ ، ا =

ابوشقه 24

اباغا 24

ابراش 24

ات 24

اتاماق 25

اتالدی 25

اتقادی 25

اتادی 25

اتاب 25

آتیغیب 26

آتیب 26

اتارلار 26

اتای 26

آتیقماق 27

آتیغیب 27

اتاغیل 27

آتالیق 27

اتاغلیغ 27

اتاغ 27

آتالیق 27

آتاغلیغ 27

آتاغلیغ 27

آتلیغ 28

آتایق 28

اتلیغ 28

آتلیق 28

آتلیغ 28

آتلیغ 28

اتقوجه 28

آتاکه 29

آتایق 29

اناکه 29

آچون 29

آچیرغیندي 30

آجیغ 30

آچیق 30

آجیغلانماق 30

آچقونك 30

آچای 30

آچمای 30

آچقالی 30

آچیلماین 31

آختجی 31

اختارماغ 31

اخسوم	31
اداق	31
آردی	32
ارمای	32
ارالی	32
آریب	32
آریب	32
آریلمای	32
اریغ	33
اریق	33
اریغ	33
اریق	33
آریلماق	34
ارك	34
ارکه	35
آرمان	35
ارمان	35
ارلات	35
ارلاس	35
آرغاداماق	355
ارغادی	36
ارغدای‌دی‌رمی‌ن	36
ارغدال	36
ارتاماق	36
ارتایب	36
ارتانیب	36
ارباغ	36
ارا	37
ارابه	37
ارتوقسیلیق	37
ازیقیب	37
ازیتقان	37
ازیققان	37
آزیغماق	38
آزغورماق	38
ازغوردونك	38
ازغوزغونك	38
اسرو	38
اسرا	38
آسرابان	38
اسراتای	38
اسراتای	39
اسراغولوق	39
اسراغانی	39
اسراغوجی	39
اسروك	39
اسروکینه	39
اسروکغنه	39

اسروكقنه	39
استى	39
اس	40
اسماغليغ	40
است	40
استيدا	40
ايسى	40
آياسى	40
استى	40
آسيغ ليغ	40
آسيغ	41
آسيق	41
آساپقور	41
اشوقتى	41
اشوقدوم	42
اشوقتوم	42
آشوقماق	42
آشوقماك	42
آشوقمانك	42
اشوققان	42
آشوق	43
اشكك	43
آغا	43
اغارغودىك	45
آغريغ	45
آغ اوى	45
اقاردى	45
اقارماق	45
آق اوى	45
اقسوم	46
اقتوردونك	46
اققالى	46
آقيزدى	46
آقيزدينك	46
آقيزماق	46
آقيزدور	46
اكاك	46
اكجى	47
الطايى	47
الداغ	47
الآمآن	47
الاخآن	47
الدارآى	48
الداراماق	48
الدارای	48
الداراغای	48
النيدا	48
الينيدا	48

آلی 49

آلیدا 49

الوق 49

الاقتی 49

آلاقماق 49

القامیش 49

القادی 49

آلیغ 49

آلیق 49

الغالی 50

الغولوق 50

الغوم 50

آلغوجی 50

آلغان 50

آلماغلیغ 50

آلغای 50

المیشانك 50

الماغین بولسه 50

الغانغه 51

الغایمو 51

المایین 51

المای 51

الاالمانك 51

الار 52

الارنی 52

التای 52

التاولا 52

الایمویولور 52

المه باش 52

اله لوغه 52

اله پکه 52

آلغونك 52

الماس 52

امکاك 53

انکیتماق 53

انکا 53

انکدیب 53

انديب 53

انکاك 54

انك 54

انبه 54

انداق 54

انکیردی 55

انکیرکانی 55

انکلانقوسی 55

انکاجا 55

انکاتیکرو 55

آنیقماق 55

انیقتی 55
انیقیب 55
انیقمادین 55
آنیتماق 55
آنیتی 56
انین 56
او 56
او 56
اوشقه 56
اونجاق 56
اونجاقدی 57
آ وه 57
اوجاق 57
آیآر 57
ایار ایرکین 57
آیندیم 57
ایامای 57
آیامین 58
ایاب 58
ایامای 58
آیاماق 58
آیانماق 58
ایمن 58
ایالغو 59

ایلانماق 59
ایلانورماق 59
ایلاندی 60
ایلانغان 60
ایلاندورماق 60
ایلاب 60
ایلابان 61
ایلای الغونك 61
ایلای الغوسی 61
ایلایالمادینك 61
ایلای المان 61
ایلاماکینك 61
ایلاکاج 61
ایلاکوم 61
ایلاکوسی 62
ایلارکا 62
ایلاماککا 62
ایلاکونك 62
ایلالی 62
ایلاکای 62
لیلامایدوریردی 62
ایلای 63
ایلامایین 63
ایلامیشانك 63

ایمانماك 63
ایمانیب 63
ایمانماس 63
اینالماق 63
اياقماق 63
اياقجى 63
اياق 64
اياغ 64
اياغ 64
اياقتى 64
اياققاج 64
ايق 64
ايغ 64
ايتمان 64
ايتيب 65
ايّتيق 65
آيتقوم 65
آيتقاننى 65
آيتقاى 65
اتيكالى 65
ايتالى 65
ايتيلمايين 65
ايريلمايين 65
ايا 65

ايروم 66
ايكاندور 66
ايريشتى 66
ايلايشقانلرى 66
ايلوك يوسونلوق 66
ايتاماس 67
ايتيماك 67
استيماس 67
ايتورورکا 67
ايتيك 67
ايّتينك 68
ايتاسال 68
ايت 68
ايّتى 68
ايتوركوم 69
ايّتى 69
ايتيب 69
ايتيب مين 69
ايتاردين 69
ايتكان 70
ايتكان 70
ايتكان 70
ايتاليك 70
ايتاك 70

ايتاك 70
ايتاكليك 70
ايّتى 70
ايتار 71
ايايتارده 71
ايتسا 71
ايتماكاى 71
ايتمش ايدى 71
ايتكوميزدور 71
ايتكوسى 71
ايتماى 71
ايتارسين 71
ايتماك 72
ايتماكينك 72
ايتاى 72
ايتيك 72
ايتبكراك 72
ايتينك 72
ايتالينك 72
ايتالى 72
ايتايمو 73
ايتيشتىلار 73
ايتكالى 73
ايتكوجى 73
ايتكوسى 73
ايتكوم 73
ايتاك 74
ايتاكلاب 74
ايتورماك 74
ايتوركايلار 74
اينچاكوموز 74
اينچاراك 74
ايچين 74
ايچكولوك 75
ايچكالى 75
ايتوركوم 75
ايتوركانلار 75
ايچاك 75
ايچمايين 75
ايچين 75
ايچكارى 76
ايچكو 76
ايچكى 76
ايچكى 76
ايچقيندى 76
ايركين 76
ايركان 77
ايردى 77

ايديش 77

ايرماك 77

ايرتاكى 77

ايرتاكيچكان 77

ايرتا 77

ايرتاجاغدا 77

ايرتاك 77

ايرك 78

ايركه 78

ايركلنكا 78

ايركانين 78

ايركاندا 78

ايرديكلار 79

ايرديكلار 79

ايرديكلار 79

ايردام 79

ايرن 79

ايركينور 80

ايرنينك 80

ايركنه 80

ايرنيمكا 80

ايريتماك 80

ايريّتى 80

ايرور 80

ايركين 81

ايرماس 81

ايماس 81

ايريكدى 81

ايريك 82

ايريكراك 82

ايرك 82

ايريكماك 82

ايريب 82

ايرغانيب 83

ايرسا 83

اير 83

ايركا 83

ايران 83

ايركان 83

ايرليك 83

ايرانليك 83

ايريكليك 83

ايتكارما 83

ايزماك 84

ايزدى 84

ايسكارماك 84

ايسكيردى 84

ايسيرغا 84

ایسیرکاب 84
ایس 84
ایس 85
ایسلاماك 85
ایسلانماك 85
ایسلانکای 85
ایسلانور 85
ایس 86
ایسلاب 86
ایسلادی 86
ایستی 86
ایستیم 86
ایستورآی 86
ایسلادی 86
ایسلانماق 86
ایسلانقانی 86
ایسماك 87
ایسیغ 87
ایسیق 87
ایسدّتی 87
ایسیتقان 87
ایسیتقالی 87
ایسیتمیش 87
ایسیدّتیم 87

ایسیرغانماق 88
ایستی 88
ایستورای 88
ایستورکوسی 88
ایسکای 88
ایسکان 88
ایستاب 89
ایستالی 89
ایستاکالی 89
ایستاکان 89
ایستای 89
ایستای‌دور 89
ایسکوجی 89
ایسراماق 89
ایسوران 89
ایسورغان 89
ایسراغان 90
ایسناماك 90
ایسیرغانماق 90
ایسا 90
ایسه 90
ایسنادی 90
ایش 90
ایشیلکان 91

ايشانمه	91	ايكتى	96
ايشلاكان	91	ايككان	96
ايش	91	ايكالاسى	97
ايش	91	ايكاولاسى	97
ايشماك	91	ايكاولا	97
ايشناماق	92	ايكاولان	97
ايدش	92	ايكاك	97
ايدش	92	ايكالاميز	97
ايشنار	92	ايكاكو	98
ايشنابان	93	ايكو	98
ايشاك	93	ايكوكا	98
ايميشدوكسين	93	ايكا	98
ايشار	93	ايكالان	98
ايشتان	94	ايكالادى	98
ابشبتكوجى	94	ايكاسى	99
ايشيتمالى	94	ابكار	99
ايشيك	94	ايكاروجى	99
ايكان	94	اينكرانماق	99
ايكن	95	ايكيرماك	100
ايكاننى	95	ايكيرماك	100
ايكماك	95	ايكريم	100
ايكين	95	ايكريك	100
ايكين	96	ايكرى	100
ايكين	96	ايكيرور	101

ایکاك 101
ایکاج 101
ایکاجی 101
ایکمه 102
ایلیك 102
ایکنینکا 102
اینکاك 102
ایکینج 102
ایلکیمدین 102
ایلیکی‌کا 102
ایلیکی‌دا 102
ایلیکلای 102
ایلیکلاب 103
ایلیك 103
ایل 103
ایل 103
ایل 104
ایلقی 104
ایلغی 104
ایلقی 104
ایلیغ 104
ایلیق 104
ایلکاردی 104
ایلدامیدین 105
ایلدامدورور 105
ایلدام 105
ایلاییمدا 106
ایلیده 106
ایلمای 106
ایلمان 106
ایلماق 106
ایلماك 107
ایلماکانی 107
ایلغابان 107
ایلبارانماق 107
ایلباراتیب 107
ایلبارار 107
ایلینسام 108
ایلیـ 108
ایلابان 108
ایلاب 108
ایلنکوجی 108
ایلغی 108
ایلتوراماق 108
ایلیندیم 108
ایلیندی 108
ایلینغاج 108
ایلیتی 108

ايلتى 109
ايلتوركا 109
ايلتوركوم 109
ايلتاآلور 109
ايلكاروراك 109
ايلكارى 109
ايلتيرار 109
ايلتيرارغوجى 110
ايلباسون 110
ايماس 110
ايمانك 110
ايمان 111
ايماق 111
ايمانك 111
ايمكاكلاكان 111
ايمكاك 111
ايمكاك 112
ايمكان 112
ايمكاندا 112
ايمجاك 112
ايمدى 112
ايمكانديم 112
ايمكانور 113
ايمشدوكسين 113

انداماق 113
اندورماق 113
ايندادى 113
ايندا 113
ايندام 113
ايندااب 113
ايندوردى 113
ايندورماسانك 114
اينى 114
اينماى 114
اينمايين 114
ايناك 114
ايناكاسى 114
اينكراندى 115
اينجو 115
اينچى 116
اينچو 116
اينجى 116
اينجكه 116
اينجكيرماك 116
اينكاك 117
ايناغ 117
ايناق 117
ايناولى 117

121	اوپکاج	117	اینك
121	اوت	117	ایکینك
121	اوتتی	118	اینك
121	اوتکون	118	ایودرماك
121	اوتکونجی	118	ایوورکاج
121	اوتا اوتا	118	ایورولماك
121	اوتماك	118	ایورولکالی
121	اوتار	118	ایورولکای
122	اوتکارایردی	118	ایونك
122	اوتمای	118	ایوردی
122	اوتتی	118	ایوروشمانك
122	اوتکاردی	119	ایوورکاج
122	اوتکارینك	119	ایورولدی
122	اوتکارکای‌سین	119	ایوورونك
122	اوتوبتور	119	ایورولوب
123	اوتکاریب	119	ایپالاب
123	اوتکارو	120	ایپالادی
123	اوتکارکالی	120	اوبچین
123	اوتکوزیب	120	اوپورماس
123	اوتوزمای	120	اوت
124	اوتکانور	120	اوت
124	اوتکانای	120	اوت
124	اوتکانکای	120	اوتقا
124	اوتوك	120	اوپکالی

اوتماك 124

اوتروك 124

اوتروك كينه 125

اوتروسيده 125

اوترو 125

اوتاغه 126

اوتيغه 126

اوتلوخ 126

اوتون 126

اوتلوق 126

اوتلوغ 126

اوتغانيب 126

اوتغاندى 126

اوتوزدى 126

اوتقوزدى 126

اوتوزاى 127

اوتوزماى 127

اوتلاش اوتلاش 127

اوچون 127

اوچقون 127

اوجرو 128

اوچراماق 128

اوچراتاى 128

اوچرادى 128

اوچراتاى 128

اوچرادىم 128

اوچولا 129

اوچالاسى 129

اوچونج 129

اوچاكو 129

اوچاو 129

اوچاوكا 129

اوچماق 129

اوچراغاى 129

اوچماغ 129

اوچماق 129

اوچوك 130

اوچتى 130

اوچورسا 130

اوچوردى 130

اوچورغونك 131

اوچوردوم 131

اوچورسا 131

اوچوروب ايردى 131

اوچار 131

اوچا 131

اوچيده 132

اوچوك 132

اوچقوسی 132
اوچا 132
اوچامدادور 133
اوچرو 133
اوخشاماق 133
اوخشاتما 133
اوخشاشور 133
اوچکو 133
اوخشار 133
اوخشاسی 133
اوخشاش 133
اوخشاشی 134
اورکوراز 134
اورکوراب 134
اوروق قاباش 134
اورون 135
اورن 135
اورن 135
اورنیغه 136
ارنیده 136
اورآن 136
اورنانماس 136
اورتانکوجی 136
اورتاماك 136
اورکوراماك 136
اورکوراز 136
اورکوراب 136
اوروق قاياش 136
اورتانور 136
اورتادی 137
اورتادیم 137
اورت 137
اورتانکوجی 137
اورتانکای 137
اورتاکان 137
اورتارکا 137
اورتارکالی 137
اورتوك 138
اورتوك 138
اورتوکلوك 138
اورچانمده 138
اورکانماك 138
اورکانیب 138
اورکانماس 138
اورکون 138
اورکاندی 138
اوروك 138
اورتمیش 139

اورکامجی 139
اوروش 139
اورك 139
اور 139
اوراك 139
اوراك اوردی 139
اورلاب 140
اورلاندی 140
اوروم 140
اورناتماق 140
اورناتتی 140
اورناشیب 140
اورناشماق 140
اورار 141
اورار 141
اورارسین 141
اور 141
اورغاج 141
اورغالی 141
اوره 141
اورغوشتك 141
اوز 142
اوزکا 142
اوزکالارکا 142
اوزاوزومنی 142
اوزما 142
اوزکا 142
اوزکو 143
اوز 143
اوز 143
اوزه 143
اوزوك 143
اوزاتتی 143
اوزاتتی 144
اوزالما 144
اوزالور 144
اوزالدی 144
اوزالسا 144
اوزاغو کون 144
اوزالیب 144
اوزاله 144
اوسال 144
اوسروك 145
اوسوزکان 145
اوستیغا 145
اوشوقتی 145
اوشاتماق 145
اوشول 145

اوشال 146

اوشالغای 146

اوشوقماق 146

اوغان 146

اوغون 146

اوغانیم 146

اوغ 146

اوفراماق 147

اوفرانور 147

اوق 147

اوق 147

اوقت 147

اوقوردا 147

اوقولدی 147

اوقوی 147

اوقوب 147

اوقوش 147

اوقوب 147

اوقار 147

اوق 147

اوکولکان 148

اوکار 148

اوکسا 148

اوکار 148

اوکون 148

اوکماك 148

اوکناتور 148

اونکاکماق 148

اونکالغای 149

اوکته 149

اوکتاتور 149

اوکتی 149

اوکتاك 149

اوکورماك 150

اوکوش 150

اوکسوك 150

اوکسوب 150

اوکسولور 150

اوکسونور 150

اوکسونماك 151

اونك 151

اوکسودی 151

اولجار 151

اولجك 151

اولچك 151

اولچاش 151

اولنك 152

لولاندی 152

اول 152

اولكه 153

اولديكلار 153

اولوغ 153

اولوق 153

اولتانك 153

اولماك 154

اولماكيم 154

اولوك 154

اولكان 154

اولغانغاندا 154

اولتوركان 155

اولتورماك 155

اواتوركوسى 156

اولغايب 156

اولغانسه 156

اولغايدى 156

اولغاتيب 157

اولغايغونجا 157

اولالدى 157

اولغانغا 157

اولغونك 157

اولغانينكدين 157

اولنوردى 157

اولتوردى 157

اولتوركوسى 157

اولكانده 157

اولوكنى 157

اولارحالنده 158

اولكوجه 158

اولتوركانىكا 158

اولور 158

اولار 158

اولار 158

اولچه 158

اولوب 158

اولغابيز 159

اولاغ 159

اولاق 159

اولوش 159

اولوش 159

اولوس 159

اولوسغه 159

اوناماك 160

اوماق 160

اونار 160

اوناب 160

اونامان 160

اوناتقونجا 160

اونامادی 161

اونداماق 161

اوندادی 161

اوندا 161

اوندار 161

اوندور 161

اونجو 161

اونجو 161

اوندی 162

اونکای 162

اونکای 162

اونك 162

اويالغان 163

اونتوج 163

اوالاتيب 163

اويكو 163

اوی 163

اوی‌لوك 163

اويلانماك 163

اويلانورييری 163

اويداكی 164

اويقانماق 164

اويقانماس 164

اويقاتماق 164

اويقات 164

اوی 164

اويقاتما 165

اويالماق 165

اويااليب 165

اويالدی 165

اويالور 165

اوياقتور 165

اوياغليغ 165

اوياغاغليغ 165

اويالسيز 165

اوياخماق 165

اوياتليغ 165

اويالدی 165

اويالغای‌مين 165

اويالماى 166

اويات 166

اوياتيب 166

اوياتليق 166

اوياقتی 166

اويقاغ 167

اوياغ 167

اويوب 167

= ب ، پ =

بات 167
بخشی 168
پاده 168
باریش 168
بارغانینکدین 168
بارای 169
بار 169
بار 169
باریب 169
باریده 169
باردی 169
بارور 169
بارغالی 169
بارایکانین 169
باردیك 170
بارو 170
باری 170
بارغانجا 170
بارغان 170
بارغاج 170
باراالغوسی 170
بارغای بیز 170
باریده 170
بارلیغ 170
بارایکین 171
بارایرکین 171
بارماغلاری 171
بارچا 171
باری 171
بارین 171
پارو 171
برلاس 171
باس 172
باسقیج 172
باسروغ 172
باسقانین 172
باس 172
باشیده 172
باشیغه 172
باشیمغه 172
باشینکو 172
بشق 172
باشاق 172
باش تومان 173
باش تویان 173
باش تویان 173
باشلاب 173

باشلاماق 173
باشقارماق 174
باشقارو 174
باشقارورسين 174
باشقترو 174
باشقاريب 174
باشقارماق 175
باشقاراالماى 175
باغليغ 175
باغليق 175
باغيش ده 175
باغيش 175
باغلاغان 175
بغلطاق 175
باقمايين 175
باقغونك 176
باقارى 176
بكاول 176
پلپوش 176
پلپوش 176
بلاليغ 176
بلاليق 176
بالا 176
باالاب 177
بالالادى 177
بلتوته 177
بالتو 177
بيلا 177
بيله 177
بهلى 178
بابرى 178
بيات 178
بايغزى 178
بادغزى 178
بييك 178
بييك 178
بيبك 179
بيبى 179
بيجك 179
بيتيمك 179
بيتيلماك 179
بيتيلكان 179
بيتيلكاى 179
بيتيك 179
بيتيدي 180
بيتيتى 180
بيتيك 180
بيتى 180

بيتى 180

بيتكوجى 180

بيتيكوجى 180

بيتيليب 180

بيتيلى 180

بيتيريكا 180

بيتيك ليك 181

بيتى‌الماغاى 181

بيتيلدى 181

بيركونى 181

بيريكى 181

بيركيسى 182

بيركوسى 182

بيركوجى 182

بيرماى 182

بيرى 182

بير 182

بيرماك 182

بيركاى 182

بيرماكاى 182

بيرور 182

بيريب 183

بيرى‌دا 183

بيركونك 183

بيرورکا 183

بيركالى 183

بيرا الورسين 183

بيره الورمين 183

بيردين اوق 183

بيرلاس 183

بيرلا 184

بيرك 184

بيركيتيب 184

بيركيكان 184

بيرغنه 184

بيركنه 184

بيراو 184

بيريولى 185

بيش 185

بيشولا 185

بيشالاسى 185

بيك 185

بيكه 185

بيزنى 186

بيزادى 186

بيزى 186

بيزاب 186

بيزاليب 186

بیزالکان 186
بیزنیك 186
بیزکا 186
بیلماس 187
بیکاج 187
بیلکولوك 187
بیلکوجی 187
بیلکان 187
بیلکورماك 187
بیلکوردی 187
بیلتاك 188
بیلکورور 188
بیلکوروب 188
بیلکو 188
بیلیك 188
بیلمانکمو 188
بیلدیك 189
بیلمای 189
بیلمایین 189
بیلکین 189
بیلکوسی‌دور 189
بیلکوجی 189
بیلکوت 189
بیلایی 190
بیلاکی 190
بیکین 190
پوپوك 190
پوتتي 190
بوتماك 190
بوتماس 191
بوتمامیش 191
بوتراتمه 191
بوتراماق 191
بوتار 191
بوتوب 191
بوتمانکیز 192
بوتکارماك 192
بوتکارو 192
بوتکان 192
بوتکاریب 192
بوتا 193
بوته 193
بوتاو 193
بوتراشیب 193
بت 193
بوت 193
بوتراتای 193
بوتراتتی 193

بوتراتیب 194
پوج 194
بوخسادی 194
بودنه 194
بوری 195
بورون 195
بورناغی 195
بورون لار 195
بورنا 195
بورناغی‌جه 196
بورناشتی 196
بورداغان 196
بوردادی 196
بورتاغ 196
بورکوت 196
بورکادی 197
بورکاتیب 197
بوزلادی 197
بوزوغ 197
بوز 198
بوزجین 198
بورجین 198
بوساغه 198
بوساقه 198
بوساغه 199
بوستاغان 199
بوشتی 199
بوغنه 200
بوغجی 200
بوغوز 200
بوغزوم 200
بوغو 200
بوکسا 200
بوکراییب 200
بوکرادی 201
بولالی 201
بولالی 201
بولالی 201
بواماغونجه 201
بولماغونجه 201
بولماغین بولسا 201
بولغاجا 201
بواغوجا 201
بولغانجا 201
بولغونجا 201
بولولسا 201
بولغین 201
بولوریغه 201

بولورغه 201
بولغوم 202
بزلوردیك دور 202
بواغای 202
بولغانده 202
بولغوسی 202
بولغوسی‌مین 202
بولغودیك مین 202
بولچار 202
بولغالی 202
بولماغونجه 202
بولغونکوز 203
بولجار 203
بولدیك 203
بولاغ 203
بولغاغ 204
بزلغانور 204
بولغانجوغلوق 204
بولاب 205
بولغاب 205
بولغاشتی 205
بولغادی 205
بولماق 205
بوینیغه 205

بولك 205
پولادی 205
پولاب 206
بولایموبولور 206
بوی‌باشی‌غه 206
بویاب 206
بویاقجی 206
بویغالغان 206
بویاتغان 206
بویالیب 206
بویالمش 206
بویان 206

= ت =

تاتمای 207
تاتماغان 207
تاتقونکدور 207
تابان 207
تابیب 207
تابتی 207
تابغالی 207
تابملس 207
تاپیلماس 207
تاپوغ 207
تاپشورماق 207

تاپشورای 207
تاپشورماغای 207
تابوق 207
تاپشورولدی 208
تاپوقجی 208
تبنکو 208
تاپماق 208
تاباالمای 208
تاپای 208
تاپماغوم 208
تاپغانغا 208
تاپقونغوز 209
تاپقودیك 209
تاپیشور 209
تاباك 209
تاپقوسی 209
تاپقالی 209
تاپمای 209
تاپیر 209
تاپیرجیر 210
تاپیرجی‌لار 210
تانلیر 210
تاتای 210
تاتورماس 210

تات 210
تارتار 211
تار 211
تارتانکیز 211
تارتماغ 211
تارتایین 211
تارتیلورسین 212
تارتاردین 212
تارتقان 212
تارتیمادی 212
تارتیما 212
تارتتی 213
تارتیقان 213
تارقاماق 213
تارقاتماغیل 213
تارقادی 213
تارقانك 213
تارقاتماغی 214
تاریق 214
تاریغماق 214
تاریقتیم 214
تارماشماق 214
تارماشیب 214
تاریغماغان 214

تارتيغماغان 214

تاريقما 215

تاريقيب 215

تاريققاندا 215

تاريق 215

تاردى 215

تاريب 215

تاريغ 216

تارتيغ 216

تارماندى 216

ترانكغو 216

تراغ 216

تراغاندا 216

ترخان 216

ترك 217

تاس 217

تسكرى 217

تاشلادى 218

تاش 219

تاش ايرور 219

تاشقارى 219

تاشقارماق 219

تاشلاماق 219

تاشيغماق 219

تاشماق 219

تاشقوجه 219

تاشقونجه 219

تاشقون 219

تاشقوجى 219

تاشقوديك 220

تاشيب 220

تاغ 220

تاقه 220

تكاو 220

تكروك 220

تاغ 220

تغار 220

تك 221

تلا 221

تالا 221

تاله تاله 221

تال 221

تالاج 222

تالين 222

تالغان 222

تالقان 222

تالغا 222

تالقا 222

تلغادی 222
تالاردین 222
تالای 222
تالاب 223
تالغان 223
تالدی 223
تالقان 223
تالقانکیز 223
تالقانکوز 223
تالاش 223
تالبینماق 224
تالیقیب 224
تامور 224
تامش ماق 224
تامیزدیم 225
تامیزماق 225
تاموغ 225
تاموغ 225
تاموق 225
تامجی 225
تامیزیب 225
تامیز 225
تام 226
تانکیب 226
تانکاسانك 226
تانکدیلار 227
تانکیبان 227
تانکارغه 227
تانکاردین 227
تانك 227
تانماق 227
تانمادیم 227
تانیماق 227
تانیماس 228
تانلاماق 228
تانکیزغاما 228
تانکیزغاب 228
تانسوق 228
تانسوغ 228
تانك 228
تانکلاییم 229
تانکیم 229
تانکلا 229
تانیر 229
تانیشتی 229
تانمای 229
تانیریمنی 229
تانما 229

تانلادیم 229
تانیشماق 229
تانیشدیلار 230
تنقتار 230
تنیمغه 230
تانقامان 230
تاندی 230
تانیب 230
تانی‌الماى 230
تانیلماس 230
تانلاب 230
تانلامیش 230
تانوق 231
تنبول 231
تنقال 231
تاوشالماق 231
تاوشالدیم 231
تاووغ 231
تاووش 231
تاووش 232
تاوشالور 232
تاوشقان 232
تواجی 232
تاولغا 233
تاولغان 233
تایاغ 233
تایاق 233
تایاقغان 233
تاییلغاج 233
تاییلیب 234
تاییلسا 234
تاییلور 234
تییك 234
تیبرادی 234
تیبراندی 234
تیبراتاالماى 234
تیبرانماك 234
بیبرانور 235
تیبرا 235
تیپوك 235
تیبتی 235
تیبه 235
تیتیك 235
تیتراکوج 235
تیر 236
تیر 236
تیریب 236
تیرکونك 236

تيركاك 236

تيركاميش 236

تيرماك 236

تيرماديم 237

تيرالكان 237

تيركاب 237

تيربكليك 237

تير 237

تيركادى 237

تيركاميش 238

تيركابان 238

تيرى 238

تيريك 238

تيركوزكوجى 238

تيرى 238

تيراجى 238

تيرك 239

تيرناغ 239

تيرساك 239

تيركاماك 239

تيرينك 239

تيرماندى 240

تيرماب 240

تيرمابان 240

تيركورماك 240

تيركوزور 240

تيزى 240

تيزدى 240

تيز 241

تيز 241

تيزماك 241

تيزارمين 241

تيزكوم دور 241

تيزيب 241

تيزيلكاى 241

تيزيلكان 241

تيسا 241

تيسا 241

تيشوك 241

تيش 241

تيش 242

تيش قاداب 242

تيش 242

تيشماك 242

تيشيلكان 242

تيشيك 242

تيشلاردا 242

تيشلاركا 242

تیشکالی 242
تیشکاری 242
تیشی 243
تینکری 243
تینکیز 243
تیکراسیده 243
تیکارکا 243
تیکتی 243
تیکماك 244
تیکیب 244
تبکتی 244
تیکیب 244
تیکیب 244
تیکن 245
تیکین 245
تیکرو 245
تیکرا 245
تیکماس 246
تیکوردی 246
تیکدی 246
تیکسا 246
تیك 246
تیکیل 247
تیکشار 247
تیکیش 247
تیکیرمن 247
تیلاك 248
تیل 248
تیلاب 248
تیلایین 248
تیلای 248
تیلار 248
تیلکان 248
تیل 248
تیلنی 248
تیلیمنی 248
تیلینکنی 248
تیلماك 248
تیلاماك 248
تیلایی 249
تیلای 249
تیلامین 249
تیلکوروب 249
تیلوك 250
تیلمورماك 250
تیلمورورمین 250
تیلموردی 250
تیلموروب 250

تيلين 250
تيلبه 250
تيلبه لاركا 251
تيلبه ايب 251
تيلباراماك 251
تيلباراديم 251
تيلباراديك 251
تينماق 251
تيناى 251
تيلبه راكان 251
تيلبه راكاج 251
تيلبه راتكاج 251
تيلبه راب 251
تيلبه رادينك 252
تيمور 252
تيمورقانات 252
تيماغور 252
تيماغيل 252
تيماغان 252
تيم تيم 253
تيمسى‌تيب 253
تينكلاى 253
تينك 253
تينج 253

تيندوروب 254
تينكانكا 254
تيناى 254
تينسا 254
تينيب 254
تيندى 254
تينماغور 255
تيورالماك 255
تيورااليب 255
تيوروك 255
تيورولوب 255
تيورولدي 255
تيوراتاى 256
تيوراب 256
تيوه 256
تيييب 256
تيياالماس 256
تيسا 256
تيدى 256
تيپچاق 257
توپه 257
توپا 257
توپى 257
توپ 257

توپسوز 257

توبین 258

توبیکا 258

توبن 258

توبان 258

توتماق 258

توتمادی 258

توت 258

توتویمین 258

توتقوسی 258

توتماغوسی 258

توتقوم 258

توتقونك 258

توتای 258

توتانك 258

توتقو 259

توتوق 259

توتای 259

توتغاج 259

توتاش 259

توتاشیب 259

توتاشتی 259

توختاماغ 259

توختاسون 260

توختادی 260

توختاتا 260

تورلوغ 260

توره 260

توری 261

تور 261

تور 261

توری‌کا 261

توری‌کا 161

تورمایین 262

تورماسینکغه 262

تورای 262

تورار 262

تور 262

تور 262

تور 262

تورلانغان 262

تورلادی 263

تورما 263

تورمای 263

تورلوك 263

تورماق 263

تورمیش 263

توروب 264

تورغالى 264
تورغان 264
تورغان 264
تورتالايى 264
تورتالا 264
تورتاولا 264
تورتونج 264
تورتان 264
تورغوزونك 264
تورغوزماين 264
تورلوك 264
تورغو 264
تورغاى 265
تورادى 265
تورودى 265
توز 265
توز 265
توزمادينك 266
توزكايمو 266
توزاتماك 266
توزاتاى 266
توزلوكيدين 267
توزماك 267
توزدى 267

توزاك 267
توز 267
توزوك 267
تززلانغان 267
توزوك 268
توزلوك 268
توزانك 268
توزاتتى 268
توزاتاى 268
توزاتيب 269
توس 269
توشوك 269
توشكاج 269
توشاماك 269
تزشالكاج 269
توشتى 269
توشوق 270
توشاب 270
توشوب 270
توشويدوريده 270
توشويدوريدا 270
توشاليب 270
توش 270
توش اولغاج 270

توش 271
توشلوق 271
توشاركا 271
توش 271
توشكاى 271
توشكالى 271
توش 272
توغ 272
توغماق 272
توغقان 272
توغقان اغاسى 272
توغقانده 272
توغراماق 273
توغراب 273
توغغان 273
توغغان 273
توغقان 273
نوقغان 273
توغغالى 273
توفراغ 273
توقوز 274
توقولماق 274
نوقولميش 274
توقولغان 275
توقوشماق 275
توكماك 275
توكون 275
توكلوجى 275
توقتادى 275
توكاباش 276
توكان 276
توكان 276
توكون 276
توكانكانيلدى 276
توك 276
توكانكوجه 277
توكوز 277
توكونسا 277
توكونسا 277
توككوديك دور 277
توكوشماك 278
توكول 278
تولا 278
تولوق 278
تولغوم 278
تولولوب 278
تولغانى 279
تولون 279

تولون 279
تولغای 279
تولوکوم‌هی‌تولوم 279
تولوکوم‌هی‌تولوم 279
تولغانماق 279
تولغار 279
تولغانور 279
تولغانورمین 279
تولغانماس 280
تولغانای 280
تولغاندی 280
تولغانیب 280
تولغاب 280
تولغاندوروب 280
تولغاشیب 281
تولکو 281
تولوك 281
تول 281
تومان 282
تومن 282
تومشوغ 282
تومو‌شتی 282
تومو‌ش 282
تومآغه 283

تونقطار 283
توندی 283
تونار 283
تونکل 283
تونکولوب 284
تونك 284
تونك 284
تونبوب 285
تونکوب 285
تونکار 285
تونکلوك 285
تونبك 285
تنبان 286
تون 286
تون 286
تواغ 286
تون 286
توبناق 287
تویغون 287
توی 287
تویمایین 287
تویون 287
تویقارماق 288
تویقارماس 288

تویماغ 288
تویغارمایین 288
تویغاریبان 288
تویماغور 288
تویغارغالی 288

= ج ، چ =

جا 288
جه 288
جبین 289
چاپماق 289
چاپقون 289
چاپتی 290
چاپشتی 290
چاپتوردی 290
چاپیب 290
چاپماق 290
چاپارسیز 291
چاپقان 291
چاپان 291
چاپان 291
چیالیکار 291
جت 292
جر 292
جرکه 292

چارلاتماق 293
جرجرك 293
چارلادی 293
چارلابان 294
چارقب 294
چشن 294
چاغ 294
چاغیر 295
چاقیر 295
چاغلادیم 295
چاغلیه 295
چاغلاماق 295
چاغلین 295
چاغلابان 296
جغداول 296
چتقین 296
چاقتی 296
چاقماق 297
چاقیلغان 297
چاقین 297
چنکل 297
چاقیرقانات 297
چکمن 297
چکوش 297

چكوش 297

چك 298

چكيم 298

چنكاك 298

چاك ليك 298

چاك ليغ 298

چال 298

چالين 299

جلاير 299

چل 299

جلبك 299

چوك 299

چاودى 300

چاون 300

چايقالماق 300

چايقاليب 300

چاينار 300

چايان 300

چايقاتتى 301

چايقالدى 301

چيت 301

جبين 301

چپان 301

چيچان 301

جيجيغ 301

چيدارماق 302

جيدارمين 302

جيداغاى 302

جيداب 302

چيريب 302

چيراى 303

چيرماش 303

چيرماب 303

چرم 304

چيريك 304

چيرن 304

چيركا 304

چيكرايب 304

چيرت 304

چرغاب 304

چرغالانكدين 304

جيرى 305

چيققوديك دور 305

چيققالى 305

چيقارغاى 305

چيقمايين 305

چيكماك 305

چيكماكوم دور 305

چیککوجه 305

جیکین 306

جیلای 306

جیلای 306

جیلاو 306

جیلدام 306

جلی 306

چله 307

چیمدیر 307

چنکه 307

جین 308

چینادی 308

چینام لای 308

چناب 308

جینداول 308

چیورتکا 308

جیغ 309

چیغ 309

چوپروشوب 309

چوپوشتی 310

چوب 310

چوپچوق 311

چوپولغان 311

چوپولماق 311

چوچوك 311

چوچوكلوكتين 312

چوچوتماك 312

چوچوركانماك 312

چوچون 312

چوركوك 312

چوركاك 313

چوركابان 313

چوكور 313

چوزكانماك 314

چوزكانور 314

چورتكه 314

چيورتكه 314

چورتكه 314

چوريه 314

جوركه 314

چوشكوردى 314

وشكورماكيدين

چ 314

جوغ 315

چوق 315

چوقونك 315

چوقماق 315

چوقاردين 315

چوقوغاج 316

316 چوقتی
316 چوقتی
316 جوك
316 جوکی
316 جولکه
316 چول
316 چول
317 جولدو
317 چولپان
317 جوم
318 چوم
318 چومغای
318 چومغالی
318 چوموردی
318 جنك
318 چونغار
318 جوانه

= ح =

319 حوجك
319 حوجك

= خ =

319 خویوللە
319 خو
319 خادە

319 خلح
319 ختایی

= د =

320 داغی
320 داغی‌بیر
320 دبقور
320 دپنکور
320 داریبان
321 داریب
321 داروغا
321 دایی
321 دداك
322 دکلا
322 تکلا
322 دك
322 دواج
323 داولغان
323 داولغا
323 دالغا
323 دیبان
323 دی‌المان
324 دی‌الغایمو
324 دیب
324 دیب‌ایمش سین

دی‌الماس 324
دیب ایردینك 324
دیب ایدینك 324
دیپساب 324
دیپسار 324
دی‌دورلار 324
دیرکا 325
دیرنی 325
دیرمین 325
دییشکای 325
دی‌سوز 325
دیکای 325
دیکین 325
دیکینجا 326
دیکانجا 326
دیکونجا 326
دیکایمین 326
دی‌الماس سین 326
دیکوجی 326
دیکاج 327
دیکانیم دا 327
دیلکوسی 327
دیکوم دور 327
دیکای‌لار 327
دیکای‌سین 327
دیکالی 327
دیکونك 327
دیکوجی 327
دیکای 327
دیکیلای 327
دیك 328
دیك 328
دین 329
دیلی 329
دیمان 329
دیمالی 329
دیمانك 329
دیی 329
دیین 329
دین 330
دین 330
دییلکان 330
دییالی 330
دی 330
دوپدورون 331
دپقو 331
درلوق 331
دوکولداماك 331

دلانه 331

دلتو 331

دلتو 331

دولوغه 331

= ر =

رجه 332

رخ رخ 332

راب 332

راب 332

رم قيلماق 332

تيلبه راديك 332

رست 333

روش 333

= ز =

زيلى 333

= س =

سپاغ 333

ساتقون 333

ساجباغ 334

ساتتى 334

ساتقون اليب 334

ساچيق 334

ساچيغ 334

ساچوق 334

ساچقونك 334

ساچراب 334

سارت 334

ساری 335

سارغاردی 335

ساريغ 335

ساريق 335

ساريغ اغريغ 335

سارغاريب 336

سرقود 336

سراغ 336

ساسيغ 336

سراغج 336

سركاك 336

ساغينيب 337

ساغسينماق 337

ساغينيب 337

ساغينغاج 337

ساغينغای‌سين 337

ساغينما 338

ساغنج 338

ساغينورغه 338

ساغين 338

ساغليغ 338

سقاق 338

ساقيزغان 339

سالوردين 339

سالورمين 339

سالماق 339

سالغوجى 339

سالغاج 339

سالغاى 339

سالغونك 340

سالينغاج 340

سالماق 340

سالغادى 340

سال 340

سالنجك 340

سالكنجك 340

سالادور 341

سالقين 341

سلجه 341

سالغاج 341

سنين 341

ساناغليق 342

ساناب 342

ساتجقاى 342

سان 342

سانامان 342

ساناغان لار 343

سانار 343

ساناب بيز 343

سانای 343

ساناغليق 343

سوغات 343

ساووغ 344

ساووتماق 344

ساووت 344

ساورغاى 344

سيغو 344

سيغور 344

سيپاغوجى 344

سيپادى 345

سایاب 345

سايغه الغانجه 345

سايلانيب 345

سايغالور 345

سايغالغوديك 345

سايغالدى 346

سايغاليب 346

سايغانه 346

سايغاماق 346

سای 346

سای 346

سایی 346

سایی 347

سایقین 347

سایپالغان 347

سیپقاردی 347

سیپقاریب 347

سیپتی 348

سیپماك 348

سیپارغه 348

سیپارماق 348

سیرماب 348

سیرماماك 348

سیرمادی 348

سیرکاك 348

سیرکاك 349

سیرمادی 349

سیرمادیم 349

سیرد 349

سیرادی 349

سیزماك 349

سیزدی 350

سیزسا 350

سیزماف اوچون 350

سیزدی 350

سیزیب ایردی 350

سیزیب 350

سیزغوروب 351

سیسکانماك 351

سیسکاندی 351

سیغه 351

سیغوردی 351

سیغورغای 352

سیغناق 352

سیقناتتی 352

سیکریماك 352

سیکریکان 353

سیکریدی 353

سیکیز 353

سیلادی 353

سیلاب 353

سینکیل 353

سینکلی 353

سینکراماك 354

سینوقتوردی 354

سینغان 354

سینالیب 355

سين 355

سيورغان 355

سيورغادى 355

سيورغال 355

سيوماك 355

سيوار 356

سيوندى 356

سيوكلوك 356

سيوكان 356

سيوكانيم 356

سيوك 356

سيونجى 356

سيونجى 356

سو 357

سوت 357

سوج 357

سودرالماك 357

سودراليب 357

سودراماك 357

سودرا 357

سودراسا 357

سودرالدى 357

سودرادى 357

سودرالى 358

سودراب 358

سوركانيب 358

سورتاريم 358

سورتاالسام 358

سوروك 358

سوركوم 358

سورديك لار 358

سورقوت 359

سوران 359

سورون 359

سورغاج 359

سزركاج 359

سورماغين‌بولسا 360

سوروق 360

سرغوجى 360

سوراق 360

سورغالى 360

سورغان سايى 360

سوركالى 360

سورماك 360

سوروغ كونى 361

سوراغ 361

سوزلاشماك 361

سوزلاشورمين 361

سوزلاشتی 361
سوزلاتکالی 362
سوزلا 362
سوزاول 362
سوزکوج 362
سوساب 362
سوستاتماق 362
سوستاییب 362
سوستادی 362
سوستایماغینك 362
سوغوردی 363
سغورورغه 363
سورغالیب 363
سوغات 363
سوقات 363
سوقور 363
سوق 363
سوقماق 363
سوقماغ 363
سوقسور 364
سوکتی 364
سوکتی 364
سوکونج 364
سوکسوك 365
سول 365
سولاکای 365
سولدوز 365
سولوق 366
سولاب 366
سونك 366
سونکغی 366
سونغاج 366
سونماك 366
سونکی‌جا 366
سونکغی‌اویقو 366
سونکاك 366
سونکای 366
سونغار 367
سوندی 367
سونغان 367
سونه 368
سوار 368
سووردی 368
سویورغالی 368
سویورغای 368
= ش =
شغلا 369
شغله 369

شیپال 369
شیباق 369
شیدورغو 369
شغلا 369
شوشه 369
شیرداغ 370
شیلاالغه 370
شیغاول 370
شیش 370
شیشلاماك 370
شیشلادی 370
شیمالیب 371
شوری 371
شودرون 371
= ط =
طغای 372
طولغا 372
طوی 372
= ع =
علالا 372
= غ =
غان 373
غآن 373
غازه 373
غجرجی 373
غزرجی 373
غرواش 373
غرو 373
غا 374
غنجی 374
غونجی 374
غنکیشیب 374
غینه 374
غینه 374
غول 375
= ف =
فریادیدین 375
فلفس 375
فرست 375
فله 376
فلان نی 376
فلان لیق 376
فلانغه 376
فلانقه 376
فلان کا 376
فلان بیرلا 376
فلاندا 376
فرقیتیدین 376

= ق =

قاآن 376

قابان 377

قاپاقالغان 377

قاپسامیش 377

قاپغاماق 377

قاپتان 377

قاپوزاغ 378

قاتیغ 378

قاتیق 378

قاتیب 378

قاتقان 378

قاتلا 378

قاتلا 378

قاچیقیب 379

قاچیر 379

قاچقوسی 379

قادادی 379

قادالیب 379

قراغ 379

قرالی 379

قراق 380

قراغ 380

قاری 380

قارو 380

قراغ 380

قراق 380

قارغادی 381

قارغاغان سایی 381

قارغیش 381

قارغاش 381

قاریغدی 382

قاریغماق 382

قاری 382

قاری 382

قاریغان چاغده 382

قاریب 382

قاری 383

قارو 383

قارانکغو 383

قارچیغی 384

قرا 384

قراق 384

قراغ 384

قارالغودین 384

قرالوب 384

قاراغوسی‌دور 384

قارالغوسی‌دور 384

قارماشیب 384
قاراباسقان 385
قارماشماق 385
قارام 385
قارماق 385
قاردی 385
قارمایغیل 385
قارچیغای 386
قزاق 386
قاش 386
قاشقاغان 386
قاشقالغان 386
قاشیم دا 386
قاشی‌دا 386
قاشیب 387
قاق 387
قالیشماس 387
قالار 387
قاقشال 387
قالادی 387
قالای‌دورمین 387
قالاغای 388
قالپاغ 388
قالین 388

قالماغاج 388
قاموق 388
قانلیغ 388
قانلیق 388
قاناب 389
قان تیکاردین 389
قانماغونك 389
قاولانك 389
قاولاماق 389
قاولانماق 389
قاولانیب 389
قاولار 389
قاولابان 389
قاولای 390
قاوغونجی 390
قاوغون 390
قاولاماغلیغ 390
قاورسون 390
قاورماج 391
قاوچین 391
قاوچون 391
قایو 391
قیغولوق 391
قایو 391

قای‌بیر 391

قای 391

قایاب توشوب 391

قایداکه 391

قای‌دین 391

قای 392

قای‌ساری 392

قایتارماق 392

قیان 392

قایدا 392

قایتماق 392

قایتیکیز 392

قایتارو 393

قاییتمایب 393

قاییتماسون 393

قایتاوردا 393

قایتاردی 393

قایتالی 393

قایتقالی 393

قایتاری 393

قای‌الماق 393

قایتیب 393

قایتارور 394

قایتاتور 394

قایتارای 394

قایتور 394

قایتارماق 394

قایریلماق 394

قایریلورچاغدا 394

قایتالدینك 394

قاینالدینك 394

قایریلور 395

قایغورماس 395

قایوق 395

قاییق 395

قایغالدوروق 395

قیجیشور 395

قیرچیلداتماق 395

قیرچیلدادورمین 395

قیجغیریشماق 395

قیجغیریشقای‌لار 396

قیجیش سا 396

قیجغیریب 396

قیراو 396

قیراق 397

قیراغ 397

قیزیقماق 397

قیزیق 397

قیزیق 397

قیزیشتی 398

قیزغان 398

قیزیتی 398

قیسفه 398

قیسقارماق 398

قیسقاریب 398

قیسقاردی 398

قغرات 398

قغات 398

قیلغوجه 398

قیلغالی 398

قیلای 399

قیلغایمو 399

قیلغوجی 399

قیلیق 399

قیلغونك 399

قیلغولی 399

قیلاالماس 399

قیلاالمان 399

قیلغاج 399

قیلماغان‌بولسانك 400

قیلماغین‌بواسانك 400

قیلاالماسینکدین 400

قیلغومیزدور 400

قیلالی 400

قیلمالی 400

قیلغوم 400

قیلغونك 400

قیلماغوسی 400

قیلغالی 400

قیوانماق 400

قیلیلور 401

قیلیلدی 401

قیلاو 401

قیماج 401

قیماج 402

قین 402

قینالغودیك 402

قینالیب 402

قنه 403

قویغه 403

قوپتی 403

قوپماق 403

قوپغای 403

قوپماق 404

قوپارینك 404

قوپوز 404

قوتور 404
قوتقار 404
قوتوماق 404
قوتولماس 404
قوتولغايمو 404
قونقارماق 405
قوتقاريب 405
قونول 405
قوتقاردينك 405
قوتقارو 405
قونولغابيز 405
قوتقولوب 405
قوتلوغ 406
قوتلوق 406
قوتانلاب 406
قوچقار 406
قوجاشلانغاج 406
قورغان 406
قورقوش 406
قورقزنج 406
قورا 407
قوريا 407
قور 407
قورغاشون 407

قورجوق 408
قورچالماق 408
قورجالدى 408
قورغال 408
قورون 408
قوروشتى 408
قوروب 408
قوروغ 408
قوروق 408
قوروغ نان 409
قوزغاماق 409
قوزغالاماق 409
قوزغالماق 409
قوزغالان 409
قوزغادى 409
قوزغالاشتىلار 409
قوزغاسا 410
قوزغالان 410
قوزغانور 410
قوزغاب 410
قوش 410
قوش 410
قوشولورغوجى 411
قوشولغوجى 411

قوشانما 411

قوشونما 411

قوش قوش 411

قوشون 412

قوشوق 412

قونكارماق 412

قونكاريب 412

قوطان 413

قولماق 413

قول 414

قول 414

قول 414

قولداماق 415

قولدادى 415

قولدانكيز 415

قولدا 415

قولداينك 415

قولداش 415

قولاى 416

قولسانك 416

قولينجاق 416

قولتورماج 416

قونكاردى 416

قونكاراى 416

قونكرات 416

قونك 416

قوناغ 417

قوى 417

قوياش 417

قويون 418

قويان 418

قويان 418

قويى 418

قويمايين 418

قويار 419

قوى 419

قويى 419

قويان 419

قوى 419

قوياى 419

قويالى 419

قويابير 419

قويغين 419

قويجى 420

قوى 420

= ك =

كا 420

كا 420

كاوركا 420

كاز 421

كتك 421

كت 421

كتون 422

كاج 422

كجه 422

كدايين 422

كداينيك 422

كدايى 422

كرك 423

كزك 423

كزك 423

كز 424

كيكولوك 424

كى 424

كين 425

كيين 425

كينجه 425

كيمور 425

كيبر 426

كيتكوم 426

كيتاركاى 426

كيتكولوك 426

كيتيب 426

كيتاركا 426

كيتوركاى‌لار 427

كيتور 427

كيچه 427

كيچاك 427

كيچيك 427

كيچيكتين 427

كيج قورون 427

كيجيك 427

كيجتى 428

كيجكاى 428

كيجكا 428

كرياس 428

كيركاج 428

كيركاى 428

كيركالى 429

كيركوكا 429

كيركونك 429

كيريشتى 429

كيريشكاى 429

كيردى‌دين 430

كز 430

كيزماك 430

كيزردا 430
كيزكوجى 430
كيزيب 430
كيزاك 430
كيزديك 430
كيس 431
كيسكولادى 431
كيسماك 431
كيسه كان 431
كيسلولاتينك 431
كيساك 431
كيسكالى 431
كيساموز 431
كيساك 431
كيك 431
كيلتورماك 432
كياكان 432
كيلالمان 432
كيلولى 432
كيل 432
كيلادور 432
كيلاتورغانين 432
كيلميشين 432
كيليب 432
كيليليب 432
كيلتوركالى 432
كيلكونك 433
كيمسان 433
كيمساند 433
كيمه 433
كيمور 433
كنه 434
كينى 434
كينكاش 434
كينكاشتى 435
كينك 435
كيووردىلار 435
كييك 436
كوب 436
كويراك 436
كب 436
كوپ 436
كوپلك 436
كوپروك 437
كب كب 437
كوتارماك 437
كوتاركونك 437
كوتاردى 438

كوتل 438
كوجلوك 438
كوچون 438
كوچوركونك 438
كوركان 439
كوركان 439
كوركوسى 439
كورداين 439
كوركاج 439
كورای 439
كورار 439
كورای‌دورايردی 439
كورديك 440
كورمايين 440
كوركوزور 440
كورماك كا 440
كوركونك 440
كورماكينكا 440
كوروك 440
كوركالی‌كا 441
كورك 441
كوركادی 441
كوركاتيب 441
كوركاييب 441

كوركلوك 441
كوركلوكنی 441
كوركه 442
كوركه 442
كوركه بای 442
كوركاج 443
كوركوزماك 443
كورچك 443
كوز 443
كوزنك 443
كوزلالی 443
كوزكو 443
كوزلوك 444
كوساو 444
كوكسوك 444
كوكلا 444
كوك 445
كوكته 445
كوكراك 446
كوكومتول 446
كوكاركونجه 446
كوكلتاش 446
كولاكا 447
كولاكانك 447

كولاك 447
كولوملو 447
كولكو 448
كولاكاج يوزليك 448
كول كوموك 448
كول 448
كول 448
كولنى 448
كوموردى 448
كوموك لوك 449
كوماك 449
كومراك 449
كونكرانما 450
كونجىليك 450
كونش 450
كونج 451
كوناندى 451
كوناندوروب 451
كويمش 451
كويمندى 451
كويمانما 451
كويمانيب 452
كويدى 452
كويماكيم 452
كويدورماك 452
كويدورای 452
كويمانيب 452
كويدى 452
كويلك 452
كويكاى 452
كويكوجى 452
كويوك 452
كويكانكا 452
كويدوركالى 453
كويكاناك 453
كوياو 453
= ل =
لاش 453
لا 454
ليك 454
ليغ 454
ليق 454
لچك 454
لنك 455
لوك 455
= م =
ماى 455
مرس 455

مرل 455

ماشمل 456

ماشاب 456

ماغ 456

ملش 456

ماموغ 456

منكا 457

منينك 457

مانكلا 457

مانكرا 457

مانكيش 458

مايروق 458

مايروق 458

مايوق 458

ميتين 458

مبنينك 459

ميكجين 459

مينای 459

مين 459

مين مين 459

مينك 459

ميكيك 460

ميندورماك 460

ميندوركيل 460

مينجاق 460

مندو 460

مينكيز 460

مينكيزيتی 461

موندو 461

موندق 461

مونك ديك 461

موندا 462

مونك 462

مونكوز 462

مونك 462

مونكالدی 462

مونكلاشتی 462

مونكرا 462

مونكورغاب 463

مول 463

مولدور 463

موچك 463

موشك 464

موشوك 464

مونك 464

مونكداشماق 464

مونكراتيب 464

مونی 465

موز 465

مو 465

موری 465

مورچل 466

مونجه 466

موندق 466

موندو 466

= ن =

ناغو 466

ناری 466

ناری‌راق 467

ناقجی 467

ناجو 467

نیتی 467

نیمه 467

نیتای 468

نی‌ایردی‌ایرکین 468

نی 468

نی‌اوچون 468

نیمه 468

نبتاك 468

نیکا 468

نیلاکامین 469

نیتی 469

نیچوك 469

نی 469

نیلار 469

نیتوك 469

نیشه 469

نینك 469

نینك 470

نوتوقجی 470

= و =

الواو 470

= ه =

هاردی 471

هاو 471

همول 471

هرول 471

هراول 471

هورماك 472

هورار 472

= ی =

یاپوشقان 472

یازیغلیق 472

یاسانك 472

یاش 473

یاش 473

ياتيش	473	ياروب	477
يام	473	ياروشتى	477
يامجى	473	ياروغ	478
ياقتى	473	ياروق	478
ياقماس	474	ياروماق	478
ياقمه	474	يارودى	478
ياقماق	474	يارور	478
ياقار	474	ياروتماق	478
ياقماى	475	ياروتتى	478
ياقماق	475	ياروتور	478
ياقما	475	ياروتاى	478
يراتاشى	475	يات	479
يالغور	475	ياتليق	479
يالغان	475	ياغدو	479
يالانك	476	ياسار	479
يارماق	476	ياساى‌الور	479
يارماغ	476	ياوق	479
ياراشماق	477	ياودى	480
ياراشيب تور	477	ياووسا	480
ياندى	477	ياوشور	480
يان	477	ياوومانك	480
ياندور	477	يانماغيل	480
ياروتونك	477	يانماق	480
ياروتغاج	477	يانكى	481

يانكلاب 481
يانداشتای 481
يتنماغيل 482
ياشورماق 482
ياشورغايلار 482
ياشونميش 482
ياشوندی 482
ياشورون 482
ياشورغوسی 483
ياشورای 483
ياشين 483
ياشون 483
يانكاغ 483
يانكاق 483
ياراشا 483
ياراش 483
ياتقوردی 483
يسال 483
يساول 484
ياساغانلار 484
ياسالماق 484
ياسالسون 484
ياستانيب 484
يالاو 484
يالاوز 484
ياوماس 485
ياوی‌الماس 485
ياووتوب دور 485
ياووت 485
ياوتسا 485
يارغو 485
ياقتو 485
يارمانيب 486
يازيلغان 486
يازغورماق 486
ياوومماق 486
ياتوغ 486
ياتوق 486
ياوچين 486
يانكليغ 487
يارغوچاق 487
يارغاج 487
ياراغاج 487
يازيغليغ 487
ياوق 487
ياونوب 487
ياوايتتی 487
ياوامان 487

يلنجقان 487
يانجيلقان 487
يانداشماق 488
يانا 488
يانا 488
يانايى 488
يانا 488
ياووشماق 488
ياووشتى 488
يازغوروورسين 489
يالانك 489
يالبارماق 489
يالباريب 489
يازغورمانك 489
ياليقدى 489
يالينماق 489
ياوغان 490
ياوان 490
ياسالدى 490
ياساماق 490
ياساب 490
ياقفونك 490
يالين 490
يارغاغ 491

ياپورغان 491
يارای 491
يان 491
يامغور 492
يامقور 492
ياغدو 492
ياغين 492
ياغيش 492
يادارموايركين 492
ياقتى 492
ياووشان 492
ياوشقان 492
يتتى 493
يتكوروب 493
يتيليب دور 493
ييت 493
ييكولوك 493
ييپارماق 494
ييپاردينك 494
ييپاردى 494
ينك 494
ييتكاى 495
ييتكورماك 495
ييتى 495

498	بيكان
499	يتكوركونجا
499	يتكورين
499	يتكان ديك
499	بيتاك ديك
499	بينكيل
499	بيرليغ
499	بيرليك
499	بپوتتى
499	بيب
500	بى
500	بيرلاى
500	يوروش
500	يوسون
500	يوبان
500	يوتوب
500	يوزلانماك
500	يوقماق
501	يوقماغاى
501	يوق
501	يومالاتيب
501	يولوقتى
501	يولوقوشتى
501	يولوقونجا

495	بيتكاج
495	بيتكوره بيز
495	بيراق
495	بيراقتين
495	بيرقويى
495	بيب
496	بيشيلدى
496	بيغاج
496	بيغماق
496	بيغدى
497	بيغ
497	بيغارغه
497	بيلاك
497	بيمرولور
497	بيلجيليق
497	بيغيلماق
497	بيغيلديلار
497	بيغلاماق
498	بيمرولماك
498	بيمرولكان
498	بيغى
498	بيغ
498	بيغلاريم
498	بيغلاى

يورون	501
يورای	501
يومران	502
يولوب	502
يولوقتوم	502
يولداماق	502
يولدا	502
يولدابان	502
يولدادی	502
يوكلاب	502
يوزكينه	503
يوزكينا	503
يوقلاميش	503
يوقتی	503
يوققاری	503
ييرلای	503
يوزلندی	503
يوكوردی	503
يوكوروكونك	503
يولوقماق	503
يولدوز	503
يوغان	504
يوغان	504
يوب	504
يوغای	504
يوالی	504
يوقار	504
يوق ليرسا	504
يومای	504

4.2. Eser Adları İndeksi

Bedāyiʿü'l-Bidāye: 26, 35, 80

Bedāyiʿü'l-Vasaṭ: 36, 38, 42, 45, 46, 47, 49, 50, 60, 61, 62, 67, 77, 86, 89, 93, 96, 99, 104, 110, 119, 139, 142, 150, 160, 170, 172, 179, 180, 185, 187, 193, 196, 218, 221, 234, 240, 245, 247, 255, 269, 276, 283, 298, 300, 302, 311, 312, 323, 329, 331, 339, 357, 358, 371, 373, 377, 384, 385, 393, 405, 417, 428, 446, 449, 450, 457, 458, 484, 485, 494, 497,501, 503, 504

Çihil Ḥadīṣ: 39, 44, 110, 143, 302

Divān-ı Cāmī: 97

Divān-ı Luṭfī: 26, 58, 139, 249, 413

Fārisī Divān: 45, 376

Fārisī Münşeāt: 45

Fetḥād-nāme: 29, 37, 64, 82, 84, 91, 118, 155, 183, 202, 209, 220, 228, 231, 263, 277, 279, 293, 297, 319, 339, 341, 353, 372, 381, 397, 414, 418, 458, 476, 478, 482, 484, 490, 503

Ferhād u Şīrīn: 24, 26, 33, 34, 35, 38, 40, 41, 44, 55, 56, 59, 62, 71, 73, 75, 77, 78, 82, 85, 91, 93, 97, 98, 100, 106, 111, 114, 120, 122, 123, 126, 129, 130, 134, 139, 144, 146, 148, 151, 152, 158, 159, 162, 164, 166, 167, 168, 171, 174, 175, 177, 183, 188, 193, 194, 197, 203, 204, 208, 211, 217, 222, 226, 227, 232, 235, 236, 237, 239, 241, 243, 244, 255, 256, 261, 262, 268, 270, 271, 277, 281, 282, 286, 289, 290, 291, 296, 298, 301, 306, 317, 320, 324, 327, 331, 333, 336, 337, 340, 342, 348, 349, 350, 351, 360, 364, 365, 367, 373, 374, 375, 379, 380, 381, 383, 385, 388, 390, 391, 397, 405, 406, 407, 413, 414, 415, 416, 420, 421, 433, 435, 437, 442, 446, 453, 455, 457, 465, 466, 473, 476, 479, 480, 481, 489, 491, 492, 494, 498, 500, 503

Fevāīdü'l-Kiber: 36, 45, 48, 49, 50, 51, 57, 60, 67, 83, 87, 101, 105, 109, 127, 131, 151, 152, 158, 160, 166, 170, 172, 197, 199, 203, 204, 228, 255, 257, 260, 265, 282, 294, 297, 299, 305, 312, 319, 326, 336, 339, 342, 343, 352, 359, 370, 371, 377, 381, 389, 396, 400, 422, 427, 440, 454, 459, 463, 465, 472, 482, 487, 494

Ġarāībü'ş-Şıġar: 32, 36, 39, 40, 45, 47, 48, 54, 57, 65, 68, 73, 74, 80, 83, 90, 91, 95, 96, 111, 124, 134, 142, 145, 147, 149, 159, 170, 176, 179, 180, 184, 186, 188, 189, 193, 203, 204, 205, 208, 213, 215, 216, 219, 220, 223, 225, 229, 230, 232, 236, 237, 241, 246, 255, 262, 264, 268, 271, 273, 274, 275, 277, 287, 292, 303, 304, 307, 309, 311, 317, 325, 327, 328, 331, 335, 337, 340, 341, 346, 347, 354, 355, 356, 357, 364, 371, 380, 383, 387, 389, 394, 396, 397, 398, 402, 403, 418, 419, 422, 428, 430, 445, 447, 450, 451, 454, 458, 462, 463, 465, 466, 486, 469, 471, 473, 477, 482, 485, 487, 489, 491, 493, 497, 499, 501, 503

Gül ü Nevrūz: 82, 90, 112, 146, 247, 407

Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī: 27, 56, 58, 67, 76, 81, 88, 98, 104, 114, 140, 146, 149, 150, 151, 160, 161, 194, 198, 199, 201, 204, 210, 226, 228, 247, 257, 265, 273, 283, 290, 304, 308, 340, 356, 373, 419, 421, 428, 450, 451, 489, 501

Ḥālat-ı Seyyid Ḥasan: 303, 434

Ḫamse; 44

Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn: 60, 94, 97, 180, 212, 276, 329, 343, 421, 423, 500, 502

Ḫayretü'l-Ebrār: 32, 33, 34, 40, 41, 44, 48, 49, 59, 60, 63, 68, 69, 73, 75, 84, 86, 87, 91, 96, 101, 104, 107, 109, 111, 113, 124, 125, 126, 130, 133, 135, 145, 148, 152, 153, 164, 168, 173, 176, 177, 182, 183, 184, 188, 195, 197, 203, 210, 222, 223, 226, 234, 235, 238, 244, 245, 250, 253, 256, 257, 261, 273, 276, 269, 270, 279, 281, 283, 285, 288, 290, 291, 293, 295, 303, 304, 313, 320, 323, 324, 326, 329, 330, 332, 334, 335, 338, 343, 345, 346, 350, 355, 365, 373, 377, 386, 388, 392, 399, 400, 407, 408, 412, 418, 423, 429, 435, 438, 440, 444, 445, 447, 448, 457, 463, 468, 469, 472, 474, 475, 480, 491, 500, 503

Ḫazāyinü'l-Maʿānī: 70, 76, 103

Ḫusrev ü Şīrīn; 482

İskender-nāme: 36, 203, 306

Ḳaside-i Şeybiyye: 60

Leylī vü Mecnūn: 95, 337, 492

Lisānü'ṭ-Ṭayr: 41, 44, 59, 64, 85, 92, 123, 143, 151, 196, 201, 202, 214, 216, 253, 260, 280, 281, 282, 283, 288, 302, 340, 345, 353, 367, 373,

385, 386, 389, 391, 396, 402, 406, 409, 424, 433, 454

Luṭfī Divānı: 237, 458, 480

Maḥbūbu'l-Ḳulūb: 31, 37, 42, 44, 56, 58, 67, 69, 80, 84, 91, 118, 120, 124, 125, 131, 135, 141, 142, 145, 149, 162, 178, 179, 195, 198, 224, 232, 234, 236, 242, 252, 257, 261, 265, 266, 268, 284, 287, 291, 302, 313, 314, 321, 322, 346, 348, 361, 365, 370, 378, 381, 409, 410, 411, 415, 420, 436, 437, 454, 464

Maḫzenü'l-Esrār: 169

Maḫzen-i Mīr Ḥaydar: 29, 30, 59, 74, 89, 94, 104, 108, 186, 189, 190, 200, 215, 228, 247, 250, 274, 291, 299, 303, 336, 345, 369, 387, 391, 424, 441, 444, 469, 486, 499

Mecālisü'n-Nefā'is: 29, 31, 44, 66, 77, 98, 115, 128, 129, 140, 147, 155, 156, 159, 175, 178, 186, 205, 232, 233, 290, 303, 321, 335, 363, 372, 374, 385, 402, 408, 430, 433, 501

Mecnūn u Leylī: 24, 32, 42, 43, 45, 46, 51, 53, 66, 69, 70, 71, 79, 81, 88, 95, 96, 99, 109, 110, 112, 128, 130, 134, 136, 158, 163, 166, 171, 185, 186, 191, 192, 196, 209, 211, 224, 238, 240, 244, 245, 247, 249, 272, 273, 275, 282, 285, 286, 287, 294, 297, 299, 303, 310, 314, 315, 317, 318, 325, 328, 330, 331, 333, 334, 335, 341, 342, 350, 351, 353, 354, 358, 363, 365, 366, 368, 369, 374, 382, 386, 391, 397, 403, 404, 409, 413, 414, 420, 434, 448, 453, 458, 461, 462, 463, 466, 471, 473, 475, 477, 479, 481, 487, 488, 492, 493, 495, 496, 498

Menāḳıb-ı Evliyā: 85

Menāḳıb-ı Mīr Seyyid Ḥasan: 45

Menāḳıb-ı Pehlivān Muḥammed: 45

Mīr Ḥaydar Maḫzeni: 83

Mīzānü'l-Evzān: 45, 117, 141, 163, 166, 307, 412, 458

Muḥākemetü'l-Lüġateyn: 24, 26, 44, 45, 47, 68, 101, 110, 114, 115, 116, 121, 150, 194, 197, 198, 199, 224, 260, 263, 266, 285, 309, 313, 314, 338, 352, 354, 368, 377, 381, 443, 445, 455, 459, 467

Münācāt-nāme: 44, 54, 131, 133, 139, 152, 182, 214, 234, 292, 357, 374, 399, 407, 415, 438

Menşeāt: 33, 45. 46, 83, 92, 94, 96, 102, 103, 104, 112, 128, 130, 168, 180, 181, 198, 207, 212, 228, 237, 269, 280, 289, 294, 295, 308, 337, 341, 355, 380, 384, 398, 401, 418, 429,

432, 449, 450, 467, 473, 479, 483, 497, 500

Naẓmü'l- Cevāhir: 37, 40, 44, 103, 105, 189, 213, 224, 267, 278, 308, 352, 382, 383, 451, 465

Nesā'imü'l-Muḥabbe: 44, 54, 85, 118, 128, 163, 173, 324, 464

Nevādirü'ş-Şebāb: 35, 38, 39, 45, 47, 48, 61, 69, 84, 86, 92, 94, 100, 102, 106, 115, 121, 125, 127, 129, 135, 137, 138, 141, 143, 168, 176, 178, 191, 194, 200, 206, 216, 222, 224, 225, 232, 239, 246, 252, 253, 259, 261, 262, 280, 284, 294, 298, 301, 312, 317, 321, 322, 323, 332, 336, 338, 340, 345, 349, 355, 362, 366, 375, 379, 387, 395, 396, 402, 410, 411, 416, 419, 422, 423, 425, 427, 435, 436, 444, 446, 449, 450, 453, 456, 468, 472, 480, 485, 491, 494, 496, 499

Rübā'iyyāt-ı Luṭfī: 268, 444

Sāḳī-nāme: 34, 45, 329, 359, 376

Seb'a-i Seyyāre: 25, 27, 28, 31, 37, 45, 51, 54, 57, 60, 65, 68, 69, 73, 78, 79, 85, 99, 104, 107, 114, 116, 119, 128, 129, 134, 142, 148, 155, 161, 167, 173, 175, 181, 182, 188, 190, 191, 195, 200, 206, 209, 225, 229, 231, 239, 242, 243, 245, 250, 257, 262, 283, 284, 286, 293, 295, 304, 305, 310, 318, 325, 326, 330, 334, 337, 344, 347, 351, 353, 354, 361, 364, 367, 369, 377, 379, 384, 392, 393, 394, 397, 406, 408, 414, 415, 417, 420, 421, 424, 425, 426, 428, 431, 433, 435, 438, 442, 443, 447, 454, 455, 456, 460, 463, 464, 465, 466, 471, 476, 477, 480, 481, 488, 490, 493, 494, 495, 496, 504

Sedd-i İskenderī: 25, 36, 45, 56, 59, 61, 63, 64, 67, 92, 99, 105, 117, 132, 133, 135, 137, 141, 143, 149, 152, 153, 166, 184, 185, 193, 195, 196, 199, 203, 214, 218, 220, 221, 222, 226, 231, 233, 239, 244, 247, 254, 260, 261, 276, 289, 291, 292, 296, 299, 302, 306, 307, 309, 310, 311, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 325, 326, 327, 332, 333, 359, 363, 368, 369, 372, 375, 378, 381, 382, 383, 385, 388, 395, 399, 401, 407, 411, 412, 415, 417, 422, 423, 433, 441, 442, 456, 459, 460, 461, 462, 464, 467, 470, 472, 476, 483, 484, 485, 488, 490, 491, 496, 502, 503

Sirācü'l-Müslimīn: 43, 44, 63, 80, 132, 159, 162, 195, 241, 272, 300, 457

Tārīḫ-i Enbiyā: 86, 94, 122, 127, 131, 140, 161, 173, 176, 192, 193, 204,

205, 213, 240, 269, 276, 280, 308, 309, 315, 316, 366, 388

Tārīḫ-i Mülūk: 66, 74, 79, 94, 99, 103, 116, 119, 120, 125, 135, 139, 155, 177, 181, 213, 223, 249, 256, 264, 275, 294, 296, 297, 306, 311, 321, 379

Terceme-i Nefeḥāt-ı Ünsī: 85

Tevārīḫ-i Enbiyā: 26, 27, 43, 44, 153, 156, 167, 177, 390, 403, 406, 411, 451

Tevārīḫ-i Mülūk: 29, 43, 44, 112, 154, 386, 390, 396, 413, 425, 435, 449, 453

Vaḳfiyye: 35, 45, 100, 115, 117, 144, 171, 177, 181, 185, 216, 219, 238, 259, 268, 285, 292, 293, 299, 301, 317, 335, 344, 368, 392, 416, 424

Vuṣlat-nāme: 323

Ẓāfer-nāme: 218

4.3. Kişi Adları İndeksi

ᶜAbdu'r-rezzāḳ: 29
ᶜAbdu'l-vahhāb: 29
ᶜAbdu'l-vahhāb Suhāyī: 372
ᶜAbīd Ḫan: 25
Ādem: 95, 161, 163, 411
Azer Nemrūd: 122
ᶜAẕrā: 345
Bābür Şāh: 217
Bābür Mīrzā: 72, 146, 221, 252, 272, 273, 352, 364
Bahāe'd-dīn Naḳş-bendī: 350
Bārıḳ-ı Berberī : 412
Bāyezīd-i Bisṭamī: 96
Bedāyiᶜü'z-zamān Mirzā: 195, 384, 399
Behlūl: 186
Behmen: 76, 150, 275, 289
Behrām: 77, 104, 116, 190, 242, 284, 446, 494
Behrām Bey: 79
Behrām bin Huşenk Yezdcer: 275
Behrām Çupin: 390
Behrām Dilāver: 122, 351, 367, 415, 494, 498
Behrām Gūr: 78, 114, 116
Behrām-ı Kürī: 167
Behrām Şah: 28, 45, 51, 65, 68, 69, 73, 104, 119, 128, 155, 195, 225, 243, 257, 326, 330, 337, 344, 408, 417, 426, 438, 443, 454, 481, 488, 495
Belinās Ḥakīm: 105
Belḳıs: 276
Benāyī: 160, 187, 222
Bülbül: 88, 90, 247, 283
Büzürk Ümid: 144
Cābir-i Ḥarāmī: 420
Cābir Nuᶜmān Şāh: 181
Cāmī: 117, 329, 421
Cebrāʾil: 315, 406, 411
Cem: 469
Cemşīd: 153, 451, 488
Cemşīd Şāh: 294, 431
Cenāb-ı Mevlānā: 343
Cengis Ḫan: 439
Cevher: 373
Cingiz Ḫan: 376
Çipur: 293
Civān-ı Ṣāḥib-dil: 143
Cuki Mirzā: 316
Cüne Şāh: 425, 435, 442, 471
Çöne Şāh: 57, 428
Daḥḥāḳ: 103, 119, 297, 364, 396
Ḍahhāk-ı Mārī: 396

Dārā: 25, 67, 92, 203, 233, 244, 254, 320, 321, 323, 333, 378, 401, 467, 483, 484
Dārāb: 29, 112
Devlet-yār Beg: 136
Dilārām: 51, 68, 73, 79, 85, 104, 116, 134, 142, 167, 190, 195, 225, 229, 242, 243, 284, 286, 304, 334, 337, 344, 417, 426, 438, 443, 454, 463, 466, 476, 494, 504
Ebrehe: 449
Ebu'l-Vefā-yı Ḫārzemī: 54
Efrāsiyāb: 135, 139, 264, 286
Ehrimen: 98, 232, 270, 291, 296,364, 491
Erdşir Bebek: 66
Eyyūb: 308, 336
Faḫre'd-dīn: 385
Ferāmūrz: 135
Ferhād: 24, 33, 35, 38, 40, 59, 73, 75, 80, 82, 84, 85, 91, 93, 97, 98, 100, 106, 107, 111, 114, 118, 120, 126, 129, 130, 139, 146, 148, 155, 158, 162, 166, 168, 171, 174, 175, 177, 183, 193, 197, 202, 204, 208, 211, 222, 226, 227, 231, 232, 236, 239, 244, 245, 255, 256, 261, 262, 270. 277, 290, 291, 293, 295, 296, 298, 301, 316, 317, 319, 333, 337, 340, 342, 349, 350, 351, 358, 367, 372, 373, 375, 380, 383, 392, 397, 405, 413, 414, 415, 416, 421, 435, 436, 446, 453, 454, 476, 479, 480, 481, 484, 489, 491, 495, 496, 498, 503
Ferīdun: 43, 44, 103, 119, 154
Ferruḫ: 347, 367, 392, 394, 442, 493
Ferruḫ Āḫī: 354
Ferruḫ Şāh: 129, 173, 191, 329, 305, 353, 397, 460, 481
Ferruḫ-zād: 120, 390, 425
Filkos: 29, 306
Firʿavn: 315
Fīrūz: 327
Fīrūz Şāh: 56, 421
Gāve-i āhen-ger: 298, 364, 396
Gül: 98, 140, 146, 210, 308, 373
Güştasib: 413
Habil: 161, 240
Ḥaccāc: 361
Ḫᵛāce Āḫī: 173, 397, 460
Ḫᵛāce Bahāü'd-dīn Naḳşī-bendī: 263
Ḫᵛāce Kelān: 217
Ḫᵛāce Ḳuṭbu'd-dīn Aḥmed: 159
Ḫāfız Saʿd: 218
Ḫaḳan-ı Çīn: 61
Ḫalil: 137
Ḫām: 381
Hārūt: 78, 384
Ḫārzem Şāh: 104
Hātefī: 218
Ḥātem: 463, 494

Ḥātem-i Ṭayī: 113, 486
Ḥavvā: 163
Ḥaydar: 300
Helvāyī: 303
Ḫızr: 120, 173, 255, 342, 397
Hūd: 86, 366
Ḫusrev: 24, 26, 34, 55, 59, 80, 93, 106, 107, 144, 164, 168, 174, 183, 222, 236, 237, 243, 271, 290, 311, 317, 320, 360, 367, 380, 466, 469, 473, 476, 479
Ḫusrev-i Pervīz: 177, 311, 321
Hūşenk Şāh: 94, 99, 256, 435
Hüdhüd: 85, 123, 281, 283, 316, 345, 353, 385, 389, 402, 424
Hümā: 275
Hümāy: 112, 116
İbrāhīm: 122, 131, 156, 177, 192, 406
İbrāhīm Saʿdü'l-Alevī: 128
İbni Selām: 53, 112, 249, 337, 342, 498
İlyas: 204
İmām-ı Āʿẓam: 118
İrec: 43, 154
ʿİsā: 341
İsfendiyār: 125
İsmaʿīl: 156, 406
İskender: 25, 29, 36, 38, 56, 59, 62, 67, 74, 92, 99, 105, 117, 129, 149, 152, 153, 159, 166, 171, 193, 199, 220, 221, 239, 244, 247, 249, 254, 260, 292, 302, 306, 307, 310, 311, 318, 321, 322, 327, 332, 333, 359, 360, 368, 395, 411, 417, 451, 460, 467, 470, 474, 483, 485, 488, 491, 502
İskender Mirzā: 29, 35, 228
ʿİsmet-penāh: 60, 116, 262
ʿİvāż: 126
Ḳābīl: 161, 240
Ḳarīb-i Sālim: 166
Ḳārūn: 43, 148, 170
Ḳayser: 413, 453
Kebk: 345, 402
Kemālī: 175
Kemāl-i Ümmi: 166
Kenīzek-i Çīnī: 326
Kerşab: 139
Kevmebī: 28
Keyḫusrev: 135, 195
Keykāvus: 296
Ḳuṭbī: 55, 157
Lāh: 99
Lebnan: 413
Leylī: 32, 53, 70, 71, 88, 95, 96, 112, 128, 134, 158, 171, 185, 186, 224, 238, 247, 249, 285, 310, 315, 341, 345, 351, 358, 363, 374, 381, 386, 403, 404, 413, 434, 453, 458, 461, 475, 477, 481, 487, 498
Liya: 413

Luṭfī: 29, 30, 42, 43, 47, 78, 90, 101, 112, 126, 130, 152, 159, 162, 203, 204, 211, 215, 216, 222, 227, 238, 259, 278, 283, 288, 296, 301, 306, 351, 381, 384, 387, 404, 441, 447, 460, 461
Lehrāsib: 453
Lührāsib Şāh: 155
Mālik: 153
Māni: 65
Mānī-i Naḳḳaş: 128, 155
Mānī Şāh: 494
Mecdü'd-dīn Muḥammed: 212, 402
Mecnūn: 24, 32, 42, 51, 53, 66, 69, 70, 79, 80, 95, 97, 112, 133, 136, 163, 174, 185, 186, 192, 196, 209, 224, 238, 244, 245, 273, 286, 287, 288, 310, 315, 318, 325, 334, 335, 351, 353, 354, 358, 368, 374, 382, 386, 397, 404, 413, 414, 434, 448, 453, 462, 473, 475, 477, 481, 489, 495, 496
Mehīn Bānū: 26, 33, 73, 93, 144, 164, 183, 236, 243, 290, 333, 413, 473, 481
Meḥmed ʿAlī: 371
Melev Şāh: 56
Melīk-ārā: 29, 98, 129, 162, 208, 293, 316, 365, 476
Melīk-i Ermen: 168
Melīk Reyyān: 176
Menāt: 99
Mesīḥ: 153, 160, 330, 378, 427
Mesʿūd: 57, 173, 293, 364, 422, 424, 425, 428, 442, 476, 477, 496
Mesʿūd Çāh: 293
Mesʿūd Çöne: 31, 54
Mezdekī: 289
Mevlānā ʿAbdu'l-ḳahhār: 205
Mevlānā Cāmī: 94, 115, 180, 212, 276, 377, 500
Mevlānā Celāle'd-dīn-i Belḫī: 464
Mevlānā Celāle'd-dīn-i Rūmī: 85
Mevlānā Cevherī: 374
Mevlānā Eşref: 430
Mevlānā Melik: 155
Mevlānā Mesīḥī: 363
Mevlānā Muḥammed Cāmī: 115
Mevlānā Nāṣirü'd-dīn Aḥmed: 178
Mevlānā Ṣafāyī: 434
Mevlānā Şeref: 408
Mihr ü Süheyl: 27
Mīr Ḥācı Soġdī: 233
Mīr Ḥaydar: 40, 47, 66, 178
Mīr Ḫusrev: 392
Mīr Saʿīd: 31
Mīr Sühiylī: 372
Mirzā: 356
Muḥammed: 80
Muḳbil: 119

Mūsā: 27, 213, 315, 316
Muṣṭafā: 356, 482
Mükerreme Ḫatun: 179
Mürġāb: 85
Naᶜīmī: 66
Nemrūd: 177, 379
Nevāyī: 28, 35, 40, 44, 47, 49, 57, 65, 72, 73, 101, 102, 110, 114, 115, 116, 119, 121, 135, 137, 147, 150, 153, 159, 167, 170, 172, 187, 189, 194, 198, 205, 208, 215, 223, 224, 235, 247, 248, 262, 263, 265, 266, 274, 275, 276, 283, 313, 317, 328, 329, 330, 335, 338, 343, 351, 352, 354, 357, 359, 362, 363, 365, 368, 371, 373, 376, 377, 381, 383, 385, 389, 394, 404, 405, 411, 415, 422, 428, 430, 445, 452, 453, 455, 456, 459, 468, 469, 471, 472, 474, 475, 477, 481, 489, 490, 492, 495
Nevfel: 66, 71, 134, 185, 186, 334, 335, 351, 354, 413, 434, 495
Nevrūz: 67, 76, 82, 88, 90, 98, 104, 140, 150, 210, 228, 247, 283, 340, 421
Nigār-ı Çīnī: 218
Nūḥ: 26, 40, 94, 156, 167, 346, 381, 384, 388
Nuᶜmān: 414
Nūrez: 414
Nuşinrevān: 33, 135, 181, 257, 449
Nūẕer: 420
Nūẕir Şāh Cābir: 200
ᶜOşmān: 367
ᶜOvc bin ᶜUnuḳ: 316
ᶜÖmer: 288
Penāhī: 217, 218
Perviz: 390
Pīşe Nigār Aṭbārī: 135
Ray-ı Hind: 159, 203, 306, 310, 318
Rüstem: 125, 400
Rüstem-i Zāl: 369
Saᶜādet-yār Beg: 136
Ṣādıḳ: 455
Saᶜīd: 68
Ṣāliḥ: 193, 280
Sām: 167
Selām: 381
Selem: 43, 154
Selmī: 105
Sevdābe: 296
Seyyid Caᶜfer: 408
Seyyid Ḥasan Erdeşīr: 335
Seyyidim ᶜIraḳī: 423
Simurġ:281
Siyāvuş: 79, 296, 386
Soḳrāṭ: 261
Soḳrāṭ Ḥakīm: 38, 148, 331, 337
Sulṭān Bābür: 474
Sulṭān Ḥüseyn: 37, 64, 87, 119, 123, 145, 174, 186, 192, 197, 201, 211,

251, 252, 254, 263, 265, 266, 310, 358, 360, 393, 406

Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara: 29, 32, 223, 275, 281, 283, 329, 341, 386, 416, 463, 481

Sulṭān Maḥmūd: 407

Sunġur: 283

Süheyl: 97, 414

Süheylā-yı Ḥākim: 40

Süleymān: 127, 309, 447, 451, 470

Süsen: 82, 265, 273

Şabūr: 73, 77, 122, 231, 237, 350

Şabūr-ı ẕü'l-Eknāf: 213

Şabūr-ı ẕü'l-Ektāf: 213

Şāh Behrām: 142, 286, 466

Şāh-ı Bedeḫşān: 98

Şeh-i Rūm: 203

Şeh-zāde Nevrūz: 112

Şeyḫ ʿAṭṭār: 202, 323

Şeyḫ Bāyezid: 29

Şeyḫ Ebū Saʿīd Ebu'l-Ḫayr: 173

Şeyḫ İbrāhīm Ācurī: 163

Şeyḫ Kemāl: 363

Şeyḫ Nizāmī: 169, 392, 466

Şīrīn: 33, 78, 84, 85, 106, 158, 164, 166, 211, 243, 290, 301, 306, 317, 333, 345, 350, 388, 405, 414, 416, 454, 479, 489

Şirūye: 494

Şīr Veyh: 122

Şuʿayb: 27

Telev Ḫan: 218

Timur: 439, 486

Timur Ḫan: 129, 200, 218, 232, 290, 439

Ṭoġan: 389

Tur: 43, 154

Ṭus: 135

ʿUbeyd Ḫan: 25, 90, 106, 114, 170, 260, 325, 335, 379, 478

ʿUzeyr: 140

Üveys: 43

Vaḥşī: 326, 411, 491

Yaʿḳūb: 205, 413, 440, 498

Yāsef: 167

Yeʾcüc: 36, 222, 276, 316, 332, 388, 490

Yūsuf: 79, 153, 176, 205, 269, 319, 403, 440

Yūsuf ʿAlī: 337

Yūsuf Ḫvāce: 315

Yūsuf Şeyḫ: 482

Ẓāhirī: 155

Ẕehhāb: 99

Zekeriyyā: 390

Zerdüştī: 289

Zeyd: 42

Zeyd Ẕehhāb: 188, 431

Zeyd ü Ẕehhāb: 318

Ẕü'l-Ḳarneyn: 173

4.4. Yer Adları İndeksi

ʿAd: 86
ʿAden: 105
Arlas: 35
Arlat: 35, 189, 430
Baġdād: 25
Bābil: 78
Barlas: 35, 171, 365, 430, 456
Belh: 502
Bilküt: 35, 189
Calayır: 298
Ceyḥūn: 404
Çaġatay; 108, 384, 398, 416
Çīn: 59, 160, 193, 228, 254, 292, 307, 368, 461, 465, 484
Dilli: 217
Erken: 351
Erlat: 365
Ermen: 498, 503
Ermeniyye: 34, 55, 77, 144, 231, 271, 320, 360, 406, 466
Eymen: 374
Ġaznī: 217
Gehek: 474
Ḫaleb: 347, 367, 442
Ḫārzem: 32, 104
Ḫaṭāyī: 491
Ḫaten: 491
Ḫayber: 139Herāt: 345
Heri: 34, 344
Ḫıṭā: 228
Hind: 54, 199, 217, 218, 231, 247, 307, 369, 423, 462, 467, 488
Hind-ustān: 177, 421
Ḫorāsān: 44, 275, 314, 316, 323, 387
Ḫuten: 149
Iṣṭaḫr: 294
İrān: 25, 74
Kābe. 131, 132, 146, 192
Ḳara Çirik: 314
Keşmir: 56, 103, 143, 196, 309, 311, 319, 325. 327, 476, 502
Ḳıġar: 398
Ḳıġrat: 398
Ḳırım: 407
Kisrā: 390
Kişmir: 265
Kiyāni: 275
Ḳolıncaḳ: 416
Ḳoŋ̂grat: 416
Ḳudüs: 481
Küh-ı Necid: 79
Māverāʾe'n-nehr: 474
Medāyiŋ̂: 390
Mekke: 128, 156, 363
Merv: 390, 425
Mıṣr: 25

Minḳal: 289

Nīl: 137, 213

Nūşād: 25

Rūm: 36, 74, 149, 203, 413, 453

Semerkand: 44, 387, 474

Seyf-i ẕi'l-Yezen: 449

Sind: 218

Sulduz: 365, 430

Şehruḫiyye: 500

Tarḫan: 365, 430, 456

Turan: 386

Türk-istān: 168, 189, 279

ʿUṭārid: 181

Yasaġlıḳ: 314

Yemen: 104, 105, 308, 449

Yunan: 98, 130, 175, 203, 208, 232, 316, 340, 368, 414

5. BİBLİYOGRAFYA

ABEL Pavet De Courteille. Dıctıonary Turk-Orıental , Amsterdam , 1972.

AKALIN, Mehmet. Tarihi Türk Şiveleri , Yeni Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları No: 73 , Ank. 1988.

ARAT, Reşit Rahmeti. Atebetü'l-Hakayık, TDK Yay., Ank. 1992,

_____; Kutadgu Bilig III, İndeks, İst. 1979.

ATALAY, Besim. Divanü Lüğati't-Türk Tercümesi I-II-II-IV , TDK Yay. , Ank. 1992.

_____, Abuşka Lüğati veya Çağatay Sözlüğü , Ank. 1970.

BANARLI , Nihad Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi , Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar , Devlet Kitapları , İst. 1978.

BOROCKELMAN, Carl. Osttürkische Grammatik der islamischen Litteratursprachen Mittelasian (Orta Asya İslami Edebī Dillerinin Doğu Türkçe Grameri) , Zeitschrift der deuschen Morgenlandischen Gesellschaft , 1951 , s. 301-332.

BOROVKOV , A.K. Alişer Navoi kak osnovopolojnik Uzbekskogo literatürnogo yazıka (Özbek yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevāī) , Çev. Rasime Uygun , TDAY-Belleten , Ank. 1954, s. 115-126.

CAFEROĞLU , Ahmet. Çağatay Türkçesi ve Nevāī , TDED. C. IV , S. 4 , 1952 , s. 331-334.

_____, Türk Dili Tarhi , Enderun Kitabevi , İst. 1984.

_____, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü , Erderun Kitabevi , İst. 1993.

CLAUSON, Sir Gerard. An Etimological Dictionary of Pre Thirteent Century Türkish , Oxford At The Clorexdon Press.

ÇAĞATAY, Saadet. Türk Lehçeleri Örnekleri II, Ank. Üniversitesi, DTCF Yayınları: 214, Ank. 1972.

DEVELİOĞLU , Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat , Aydın Kitabevi , Ank. 1992.

DİLÇİN , Cem. Yeni Tarama Sözlüğü , Türk Dil Kurumu yayınları , Ank.

Drevnetyurskry Slovar , Sovyet Bilimler Akademisi Enstitüsü , Leningrad , 1969.

ECKMANN , Janos. Çağatayca El kitabı , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3412 , İst. 1988.

_____, Çağatay Dili Hakkında Notlar , TDAY-Belleten, 1958 , s. 115-126.

_____, Çağatayca Yardımcı Ünlüler , TDAY-Belleten , 1959 , s. 27-58.

_____, Çağatay Dili Örnekleri I , TDED IX , 1959 , s. 33-64.

_____, Çağatay Dili Örnekleri II , TDED X , 1960 , s. 65-110.

_____, Çağatay Dili Örnekleri III , TDED ,1963 , s. 157-173.

_____, Çağatay Dili Örnekleri IV , TDED XIII , İst. 1965 , s. 43-74.

_____, Küçük Çağatay Grameri , TDED X , 1960 , s. 51-64.

_____, Çağataycada İsim-Fiiller , TDAY-Belleten , 1963 , s. 51-60.

_____, Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920) , TDAY-Belleten , 1963 , s. 121-156.

_____, Das Tschaghataische (Çağatayca) , Philologiae Turcicae Fundamenta I , Wiesbaden 1950 , s. 139-160.

EREN , Hasan. Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar , Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi , VII/1-2 , Ank. 1950. s. 145-163.

_____, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü , Ank. 1999.

_____, Türklük Bilimi Sözlüğü, (Yabancı Türkologlar), Ank. 1998.

EYUBOĞLU , İsmet Zeki. Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü , Sosyol Yayınlar , İst. 1991.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin. Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İst. 1992.

_____, Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1348, Ank. 1991.

İNAN , Abdülkadir. Çağatay Edebiyatı , Türk Dünyası El Kitabı , Ank. 1976 , s. 484-501.

_____, Çağatay Yazı Dilinin Kuruluşu Tarihine Dair Düşünceler , Türk Dili- Belleten , İst. 1946 , seri : 3 , sayı: 6-7.

JOZSEF , Thury. — A közepazsi Török Nyelv Ismertetesei (Orta Asya Türkçesi Üzerine tetkikler) , Çev. Ragıp Hulusi özdem , Milli tetebbular Mecmuası , İst. 13321 , C.I ,Sayı: 2 , s. 207-233.

_____, — Az"Abuşka Lüġati" ezim ü esagataj szatar : Keleti szemk v, z.

_____, — A "Behdsetü'l-lugat" czimü csagataj szotar ("Behçetü'l-Lügat" adlı Çağatayca Sözlük , Budapeşte , 1903.

_____, — A Közepazsiai török irodalom (Orta Asya Türk Edebiyatı) Budapeşte , 1904.

KABAKLI , Ahmet. — Türk Edebiyatı , C. 2 , Türkiye Yayınevi , İst. 1968.

Komisyon. — "Abuşka", İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1965 , C.I , s. 116.

KÖPRÜLÜ , M. Fuad. — Türk Edebiyatı Tarihi , Ötüken yayınevi , İst. 1981.

_____, — Çağatay Edebiyatı , İslam Ansiklopedisi , İst. 1963 , C. 3 , s. 270-323.

KUNOS , Ignaz. — Şejx Sülejman Efendi's Cagataj-Osmanisches Wörterbuch (Şeyh Süleyman Efendi , Çağatayca-Osmanlıca Lügat) , Budapeşte , 1902.

LEVEND, Agah Sırrı. — Ali Şir Nevāī , C. I , Ank. 1965.

ÖZDEM, Ragıp Hulusi. — Dil Bilimi Yazıları (Haz. Recep TOPARLI) Türk Dil kurumu yayınları , Ank. 2000.

ÖZKAN, Mustafa. — Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi , Filiz kitabevi , İst. 2000. , s. 33-38.

PARLATIR, İsmail. — Türkçe Sözlük Çalışmaları ve Sorunlarımız , Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi , 1995 , sayı: 517 , s. 1-19,

RADLOF, Wilhelm. — Versuch Eines Wörterbuches Der Türk-Dialecte , Mouton and Co. 1960-s-GRAVENHAGE 4 cilt.

Romaskeviç, A.A. — Novıy çağataysko-persidsky slovar (Yeni bir Çağatay-Fars Sözlüğü) , Sovyetler Birliği Akademisi , Mir-Ali-Şir Dergisi , Leningrad 1928. , Çev. Abdullahoğlu Hasan , Türkiyat Mecmuası , 1943 , C.IV ,s. 281-293.

SADIK , Mehmet. — Üss-i Lisan-ı Türkī ,(Çağataycanın Grameri) , İst. 1313.

SAMOYLOVİÇ . A.N. — K istorii literaturnogo sredneaziatskoturetskogo yazıka (Orta Asya Edebī Türkçesinin Tarihine Dair) Sovyetler Birlği

Akademisi , Mir-Ali-Şir Dergisi , Leningrad 1928. Çev. Abdülkader İnan , Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları yıllığı , Ank. DTCF , 1940-1941.

SERTKAYA , Osman F. — Abuşḳa Lüġati , Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi , İst. 1988 , C.I , s. 312-314.

ŞEMSEDDİN SAMİ . — Kamus-i Türkī , İst. 1988.

Şeyh Süleyman Efendi. — Lüġat-i Çaġatay ve Türkī-i Osmānī , İst. 1298.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri. — Osmanlı Türkçesi Grameri III , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları , İst. 1983.

_____, — Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Vilayet Yayınları, İst. 1981

TOPARLI, Recep. — Kıpçak Türkçesi Sözlüğü , Erz. 1993.

_____, — Harezm Türkçesi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erz. 1992.

VAMBERY, Armin. — Abuşḳa , Osoqotojtörök Szogyejtemeny , Pest. 1862.

_____, — Cagataische Sprachstudien , Leipzig , 1867.

YÜCEl, Bilal. — Babür Divanı , Atatürk Kültür Merkezi Yayını No: 81 , Ank. 1995.

ZERNOV, V.V. Velyominov. — Slavor djo-Gotoysko-Tureksky (Çağatayca-Türkçe Sözlük) , Petersburg , 1868.

_____; — Dictionaire Djagatauturc, Petersburg , 1869.

6. ÖZ GEÇMİŞ

15.12.1945 tarihinde Erzurum'da doğdu. İlk öğrenimini Erzurum'da İnönü İlk Okulu'nda , orta öğretimini Erzurum Gazi Ahmet Muhtar Paşa Orta Okulu'nda , Liseyi Erzurum Lisesi'nde tamamladı. 1965 yılında Erzurum Lisesi'nden muzun oldu. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. 1969 yılında buradan mezun oldu. Aynı yıl Malatya Akçadağ İlk Öğretmen Okulu'na Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak atandı. Burada 3 yıl çalıştı. !973 yılında Erzurum İmam-Hatip Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atandı. Bu okulda on yıl Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ,müdür yardımcısı ve müdür vekili olarak çalıştı. 1983 yılında Milli Eğitim Batanlığı'nın teklifi ile açılan sınavı kazanıp Pakistan Pencap Üniversitesi Türk Dili Okutmanlığı görevine getirildi. Bu görevde dört yıl çalıştı. Bu dört yıl içinde hem Türk Dili Okutmanlığı görevini , hem de bölüm başkanlığı görevini sürdürdü. 1987 yılında kadrosunun bulunduğu Erzurum İmam-Hatip Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliğine geri döndü. 1989 yılında Atatürk Üniversitesi'nin açtığı Türk Dili okutmanlığı sınavını kazanarak bu göreve atandı. Halen bu görevini sürdürmektedir.

1995 yılında Cefâyî'nin Dakâyıku'l-Hakâyık adlı eseri üzerinde Gramer İncelemesi – Metin – Gramatikal İndex çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Programı Türk Dili bilim dalında doktora eğitimine başladı.

İyi derecede İngilizce , orta derecede Almanca ve Urduca bilmektedir. Evli olup biri kız , biri erkek iki çocuk babasıdır.

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ